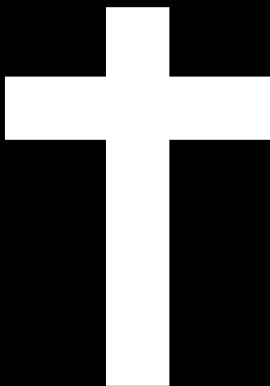

Aadi keyri: linjiila
iisaa almasiihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maasina Fulfulde (Fulfulde, Maasina)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Fulfulde, Maasina

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

680239a9-8aa6-5bc3-b42f-dc560bee09b8

Contents

Matta	1
Marka	64
Luuka	102
Yuhanna	164
Golle Nelaabe	212
Romankoo6e	271
1 Korintunkoo6e	297
2 Korintunkoo6e	321
Galaatiyankoo6e	337
Efeesunkoo6e	346
Filipiyankoo6e	355
Koloosiyankoo6e	361
1 Tesaloniikiyankoo6e	367
2 Tesaloniikiyankoo6e	372
1 Timote	375
2 Timote	382
Titus	387
Filemon	390
Ibaraninkoo6e	392
Yaakuuba	412
1 Piyeer	419
2 Piyeer	427
1 Yuhanna	431
2 Yuhanna	437
3 Yuhanna	438
Yahuuda	439
Banngingol	441

Linjiila Iisaa Ngedu Matta

Haala dammbe Iisaa

¹ Dammbe Iisaa Almasiihu, taanii Daawuuda, taanii Ibarahiima, annii:

² Ibarahiima rimi Isiyaaka,

Isiyaaka rimi Yaakuuba,

Yaakuuba rimi Yahuuda e mijiraaፎe mum,

³ Yahuuda rimi Fares e Sera, ፎee ngoni ፎe o rimdi e Tamara,

Fares rimi Hisuruuna,

Hisuruuna rimi Aram,

⁴ Aram rimi Aminadaabu,

Aminadaabu rimi Nasuuna,

Nasuuna rimi Salmon,

⁵ Salmon rimi Bo'es, oo woni mo o rimdi e Rahab,

Bo'es rimi Obed, oo woni mo o rimdi e Ruut,

Obed rimi Yessa,

⁶ Yessa rimi Daawuuda kaananke oo.

Daawuuda rimi Suleymaana, oo woni mo o rimdi e debbo dalaado Uriya,

⁷ Suleymaana rimi Robo'am,

Robo'am rimi Abiya,

Abiya rimi Asa,

⁸ Asa rimi Yusafat,

Yusafat rimi Yoram,

Yoram rimi Ujiya,

⁹ Ujiya rimi Yotam,

Yotam rimi Akas,

Akas rimi Hejekiya,

¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa,

Manaasa rimi Amon,

Amon rimi Yusiya,

¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e mijiraaፎe mum.

Dum hawrii e jamaanu nde Yahuudiyankooፎe konaa so naፎiraa Baabila ndee.

¹² Caggal ፎe konaama ፎe naፎaama Baabila,

Yekuniya rimi Salaatiyel,

Salaatiyel rimi Jorobaabel,

¹³ Jorobaabel rimi Abihuda,

Abihuda rimi Eliyakim,

Eliyakim rimi Ajora,

¹⁴ Ajora rimi Sadok,
 Sadok rimi Akim,
 Akim rimi Eliyuda,
¹⁵ Eliyuda rimi Eliyaajaru,
 Eliyaajaru rimi Mattan,
 Mattan rimi Yaakuuba,
¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufu, jom suudu Mariyama,
 Mariyama woni inna Iisaa noddirteedo Almasiihu oo.

¹⁷ No dammbe dee njokkondirta iwde Ibarahiima faa yottii Daawuuda, jamaanuui sappo e nay hawrata, iwde Daawuuda faa yottii nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila, jamaanuui sappo e nay hawrata, iwde nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila faa yottii Almasiihu oo, jamaanuui sappo e nay hawrata.

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

¹⁸ No Iisaa Almasiihu finiri annii: Mariyama inniiko oo yo cabbaado Yuusufu, kaa fade makko suddeede, Ruuhu Ceniido wadi mo cowiido. ¹⁹ Yuusufu cabbudo mo oo yo neddo poocitiido, ana wani hersa makko, miili yaltude e cabbugal ngal e cuucuukka. ²⁰ Nde o miili dum ndee, malaa'ika Joomiraado wari e makko ley koydol, wii mo:

—Aan Yuusufu, taanii Daawuuda, pati hul ɓamde Mariyama, sabi ɓinngel o saawi ngel e Ruuhu Ceniido iwi. ²¹ O rima ɓidɗo gorko, inndiraa mo Iisaa. Sabi oon hisinan yimɓe mum e luutti mum'en ɗii.

²² Dum fuu, dum wadii yalla haala ka Laamɗo yottiniri annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

²³ «Surba oo ɓaman reedu,
 rima ɓidɗo gorko,
 oon inndirte Immaanuwel.»*

Maanaa innde ndee yo: «Laamɗo ana wondi e meeden».

²⁴ Nde Yuusufu fini ndee, wadii no malaa'ika Joomiraado oo wiirunoo dum nii. O ɓami Mariyama, ²⁵ kaa o reentaali e mum faa ɓeyni ɓidɗo gorko. Yuusufu inndiri oon Iisaa.

2

No jom'en annde ngardi faa yeewa Iisaa

¹ Iisaa fini Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en annde iwrii funnaange, ngari Urusaliima. ² Nde ɓe ngari ndee, ɓe mbii:

—Hoto kaananke Yahuudiyankooɓe dimaado jooni oo woni? Min njii hoodere makko ɓanngii funnaange, min ngarii sujidande mo.

* 1:23 Esaaya 7.14

³ Oon kabaaru jii6i hakkille Hirudus, kaɲum e Urusali-imankoo6e fuu. ⁴ O noddii hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e dunkee'en Sariya 6ee fuu, o lamndii ɖum'en hoto Almasiihu oo foti rimeede. ⁵ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi ko annabaajo oo winndunoo koo annii:

⁶ «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,

tayoral a wanaa ngeenndi pamardi barke e geelle Yahu-uda mawɗe dee.

Sabi ardotoodo iwan e maa,

garoowo durde Israa'iilankoo6e, yim6e am.»*

⁷ E ley ɖum, Hirudus noddii jom'en annde 6ee e cuucuukka, lamndii 6e wakkati mo hoodere ndee 6anngi oo. Been pammini mo. ⁸ Caggal mum, o neli 6e Baytilaama, o wii 6e:

—Njehee, kumpitoyo-ɗon kabaaru cukalel ngel faa tayloron. So on njii ngel, kumpitee kam yalla mido yaha miin duu, mi sujidanoya ngel.

⁹⁻¹⁰ Nde 6e nani ko kaananke oo haali koo ndee, 6e mbitti. Non 6e coynii hoodere nde 6e njiinoo funnaange ndee. Ko 6e njii nde koo, 6e ceyii seyo manngo sanne. Nde ardii 6e yaade. Nde nde yottii ɗo cukalel ngel woni ɗoo ndee, nde darii. ¹¹ Be naati ley galle oo, 6e njii cukalel ngel e inna mum Mariyama. Be korfii, 6e kujidani ngel, 6e kumti gineeji ma66e, 6e teddiniri ngel kaɲe e gowe e ɗacce uurooje biyeteede miiri. ¹² Caggal ɖum, Laamɗo daalii 6e ley koyɗol pati 6e mbirfitoo to Hirudus, 6e kootiri leydi ma66e laawol gonngol.

No Yuusufu dogiri suudoyaade Misira

¹³ Nde 6e mbitti ndee, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu ley koyɗol, wii ɖum:

—Imma, 6am cukalel ngel e inna mum, dogu njahaa Misira, keddo-ɗaa ton faa nde mbii-maa-mi ngartaa. Sabi Hirudus waran tewtude cukalel ngel faa wara ɖum.

¹⁴ Yuusufu immii jemma, na6i cukalel ngel e inna maggel Misira. ¹⁵ O heddi ton faa Hirudus maayi, yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii: «Mi noddii 6iyam gondo Misira.»†

No Hirudus masinbiniri sukaa6e Baytilaama

¹⁶ Nde Hirudus faami jom'en annde 6ee njammbike ɖum ndee, mettaa sanne. O yamiri sukaa6e wor6e Baytilaama e ɗakkol mum fuu mbaree, gila keccoy faa he6u6e duu6i ɗiɗi. O waɗi ɖum hakke jalaade ɗe jom'en annde 6ee ndokki mo tayoral mum dee. ¹⁷ ɖum tabitirii haala ka Laamɗo yottiniri annabi Yereimiya kaa nde oon wii:

* 2:6 Mika 5.1 † 2:15 Hosee'a 11.1

18 «Wullaango nanaama ley ngeenndi Rama,
 kaɗum e bojjii e boytaali:
 Dum Rahiilu‡ woyata cukaloy mum.

O ja6aali waaltineede, sabi koy keddaaki.»§

No Yuusufu wartiri leydi Israa'iila

19 Caggal maayde Hirudus, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu to Misira too ley koydol, 20 wii dum:

—Imma, wirfintin cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila, sabi yidunoo6e warde suka oo 6ee maayii.

21 Yuusufu immii, na6ti cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila. 22 Kaa o nanii Arikilawus loomtiima baam mum Hirudus laatike kaananke Yahuudiya, o huli yaade ton. Ley dum, Laamdo jeertini mo ley koydol, o yehi leydi Galili, 23 o hodoyi ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu. Non dum laatorii so dum tabintini ko annabaa6e 6ee mbiinoo koo: «O wiyete Nasaraatunke.»

3

No Yaayaa waajorii

1 E oon jamaanu, Yaayaa mo lootogal batisima 6anngi. Omo ooynoo ley ladde jeereende Yahuudiya, omo wiya:

2 —Tuubee, sabi Laamu Laamdo 6attiima.

3 Oo woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wiinoo:
 «Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende, ana wiya:
 Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko!»*

4 Kaddungal Yaayaa yo capiraangal lee6i ngelooba, omo humii nguruwol. Nguure makko yo buureeti e njuumri ladde.

5 Yim6e iwri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji maayo Urdun fuu, ngari e makko. 6 E6e njaadira luutti ma66e, Yaayaa looti 6e lootogal batisima ley maayo Urdun.

7 Nde o yii Farisa'en e Saduki'en heew6e ana ngara faa lootee lootogal batisima ndee, o wii dum'en:

—Bi66e bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? 8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. 9 Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraa6e Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laatoo 6i66e Ibarahiima! 10 Jooni, jammberede ndee huncaama faa soppa da6i ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa 6idde lobbe, soppete, wedee e yiite.

11 Miin, ndiyam mbatisiran-mi on faa hollita on tuubii. Kaa garoowo caggal am oo, kaɗum 6uri kam baawde, mi fotaa fay soccude pade makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o

‡ 2:18 Rahiilu woni jom suudu Yaakuuba. Mo yim6e Israa'iila njogorii hono inna mum'en. § 2:18 Yeremiya 31.15 * 3:3 Esaaya 40.3

batisirta on. ¹² O lanndinike faa o hennoo jamri makko faa laaba. O moofta jamri makko ley beembal, kaa jaande ndee o duppiran dum yiite nge jifataa.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

¹³ Oon wakkati fuu, Iisaa iwi Galili, wari maayo Urdun to Yaayaa, yalla Yaayaa ana loota dum lootogal batisima. ¹⁴ Kaa Yaayaa ujii, wii mo:

—Aan haani lootude kam, hono aan ngardataa ga am faa mi loote?

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Walaa baasi, ja6u ngadaa non, sabi hono non kaan-den hi66inirde ko dartii fuu.

Nden, o ja6i. ¹⁶ Iisaa lootaa tan, yeeni iwde e ndiyam dam. E oon wakkati, kammu oo udditii, o yii Ruuhu Laamdo ana jippoo no wuugaandu nii, ana wara e makko. ¹⁷ Don daande iwri dow kammu, wii:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi, mo cu6ii-mi.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraade Iisaa

¹ E oon wakkati, Ruuhu Ceniido na6i Iisaa ley ladde jeereende, yalla Ibiliisa ana tewta seytaade mo. ² Iisaa jaamaali faa wadi balde capande nay jemma e jalooma. Caggal dum, o yolbi. ³ Nii, Ceytotoodo oo battitii mo, wii mo:

—So a Bii Laamdo, yamir dee kaaye laatoo jaamdu.

⁴ Kaa o jaabii oon, o wii:

—Ana winndii: «Wanaa jaamdu tan neddo wuurdata, ko neddo wuurdata dee, haala fuu ka Laamdo haali.»*

⁵ Caggal dum, Ibiliisa na6i mo Urusaliima ngeenndi ceni-indi ndii, darni mo dow lenje-lenje Suudu Dewal Mawndu, ⁶ wii mo:

—So a Bii Laamdo, suur njippo-daa e leydi. Sabi ana winndii: «Laamdo yamiran malaa'ika'en mum nja66ite pati koyngal maa gaajo e haayre.»†

⁷ Oon wii mo:

—Ana winndii kasen: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.»‡

⁸ Kasen Ibiliisa na6i mo dow waamnde haayre toownde sanne, holli mo laamuuji aduna dii fuu e darja mum'en, ⁹ wii mo:

—Mi hokkete dum doo fuu so tawii a sujidanii kam.

¹⁰ Oon wii mo:

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3 † 4:6 Jabuura 91.11-12 ‡ 4:7 Fillitagol Tawreeta 6.16

—Fottanam too, Ibiliisa! Sabi ana winndii: «Laamdo Joomi-raado maa tan kaan-daa sujidande, kanko tan kaan-daa rewde.»[§]

¹¹ Oon wakkati fuu, Ibiliisa seli e makko. Malaa'ika'en ngari e makko, ana ngollana mo.

No Iisaa fuddiri golleeji mum ley Galili

¹² Nde Iisaa nani Yaayaa uddaama ley kasu ndee, o wirfitii Galili. ¹³ O eggi Nasaraatu, o hodoyi Kafarnahum e daande weendu nduu ley leydi Jebulon, kajum e Naftali, ¹⁴ yalla ana tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

¹⁵ «Leydi Jebulon e leydi Naftali
gonde dow laawol weendu,
caggal maayo Urdun,

e Galili hodorde yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e:

¹⁶ Lejool gonnoongol e nimre ngol
yii fooyre mawnde.

Wuur6e e ley leydi maayde ni66undi,

fooyre yaaynani dum'en.»^{*}

¹⁷ Gila nden, Iisaa fuddi waajaade ana wiya:

—Tuubee, sabi Laamu Laamdo battiima.

No Iisaa noddiri taalibaabe aranndee6e

¹⁸ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, o yii wor6e didon mijiraado e mawniraado, Simon noddirteedo Piyeer e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu, yo awoo6e. ¹⁹ Iisaa wii 6e:

—Njokkee kam, mi wada on awoo6e yimbe.

²⁰ Don e don 6e njoppi bubbi ma66e dii, 6e njokki e makko.

²¹ O yehi yeeso, o yii kasen rimdaabe didon wo66e, 6i66e Jebede, Yaakuuba e mijum Yuhanna ana ley laana. Kambe e baam ma66e Jebede, e6e moyyintina bubbi ma66e. O noddi 6e.

²² Don e don 6e njoppi laana kaa e baam ma66e fuu, 6e njokki e makko.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe

²³ Iisaa yiilii ley leydi Galili fuu omo waajoo e ley cuudi baajordi ma66e, omo ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, kasen omo sellina sii jawuuji e ellaaji fuu.

²⁴ Kabaaru makko saakii ley leydi Siriya fuu. Omo waddanee sii jaw6e fuu, laddaabe e kirikiraa6e, kajum e wooy6e, o sellini dum'en. ²⁵ Jamaa keewdo sanne jokki e makko iwru6o Galili e leydi ndi geelle sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal maayo Urdun.

Waaju Dow Waamnde Haayre

*(Baabuwol 5–6–7)***5**

¹ Nde Iisaa yii jamaa oo heewii ndee, o nabbi dow waamnde haayre, o joodii ton. Taalibaa6e makko 6ee ngari e makko, ² o fuddi waajaade 6e, o wii:

Haala mbelko'aaku

³ —Been annditin6e yonkiiji mum'en ana lo'i, mbelii hoore, sabi kam6e njey Laamu Laamdo oo!

⁴ Been woyoo6e, mbelii hoore, sabi Laamdo waaltinan 6erde mum'en!

⁵ Been leydinkinii6e, mbelii hoore, sabi 6e ke6an leydi ndi Laamdo fodani 6e ndii!

⁶ Been yolbu6e fooccitaare so domdi dum, mbelii hoore, sabi 6e kaaran 6e domditan!

⁷ Been yurmotoo6e, mbelii hoore, sabi Laamdo yurmoto 6e!

⁸ Been laa6u6e 6erde, mbelii hoore, sabi 6e njiyan Laamdo!

⁹ Been waddoo6e jam, mbelii hoore, sabi 6e noddirte 6i66e Laamdo!

¹⁰ Been torraa6e kammari fooccitaare, mbelii hoore, sabi kam6e njey Laamu Laamdo oo!

¹¹ On mbelii hoore so yim6e njennii on, torrii on, kappii on sii boneeji fuu saabe am. ¹² Ceyee, mbeltee, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Sabi hono non annabaa6e adii6e on 6ee torriraa.

Haala lamdam e fooyre

¹³ —Onon ngoni lamdam aduna oo. Kaa so lamdam noottii lammude, kodum lamminta dum? Dam nafataa fay huunde! Ko dam waawi wadeede tan, tippeede sella, yim6e nja66a dam.

¹⁴ Onon ngoni fooyre aduna oo. Ngalluure ji6aande dow waamnde haayre waawaa noo6ude. ¹⁵ Fay gooto hu66ataa lampa, so hippa hen kaakol. Ko wadata dee, sinndan ka, ka yaaynana gondo e suudu nduu fuu. ¹⁶ Hono non fooyre moodon haani yaaynirde yeeso yim6e, yalla e6e njiya golleeji lobbi di ngadaton dii, 6e njetta Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

Ko Iisaa janngini banngal Tawreeta

¹⁷ —Pati cikkee mi gardo ittude Sariya binndaado ley Tawreeta naa ley dewte annabaa6e oo. Mi waraali ittude mo, mi gardo hi66inde mo. ¹⁸ Midu haalana on goonga: so nii kammu e leydi ana keddii, wanaa to66el wanaa masel tosataake e Sariya oo faa nde fuu tabiti. ¹⁹ Dum nee, boofudo ko furi fuu famdude e jamirooje dee, so janngini wo66e faa

ngada non, laatoto burdo famdude e Laamu Laamdo. Kaa neddo fuu jukkudo sariya oo, so janngini wo66e ngada non, laatoto mawdo e Laamu Laamdo. ²⁰ Sabi mido wiya on: so on buraali dunkee'en Sariya e Farisa'en fooccitaare, on naatataa e Laamu Laamdo abada.

Haala tikkere

²¹ —On nanii njaatiraa6e meeden 6ee mbiyanooma: «Pati naadu hoore, naadudo hoore fuu, ana haandi e sareede.»*

²² Miin noo mido wiya on: tikkando sakiike mum fuu, ana haandi e sareede. Oon biido sakiike mum «Meereejo» dar-nete yeeso sariya burdo fuu naawde. Kasen neddo fuu biido mo «Nuykaado» ana haandi e naatude yiite jahannama.

²³ Ndennoo, so a warii e ittirde sadaka faa cakko-daa, a mic-citike don e don sakiike maa ana jogani maa metti, ²⁴ yoppu don sadaka maa oo, njahaa njaafondiroyaa e sakiike maa oo tapon, so kebaa wartude cakko-daa.

²⁵ So won gullaniido ma saabe jamaande, odon njaada sariya, yaawnu ndewritaa e joomum fade moodon yottaade, pati o wade e juude caroowo, oon wade e junngo kayboowo kasu, nden kaa, udde-daa e kasu. ²⁶ Mido haalane goonga: abada a yaltataa so a yobaali ko ndewete-daa koo faa laa6a.

Haala jeenu

²⁷ —On nanii wiyaanooma: «Pati jeenu!»† ²⁸ Miin noo mido wiya on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley 6ernde mum. ²⁹ Ndennoo, so yitere maa jaamere luut-tinte, sol nde tippo-daa nde to woddi! Mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu mbedee e jahannama. ³⁰ So junngo maa jaamo luuttinte, tayu ngo tippo-daa ngo to woddi: mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu naata jahannama.

Haala ceergal

³¹ —Wiyanooma kasen: «Ceerdo jom suudu mum fuu, yo hokku dum talkuru ceergal.»‡ ³² Miin noo mido wiya on: cerdo jom suudu mum tawee oon jeenaali, so o 6amoyaama, gorko arano oo wadii mo e jeenu. Neddo fuu 6amdo debbo ceeraado, karnum duu jeenii.

Haala hunoore

³³ —On nanii kasen, njaatiraa6e meeden mbiyanooma: «Pati fiirtu hunoore maa, tabintin nde yeeso joomiraado.»§ ³⁴ Miin noo mido wiya on: pati kunee fey. Pati kunoree kammu, sabi dum yo joodorgal Laamdo, ³⁵ naa leydi, sabi dum yo

* 5:21 Pergu 20.13 † 5:27 Pergu 20.14 ‡ 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1

§ 5:33 Limooje 30.3

njaabirdi koyde makko, naa Urusaliima, sabi dum yo ngeen-
 ndi Kaananke mawdo oo. ³⁶ Pati hunora hoore maa ndee, sabi
 a waawaa rawninde naa bawlinde fay leeol mayre gootol.
³⁷ Mbiyaa «Mi wadan» naa «Mi wadataa», dum tan heyii. Ko
 beydii hen fuu, e Bondo oo iwi.

Haala yobtagol

³⁸ —On nanii wiyanooma: «Yitere yobirtee yitere, jiinde
 yobirtee jiinde.»* ³⁹ Miin noo mido wiya on: pati njobtee
 gadudo on ko boni. So won piido ma banaawo banngesaa, accu
 dum fiye bannges goddo oo duu. ⁴⁰ So won gullaniido ma
 faa teeta forgo maa, accu dum naa dolloke oo duu. ⁴¹ So
 won tilsindo ma roondaade donngal yaadu kiloomeetere,
 roonda ngal yaadu kiloomeetereji didi. ⁴² So won jaagiido
 ma, hokku dum, so won ndaardudo ma luɓal, pati haɗu dum.

Haala yidugol konnee'en

⁴³ —On nanii wiyanooma: «Njidaa tanaa maa, mbaɗaa
 gaɗo maa.» ⁴⁴ Miin noo mido wiya on: njidee konnee'en
 moodon, kasen duu nduwanee torroobe on, ⁴⁵ yalla odon
 laato ɓiɓɓe Baabiraado moodon gondo dow kammu oo. Sabi
 no o fudinirta naange makko e bonɓe nii, hono non o fudinirta
 nge e moyyube, kasen duu no o tobinirta e fooccitiibe nii,
 hono non o tobinirta e oonjiibe. ⁴⁶ So yidube on tan njidaton,
 mbarjaari hendi keɓaton hen? Fay duwaɗe'en ɓee ana
 ngadira non! ⁴⁷ So sakiraaɓe moodon tan njowtaton, kodum
 seenndi on e woɓɓe ɓee? Fay heeferɓe ɓee ana ngadira non!
⁴⁸ Ndennoo, laatee hiɓɓube, hono no Baabiraado moodon
 gondo dow kammu oo laatorii kiɓɓudo nii.

6

Haala sadaka

¹ —Ndeentee e gollirde golleeji mon lobbi faa yiye. So
 on ngadii dum, on keɓataa mbarjaari to Baabiraado moodon
 gondo dow kammu oo.

² Ndennoo, so ada itta sadaka, pati wadu dillere faa yimɓe
 njiye, hono no naafigi'en ɓee ngadata ley cuudi baajordi,
 kajum e laawi nii. Ebe ngada non yalla yimɓe ana mana ɓe.
 Mido haalana on goonga, ɓeen keɓii mbarjaari mum'en faa
 timmi. ³ Kaa aan, so ada itta sadaka, pati nano maa annda
 ko jaamo maa wadata, ⁴ yalla sadaka maa oo ana heddo
 ley cuucuukka. Nden Baabiraado maa jiyoowo ko woni e
 cuucuukka oo, yobete.

Haala duwaawu

* 5:38 Lewinkooɓe 24.20

⁵ —So oḍon nduwoo, pati ngadee no naafigi'en nii: been ana njidi duworaade darnde ley cuudi baajordi, kaɗum e hakkunde ɗati celi, yalla yimbe fuu ana njiya ɗum'en. Mido haalana on goonga, been keɓii mbarjaari mum'en faa timmi. ⁶ Kaa aan, nde nduwoto-ɗaa fuu, naatu ley suudu maa, ud-ɗaa damal, ɗaago-ɗaa Baabiraado maa e cuucuukka. Nden, Baabiraado maa jiyooowo ko suudii oo, yoɓete.

⁷ So oḍon nduwoo, pati kebbinee haalaaji ɓoli ɗi ngalaa nafaa hono no heeferbe ɓee nii: ebe miili Laamɗo jaabanto ɓe so ɓe kebbinii haala. ⁸ Pati ɗemmbee ɓe, sabi Baabiraado moodon ana anndi ko kaaje-ɗon gila on ɗaagaaki mo. ⁹ Nii kaan-ɗon duworaade: Baabiraado amen gondo dow kammu, yo innde maa teddine.

¹⁰ Yo Laamu maa war. Yo muuyɗe maa ngade dow leydi no ngadiraawo dow kammu nii.

¹¹ Hokku min hannde ɗaamdu heyooru min.

¹² Yaafa min luutti amen, hono no min njaaforii tooɗube min nii.

¹³ Pati accu min ceytee, hisin min e Bondo oo. [Sabi laamu e baawɗe e teddeengal ana ngoodan maa faa abada. Aamiina.]*

¹⁴ Ndennoo, so on njaafima tooɗube on, Baabiraado moodon gondo dow kammu oo duu yaafoto on. ¹⁵ Kaa so on njaafa-taako tooɗube on, Baabiraado moodon oo duu yaafataako luutti moodon.

Haala koorka

¹⁶ —So on koorii, pati njurminkinee no naafigi'en ɓee nii: been ɗornoto, yalla yimbe fuu ana anndita ɓe hoorɓe. Mido haalana on goonga: been keɓii mbarjaari mum'en faa timmi. ¹⁷ Kaa aan, so a hoorii, culmaa yeeso maa, nguɗaa hoore maa ¹⁸ pati yimbe annda a koordo. Baabiraado maa mo yiyataake oo tan anndata. Kasen duu Baabiraado maa jiyooowo ko ngad-ɗaa e cuucuukka, kaɗum yoɓete.

Haala jawdi dow kammu

¹⁹ —Pati paggee jawdi aduna, ɗo mooyu e ngudu mbonnata, ɗo wuybe kelata baafe so nguɗa. ²⁰ Paggee jawdi dow kammu, ɗo fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa ngudu, ɗo wuybe kelataa baafe sako nguɗa. ²¹ Sabi ɗo jawdi maa woni fuu, ɗon yonki maa duu woni.

Haala fooyre e nimre

* **6:13** Cakite aaya 13 tawaaka e dereeji burɗi fuu ɓooyɗe ɗii.

²² —Gite ngoni lampa caldi. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. ²³ Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu ni66an. Ndennoo, so fooyre wonnde e maa ndee yo nimre, nimre hoontii nimre!

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²⁴ —Fay gooto waawaa gollande halfaabe didon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

²⁵ Dum nee, mido wiya on: pati cunlee e nguurndam mon ko jaamaton e ko njaraton e ko koltoton. Pati cunlanee ko boornoto-don. Tama nguurndam buraa nguure? Tama caldi buraa koltal? ²⁶ Yeewee pooli diwooji dii: di aawataa, di kettataa, di mbeembataa, kaa Baabiraado moodon gondo dow kammu oo ana jammina di. Onon nee, on buraa pooli teentilaade naa? ²⁷ Homo e mon waawi beydude e balde mum fay jalooma gooto kammari sugulla mum? ²⁸ Ko wadi so odon cunlana kaddule? Yeewee piindiiyi ley ngesa no peertirta: di tampataa, di mottataa. ²⁹ Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ³⁰ So Laamdo ana holtinira nii leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, ko hadata mo holtinde on faa bura nii, onon famdu6e hoolaare! ³¹ Ndennoo, pati cunlee faa mbiyon: «Kodum jaamaten? Kodum njaraten? Kodum boornoto-den?» ³² Sabi dee kulle fuu heefer6e tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana anndi odon kasindini e majjum dum fuu. ³³ Ndaartee tafon Laamu Laamdo oo, kaɗum e fooccitaare makko ndee. Ko heddi koo fuu, on beydante dum.

³⁴ Ndennoo, pati cunlanee janngo, sabi janngo sunlanan hoore mum. Jalooma fuu, donngal mum ana heya dum.

7

Haala ninjondiral

¹ —Pati ninjee, yalla odon mbaasa ninjeede. ² Sabi hono no ninjirton wob6e nii, nii ninjirte-don. Kasen duu ko etiranton wob6e koo, dum etirante-don. ³ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴ Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, leggal woni e ley nde maa ndee? ⁵ Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laa6ata, faa ke6aa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

⁶ Pati ndokkee dawaadi ko dagii, sabi di mbirfitanto on di nata on. Pati caakee jaaye moodon dime yeeso girooji, sabi di njabban de.

No Laamdo hokkirta jaagiido dum

⁷ —Naagee, on keban, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ⁸ Sabi jaagiido fuu heban, tewtudo fuu yiitan, calmino fuu udditante. ⁹ Homo woni e mon mo biyum jaagotoo buuru so hokka dum haayre? ¹⁰ Naa jaagoo dum liingu, hokka dum mboddi? ¹¹ No mbonir-don fuu, odon ndokka biibe mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Omo hokka jaagiido mo fuu kulle lobbe. ¹² Ndennoo, ngadiranee yimbe no njid-don be ngadirana on nii. Dum woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaafe dee njamiri.

Haala damal paadungal

¹³ —Naatiree damal paadungal ngal! Sabi damal naatirgal e halkere ana yaajii, laawol mum ngol ana newii, jokkoobe ngol bee duu ana keewi. ¹⁴ Kaa damal naatirgal e nguurndam ana faadii, laawol mum ngol ana tiidi, kasen yiitooobe ngol bee yo seeda.

Haala lekki e bidde mum

¹⁵ —Ndeentee e annabaafe peneebe bee. So ebe ngara e mon, be nanndinkinto e baali, kaa so goonga, be jaatooji bondi. ¹⁶ Golleeji maabe annditirton be hono no lekki annditirtee bidde mum nii. Peguuje tebataake e kebbe, ibbe tebataake e pakkaabere. ¹⁷ Lekki lobbi bidde lobbe rimata, kaa lekki mbonki bidde bonde rimata. ¹⁸ Lekki lobbi waawataa rimde bidde bonde, kasen duu lekki mbonki waawataa rimde bidde lobbe. ¹⁹ Lekki fuu ki rimataa bidde lobbe soppete, wedee e yiite. ²⁰ Ndennoo, golleeji maabe annditirton be.

No taalibaafe peneebe carirtee

²¹ —Wanaa wiyoobe kam «Moobbo, Moobbo» bee fuu naatata e Laamu Laamdo oo. Wadoobe sago Baabiraado am gondo dow kammu oo bee tan ngoni naatooobe e makko. ²² Nannde darngal, heewe mbiyan kam: «Moobbo, Moobbo! Wanaa e innde maa min njottiniri nulal naa? Wanaa e innde maa min ndibbiri seydaani'en naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayde keewde naa?» ²³ Oon wakkati, mi jaaborto be nii: «Mi anndaa on abada. Ngoddee kam, onon wadoobe ko boni bee!»

Haala cuudi didi

²⁴ —Ndennoo, neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokki di, nanndan e hakkilante mahudo suudu mum e dow haayre. ²⁵ Yiiwoonde tobi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, fuu ndu saamaali, sabi ndu diidaama dow haayre.

²⁶ Kaa neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokkaali di, ana nanndi e mo walaa hakkille, mahudo suudu mum e dow njaareendi. ²⁷ Yiiwoonde tobi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, ndu wurji wurjugol manngol.

²⁸ Nde Iisaa tilii e diin konngi ndee, jamaa oo satti haayneede e waaju makko oo, ²⁹ sabi o waajorike 6e hono no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya 6ee nii.

8

No Iisaa selliniri ceppaado

¹ Ko Iisaa jippii waamnde haayre ndee koo, jamaa keewdo jokki e makko. ² Oon wakkati, gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, wii mo:

—Moobbo, so tawii a ja6ii ada waawi sellinde kam.

³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi ja6ii, sellu!

Don e don, ceppu gorko oo selli. ⁴ Caggal dum, Iisaa wii mo:

—Hettinda faa moyya! Pati kaalanaa dum fay gooto, kaa yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina 6e a sellii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasi'en

⁵ Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndee, hooreejo sordaasi'en 6attii mo, ndaardi mo mballa, wii:

⁶ —Moobbo, golloowo am ana lelii cuudi, sellaa faa junngo yahataa koyngal warataa, ana naawa sanne!

⁷ Iisaa wii mo:

—Mi yahan mi sellinoya mo.

⁸ Kaa hooreejo sordaasi'en oo jaabii, wii:

—Moobbo, miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. Ndennoo daja ko kaal-daa tan, golloowo am oo sellan. ⁹ Miin e hoore am mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii golloowo am wada huunde, wadan.

¹⁰ Nde Iisaa hettindii mo ndee, haaynaa e makko sanne, wii jokku6e e mum 6ee:

—Mido haalana on goonga, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'ilanke. ¹¹ Mido haalana on, heew6e iwrata funnaange e hiirnaange, njoododoo e Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, 6e naamda ley Laamu Laamdo. ¹² Kaa jogoraabe naato6e e Laamu oo 6ee, mbedete ley nimre wonnde sella ndee, ton 6e mboyata 6e neryondira jiiye.

¹³ Caggal dum, o wii hooreejo sordaasi'en oo:

—Hootu galle maa! Yo laatane no ngoondinir-daa nii.

E oon wakkati jaati, golloowo hooreejo sordaasi'en oo sellinaa.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

¹⁴ Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esii Piyeer debbo ana lelii yo jontaado. ¹⁵ Iisaa memi junngo makko, jontere makko selli, oon immii laatanii mo njaatigi.

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, Iisaa waddanaa yimbe heewbe 6e ladde woni e mum'en. Konngol makko tan o ribbiri laddeejji gondi e ma66e dii, o sellini jawbe 6ee fuu. ¹⁷ O wadi non faa dum tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

«O ittii tampere meeden,

o sellinii jawuuji meeden.»*

No yimbe mbiiri njokkan e Iisaa

¹⁸ Nde o yii jamaa oo ana filii mo ndee, o yamiri o lummbinee. ¹⁹ Dunkee Sariya gooto battii, wii mo:

—Moobbo, mi jokkete do njahataa fuu.

²⁰ O wii oon:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelina hoore mum fowtinoo.

²¹ Goddo jeyaado e taalibaa6e 6ee wii mo:

—Moobbo, accu mi iroya baabam tefon.

²² O jaabii oon, o wii:

—Jokkam, dal maay6e ira maay6e mum'en.

No Iisaa waaltiniri yiiwoonde e henndu

²³ O naati laana, taalibaa6e makko njokki e makko. ²⁴ Don e don, yiiwoonde immodii e henndu mawndu e weendu nduu faa bempeeje ana cudda laana kaa, tawi kanko omo daanii.

²⁵ Taalibaa6e 6ee battii mo, pinndini mo, mbii mo:

—Moobbo, danndu min! Miden nii kalkoo!

²⁶ O jaabii 6e, o wii:

—Ko hulbinta on? Onon famdu6e hoolaare!

E oon wakkati, o immii, o jahii e henndu nduu e ndiyam weendu dam. Non fuu wii teen! ²⁷ Haaynii 6e, e6e mbiya:

—Gorko homo sifa mum wa'i nii, fay kenuuli e ndiyam ana downtanoo dum?

No Iisaa selliniri worbe didon laddaabe

²⁸ Nde Iisaa lummbunoo so heetti e leydi Gadaren ndee, worbe didon laddaabe njalti ley janaale, kawri e makko. E6e nanngunoo faa fay gooto suusaano ya66oraade laawol ngol.

²⁹ Be ndarii e6e nduka e6e mbiya:

—Bii Laamdo, ko njid-daa wadude min? Torrude min waddu maa doo, gila wakkati cartaado oo yottaaki naa?

³⁰ Sewre girooji mawnde ana durannoo sera don.

³¹ Seydaani'en 6ee ndaardi mo mbii:

* 8:17 Esaaya 53.4

—So ribbude min njid-ɗaa, dunjana min min naatoya e ndee doo sewre girooji.

³² O wii 6e:

—Njehee!

Seydaani'en 6ee njalti, naatoyi e girooji dii. Don e don, sewre ndee fuu diiri iwi hoore waamnde haayre too, sumpitii ley weendu nduu, yoolii. ³³ Duroo6e 6ee ndogi kooti ngeenndi too, njantoyii ko wadi koo fuu fay ko laddaa6e 6ee koo. ³⁴ Oon wakkati, yim6e ngeenndi 6ee fuu njehi hawritoyde e Iisaa. Nde 6e njii mo ndee, 6e ndaardi mo o yalta leydi ma66e ndii.

9

No Iisaa selliniri gorko bonnguuj

¹ Iisaa naati laana, lummbiti, warti ngeenndi mum. ² O waddanaa bonnguuj ana lelana e dengeleewo. Nde o yii goondinal yim6e 6ee ndee, o wii bonnguuj oo:

—Gidam, seya! Luutti maa njaafaama!

³ E oon wakkati, dunkee'en Sariya yogaa6e miili e ko'e mum'en: «Oo gorko ana bonkoo Laamɗo!» ⁴ O faami miilooji ma66e, o wii:

—Kodum wadi so odon miiloo dii miilooji bondi e berde moodon? ⁵ Wiide «Luutti maa njaafaama» e wiide «Imma yaa», kodum hen buri newaade? ⁶ Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguuj oo:

—Imma, ɗam dengeleewo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oo immii, hooti suudu mum. ⁸ Nde yim6e 6ee njii ɗum ndee, kuli, ndarii ana njetta Laamɗo saabe ko hokki ɗii-aadama baawde baade nii koo.

No Iisaa noddiri Matta jokka e mum

⁹ Iisaa iwi don, ana e laawol. O yii gorko biyeteedo Matta ana joodii e duwaajjeere mum, o wii ɗum:

—Jokku e am.

Matta immii, jokki e makko.

¹⁰ Caggal ɗum, o wari omo jaama ley galle Matta. Duwaajje'en heew6e e luuttoo6e hono mum'en ngari njoodii ana jaamda e makko kanko e taalibaa6e makko. ¹¹ Farisa'en 6ee njii ɗum, ndarii ana mbiya taalibaa6e makko 6ee:

—Ko saabii so moobbo moodon ana jaamda e duwaajje'en, kanum e luuttoo6e hono mum'en?

¹² O nani ɗum, o wii 6e:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. ¹³ Njehee njanngoyee ko winndaa ley Dewtere Seniinde koo. Laamɗo wii:

«Yurmeende woni ko njidu-mi,

wanaa sadaka duppeteedo.»*

Sabi wanaa noddude fooccitii6e waddi kam, noddude luut-too6e woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁴E oon wakkati, taalibaa6e Yaayaa 6attii Iisaa, lamndii mo dum doo:

—Ko saabii so minen e Farisa'en 6ee miden koora kaa taalibaa6e maa 6ee koorataa?

¹⁵O jaabii 6e, o wii:

—Tama nootii6e kuurtungu ana mbaawi njoornaade so jommbaajo gorko ana wondi e mum'en? Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittetee e hakkunde ma66e. E deen jalaade, 6e kooran. ¹⁶Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal, sabi fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol 6eydoo. ¹⁷Kasen duu peguujam kesam loowataake e sumalleeji kiiddi. So dum wadii, sumalleeji dii pusan, peguujam dam yuppoo, sumalleeji dii mbona. Haya peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee, yalla dum fuu edum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no wuurtiniri suka debbo

¹⁸Nde Iisaa woni e haalde dum ndee, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, diccii yeeso mum, wii:

—Biyam debbo hedditaaki jooni temmbu. Kaa war faw junngo maa e makko, o wuurtan.

¹⁹Iisaa immii jokki e makko, kaɗum e taalibaa6e mum. ²⁰E6e e laawol, debbo gooto mo tuundi mum tayataa ko waarata e duu6i sappo e didi, iwri caggal Iisaa, memi komm-bol saaya makko. ²¹Sabi o miilii e becce makko: «So mi hebii memde saaya makko tan, mi sellan.» ²²Iisaa yeecitii, yii mo, wii:

—Banndam debbo, seya! Goondinal maa danndii ma.

Oon wakkati fuu, debbo oo selli. ²³Iisaa yottii galle hooreejo waajordu oo, non o yii fiyo6e cereeli won6e to maayde too 6ee e yim6e woyoo6e 6ee, ²⁴o wii:

—Immee doo, sabi suka debbo oo maayaali, o daaniido tan.

Be njali mo. ²⁵Nde yim6e 6ee njaltinaa sella ndee, o naati ley suudu nduu, o nanngi junngo suka debbo oo, nii immii.

²⁶Oon kabaaru saakii e leydi ndii fuu.

No Iisaa wumtiniri wum6e didon

²⁷Nde Iisaa yahata ndee, wum6e didon njokki e mum ana ngulla ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

²⁸Nde o yottii cuudi ndee, wum6e 6ee 6attii mo, o lamndii dum'en, o wii:

—Odon ngoondini mido waawi wallude on?

* 9:13 Hosee'a 6.6

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Moobbo, miden ngoondini.

²⁹ E oon wakkati, o memi gite ma66e, o wii:

—Yo laatano on no ngoondinir-don nii.

³⁰ Don e don 6e mbumti. O yaggini 6e, o wii 6e:

—Pati kaalanee dum fay gooto.

³¹ Kaa 6e njehi tan 6e caaki kabaaru makko e leydi ndii fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Nde wumtinaa6e 6ee njaltunoo ndee, Iisaa waddanaa kasen gorko mo seydaani muumɗini. ³³ O ribbi seydaani oo tan, muumɗunoodo oo watti haalde. Jamaa oo fuu haaynaa, ana wiya:

—Hono dum yiyaaka e Israa'iila abada!

³⁴ Kaa Farisa'en 6ee mbii:

—Hooreejo seydaani'en oo hokki mo baawɗe ribbude seydaani'en 6ee!

No Iisaa yurmorii yim6e 6e ngalaa kawjo

³⁵ Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana waajoo e ley cuudi baajordi, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo oo, omo sellina jawuuji e ellaaji fuu. ³⁶ Nde o yii yim6e 6ee ndee, 6e njurminii mo, sabi 6e tampu6e 6e tayu6e dimme hono baali di ngalaa duroowo nii. ³⁷ Oon wakkati, o wii taalibaa6e makko 6ee:

—Gese 6enndude ana keewi, kaa hettoo6e keewaa.

³⁸ Ndennoo, jaagee Jom kettal oo nelda hettoo6e to hettantee too.

10

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹ Iisaa noddi taalibaa6e mum sappo e didon 6ee, o hokki 6e baawɗe ribbugol seydaani'en e sellingol sii jawuuji e ellaaji fuu. ² Inde nelaabe sappo e didon 6ee annii: arano e ma66e yo Simon noddirteedo Piyeer e Andire minum, Yaakuuba 6ii Jebede e Yuhanna minum, ³ Filipa e Bartolome, Tomaa e Matta duwaane oo, Yaakuuba 6ii Alfaa, karum e Tadde, ⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariy-ota jammbootodo mo oo.

No Iisaa neliri taalibaa6e mum sappo e didon 6ee

⁵ Iisaa neli been sappo e didon, o wii 6e:

—Pati njehee e leyɗe de Yahuudiyankoo6e ngalaa e mum dee, kasen duu pati naatee e geelle Samariya. ⁶ To baali suudu Israa'iila majjudi dii kaan-don yaade. ⁷ To njahaton fuu, ooynee mbiyon «Laamu Laamɗo battiima!» ⁸ Cellinon jaw6e, nguurtinon maay6e, cellinon seppaa6e, ndibbon seydaani'en.

On kebirii nii tan, ndokkiree nii tan. ⁹ Pati naḅoree kanḅe naa cardi naa mbuudu jakawalle e njiibaaji moodon. ¹⁰ Pati fay gooto e moodon naḅora mbasu naa saayaaji diḁi. Pati fay gooto e moodon ḅama paḁe naa sawru. Sabi golloowo ana haandi e nguure.

¹¹ So tawii on ngarii e ngeenndi naa wuro, tewtee njaatigi lobbo, kasen keddee njaatigi mon doo faa nde iw-don don. ¹² So oḁon naata e galle, calminon. ¹³ So galle oo ana haandi hen, yo jam mon yotto mo. Kaa so mo haandaa hen, yo jam mon wartu e mon. ¹⁴ So won galle naa ngeenndi do on njaḅḅaaka naa on kettindaaka, njaltee nokku oo, piḁḁon colla koyḁe mon duu. ¹⁵ Miḁo haalana on goonga: jannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi ḅuran ngo geelle Sodooma e Gomoora ngo naawde.*

Haala torraaji garooji

¹⁶ —Kettindee! Mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. Ndennoo, yoyiree no boje nii, neworee no buugaaji nii. ¹⁷ Ndeento-don e yimḅe ḅee, sabi ḅe ndarnan on e carirḁe, ḅe piyan on dorri ley cuuḁi maḅḅe baajordi. ¹⁸ On naḁete yeeso saroḅe e kaanankooḅe saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso maḅḅe kamḅe e heeferḅe ḅee. ¹⁹ So on ndarnaama e sarirḁe, pati mbemmbe-don no kaaldaton naa ko kaalaton. Sabi on ndokkete konngi di kaan-don haalde e oon wakkati, ²⁰ di iwataa e moodon, ko selli hen dee, RuuhuBaabiraado moodon oo haalata ley moodon. ²¹ Nedḁo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu ḅiyum. Biḅḅe immanto saaraaḅe mum'en, piya dabare yalla ḅeen ana mba-ree. ²² Yimḅe fuu mbajan on saabe am. Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte. ²³ So on torraama e ngeenndi ngootiri, ndoganee ngonndi. Miḁo haalana on goonga: on piltidataako geelle Israa'iila dee fuu tawa Bii Nedḁo wartaali.

²⁴ Taalibbo ḅuraa moobbo mum, maccudo ḅuraa kalfaado mum. ²⁵ Ana yidaa taalibbo wuurda no moobbo mum wuurdi fuu, maccudo duu no kalfaado mum wuurdi. Miin duu, mi noddiraama «Beelsebul» (hooreejo seydaani'en), wanaa haala mon onon.

Haala kulol Laamḁo

²⁶ —Ndennoo, pati kulee yimḅe. Walaa fuu ko suudii ko ḅanngintaake, walaa sirri mo saakataake. ²⁷ Ko kaalan-mi on e nimre koo, kaaltee ḁum e fooyre. Ko ngunndante-don koo, ooynee ḁum dow beneejji. ²⁸ Pati kulee warooḅe terḁe, ḅe mbaawanaa yonkiiji. Laamḁo baawḁo halkude terḁe e yonkiiji fuu e jahannama, oo kaan-don hulde. ²⁹ Tama

* **10:15** Sodooma e Gomoora yo geelle diḁi ḁe Laamḁo halkii saabe heewgol majje luutti. Yeew Puḁḁoode 19.1-29

biiwuuji didi coottataake mbuudu? Kaa fay gootel e majji yanataa e leydi tawa wanaa e sago Baabiraado moodon oo. ³⁰ Onon, fay leeḃi ko'e mon fuu ko limaa. ³¹ Ndennoo, pati kulee, sabi onon ɓuri biiwuuji keewdi teentilaade.

³² Neddo fuu ceettaniido kam yeeso yimbe, miin duu, mi seettanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. ³³ Kaa calaniido kam hakkunde yimbe fuu, miin duu, mi salanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

³⁴ —Pati miilee jam ngardu-mi e leydi ndii. Mi wardaali e jam, kaafaawi ngardu-mi. ³⁵ Ko waddi kam dee, seenndude biɗɗo gorko e baam mum, biɗɗo debbo e inna mum, debbo ɓamaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fuu koreeji mum laatotoo waybe mum. ³⁷ Korsindo inna mum naa baam mum faa ɓuri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. Korsindo ɓiyum gorko naa debbo faa ɓuri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁸ Mo ɓamaali leggal mum bardugal,[†] jokka e am fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁹ Tewtudo reenude yonki mum fuu, waasan ki, kaa baasirdo ki sabaabu am, hewtan ki.

Haala mbarjaari

⁴⁰ —Jaɓɓiido on fuu jaɓɓiima kam, jaɓɓiido kam fuu jaɓɓiima neldo kam oo. ⁴¹ Jaɓɓiido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heɓan mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndii. Jaɓɓiido neddo pooccitiido saabe o pooccitiido fuu, heɓan mbarjaari ndi pooccitiido fodanaa ndii. ⁴² Mido haalana on goonga: neddo fuu dokkudo ɓurɗo famɗude e taalibaaɓe am ɓee fay so horde loonde ndiyam ɓuuɓudam tan saabe o taalibbo am, o waasataa heɓude mbarjaari makko.

11

¹ Nde Iisaa tilii yamirde taalibaaɓe mum sappo e didon ɓee ndee, iwi don, yehi jannginoyde e waajoyaade ley geelle piliide dee.

No Yaayaa neliri taalibaaɓe mum to Iisaa

² Yaayaa ana ley kasu. O nani golleeji Almasiihu oo ana njantee, o neli taalibaaɓe makko ɓee, ³ faa lamndoo Iisaa:

—Aan woni kaando warde oo, naa min ndooman goddo?

⁴ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Njehee, njantanoyee Yaayaa ko nan-don e ko njii-don fuu: ⁵ wumbe ana mbumta, layannoobe ana njaɓɓa faa gasa, seppaaɓe ana cellinee, faadube ana paadita, maaybe ana nguurta,

[†] **10:38** Koro ɓamde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

⁷ Nde nelaar6e Yaayaa 6ee njahata ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ⁸ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Gorko pariido naa? Parii6e e galleeji kaanankoo6e tawetee. ⁹ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Annabaaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo 6uri annabaaajo. ¹⁰ Kanko woni mo Binndi dii cappii oo:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaar6o am moyyinanoowo ma laawol.»*

¹¹ Mido haalana on goonga: bammbaade bammbaali 6urdo Yaayaa mo lootogal batisima oo, tawee nee, 6urdo lo'ude e Laamu Laamdo oo 6uri mo teddude. ¹² Gila Yaayaa mo lootogal batisima fuddi waajaade, Laamu Laamdo ana ruggoree semmbe, ruggotoo6e 6ee ana ndaara teetude mo. ¹³ Annabaa6e 6ee fuu kajum e Tawreeta Muusaa cappike Laamu oo faa e jamaanu Yaayaa. ¹⁴ So odon nja6a haala ma66e, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol mum sappaa oo. ¹⁵ Jom nowru fuu yo nanu.

¹⁶ Kodum mbaaw-mi nanndinde e yim6e oo jamaanu? E6e nanndi e sukaa6e joodi6e e luumooji, 6ee doo ana mbiya 6ee too:

¹⁷ «Min piyanii on cereeli,
on mbamaali,
min mboyanii on woundu yurminiindu,
on dusaali.»

¹⁸ Sabi Yaayaa warii, o kooroowo, o yarataa doro, wiyaama o laddaado. ¹⁹ Bii Neddo oo duu warii ana jaama, ana yara, yim6e mbii dum: «Naamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaape'en e luuttoo6e hono mum'en!» Kaa hakkilantaaku Laamdo ana 6anngina goonga muudum ley golleeji muudum.

No Iisaa feliri geelle caliide tuubude

²⁰ Caggal dum, Iisaa fuddi felde geelle de o 6uri wadude e mum kaayde dee, sabi hodu6e e deen geelle 6ee tuubaali. O wii:

²¹ —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley moodon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hodu6e ton 6ee tuubanno law, tawete 6e 6oornike licce caakuuji, 6e njoodike e ndoondi faa 6e kollita tuubugol ma66e. ²² Saabe dum, mido wiya on: jannde darngal, jukkungo mon 6uran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ²³ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa

* 11:10 Malakiya 3.1

dow kammu naa? A leyɗinte faa keedaa ley maayɓe. Sabi so kaayɗe gadanoode e maa dee ngadanooma Sodooma, nden, ndiin ngeenndi heddotono faa jooni. ²⁴ Saabe dum, mido wiya on: jannde darngal, jukkungo mon buran ngo Sodooma ngoo naawde.

No Iisaa fowtinirta yimɓe

²⁵ Oon wakkati fuu, Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilanteeɓe, kaɗum e annduɓe, ɓannginan-daa dum cukaloy. ²⁶ Jaati Baabiraado, hono non worri sabi dum wel maa.

²⁷ Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado oo, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, kaɗum e mo Bajjo oo muuyi ɓannginande dum fuu.

²⁸ Onon yimɓe tampuɓe roondaade donnge tedduɗe, on fuu ngaree e am, mi fowtinan on. ²⁹ Dalee mi fawa tekkere am e dow mon, accon mi janngina on, sabi mido sawrii, mido leyɗinkinii, on tawan hen fowtere yonkiiji moodon. ³⁰ Sabi tekkere am ana yaafi roondaade, donngal am ana huyfi.

12

Haala jalaande fowteteende

¹ Oon wakkati, Iisaa e taalibaaɓe mum ana ceeka gese ley jalaande fowteteende. Taalibaaɓe makko njolbi, ana kelta butaali ana yakka. ² Nde Farisa'en ɓee njii dum ndee, ndarii ana mbiya mo:

—Yeew, taalibaaɓe maa ɓee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende!

³ O jaabii ɓe, o wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda waɗi nde yolbunoo, kaɗum e yimɓe mum? ⁴ O naati e ley hukkum ceniido oo, kanko e yimɓe makko, ɓe jaami buuru cakkaado oo. Haya, ɓe nduɗanaaka jaamde mo, yottinoobe sadaka tan njeɗ jaamde mo. ⁵ Naa duu, on njanngaali e ley Tawreeta Muusaa, nde wonnoo yottinoobe sadaka ɓee ana ngolla ley Suudu Dewal Mawndu nduu fay jalaande fowteteende? Kamɓe nee, eɓe comna jalaande fowteteende ndee, kaa dum felataa ɓe. ⁶ Mido wiya on: ko ɓuri Suudu Dewal Mawndu ana doo. ⁷ Sinndo oɗon anndunoo ko kaa haala Laamɗo firritata: «Yurmeende woni ko njidu-mi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataano ɓee laaɓuɓe. ⁸ Sabi Bii Neddo oo jey jalaande fowteteende ndee.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo mum waati

⁹ Iisaa iwi don naatoyi suudu ma66e waajordu. ¹⁰ Gorko mo junngo mum waati ana wonnoo don. Wonnoo6e don bee tuufani Iisaa yalla ana ke6a no kappira dum. Saabe dum, 6e lamndii mo dum doo:

—Sariya meeden oo hokkii en sellinde neddo jalaande fowteteende naa?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—So won e mon jogiido mbaalu, so oon mbaalu saamii e luggere jalaande fowteteende, wanaa joomum yaltinoyan mo naa? ¹² Odon anndi neddo ana 6uri mbaalu do woddi! Ndennoo, ana dagoo wadande neddo ko moyyi jalaande fowteteende.

¹³ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii. ¹⁴ Farisa'en 6ee njalti, njoodoyii faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suborii kaadime mum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nani dum ndee, iwi e oon nokku, yim6e heew6e njokki e makko. O sellini jaw6e 6ee fuu, ¹⁶ o daalii been pati kumpita fay gooto kabaaru makko. ¹⁷ Dum wadirii non yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Esaaya kaa ana tabita nde oon wii:

¹⁸ «Annii kaadime am mo cu6ii-mi.

Kanko korsin-mi,

kanko welni 6ernde am.

Mi jippinan e makko Ruuhu am,

o ooynanto lepi dii laawol fooccitaare.

¹⁹ O falondirtaake, o dukataa,

daande makko nanataake e mbeddaaji.

²⁰ O helataa kudol oojiingol,

o jifataa moottila mo pooyel mum famdi

faa jannde o hokki fooccitaare jaalogal.

²¹ Lepi dii fuu pawan jikke mum'en e makko.»*

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²² Nden, Iisaa waddanaa gorko bumdo muumo, sabi oon yo laddaado. O sellini dum faa watti haalde e yiide. ²³ Haaynii yim6e 6ee fuu, ndarii ana mbiya:

—Dum nee, taanii Daawuuda oo woni doo naa?

²⁴ Kaa nde Farisa'en 6ee nani dum ndee, mbii:

—E baawde «Beelsebul» hooreejo seydaani'en o ribbirta seydaani'en 6ee.

²⁵ Nde wonnoo Iisaa anndii miilooji ma66e, o wii 6e:

—Laamu fuu pecciido ana ha6a e hoore mum, bonan. Ngeenndi naa galle fuu pecciido ana ha6a e hoore mum,

* 12:21 Esaaya 42.1-4

heddataako. ²⁶ So Ibiliisa ribbii seydaani'en mum, feccii hoore mum. Ndennoo, hono laamu mum heddortoo? ²⁷ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yimbe mon bee nee, homo ndibbirta 6e? Yimbe mon bee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁸ Kaa so Ruuhu Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon.

²⁹ Iisaa 6eydi hen, wii:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe teeta jawdi mum tawee ha66aali joomum tafon. Kaa so ha66ii joomum faa teenji, ana waawi nabude ko woni e galle mum fuu.

³⁰ Mo waldaa e am fuu yo gano am. Mo moobtidataa e am fuu yo caakoowo. ³¹ Saabe dum, mido wiya on: yimbe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu, kapum e bonkaaji fuu. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ³² Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede, kaa neddo fuu kaaldo ko boni e Ruuhu Ceniido, yaafataake jooni, yaafataake wakkati garoyoowo.

No lekki annditirtee bidde mum

³³ —So lekki ana moyyi, bidde mum moyyan, so lekki moyyaa, bidde mum moyyataa, sabi lekki bidde mum annditirtee. ³⁴ Bi66e bolle bonde! Hono hen mbaawirton haalde ko moyyi tawee on bon6e? Sabi ko woni e 6ernde, dum yaltata e hunduko. ³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley 6ernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley 6ernde mum. ³⁶ Mido wiya on: janne darngal yimbe kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu. ³⁷ Sabi neddo haalaaji mum sarirtee pooccitiido naa jukketeedo.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

³⁸ Caggal dum, yoga e dunkee'en Sariya, kapum e Farisa'en mbii Iisaa:

—Moobbo, miden njidi kollaa min taagumansa Laamdo nel maa.

³⁹ O jaabii 6e, o wii:

—Jamaanu jooni bondo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ⁴⁰ Sabi, no Yuunusa wadiri balde tati jemma e jalooma ley reedu liingu mawdo oo nii, hono non Bii Neddo wadirta balde tati jemma e jalooma ley yanaande. ⁴¹ Nannde darngal, wor6e Niniwe immodoto e yimbe jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi wor6e Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa oo ndee. Haya, 6urdo Yuunusa ana doo! ⁴² Nannde darngal, kaananke debbo leydi 6aleeri oo immodoto e yimbe jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji

Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana ana doo!

Haala wirfitagol seydaani

⁴³—So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiilooyo e nokku-uje joorde tewta do noottinoo, kaa noottere fuu o hebataa. ⁴⁴Nden kaa, o wiya: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoomi e mum oo.» So o wirfitike, o tawan galle oo yo bolar, ana wuuwaa, ana moyyinaa faa woodi. ⁴⁵Nden, o wirfitoo, o waddoya seydaani'en njeddon wobbé burbé mo bonde. Be naata e galle oo, be koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde. Nii yimbé ndee fedde bonnde duu laatooytoo.

Inna Iisaa e mijiraaḃe Iisaa

⁴⁶Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oo ndee, inna makko e mijiraaḃe makko worbé njottii. Be ndarii sella, eḃe njidi yiide mo. ⁴⁷Won biido mo:

—Inna maa e mijiraaḃe maa ana ndarii sella ana njidi yiide ma.

⁴⁸O jaabii oon neddo, o wii dum:

—Homo woni innam? Hoḃe ngoni mijiraaḃe am?

⁴⁹O sappii taalibaaḃe makko ḃee, o wii:

—Innam e mijiraaḃe am annii. ⁵⁰Sabi mijam naa innam yo neddo gadoowo sago Baabiraado am gondo dow kammu oo.

13

Bannadol haala aawoowo

¹Ley oon jalooma, Iisaa yalti cuudi, joodoyii daande weendu. ²Jamaa keewdo ana filii mo faa o naatoyi laana, o joodii ley makka. Yimbé ḃee ndarii e daande ndiyam dam. ³O haalaniri be kulle keewde e banndi. Omo wiya:

—Aawoowo yalti aawoyde. ⁴E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, pooli ngari cuḃi dum. ⁵Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don sabi aawdi ndii iraaka gasa. ⁶Kaa nde naange wulnool ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fudidi e majje, de cuumi ndi. ⁸Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fudi, rimi: yoga sowii cowe teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati. ⁹Jom nowru fuu yo nanu!

Ko saabii so Iisaa ana haaldira e yimbé banndi

¹⁰Oon wakkati, taalibaaḃe ḃee battii Iisaa lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so ada haaldira e maḃḃe banndi?

¹¹O jaabii be, o wii:

—Onon, on ndokkaama faamude goonga tedduḃo haala Laamu Laamdo oo, kaa kamḃe, be ndokkaaka dum. ¹²Sabi jogiido fuu, beydante faa heewa. Kaa mo walaa oo, fay seeda

mo jogii oo teetete. ¹³ Dum saabii so mido haaldira e ma66e banndi:

«Tawee 6e yeewoo6e, 6e njiyataa,

Tawee 6e hettintoo6e, 6e nanataa, 6e paamataa.»

¹⁴ Nii ko Laamdo wadunoo e hunduko annabi Esaaya koo tabitiri e ma66e:

«On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

¹⁵ Sabi yim6e ngol lejol laatike tiidu6e ko'e:

Be cukkii noppi ma66e,

6e mu66ii gite ma66e,

so wanaa dum

gite ma66e njiyan,

noppi ma66e nanan,

hakillaaji ma66e paaman,

6e tuuban, mi sellina 6e.»*

¹⁶ Kaa onon, on mbelii hoore: gite moodon ana njiya, noppi moodon duu ana nana! ¹⁷ Mido haalana on goonga: annabaa6e heew6e e fooccitii6e heew6e muuyiino yiide ko njiyaton koo, 6e njiyaali. Be muuyiino nande ko nanaton koo, 6e nanaali.

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo

¹⁸ —Ndennoo, kettinee maanaa banndol aawoowo ngol.

¹⁹ Neddo fuu nando haala Laamu Laamdo tawee faamaali dum, bondo oo waran, doofa ko aawaa e bernde mum koo. Kabaaru oo neddo ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. ²⁰ Kabaaru aawdi saamundi e korokaaye ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol so ja66oroo ngol seyo don e don. ²¹ Kaa ngol walaa dadi e makko, o nanngan ngol wakkati gooto tan. So dum billike naa so o torrike saabe konngol ngol, o yankiran don e don. ²² Kabaaru aawdi saamundi e kebbe ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol, so sugullaaji aduna e koomti jawdi cuuma ngol, ngol laatoo dimarol. ²³ Kaa kabaaru aawdi saamundi e leydi mbelndi ndii, 6een ngoni nanoo6e konngol ngol so paama ngol. Oon wakkati, 6e ndiman bi66e: yoga teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati.

Banndol haala hudo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani 6e banndol gonngol, wii:

—Hono nii Laamu Laamdo oo wa'i: gorko aawi e ngesa mum aawdi lobbiri. ²⁵ Nde yim6e fuu daaninoo, gano oon gorko wari, aawi hudo bonko e ley gulle dee, witti. ²⁶ Nde aawdi ndii fudi faa rimi, nden hudo bonko koo duu banngi. ²⁷ Maccu6e 6ee njehi mbiyoyi jom ngesa oo: «Kalfaado, wanaa

* 13:15 Esaaya 6.9-10

aawdi lobbiri aawu-daa e ngesa maa ngaa naa? Hoto koo hudo bonko iwi?» ²⁸ O jaabii 6e, o wii: «Gajo wadi nii.» Caggal dum, maccube 6ee lamndii mo, mbii: «Min njaha min doofoya hudo bonko koo?» ²⁹ O jaabii 6e, o wii: «Wanaa non, sabi so odon doofa hudo bonko koo, so on ndeentaaki on doofidan hen alkama oo. ³⁰ Accidee di faa kettal. Nden, mi wiyan hettoobe 6ee doofa hudo bonko koo tafon, 6e ngada dum kafe faa duppee. So 6e ngadi dum fuu, 6e ketta alkama oo, nden 6e moofta dum ley beembal am.»

Banndol haala ngeeyu buyaage

³¹ Iisaa haalani 6e banndol gonngol, wii:

—Laamu Laamdo oo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo 6ami, so aawi e ngesa mum. ³² Kanko 6uri geeyi fuu famfude, kaa so mo fudii, o laatoto lekki mawki sanne faa pooli ngara ji6a cuudi mum'en e ca6e makki.

Banndol haala yuufinirdi

³³ O haalani 6e banndol gonngol, o wii:

—Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no yuufinirdi seeda ndi debbo jii6i e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa haalaniri yim6e 6ee e banndi. O haaldataa e ma66e so wanaa e banndi, ³⁵ yalla haala ka Laamdo yot-tinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

«Mi haalaniran 6e banndi,
mi haalanen 6e kulle cuudaade gila nde aduna tagaa.»†

No Iisaa fiirtiri banndol hudo bonko

³⁶ Caggal dum, Iisaa yoppiti yim6e 6ee, naati ley suudu. Taalibaa6e makko 6ee 6attii mo, mbii mo:

—Firritan min banndol hudo bonko ngol.

³⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Aawdo aawdi lobbiri ndii oo, oon woni Bii Neddo oo, ³⁸ ngesa ngaa woni aduna oo. Bi66e Laamu Laamdo 6ee ngoni aawdi lobbiri ndii, 6i66e bondo oo ngoni hudo bonko koo. ³⁹ Gajo aawdo hudo bonko oo yo Ibiliisa, kettal ngal yo timmoode aduna, hettoobe 6ee yo malaa'ika'en. ⁴⁰ Hono no hudo bonko ittirtee wedee e yiite nii, non timmoode aduna laatortoo. ⁴¹ Bii Neddo oo nelan malaa'ika'en mum, itta e laamu mum oo wadoobe wo66e e luuttal, kajum e wadoobe ko boni fuu, ⁴² mbedoo dum'en e yiite jahannama, ton 6e ngullata, 6e njeryondira jiiye. ⁴³ Kaa e oon wakkati, fooccitii6e 6ee njalbiran no naange nii e ley Laamu Baabiraado mum'en. Jom nowru fuu, yo nanu!

Banndol haala jawdi cuudiindi

† 13:35 Jabuura 73.2

⁴⁴ —Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no jawdi cuudiindi e ley ngesa, gorko goddo hoocci ndiin jawdi, suudi ndi kasen. E ley seyo makko ngoo, o soottoyi ko o joginoo fuu, o soodi ngesa ngaa.

⁴⁵ Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no julaajo tewtoowo jaaye dime nii. ⁴⁶ So joomum yii jaayre rimre heewnde coggu, soottan ko jogii fuu sooda jaayre ndee.

Bannadol haala liddi

⁴⁷ —Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no bubbol bedaangol e geeci, so nanngi sii liddi fuu nii. ⁴⁸ Faa ngol heewi, summboo6e 6ee poodi ngol faa e danjeere, ana cuba liddi dii. Be ngadi liddi lobbi dii e ley cagiije, 6e mbedii di nafataa fay huunde dii. ⁴⁹ Hono non timmoode aduna laaortoo. Malaa'ika'en ngaran ceennda bon6e e moyyu6e, ⁵⁰ mbedoo bon6e 6ee e ley yiite jahannama, ton 6een ngullata 6e neryondira niiye.

Bannadol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa lamndii 6e, o wii:

—On paamii dum fuu naa?

Be njaabii, 6e mbii:

—Min paamii.

⁵² Caggal dum, o wii 6e:

—Jannginoowo Sariya fuu laatiido taalibbo Laamu Laamdo, ana wa'i hono no jom galle jaltinoowo e ley ndesaari mum kulle kese e kulle 6ooyde nii.

No Nasaraatunkoo6e calorii jabande Iisaa

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e diin bannadi ndee, o iwi ton, ⁵⁴ o hooti ngeenndi do o mawni doo, omo waajoo e suudu ma66e waajordu. Haaynii yim6e hettintoo6e 6ee sanne, ndarii ana mbiya:

—Hoto fuu o he6i ngal anndal? Hono hen o he6iri baawde wadude dii kaayeeffiji? ⁵⁵ Tama o wanaa 6ii cehoowo ledde oo? Tama wanaa Mariyama woni inniiko? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yuusufu e Simon, kapum e Yahuuda? ⁵⁶ Tama wanaa enen e banndiraa6e makko rew6e koddi? Ndennoo, hoto o he6i dum fuu?

⁵⁷ Dum saabanii 6e tippitaade mo. Caggal dum, o wii 6e:

—Annabaajo ana teddinaa e nokkuuje dee fuu, so wanaa ley ngeenndi mum'en, kapum e ley galle mum'en.

⁵⁸ Iisaa wadaali don kaayde keewde saabe waasude ma66e goondinde mo.

¹ E oon wakkati, Hirudus hooreejo leydi Galili oo nani haala Iisaa ana haalee. ² O wii golloobe makko:

—Dum Yaayaa mo lootogal batisima! O wuurtii. Dum saabii so omo jogii baawde wadude kaayde.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, ha66ee, uddee ley kasu, kammari Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa. ⁴ Sabi Yaayaa ana wiyannoo Hirudus:

—Dagantaako ma teetaa Hirudiya, sabi o gen mawna.

⁵ Hirudus yidi warde mo kaa suusaano yim6e 6ee, sabi 6e fuu e6e njogorinoo Yaayaa yo annabaajo.

⁶ Dum nee, jannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus, gii Hirudiya debbo darii ana woma yeeso nootiibe mo 6ee. Hirudus weltii sanne, ⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o jaagii. ⁸ Suka debbo oo jokki haala inna mum, wii Hirudus:

—Waddanam doo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

⁹ Hirudus yoomi, kaa nde wonnoo hunike yeeso nootiibe dum 6ee, yamiri oon waddanee nde. ¹⁰ Oon wakkati fuu, o yamiri hoore Yaayaa tayoyee ley kasu too. ¹¹ Hoore ndee tayaa tummbaa e la'al, hokkaa suka debbo oo. Oon hokkoyi nde inna mum. ¹² Taalibaa6e Yaayaa 6ee ngari 6amti tew oo, iroyi. Caggal dum, 6e njehi 6e kaalanoyi Iisaa ko wadi koo.

No Iisaa jammminiri ujunaaji joy neddo

¹³ Nde nanirde ndee warnoo e Iisaa ndee, Iisaa iwi ton naati laana, fa'i nokku teeldo, kapum tan. Yim6e 6ee kumpitii dum, njalti e geelle dee, cawndii daande weendu nduu, njokki e makko. ¹⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo, o yurminaa 6e sanne, heddi omo sellina jaw6e ma66e. ¹⁵ Nde hiiri ndee, taalibaa6e 6ee battitii Iisaa, mbii dum:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. Yoppitin jamaa oo, yalla ana coodoya ko jaama to geelle too.

¹⁶ O jaabii 6e, o wii:

—Fotaa ko 6e njaha. Onon e ko'e moodon, ndokkee 6e ko 6e jaama!

¹⁷ Be njaabii mo, 6e mbii:

—En ngalaa doo so wanaa buuruuje joy e liddi didi.

¹⁸ O wii 6e:

—Ngaddanee kam dum gaa.

¹⁹ O yamiri yim6e 6ee njoodoo e hudo, o 6ami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggiti kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaa6e 6ee ndokka jamaa oo. ²⁰ Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini taye keddiide dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ²¹ Naamnoobe 6ee ana mbaara e ujunaaji joy gorko ko waldaa e rew6e e sukaa6e.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

²² Don e don, o naanni taalibaa6e 6ee e laana kaa yalla ana adoo mo lummbude weendu nduu, tawi kanko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ²³ Caggal o yoppitii 6e, o nabbayi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni ton. ²⁴ Laana kaa yehi faa woddi danjeere ndee, tawi bempjee ana piya ka, sabi ka ja66otooka henndu. ²⁵ Nde 6adinoo weetude ndee, o wari e taalibaa6e 6ee, omo yaara koyde dow ndiyam dam. ²⁶ Kaa nde 6e njii mo omo yaha e dow ndiyam dam ndee, kulol manngol nanngi 6e, 6e mbii:

—Dum yo seydaani!

Be ndarii e6e conkina no 6e poti hulde. ²⁷ Don e don Iisaa wii 6e:

—Mbaaltinee hakkillaaaji moodon! Dum miin, pati kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wii:

—Moobbo, so dum aan jaati woni doo, yamir mi yaha dow ndiyam dam mi wara to maa.

²⁹ O jaabii mo, o wii:

—War!

Piyeer yalti laana kaa, hedde ana yaha dow ndiyam dam, fewti Iisaa. ³⁰ Kaa nde mo yiinoo henndu nduu sattii ndee, o huli, o fuddi yorkitaade, o wulli, o wii:

—Moobbo, nootam!

³¹ Don e don, Iisaa foocci junngo mum, nanngi mo, wii:

—Nii pamdir-daa hoolaare? Ko saabii so cikkiti-daa?

³² Be didon fuu, 6e naati laana kaa tan, henndu nduu darii.

³³ Taalibaa6e wonnoo6e ley laana kaa 6ee cujidani mo, mbii:

—A Bii Laamdo jaati!

No Iisaa selliniri jaw6e ley leydi Genesaret

³⁴ Be lummbi weendu nduu, 6e panndi leydi Genesaret. ³⁵ Wor6e oon nokku annditi mo, kaalani leydi ndii fuu garol makko, o waddanaa jaw6e 6ee fuu. ³⁶ Be jaagii mo mo acca jaw6e 6ee mema fay so kommbol saaya makko tan. Haya duu, memdo ngol fuu sellii.

15

Haala neesu njaatiraa6e

¹ Farisa'en e dunkee'en Sariya iwi Urusaliima, ngari e Iisaa lamndii dum, mbii:

² —Kodum wadi so taalibaa6e maa 6ee ana koyna neesuui njaatiraa6e meeden dii? Sabi 6e lootataa juude fade ma66e naamde.*

³ O jaabii 6e, o wii:

* **15:2** Ngol lootugol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina wadira.

—Onon nee, kodum wadi so odon luutta yamiroore Laamdo ndee faa njokkon neesu moodon? ⁴ Sabi Laamdo wii: «Teddin inna maa e baam maa.»[†] O wii kasen: «Kududo baam mum naa inna mum, wareede laato jukkungo mum.»[‡] ⁵ Kaa onon, odon mbiya so neddo wii baam mum naa inna mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo ngedu Laamdo», ⁶ dum ana heya neddo, fotaa ko teddina saaraa mum kasen. Hono non tosirtan konngol Laamdo, faa njokkon neesu moodon! ⁷ Naafigi'en! Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon so wii:

⁸ «Laamdo wii:

Ngol lejol e haala tan teddinirta kam,

kaa e ley berde ma66e e6e ngoddi kam.

⁹ Meere 6e ndewata kam,

sabi ko 6e tuugii e ley janngingol ma66e koo yo jamirooje yim6e tan.»[§]

Haala ko sobinta neddo

¹⁰ Oon wakkati, Iisaa noddi jamaa oo, wii dum:

—Kettinee, paamee: ¹¹ wanaa ko naatata e hunduko neddo sobinta dum. Ko yaltata e hunduko sobinta neddo.

¹² E oon wakkati, taalibaa6e 6ee 6attitii mo, mbii mo:

—Tama a anndii Farisa'en 6ee mettaama e haalaaji maa dii?

¹³ O jaabii, o wii:

—Funngo fuu ngo Baabiraado am gondo dow kammu oo aawaali, doofete. ¹⁴ Accee 6e, 6e wum6e dowoo6e wum6e! So bumdo dowii bumdo, 6e didon fuu 6e caaman ley ngaykaare.

¹⁵ Piyeer jaabii, wii mo:

—Firritan min kaa haala.

¹⁶ Iisaa wii:

—Onon duu, faa jooni edum finkinii on naa? ¹⁷ On paamaali ko naati e hunduko fuu yahan ley reedu, kasen duu dum yehete ladde? ¹⁸ Kaa ko yaltata e hunduko koo e 6ernde iwata, dum jaati sobinta neddo. ¹⁹ Sabi e 6ernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e jaako'aaku e jeenu e faasigaaku e nguyka e kappi, kajum e mbonka. ²⁰ Dum woni ko sobinta neddo. Kaa paamde tawee lootaali juude mum no 6e mbii nii sobintaa neddo.

No debbo Kanaanake goondiniri Iisaa

²¹ Caggal dum, Iisaa iwi don fa'i seraaji Tirus e Sidon.

²² Debbo jeyaado Kanaana kodudo e ndiin leydi wari e makko, wulli, wii:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurmam! Biyam debbo ladde ana e mum, ana torra dum sanne!

[†] 15:4 Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 [‡] 15:4 Pergu 21.17; Lewinkoo6e

20.9 § 15:9 Esaaya 29.13

²³ Kaa o jaabaaki dum fay huunde. Taalibaa6e makko 6ee ndaardoyi mo, mbii mo:

—Ribbu mo dee! Omo nii jokki e meeden tan omo wulla.

²⁴ Iisaa jaabii, wii:

—E baali suudu Israa'iila majjudi dii tan nelaa-mi.

²⁵ Nii debbo oo saami yeeso makko, sujidi, wii:

—Moobbo, wallam!

²⁶ O jaabii, o wii:

—Bamde jaamdu sukaa6e so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁷ Debbo oo wii:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi ana jaama jaamdu joomum'en iwooru e la'al so saama nduu.

²⁸ Nden, Iisaa jaabii mo, wii:

—Debbo, hee goondinal maa ana mawni! Yo a wadane no njidir-daa nii.

E oon wakkati jaati, 6iyiiko debbo oo selli.

No Iisaa selliniri jaw6e heew6e

²⁹ Iisaa iwi don, takkii daande weendu Galili, nabbi waamnde haayre, joodii ton. ³⁰ Yim6e heew6e ngari to makko, ngaddi layoo6e e wum6e e 6e terde mum'en mbaati e muumdu6e, kapum e jaw6e wo66e heew6e. Be battini 6een yeeso makko, o sellini 6e. ³¹ Haayinii yim6e 6ee sanne nde njiinoo muumfunoo6e ana kaala, 6e terde mum'en mbaati cellii, layanno6e ana njaha faa gasa, wumnno6e ana njiya. Hedde e6e njetta Laamdo Israa'iila oo.

No Iisaa jamminiri ujunaaji nay neddo

³² Iisaa noddii taalibaa6e mum 6ee, wii 6ee:

—Bee yim6e ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati ko 6e ngondi e am, haya duu 6e ngalaa ko 6e jaama. Mi waawaa yoppitinde 6e tawee 6e jaamaali, pati 6e caama yolbere e laawol so e6e koota.

³³ Taalibaa6e makko 6ee mbii mo:

—Hoto fuu kebaten ko jamminen oo jamaa e ley ndee ladde jeereende?

³⁴ O lamndii 6e, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Jeddi, kapum e liikoy seeda min njogii.

³⁵ Caggal dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. ³⁶ O 6ami buuruuje jeddi dee kapum e liikoy koy, o yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaa6e 6ee ndokka dum jamaa oo. ³⁷ Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ³⁸ Naamnno6e 6ee yo ujunaaji nay gorko, ko waldaa e rew6e e sukaa6e. ³⁹ Caggal Iisaa yoppitii yim6e 6ee, naati laana, fa'i leydi Magadan.

16

No Farisa'en naagorii kollee haaynde

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari ittude koro Iisaa, 6e ndaardi mo o holla 6e taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu.

² O jaaborii 6e nii:

—So on njii kammu ana wojji kiikiide, on mbiyan welan.

³ Beetee law, so on njii kammu ana wojji ana ni66i, on mbiyan to6an. Odon mbaawi seenndude mbaadi kammu, kaa on mbaawaa seenndude taagumansaaji wakkatiiji dii!

⁴ Jamaanu jooni bonɗo cobuɗo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake, so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.

Caggal dum, o yoppi 6e ɗon, o witti.

Haala yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en

⁵ Nde taalibaa6e 6ee lummbata weendu nduu ndee, njeggiti yoo6aade naamdu. ⁶ Iisaa wii 6e:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

⁷ Taalibaa6e 6ee ndarii ana mbiyondira:

—Ko en njoo6aaki buuru koo o wiiri non.

⁸ Iisaa anndi ko 6e kaalata koo, wii 6e:

—Ko waɗi so oɗon kaalda hakkunde moodon on njoo6aaki buuru mbiiru-mi non? Onon famɗu6e hoolaare! ⁹ Tama faa jooni on paamaali? Tama on miccitaaki buuruuje joy ɗe njedu-mi e ujunaaji njoyon gorko ɗee, e cagiije ɗe kebbin-ɗon kedde ɗee? ¹⁰ Tama on miccitaaki kasen buuruuje jeddi ɗe njedu-mi e ujunaaji nay neddo ɗee, e cagiije ɗe kebbin-ɗon kedde ɗee? ¹¹ Hono waɗi on paamaali wanaa haala buuru kaalanan-mi on? Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

¹² Oon wakkati, taalibaa6e 6ee paami o wiyaali 6e ndeentoo e ko yuufinta buuru koo, ko o wii ɗee, 6e ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta koo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipa. O lamndii taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Homo yim6e mbiyata Bii Neddo oo woni?

¹⁴ Be njaabii, 6e mbii:

—Won wiyoo6e a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoo6e a annabi Iliyaasa, won wiyoo6e kasen a annabi Yeremiya naa gooto e annabaa6e 6ee.

¹⁵ O wii 6e:

—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu, Bii Laamɗo guurɗo oo.

¹⁷ Nden Iisaa wii mo:

—A welii hoore, aan Simon bii Yuunusa. Sabi wanaa bii-aadama anndin maa dum, Baabiraado am gondo dow kammu oo anndin maa dum. ¹⁸ Miin duu, mido wiye Piyeer (dum woni haayre), e dow nden haayre mahan-mi deental am goondinbe ngal. Maayde e heewde semmbe fuu walaa ko waawi e mayre. ¹⁹ Mi hokkete cokitirde Laamu Laamdo: huunde fuu ko kadu-daa e leydi, hadete dow kammu. Ko njaɓu-daa e leydi, jaɓete dow kammu.

²⁰ Nden, Iisaa daalii taalibaaɓe mum ɓee pati kaalana fay gooto kaɗum woni Almasiihu oo.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

²¹ Gila e oon wakkati, Iisaa fuddi anndinde taalibaaɓe mum ɓee ana tilsi mo yaha Urusaliima, ton mawɓe leɗol e hooreeɓe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya torran mo sanne, mo waree, kaa mo wuurtan jannde tataɓere. ²² E ley dum, Piyeer sawndintini mo hedde ana jinja mo, wii mo:

—Yo Laamdo dannde Moobbo! Dum heɓataa ma!

²³ Iisaa yeecitii, wii Piyeer:

—Woddam aan Ibiliisa! A fergitere e laawol am, sabi miiloo maa ngoo iwrataa to Laamdo, to yimɓe ngo iwrata!

No Iisaa jokkirtee

²⁴ Caggal dum, o wii taalibaaɓe makko ɓe:

—Muuyɗo jukkude kam fuu, ɗoota yurmaade hoore mum, ɓama leggal mum bardugal* jokka e am. ²⁵ Sabi muuyɗo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirɗo ki sabaabu am, hisinan ki. ²⁶ Kodum heɓude aduna oo fuu nafata neddo, so waasii yonki mum? Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ²⁷ Sabi Bii Neddo oo wardan e malaa'ika'en mum e ley teddeengal Baabiraado mum. Oon wakkati, o barjoto gooto fuu ko waarata e golle mum. ²⁸ Mido haalana on goonga: yoga e wonɓe doo ɓee maayataa tawee njiyaali Bii Neddo oo ana wara e ley laamu mum.

17

No noone Iisaa waylitorii

¹ Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e rimdaaɓe didon Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. ² Noone makko waylitii yeeso maɓɓe. Yeeso makko ana jalba no naange nii, kaddule makko ndawni far hono fooyre. ³ Muusaa e Iliyaasa ɓanngani ɓe, ana kaalda e makko. ⁴ Piyeer wii Iisaa:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal mi darna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁵ O tilaaki haalde, faa luurde jalboore suddi 6e. Daande iwi ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi, mo cu6ii-mi. Kettindee mo!

⁶ Nde taalibaa6e 6ee nani nden daande ndee, 6e caami 6e kippii e leydi, 6e kuli sanne. ⁷ Iisaa 6attitii 6e, memi 6e, wii:

—Immee, pati kulee.

⁸ E ley dum, 6e kunci gite, 6e njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde haayre ndee koo, Iisaa daalii 6e, wii:

—Pati kaalanee fay gooto ko njii-don koo faa wakkati nde Bii Neddo oo immitii e hakkunde maay6e fuu.

¹⁰ Caggal dum, taalibaa6e 6ee lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya 6ee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde moyyintina kulle dee fuu.

¹² Kaa mido wiya on: Iliyaasa ya66ike, 6e annditaali dum, 6e ngollii dum ko 6e muuyi fuu. Hono non 6e torrirta Bii Neddo oo duu.

¹³ Taalibaa6e 6ee paami ko o haalata haala Iliyaasa koo, haala Yaayaa mo lootogal batisima o haalani dum'en.

No Iisaa selliniri kirikiraado

¹⁴ Nde 6e ngarti e jamaa oo ndee, gorko gooto 6attitii mo, diccii yeeso makko, ¹⁵ wii:

—Moobbo, yurma 6iyam gorko! O kirikiraado omo tampi sanne, wakkatiiji omo saama e yiite naa e ndiyam. ¹⁶ Mi na6ii mo to taalibaa6e maa 6ee kaa 6e ndonkii sellinde mo.

¹⁷ O 6attitii, o wii:

—Hey yim6e jamaanu bondo 6e nganaa goondin6e! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi mupande on? Ngaddanee kam cukalel ngel doo!

¹⁸ O jahii e ladde ndee, nde yalti e suka oo, o selli don e don.

¹⁹ Caggal dum, taalibaa6e 6ee teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ittude ndee ladde?

²⁰ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dum. Mido haalana on goonga: so goondinal moodon fotii fay no ngeeyu buyaage nii, so on mbii ndee doo waamnde haayre: «Sottu doo, njahaa too», nde sottaan. Fay huunde on ndonkataa wadude. [²¹ *]

* **17:21** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 21:Kaa hono oo seydaani ribbirtaake so wanaa duwaawu e koorka.

No Iisaa sapporii kasen maayde mum e wuurtugol mum

²² No 6e njiilortoo e ley Galili nii, Iisaa wii 6e:

—Bii Neddo oo wadete e juude yimbe, ²³ 6e mbara mo, kaa e ley jalaande majjum tatabere, o immitoto.

Taalibaa6e 6ee cunli sanne.

Haala yobugol usuru Suudu Dewal Mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaa6e mum njottinoo Kafarnahum ndee, nanngoo6e usuru Suudu Dewal Mawndu 6ee battii Piyeer, mbii dum:

—Tama moobbo moodon oo ana yoba usuru Suudu Dewal Mawndu?

²⁵ Piyeer jaabii, wii:

—Omo yoba.

Ko Piyeer naati galle oo koo, fade mum he6ude haala, Iisaa wii:

—Simon, kodum woni miilo maa e dum? Kaanankoo6e aduna 6ee, homo 6e nduujata? Homo 6e njobinta lampo? Dugule'en naa honaa6e?

²⁶ Piyeer jaabii, wii:

—Honaa6e 6ee.

Iisaa wii mo:

—Ndennoo, dugule'en 6ee kaanaa yobude. ²⁷ Kaa noo, en njidaa mettinde berde 6ee yimbe. Yaa to weendu too, tippo-daa yammbuure maa e ley ndiyam dam. Liingu fuu adiido modude nde poodaa, yenjinaa dum aaraa hunduko mum, a tawan hen kaalisi daneejo ki66inoowo usuru meeden. Ittaa njobanaa en, enen didon.

18

Haala burdo teddude ley Laamu Laamdo

¹ Oon wakkati, taalibaa6e 6ee battitii Iisaa, lamndii dum, mbii:

—Homo 6uri teddude ley Laamu Laamdo oo?

² Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso ma66e, ³ wii:

—Mido haalana on goonga: so nii on mbaylitaaki faa nandon e cukaloy, on naatataa e Laamu Laamdo oo abada.

⁴ Burdo teddude ley Laamu Laamdo yo leydinkiniido faa nandi e ngel cukalel. ⁵ Neddo fuu ja66iido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o ja66ii.

Haala ko luuttinta yimbe

⁶ —Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko 6uri moyyande joomum haayre teddunde ha66ee e daande mum, yoolee ley iduru geeci.

⁷ Bone woodanii oo aduna saabe kulle gadooje yimbe ley luutti dee! Waajibi kulle dee ngada, kaa bone woodanii laatiido

sabaabu majje! ⁸ So tawii junngo maa naa koyngal maa luuttinte, tayu dum tippo-daa to woddi. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo buri moyyande ma diina tippeede e yiite duumiinge a ki66udo. ⁹ So tawii yitere maa luuttinte, sol nde tippo-daa. Sabi naatude maa e nguurndam nduumiidam a dokko, buri moyyande ma diina tippe-daa e yiite jahannama a ki66udo.

Bannadol haala mbaalu majjudo

¹⁰ —Ndeentee e yawde fay gootel e koy cukaloy. Sabi mido wiya on: malaa'ika'en makkoy dow kammu 6ee, wakkati fuu ana yeewa yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. [¹¹ *] ¹² Ko miilaton? So neddo ana jogii baali teemedere majjiraama mbaalu gooto, yoppataa capande jeenay e jeenay dii fuu ana ndura ley ferro, tewtoya majjudo oo? ¹³ Mido haalana on goonga: so o yiitii mo, o seyorto oon faa bura capande jeenay e jeenay di majjaali dii. ¹⁴ Hono non Baabiraado moodon gondo dow kammu oo yidaa fay gootel e koy cukaloy majja.

Haala jaafondiral hakkunde sakiraabe

¹⁵ —So sakiike maa toojii ma, yaa to mum kollitaa dum toojannge mum oo tawee onon tan didon. So o ja6anii ma, a hewtii sakiike maa. ¹⁶ Kaa so o ja6aali kollitaa mo yaadu e neddo gooto naa yimbe didon hono no Binndi dii mbiiri nii: «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimbe didon naa taton.» ¹⁷ So o ja6anaali ma, haalan dum deental goondinbe ngal. So o salike ja6ande deental goondinbe ngal, jogora mo keefeero naa duwaaje. ¹⁸ Mido haalana on goonga: huunde fuu ko kadu-don e leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko nja6u-don e leydi, ja6ete dow kammu. ¹⁹ Mido haalana on kasen: e ley aduna, nde didon mon kawritii e dow huunde wootere jaagike Laamdo, ko nde waawi laataade fuu, Baabiraado am gondo dow kammu oo hokkan 6e nde. ²⁰ Sabi nde didon naa taton kawriti e innde am fuu, mido hakkunde mum'en.

Bannadol haala golloowo caliido yaafaade

²¹ Oon wakkati, Piyeer battitii mo, lamndii mo, wii:

—Moobbo, cili hono foti kaan-mi yaafaade sakiike am mo noottaali toojude kam? Cili jeddi naa?

²² Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi wiyaali ma cili jeddi, mbii-maa-mi cili capande jeddi faa nde cili jeddi.

²³ Iisaa beydi hen wii:

* **18:11** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 11:Sabi hisinde majju6e waddi Bii Neddo oo.

—Dum Laamu Laamdo nanndi: kaananke gooto anniyii yamtude golloobe mum jamaande. ²⁴ Nde mo fuddi yamtude ndee, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji. ²⁵ Oon gorko walaa ko yobira oon kaalisi. Dum nee, kaananke oo yamiri o soottee, kanko e jom suudu makko e sukaa6e makko e ko o jogii fuu, faa yoba jamaande ndee. ²⁶ Golloowo oo diccii yeeso makko, jaagii mo, wii: «Mujanam, mi yobete fuu!» ²⁷ Kaananke oo yurmii mo, yaafii mo jamaande ndee, yoppi mo o witti.

²⁸ Golloowo oo yalti tan, hawri e gollidiido mum mo rewata kaalisi seeda. O tebbii dum, o nanngi daande mum, o wii: «Yobam kaalisi am!» ²⁹ Gollidiido makko oo diccii, jaagii mo, wii: «Mujanam, mi yobete!» ³⁰ Kaa oon jabaali. O uddoyi dum kasu, faa nde yobi jamaande ndee fuu. ³¹ Nde golloobe heddiibe 6ee njii dum ndee, mettaa sanne, njehi kaalanoyi dum kaananke oo. ³² E ley dum, kaananke oo noddi golloowo oo, wii dum: «Aan a golloowo bondo! Nde jaagi-daa kam, mi yaafe ko ndewan-maa-mi koo ndee, mi yaafike ma. ³³ Aan duu, a haanaanoo yurmaade jaado maa oo no njurmori-maa-mi nii naa?» ³⁴ Kaananke oo bilaa sanne, wadi mo e juude jukkoobe 6ee, faa nde o yobi jamaande ndee faa laa6i.

Iisaa 6eydi hen wii:

³⁵ —Hono non Baabiraado am gondo dow kammu oo wadata neddo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum 6ernde laabunde.

19

Haala ko Iisaa wasii dow ceergal

¹ Nde Iisaa tilii e diin waajuuji ndee, iwi Galili fa'i banng'e Yahuudiya gondo caggal maayo Urdun oo. ² Yimbe heewbe njokki e makko, o sellini ton jawbe mum'en.

³ Yoga e Farisa'en ngari e makko, lamndii mo dum doo faa itta koro makko:

—Tama ana daganii gorko seerdude jom suudu mum daliili tawaado fuu?

⁴ O jaabii, o wii:

—Tama on njanngaali ko Binndi dii mbii? E fuddoode Laamdo tagii 6e wadii 6e gorko e debbo, ⁵ wii: «Dum wadi so gorko yoppa inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, 6e didon fuu 6e laatoo neddo gooto.»* ⁶ Nii woni 6e nganaa didon kasen, 6e neddo gooto. Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

⁷ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Ko saabii so Muusaa yamiri gorko hokka jom suudu mum talkuru ceergal nde ana seera dum?

⁸ O jaabii 6e, o wii:

—On yoor6e 6erde, dum saabii so Muusaa hokki on no ceerdon rew6e moodon. Kaa e fuddoode, wanaa non worrunoo.

⁹ Mido wiya on: ceerdudo jom suudu mum ko wanaa fijirde, so 6amii debbo goddo, jeenii.

¹⁰ Taalibaa6e makko 6ee mbii mo:

—So nii hakkunde gorko e debbo worri, waasude 6amde buri.

¹¹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Wanaa yim6e fuu mbaawi ja6ude kaa haala, 6e Laamdo hokki dum 6ee tan mbaawi ja6ude ka. ¹² Daliiliiji kadooiji wor6e 6amde ana ngoodi. Sabi won wor6e rimetee6e tawa yo waatoraabe. Won deretee6e. Heddi6e 6ee noo, kapum'en kadi ko'e mum'en 6amde faa ngollana Laamu Laamdo oo. Neddo fuu jarriido ndee tinndinoore, yo ja6u!

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Caggal dum, won waddan6e Iisaa cukaloy yalla omo fawa e makkoy juude makko o duwanoo koy, kaa taalibaa6e 6ee njahii e yim6e 6ee. ¹⁴ Nden o wii:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati ka6ee koy, sabi wa'u6e no makkoy nii 6ee njei Laamu Laamdo oo.

¹⁵ O fawi junngo makko dow makkoy, o duwanii koy. Nden o iwi ton.

No Iisaa e suka jokolle arsukunte ngaddi

¹⁶ Gorko gooto battitii Iisaa, lamndii mo, wii:

—Moobbo, honde huunde moyyunde kaan-mi wadude faa mi he6a nguurndam nduumiidam?

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so laamdi-daa kam ko moyyi? Laamdo tan woni moyyo! So ada yidi naatude e nguurndam, jokku sariyaaji dii.

¹⁸ Gorko oo lamndii Iisaa, wii:

—Hodi ngoni sariyaaji dii?

Iisaa jaabii, wii:

—Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fe-naande, ¹⁹ teddin inna maa e baam maa, njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.

²⁰ Suka jokolle oo wii mo:

—Mido haybi dum fuu. Kodum heddi?

²¹ Iisaa wii mo:

—So tawii ada yidi hi66ude, yaa soottoy ko njogi-daa fuu, ndokka kaalisi oo misikiina'en. Nden a he6an jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokka kam.

²² Nde suka jokolle oo nani diin haalaaji ndee, yaadi e yoomende, sabi o arsukunte joldo.

²³ E ley dum, Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Mido haalana on goonga: hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁴ Mido haalana on kasen dum doo: ngelooba yabboroo e wuddere mesalal buri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁵ Haaynii taalibaa6e 6ee sanne nde nani diin haalaaji ndee, 6e mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁶ O yeewi 6e, o wii:

—Do yim6e dum laatataako, kaa walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁷ Piyeer 6ami haala, wii mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii e maa. Kodum min ke6oyta?

²⁸ Iisaa wii 6e:

—Mido haalana on goonga: so Bii Neddo oo joodiima e joodorgal mum laamu teddungal ley aduna keso, onon sappo e didon jokku6e e am 6ee duu, on njoodoto e dow joodorde kaanankoo6e, caron cuudi baaba Israa'ila sappo e didi dii.

²⁹ Neddo fuu joppirdo saabe am galle mum naa sakiraa6e mum wor6e naa sakiraa6e mum rew6e naa inna mum naa baam mum naa sukaa6e mum naa gese mum, he6an ko buri dum cowe teemedere, kasen duu he6an nguurndam nduumiidam. ³⁰ Kaa ardino6e heew6e laatoto caggalaa6e, caggalaa6e 6ee laatoto ardii6e.

20

Bannadol haala golloo6e ley ngesa peguuje

¹ —Annii ko Laamu Laamdo nanndi: jom ngesa peguuje yalti beete law faa hasa golloo6e 6e ngolla ngesa mum peguuje. ² O he6i golloo6e, o hawri e ma66e o yoban 6e hono ko woowi: jalooma fuu mbuudu cardii. O na6i 6e ngesa makko. ³ Wakkati jawlal, o yalti kasen, o tawi wo66e sakoro 6e ke6aali golle, ⁴ o wii 6e: «Njehee onon duu ngolloyon to ngesa am peguuje too, mi yoban on ko haani yobeede koo.» ⁵ Been duu njehi ton. Jom ngesa oo wadi non kasen hakkunde naange e caggal sallifanaa. ⁶ Caggal dum, o yalti kasen wakkati laasaraa, o tawi wo66e ana ndarii to sakoro too, o wii dum'en: «Kodum wadi so jallu-don doo on ngollaali fay huunde?» ⁷ Be njaabii mo, 6e mbii: «Fay gooto 6amaali min golle.» O wii 6e: «Njehee onon duu ngolloyon e ngesa am peguuje ngaa.» ⁸ Nde hiirnoo ndee, jom ngesa oo wii keyaado mum oo: «Noddu golloo6e 6ee njobaa dum'en. Ardoro-daa sakitii6e nanngede 6ee, cakitoro-daa adii6e nanngede

bee.» ⁹ Nannganoobe laasaraa bee ngari, gooto e mum'en fuu hokkaa mbuudu cardi. ¹⁰ Adinoobe nanngede bee duu ngari, cikki njobete ko buri dum. Kaa gooto e ma66e fuu hokkaa mbuudu cardi hono no bee too nii. ¹¹ Nde be njobaa dum ndee, ebe nermi too yaade to jom ngesa too ¹² ebe mbiya: «Bee doo golloobe ngollaali kinaa wakkati gooto tan, be ponndaama e amen njobdi, minen nee min ngollii jalooma kuurdo ley ngee naange wulnge!» ¹³ Jom ngesa oo jaabii gooto e ma66e, wii: «Gidam, mi toojaali ma. Tama wanaa aan ja6unoo mi nanngire mbuudu cardi jalooma? ¹⁴ Ndennoo, 6am njobdi maa njahaa. Miin muuyi hokkude cakitiido oo hono ko ke6u-daa koo. ¹⁵ Tama wanaa ko weli kam ngadan-mi e kaalisi am oo? Naa moyyuki am kii waddan maa haasidaade?»

¹⁶ Iisaa wii:

—Hono nii caggalaabe bee laatoto ardii6e, ardii6e bee laa-toto caggalaabe.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

¹⁷ Tawi Iisaa ana njabbita faade Urusaliima, sawndintini taalibaa6e sappo e didon bee e laawol, wii dum'en:

¹⁸ —Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima. Don Bii Neddo oo wadatee e juude hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, ¹⁹ be ngada mo e juude heefer6e, been duu njaayran mo, piya mo dorri, peja mo e leggal bardugal faa mo maaya. Kaa jalooma majjum tata6o oo mo wuurtan.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

²⁰ Nden, inna 6i66e Jebede battini sukaa6e mum Iisaa. Inna oo diccii yeeso Iisaa faa jaagoo dum ballal. ²¹ Iisaa wii mo:

—Kodum njid-daa?

Debbo oo jaabii mo, wii:

—Mido yidi podaa 6i66e am wor6e didon bee njoodoo bannge maa so a laamiima, gooto wona bannge maa jaamo, goddo oo wona bannge maa nano.

²² Iisaa jaabii, wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee naa?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Miden mbaawi.

²³ O wii 6e:

—On njaran nde jaati. Kaa joodagol bannge am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, 6e Baabiraado am moyyinani bee njey dum.

²⁴ Nde taalibaa6e sappo heddiibe 6ee nani dum ndee, met-taa e rimdaabe didon bee. ²⁵ E oon wakkati, Iisaa noddi 6e fuu, wii 6e:

—Odon anndi laamii6e heefer6e ana kawjorii dum'en hawju bonɗo. Maw6e 6ee duu ana laamorii 6e laamu bodeejo. ²⁶ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jidɗo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ²⁷ Kasen so won muuyɗo ardaade e mon, ana haani laataade maccuɗo moodon. ²⁸ Dum nee, 'Bii Nedɗo wardaali faa gollanee, gollande yim6e wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heew6e.

No Iisaa selliniri wum6e ɗiɗon

²⁹ Nde Iisaa e taalibaa6e mum njalti Yeriko ndee, jamaa keewɗo jokki e makko. ³⁰ Wum6e ɗiɗon ana njoodinoo e sera laawol ngol, nani ana wiyee Iisaa annii bettoo, puɗɗi wullude ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

³¹ Jamaa oo darii ana jahoo e ma66e ana wiya 6e ndeyyinoo, kaa 6e beyɗii wullude e6e mbiya:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurma min!

³² Iisaa darii, noddi 6e, wii:

—Kodum njidɗon mi wadana on?

³³ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Moobbo, min mbumta.

³⁴ Iisaa yurminaa 6e, memi gite ma66e. Don e don 6e mbumti, 6e njokki e makko.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde Iisaa e taalibaa6e mum ɓadinoo Urusaliima njottii Baytifaaji dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, Iisaa neli taalibaa6e ɗiɗon, ² wii 6e:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, oon wakkati fuu, on tawan ton ndakiiwa e mola mum ana ka66ii. Kumton ɗi ngaddanon kam. ³ So won biido on huunde, njaabo-don dum Moobbo ana haajaa ɗi. Don e don on njop-pete ngaddon ɗi.

⁴ Dum wadii yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

⁵ «Mbiyee ɓi66e Siyona:

Yeew, kaananke maa annii wara e maa, ana leyɗinkinii, ana waddii tefeewa,

ana waddii mola tefeewa.»*

⁶ Oon wakkati, taalibaa6e 6ee njehi ngadoyi ko Iisaa yamiri dum'en koo. ⁷ Be ngaddi ndakiiwa ngaa e mola mum, 6e njappi e majji saayaaji ma66e, Iisaa waddii. ⁸ Ko ɓuri heewde e jamaa oo weerti saayaaji mum'en e laawol. Wo66e kelti ca6e

* 21:5 Jakariyaa 9.9

leɗɗe, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Ardiiɓe Iisaa ɓee e jokkuɓe e caggal makko ɓee ana ilina ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda! Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado![†] Jettooje ngoodanii Laamɗo Toowɗo!

¹⁰ Nde o naati Urusaliima ndee, yimɓe ɓee fuu keddii ana caaya ana mbiya:

—Homo woni oo gorko?

¹¹ Jamaa oo jaabii:

—Dum annabi Iisaa, iwrudo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

¹² Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, ribbi soodoobe e soottoobe wonɓe ley mayre ɓee fuu, liɓi taabe weccoobe kaalisi e joodorde soottoobe buugaaji. ¹³ Caggal dum, o wii ɓe:

—Ley Binndi dɗi Laamɗo wii: «Suudu am noddirte suudu rewruɗu Laamɗo.»

Iisaa ɓeydi hen, wii:

—Kaa onon, on ngadii ndu «suudorde yanooɓe!»[‡]

¹⁴ Wumɓe e layooɓe ngari e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, o sellini ɓe. ¹⁵ Hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee mettaa nde njii kulle kaayniide de o waɗata ɗee, e nde nani sukaaɓe ana ilina e ley Suudu Dewal Mawndu ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda!

¹⁶ Nden ɓe mbii Iisaa:

—A nanii ko cukaloy koy kaalata koo?

O wii ɓe:

—Mi nanii. Tama on janngaali dum doo abada:

«A waɗii fay sukaaɓe wadduɓe e muynooɓe ana njette?»[§]

¹⁷ Caggal dum, o seerti e maɓɓe, o yalti ngalluure ndee, o yehi Baytaniya, o waalooyi ton.

No Iisaa huɗiri ibbi

¹⁸ Beetee law omo wirfitoo to ngalluure too, tawi omo yolbi.

¹⁹ O soynii ibbi e sera laawol ngol, o faŋi ki, kaa o tawaali e makki so wanaa haakolooji. Oon wakkati, o wii ki:

—Pati a rimu abada!

Don e don, ibbi kii yoori kolon. ²⁰ Haayinii taalibaaɓe ɓee nde njii dum ndee, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:

—Hono hen kii ibbi yoordi wakkati gooto tan?

²¹ O jaabii ɓe, o wii:

—Midɗo haalana on goonga: so tawii oɗon ngoondini on cikkitaaki, on njawtan waɗude ko ngadu-mi kii ibbi koo. On mbaawan wiide fay ndee doo waamnɗe haayre: «Doofa,

[†] 21:9 Jabuura 118.25-26

[‡] 21:13 Esaaya 56.7; Yereimiya 7.11

§ 21:16

saamoy ley maayo geeci», laatoto non. ²² So odon ngoondini, ko jaagi-don e ley duwaawu fuu on njaabante.

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²³ Iisaa naati Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde mo waa-jotoo ndee, hooree6e yottinoobe sadaka 6ee e maw6e Yahu-udiyankoo6e 6ee battii mo, lamndii, mbii:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Kasen, dow yamiroore homo?

²⁴ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. So on njaabike kam, mi haalanan on jamir6o kam mi golla ko ngollan-mi koo. ²⁵ Homo neli Yaayaa loota yim6e lootogal batisima? Laam6o naa yim6e?

Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbii:

—So en mbii «Laam6o», o wiyan: «Ndennoo, ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ²⁶ Kaa so en mbii «yim6e», waajibi kulen jamaa oo, sabi yim6e 6ee fuu ana njogorii Yaayaa yo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, 6e mbii:

—Min anndaa.

O ja66itii, o wii 6e:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala rimdaabe 6idon

²⁸ Iisaa 6eydi hen wii:

—Kodum miilaton e ngol banndol: gorko gooto ana joginoo 6i66e wor6e 6idon, 6adii arano oo, wii dum: «Binngel am, yaa golloy hannde to ngesa peguuje too.» ²⁹ Bid6o oo jaabii, wii yahataa. Kaa caggal mum, oon mimsiti yehi. ³⁰ Baabiraado oo noddi 6id6o 6ida6o oo, wii dum ko wiinoo arano oo koo. Oon duu jaabii, wii: «Moyyi Baaba», kaa yahaali. ³¹ Homo e ma66e woni ja6ando baam mum ko wii koo?

Be njaabii, 6e mbii:

—Arano oo.

Nden, Iisaa wii 6e:

—Mido haalana on goonga: duwaape'en 6ee kaɓum e bamfaaji ɗii adoyto on naatude e Laamu Laam6o oo. ³² Sabi Yaayaa warii e moodon, hollii on laawol fooccitaare, on nja6anaali dum. Kaa duwaape'en 6ee kaɓum e bamfaaji ɗii ngoondinii mo. Haya duu, fay nde njii-don dum ndee, on mimsitaali so sakitii ngoondin-don mo.

Banndol haala remoo6e bon6e

³³ —Kettinee banndol gonngol: ned6o gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare 6oosirde peguujaɓ, o mahi suudu toowndu faa o soynoroo ko warata e ngesa

ngaa. Caggal dum, o hasiri nga remooɓe gese peguuje, o dawi. ³⁴ Faa tebugol peguuje yottii, o neli gollooɓe makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngedu makko e ɓiɓɓe peguuje dee. ³⁵ Kaa remooɓe ɓee nanngi gollooɓe makko ɓee, pii hen gooto, mbari gooto, mbardi gooto kaaye. ³⁶ Jom ngesa oo neli e maɓɓe gollooɓe ɓurɓe aranndeeɓe ɓee heewde. Remooɓe ɓee ngadi ɓe no ngadunoo ɓee too nii. ³⁷ O sakitii nelde ɓiyiiko gorko to maɓɓe, o wii: «No laatii fuu, ɓe njaagoto ɓiyam oo.» ³⁸ Kaa nde remooɓe ɓee njii ɓiyiiko oo ndee, mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ³⁹ Oon wakkati, ɓe nanngi mo, ɓe mbedii mo to caggal ngesa too, ɓe mbari mo. ⁴⁰ Jooni nee, so jom ngesa peguuje oo warii, hono o waɗata remooɓe ɓee?

⁴¹ Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Been bonɓe, o halkiran ɓe no boniri. O hasira ngesa ngaa remooɓe woɓɓe hokkoɓe mo ngedu makko e ɓiɓɓe magga nde nga teɓaa fuu.

⁴² Caggal dum, Iisaa wii ɓe:

—Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi dii koo?

«Haayre nde mahoɓe ɓee tippitii ndee,

kanjum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii. Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

⁴³ Saabe dum, mido wiya on: Laamu Laamɗo oo ittete e mon, hokkee yimɓe waɗooɓe ko Laamɗo yidi. ⁴⁴ Neddo fuu caamɗo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

⁴⁵ Nde hooreeɓe yottinoɓe sadaka ɓee e Farisa'en ɓee nani banndi makko dii ndee, paamii banndi dii e mum'en peewti.

⁴⁶ Eɓe tewta no ɓe nanngira mo, kaa ɓe kulii yimɓe ɓee, sabi ɓe fuu eɓe njogorii mo annabaajo.

22

Bannɗol haala jiiri yannge

¹ Iisaa haaldiri e maɓɓe bannɗol kasen, wii ɓe:

² —Laamu Laamɗo ana wa'i hono no kaananke kuurtinando ɓiyum gorko, so waɗani dum yannge. ³ O neli gollooɓe makko noddanoya mo jaamooɓe, kaa gansaaɓe ɓee calii warde. ⁴ O neli kasen gollooɓe woɓɓe, o wii dum'en: «Mbiyee gansaaɓe ɓee jiiri yannge ndii moyyinaama faa gasi, mi hirsii ga'i e jalbi paydi, hankasen fuu lanndinaama, ɓe ngara ɓe nootoo yannge oo.» ⁵ Kaa gansaaɓe ɓee koyni mo, kiinnii haajuuji mum'en: oo ngesa mum, oo jaagu mum. ⁶ Heddiibe ɓee

nanngi golloobe 6ee, torri 6e, mbari 6e. ⁷ Kaananke oo mettaa, neli sordaasi'en mum mbaroyi been jaadu6e ko'e, nduppi ngeenndi mum'en. ⁸ Caggal dum, o wii golloobe makko 6ee: «Niiri yanng'e ndii moyyinaama, kaa gansaabe 6ee kaandaa e jaamde ndi. ⁹ Dum nee, njehee dow mbeddaaji mawdi dii, noddon neddo fuu mo kawru-don wara jaama jiiri yanng'e oo ndii.» ¹⁰ Kaadime'en 6ee njehi dow mbeddaaji dii, noddi yim6e 6e tawi ton fuu gila e bon6e faa e moyyu6e faa galle do yanng'e oo wadata doo heewi yim6e.

¹¹ Nde kaananke oo naati faa yiya noddaa6e 6ee ndee, o soynii gorko mo paraaki. ¹² O wii dum: «Gidam, hono naatir-daa doo tawi a paraaki?» Kaa oon deyyinii. ¹³ E ley dum, kaananke oo wii golloobe 6ee: «Ka66ee juude makko e koyde makko, tippo-don mo e ley nimre sella ndee, ton o wullata o neryondira jiiye.»

¹⁴ Iisaa jokki wiide:

—Noddaa6e ana keewi kaa subaa6e ana pamdi.

Haala yobugol lampo

¹⁵ Farisa'en njehi ndawridoyi no tuufiranta Iisaa e ley haala mum. ¹⁶ Be neli yoga e taalibaa6e ma66e, kajum e howruu6e Hirudus mbiya mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga, a hulataa fay gooto, sabi a burdintaa yim6e. ¹⁷ Dum nee, haalan min kodum anndu-daa e dum doo: ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

¹⁸ Kaa Iisaa ana anndi anniyaaji ma66e bondi dii. O wii 6e:

—Onon naafigi'en! Kodum wadi so odon tuufana kam?

¹⁹ Kollee kam kaalisi jobirteedo lampo oo.

Be ngaddani mo mbuudu cardi gooto. ²⁰ O lamndii 6e, o wii:

—Natal homo e innde homo woni doo?

²¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Kaananke Roma.

O wii 6e:

—Ndennoo, ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

²² Haaynii 6e nde 6e nani oo jaabu ndee. Be celi mo, 6e mbitti.

Haala immital maay6e

²³ E ley oon jalooma jaati, yoga e waaldeSaduki'en ngari e Iisaa. Kam6e ngoni fennu6e immital. ²⁴ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Moobbo, Muusaa wii: «So neddo maayii he6aali biddo, mijum naa mawnum 6amta debbo dalaado oo, yalla ana

hebana dum beyngu.»* 25 Wadiino e bettaade to amen rimdaabe njeddon worbe. Arano oo caggal dewlii, maayi hebaali biiddo. Miiniiko gorko samti debbo makko oo, 26 kapum duu maayi hebaali biiddo. Tatabo oo duu jokki hen faa yottii njedda bo oo. 27 Caggal ma66e 6e fuu, debbo oo duu maayi. 28 Nannde immital nee, homo e njeddon 6ee debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi 6e fuu 6e 6amiino mo.

29 Iisaa jaabii 6e, wii:

—On majjii, sabi on paamaali Binndi dii, on anndaa baawde Laamdo dee duu. 30 Sabi so maay6e immitike, wor6e 6amataa, rew6e 6amataake, 6e laatoto hono no malaa'ika'en won6e dow kammu 6ee nii. 31 E haala immital maay6e, tama on njanngaali ko Laamdo wii on koo? O wii: 32 «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»† Laamdo yo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.‡

33 Waaju makko oo haaynii yim6e hettindotoo6e mo 6ee fuu.

Haala yamiroore burnde fuu teentilaade

34 Nde Farisa'en 6ee nani o mu66ii kundude Saduki'en 6ee e haala ndee, 6e kawriti. 35 Gooto e ma66e jannginoowo Sariya yidi tuufande mo, lamndii mo, wii:

36 —Moobbo, honde woni yamiroore burnde fuu teentilaade e ley Tawreeta?

37 Iisaa jaabii mo, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa 6ernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu. § 38 Nden woni yamiroore burnde mawnude, burnde teentilaade. 39 Yamiroore dida6ere hono mayre annii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* 40 Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee fuu e deen jamirooje didi pawii.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

41 Nde wonnoo Farisa'en 6ee ana kawriti, Iisaa lamndii 6e, wii:

42 —Kodum miilu-don e Almasiihu oo? O taanii homo?

Be njaabii, 6e mbii:

—O taanii Daawuuda.

43 O wii 6e:

—Ndennoo, hono Daawuuda noddirta mo Joomiraado? Ruuhu Laamdo anndini mo dum, saabe majjum o wii:

44 «Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

faa mi wada nja66aa way6e maa.»†

* 22:24 Fillitagol Tawreeta 25.5 † 22:32 Pergu 3.6 ‡ 22:32 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma66e koo, holli e6e nguuri. § 22:37 Pergu 6.5 * 22:39 Lewinkoo6e 19.18 † 22:44 Jabuura 110.1

⁴⁵ So Daawuuda ana noddira mo «Joomam», ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

⁴⁶ Be fuu 6e ndonki jaabaade mo fay karrol. Gila pannde nden, fay gooto suusaali lamndaade mo lamndi goddi.

23

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya e Farisa'en

¹ Nden, Iisaa wii jamaa oo e taalibaa6e mum 6ee:

² —Dunkee'en Sariya 6ee e Farisa'en 6ee kajum'en ndokkaa jannginde Sariya Muusaa oo. ³ Saabe dum, odon kaani jafande 6e, ngadon huunde fuu ko 6e mbii on. Kaa pati nemmbon golleeji ma66e, sabi 6e ngadataa ko 6e mbaajotoo koo. ⁴ Be ka66an donnge teddude, 6e mbakkina yim6e, kaa 6e njidaa wallirde 6een huncude de fay hoore fedeendu. ⁵ Huunde fuu ko 6e ngadata, 6e ngadiran dum faa 6e kollink-inoo. Dum wadi so e6e ka66a talki mawdi, e6e njuutina cilmbi saayaaji ma66e faa ana ndaasoo. ⁶ E6e njidi joolle burde teddude so 6e noddama e yanngeeeji, e6e njidi joolle burde yiitinkinaade ley cuudi baajordi. ⁷ Ko 6e njidi tan salmineede calminaali teddufi ley luumooji e noddoreede «Moobbo». ⁸ Kaa onon, pati njabee noddoreede «Moobbo», sabi on fuu on sakiraa6e, Moobbo gooto tan njogi-don. ⁹ Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e aduna, sabi Baabiraado gooto tan njogi-don, dum woni gondo dow kammu oo.* ¹⁰ Pati njabee noddoreede «Hooreejo», sabi Hooreejo gooto tan njogi-don, dum woni Almasiihu oo. ¹¹ Burdo teddude hakkunde moodon yo laato gollanoowo heddi6e 6ee. ¹² Toownudo hoore mum fuu, leydinte. Leydinkiniido fuu toownete.

¹³ Bone yanan e mon onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon cokana yim6e damal Laamu Laamdo ngal. On naatataa, on accataa naatoobe naata. [¹⁴ †]

¹⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon njiiloo e leydeele odon mbanngoo geeci faa ke6on tuubudo gooto. So on ke6ii dum, mbirfito-don kasen, ngadon dum bii jahannama faa sowa on cili didi.

¹⁶ Bone yanan e mon, onon wum6e dowoobe yim6e! Odon mbiya: «So neddo hunorike Suudu Dewal Mawndu nduu yo meere, kaa so hunorike kanje Suudu Dewal Mawndu oo, hunoore mum nanngan dum.» ¹⁷ Majju6e, wum6e! Kodum

* **23:9** Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e adunawiyaali pati neddo soowa baaba mum dimdo dum. Ngol haali haala hooree6e diina fonndu6e ko'e mum'en e baabiraaku Laamdo. † **23:14** E dereeeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 14: Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon teeta cuudi rew6e 6e wor6e mum'en maayi, odon njuutina duwaawuuji moodon yalla odon manee. Saabe majjum, on ke6an jukkungo 6urngo fuu naawde.

6uri teentilaade: kanje oo naa Suudu la6binooru kanje oo nduu? ¹⁸ Odon mbiya kasen: «So neddo hunorike ittirde sadaka ndee yo meere, kaa so hunorike sadaka gondo dow mayre oo, hunoore mum nanngan dum.» ¹⁹ Wumbe! Kodum hen 6uri teentilaade: sadaka oo naa ittirde sadaka la6binoore sadaka oo ndee? ²⁰ Ndennoo, neddo fuu kunoriido ittirde sadaka ndee, hunorike nde kayre e huunde fuu ko fawii e mayre. ²¹ Neddo fuu kunoriido Suudu Dewal Mawndu nduu, hunorike ndu kayru e Laamdo joodiido e mayru oo. ²² Neddo fuu kunoriido kammu oo, hunorike joodorgal Laamdo ngal e Joodiido e maggal oo.

²³ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon ittana Laamdo jakka naanaa, kapum e haakolooji goddi, kaa odon njeeboo ko 6uri teentilaade e Sariya oo koo, hono fooccitaare e yurmeende e goondinal. Tawee nee, kapum kaanno-don wadude tawee on njeebaaki ko heddii koo. ²⁴ On wumbe dowoo6e yimbe! So 6owngu saamii e njaram moodon, on ciwan itton dum, tawee nee, odon moda ngelooba!

²⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon lawya caggal kore loode e caggal lehoy, tawee nee ley mum'en ana heewi ko wujjaa e ko yanaa. ²⁶ Farisanke bumdo! Lawyu ley kore loode tafon, nden caggal ngal duu laa6an.

²⁷ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon nanndi e janaale dawninaade, de dow mum'en woodi tawee ley mum'en ana heewi gi'e e ko sobi fuu. ²⁸ Onon duu hono non mbaa-don: e jiile gite odon nanndi e fooccitiibe, kaa ley moodon ana wii pep naafigaaku e oonaare.

²⁹ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon mahana annabaa6e 6ee cuudi dow janaale mum'en, odon njardina janaale fooccitiibe 6ee, ³⁰ mbirfito-don mbiyon: «Sinndo min kawriino e jamaanu njaatiraa6e amen, min ittidataano e ma66e yonkiiji annabaa6e dii.» ³¹ Hono non, ceettori-don onon jaati on 6i66e warannoo6e annabaa6e 6ee. ³² Ndennoo, kebbintinee saawal golleeji bondi di njaatiraa6e mon puddunoo dii! ³³ Bolle, 6i66e posoke! Hono fuu miilorto-don waasude wedeede e jahannama? ³⁴ Dum saabii, mido nelda on annabaa6e e hakkilantee6e, kapum e jannginoo6e. Mbaron yoga, pejon yoga, piyon yoga dorri e ley cuudi mon baajordi, njokkon dum'en ngeenndi e ngeenndi. ³⁵ Yalla yonkiiji laa6u6e ittaadi e aduna oo dii fuu, hakke mum ana fiitoo on, gila yonki Haabiila pooccitiido oo faa yonki Jakariyaa 6ii Barakiya mo mbarno-don hakkunde Suudu Dewal Mawndu e ittirde sadaka oo. ³⁶ Mido haalana on goonga:

jukkungo majjum dum fuu e yimbe oo jamaanu saamata!

No Iisaa surjirani yimbe Urusaliima

³⁷ —Hay yimbe Urusaliima, on mbarii annabaa6e, on mbardii nelaa6e e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde 6i66e mon no cofal hawrintinirta 6i66e mum ley biifoole mum nii. Kaa on njabaali. ³⁸ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. ³⁹ Mido wiya on: on njiyataa kam gila jooni faa wakkati mo mbiyoyton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»

24

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

¹ Nde Iisaa yaltunoo Suudu Dewal Mawndu ndee, taalibaa6e mum battitii dum, kolli dum maadiiji galle mayru dii.

² O wii 6e:

—On njii dum doo fuu naa? Mido haalana on goonga: fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ Nde Iisaa joodinoo dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, taalibaa6e makko ngari e makko kapum'en tan, mbii mo:

—Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo holata gartol maa, kapum e timmoode aduna?

⁴ O jaabii 6e, o wii:

—Ndeentee pati fay gooto yonna on. ⁵ Sabi heew6e ngardan innde am, gooto e mum'en fuu wiya: «Miin woni Almasiihu oo.» Be yonna heew6e. ⁶ On nanan golowole e kabaaru golowole kaa pati kulee! Ana tilsi dum wada, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁷ Lepol ha6an e lepol, laamu ha6an e laamu. Yolbereeji ngadan, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje. ⁸ Dum kaa fuu hono no puddoode njatawere beynoowo nii.

⁹ Nden, yimbe na6an on e carirdi yalla odon torree, mbare-don. Lepi dii fuu mbajan on saabe am. ¹⁰ Oon wakkati, heew6e njoppa goondinal mum'en, ana njammbondira ana mbajondira e ko'e mum'en. ¹¹ Annabaa6e penee6e heew6e 6anngan, yonna heew6e. ¹² Bonanndaaji keewan faa jilli yimbe heew6e buu6ta. ¹³ Kaa mupudo faa timmoode, joomum hisinte. ¹⁴ Oo doo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo ooynete e aduna oo fuu, yalla lepi dii fuu ana ke6a seedaaku oo. Nden, aduna timmata.

Haala torra mawdo gadoowo

15 —Nde njii-don «huunde harmunde bonnde», * ko annabi Daniyel haalnoo koo ana e nokku ceniido oo† (janngudo dum, tiinnoo faama) 16 nden, tawaabe ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. 17 Tawaado dow bene, pati wiya 6aman kaaki ley suudu mum. 18 Tawaado gese, pati wirfoo so wiya 6amoowo saaya mum. 19 Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! 20 Naagee Laamdo pati doddu mon laatoo wakkati dabbunde naa jalaande fowteteende. 21 Sabi nden, torra mawdo wadan mo hono mum wadaali gila puddoode aduna, hono makko wadataa abada kasen. 22 Sinndo tawiino deen jalaade ndabbindinaaka, fay gooto e 6i66e aadama hisataano. Kaa Laamdo rabbindinirii de sabaabu 6e o subii 6ee. 23 E oon wakkati, so won biido on: «Yeewee! Almasiihu annii doo», naa «Omo naa too», pati ngoondinee. 24 Sabi almasiihu'en penee6e e annabaabe penee6e banngoyan, 6e ngada taagumansaaji mawdi e kaay-eefiiji yalla e6e majjina fay subaabe 6ee, so 6e mbaawii. 25 Paamee gasa. Mi haalanii on gila dum waraali. 26 So won biido on: «Yeewee, omo naa ley ladde jeereende», pati njehee. Naa so won biido on: «Yeewee, omo naa to ley cuudi too», pati ngoondinee. 27 Hono no majere foynirta kammu gila funnaange faa hiirnaange nii, hono non Bii Neddo oo wardata. 28 Do jiibe ngoni fuu, don dute kawritata.

No Bii Neddo oo wartirta

29 —Don e don, caggal torra ley deen jalaade, naange ni66an, lewru noottan yaaynude, koo de kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.‡ 30 E oon wakkati, taagumansa Bii Neddo oo banngan e mbeeyu, leji aduna dii fuu ngulan. Be njiyan Bii Neddo oo, ana wara e duule, ana warda baawde mawde e teddeengal. 31 Buututal manngal fuufete, o nela malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moo6ta subaabe makko 6ee gila hoore leydi faa hoore leydi.

32 Taykitee ibbe: so cabé majje keyditi, haakolooji majje mbillitii, odon anndi ndunngu 6adike. 33 Hono non, so on njii dum fuu, anndee wakkati oo 6attiima, omo damal galle. 34 Midó haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. 35 Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala timmoode aduna

* **24:15** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **24:15** Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoo6e. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen. ‡ **24:29** Esaaya 13.10; 34.4, Yo'ila 2.10

³⁶ —Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum, wanaa malaa'ika'en wonbe dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaanndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³⁷ No jamaanu Nuuhu nii, hono non nanndata so Bii Neddo oo ana wara. ³⁸ E ley deen jalaade fade ilam tuufaanu dam warde, yimbe ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa jannde Nuuhu naati laana kaa. ³⁹ Be miilaali, be njaalaali faa ilam tuufaanu dam wari yooli be fuu. Garol Bii Neddo oo hono non nanndata. ⁴⁰ E oon wakkati, worbe didon wonbe e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴¹ Rewbe didon undooe dow unirde wootere, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴² Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata. ⁴³ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, daanataako yoppataa o naata galle mum. ⁴⁴ Dum nee, onon duu lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

Haala golloowo koolniido, kajum e golloowo bondo

⁴⁵ —Ndennoo, homo woni golloowo koolniido, hakkilante? Oon woni mo kalfaado mum halfini dum koreeji mum faa hokka dum'en nguure mum'en e wakkati jidaado. ⁴⁶ Golloowo mo kalfaado mum warti tawi ana hiinnii golle mum, welii hoore. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁸ Kaa so golloowo oo yo bondo, wii e hoore mum kalfaado mum booyan wartaali, ⁴⁹ hedde ana fiya waayiraa6e mum golloobe 6ee, ana jaamda ana yarda e si-giroobe, ⁵⁰ nden, kalfaado oo wartiran palooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, ⁵¹ jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde naafigi'en, ton o wullata o neryondira jiiye.

25

Bannadol haala surbay6e sappo

¹ —Laamu Laamdo oo nanndan e oo janta: surbay6e sappo 6am6e moottilaaji mum'en so njehi ja66oyaade jommbaajo gorko.* ² Njoyon 6ee yoyaa, njoyon wo66e 6ee ana yoyi. ³ Be yoyaa 6ee 6ami moottilaaji tawi njoo6aaki bulannga, ⁴ yoyu6e 6ee noo na6ori paali bulannga. ⁵ Nde jommbaajo oo jenngi waraali ndee, 6e fuu 6e nonji, 6e daanii. ⁶ Faa hejjere jemma, wullaango nanaa, wii: «Jommbaajo oo warii! Njaltee! Nja66oyee mo!» ⁷ Nden 6e fuu 6e pini, e6e moyyina moottilaaji ma66e. ⁸ Surbay6e 6e yoyaa 6ee mbii yoyu6e 6ee: «Ndokkoree

* **25:1** E neesu Yahuudiyankoo6e jommbaajo gorko ana yaadannoo e gidiraaf6e jom suudu mum, sabi kajum'en ndammbotoo.

min e bulannga mon mo njoobi-don oo, sabi moottilaaji amen annii nifa.» ⁹ Yoyube 6ee mbii: «Huɓindaaki, sabi ko min njogii koo hejjataa en, en fuu. Njehee to soottooɓe, coodoyon!» ¹⁰ E ley no 6e yoyaa 6ee njaari soodoyde bulannga nii, jomm-baajo oo yottii. Lanndininoobe 6ee naatidi e makko e ley dammbordu nduu, damal ngal uddaa. ¹¹ Faa 6ooyi seeda, surbaybe heddiibe 6ee ngarti, hedde ana ngulla ana mbiya: «Kalfaado, kalfaado, udditan min!» ¹² Kaa o jaabii 6e, o wii: «Mido haalana on goonga: mi anndaa on.»

¹³ Iisaa sakitii wiide:

—Njeertee, sabi on anndaa jalaande naa e wakkati mo Bii Neddo warata e mum.

Bannadol haala golloobe taton

¹⁴ —Laamu Laamdo ana nanndi e gorko lanndiniido faa dawa, noddi golloobe mum, halfini dum'en jawdi mum. ¹⁵ O halfini gooto maɓɓe mutakal teemedede joy kanje, goddo teemedede didi, tataɓo oo teemedere, gooto fuu ko waarata e mum. Caggal dum, o dawi. Don e don, ¹⁶ golloowo keɓudo mutakal teemedede joy kanje oo yehi jaagoroyii mo, tinorii mutakal teemedede joy godde. ¹⁷ Kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo duu wadi non, tinorii kaɗum duu mutakal teemedede didi godde. ¹⁸ Kaa kalfinaado mutakal teemedere kanje oo yehi asoyi ngayka, iri ton ko kalfaado mum oo hokkunoo dum koo.

¹⁹ Faa 6ooyi caggal mum, kalfaado maɓɓe oo warti noddi 6e, o yeewi jate maɓɓe. ²⁰ Kalfinaado mutakal teemedede joy kanje oo wari, waddi mutakal teemedede joy godde, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede joy kalfin-ɗaa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede joy godde.» ²¹ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famɗi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-ɗen!» ²² Golloowo kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo wari kaɗum duu, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede didi kanje kalfin-ɗaa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede didi godde.» ²³ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famɗi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-ɗen!» ²⁴ Kalfinaado mutakal teemedere kanje oo wari kaɗum duu, wii: «Kalfaado am, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada hetta ko a aawaali, ada mooɓta ko a tutaali. ²⁵ Saabe dum, mi hulii, njaa-mi iroy-mi kanje maa oo. Haya, fii maa anni!» ²⁶ Kalfaado makko jaabii mo, wii: «Golloowo laaliido, nattudo! So tawii ada anndunoo mido hetta ko mi aawaali, mido mooɓta ko mi tutaali, ²⁷ ndennoo, ada haannoo wadude kanje am oo e

banki, yalla ana daja ko tinorii-mi so mi wartoyii. ²⁸ Jooni, teetee mo mutakal teemedere kanje oo, ndokkon dum jom mutakal teemedee joy kanje oo. ²⁹ Sabi jogiido fuu beydante faa heewa. Kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ³⁰ Golloowo meerejo oo kaa, mbedee dum e ley nimre sella ndee, ton o wullata o neryondira niije.»

No Bii Neddo oo sarirta yimbe fuu

³¹ —So Bii Neddo oo warii e teddungal mum, kanum e malaa'ika'en bee fuu, o joodoto e joodorgal makko laamu ngal. ³² Yimbe aduna bee fuu mooftete yeeso makko, o faltoroo be no duroowo faltortoo baali e be'i nii: ³³ o wadan baali dii e junngo makko naamo, o wada be'i dii e junngo makko nano. ³⁴ Hono nii, Kaananke oo wiirata wonbe junngo mum naamo bee: «Ngaree, onon barkinaabe Baabiraado am, nan-geee laamu mo ndesane-don gila e puddoode aduna oo. ³⁵ Sabi mi yolbiino, on namminii kam, mi domdiino, on njarnii kam, mi laatinoke kodo, on njippinii kam, ³⁶ mi holiino, on koltinii kam, mi jawiino, on njandinii kam, mi uddanooma kasu, on yeewoyii kam.» ³⁷ E oon wakkati, fooccitii6e bee njaabotoo mo, mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi, min nammin maa naa ada domdi, min njarnu maa? ³⁸ Mande min njii maa a kodo, min njippin maa naa a koldo, min koltin maa? ³⁹ Mande min njii maa a jawdo naa a uddaado kasu, min ngari yeewde ma?» ⁴⁰ Kaananke oo jaaboo be wiya: «Mido haalana on goonga: ko ngadan-don gooto e burdo famdude e sakiraa6e am bee, yo miin ngadan-don.»

⁴¹ Caggal dum, o wiyen wonbe junngo makko nano bee: «Ngoddee kam, onon hudaa6e Laamdo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamdo resani Ibiliisa e malaa'ika'en mum ngee! ⁴² Sabi mi yolbiino, on namminaali kam, mi domdiino, on njarnaali kam, ⁴³ mi kodo, on njippinaali kam, mi koldo, on koltinaali kam, mi jawdo naa mi uddanooma, on ngaraali yeewde kam.» ⁴⁴ Nden, be njaaboto mo kambe duu be mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi naa ada domdi naa a kodo naa a koldo naa a jawdo naa ada uddaa kasu, min paabaaki ma?» ⁴⁵ O jaaboto be o wiya: «Mido haalana on goonga: ko mbaasu-don wadande gooto e bee doo burbe famdude koo, miin woni mo on ngadanaali.» ⁴⁶ Nden, been njaha e jukkungo duumiingo, fooccitii6e bee ke6a nguurn-dam nduumiidam.

26

No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Nde Iisaa timmini diin waajuuji fuu ndee, wii taalibaa6e mum bee:

² —Odon anndi balde dīdī palii en e iidi Paska, Bii Neddo oo hokkitirte tontee e leggal bardugal.

³ E oon wakkati, hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e 6ee kawritoyi galle Jottinoowo Sadaka Mawdo biyeteedo Kayafas. ⁴ Be fuu 6e ndawridi faa 6e njammboroo Iisaa hiila, 6e mbara dum. ⁵ Kaa 6e mbii:

—Pati ngaden dum ley iidi oo so yim6e 6ee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

⁶ Nde wonnoo Iisaa ana Baytaniya do galle Simon ceppaado oo doo, ⁷ debbo gooto battitii dum ana jogii faandu nebam uuroojam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ana jaama, o wuji dam dow hoore mum. ⁸ Nde taalibaa6e 6ee njii dum ndee, mettaa, ana mbiya:

—Ko woni oo bonannda meere meere? ⁹ Edam waawnoo soottee6e kaalisi keewdo, kaalisi oo hokkee misikiina'en.

¹⁰ Iisaa faami ko 6e kaalannoo koo, wii 6e:

—Ko saabii so odon torra oo debbo? O gollanii kam golle jardu6o. ¹¹ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ¹² O wujii terde am nebam uuroojam, ko o wadiri dum yalla omo lanndinanoo kam yanaande. ¹³ Mido haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadi koo jantete, kasen duu o miccitete.

No Yahuuda jammborii Iisaa

¹⁴ Nden Yahuuda Isikariyota, gooto e taalibaa6e sappo e didon 6ee, yehi to hooree6e yottinoobe sadaka, ¹⁵ wii dum'en:

—Ko ndokkaton kam so mi waddanii on Iisaa?

Be njakkii buudi capantati cardi, 6e ndokki mo. ¹⁶ Gila nden, omo fiya dabare no o jammbortoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaa6e mum hiraande iidi Paska

¹⁷ E jalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, taalibaa6e 6ee ngari, lamndii Iisaa, mbii dum:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo hiraande iidi Paska ndee?

¹⁸ O jaabii 6e, o wii:

—Njehee ngeenndi too, naaton galle maani, mbiyon dum: «Moobbo wii, wakkati mum yonii, e galle maa oo wadata iidi Paska oo, kanko e taalibaa6e makko.»

¹⁹ Taalibaa6e 6ee ngadi ko Iisaa yamirnoo dum'en koo, lanndinii hiraande ndee.

²⁰ Hiiri, o joododii e taalibaa6e sappo e didon 6ee faa 6e kirtoo. ²¹ Nde 6e kirtotoo ndee, o wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammboto kam.

²² Be cunli sanne, hedde e6e lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Moobbo, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wii:

—Tummbididdo e am junngo mum e la'al oo, oon jamm-botoo kam. ²⁴ Waajibi Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammbotoodo Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimanooka fey furi moyyande dum.

²⁵ Yahuuda garoowo jambaade mo oo 6ami haala, lamndii mo, wii:

—Moobbo, kori wanaa miin?

O jaabii dum, o wii:

—Aan haaldi hunduko maa.

²⁶ Nde 6e naamata ndee, Iisaa 6ami buuru, yetti Laamdo, helti, hokki taalibaa6e mum 6ee, wii:

—Nanngée, naamee, dum yo terde am.

²⁷ Caggal dum, o 6ami horde peguujam, o yetti Laamdo, o hokki 6e, o wii:

—On fuu, njaree hen. ²⁸ Dum yo yiiyam am, yiiyam tabintinoojam aadi keyri, njupportoodam saabe heew6e faa luutti njaafee. ²⁹ Mido wiya on: abada mi yarataa dam peguujam kasen so wanaa nannde njardoy-den peguujam kesam e ley LaamuBaabiraado am.

³⁰ Caggal 6e njimii Jabuura,* 6e njalti, 6e njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer yankiran dum

³¹ E oon wakkati, Iisaa wii 6e:

—E ley oo jemma jaati, on fuu on njoppan kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, sewre baali ndee saakoo.»†

Iisaa 6eydi hen, wii:

³² —Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

³³ Nden Piyeer 6ami haala, wii mo:

—Fay so 6e fuu 6e njoppu maa, miin kaa abada mi yoppataa ma.

³⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndon-toori jogginde a wiyan a anndaa kam cili tati.

³⁵ Piyeer wii mo:

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaa6e 6ee fuu mbii hono non.

No Iisaa naagorii Laamdo ley Gecemane

³⁶ Caggal dum, Iisaa yottodii e ma66e nokku biyeteedo Gecemane, wii 6e:

—Njoodee doo, faa mi wadoya too duwaawu.

* **26:30** Neesu Yahuudiyankoo6e woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. † **26:31** Jakariyaa 13.7

³⁷ O yaadi e Piyeer e 6i66e Jebede didon 6ee, 6ernde makko fuddi maatude yooomeende e ruubu. ³⁸ E ley dum, o wii 6e:

—Yooomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertodee e am pati daano-don.

³⁹ O wodditii seeda, o hippii e leydi, omo duwoo, omo wiya:

—Baabiraado, so tawii ana laatoo, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoroo no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

⁴⁰ O warti, o tawi e6e daanii. O wii Piyeer:

—On mbaawaa jeertodaade e am tawee on daanaaki fay wakkati gooto naa? ⁴¹ Pati daanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

⁴² O yehi kasen, o duwii, o wii:

—Baabiraado, so tawii nden horde bone waawaa woddineede so wanaa mi yara dum, yo sago maa wadu!

⁴³ O warti, o tawi 6e daantike, sabi doydi ana piilii e ma66e.

⁴⁴ O yehi kasen, o duwii tata6erde hono no o duworinoo nii.

⁴⁵ Caggal dum, o warti e taalibaa6e 6ee, o wii dum'en:

—Faa jooni odon daanii odon noottinoo? Yeewee, wakkati oo yottike! Bii Neddo oo wadete e juude luuttoo6e. ⁴⁶ Immee njehen! Yeewee, jammbootodo kam oo annii wara!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon 6ee, yottii ana wondi e yim6e heew6e jogii6e kaafaaje e cabbi. Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e maw6e Yahuudiyankoo6e 6ee neli 6e. ⁴⁸ Jammbootodo mo oo hokki 6e finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngée dum.

⁴⁹ Don e don, Yahuuda battitii Iisaa, wii dum:

—Sadi Moobbo!

O buccii dum. ⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Gidam, wadu ko waddu maa koo.

E oon wakkati, 6e battitii, 6e njani e Iisaa, 6e nanngi dum.

⁵¹ Goto e wondunoo6e e Iisaa 6ee soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum.

⁵² Nden, Iisaa wii mo:

—Soornu kaafaawi maa kii e n̄aro mum, sabi jogotoodo kaafaawi fuu, kaafaawi halkata dum. ⁵³ Naa ada miila jooni mi waawaa noddude Baabiraado am nelda kam ko 6uri konu-uji sappo e didi malaa'ika? ⁵⁴ Kaa so non laatorii, hono ko winndaa ley Binndi dii koo tabitirta? Sabi di mbii hono non dum laatotoo.

⁵⁵ E oon wakkati, o wii jamaa oo:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? Ley Suudu Dewal Mawndu nduu ngonannoo-mi jannde fuu mido janngina, on nanngaali kam. ⁵⁶ Kaa dum fuu wadan yalla Binndi annabaa6e dii ana tabita.

Nden, taalibaaḅe ḅee fuu njoppi mo, ndogi.

No mawḅe diina cariri Iisaa

⁵⁷ Nannguḅe Iisaa ḅee naḅi ḅum to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawḅo oo, tawi dunkee'en Sariya ḅee e mawḅe lejol ḅee ana kawritinnoo ton. ⁵⁸ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde maḅḅe, faa daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawḅo oo. O naati ley galle oo, o jooddii e doomoḅe ḅee faa o yiya no ḅum sakitortoo.

⁵⁹ Hooreeḅe yottinoḅe sadaka e waalde Saahiiḅe ndee fuu ana tewta fenaande nde kappira Iisaa yalla ana waree. ⁶⁰ Fay so taweede yimḅe heewḅe ngari seedanaade mo pene, ḅe keḅaali sabaabu fuu ko waawi warde mo. Ko sakitii koo, worḅe diḅon ngari, ⁶¹ mbii:

—Kanko wiinoo omo waawi wurjinde Suudu Dewal Laamḅo, o mahitoo ndu ley balḅe tati.

⁶² Jottinoowo Sadaka Mawḅo oo immii, wii Iisaa:

—A jaabataako fay huunde naa? Tama a nanaali ko ḅe mbiyete koo?

⁶³ Fuu omo deyyinii. Jottinoowo Sadaka Mawḅo oo wii mo:

—Mido lamndore saabe Laamḅo guurḅo oo, haalan min so tawii aan woni Almasiihu'Bii Laamḅo oo.

⁶⁴ O jaabii ḅum, o wii:

—No mbii-ḅaa nii. Kasen, mido wiya on fuu: gila jooni, on njiyan Bii Nedḅo ana joodii jaamo Jom Baawḅe oo, ana wara dow duule kammu.

⁶⁵ E ley ḅum, Jottinoowo Sadaka Mawḅo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—O bonkike Laamḅo! En kaajaaka seedee'en hankasen! On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamḅo koo. ⁶⁶ Kodum njiiḅon hen?

Be njaabii, ḅe mbii:

—Omo haani wareede.

⁶⁷ Caggal ḅum, ḅe tutti e yeeso makko, ḅe culkii mo. Yoga maḅḅe ana piya mo banaaje ⁶⁸ ana mbiya:

—Almasiihu! Haalan min piido ma, so a annabaajo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁹ Piyeer joodii sella e daalaare galle oo. Gooto e horḅe ḅee ḅattitii mo, wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinke oo.

⁷⁰ Nii o yeddi ḅum hakkunde yimḅe fuu, o wii:

—Mi faamataa ko kaalataa koo.

⁷¹ Caggal ḅum, o fa'i to damal galle too. Kordo godḅo yii mo, wii wonḅe ḅon ḅee:

—Oo gorko e Iisaa Nasaraatunke oo wondunoo.

⁷² Piyeer yeddi kasen, wii:

—Mi hunike, mi anndaa oo gorko.

⁷³ Faa booyi seeda, wonbe don bee battii Piyeer, mbii dum:
 —Tayoral, e ma6be njeje-daa, sabi demngal maa ngal hollii
 to iw-daa.

⁷⁴ E ley dum, Piyeer darii ana hunoo ana huttoo ana wiya:
 —Mi anndaa oo gorko!

Oon wakkati fuu, ndontoori joggini, ⁷⁵ non Piyeer miccitii
 ko Iisaa wiinoo dum koo: «Faa ndontoori jogginde, a wiyan a
 anndaa kam cili tati.» O yalti sella, o darii omo woya faa omo
 heppiya.

27

No Iisaa na6iraa to Pilaatu

¹ Beete law, hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e maw6e lejol
 6ee fuu njooddii faa yeewa no mbarda Iisaa. ² Be ka66i mo, 6e
 na6i mo to Pilaatu goforneer oo.

No Yahuuda maayiri

³ Nde Yahuuda jammbiido Iisaa oo yii no o sariraa o
 bareteedo nii, mimsiti, wartiri buudi capantati cardi dii to
 hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e lejol 6ee, ⁴ wii dum'en:

—Mi luuttii ko njammibii-mi mo wiyaali wadaali oo koo!

Nii 6e njaabii mo, 6e mbii:

—Ko hilli min? Aan anndi!

⁵ Yahuuda tippii kaalisi oo ley Suudu Dewal Mawndu nduu.
 Caggal dum, o 6ami 6oggol, o wartoyii. ⁶ Hooree6e yottinoo6e
 sadaka 6ee 6ami kaalisi oo, mbii:

—E sariya meeden daganaaki en wattude oo kaalisi e keesu
 oo, sabi dum diyo.

⁷ Caggal 6e ndawridii, 6e 6ami kaalisi oo, 6e coodi dum
 ngesa e junngo mahoowo loode faa wadee jenaale joolaa'en.

⁸ Dum wadi so ngan ngesa ana wiye faa jooni «Ngesa Yiiyam».

⁹ Nden haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Yeremiya kaa
 tabiti nde oon wii:

«Be 6amii buudi capantati cardi,

coggu mo yim6e Israa'iila njatorii yonki makko,

¹⁰ 6e coodi dum ngesa mahoowo loode,

hono no Joomiraado yamirnoo kam nii.»*

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oo, oon lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

¹² Kaa nde hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e maw6e lejol
 6ee kappi mo ndee, o jaabaaki fay huunde. ¹³ Dum wadi so
 Pilaatu wii mo:

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13; 32.6-15

—A nanaali ko 6e ceettante koo fuu naa?

¹⁴ Kaa o jaabaaki hen fay karrol. Dum haaynii goforneer oo sanne.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹⁵ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yim6e bee su6aade e kasunkoo6e bee mo njidfi yoppitaneede. ¹⁶ E oon wakkati, ana woodunoo kasunke jom innde biyeteedo Iisaa Barabas. ¹⁷ E ley no jamaa oo moo6torii nii, Pilaatu lamndii 6e, wii:

—Homo njid-don mi yoppitana on: Iisaa Barabas naa, naa Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

¹⁸ Sabi Pilaatu ana anndunoo haasidaaku wadi so 6e ndokkitiri Iisaa. ¹⁹ Kasen, nde o joodii to sarirde too ndee, jom suudu makko neli e makko, wii:

—Sel e oo gorko pooccitiido, sabi jemma hanken koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e maw6e lejol 6ee ndunyi jamaa oo jaagoo Pilaatu yoppitana 6e Barabas, wara Iisaa. ²¹ Goforneer oo lamnditii 6e:

—Homo e didon 6ee njid-don mi yoppitana on?

Be njaabii, 6e mbii:

—Barabas!

²² Pilaatu lamndii 6e, wii:

—Ndennoo, hono ngadan-mi Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²³ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum o wadi ko boni?

Be 6eydii dukude semmbe, e6e mbiya:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²⁴ Nden Pilaatu yii walaa ko waawi hen, tawi duko ngoo duu ana 6eydii sanne, o 6ami ndiyam, o looti juude makko yeeso yim6e 6ee, o wii 6e:

—Mi woytirtaake yonki oo gorko. Dum yo kunkoo mon.

²⁵ Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Yonki makko ana jonngii dow amen, minen e 6i66e amen!

²⁶ E oon wakkati, Pilaatu yoppitani 6e Barabas, yamiri Iisaa fiyee dorri, caggal dum, o hokkitiri dum tontoyee e leggal bardugal.

No sordaasi'en njaayriri Iisaa

²⁷ Sordaasi'en goforneer 6ee na6i Iisaa ley galle to hu6eere ndee woni too, fedde sordaasi'en 6ee fuu pilii mo. ²⁸ Be 6oorti mo kaddule makko, 6e 6oorni mo burmusuure wodeere.†

²⁹ Caggal dum, 6e cani tenngaade gi'e, 6e kippi e hoore makko.

† 27:28 Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo.

Be ngadĩ kasen kalacal e junngo makko jaamo, 6e ndiccii yeeso makko, hedde e6e njaayra mo e6e mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoo6e!

³⁰ Be tutti e makko, 6e 6ami kalacal ngal e6e piya e hoore makko. ³¹ Nde 6e tilii jaayrude mo ndee, 6e itti burmusuure ndee, 6e 6oorni mo kaddule makko. Caggal dum, 6e na6i mo faa 6e tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

³² Nde 6e njaltata ngeenndi ndii ndee, 6e kawriti e gorko Sireenanke biyeteedo Simon. Sordaasi'en 6ee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ³³ Be njottii nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ³⁴ Be ndokki Iisaa peguujam njillondiraadam e safaare haadunde faa o yara. Nde o meedi dum ndee, o salii yarde.

³⁵ Nde 6e tonti mo e leggal bardugal ndee, 6e pecciri kad-dule makko urwa. ³⁶ Caggal dum, 6e njoodii don e6e kayba mo. ³⁷ Be mbinndi daliili ko tonti mo, 6e takki dum do tiimde hoore makko doo. Dum doo 6e mbinndi: OO YO IISAA, KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE. ³⁸ E oon wakkati, yanoo6e didon tontidaa e makko, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁹ Yim6e ya66otoo6e don 6ee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ⁴⁰ ana mbiya:

—Aan gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, biltu hoore maa. So a Bii Laamdo, jippa leggal bardugal ngal!

⁴¹ Hono non, hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e dunkee'en Sariya 6ee e maw6e lejol 6ee fuu njaayriri mo ana mbiya:

⁴² —O biltii wo66e, kaa o ronkii biltude hoore makko. Kanko o kaananke Israa'iila. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, faa ngoondinen mo. ⁴³ O fawii fii makko e Laamdo. Yo Laamdo biltu mo jooni, so ana yidi mo. Sabi o wii o Bii Laamdo.

⁴⁴ Yanoo6e tontaa6e sera makko 6ee duu ndarii ana mbonkoro mo non.

Haala maayde Iisaa

⁴⁵ Gila hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ⁴⁶ Banngal yamnde tati kiikiide, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—Eli, Eli, lama sabaktanii?

(Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?») ⁴⁷ Yoga e darinoo6e ton 6ee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Omo nii nodda annabi Iliyaasa!

⁴⁸ Don e don, gooto dogi waddoyi liccere, suuwi dum e biineegiri, ha66i dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo buuccoo. ⁴⁹ Kaa heddiife 6ee mbii:

—Njoppee mo. Yeewen yalla Iliyaasa waran bilta mo.

⁵⁰ Caggal dum, Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna.

⁵¹ Oon wakkati, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii, ⁵² janaale udditii, senii6e heew6e maaynoo6e nguurti. ⁵³ Be njalti e janaale dee. Caggal ko Iisaa wuurti koo, 6e naati ngalluure seniinde ndee, yim6e heew6e njii 6e.

⁵⁴ Hooreejo sordaasi'en oo e dardinoo6e e mum faa kayba Iisaa 6ee njii no leydi ndii dimmborii nii e ko wadi koo fuu, kuli sanne, mbii:

—So goonga nii, oo yo Bii Laamdo!

⁵⁵ Rew6e heew6e ana toowti, ana coynoo. Been yo jokkunoo6e e makko gila Galili faa ngollana mo. ⁵⁶ Ana e 6een rew6e: Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufu, kaɲum e inna 6i66e Jebede.

No tew Iisaa wadīraa e yanaande

⁵⁷ Faa hiiri, gorko arsukunte jeyaado Arimatiya wari. Omo wiyee Yuusufu, kanko duu o taalibbo Iisaa. ⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa. E oon wakkati, Pilaatu dunanii mo o hokkee dum. ⁵⁹ O 6ami tew oo, o fili dum e kasanke keso, ⁶⁰ o watti dum e yanaande heyre nde o yamirnoo o asanee e haayre. Caggal dum, o talliti haayre teddunde, o uddiri damal yanaande ndee, o witti. ⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo ana njoodinoo don, ana peewti e yanaande ndee.

No sordaasi'en kaybiri yanaande Iisaa

⁶² Janngo mum yo jalaande fowteteende. Hooree6e yottinoo6e sadaka e Farisa'en kawriti to Pilaatu, ⁶³ mbii dum:

—Kaananke, min miccitike yonɲoowo yim6e oo wiino nde wuuri ndee, wuurtan balde tati caggal maayde mum.

⁶⁴ Ndennoo, tiinna yamir yanaande ndee doomee faa jalooma tata6o oo yawta, pati taalibaa6e makko ngara ngujjita tew makko mbiya yim6e 6ee o immitiido hakkunde maay6e. Nden ngol yonɲugol cakitiingol ɓuran aranndeewol ngol bonde.

⁶⁵ Pilaatu wii 6e:

—Sordaasi'en hayboo6e annii. Njehee ndoomiroyee yanaande ndee no mbaawru-don fuu!

⁶⁶ E oon wakkati, 6e njehi hiinnoyaade yanaande ndee: 6e uddi nde faa gasi, 6e meeli nde, 6e ndarni don sordaasi'en hayboobe.

28

No Iisaa immintiniraa

¹ Ko jalaande fowteteende ndee 6ettii koo, beete kecco jannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo njehi yeewtoyaade yanaande ndee. ² Don, leydi dimmbii semmbe. Malaa'ika Joomiraado jippii iwde dow kammu talliti haayre ndee joodii dow mayre. ³ Omo jalbira hono no majere nii, kaddule makko duu ana ndawni far hono no biraadam nii. ⁴ Doomoo6e 6ee kuli sanne faa ana cippa, 6e laatii hono maay6e nii. ⁵ Malaa'ika oo wii rew6e 6ee:

—Pati kulee! Mido anndi Iisaa tontanoodo oo tewtaton. ⁶ O walaa doo, o immitike hono no o wiirunoo nii. Ngaree, yeewee do o lelinoo doo. ⁷ Njaawnee njehee, kumpitoyee taalibaa6e makko 6ee o immitike e maayde. Jooni o adoyto on Galili, ton njiyoyton mo. Dum njidunoo-mi haalande on.

⁸ Rew6e didon 6ee kejii iwi do yanaande doo, 6e heew6e kulol e seyo manngo, 6e ndogi haalanoyde taalibaa6e makko 6ee oo kabaaru. ⁹ Don e don, Iisaa hawri e ma66e, wii 6e:

—Caddee!

Be battitii mo, 6e nanngi koyde makko, 6e cujidani mo. ¹⁰ E oon wakkati, o wii 6e:

—Pati kulee! Njehee mbiyoyee taalibaa6e am 6ee njaha Galili. Ton 6e njiyoyta kam.

No hayboobe yanaande Iisaa 6ee njantorii fuu

¹¹ Rew6e 6ee ana e laawol, faa yoga e sordaasi'en haybannoobe yanaande nde 6ee kooti ngeenndi too, kaalani hooree6e yottinoobe sadaka 6ee ko wadi koo fuu. ¹² Hooree6e yottinoobe sadaka 6ee kawriti e maw6e 6ee. Be ndawridi yeenude sordaasi'en haybannoobe yanaande ndee 6ee kaalisi keewdo, ¹³ 6e mbii dum'en:

—Mbiyon taalibaa6e makko 6ee ngarii jemma tawi odon daanii, ngujitii mo. ¹⁴ So goforneer oo nanii dum, min kawan dum e haala, min palanoo on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasi'en 6ee nanngi kaalisi oo, ngadiri no mbiyaa nii. Oon kabaaru ana jantee hakkunde Yahuudiyankoobe faa hannde.

No Iisaa banngirani taalibaa6e mum

¹⁶ Taalibaa6e sappo e go'o 6ee njehi Galili to dow waamnde haayre nde Iisaa tinndinnoo dum'en ndee. ¹⁷ Nde 6e njii mo ndee, 6e cujidani mo, kaa yoga e ma66e ana sikkitii. ¹⁸ O battitii, o wii 6e:

—Mi hokkaama baawde fuu dow kammu e leydi.
¹⁹ Ndennoo, njehee ngadee lepi dii fuu taalibaaɓe am, lootiree
ɓe lootogal batisima innde Baabiraado e Biddo e Ruuhu
Ceniido, ²⁰ njannginee ɓe ɓe njokka ko njamir-mi on koo fuu.
Anndee, mido wondi e moodon jannde fuu faa aduna timma.

Linjiila Iisaa Ngedu Marka

No Yaayaa waajorii

¹ Dum woni puddoode Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasi-ihuBii Laamdo oo. ² Nii winndorii e dewtere annabi Esaaya: «Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.*

³ Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende: Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko.»†

⁴ Oon nelaado woni Yaayaa lootoowo lootogal batisima oo. O banngi ley ladde jeereende, omo ooynoo omo wiya yimbe tuuba, mbatisee yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁵ Yimbe leydi Yahuudiya e yimbe Urusaliima fuu ngari, njaadiri luutti mum'en, Yaayaa looti be lootogal batisima ley maayo Urdun. ⁶ Yaayaa, kaddule de lee6i geloodi 6oornotonoo, humoo nguruwol, buureeti e njumri ladde o wuuri. ⁷ Omo waajoroo daande toownde, omo wiya:

—Burdo kam baawde waran caggal am, mi fotaa fay turaade mi humta 6oggi pade makko. ⁸ Miin, ndiyam mbatisir-mi on, kaa kanko, Ruuhu Ceniido o batisirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa hordi mo

⁹ Ley deen jalaade, Iisaa iwi ngeenndi Nasaraatu ley leydi Galili, wari, Yaayaabatisi mo ley maayo Urdun. ¹⁰ Wakkati o yeentata ndiyam dam oo, o yii kammu udditike, o yii Ruuhu Ceniido ana jippoo e makko hono no wuugaandu nii.

¹¹ Daande iwnde dow kammu ooyinii, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

¹² Oon wakkati fuu, Ruuhu na6i mo ley ladde jeereende.

¹³ O wadi ton balde capande nay, Ibiliisa ana tewta seytaade mo, omo hakkunde kulle ladde, malaa'ika'en ana ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaabe aranndee6e

¹⁴ Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ana waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamdo, ¹⁵ ana wiya:

—Wakkati oo warii, Laamu Laamdo 6attiima. Tuubee, ngoondinee Kabaaru Lobbo.

¹⁶ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, non yii Simon e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu yo awoo6e. ¹⁷ Iisaa wii 6e:

—Njokkee kam, mi wada on awoo6e yim6e.

* 1:2 Malakiya 3.1 † 1:3 Esaaya 40.3

¹⁸ Don e don 6e njoppi bubbi ma66e dii, 6e njokki e makko.
¹⁹ O yehi yeeso seeda, o yii Yaakuuba 6ii Jebede e mijum Yuhanna ley laana mum'en ana moyyintina bubbi. ²⁰ Oon wakkati fuu, o noddi 6e. Be njoppi baam ma66e Jebede, kajum e hasaa6e 6ee ley laana kaa, 6e njokki e makko.

No Iisaa ribbiri seydaani

²¹ Caggal dum, 6e njehi ngeenndi mbiyeteendi Kafarnahum, Iisaa naati suudu waajordu, fuddi waajaade. Nannde mum yo fowteteende. ²² Tawaa6e don 6ee kaaynaa e waaju makko oo, sabi o waajorike 6e no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya nii. ²³ Gorko laddaado ana e waajordu nduu, wulli, ²⁴ wii:

—Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwrufo to Laamdo!

²⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

²⁶ Seydaani oo dimmbi gorko oo semmbe, wulli wullaango toowngo, yalti e makko. ²⁷ Jamaa oo fuu haaynaa, hedde ana lamndondira:

—Ko dum woni? Dum anndal kesal koy! Omo yamira fay seydaani'en 6ee, 6e dowlanto mo.

²⁸ Wakkati gooto kabaaru makko saakii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri jaw6e heew6e

²⁹ Nde 6e njaltunoo waajordu nduu ndee, 6e njehi galle Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e ma66e. ³⁰ Esii Simon debbo ana lelii yo jontaado. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko, ³¹ battitii mo, nanngi junngo makko, immini mo. Don e don jontere makko selli, o laatanii 6e njaatigi.

³² Kiikiide caggal janal naange, yim6e ngaddani Iisaa jaw6e e laddaa6e fuu. ³³ Ngeenndi ndii fuu hawriti dow damal ngal.

³⁴ O sellini jaw6e heew6e, jaw6e jawuui di ngaldaa sii. O ribbi seydaani'en heew6e, o accataa seydaani'en 6ee kaala, sabi e6e anndi ko mo woni jaati.

No Iisaa waajorii ley Galili

³⁵ Janngo mum, Iisaa hujji gila law, yehi nokku teeldo ana wada ton duwaawu. ³⁶ Simon e wondii6e mum ndarii ana tewta mo. ³⁷ Nde 6e njiiti mo ndee, 6e mbii mo:

—Yim6e fuu ana ndaarte.

³⁸ Iisaa wii 6e:

—Njehen ley geelle badiide dee faa mi waajoo ton duu, sabi dum waddi kam.

³⁹ O yehi ley leydi Galili fuu, omo waajoo ley cuudi baajordi ma66e, omo ribba seydaani'en.

No Iisaa selliniri ceppaado

⁴⁰ Gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, ndaardi mo, wii:

—So tawii a jaḡii, ada waawi sellinde kam!

⁴¹ Iisaa yurminaa, foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jaḡii, sellu!

⁴² Don e don, ceppe dee iwi e gorko oo, o selli. ⁴³ Oon wakkati fuu, Iisaa yoppiti mo, daalii mo, ⁴⁴ wii:

—Haya koy, pati humpitin fay gooto, yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laaḡugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo faa anndina 6e a sellii.

⁴⁵ Kaa kanko, o iwi don tan, o darii omo saaka kabaaru oo. Dum wadi so Iisaa ronki naatude geelle, heddi ladde, yimḡe ana iwra tatteeji fuu ana ngara e mum.

2

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹ Caggal balde seeda, Iisaa warti ngeenndi Kafarnahum. Yimḡe nani omo cuudi. ² Jamaa keewdo hawriti don faa fay nokkuure heddaaki, wanaa haala yeeso damal ngal, hedde omo waajoo 6e konngol Laamdo ngol. ³ Yimḡe ngari, ngaddani mo bonnguujo mo worḡe nayon ndoondii. ⁴ Kaa 6e ndonkii yottinde mo Iisaa sabaabu jamaa oo. Dum wadi so 6e kippiti bene oo foonndo makko, 6e njippiniri bonnguujo oo e yulannde ndee, tawi ana lelḡaa e dengeleewo. ⁵ Nde Iisaa yiinoo goondinal maḡḡe ndee, wii bonnguujo oo:

—Gidam, luutti maa njaaḡaama.

⁶ Dunkee'en Sariya joodinooḡe don 6ee ndarii ana miiloo e 6erde mum'en: ⁷ «Hono oo gorko haaldi dum? O bonkike Laamdo! Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ⁸ Iisaa faami don e don miilooji maḡḡe, wii 6e:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e 6erde moodon? ⁹ Wiide bonnguujo «Luutti maa njaaḡaama» e wiide dum «Imma, 6am dengeleewo maa njahaa», kodum hen 6uri newaade? ¹⁰ Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

¹¹ —Mido haalane: imma, 6am dengeleewo maa, kootaa suudu maa.

¹² Don e don gorko oo immii, 6ami dengeleewo mum witti, hedde yimḡe fuu ana yeewa dum. Be fuu 6e kaaynaa, 6e ndarii eḡe njetta Laamdo, eḡe mbiya:

—Min njiyaali hono dum abada.

No Iisaa noddiri Lewi

¹³ Iisaa wirfitii to weendu too. Jamaa oo fuu tawoyi mo ton, omo waajoo dum'en. ¹⁴ Nde o yahata ndee, o yii Lewi bii Alfaa ana joodii e duwaapeere mum, o wii dum:

—Jokku e am!

Lewi immii, jokki e makko. ¹⁵ Nde Iisaa jaamannoo e ley suudu Lewi ndee, duwaape'en heewbe e luuttoobe hono mum'en njoodii, ana jaamda e makko, kanko e taalibaa6e makko. Sabi yim6e heewbe ana njokki e Iisaa. ¹⁶ Dunkee'en Sariya jeyaa6e e waalde Farisa'en njii Iisaa ana jaamda e been yim6e, mbii taalibaa6e makko 6ee:

—Ko saabii so omo jaamda e duwaape'en, kaɓum e luuttoobe hono mum'en?

¹⁷ Nde o nani dum ndee, o wii 6e:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. Wanaa noddude fooccitii6e waddi kam, noddude luuttoobe woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁸ Taalibaa6e Yaayaa e Farisa'en ana koora. E ley dum, yim6e ngari, lamndii Iisaa:

—Ko saabii so taalibaa6e Yaayaa e taalibaa6e Farisa'en ana koora, kaa 6e maa 6ee koorataa?

¹⁹ O jaabii 6e, o wii:

—Nootii6e kuurtungu ana mbaawi salaade jaamde tawa jommbaajo gorko oo ana wondi e mum'en naa? Mbaawaa. So nii jommbaajo gorko oo ana wondi e ma66e, 6e mbaawaa salaade jaamde. ²⁰ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde ma66e. E deen jalaade, 6e kooran. ²¹ Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinn-gal. So dum wadii, fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinn-gal ngal, ceekol ngol beydoo. ²² Kasen duu fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiddi. So dum wadii peguujam dam fusan di, kanjam e sumalleeji dii fuu mur-sidee. Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala jalaande fowteteende

²³ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese, taalibaa6e mum ana kelta butaali e laawol ngol.

²⁴ E ley dum, Farisa'en 6ee mbii mo:

—Yeew, kodum wadi so taalibaa6e maa 6ee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

²⁵ O jaabii 6e, o wii:

—Tama on meedaali janngude ko Daawuuda wadi nde yolbi haajaa ko jaametee, kaɓum e yim6e mum? ²⁶ O naati e ley hukkum ceniido oo e jamaanu Jottinoowo Sadaka Mawdo biyeteedo Abiyataar, o jaami buuru cakkaado oo, o hokki hen

yimbe makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndunjanaa naamde oon buuru.

²⁷ Iisaa wii be kasen:

—Nalaande fowteteende ndee kammari neddo wadira, wanaa neddo wadira kammari jalaande fowteteende ndee.

²⁸ Ndennoo fay jalaande fowteteende ndee, Bii Neddo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley jalaande fowteteende

¹ Iisaa naatti ley suudu waajordu nduu, o tawi ton gorko mo junngo mum waati. ² Yimbe wonnoobe don bee ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e jalaande fowteteende ndee, faa keba wullanaade mo. ³ Iisaa wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde ma66e!

⁴ Caggal dum, o lamndii be:

—E ley jalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa warde dum?

Kaa be njaabaaki. ⁵ Iisaa yeewri be tikkere, tiinndam-hoore ma66e dam woyni yonki makko, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii. ⁶ Don e don, Farisa'en bee njalti, njooddii e howruube Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimbe ngariri e Iisaa

⁷ Caggal dum, o iwi don, o fa'i weendu too, kanko e taalibaa6e makko. Jamaa keewdo iwdo Galili jokki e makko. ⁸ Yimbe heew6e, iw6e Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi funnaange Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o wadannoo koo, ngari to makko. ⁹ Iisaa wii taalibaa6e mum bee ndaarana dum laana pati jamaa oo billa dum. ¹⁰ Saabe omo sellinannoo heew6e wadi so jaw6e bee fuu kejanii mo yalla ana mema mo. ¹¹ Wakkati mo seydaani'en njii mo fuu, ndiccoto, ngulla:

—Aan a Bii Laamdo!

¹² Omo yagginannoo be pati be kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suborii taalibaa6e sappo e didon

¹³ Caggal dum, o nabboyi dow waamnde haayre, o noddi be o muuyi noddude, been ngari e makko. ¹⁴ O subii hen sappo e didon, yalla ana ngonda e makko, o nela dum'en waajoyaade, ¹⁵ kasen o hokka dum'en baawde ribbude seydaani'en. ¹⁶ Bee doo ngoni sappo e didon be o subii bee: Simon mo o innditiri Piyeer oo ¹⁷ e Yaakuuba e mijum biyeteedo Yuhanna,

6i66e Jebede 6e o innditiri Bowanerges 6ee (maanaa mum woni «nanndufe e gidaango») ¹⁸ kaɗum e Andire e Filipa e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba 6ii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba ¹⁹ e Yahuuda Isikariyota jammbotoodo mo oo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²⁰ Caggal ɗum, o hooti cuudi. Jamaa hawriti dow hoore makko kasen faa kanko e taalibaaɓe makko 6e ndonki heɓude no 6e jaamira. ²¹ Nde sakiraaɓe makko nani ɗum ndee, ngarani mo, sabi wiyaama hakkille makko sottii.

²² Dunkee'en Sariya iwnooɓe Urusaliima ngari, mbii:

—Beelsebul woni e makko.

Kasen 6e mbii:

—Oon woni hooreejo seyɗaani'en mo o ribbirta seyɗaani'en 6ee.

²³ E ley ɗum, Iisaa noddi 6e 6e ngara e mum, haalaniri 6e banndol, wii:

—Hono Ibiliisa waawirta ribbude Ibiliisa? ²⁴ So laamu fecciima ana haɓa e hoore mum, oon laamu waawataa heddaade. ²⁵ Kasen duu so galle fecciima ana haɓa e hoore mum, oon galle waawataa heddaade. ²⁶ Ndennoo, so Ibiliisa yanii e hoore mum fecciima, waawataa heddaade. Ko laatoto dee, kabaaru mum timman.

²⁷ Iisaa jokkini hen:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe yaada e jawdi mum tawa haɓɓaali joomum tefon. Kaa so haɓɓii joomum faa teenjii, ana waawi naɓude ko woni e galle mum fuu. ²⁸ Mido haalana on goonga: yimɓe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu e bonkaaji ɗi 6e mbonkii Laamɗo fuu. ²⁹ Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo heɓataa yaafaamuya fey, sabi joomum heddoto e luuttal mum faa abada.

³⁰ Iisaa haaldii kaa haala saabe ko 6e mbii omo wondi e seyɗaani koo.

Inna Iisaa e mijiraaɓe Iisaa

³¹ Inna Iisaa e mijiraaɓe Iisaa worɓe ngari, ndarii caggal galle oo, neli o noddee. ³² Do jamaa oo filii mo ɗoo, wii mo:

—Inna maa e mijiraaɓe maa ana sella too, ana kaaɗe maa.

³³ O jaabii, o wii:

—Homo woni innam e mijiraaɓe am?

³⁴ O yeewi joodiibe so ana pilii mo 6ee, o wii:

—Innam e mijiraaɓe am annii. ³⁵ Sabi gaɗoowo sago Laamɗo, kaɗum woni mijam gorko, kaɗum woni mijam debbo, kaɗum woni innam.

¹ Iisaa ana waajoo dow fonngo weendu nduu kasen. Jamaa keewdo filii mo faa o naati laana, o joodii. Jamaa oo fuu ana dow fonngo ngoo. ² O darii omo waajoroo 6e gede keewde e banndol, omo wiya 6e:

³—Kettinee! Aawoowo yalti aawoyde. ⁴E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol: pooli ngari cu6i dum. ⁵Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don, sabi aawdi ndii suddaaki gasa. ⁶Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fudidi e majje, de cuumi ndi, ndi rimaali. ⁸Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudi, mawni, rimi: yoga sowii cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

⁹Caggal dum, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu!

¹⁰Nden Iisaa teelti, sappo e didon 6ee e filinoobe mo 6ee lamndii mo maanaa banndol ngol. ¹¹O wii 6e:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga teddufo haala Laamu Laamdo oo. Kaa won6e sella 6ee, huunde fuu e banndol kaalaniran-mi 6e. ¹²Dum wadi so:

«ana yeewa faa gasa tawa njiyataa, ana nana faa laa6a paca tawa paamataa, sako 6e tuuba so 6e njaafee.»*

¹³O wii 6e:

—On paamaali ngol banndol naa? Hono paamirton banndi goddi dii fuu ndennoo? ¹⁴Aawoowo oo konngol Laamdo o aawata. ¹⁵Yim6e yogaa6e ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. Be nanan konngol ngol, oon wakkati fuu Ibiliisa warata so itta konngol aawaangol e ma66e ngol. ¹⁶Yogaa6e ana nanndi e korokaaye de aawdi ndii yuppil e muudum dee. Be nanan konngol ngol, 6e nja66oroo ngol seyo oon wakkati fuu, ¹⁷kaa ngol walaa dadi e ma66e, wakkati gooto tan ngol wonata e ma66e. Wakkati mo billaare naa torra hewti 6e saabe konngol ngol fuu, 6e njankiran. ¹⁸Yogaa6e 6ee ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. Bee ngoni nan6e konngol ngol, ¹⁹kaa sugullaaji aduna e koomti jawdi, kapum e gidaade yonki godde naatan e ma66e, cuuma konngol ngol, ngol laatoo dimarol. ²⁰Kaa do aawdi ndii saami e leydi lobbiri doo, 6ee ngoni nanoo6e konngol ngol so nja6a ngol. Be ndiman: yoga sowoo cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

Haala Laamu Laamdo

²¹Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Won fuu ku66oowo lampa so hippa hen saawal, naa soorna dum ley leeso? Wanaa sinndan dum naa? ²²Walaa

* 4:12 Esaaya 6.9-10

fuu ko joo6i ko banngintaake, walaa ko suudii ko yaltintaake sella. ²³ Jom nowru fuu yo nanu!

²⁴ O wii 6e kasen:

—Tiidee e no nanirton haalaaji am dii nii! Sabi no etirton nii, non etirante-don on beydante duu. ²⁵ Sabi jogiido fuu beydante, kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete.

²⁶ O wii kasen:

—Laamu Laamdo ana wa'i no neddo cankudo aawdi e ngesa mum nii. ²⁷ Caggal mum, daanoo jemma daroo jalooma, no laatii fuu aawdi ndii fudan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi mawniri. ²⁸ Leydi ndii e hoore mum fudinta ndi, ndi wada gulle, wutaandu jokka hen, caggal dum, gabbe njokka hen. ²⁹ So ko aawaa koo 6enndii, o 6aman wawdu makko o hetta, sabi wakkati mum yottike.

³⁰ O jokkini hen:

—Kodum nanndinten e Laamu Laamdo oo? Banndol hongol mbanndirten mo? ³¹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage. Kapum 6uri geeyi dii fuu famdude. ³² Kaa so mo aawaama, mo mawnan faa mo laatoo lekki mawki sanne, ki wada caba mawde faa pooli mbaawa jibude cuudi e dowdi makki.

³³ Iisaa haalaniri yim6e 6ee konngol Laamdo ngol e banndi keewdi baadi non, ko waarata e faamu ma66e. ³⁴ O waajor-taako so wanaa e banndol. Kaa nde o teeldi e taalibaa6e makko 6ee fuu, o firritanan dum'en banndi dii fuu.

No Iisaa waaltiniri henndu

³⁵ Kiikiide oon jalooma, Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Lummben, keedoyen ootoo banngi.

³⁶ Be njoppi jamaa oo, 6e tawti mo e laana ka o wonnoo e mum kaa, 6e ndeerti. Laanaaji goddi duu ana njokki e makko.

³⁷ Henndu sattundu immii, bempeeje immii ana piya laana kaa, faa ka hosi heewde ndiyam. ³⁸ Kanko, omo daanii to laaci laana too, omo wawlii mbawlu. Be pinndini mo, 6e mbii mo:

—Moobbo, tama ko min kalkotoo koo wemmbaali ma?

³⁹ O immii, o jahii e henndu nduu, o wii weendu nduu:

—Deyyina! Wii teen!

Henndu nduu deyyinii, fuu wii teen. ⁴⁰ Caggal dum, o wii 6e:

—Ko saabii so kul-don? Faa hannde on ngalaa hoolaare naa?

⁴¹ Be kuli kulol cattungol hedde e6e mbiyondira:

—Homo oo gorko woni faa henndu e ndiyam ana dowlanoo dum?

¹ Caggal dum, 6e njottii oo too bannge e weendu nduu, e leydi Gerasankoo6e. ² Nde Iisaa yalti laana kaa ndee, laddaado iwri ley janaale, hawri e makko. ³ Ley janaale dee o joodinoo, fay gooto waawaa ha66ude mo, sabi fay calali ka66ataa mo. ⁴ Sabi heewii ko o humti tonngoode e calali, o tayan calali, o hela geyyelle. Fay gooto waawaa nanngirde mo semmbe. ⁵ Nannde fuu, jemma e jalooma ley janaale e baamle kaaye o woni, omo wulla omo fiitoroo kaaye. ⁶ O soynii Iisaa, o dogani dum, o sujidani dum, ⁷ o wulli faa toowi, o wii:

—Iisaa Bii Laamdo Toowdo, kodum njid-daa wadude kam? Mi surdii ma saabe Laamdo, pati torram!

⁸ Walaa ko o wiiri non sinaa Iisaa wii mo:

—Seydaani, yaltu e makko.

⁹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-daa?

O jaabii, o wii:

—Mido wiye jamaa, sabi miden keewi.

¹⁰ O jaagii dum sanne, o ndaardi dum pati yaltina seydaani'en 6ee leydi ndii. ¹¹ Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre. ¹² Seydaani'en 6ee ndaardi mo o dujanoo dum'en naata e ley girooji dii. ¹³ O dujanii 6e dum. Seydaani'en 6ee njalti, naati e girooji dii. Sewre ndee fuu diiri iwi daande waamnde haayre too, naatoyi ley weendu nduu, yoolii. Edi poti ujunaaji didi. ¹⁴ Duroo6e 6ee ndogi njantanoyii ngeenndi ndii e seraaji mum ko hewtii dum'en koo. Yim6e 6ee njehi yeewoyde ko wadi koo, ¹⁵ 6e ngari e Iisaa. Nde 6e njii gorko laddanoodo oo ana joodii ana 6oornii kaddule, yeedditii ndee, kulol nanngi 6e. ¹⁶ Tawaa6e don 6ee njantanii 6e ko hewtinoo laddaado oo e girooji dii. ¹⁷ Be ndaardi Iisaa yalta leydi ma66e ndii.

¹⁸ Nde o naattata laana kaa ndee, laddanoodo oo ndaardi mo o acca jokka e makko. ¹⁹ O salanii oon, o wii dum:

—Hootu suudu maa e koreeji maa, kumpitaa 6e ko Joomi-raado wadan maa e no o yurmori maa.

²⁰ O yehi omo haala e leydi ndi geelle sappo ndii ko Iisaa wadani mo. Be fuu 6e kaaynaa.

No Iisaa wuurtiniri 6ii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

²¹ Nde Iisaa naati e laana wirfitii oo too bannge weendu nduu ndee, jamaa keewdo filii mo kasen dow fonngo doo. ²² Nden gooto e hooree6e suudu waajordu biyeteedo Jayrus wari. O yii Iisaa tan, o diccii yeeso mum, ²³ o jaagii dum o haali faa heewi, o wii:

—Biyam debbo ana ha6ana yonki. War faw junngo maa e makko, yalla omo sella, o wuura!

²⁴ Iisaa yaadi e makko, jamaa keewdo jokki e mum faa ana billa dum.

²⁵ Debbo mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi ana wonnoo ton. ²⁶ O tampii hen sanne, o yehii to sawroobe heewbe faa junngo makko laafi. Ko buri dum fuu o yiyaali hen sami, jaw oo beydoto jaati. ²⁷⁻²⁸ O nani haala Iisaa ana haalee, o naati e jamaa oo. Sabi o miilii: «So mi memii saaya makko tan, mi sellan.» O iwri caggal mum, o memi saaya mum. ²⁹ Don e don tuundi makko tayi, o maati e caldi makko o sellii. ³⁰ Oon wakkati fuu, Iisaa maati won semmbe iwi e mum, yeecitii hakkunde jamaa oo, wii:

—Homo memi saaya am?

³¹ Taalibaa6e makko 6ee mbii mo:

—A yii jamaa annii billu maa, ada lamndoo: «Homo memi kam?»

³² Kaa o darii omo tewta memdo mo oo. ³³ Debbo oo ana sijja no foti hulde sabi ana anndi ko wadi, wari, diccii yeeso makko, haalani mo goonga. ³⁴ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam! A sellii e jaw maa oo!

³⁵ O tilaaki haalde, faa won iwru6e to suudu Jayrus hooreejo waajordu oo, mbii dum:

—Biya oo heddaaki. Fotaa ko tampinaa Moobbo oo hankasen!

³⁶ Kaa Iisaa tippitii haala ma66e, wii Jayrus:

—Pati hul, hoolam tan!

³⁷ O dalaali fay gooto yaada e makko so wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna mijii Yaakuuba oo. ³⁸ Be njottii suudu hooreejo waajordu nduu oo. O tawi don dooyoore, yim6e ana mboya, ana conkina semmbe. ³⁹ Nde o naatunoo ndee, o wii 6e:

—Ko woni dii bojji e dii jonaali? Suka oo maayaali, o daaniido tan.

⁴⁰ Be puuytini haala makko. Non o yaltini 6e fuu, o naatidi e baaba suka oo e inna mum e taalibaa6e taton 6ee suudu to suka oo lelii too. ⁴¹ O nanngi junngo mum, o wii:

—*Talita kuumii!* (Dum woni: «Suka debbo, imma!»)

⁴² Suka oo immii don e don, ana yaha. Duubi makko yo sappo e didi. Yim6e 6ee kaaynaa sanne. ⁴³ Iisaa yaggini 6e pati 6e anndina dum fay gooto. O wii 6e ndokka suka oo ko jaama.

6

No Nasaraatunkoo6e calorii jabande Iisaa

¹ Iisaa iwi e oon nokku, taalibaa6e mum njokki e mum, wirfitii ngeenndi mum'en. ² Nde jalaande fowteteende yottinoo ndee, o fuddi waajaade ley suudu waajordu nduu. Nan6e waaju makko 6ee kaaynaa, hedde ana mbiya:

—Hoto o hebi dum? Hono o hebiri oo hakkille? Yee! Hono neddo waawiri wadirde dii kaayeeffiji? ³ Tama o wanaa cehoowo ledde, tama o wanaa bii Mariyama? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yoses e Yahuuda e Simon? Tama wanaa enen e banndiraafe makko rewbe koddi?

Kammari dum wadi so be njankiri mo. ⁴ E oon wakkati, o wii be:

—Annabaajo ana teddinaa nokku fuu so wanaa e ley ngeen-ndi mum'en e hakkunde rimdaafe mum, kapum e ley galle mum'en.

⁵ Iisaa hebaali wadude don fay haaynde wootere, so wanaa ko fawi junngo mum e jawbe seeda, sellini dum'en. ⁶ Kasen duu waasude ma66e goondinde laatani mo haaynde.

No Iisaa neliri taalibaafe mum sappo e didon bee

Caggal dum, Iisaa yiilii e geelle piliide don dee, ana waajoo. ⁷ O noddi taalibaafe sappo e didon bee, o neliri dum'en didon didon. O hokki be baawde ribbude seydaani'en, ⁸ o wii be so ebe ndawa, pati be na6ora fay huunde, so wanaa sawru. Pati be na6ora buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji ma66e. ⁹ O yamiri be be boornoo pade, kaa pati be na6ora saayaaji didi. ¹⁰ O wii be kasen:

—Galle fuu mo njippi-don e mum, keddo-don don faa nde iw-don e oon nokku fuu. ¹¹ So on ngarii e nokku, yim6e nja66aaki on naa kettinanaaki on, iwon ton, pidon colla koyde moodon faa jeertina be ko be ngadi koo ana boni.

¹² Be njehi, be mbaajii yim6e bee tuuba, ¹³ be ndibbi seydaani'en heew6e, be nguji nebam e jawbe heew6e be cellini dum'en.

No Yaayaa maayiri

¹⁴ Hirudus, kaananke oo, nani haala Iisaa ana haalee, sabi innde Iisaa walaa fuu do yottaaki. Won wiyoo6e Yaayaa mo lootogal batisima wuurti, dum wadi so o jogii baawde wadude kaayde. ¹⁵ Wo66e ana mbiya o annabi Iliyaasa. Wo66e duu ana mbiya o annabaajo no annabaafe aranndee6e bee nii. ¹⁶ Nde Hirudus nani dum ndee, wii:

—Yaayaa mo tayunoo-mi hoore mum oo, kapum wuurti!

¹⁷ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, ha66ee, uddee ley kasu. Saabe Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa mo o 6amnoo oo, wadi. ¹⁸ Sabi Yaayaa ana wiyannoo mo:

—Dagantaako ma teetaa jom suudu mawna.

¹⁹ Hirudiya mettaa e Yaayaa, yidi o waree, kaa hebaali laawol, ²⁰ sabi Hirudus ana hulannoo Yaayaa, ana anndunoo o gorko pooccitiido, ceniido. Dum wadi so omo haybannoo dum. So o hettinike haala mum, hakkille makko jii6oto, haya kasen duu omo yidi hettinaade dum.

²¹ Kaa noo, Hirudiya hebi laawol jannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus. Hirudus wadani howruube mum e hooreebe sordaasi'en bee e inndee-anndee'en Galili bee fuu hiraande. ²² Bii Hirudiya debbo naati ana woma. Dum weli Hirudus e nootiibe dum bee fuu. O wii suka debbo oo:

—Haalanam ko njid-daa faa mi wadane.

²³ O hunanii dum, o wii o hokkan dum huunde fuu ko jaagii mo, fay so tawii feccere laamu makko oo. ²⁴ E ley dum, suka debbo oo yalti, wii inna mum:

—Kodum kaan-mi jaagaade?

Inniraado oo jaabii mo, wii:

—Jaaga mo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo!

²⁵ Suka debbo oo hejii, wirfitii to kaananke oo too, jaagii dum, wii:

—Ko njidu-mi, ngaddanaa kam jooni jooni hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

²⁶ Terde Hirudus mbaati faa wanaa seese, kaa nde wonnoo o hunike yeeso nootiibe mo bee, o waji yaltude e konngol makko ngol. ²⁷ O neli don e don gooto e sordaasi'en doomooe mo bee, o yamiri dum yo waddoy hoore Yaayaa. Sordaasi oo wirfitii, naati e ley kasu oo, tayi hoore Yaayaa, ²⁸ tummbi e la'al, waddi, hokki suka debbo oo. Suka debbo oo duu hokki inna mum. ²⁹ Nde taalibaa6e Yaayaa bee nani dum ndee, ngari 6amti tew makko oo, ngadoyi dum e yanaande.

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy neddo

³⁰ Nelaabe bee ngarti e Iisaa, njantanii dum ko ngadi koo e ko mbaajii koo fuu. ³¹ O wii 6e:

—Njehen nokku teeldo, yalla odon ke6a fowtinaade.

Sabi yaha-warta ana heewi, faa kanko e taalibaa6e makko bee, 6e ndonki hebude fay no 6e jaamira. ³² Be njehi 6e naa-toyi laana, 6e teeli kam6e tan e feere ma66e, ³³ tawi heew6e njii e6e njaha, annditi to 6e peewi. Yim6e heew6e iwri e geelle dee fuu, kejanii to 6e peewi too, adii 6e yottaade. ³⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo. O yurminaa 6e sanne, sabi e6e mba'i no baali di ngalaa duroowo nii. O darii omo waajoo 6e kulle keewde. ³⁵ Nde hiiri ndee, taalibaa6e 6e battitii mo, mbii:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. ³⁶ Yoppitin jamaa oo saakoo e geelle e daakaaji piliidi dii yalla ana coodoya ko jaama.

³⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Onon e ko'e moodon, ndokkee 6e ko 6e jaama!

Non 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Ndennoo ada yidi min 6ama buudi cardi teemedede didi min coodanoya 6e buuru ko 6e jaama?

³⁸ E oon wakkati, o wii 6e:

—Hono foti buuruuje njogi-don? Njehee yeewoyee!

Nde 6e njehi 6e kumpitoyii ndee, 6e mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi dīdī min njogii.

³⁹ O yamiri taalibaa6e 6ee njoyyⁱnira jamaa oo tunaale-tunaale dow hudo hecco. ⁴⁰ Be njoodii 6e ngadi tunaale-tunaale, yoga teemedere neddo, yoga capande njoyon. ⁴¹ O 6ami buuruuje joy dee e liddi dīdī dīi, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaa6e 6ee njeda yim6e 6ee. Hono non liddi dīdī dīi duu. ⁴² Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. ⁴³ Taalibaa6e 6ee ndeentini kedde dee, kebbini cagiije sappo e dīdī. ⁴⁴ Ujunaaji joy gorko jaamunoo buuru oo.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

⁴⁵ Don tan, Iisaa yamiri taalibaa6e mum naata laana kaa yalla ana adoo dum oo too banngweendu nduu faade Bayti-sayda, tawi kanko e hoore makko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ⁴⁶ Nde o seerti e ma66e ndee, o njabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu.

⁴⁷ Nde jemma wari ndee, tawi laana kaa ana hakkunde weendu too, kanko tan gooto heddi njoorndi. ⁴⁸ O soynii taalibaa6e 6ee ana ngurfa ko mbaawi fuu, sabi 6e nja66otoo6e henndu. Nde 6adinoo weetude ndee, o wari e ma66e omo yaara koyde dow ndiyam dam, faa o hosi ya66aade 6e. ⁴⁹ Kaa nde 6e njii mo omo yaha e dow ndiyam dam ndee, 6e cikki dum seydaani, 6e ndarii e6e ngulla, ⁵⁰ sabi 6e fuu, nde 6e njiinoo mo ndee, 6e kulii. Don e don Iisaa wii 6e:

—Mbaaltinee hakkillaaji moodon! Miin, mi Iisaa, pati kulee!

⁵¹ O naati laana kaa, o tawti 6e, henndu nduu darii. Be mugaa. ⁵² Be paamaano haaynde nde Iisaa wadiri buuru oo ndee, sabi 6e wum6e 6erde.

⁵³ Be lummbi weendu nduu, 6e njottii Genesaret, 6e panndi don. ⁵⁴ Be njalti e laana kaa tan, yim6e 6ee annditi mo, ⁵⁵ caakii e seraaji dīi fuu, ana pawa jaw6e mum'en e dengeleeje, ana ngaddana mo nokku fuu do nanaa omo woodi. ⁵⁶ Kasen duu do Iisaa tawaa fuu, gila e ley gure faa e geelle faa e ladde, yim6e 6ee ngaddan jaw6e mum'en e daalaaje, ana jaagoo mo mo acca 6e mema fay so kommbol saaya makko. Kasen duu memdo dum fuu sellii.

7

Haala neesu njaatiraabe

¹ Farisa'en e yoga e dunkee'en Sariya iwnoo6e Urusaliima pilii Iisaa. ² Be njii won e taalibaa6e makko ana jaamira juude cobude, dum woni tawa lootiraali no tawaangal ma66e

worri nii.* ³ Sabi Farisa'en e Yahuudiyankooḅe fuu jaamataa lootaali juude mum'en faa laaḅa, neesu njaatiraaḅe maḅḅe oo 6e njokki. ⁴ So 6e ngartii luumo, 6e jaamataa so 6e lootaaki. Eḅe njogii neesuui godḁi keewḁi ḁi 6e njokki, ko wa'i hono lawyude kore loode e potiije e kaaki jakawalle. ⁵ E oon wakkati, Farisa'en e dunkee'en Sariya lamndii Iisaa, mbii:

—Kodum waḁi so taalibaaḅe maa 6ee ana mbaasa rewde neesuui njaatiraaḅe meeden ḁii, ana jaamira juude cobude?

⁶ O jaabii 6e, o wii:

—Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon, onon naafigi'en 6ee, ngol doo konngol:

«Ngol lejol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley berde maḅḅe eḅe ngodḁi kam.

⁷ Meere 6e ndewata kam,
sabi ko 6e tuugii e ley janngingol maḅḅe koo yo jamirooje yimḅe tan.»[†]

⁸ Iisaa jokkini hen, wii:

—Odon njoppa jamirooje Laamḁo dee, odon njokka neesuui yimḅe ḁii. ⁹ Eyyoo! Odon mbaawi salaade yamiroore Laamḁo faa loomtinon nde neesu moodon! ¹⁰ Sabi Muusaa wii: «Teddin inna maa e baam maa.»[‡] O wii kasen: «Kududo inna mum naa baam mum, wareede laato jukkungo mum.»[§]

¹¹ Kaa onon, odon mbiya: so nedḁo wii inna mum naa baam mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo *Korbaan*» (ḁum woni sadaka Laamḁo), ¹² hankasen fotaa ko o walla inna makko naa baam makko. ¹³ Hono non tosirtan konngol Laamḁo neesuui ḁi ndonondirtan ḁii. Kasen duu odon ngada kulle keewḁe baade non.

¹⁴ Caggal ḁum, Iisaa nodditi jamaa oo, wii ḁum:

—Kettinane kam, on fuu paamee: ¹⁵ Fay huunde naatataa e nedḁo so sobina ḁum, kaa kudde iwooje e nedḁo dee, kaḁum cobinta ḁum. [¹⁶ *]

¹⁷ Nde Iisaa seertii e jamaa oo so naatoyi ley suudu ndee, taalibaaḅe mum 6ee lamndii ḁum maanaa banndol ngol. ¹⁸ O wii 6e:

—Onon duu, eḁum finkinii on naa? On paamaali ko iwata sella so naata e hunduko nedḁo koo, sobintaa joomum? ¹⁹ Sabi ḁum naataali e bernde joomum, e reedu mum naati, kasan duu ḁum yaltan.

Dii haalaaji Iisaa daginirii jaamdu fuu. ²⁰ O wii kasen:

* **7:2** Ngol lootugol juude haḅḅaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo ḁiina waḁiraa. [†] **7:7** Esaaya 29.13 [‡] **7:10** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 [§] **7:10** Pergu 21.17; Lewinkooḅe 20.9 * **7:16** E dereeeji 6ooyḁi ḁii, yoga ana 6eyda aaya 16;jom nowru fuu yo nanu!

—Ko yaltata e bernde koo, dum sobinta neddo. ²¹ Sabi e bernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e faasi-gaaku e nguyka e jaako'aaku e ²² jeenu e joote e comndam e jamba e somburaaku e haasidaaku e mbonka e mawnink-inaare, kapum e majjere. ²³ Deen gede bonde fuu e bernde iwata, kasen duu kapum'en cobinta neddo.

No debbo mo wanaa Yahuudiyanke goondiniri Iisaa

²⁴ Iisaa iwi don fa'i leydi Tirus. O jippii e galle gooto. O yidaano fay gooto humpitoo omo ton, kaa o waawaano suudaade. ²⁵ E ley dum, debbo gooto mo binngel mum dewel laddaa, nani haala makko ana haalee, hejanii mo sujidi yeeso makko. ²⁶ Oon debbo wanaa Yahuudiyanke, o lejol Sirifenisi'en. O jaagii Iisaa itta ladde ndee e biyiiko oo. ²⁷ Kaa Iisaa wii mo:

—Accu sukaa6e 6ee kaara tefon. Sabi 6amde jaamdu sukaa6e so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁸ Debbo oo jaabii, wii mo:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi minotoodi dii ana jaama jaamdu sukaa6e iwooru e la'al so saama nduu.

²⁹ E oon wakkati, Iisaa wii mo:

—Saabe oo jaabu, hootu, ladde ndee yaltii e biya oo.

³⁰ E ley dum, o hooti, o tawi biyiiko oo ana lelii dow leeso, ladde ndee yaltii e mum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala mum laa6aa

³¹ Iisaa iwi leydi Tirus, wardi leydi Sidon, tacciti leydi ndi geelle sappo ndii, warti weendu Galili. ³² O waddanaa gorko paho mo haala mum laa6aa, o jaagaa o fawa junngo makko e dow mum. ³³ E oon wakkati, Iisaa woddintini mo jamaa oo, wadi pedeeli mum e noppi makko, siryi, memiri cirye dee demngal makko. ³⁴ Caggal dum, o tiggatii kammu, o uumi, o wii paho oo:

—*Efata!* (Dum woni: «Sukkita!»)

³⁵ Don e don, noppi gorko oo cukkiti, demngal mum tonn-gitii, hedde ana haalira no haalirtee nii. ³⁶ Iisaa haði yim6e 6ee haalande dum fay gooto. Kaa omo haða 6e dum tan, e6e beydoo haalde. ³⁷ Be kaaynaa faa yottii kaaddi, e6e mbiya:

—Golle makko fuu ana moyyi. Omo nanina faadu6e, omo haalina muumdu6e.

8

No Iisaa jamminiri ujunaaji nay neddo

¹ E oon wakkati, jamaa keewdo hawriti kasen. Nde wonnoo 6e ngalaa ko 6e jaama, Iisaa noddii taalibaa6e mum 6ee, wii dum'en:

² —Bee yimbe ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati ebe ngondi e am, be keddoraaki ko be jaama. ³ So mi yoppitii be koota tawee be jaamaali, be mbo66oto yolbere e laawol. Sabi yoga ma66e iwii to woddi.

⁴ Taalibaa6e makko 6ee njaabii mo, mbii:

—Hoto fuu kebaten ko jamminen 6e e ley ndee ladde jeereende?

⁵ O lamndii taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be mbii mo:

—Buuruuje jeddi min njogii.

⁶ E ley dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. O 6ami buuruuje jeddi dee, o yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaa6e makko 6ee njeda jamaa oo. Be ngadiri non. ⁷ E6e njoginoo kasen liikoy pamaroy seeda. Iisaa yetti Laamdo dow makkoy, wii taalibaa6e mum 6ee njeda koy, kankoy duu. ⁸ Be jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ⁹ E6e poti ujunaaji nay neddo. Caggal dum, Iisaa yoppiti 6e, ¹⁰ naatidi e taalibaa6e mum laana don e don, fa'i leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

¹¹ Farisa'en 6ee ngari, puddi hiitondirde e Iisaa. Faa itta koro makko, 6e ndaardi mo o holla 6e taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ¹² Iisaa uumi, wii:

—Kodum wadi so oo doo jamaanu ana ndaara holleede taagumansa? Mido haalana on goonga: fay taagumansa gooto mo hebataa!

¹³ Caggal dum, o seerti e ma66e, o naatti e laana kaa, o fa'i oo too bannge.

¹⁴ Taalibaa6e 6ee njeggiti yoo6aade jaamdu, sabi buuruwal gootal tan heddinoo e ley laana kaa. ¹⁵ E oon wakkati, o yaggini 6e, o wii:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en ndii e ndi Hirudus ndii.

¹⁶ Taalibaa6e 6ee ndarii ana kaalda ana mbiya ko en njoo6aaki buuru koo o wiiri non. ¹⁷ Iisaa anndi ko 6e kaalata koo, wii 6e:

—Ko wadi so odon kaalda hakkunde moodon on njoo6aaki buuru? Tama faa jooni on paamataa? Naa on wumbe berde? ¹⁸ Odon njogii gite, on njiyataa naa? Odon njogii noppi, on nanataa naa? Tama on miccitaaki ¹⁹ nde njedu-mi ujunaaji njoyon gorko buuruuje joy ndee, cagiije hono foti kebbin-don kedde?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Cagiije sappo e didi.

²⁰ O lamndii 6e kasen, o wii:

—Nde njeɗu-mi ujunaaji nay neddo buuruuje jeddi ndee, cagiije hono foti kebbin-don kedde?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Cagiije jeddi.

²¹ Nden, o wii 6e:

—Faa jooni on paamataa naa?

No Iisaa wumtiniri bumdo ley Baytisayda

²² Be njottii Baytisayda, Iisaa waddanaa bumdo, o ndaardaa o mema dum. ²³ O nanngi bumdo oo, o renni dum ngeenndi ndii. Caggal dum, o siryi e gite mum, o fawi juude makko e mum, o lamndii dum, o wii:

—Won ko njiyataa naa?

²⁴ Bumdo oo feerti gite mum, wii:

—Mido yiya yimbe, kaa ebe mba'ani kam no ledde jahooje nii.

²⁵ Iisaa fawi juude mum e gite makko kasen. Nden o tawi o sellii, o wonti yiide no laabiri. ²⁶ Iisaa wii mo:

—Hootu, kaa pati mbirfito-daa ley ngeenndi ndii.

No Piyeer wiiri Iisaa woni Almasiihu

²⁷ Caggal dum, Iisaa e taalibaa6e mum pahi geelle badaangal Kaysariya Filipa. O lamndii 6e dum doo e laawol:

—Homo yimbe mbiyata ngon-mi?

²⁸ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Won wiyoo6e a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoo6e a annabi Iliyaasa, won wiyoo6e kasen a gooto e annabaa6e 6ee.

²⁹ O lamndii 6e, o wii:

—Onon nee, homo mbiyatton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu.

³⁰ E ley dum, o daalii 6e daaloore sattunde pati 6e kaalana dum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

³¹ O fuddi famminde 6e:

—Ana tilsii Bii Neddo torree torraaji keewdi, maw6e 6ee e hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo. O waree, caggal balde tati o immitoto.

³² O haalani 6e dum faa laabi, nii Piyeer sawndintini mo, wii pati o haala hono dii haalaaji. ³³ O yeecitii, o yeewi taalibaa6e makko 6ee, o jahii e Piyeer, o wii:

—Woddam aan Ibiliisa! Sabi miilooji maa dii iwrataa to Laamdo, to yimbe di iwrata.

No Iisaa jokkirtee

³⁴ Caggal dum, o noddii jamaa oo e taalibaa6e makko 6ee, o wii dum'en:

—Muuydo jokkude kam fuu, nootta yurmaade hoore mum, 6ama leggal mum bardugal, jokka e am.* ³⁵ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirdo ki sabaabu am e sabaabu Kabaaru Lobbo oo, danndan ki. ³⁶ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so tawii waasii yonki mum? ³⁷ Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ³⁸ Neddo fuu jaannoriido kam miin e haalaaji am dii e ley oo jamaanu cobudo, luuttudo Laamdo, miin, Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en senii6e e ley teddeengal Baabiraado am.

9

¹ O wii 6e kasen:

—Mido haalana on goonga: yoga e won6e doo 6ee maayataa tawee njiyaali Laamu Laamdo oo ana warda baawde.

Haala waylitagol noone Iisaa

² Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaaku-uba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. Noone makko waylitii yeeso ma66e. ³ Kaddule makko ngatti jalbude, ndawni far faa fay cuuwoowo gooto waawaa rawninirde non e aduna oo. ⁴ Iliyaasa e Muusaa 6anngani 6e, ana kaalda e Iisaa. ⁵ E ley dum, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁶ O anndaano ko o haalannoo, sabi kulol manngol naati 6e, kam6e taalibaa6e 6ee. ⁷ Luurde wari suddi 6e, daande iwri e ley luurde ndee ana wiya:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi. Kettindee mo!

⁸ Don e don, taalibaa6e 6ee tiggatii, njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde haayre ndee koo, o daalii 6e pati 6e kaalana fay gooto ko 6e njii koo faa wakkati nde Bii Neddo oo wuurti e hakkunde maay6e fuu. ¹⁰ Be nja6ii konngol ngol, kaa 6e ndarii e6e lamndondira e ko'e ma66e kodum woni maanaa wuurtude e hakkunde maay6e.

¹¹ Caggal dum, 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya 6ee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹² O jaabii 6e:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde tafon moyyintinde kulle dee fuu. Ndennoo ko saabii so Binndi dii mbii ana tilsi Bii

* **8:34** Maanaa 6amde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

Neddo torree torraaji keewdi, hoynee? ¹³ Midó haalana on: Iliyaasa warii, 6e ngollii dum kam6e duu ko 6e muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi dīi nii.

No Iisaa selliniri suka laddaado

¹⁴ Nde 6e ngarti e taalibaa6e heddi6e 6ee ndee, 6e njii jamaa keewdo ana filii dum'en, dunkee'en Sariya 6ee ana njeddondira e mum'en. ¹⁵ Yim6e 6ee njii Iisaa tan, 6e fuu 6e kaaynaa, 6e ndogi 6e nja66oyii mo. ¹⁶ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum njeddondirton e ma66e?

¹⁷ Gorko gooto jaabii mo e jamaa oo, wii:

—Moobbo, mi gaddando ma 6iyam gorko mo ladde muumdini. ¹⁸ Do ladde ndee immorii mo fuu, li6an mo e leydi, hunduko makko yufa ngufo, o neryondira jiiye, o yooraa kolon. Mi jaagike taalibaa6e maa 6ee ndibba nde, kaa 6e ndonkii.

¹⁹ Iisaa wii yim6e 6ee:

—Hey yim6e jamaanu jooni 6e nganaa goondin6e! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi mujande on? Ngaddanee kam suka oo!

²⁰ O waddanaa oon. Nde ladde ndee yii Iisaa ndee, dimmbi suka oo, li6i dum, hedde suka oo ana talloo e leydi, hunduko mum ana yufa ngufo. ²¹ Iisaa lamndii baaba suka oo, wii:

—Gila mande dum he6i mo?

Baaba oo jaabii, wii:

—Gila omo famdi. ²² Kasen duu wakkati fuu ladde ndee ana li6a mo ley yiite naa ndiyam faa halka mo. Yurma min, mballaa min so tawii ada waawi!

²³ Iisaa wii mo:

—So mido waawi mbii-daa? Huunde fuu ana waawi laatanaade goondindo.

²⁴ Don e don, baaba suka oo wulli, wii:

—Mi goondinii, kaa wallam, sabi goondinde ana tiidi kam!

²⁵ Nde Iisaa yii jamaa oo ana dogaa ana wara ndee, jahii e ladde ndee, wii dum:

—Ladde muumdiinoore faadiinoore, mi yamirii ma yaltu e suka oo, pati naattu e makko abada kasen!

²⁶ Ladde ndee wulli, dimmbi suka oo semmbe, yalti. O wa'i no maaydo nii, faa ko heewi e wonnoo6e don 6ee ndarii ana mbiya o maayii. ²⁷ Kaa Iisaa nanngi junngo makko, immini mo tan, o darii.

²⁸ Nden Iisaa naati suudu, taalibaa6e mum 6ee teeldi e mum, lamndii dum, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ribbude ladde ndee?

²⁹ O jaabii:

—Ndee ladde, sii mum ribbirtaake so wanaa duwaawu.

No Iisaa haaliri dida6ol maayde mum e wuurtugol mum

³⁰ Be iwi don, be ceeki leydi Galili. O yidaa fay gooto annda dum, ³¹ sabi omo waajotonoo taalibaa6e makko 6ee, kasen duu omo wiyannoo dum'en:

—Bii Neddo oo wadete e juude yim6e, 6e mbara mo, kaa e ley balde tati caggal maayde makko, o wuurtan.

³² Kaa taalibaa6e makko 6ee paamaali haala kaa, kulii lamndaade mo.

Haala burdo teddude

³³ Be njottii Kafarnahum. Nde 6e njippinoo e galle ndee, o lamndii taalibaa6e makko, o wii:

—Kodum njeddondir-don e laawol ngol?

³⁴ Be ndeyyinii. Ko 6e njeddondiri e laawol ngol dee, burdo teddude. ³⁵ Ndennoo Iisaa joodii, noddi taalibaa6e sappo e didon 6ee, wii dum'en:

—Muuydo ardaade fuu, caggal heddiibe 6ee heedata, laatoo golloowo ma66e 6e fuu.

³⁶ Caggal dum, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel yeeso ma66e, o huufi ngel, o wii 6e:

³⁷ —Neddo fuu ja66iido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o ja66ii. Kasen duu ja66iido kam fuu, wanaa miin tan ja66ii, ja66ike neldo kam oo duu.

³⁸ Yuhanna wii mo:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa. Min kadii mo, sabi o jokkaali e meeden.

³⁹ Kaa Iisaa wii:

—Pati kadee mo dum, sabi fay gooto waawaa wadirde kaayde e innde am, so sakitoo bonkoo kam don e don. ⁴⁰ Sabi mo honnaaki en fuu, e meeden wondi. ⁴¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu dokkudo on horde ndiyam kammari on yim6e Almasiihu, o waasataa he6ude mbarjaari makko.

⁴² Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko buri moyyande joomum haayre teddunde ha66ee e daande mum, tippee e geeci. ⁴³ So tawii junngo maa luuttinte, tayu ngo. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo buri moyyande ma diina naatude e jahannama yiite nge jifataa tawee a ki66udo. [⁴⁴ *] ⁴⁵ So tawii koyngal maa luuttinte, tayu ngal. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo buri moyyande ma diina tippeede e jahannama a ki66udo. [⁴⁶ †] ⁴⁷ Kasen duu so yitere maa luuttinte, sol nde. Sabi naatude maa e Laamu Laamdo a dokko buri moyyande ma diina tippe-daa e jahannama a ki66udo. ⁴⁸ Don, «gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa.»‡ ⁴⁹ Sabi gooto fuu la66inirte yiite hono

* **9:44** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 44:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48. † **9:46** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 46:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48. ‡ **9:48** Esaaya 66.24

no sadakaaji la66inirtee lamdam nii. ⁵⁰ Lamdam yo huunde lobbere, so lamdam njoottii lammude, kodum lamminta dum? Ngadee lamdam e moodon, moyyondiron.

10

Haala ceergal

¹ O iwi don, o feewi leydi Yahuudiya e funnaange maayo Urdun. Yim6e heew6e pilii mo, o darrii omo waajoo dum'en kasen, hono no o woownoo nii. ² Yoga e Farisa'en ngari faa itta koro makko, lamndii mo:

—Tama ana daganii gorko seerde jom suudu mum?

³ O jaabii 6e:

—Kodum Muusaa yamiri on?

⁴ Be njaabii, 6e mbii:

—Muusaa yamirii gorko winnda talkuru ceergal nde ana seera jom suudu mum.*

⁵ E ley dum, o wii 6e:

—On yoor6e 6erde, dum saabii so Muusaa winndani on nden yamiroore. ⁶ Kaa gila e fuddoode, «Laamdo tagii 6e wadii 6e gorko e debbo. ⁷ Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, ⁸ 6e didon fuu 6e laatoo neddo gooto.»† Nii woni 6e nganaa didon kasen, 6e neddo gooto. ⁹ Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

¹⁰ Nde 6e kootunoo cuudi ndee, taalibaa6e makko 6ee lamndii mo haala majjum. ¹¹ O wii 6e:

—Ceerdo jom suudu mum fuu so 6ami goddo, jeenii, ¹² hono non duu, debbo cuutaniido gorum, so gorko goddo 6ami dum, oon debbo jeenii.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Won waddan6e Iisaa cukaloy, yalla ana mema koy, non taalibaa6e 6ee njahii e yim6e 6ee. ¹⁴ Nde o yii dum ndee, o 6erni, o wii taalibaa6e 6ee:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati ka6ee koy, sabi wa'u6e no makkoy nii 6ee njey Laamu Laamdo oo. ¹⁵ Mid6e haalana on goonga: mo ja6iraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen.

¹⁶ Caggal dum, o huufi cukaloy koy, o fawi junngo makko e makkoy, o duwanii koy.

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁷ Nde Iisaa nanngunoo laawol ndee, gorko gooto dogani mo, diccii yeeso makko, lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wadude faa mi he6a nguurndam nduumiidam?

* **10:4** Fillitagol Tawreeta 24.1 † **10:8** Puddoode 1.27; 2.24

¹⁸ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ¹⁹ Ada anndi dii doo sariyaaji: «Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, pati toonu, teddin inna maa e baam maa.»‡

²⁰ Gorko oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²¹ Nden Iisaa yeewi mo, yidi mo, wii mo:

—Huunde wootere ana jaku maa: yaa soottoy ko njogidaa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Kaa nde gorko oo nani diin haalaaji ndee, jirbinii, wittidi e metti, sabi o arsukunte joldo. ²³ Iisaa yeewi taalibaafe mum bee, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi!

²⁴ Taalibaafe bee mugaa e diin haalaaji. O beydi hen kasen, o wii be:

—Sukaafe am, hee naatude e Laamu Laamdo ana tiidi!

²⁵ Sabi ngelooba yaabboroo e wuddere mesalal buri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Taalibaafe bee beydii mugeede, hedde ana lamndondira e ko'e mum'en ana mbiya:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ O yeewi be, o wii:

—Do yimbe dum laatataako, kaa edum laatoo to Laamdo. Sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁸ Nden, Piyeer darii ana wiya mo:

—Minen, min njoppii fuu min njokkii e maa!

²⁹ O jaabii dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oo galle mum naa sakiraafe mum worbe naa sakiraafe mum rewbe naa inna mum naa baam mum naa sukaafe mum naa gese mum, ³⁰ heban ko buri dum cowe teemedere e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni: joomum heban galleeji e sakiraafe worbe e sakiraafe rewbe e inniraafe e sukaafe e gese, torrete duu. E ley wakkati garoyoowo oo duu, joomum heban nguurndam nduumiidam.

³¹ Kaa ardinoobe heewbe laatoto caggalaafe, caggalaafe bee laatoto ardiibe.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³² Ebe e laawol faa be jabbita Urusaliima. Iisaa ardii be, tawi taalibaafe bee ana cunli, jokkunooobe e maabe bee duu yo hulbe. O noddi taalibaafe sappo e didon bee, o darii omo haalana dum'en ko warata hebude mo. ³³ O wii be:

‡ 10:19 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

—Kettinee, eden nii nabbita Urusaliima, don Bii Neddo oo wadatee e juude hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, 6e ngada mo e juude heefer6e. ³⁴ Been njaayran mo, tutta e makko, piya mo dorri, mbara mo. Kaa balde tati caggal mum, o wuurtan.

No Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

³⁵ Caggal dum, Yaakuuba e Yuhanna 6i66e Jebede 6ee ngari e Iisaa, mbii dum:

—Moobbo, won ko min njidi jaagaade ma, miden njidi ngadanaa min dum.

³⁶ O wii 6e:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³⁷ Be njaabii mo:

—Ngadanaa min min njoodoo oo bannge maa jaamo, oo bannge maa nano e ley teddeengal maa.

³⁸ O jaabii 6e, o wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee, naa batiseede batisima naawdo mo mbatisetee-mi oo naa?

³⁹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Miden mbaawi.

O wii 6e:

—On njaran horde nde njaran-mi ndee, ke6on batisima mo mbatisetee-mi oo. ⁴⁰ Kaa joodagol bannge am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, 6e Laamdo moyyinani dum'en 6ee njey dum.

⁴¹ Nde taalibaa6e sappo heddi6e 6ee nani dum ndee, mettaa e Yaakuuba e Yuhanna. ⁴² Iisaa noddi 6e fuu, wii:

—Odon anndi jataa6e laamii6e heefer6e 6ee, ana kawjorii yim6e mum'en hawju bondo, maw6e 6ee duu ana laamorii laamu bodeejo. ⁴³ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jiddo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ⁴⁴ Kasen so won muuydo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon, on fuu. ⁴⁵ Sabi fay Bii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yim6e wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heew6e.

No Iisaa wumtiniri Bartime

⁴⁶ Be njottii Yeriko. Nde Iisaa e taalibaa6e mum 6ee njalti ngeenndi ndii ndee, kam6e e jamaa keewdo, 6e tawi bumdo biyeteedo Bartime 6ii Time ana joodii ana garbinoo e sera laawol ngol. ⁴⁷ Nde o nani Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo don ndee, o darii omo wulla omo wiya:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁸ Heew6e ndarii ana njahoo e makko ana mbiya o deyyinoo, kaa o 6eydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁹ Iisaa darii, wii:

—Noddee mo.

Nden, 6e noddii bumdo oo, 6e mbii dum:

—Seya, imma, o noddii ma.

⁵⁰ O gurbitii, o tippii disaare makko, o wari e Iisaa. ⁵¹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Kodum njid-daa mi wadane?

Bumdo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi hewta gite am.

⁵² Iisaa wii mo:

—Yaa, goondinal maa danndii ma.

Don e don o wumti, o yaadi e Iisaa jahaangal muudum ngal.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde 6e 6adinoo Urusaliima, 6e njottii Baytifaaji e Baytaniya, dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, Iisaa neli taalibaa6e mum didon, ² o wii 6e:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii. Oon wakkati fuu, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waddaaki abada ana ha66ii. Kumton nga, ngaddon nga doo. ³ So won biido on ko ngatton nga, njaabo-don Moobbo ana haajaa nga. Don e don on njoppete ngaddon nga.

⁴ Be njehi, 6e tawi mola ana ha66ii damal sella, 6e kumti dum. ⁵ Yoga e darinoo6e don 6ee lamndii 6e:

—Kodum ngollaton doo? Ko kumtirton mola ngaa?

⁶ Be njaaborii 6een no Iisaa wiirunoo nii. Been njoppi 6e. ⁷ Be na6ani Iisaa mola ngaa, 6e njappi e magga saayaaji ma66e, o waddii. ⁸ Heew6e mbeerti saayaaji mum'en e laawol, wo66e kelti ca6e ledde sera ton, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Bee ardii mo, 6ee keedi caggal makko e6e ilinoo:

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraado! ¹⁰ Barke woodanii laamu njaati meeden Daawuuda, laamu garoowo oo! Jettooje ngoodanii Laamdo Toowdo!

¹¹ Iisaa njabbiti Urusaliima tan, naatoyi Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde o yiinoo ko woni e mayru fuu ndee, o feewi Baytaniya kanko e sappo e didon 6ee, tawi hiirii.

No Iisaa hudiri ibbi

¹² Janngo mum, caggal 6e ndawii Baytaniya, tawi omo yolbi. ¹³ O soynii ibbi mbillitikki, o yehi yeewoyde yalla omo tawa e makki 6i66e. Nde o yottinoo ki ndee, o tawaali e makki so wanaa haakooloji. Sabi oon wakkati wanaa wakkati rimugol ibbe. ¹⁴ O wii ibbi kii:

* 11:9 Jabuura 118.25-26

—Pati fay gooto jaamu biibbe maa abada kasen!
Taalibaa፭e makko 6ee nani ፌum.

No Iisaa ribbiri jaagotoo፭e ley Suudu Dewal Mawndu

¹⁵ Be njottii Urusaliima, Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba soodo፬e e sootto፬e won፬e ley mayre 6ee. O li፭i taabe wecco፬e kaalisi e joodorde sootto፬e buugaaji. ¹⁶ O ፌalaali fay gooto seeka daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu ana roondii kaaki. ¹⁷ O waajii 6e:

—Tama wanaa ana winndii: «Suudu am nduu noddirte suudu rewruፊu leji fuu!»[†] Kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoo፬e.[‡]

¹⁸ Hooree፭e yottino፬e sadaka e dunkee'en Sariya nani ፌum, ndaari no masinbinira mo. Be kuli mo, sabi waaju makko oo naatii jamaa oo sanne. ¹⁹ Nde hiirnoo ndee, kanko e taalibaa፭e makko 6e njalti ngeenndi ndii.

Haala duwaawu gondudo e goondinal

²⁰ Janngo mum, beetee law, e፭e bettoroo to ibbi kii too, 6e njii ki yoorii kolon faa yottii ፌadi. ²¹ Piyeer miccitii, wii mo:

—Moobbo, yeew! Ibbi ki kuፊuno-ፌaa kii yoorii.

²² Iisaa jaabii, wii 6e:

—Ngoondinee Laamፌo! ²³ Mido haalana on goonga: nedፌo fuu biፊፌo ndee waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», sikkitaaki ley 6ernde mum, goondinii ko wii koo wadān, ja፭ante. ²⁴ Dum saabii so mido wiya on: ko jaagidon e ley duwaawu fuu, ngoondinee on ke፭ii ፌum, nden, on nja፭ante. ²⁵ Nde ndari-ፌon faa ngadon duwaawu fuu, so won gadunoodo on huunde, njaafee ፌum, yalla Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana yaafoo on luutti moodon. [²⁶ §]

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²⁷ Be mbirfitii Urusaliima kasen. E ley no o yiilortoo ley Suudu Dewal Mawndu nii, hooree፭e yottino፬e sadaka e dunkee'en Sariya e maw፭e battitii mo ²⁸ lamndii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa ፌum?

²⁹ Iisaa wii:

—Huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-ፌon kam, mi haalanan on jamirፌo kam mi golla ko ngollan-mi koo. ³⁰ Lootogal batisimaYaayaa ngal to Laamፌo iwri naa to yim፭e? Njaabee kam!

³¹ Be ndawridi hakkunde ma፭፭e, 6e mbii:

[†] 11:17 Esaaya 56.7 [‡] 11:17 Yeremiya 7.11 § 11:26 E ፌereeeji 6ooyፊi dii, yoga ana 6eyda aaya 26:Kaa so on njaafataako, Baabiraado mon gondo dow kammu oo yaafataako on onon duu luutti moodon.

—So en mbii to Laamdo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ³² En mbiyan «yimbe» naa?

Ebe kula yimbe bee sabi be fuu ebe njogorii Yaayaa yo annabaajo jaati. ³³ Be njaabii Iisaa, be mbii:

—Min anndaa.

Iisaa wii be:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

12

Banndol haala remooɓe bonɓe

¹ Iisaa fuddi haaldirde e maɓɓe e banndol, o wii:

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare ɓoosirde, o mahi doomirdu. Caggal dum, o hasiri nga woɓɓe, o dawi. ² Nde teɓugol yottinoo, o neli golloowo makko to remooɓe bee too, be ngaddanoya mo ngedu makko e ɓiɓɓe peguuje dee. ³ Be nanngi nelaado oo, be pii dum, be mbirfini dum juude teete. ⁴ O neli e maɓɓe golloowo makko goddo. Be koyini dum, be eli dum. ⁵ Jom ngesa oo neli kasen golloowo mum tataɓo, be mbari dum. Non be ngadiri woɓɓe heewɓe: be pii yoga, be mbari yoga. ⁶ Jooni kaa gooto tan o heddorii, ɓiyiiko korsudo oo. Sakitii o neli oo duu e maɓɓe, o wii: «Be njaagoto ɓiyam oo.» ⁷ Kaa remooɓe bee mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ⁸ Be nanngi ɓiddo oo, be mbari dum, be mbedii dum to caggal ngesa too.

⁹ Jooni nee, hono jom ngesa oo wadata? O waran, o halka remooɓe bee, o hasira ngesa ngaa woɓɓe. ¹⁰ Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi dii koo?

«Haayre nde mahooɓe bee tippitii ndee,

kanjum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii.

¹¹ Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

¹² Hooreeɓe Yahuudiyankoɓe tewti no nanngira Iisaa, sabi be paamii ngol banndol e maɓɓe fewti. Kaa be cuusaano jamaa oo, dum wadi so be njoppi mo, be mbitti.

Haala yobugol lampo

¹³ Be neli e makko yoga e Farisa'en e howruuɓe Hirudus yalla ana tuufinira mo konngol makko. ¹⁴ Be ngari, be mbii mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: a hulataa fay gooto, sabi a ɓurdintaa yimbe, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. Ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo

* 12:11 Jabuura 118.22-23

lampo naa dagaaki? Min ndokka mo naa pati min ndokka mo?

¹⁵ Nde wonnoo omo anndi naafigaaku ma66e, o wii 6e:

—Kodum wadi so odon tuufana kam? Ngaddanee kam mbuudu cardi faa mi yiya dum.

¹⁶ Be ngaddani mo. O lamndii 6e:

—Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii mo:

—Kaananke Roma.

¹⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

Be kaaynaa e makko.

Haala immital maay6e

¹⁸ Yoga e Saduki'en ngari e makko. Kam6e ngoni fennu6e immital. Be lamndii mo, 6e mbii:

¹⁹ —Moobbo, Muusaa yamirii en so neddo maayii he6aali biddo, mijum naa mawnum 6amta debbo dalaado oo yalla ana he6ana dum beyngu.[†] ²⁰ Wadiino e 6ettaade rimdaa6e njeddon. Arano oo 6ami debbo, maayi, he6aali biddo.

²¹ Didabo oo 6amti debbo oo, kapum duu maayi he6aali biddo. Tata6o oo duu wadi hono non. ²² Hono nii njeddon 6ee fuu 6amiri mo, dalaali biddo. Caggal ma66e 6e fuu, debbo oo duu maayi. ²³ Ndennoo, jannde immital, homo e ma66e debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi 6e njeddon fuu 6e 6amiino mo!

²⁴ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Hee on majjii! On paamaali Binndi dñi, on paamaali baawde Laamdo dee. ²⁵ Sabi so maay6e immitike, wor6e 6amataa, rew6e 6amataake, 6e laatoto hono no malaa'ika'en won6e dow kammu 6ee nii. ²⁶ Ko maay6e immitoto koo, on njanngaali e dewtere Muusaa haala wuutuure, hono Laamdo haaldiri e makko, wii: «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba»?[‡] ²⁷ Laamdo yo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.[§] On majju6e sanne.

Haala yamiroore burnde teentilaade

²⁸ Dunkee Sariya gooto 6attitii Iisaa, nani jeddondiral ma66e, nani o jaabike Saduki'en 6ee faa gasi, lamndii mo:

—Jamirooje dee fuu, honde 6uri teentilaade?

²⁹ Iisaa jaabii mo:

—Burnde fuu teentilaade e jamirooje dee yo ndee doo: «Hettina Israa'iila, Laamdo Joomiraado meeden oo tan woni

[†] 12:19 Fillitagol Tawreeta 25.5 [‡] 12:26 Pergu 3,6,15-16 [§] 12:27 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma66e koo, holli e6e nguuri.

Joomiraado. ³⁰ Yidir Laamdo Joomiraado maa bernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu e semmbe maa fuu.»* ³¹ DidaBerde ndee yo hono mayre, kayre woni: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»† Walaa fuu yamiroore burnde dee didi teentilaade.

³²⁻³³ Dunkee Sariya oo wii mo:

—Moobbo! A haalii goonga nde mbii-daa Laamdo tan woni Joomiraado, kasen duu Laamdo goddo walaa so wanaa kanko. E yidirde Laamdo bernde fuu e hakkille fuu e semmbe fuu, e yidirde tanaa no hoore mum nii, kanjum 6uri sadakaaji duppamaaji e kirsamaaji fuu! Haala maa ana selli sanne.

³⁴ Nde Iisaa yii o jaaborike hakkilantaaku ndee, wii mo:

—A woddaa Laamu Laamdo oo.

Caggal dum, fay gooto suusaali lamndaade Iisaa huunde.

Haala Almasiihu e Daawuuda

³⁵ Nde Iisaa waajotoo ley Suudu Dewal Mawndu ndee, wii:

—Hono dunkee'en Sariya 6ee mbaawiri wiirude Almasiihu oo yo taanii Daawuuda tan? ³⁶ Sabi Daawuuda e hoore mum wiirii Ruuhu Ceniido:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

faa mi wada nja66aa waybe maa.»‡

³⁷ Daawuuda e hoore mum «Joomam» noddirta mo. Ndennoo, hono o laatortoo taanum tan?

No Iisaa daalorii jamaa oo banngal dunkee'en Sariya

Jamaa keewdo ana hettiranoo Iisaa seyo. ³⁸ E ley waajagol makko ngol, o wii 6e:

—Ndeentee e dunkee'en Sariya yidu6e yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, ³⁹ foodantoo6e joolle burde teddude e ley cuudi baajordi e ley yannegeji fuu. ⁴⁰ E6e teeta cuudi rew6e talka'en 6e wor6e mum'en maayi, e6e njuutina duwaawuuji ma66e faa 6e nanndinkinoo e moyyu6e. Kam6e, jukkungo naawngo 6urata jippineede e muudum'en.

Haala sadaka burdo moyyude

⁴¹ Iisaa joodii fewti e keesu Suudu Dewal Mawndu nduu, yii no jamaa oo wadirta kaalisi e keesu oo nii. Arsukunte'en heew6e ngadi e makko kaalisi keewdo. ⁴² Debbo talka mo gorum maayi wari, wadi hen buudi didi. ⁴³ Iisaa noddii taalibaa6e mum 6ee, wii dum'en:

—Mido haalana on goonga: oo debbo talka, ko o wadi e ley keesu oo koo ana 6uri ko 6ee too fuu ngadi hen koo. ⁴⁴ Sabi 6e fuu, ko bonnantaa 6e huunde tan 6e ngadi hen, kaa kanko

* **12:30** Fillitagol Tawreeta 6.4-5 † **12:31** Lewinkoo6e 19.18 ‡ **12:36** Jabuura 110.1

debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

13

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

¹ Nde o yalti Suudu Dewal Mawndu nduu ndee, taalibbo makko gooto wii mo:

—Moobbo, yeew! Woy kaaye mawde mahiraade maadi lobbiri!

² Iisaa jaabii mo, wii:

—A yii ndii maadi no foti mawnude? Fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ O joodoyii dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o fewti e Suudu Dewal Mawndu nduu. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

⁴ —Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁵ Nii Iisaa darii ana wiya 6e:

—Ndeentee, pati fay gooto yonna on. ⁶ Heew6e ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko.» Be yonna heew6e. ⁷ So on nanii dillere golowole badiide, so on kaalanaama golowole goddude, pati kulee, ana tilsi dum wadan, kaa dum wanaa timmoode tefon. ⁸ Lejɔl haɓan e lejɔl, laamu haɓan e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje, hono non yolbereji duu. Dum woni puddoode njatawere.

⁹ Ndeene ko'e mon, sabi yim6e naɓan on to carirdi, on piyete ley cuudi baajordi, 6e ndarna on yeeso saroobe e kaanankoo6e saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso ma66e. ¹⁰ Ana tilsi Kabaaru Lobbo oo waajee leji dii fuu tefon. ¹¹ Nde 6e na6ii on faa 6e ndokkitira on, pati mbemmbendon ko kaalaton. Nde wakkati mum wari fuu, on keɓan ko kaalon. Sabi wanaa onon kaalata, Ruuhu Ceniido haalata. ¹² Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu 6iyum. Bi66e immanto saaraa6e mum'en, piya dabare yalla been ana mbaree. ¹³ Yim6e fuu mbajan on saabe am. Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte.

¹⁴ Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»* ana woni do haanaa wonde fuu† (janngudo dum, tiinnoo faama), nden, 6e dum tawi ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. ¹⁵ Tawaado dow bene, pati jippoo fey so wiya naatan faa ɓama huunde ley suudu muudum. ¹⁶ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya ɓamoowo saaya mum. ¹⁷ Bone yanan e

* **13:14** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **13:14** Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoo6e. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen.

haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! ¹⁸ Naagee Laamdo pati dum wada wakkati dabbunde. ¹⁹ Sabi ley deen jalaade torra wadan mo hono mum wadaali gila fuddoode aduna nde Laamdo tagi tageefu oo warde hannde, mo wattataa kasen duu. ²⁰ Sinndo Joomiraado ra66indinaalino deen jalaade, fay gooto hisataano, kaa sabaabu su6aa6e 6ee o ra66indiniri de. ²¹ E oon wakkati, so won biido on: «Almasiihu annii doo», naa «Yeewee! Omo naa too», pati ngoondinee. ²² Sabi almasiihu'en penee6e e annabaabe penee6e 6anngoyan, 6e ngada taagumansaaji e kaayeeffiji yalla e6e majjina su6aa6e 6ee, so 6e mbaawii. ²³ Dum nee, so wanaa ndeento-don! Mi haalanii on huunde fuu gila waraali tafon.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁴—Kaa e ley deen jalaade, caggal oon torra, naange ni66an, lewru noottan yaaynude, ²⁵ koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.† ²⁶ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete ana wara e duule,§ ana warda baawde mawde e teddeengal. ²⁷ O nelan malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e 6aleeri, moo6ta su6aa6e makko 6ee gila hoore leydi faa hoore leydi.

²⁸ Taykitee ibbe: so ca6e majje keyditii, haakolooji majje mbillitii, o6on anndi ndunngu 6adike. ²⁹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee o battiima, omo damal galle. ³⁰ Midu haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. ³¹ Kammu e leydi timman, kaa haalaaaji am dii timmataa abada.

³² Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum. Wanaa malaa'ika'en won6e dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³³ Ndeentee, njeerto-don, sabi on anndaa wakkati mo o warata. ³⁴ Edum wa'i no gorko lanndiniido faa dawa, yalti suudu mum, hokki golloobe mum homo fuu golle mum, yamiri doomoowo damal oo yo jeerto. ³⁵ Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa nde jom galle oo wartata: ana waawi laataade kiikiide, naa hejjere jemma, naa wakkati nde ndontoori jogginta, naa beettee law. ³⁶ Pati o juha on so o tawa o6on daanii! ³⁷ Ko kaalanan-mi on koo, dum kaalanan-mi yim6e fuu: njeertee!

14

No maw6e diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Balde didi hadi iidi Paska e iidi mo buuru yuufinaaka yottaade. Hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tewti

† 13:25 Esaaya 13.10; 34.4; Yo'ila 2.10 § 13:26 Daniyel 7.13

molanaade Iisaa faa nannga dum yalla ana mbara dum. ² Kaa 6e mbii:

—Pati ngaden dum ley iidi oo so yim6e 6ee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

³ Nden Iisaa ana Baytaniya, do galle Simon ceppaado oo doo. O joodii faa o jaama, debbo gooto naati ana jogii faandu nebam laa6udam, uuroojam, tiidudam coggu sanne. Debbo oo heli faandu nduu, wuji nebam dam e hoore makko. ⁴ Yoga e wonnoo6e ton 6ee mettaa, mbiyondiri e ko'e mum'en:

—Bonnude dam nebam, kodum nafata? ⁵ Edam waawnoo soottee de ko 6uri buudi cardi teemed e tati, kaalisi oo hokkee misikiina'en!

Hedde e6e nija debbo oo. ⁶ Kaa Iisaa wii:

—Celee e makko! Ko saabii so odon torra mo? Golle makko njardii sanne. ⁷ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu, nde muuy-don fuu odon mbaawi wadande dum'en moyyere. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ⁸ O wadii ko o waawi: ko o wujiri kam nebam uuroojam dam yalla mido lanndinanoo yanaande. ⁹ Mido haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadii koo jantete, kasen duu o miccitate.

No Yahuuda jammatorii Iisaa

¹⁰ Yahuuda Isikariyota, gooto e sappo e didon 6ee, yehi to hooree6e yottinoo6e sadaka faa wada Iisaa e juude mum'en. ¹¹ Nde 6e nani dum ndee, 6e ceyii, 6e podani mo 6e njeenan mo kaalisi. E ley dum, omo fiya dabare no o jammabortoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaa6e mum hiraande iidi Paska

¹² Nalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, nde 6e mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, taalibaa6e Iisaa lamndii dum, mbii:

—Hoto njid-daa min njaha min lanndinanoye hiraande iidi Paska ndee?

¹³ O neli taalibaa6e makko didon, o wii dum'en:

—Njehee ngeenndi too, on kawran ton e gorko ana roondii mbulku ndiyam, njokkon e mum. ¹⁴ Galle mo o naati fuu, mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu jaamdata e taalibaa6e mum 6ee hiraande iidi Paska?» ¹⁵ O hollan on sooro manngo, paraango faa gasi, ton lanndinanto-don en hiraande ndee.

¹⁶ Taalibaa6e didon 6ee njehi, naatoyi ngeenndi ndii, 6e tawri hono no o wii 6e nii, ton 6e lanndinii hiraande Paska ndee.

¹⁷ Hiiri, Iisaa wardi e sappo e didon 6ee. ¹⁸ Nde 6e njoodii e6e jaama ndee, Iisaa wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammbooto kam, omo naamda e am jooni.*

¹⁹ Dum laatanii 6e sugulla, hedde e6e lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Kori wanaa miin kaa?

²⁰ O jaabii 6e, o wii:

—Gooto e moodon, onon sappo e didon 6ee, tummbidoowo e am junngo mum e la'al oo. ²¹ Waajibi Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammbootoo Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimanooka fey furi moyyande dum!

²² Nde 6e naamata ndee, Iisaa 6ami buuru, yetti Laamdo, helti, hokki 6e, wii:

—Nanngée, dum yo terde am.

²³ Caggal dum, o 6ami horde peguujam, o yetti Laamdo, o hokki 6e, 6e fuu 6e njari. ²⁴ O wii 6e:

—Dum yo yiyam am, yiyam tabintinoojam aadi keyri, njup-portoodam saabe heew6e. ²⁵ Mido haalana on goonga: abada mi yarataa peguujam kasen so wanaa jannde njaroy-mi peguujam kesam e ley Laamu Laamdo.

²⁶ Caggal 6e njimii Jabuura,[†] 6e njalti, 6e njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ²⁷ Iisaa wii 6e:

—On fuu on njoppam kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, baali dii caakoo.»[‡] ²⁸ Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

²⁹ Piyeer wii mo:

—Fay so 6e fuu 6e njoppu maa, miin kaa mi yoppataa ma.

³⁰ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndon-toori jogginde cili diidi a wiiyan a anndaa kam cili tati.

³¹ Piyeer haali, tekkini, wii:

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaa6e 6ee fuu mbii hono non.

No Iisaa naagorii Laamdo ley Gecemane

³² Be njottii nokku biyeteedo Gecemane, o wii taalibaa6e makko 6ee:

—Njoodée doo, faa mi wadoya duwaawu.

³³ O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. O fuddi maatude kulol, o ruubi. ³⁴ O wii 6e:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertee pati daanee.

* **14:18** Jabuura 41.10 † **14:26** Neesu Yahuudiyankoo6e woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. ‡ **14:27** Jakariyaa 13.7

³⁵ O wodditii seeda, o hippii e leydi, o duwii yalla omo dada e oo wakkati naawdo so ana hubindoo. ³⁶ O wii:

—Abba! Ada waawi huunde fuu, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoro no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

³⁷ O warti, o tawi ebe daanii. O wii Piyeer:

—Simon, a daaniido naa? A waawaa jeertaade tawee a daanaaki fay wakkati gooto naa? ³⁸ Pati daanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

³⁹ O yehi kasen, o duworii no arannde nii. ⁴⁰ O warti, o tawi 6e daantike, sabi doydi ana piilii e ma66e. Be ndonki annude ko 6e njaabotoo mo. ⁴¹ O warti cilol tata6ol, o wii 6e:

—Faa jooni odon daanii odon joottinoo naa? Heyii. Wakkati oo warii. Bii Neddo wadete e juude luuttoobe. ⁴² Immee njehen! Yeewee, jammbotoodo kam oo annii.

No Iisaa nanngiraa

⁴³ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon 6ee, yottii ana wondi e yim6e heew6e jogi6e kaafaaje e cabbi. Hooree6e yottinoobe sadaka, dunkee'en Sariya e maw6e, kajum'en neli 6e. ⁴⁴ Jammbotoodo mo oo hokki 6e finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngée dūm, na6on dūm kawjo-don dūm.

⁴⁵ Yahuuda yottii tan, battitii Iisaa, wii dūm:

—Moobbo!

O buccii dūm. ⁴⁶ Nii 6e njani e Iisaa, 6e nanngi dūm. ⁴⁷ Gooto e darinoobe don 6ee, soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo, tayi nowru mum. ⁴⁸ Iisaa wii 6e:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁴⁹ Mido wondi e mon jannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu mido waajoo, on nanngaali kam. Kaa dūm wadan yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita.

⁵⁰ E ley dūm, taalibaa6e 6ee fuu njoppi mo, ndogi.

⁵¹ Jokolle mo boornaaki ko wanaa waandaade disaare, jokki e makko, 6e nanngi dūm ⁵² o yoppi disaare ndee, o dogiri 6e terde teete.

No maw6e diina cariri Iisaa

⁵³ Be na6i Iisaa to Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e e dunkee'en Sariya fuu ana moo6tii. ⁵⁴ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde ma66e, faa naati ley daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. O jooddii e doomoobe, omo yuwlloo yiite. ⁵⁵ Hooree6e yottinoobe sadaka e jeyaa6e e waalde Saahii6e ndee fuu ana tewta ko kappira Iisaa yalla ana waree, kaa 6e ke6aali. ⁵⁶ Heew6e ana kappa mo, kaa kam6e e hoore ma66e, kappi ma66e dii ana luuttondiri. ⁵⁷ Yogaa6e kappi mo, mbii:

58 —Min nanii omo wiya: «Mi wurjinan Suudu Dewal Mawndu ndu yimbe mahiri juude, e ley balde tati mi maha suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juude.»

59 Kaa e dum duu, happugol ma66e ngol ana luuttondiri.
60 Jottinoowo Sadaka Mawdo oo darii hakkunde jamaa oo, lamndii Iisaa:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? Tama a nanaali ko be mbiyete koo?

61 Fuu omo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo ana lamndoo mo kasen, ana wiya:

—Aan a Almasiihu, 6ii mo jettooje ngoodani oo naa?

62 O jaabii, o wii:

—Miin woni kanko. On njiyan Bii Neddo ana joodii jaamo Jom Baawde oo,§ ana warda e duule kammu.*

63 E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—En kaajaaka seedee'en hankasen. 64 On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. Kodum njii-don hen?

Be fuu be mbii omo haani wareede.

65 Yoga ma66e fuddi tuttude e makko, be cuddi yeeso makko, ebe culkoo mo, ebe mbiya mo:

—Annditin culkiido ma!

Nii doomoo6e 6ee nanngi mo, ana piya mo banaaje.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

66 E ley no Piyeer worri e ley daalaare galle oo nii, gooto e hor6e Jottinoowo Sadaka Mawdo yottii. 67 Nde o yiinoo Piyeer ana yuwloo ndee, o taykitii dum, o wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Nasaraatunke oo.

68 Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Wanaa miin! Mi faamataa ko kaalataa koo.

Caggal dum, Piyeer yehi naatoyi bolongal galle oo. [Tan ndontoori joggini.]† 69 Nde kordo oo yiinoo mo kasen ndee, haaltani darinoo6e don 6ee, wii:

—Oo yo gooto ma66e!

70 Piyeer yeddi kasen. Don e don darinoo6e don 6ee mbii Piyeer:

—Tayoral, a gooto e ma66e, sabi a Galilinke.

71 Nii o fuddi hunaade e huttaade, omo wiya:

—Mi anndaa gorko mo kaalaton haala mum oo fey!

72 Ndontoori joggini dida6erde, Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Fade ndontoori jogginde cili didi, a wiiyan a anndaa kam cili tati.» O darii omo woja.

§ 14:62 Jabuura 110.1 * 14:62 Daniyel 7.13 † 14:68 Cakite aaya 68 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyde dii.

15

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Beetee law, hooree6e yottinoofe sadaka e maw6e e dun-kee'en Sariya e waalde Saahii6e ndee, 6e fuu 6e ndawridi. 'Be ka66i Iisaa, 6e na6i dum to Pilaatu goforneer oo.

² Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

³ Hooree6e yottinoofe sadaka 6ee ana ngullanoroo mo kulle keewde. ⁴ Pilaatu lamndii mo kasen:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? A nanaali ko 6e ngullani maa koo fuu naa?

⁵ Kaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa dum haaynii Pilaatu.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

⁶ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yim6e 6ee su6aade e kasunkoo6e 6ee mo njidi yoppitaneede. ⁷ Gorko biyeteedo Barabas murtidiino e wo66e faa 6e mbari neddo. Oon wakkati, e6e uddanoo kasu saabe ko 6e ngadi koo. ⁸ Jamaa oo njabboyi to Pilaatu woni too, naati e jaagaade dum wadana 6e ko woownoo wadande 6e koo. ⁹ O jaabii 6e, o wii:

—Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

¹⁰ Sabi o anndii hooree6e yottinoofe sadaka 6ee haasi-daaku wadi so ndokkitiri mo. ¹¹ Kaa 6e ndunyi jamaa oo e jaagaade Pilaatu yoppitana 6e Barabas burani 6e yoppita Iisaa. ¹² Pilaatu jaabii kasen, wii 6e:

—Ndennoo, kodum njid-don mi wada mo mbiyaton kaananke Yahuudiyankoo6e oo?

¹³ Be ngulli:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁴ Pilaatu lamndii 6e:

—Kodum o wadi ko boni?

Be 6eydi dukude semmbe:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁵ Nde wonnoo Pilaatu ana yidi welnude berde jamaa oo, yoppitani dum'en Barabas. Caggal dum, o yamiri Iisaa fiyee dorri, tontoyee e leggal bardugal.

¹⁶ Sordaasi'en 6ee na6i mo naannoyi mo ley galle to hu6eere ndee woni too, moo6ti fedde sordaasi'en 6ee fuu. ¹⁷ Be 6oorni mo burmusuure wodeere,* 6e caji tenngaade gi'e 6e kippi e hoore makko. ¹⁸ Be keddi e6e calmina mo, e6e mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoo6e.

* **15:17** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo.

¹⁹ E6e piira hoore makko kalacal, e6e tutta e makko, 6e tuggi koppi ma66e e6e cujidana mo. ²⁰ Nde 6e tili jaayrude mo ndee, 6e itti burmusuure wodeere ndee, 6e 6oorni mo kaddule makko, 6e na6i mo sella faa 6e tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²¹ Gorko gooto biyeteedo Simon, jeyaado Sireene, baaba Aleksandere e Rufus, ana bettoroo don iwrufo ley ladde. Sordaasi'en 6ee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ²² Be na6i Iisaa nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ²³ Be ngaddani mo peguujam njillondiraadam e safaare haadunde yalla omo yara, kaa o ja6aali. ²⁴ Be tonti mo e leggal bardugal, 6e pecciri kaddule makko urwa, 6e anndi ko gooto fuu he6ata.† ²⁵ Nde 6e tontata mo ndee, wakkati yamnde jeenay beetee. ²⁶ Be mbinndi e alluwal tiimde hoore makko daliili ko tonti mo: KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE. ²⁷ Be tontidi mo e yanoo6e di6on, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. [²⁸ ‡] ²⁹ Yim6e ya66otoo6e don 6ee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ana mbiya:

—Coo! Gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahi-too ndu ley balde tati, ³⁰ biltu hoore maa, jippa leggal bardugal ngal!

³¹ Hono non, hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee duu njaayriri mo, ka6um e dunkee'en Sariya ana mbiyondira e ko'e mum'en:

—O biltii wo66e, kaa o ronkii biltude hoore makko! ³² Kanko Almasiihu kaananke Israa'iila oo. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, yalla eden njiya ngoondinen!

Yanoo6e di6on 6e o tontidaa 6ee duu ana mbonkoro mo non.

³³ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ³⁴ E ley yamnde tati kiikiide ndee, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—*Eloyi, eloyi, lama sabaktanii?* (Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?»§)

³⁵ Yoga e darinoo6e ton 6ee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Kettinee, omo nii nodda annabi Iliyaasa!

³⁶ Nii gooto dogi, suuwoyi liccere ley biineegiri, ha66i dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo 6uuccoo, wii:

—Njoppen mo yeewen yalla Iliyaasa waran jippina mo!

³⁷ Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna. ³⁸ Heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii

† 15:24 Jabuura 22:19 ‡ 15:28 E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 28:Dum tabintini Binndi biidi: «O hiisodaama e bon6e.» § 15:34 Jabuura 22.1

gila dow faa ley, laatii taye didi. ³⁹ Hooreejo sordaasi'en darinoodo yeeso makko oo yii no o daliri aduna nii, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo Bii Laamdo!

⁴⁰ Rewbe yogaafe ana toowti, ana coynoo. Ana e ma66e: Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba suka e Yoses. ⁴¹ Been njokkannoo e makko ana ngollana mo nde o wonnoo Galili ndee. E rewbe wo66e kasen, nabbidinnoo6e e makko Urusaliima ana ngonnoo don.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁴² Hiiri, dum hawri e wakkati lanndinal tawi jalaande fowteteende badike fuddude. ⁴³ Gooto e waalde Saahii6e, teddu6o, biyeteedo Yuusufu mo Arimatiya, wari. Kanko duu omo doomunoo banngugol Laamu Laamdo oo. O hulaali yaade to Pilaatu o ndaarda dum tew Iisaa. ⁴⁴ Pilaatu haaynaa nde nanunoo o maayirii nii tan ndee, noddi hooreejo sordaasi'en, lamndii dum so tawii yo goonga o maayii. ⁴⁵ Nde hooreejo sordaasi'en haalani mo dum ndee, o dujanii Yuusufu 6amta tew oo. ⁴⁶ Yuusufu soodi kasanke, jippini tew Iisaa oo, fili dum e kasanke oo, o watti dum e yanaande asaande ley haayre. Caggal dum, o talliti haayre, o uddiri damal yanaande ndee. ⁴⁷ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yoses njii to o wadaa too.

16

No Iisaa immintiniraa

¹ Nde jalaande fowteteende ndee 6ettinoo ndee, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba, coodi nebameeji uurooji ngaddi faa nguja e tew makko oo. ² Nannde alan, 6e ngari e yanaande ndee beetee kecco wakkati pudal naange. ³ Be ndarii e6e mbiyondira:

—Homo tallitanta en haayre ndee iwa e damal yanaande ndee?

⁴ Kaa nde 6e kunci gite ndee, 6e njii haayre ndee tallitaama. Ende mawni sanne. ⁵ Wakkati 6e naatunoo e yanaande ndee, 6e njii jokolle ana joodii banngge jaamo ana 6oornii saaya ndaneewa, 6e kuli. ⁶ O wii 6e:

—Pati kulee! Iisaa Nasaraatunke tontanoodo oo tewtaton. O immitike, o walaa doo. Nokku do o wadanoo doo, annii. ⁷ Jooni kaa, njehee, mbiyoyee taalibaa6e makko 6ee e Piyeer o adoyto on Galili. Ton njiyoyton mo, hono no o wiirunoo on nii.

⁸ Rewbe 6ee njalti yanaande ndee, 6e ndogi e6e cijnja kulol cattungol. Be kaalanaali fay gooto huunde no 6e poti hulde.

⁹ Caggal Iisaa wuurtii beetee law pannde alan, Mariyama mo Magdala mo o ribbani seydaani'en njeddon oo, kapum mo

adii banngande. ¹⁰ O yehi humpitoyde dum wondunoo6e e Iisaa 6ee, tawi e6e cunaa e6e mboya. ¹¹ Ko 6e nanunoo o wuurtii koo e ko Mariyama yii mo koo, fuu 6e ngoondinaali dum.

¹² Caggal dum, o banngirani didon ma66e mbaadi ngonndi, e6e nanngi laawol jahoo wol ladde. ¹³ Be ngarti 6e kumpitoyi heddiibe 6ee, 6e ngoondinaali dum'en kapum'en duu.

¹⁴ Ko sakitii koo o banngani taalibaa6e sappo e go'o 6ee tawaa6e ana jaama. O niniri 6e waasude ma66e goondinde e yoorde ma66e bernde, sabi 6e ngoondinaali yii6e mo caggal immitagol makko 6ee. ¹⁵ O wii 6e:

—Njehee ley aduna oo fuu, mbaajo-don tagoore ndee fuu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁶ Goondindo so lootaa lootogal batisima, hisinte. Mo goondinaali jukkete. ¹⁷ Dii kaayeeffiji ana ngoodani goondin6e 6ee: 6e ndibbiran seydaani'en saabe am, 6e kaalan demle kese, ¹⁸ 6e nanngiran boggi leydi juude ma66e. Fay so 6e njarii poson, fay huunde wadataa 6e. Be pawan junngo ma66e e jaw6e, cella.

¹⁹ Caggal Iisaa Joomiraado oo haaldii e ma66e, nabbinaa kammu, joodii jaamo Laamdo. ²⁰ Kaa kam6e, 6e njehi e6e mbaajoyoo ley nokkuuje fuu. Joomiraado ana wondi e ma66e, tabintiniri konngol ngol taagumansaaji jaadooji e maggol.*

* **16:20** Aaya 9 yaade 20 tawaaka e dereeeji burdi fuu 6ooyde dii.

Linjiila Iisaa Ngedu Luuka

Ko sabinbini so dewtere ndee winndaa

¹ Yimbe heewbe kornii jantaade kulle gadude hakkunde men, ² hono no seediibe gila puddoode, laatiiibe kaadime'en konngol ngol bee, kaalaniri en nii. ³ Tawfilus teddudo, mi widike kulle dee fuu gila arannde, mi tawii ana haani mi winndane dum no wadiri nii, ⁴ yalla ada heba tayoral jannde nde njanngine-daa ndee yo goonga.

No Jibiriilu sapporii pinaade Yaayaa

⁵ E ley jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, jottinoowo sadaka biyeteedo Jakariyaa ana woodunoo. Omo jeyaa e waalde Abiya, gii Haaruuna oo. Jom suudu Jakariyaa duu yo iwdi Haaruuna, innde mum yo Elisabet. ⁶ Be didon fuu be fooccitiibe yeeso Laamdo, ebe njokki jamirooje Joomiraado e sariyaaji mum fuu, jinjoore fuu walaa e ma66e. ⁷ Kaa 6e ke6aalino biddo, sabi Elisabet laatinoke dimaro, kasen duu 6e didon fuu 6e naywii.

⁸ Nannde wootere, Jakariyaa ana golla golle mum yottingol sadaka yeeso Laamdo, sabi nannde mum yo waalde makko jeyti. ⁹ Nde wonnoo yottinoobe sadaka ana mboownoo wadude urwa, nii urwa nanngi mo faa o naata Suudu Dewal Mawndu nduu, o ura ton uurdi. ¹⁰ Jamaa oo fuu darii sella ana duwoo wakkati mo uurdi ndii uretee oo. ¹¹ Oon wakkati, malaa'ika Joomiraado banngani mo, darii paamo urirde ndee. ¹² Nde Jakariyaa yiinoo malaa'ika oo ndee, tayi, darii ana sijja. ¹³ Malaa'ika oo wii mo:

—Jakariyaa pati hul, sabi duwaawu maa jaabaama. Jom suudu maa Elisabet rimante biddo gorko, inndiraa dum Yaayaa. ¹⁴ Oon biddo waddante seyo manngo, heewbe ceyorto pinaade makko, ¹⁵ sabi o laatoto teddudo e Joomiraado. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sigirta. O heewan Ruuhu Ceniido gila e ley reedu inniiko, ¹⁶ o wartiran 6i66e Israa'iilankoo6e heewbe e Laamdo Joomiraado mum'en. ¹⁷ O ardoto Joomiraado oo warde, o wonda e ruuhu e baawde de annabi Iliyaasa he6unoo, faa o wartira 6erde baabiraa6e faade e 6i66e mum'en, faa o wartira murtube duu e hakkille fooccitiibe, kapum e moyyinande Joomiraado oo lepol lann-diniingol.

¹⁸ Jakariyaa lamndii malaa'ika oo, wii:

—Hono hen anndiran-mi dum goonga? Sabi miin mi nay-wii, jom suudu am oo duu wadii duubi.

¹⁹ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Miin woni Jibiriilu darotoodo yeeso Laamdo, mi nelaado e maa faa mi haalane oo kabaaru lobbo. ²⁰ Ndennoo jooni a muumdan. A haalataa so wanaa wakkati mo dum tabiti, sabi a goondinaali haala am. Haala am kaa tabitoyan so wakkati majjum warii.

²¹ E ley dum fuu tawi yimbe bee ana ndoomi Jakariyaa, ana kaaynaa ko 6ooyni dum ley Suudu Dewal Mawndu too. ²² Nde o yalti ndee, o ronki haaldude e ma66e. Be paami won ko jergii e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O darii omo haalda e ma66e muumankoore, o heddii e muumaaku. ²³ Nde o tilinoo e golle makko ndee, o hooti suudu makko.

²⁴ Caggal deen balde, Elisabet jom suudu makko oo reedi, dammbii hakke lebbi joy, ana wiya:

²⁵ —Dum woni ko Joomiraado wadani kam nde wattani kam hakkille, ittani kam dukkuru hakkunde yimbe.

No Jibiriilu sapporii pinaade Iisaa

²⁶ E ley lewru Elisabet jeego6urdu nduu, Laamdo neli malaa'ika Jibiriilu e ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu ley leydi Galili, ²⁷ faade e surba mo taanii Daawuuda biyeteedo Yuusufu sabbi. Surba oo ana wiyee Mariyama. ²⁸ Malaa'ika oo naati do Mariyama woni doo, wii dum:

—Aan e jam, kebudo moyyere Laamdo. Joomiraado ana wondi e maa.

²⁹ Haala kaa jii6i hakkille Mariyama, darii ana miila ko ngoo jowtaango waawi laataade. ³⁰ Nii malaa'ika oo wii mo:

—Mariyama pati hul! Sabi a he6ii moyyere iwnde e Laamdo, ³¹ a reedan, ndimaa biddo gorko, inndiraa dum Iisaa.

³² Oon biddo laatoto tedduo, o noddirte Bii Laamdo Toowdo. Laamdo Joomiraado hokkan mo laamu maamiiko Daawu-uda. ³³ O laamoto iwdi Yaakuuba, laamu makko timmataa abada.

³⁴ Mariyama wii malaa'ika oo:

—Hono dum laatortoo, mi anndaa gorko?

³⁵ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Ruuhu Ceniido jippoto e maa, baawde Laamdo Toowdo oo kuurete no dowdi nii. Saabe dum, biddo mo ndimataa oo noddirte Ceniido, noddirte Bii Laamdo. ³⁶ Haya yeew, sakiike maa Elisabet duu 6amii reedu, taweede mo naywii fuu, mo rima biddo gorko. Ana wiyetenoo mo dimaro, kaa jooni omo woni e lewru makko jeego6urdu, ³⁷ sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

³⁸ E oon wakkati, Mariyama wii:

—Miin, mi kordo Joomiraado. Yo laatanoram no mbiiru-daa nii.

Caggal dum, malaa'ika oo witti, seli e makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

³⁹ E ley deen jalaade, Mariyama immii law yehi ngeenndi Yahuudiya ngootiri ngonndi dow baamle kaaye. ⁴⁰ O naati galle Jakariyaa, o jowti Elisabet. ⁴¹ Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndee, biddo gondo e reedu mum oo dillinii, Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniido, ⁴² ilinii, wii:

—A barkinaado hakkunde rewbe, biddo mo caaw-daa oo duu yo barkinaado. ⁴³ Miin, ko ngon-mi faa inna Joomam naata galle am? ⁴⁴ Nde jowtaango maa tobbinoo e nowru am ndee, biddo gondo e reedu am oo dillinike saabe kuyam. ⁴⁵ A welii hoore, aan goondindo ko Joomiraado fodaan maa koo laatoto.

Yimre Mariyama

⁴⁶ Mariyama wii:

—Yonki am ana yetta Joomiraado,

⁴⁷ bernde am ana heewi seyo Laamdo

Kisinoowo kam,

⁴⁸ sabi o yurmike kam,

miin, kordo makko lo'udo oo.

Gila jooni jamaanuujii fuu noddiran kam beldo hoore.

⁴⁹ Sabi Jom Baawde oo wadanii kam kulle mawde!

Innde makko yo seniinde.

⁵⁰ Yurmeende makko herataa e hulbe mo abada.

⁵¹ O gollirii golleeji mawdi junngo makko semmbinngo,
o saakii mawninkiniibe.

⁵² O boortii kaanankoo6e iwde e laamu mum'en,
o toownii leydu6e.

⁵³ O haarnirii yolbu6e kulle lobbe,
o wirfintinii taajiri'en juude bole.

⁵⁴⁻⁵⁵ O faabike Israa'iilankoo6e, jiyaabe makko,
o yeggitaali yurmaade Ibarahiima e iwdi mum faa abada,
hono no o fodaanirnoo njaatiraa6e men nii.

⁵⁶ Mariyama fa66idi e Elisabet ko waarata e lebbi tati,
caggal mum, hooti suudu mum.

Haala pinaade Yaayaa

⁵⁷ Wakkati beynugol Elisabet yottii, o beyni o he6i biddo gorko. ⁵⁸ Taakallemme'en makko e sakiraa6e makko nani hinnee mawdo mo Joomiraado wadani mo oo, ceyodii e makko.

59 Nde cukalel ngel hi66innoo yontere ndee, 6e ngari taadude ngel.* Be njidiino inndirde ngel baaba maggel Jakariyaa, 60 kaa inna maggel ja6aali, wii ngel inndiree Yaayaa. 61 Be mbii dūm:

—Sii maa fuu walaa inndiraado ndee innde.

62 Be lamndorii baaba maggel muumankooe, homo yidi biyum oo inndiree. 63 Jakariyaa lamndii alluwal, winndi e maggal: «Innde maggel yo Yaayaa.» Be fuu 6e kaaynaa. 64 Oon wakkati fuu, hunduko Jakariyaa yoppitaa, demngal mum humtaa, watti haalde e yettude Laamdo. 65 Kulol nanngi hodu6e e seraaji dii 6ee fuu. Kasen duu dūm saakii e ley haayre Yahuudiya fuu. 66 Nan6e dūm 6ee fuu ndesi dūm e hакkillaaʒi mum'en, ana mbiya: «Kodum ngel cukalel foti laataade?» Sabi 6e njii baawde Joomiraado ana e maggel.

Yimre Jakariyaa

67 Jakariyaa, baaba cukalel ngel, heewi Ruuhu Ceniido, sappii, wii:

68 —Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laamdo Israa'iila, sabi faabike yim6e mum, soottitike dūm'en.

69 O waddanii en kisinoowo teddu6o iwd6e e suudu Daawuuda, kaadime makko oo

70 hono no o haalirnoo e kundude annabaa6e makko seni6e gila arannde nii.

71 O fodii o danndan en e konnee'en men, o ittan en e juude way6e men.

72 O 6annginanan en yurmeende nde o 6annginani maami-raa6e men ndee, sabi o miccitike aadi makko ceniindi ndii,

73 dūm yo hunoore nde o hunanii maama men Ibarahiima.

Hunoore ndee woni o hokkan en 74-75 rewirde mo rafi kulol ley nguurndam men fuu

e ley senaare e fooccitaare yeeso makko, tawi en ittaa6e e juude konnee'en men.

76 Aan duu 6inngel am, a noddirte annabaaʒo Laamdo Toowdo,

sabi a ardoto Joomiraado oo warde faa moyyinanaa mo laawol,

77 faa anndinaa yim6e makko o hisiniran dūm'en yaafaamuya luutti.

78 Sabi Laamdo men yo keewdo yurmeende,

faa o faaboroo en nanndudo e fooyre iwrunde dow,

79 yalla ana fooynana won6e e nimre, fooynana won6e e kulol maayde,

watta koyde men e laawol jam.

* 1:59 Neesu Yahuudiyankoo6e, so suka gorko rimaama, nannde inndaa fuu, nden taadete duu.

⁸⁰ Suka oo ana mawna, hakkille mum ana beydoo. O joodii ley ladde jeereende faa wakkati mo o bannginanaa Israa'iila.

2

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

¹ E ley deen balde, Ogusta kaananke mawdo oo, yamiri limgal wadee e ley laamu Roma fuu. ² Kanngal woni limgal aranal, forri e laamu Kiriniyas ley leydi Siriya. ³ Yimbe fuu njehi winndoyaade, gooto fuu e ngeenndi mum'en. ⁴ Yuusufu duu immii Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha ngeenndi Daawuuda mbiyeteendi Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi e lejol Daawuuda jaati mo iwata. ⁵ O yehi ton winndoyaade, kanko e Mariyama cabbaado makko, cowiido. ⁶ E ley gonal ma66e ton, wakkati beynugol Mariyama yottii, ⁷ o dikkii hammadi makko, o saawi dum e licce, o lelmi dum ley akalaawal, sabi be keyaali e jippunde ndee.

⁸ Duroo6e ana mbaalannoo haybude sewre mum'en baali e seraaji dii. ⁹ Malaa'ika Joomiraado banngani be, teddeengal Joomiraado filii be hono no fooyre nii. Kulol manngol nanngi be. ¹⁰ Nii malaa'ika oo wii be:

—Pati kulee! Sabi mi gardo haalande on Kabaaru Lobbo gaddanoowo lejol ngol fuu seyo manngo. ¹¹ Hannde on ndimanaama kisinoowo ley ngeenndi Daawuuda ndii, kanko woni Almasiihu, kanko woni Joomiraado oo. ¹² Finnde majjum annii: on tawan cukalel keccel ana saawaa e licce, ana lelmaa ley akalaawal.

¹³ Don e don, higgere malaa'ika'en iwi dow kammu, tawti malaa'ika arano oo, naati e yettude Laamdo, ana mbiya:

¹⁴ —Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo! Jam woodanii yimbe dow leydi, yimbe horsube e makko 6ee.

¹⁵ Nde malaa'ika'en 6ee ceerti e ma66e ndee, njabbiti kammu. Duroo6e 6ee ndarii ana mbiyondira:

—Njehen Baytilaama, yeewen ko wadi, ko Joomiraado ann-dini en koo.

¹⁶ Be kejii, be njehi, be tawi ton Mariyama e Yuusufu e cukalel keccel ngel engel lelmaa ley akalaawal. ¹⁷ Nde be njiinoo ngel ndee, be kaalti ko malaa'ika oo haalnoo e maggel koo. ¹⁸ Nanbe haala duroo6e 6ee fuu, kaayde nanngi dum'en. ¹⁹ Kaa Mariyama ana resi dum fuu e hakkille mum, o heddi omo miiloo dum. ²⁰ Caggal dum, duroo6e 6ee mbirfitii ana teddina Laamdo ana njetta dum, saabe ko be nani e ko be njii. Sabi dum fuu dum laatorike no malaa'ika oo haalanirnoo be nii.

No Iisaa taadiraa e no battiniraa Joomiraado

²¹ Nde jalooma jettaḅo pinaade cukalel ngel yottinoo ndee, ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa. 'Dum woni innde nde malaa'ika oo haalannoo Mariyama gila reedaali ndee.

²² Nde laaḅugol Mariyama yottinoo, hono no Sariya Muusaa yamiri nii, 6e naḅi cukalel ngel Urusaliima faa 6e battina ngel Joomiraado. ²³ Sabi nii winndiraa e Sariya Joomiraado:

«Biddo gorko hammadiijo fuu, Joomiraado woodani.»†

²⁴ Be ngadi duu sadaka kirsamaajo hono no Joomiraado yamiri nii: 6iḅḅe buugaaji didi naa 6iḅḅe pooli maraadi didi.

²⁵ Gorko gooto ana wonnoo Urusaliima, ana wiyee Simeyon. Ruuhu Ceniido ana e makko, o gorko pooccitiido kuldo Laamdo, omo hedino wakkati mo gondi Israa'iila coccetee. ²⁶ Ruuhu Ceniido oo anndinnoo mo e koydol, o maayataa o yiyaali Almasiihu Joomiraado oo. ²⁷ Jooni Ruuhu naanni mo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wakkati mo saaraaḅe 6ee ngaddi cukalel ngel faa ngadana dum ko Sariya oo yamiri koo. ²⁸ Simeyon nanngi ngel, tammibii ngel e juude mum, darii ana yetta Laamdo, ana wiya:

²⁹ —Joomiraado, fodoore maa ndee tabitii, 6antu maccudo maa e jam.

³⁰ Sabi mi yiirii gite am kisindam

³¹ dam lanndinani-daa yimḅe fuu.

³² Kisindam dam yo fooyre yaaynanoore lepi aduna oo fuu, dam fooyre teddinoore lepol maa Israa'iila duu.

³³ Ko haalaa e maggel koo, haayinii inna maggel e baaba maggel. ³⁴ Simeyon duwanii 6e, wii Mariyama, inna maggel:

—Ngel cukalel wardii liḅude yogaaḅe e imminde yogaaḅe ley Israa'iila. Ngel finnde nde yimḅe calotoo. ³⁵ Nii miilooji gondi e yimḅe 6anngirta. Aan e hoore maa, metti suufan bernde maa no kaafaawi nii.

³⁶ Annabaajo debbo biyeteedo Anna ana don kapum duu. O 6ii Fanu'iila, jeyaado e suudu Asiira. O naywii sanne. O suddaama e surbaaku makko, o waaldii e jom suudu makko duuḅi jeddi, ³⁷ oon maayi, o heddii o walaa gorko. Jooni duuḅi makko ana mbaara e capande jetti e nay, o yaltataa Suudu Dewal Mawndu nduu fey, omo rewra Joomiraado koorka e duwaawu, jemma e jalooma fuu. ³⁸ E oon wakkati, o wari kanko duu, o darii omo yetta Laamdo, omo haalana doomtuḅe coottitaari Urusaliima 6ee fuu kabaaru cukalel ngel.

* **2:21** Neesu Yahuudiyankooḅe, so suka gorko rimaama, jannde inndaa fuu, nden taadete duu. † **2:23** Pergu 13.2,12,15; Limooje 18.15-16

³⁹ Nde Yuusufu e Mariyama ngadunoo huunde fuu ko Sariya Joomiraado yamiri koo ndee, 6e mbirfitii ngeenndi ma66e Nasaraatu ley leydi Galili.

⁴⁰ Cukalel ngel ana mawna, ana beydoroos semmbe e hakkille. Korsa Laamdo ana e maggel.

No Iisaa haaldiri e jannginoobe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴¹ Hitaande fuu, saaraabe Iisaa njabban Urusaliima so iidi Paska warrii. ⁴² Nde o hebi duubi sappo e didi ndee, 6e njabbi Urusaliima no 6e mboowrunoo nii, 6e nabori mo. ⁴³ Iidi oo tilii, 6e mbirfitii 6e kooti, jaka Iisaa heddiike Urusaliima, tawi 6e anndaa, ⁴⁴ 6e cikuno omo wondi e yaadu6e ma66e. Be njehi jalooma ki66o. Caggal mum, 6e puddi tewtude mo hakkunde sakiraa6e ma66e e yi66e ma66e. ⁴⁵ Kaa nde wonoo 6e njiitaali mo ndee, 6e mbirfitii Urusaliima tewtoyde mo. ⁴⁶ Balde tati caggal mum, 6e tawi mo ley Suudu Dewal Mawndu, omo joodii hakkunde jannginoobe, omo hettindii dum'en, omo lamnditoo dum'en. ⁴⁷ Hettindii6e mo 6ee fuu kaaynaa hakkille makko e jaabuui makko. ⁴⁸ Nde saaraabe makko njiiti mo ndee, kaayde nanngi dum'en. Inna makko wii mo:

—Binngel am, ko saabii so ngadu-daa min nii? Miin e baaba maa fuu, min cunjli e tewtude ma.

⁴⁹ O jaabii, o wii:

—Kodum wadi so odon tewta kam? Tama on anndaa ana tilsi mi wona e suudu Baabiraado am?

⁵⁰ Kaa 6e paamaali haala ka o haalani 6e kaa. ⁵¹ Caggal dum, o regodii e ma66e, 6e kooti Nasaraatu, o dwtanii 6e. Inna makko ana resunoo kulle dee fuu e hakkille mum.

⁵² Iisaa ana mawna, hakkille mum ana beydoo. Laamdo e yim6e fuu korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii

¹⁻² Laamdo loowi Yaayaa 6ii Jakariyaa oo konngol mum ley ladde jeereende. Dum hawrii e hitaande sappo e joyo6erde laamu Tibeer kaananke Roma mawdo oo, nde Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus duu ana laamii Galili, mawnum Filipa ana laamii leydi Ituriya e Tarankoniti, Lisaniya duu ana laamii leydi Abileen, hawri e nde Annas e Kayafas ngonnoo hooree6e yottinoobe sadaka. ³ Yaayaa yiilii e seraaji maayo Urdun fuu ana ooynoo yim6e tuuba, lootee lootogal batisima yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁴ Nii haala mum winndiraa e dewtere annabi Esaaya:

«Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende ana wiya:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko!

⁵ Naddiire fuu diddete,
 waamnde haayre e toowondireere fuu leydiinee,
 laawi oojiidi fuu ndartinee,
 laawi bondi fuu moyyintinee!

⁶ Neddo fuu yiyan kisindam iwroojam to Laamdo.»*

⁷ Yimbe heewbe ana ngarannoo to Yaayaa faa lootee lootogal batisima. Kaa omo wiya be:

—Bi66e bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraa6e Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laatoo bi66e Ibarahiima. ⁹ Jooni jammberere ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa bidde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹⁰ Yimbe 6ee lamndii mo, mbii:

—Kodum min kaani wadude?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—Neddo fuu jogiido saayaaji didi, yo hokku ngoota kaa mo walaa, neddo fuu jogiido nguure, yo wadu hono non.

¹² Duwaane'en ngari kapum'en duu faa lootee lootogal batisima, mbii mo:

—Moobbo, kodum min kaani wadude?

¹³ O jaabii 6e, o wii:

—Pati njobinee yimbe ko yawti sariya.

¹⁴ Sordaasi'en lamndii mo kapum'en duu, mbii:

—Minen nee, kodum min kaani wadude?

O wii 6e:

—Pati ngarnee fay gooto, pati kappee fay gooto fenaande, kennitoree njobdi mon.

¹⁵ Tawi yimbe fuu ana ndenngii Almasiihu, gooto e ma66e fuu ana miila e bernde mum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu ya? ¹⁶ Yaayaa jaabii 6e fuu, wii:

—Miin, ndiyam mbatisiran-mi on. Kaa burdo kam baawde ana wara. Mi fotaa fay humtude boggi pade makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹⁷ O lanndinike faa o hennoo pamri makko faa laa6a. O moobta pamri ndii ley beembal makko, kaa jaande ndee o duppiran dum yiite nge jifataa.

¹⁸ Tawi Yaayaa bannginanii yimbe kabaaru Laamdo, o waa-jorike 6e kulle keewde. ¹⁹ Kaa Hirudus kaananke oo, o feliino dum saabe tayii Hirudiya jom suudu mawnum, kapum e kulle godde bonde fuu de wadannoo. ²⁰ Hirudus yowi hen bonnde wonnde kasen, o uddii Yaayaa e kasu.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

* 3:6 Esaaya 40.3-5

²¹ Do yimbe fuu lootaa lootogal batisima doo, doo Iisaa duu lootaa. Wakkati mo o duwotoo oo, kammu udditii, ²² Ruuhu Ceniido jipporii e makko mbaadi wuugaandu. Daande ooyinii iwde dow kammu, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

Haala dammbe Iisaa

²³ Nde Iisaa fuddata golle mum ndee, duu6i mum ana njaara e capantati. E ley jate yimbe, Iisaa yo 6ii Yuusufu.

Yuusufu yo 6ii Eli, ²⁴ Eli 6ii Matat,

Matat 6ii Lewi, Lewi 6ii Melki,

Melki 6ii Yannaayi, Yannaayi 6ii Yuusufu,

²⁵ Yuusufu 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Amos,

Amos 6ii Nahum, Nahum 6ii Hesili,

Hesili 6ii Naggaayi, ²⁶ Naggaayi 6ii Maata,

Maata 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Semeyin,

Semeyin 6ii Yuseka, Yuseka 6ii Yoda,

²⁷ Yoda 6ii Yohana, Yohana 6ii Resa,

Resa 6ii Jorobaabel, Jorobaabel 6ii Salaatiyel,

Salaatiyel 6ii Neeri, ²⁸ Neeri 6ii Melki,

Melki 6ii Addi, Addi 6ii Kusama,

Kusama 6ii Almadama, Almadama 6ii Eri,

²⁹ Eri 6ii Iisaa, Iisaa 6ii Eliyeseer,

Eliyeseer 6ii Yorima, Yorima 6ii Matat,

Matat 6ii Lewi, ³⁰ Lewi 6ii Simeyon,

Simeyon 6ii Yahuuda, Yahuuda 6ii Yuusufu,

Yuusufu 6ii Yonam, Yonam 6ii Eliyakim,

³¹ Eliyakim 6ii Malaya, Malaya 6ii Menna,

Menna 6ii Mattata, Mattata 6ii Natana,

Natana 6ii Daawuuda, ³² Daawuuda 6ii Yessa,

Yessa 6ii Obed, Obed 6ii Bo'es,

Bo'es 6ii Sala, Sala 6ii Nasuuna,

³³ Nasuuna 6ii Aminadaabu, Aminadaabu 6ii Adamin,

Adamin 6ii Arni, Arni 6ii Hisuruuna,

Hisuruuna 6ii Fares, Fares 6ii Yahuuda,

³⁴ Yahuuda 6ii Yaakuuba, Yaakuuba 6ii Isiyaaka,

Isiyaaka 6ii Ibarahiima, Ibarahiima 6ii Taraha,

Taraha 6ii Nahor, ³⁵ Nahor 6ii Saruku,

Saruku 6ii Ragawu, Ragawu 6ii Faleka,

Faleka 6ii Eber, Eber 6ii Sala,

³⁶ Sala 6ii Kaynam, Kaynam 6ii Arfasada,

Arfasada 6ii Samu, Samu 6ii Nuuhu,

Nuuhu 6ii Lamaka, ³⁷ Lamaka 6ii Matusala,

Matusala 6ii Henok, Henok 6ii Yarada,

Yarada 6ii Maleliyel, Maleliyel 6ii Kaynam,

³⁸ Kaynam 6ii Enos, Enos 6ii Setu,

Setu 6ii Aadama, Aadama 6ii Laamdo.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraade Iisaa

¹ Iisaa iwi maayo Urdun yo keewdo Ruuhu Ceniido. Ruuhu oo na'bi mo ley ladde jeereende. ² To ley jeereende too, Ibiliisa waddi e makko balde capande nay ana tewta seytaade mo. Fay huunde o jaamaali ley den jalaade fuu. Ko sakitii koo, o yolbi. ³ Ibiliisa wii mo:

—So a Bii Laamdo, yamir ndee haayre laatoo jaamdu.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Wanaa jaamdu tan neddo wuurdata.»*

⁵ Ibiliisa na'bi mo nokku toowdo, holli mo wakkati gooto laamuuji aduna oo dii fuu, ⁶ wii mo:

—Mi hokkete baawde dow dum fuu, kapum e teddungal mum. Sabi miin hokkaa dum, mido waawi hokkude mo muuy-mi. ⁷ So a sujidanii kam, dum fuu yo aan jey.

⁸ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Joomiraado maa Laamdo tan kaan-daa sujidannde, kanko tan kaan-daa rewde.»†

⁹ Kasen Ibiliisa na'bi mo Urusaliima, darni mo dow lenje-lenje Suudu Dewal Mawndu, wii mo:

—So a Bii Laamdo, suur njippo-daa e leydi, ¹⁰ sabi ana winndii:

«O yamiran malaa'ika'en makko ndeene.»

¹¹ Ana winndii kasen:

«Be nja'bbete, pati koyngal maa gaajoo e haayre.»‡

¹² Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.»§

¹³ Nde Ibiliisa ronkunoo seytaade mo ndee, seli e makko seeda.

No Nasaraatunkoo'be calorii ja'bande Iisaa

¹⁴ Iisaa wirfittii leydi Galili, semmbe Ruuhu ana e mum, kabaaru makko saakii e leydi ndii fuu. ¹⁵ Omo waajoo ley cuudi baajordi Yahuudiyankoo'be, yimbe fuu ana teddini mo.

¹⁶ O yehi Nasaraatu do o mawni doo, o naati e ley suudu waajordu jalaande fowteteende no o woowiri nii. O immii faa o jannga, ¹⁷ o hokkaa dewtere annabi Esaaya, o udditi nde, o forri e nokku binndiraado hono nii:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado ana e am,

sabi o subike kam faa mi anndina misikiina'en Kabaaru Lobbo.

O neli kam faa mi ooynanoo nanngaa'be yoppiteede mum'en,
e wumbe wumtineede mum'en,
e torraa'be yoppiteede mum'en,

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3 † **4:8** Fillitagol Tawreeta 6.13 ‡ **4:11** Jabuura 91.11-12 § **4:12** Fillitagol Tawreeta 6.16

19 faa mi ooynoo hitaande nde Joomiraado hollata moyyere mum ndee warii.»*

20 Caggal dum, o uddi dewtere ndee, o totti nde golloowo ley suudu waajordu nduu oo, o joodii. Wonnoobe ton bee fuu, puttini mo gite. 21 O darii omo wiya 6e:

—Ko winndii koo, hannde dum tabitii do nan-don dum doo.

22 Be fuu ebe kaala haala makko lobba, kasen duu konngi lobbi jaltudi e hunduko makko dii ana kaaynoo 6e. Be ndarii ebe mbiya:

—Wanaa oo woni gii Yuusufu oo naa?

23 O wii 6e:

—Mido anndi on kaalanan kam ngol banndol: «Cawroowo, sawru hoore maa. Ko min nani a wadii Kafarnahum koo, wadu dum ngeenndi maa doo duu.»

24 O wii kasen:

—Mido haalana on goonga: annabaajo fay gooto jabantaake e ngeenndi mum'en. 25 Mido haalana on, rewbe misikiina'en 6e worbe mum'en maayi ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde waadere kammu saamaali e leydi ndii duubi tati e lebbi jeegom. Nden yolbere mawnde wadiino e leydi ndii fuu. 26 Kaa annabi Iliyaasa nelaaka e fay gooto e ma66e, so wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaado Sarepta leydi Sidon. 27 Kasen duu, seppaabe ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Eliisa, kaa fay gooto e ma66e sellinaaka, so wanaa Naaman jeyaado e leydi Siriya.

28 Nde yimbe wonbe e ley suudu waajordu nduu nannoo kaa haala ndee, mettaa sanne, 29 immii, ndibbi Iisaa faa caggal ngeenndi, ngaddi dum faa sera waamnde haayre do ngeenndi ma66e ndii woni doo, faa mbedoo mo ley. 30 Kaa o seeki hakkunde ma66e, o witti.

No Iisaa selliniri gorko laddaado

31 Iisaa yehi Kafarnahum ley leydi Galili, omo waajoo yimbe e ley palaande fowteteende. 32 Be kaaynaa e waaju makko oo, sabi omo waajoroo 6e baawde.

33 Gorko mo seydaani woni e mum ana ley waajordu nduu, wulli faa toowi, wii:

34 —Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwrudo to Laamdo!

35 Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

Seydaani oo libi neddo oo hakkunde yimbe fuu yalti e mum, tawi dum wadaali neddo oo fay huunde. 36 Be fuu 6e kaaynaa, hedde ebe lamndondira hakkunde ma66e:

* 4:19 Esaaya 61.1-2

—Ko kaa haala woni? Seydaani'en 6ee, omo yamira 6e semmbe e doole 6e njaltan!

³⁷ Innde Iisaa nanaa e seraaji dīi fuu.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

³⁸ Nde o yalti suudu waajordu nduu ndee, o naati galle taalibbo makko biyeteedo Simon. Esii Simon debbo ana wondunoo e jontere naawnde, 6e ndaardi mo o walla dum.

³⁹ O darii sera dadɗo mum, o jahii e jontere ndee, non jontere ndee yoppi debbo oo, o selli. Debbo oo immii don e don, laatanii 6e njaatigi.

⁴⁰ Nde naange mutunoo, jogiido jawɗo fuu waddi dum e makko. Jawbe jawuuji ko dī tawaa fuu ngaddaa, o fawi junngo makko e maɓɓe 6e fuu gooto gooto, o sellini 6e.

⁴¹ Seydaani'en ana njalta e yimbe heewbe ana ngulla, ana mbiya:

—Aan woni Bii Laamɗo!

Omo jahoo e maɓɓe, omo wiya 6e ndeyya, sabi eɓe anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala Laamu Laamɗo

⁴² Nde weetunoo ndee, Iisaa yalti, yehi nokku teeldɗo. Jamaa oo tewti mo faa yiiti mo, nanngi mo pati o seerta e mum.

⁴³ Kaa o wii 6e:

—Ana tilsi mi ɓanngina Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo oo e geelle godde. Sabi kammari majjum neliraa-mi.

⁴⁴ O yehi, hedde omo waajoo ley cuudi baajordi leydi Yahu-udiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaabe aranndeeɓe

¹ Nannde wootere Iisaa ana darii dow fonngo weendu Gene-sareeti, hedde jamaa ana ɓillondira sera makko faa hettindoo konngol Laamɗo ngol. ² O yii laanaaji dīdī ana panndi e ɗanɗeere weendu nduu. Awoobe yaltube e majji 6ee, ana lalla bubbi mum'en. ³ O naati ngoota e laanaaji dīi, ka Simon kaa, o ndaardi dum deerta ka seeda, ka iwa e njoorndi ndii. O joodii e laana kaa, omo waajoo jamaa oo. ⁴ Nde mo tilii waajaade ndee, mo wii Simon:

—Njehee to luggidī, tippo-don bubbi mon, awon.

⁵ Simon jaabii, wii:

—Moobbo, min mbaalii miden awa, min keɓaali fay hu-unde. Kaa so non mbii-ɗaa, mi tippoto bubbi dīi.

⁶ Nde 6e tippii dī ndee, 6e nanngi liddi faa heewi, faa bubbi maɓɓe kosi seekaade. ⁷ Be noddi wondiiɓe maɓɓe wonɓe e laana ngokka kaa 6ee, ngara mballa 6e. Been ngari, 6e kebbini

laanaaji dīdī dīi fuu, faa dī kosi mutude. ⁸ Nde Simon Piyeer yīi dūm ndee, diccīi yeeso Iisaa, wīi dūm:

—Moobbo, wodditam, sabi mi neddo luuttudo.

⁹ Ko saabii so o wīi dūm dee, kanko e wondii6e makko 6ee fuu, 6e kaaynaama saabe keewal liddi dī 6e nanngi dīi. ¹⁰ Hono non Yaakuuba e Yuhanna 6i66e Jebede reentube e Simon 6ee duu kaayniraa. Kaa Iisaa wīi Simon:

—Pati hul, gila jooni a laatoto awoowo yimbe.

¹¹ Nii 6e panndi laanaaji ma66e dīi, 6e njoppi fuu, 6e njokki e Iisaa.

No Iisaa selliniri ceppaado

¹² Nden Iisaa ana wonnoo e ngeenndi ngootiri, faa gorko ceppaado yīi dūm, diccīi yeeso mum, wīi:

—Moobbo, so tawīi a ja6ii, ada waawi sellinde kam.

¹³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wīi:

—Mi ja6ii, sellu!

Don e don ceppe dee iwi e makko. ¹⁴ Caggal dūm, Iisaa daalii mo pati mo haalana dūm fay gooto, kaa wīi mo:

—Yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laa6ugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina 6e a sellii.

¹⁵ Non innde Iisaa 6eydii naneede. Jamaa keewdo wari, hawriti do makko faa hettindanoo mo, sellinee e jawuuji mum'en, ¹⁶ kaa o serindii e nokkuuje teelde, omo wada duwaawu.

No Iisaa selliniri bonnguujō

¹⁷ Nannde wootere Iisaa ana waajoo. Farisa'en e jannginoobe Sariya Muusaa, iwru6e geelle Galili e Yahuudiya, kajum e Urusaliima fuu, ana njoodii. Joomiraado ana 6anngina baawde mum e makko, omo sellina jawuuji. ¹⁸ Non yogaa6e ngaddi gorko bonnguujō ana lelana e dengeleewo, ana tewta naannude dūm faa lelana dūm yeeso makko. ¹⁹ Kaa nde 6e ndonkunoo naannude mo sabaabu jamaa oo, 6e njabbinooyi mo dow bene oo, 6e kippiti dūm, 6e njippini bonnguujō oo e dengeleewo mum fuu hakkunde yimbe 6ee yeeso Iisaa. ²⁰ Nde o yiinoo goondinal ma66e ndee, o wīi bonnguujō oo:

—Gidam, luutti maa njaaafaama.

²¹ Dunkee'en Sariya 6ee e Farisa'en keddii miilde ana mbiya e ko'e mum'en: «Oo homo bonkotoo Laamdo? Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ²² Iisaa faami miilooji ma66e, jaabii 6e, wīi:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e 6erde mon? ²³ Wiide: «Luutti maa njaaafaama» e wiide: «Imma yaa», kodum hen 6uri newaade? ²⁴ Kaa faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden o wii bonnguujoo oo:

—Mido haalane: imma, 6am dengeleewo maa, njahaa suudu maa.

²⁵ Don e don, bonnguujoo oo immii yeeso yimbe fuu, 6amti dengeleewo mum, hooti suudu mum ana yetta Laamdo. ²⁶ Be fuu be kaaynaa, hedde ebe njetta Laamdo. Kulol nanngi be, be mbii:

—Hannde njii-den kaayeeffii.

No Iisaa noddiri Lewi

²⁷ Caggal dum, Iisaa yalti, yii duwaane gooto ana wiyee Lewi ana joodii e duwaaneere mum. O wii dum:

—Jokku e am!

²⁸ Lewi yoppi fuu, immii, jokki e makko.

²⁹ Lewi nabi mo galle mum, hoocci mo kodu mawdo, duwaane'en heewbe e yimbe wobbe ana jaamda e ma6be.

³⁰ Farisa'en e dunkee'en Sariya mum'en keddii ana njurnjorta, ana mbiya taalibaa6e makko 6ee:

—Ko saabii so odon jaamda odon njarda e duwaane'en, kapum e luuttoobe hono mum'en?

³¹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. ³² Wanaa noddude fooccitii6e waddi kam, noddude luuttoobe faa tuuba woni ko waddi kam.

Haala koorka

³³ Be mbii mo:

—Taalibaa6e Yaayaa ana koora ana ngada duwaawu wakkati fuu, hono non taalibaa6e Farisa'en 6ee duu ngadata. Kaa 6e maa 6ee, ana jaama ana njara.

³⁴ O wii 6e:

—Odon mbaawi hoorinde nootii6e kuurtungu, tawa jommbaajo gorko ana wondi e mum'en naa? ³⁵ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde ma6be. E deen jalaade 6e kooran.

³⁶ O haalani 6e banndol kasen:

—Fay gooto ittataa e kaddungal kesal fetalaare, faa dammbira kiinngal. So dum wadii, joomum bonnan kesal ngal, tawee fetalaare ittaande hen ndee yaadataa e kiinngal ngal. ³⁷ Kasen duu, fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiddi. So dum wadii, peguujam kesam dam fusan di, yuppoo, di mursee. ³⁸ Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee. ³⁹ Fay gooto muuyataa peguujam kesam so yarii kiiddam, sabi wiyan kiiddam dam 6uri welde.

6

Haala jalaande fowteteende

¹ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese. Taalibaa6e makko ana kelta butaali, ana ngoroo ana yakka. ² Kaa yoga e Farisa'en mbii 6e:

—Ko saabii so odon ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

³ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbi, kajum e yim6e mum? ⁴ O naati e ley hukukum ceniido oo, o jaami buuru cakkaado oo, o hokki hen yim6e makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndunanaa jaamde oon buuru.

⁵ O wii 6e kasen:

—Bii Neddo jey jalaande fowteteende.

⁶ Jalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu omo waajoo. Gorko mo junngo mum jaamo waati ana tawaa ton. ⁷ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ana ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e ley jalaande fowteteende ndee, faa ke6a wullanaade mo. ⁸ Kaa nde wonnoo omo anndi miilooji ma66e, o wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde yim6e!

Gorko oo immii, darii. ⁹ Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Mido lamndoo on: e ley jalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa halkude dum?

¹⁰ E oon wakkati, o yeewi 6e fuu, o wii mo junngo mum waati oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa warti hono no wonngo ngoo nii. ¹¹ Dum metti 6e sanne, hedde e6e piya dabare no 6e kaani wadu6e Iisaa.

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹² E ley deen jalaade, Iisaa yalti, yehi dow waamnde haayre faa wada duwaawu. O waali wadu6e duwaawu. ¹³ Nde weetunoo ndee, o noddi taalibaa6e makko 6ee, o subii hen sappo e didon, o inndiri dum'en nelaabe. ¹⁴ Kam6e ngoni: Simon mo o innditiri Piyeer e Andire mijum e Yaakuuba e Yuhanna e Filipa e Bartolome ¹⁵ e Matta e Tomaa e Yaakuuba bii Alfaa e Simon noddirteedo Kiranoowo suudu baaba ¹⁶ e Yahuuda bii Yaakuuba e Yahuuda Isikariyota jammbootodo mo oo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yim6e

¹⁷ O jippodii e ma66e, o darii e nokku jaajudo, kanko e heew6e e taalibaa6e makko. Jamaa keewdo iwri e ley leydi Yahuudiya fuu e Urusaliima e gure tiimude maayo geeci gila Tirus faa Sidon. ¹⁸ Be ngari hettindanaade mo e sellineede e jawuuji ma66e. Be ladde torrunoo cellinaama. ¹⁹ Yim6e

6ee fuu ana njidi memde mo, sabi baawde ana njalta e makko cellina dum'en fuu.

Haala wel6e hoore e mettu6e hoore

²⁰ E oon wakkati fuu, o hunci gite makko o yeewi taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Onon misikiina'en, on mbelii hoore,
sabi onon njeý Laamu Laamdo oo.

²¹ Onon yolbu6e jooni, on mbelii hoore,
sabi on kaaran.

Onon woyoo6e jooni, on mbelii hoore,
sabi on njalan.

²² On mbelii hoore so yim6e mbanii on,
ndibbii on, njennii on,
mbonnii inde mon saabe Bii Neddo.

²³ Nannde mum, ceyee, ilino-don, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Hono non 6e ngadunoo annabaa6e arannde6e 6ee.

²⁴ Kaa bone woodanii on, onon arsukunte'en,
sabi on ke6ii neema mon.

²⁵ Bone woodanii on, onon haar6e jooni,
sabi on njolban.

Bone woodanii on, onon jalo6e jooni,
sabi on cunlan, on mboyan.

²⁶ Bone woodanii on, so yim6e fuu manii on,
sabi hono non 6e ngadunoo annabaa6e penee6e 6ee duu.

Haala yidugol konnee'en

²⁷ —Kaa onon hettindantoo6e kam 6ee, mido wiya on: njidee konnee'en mon, tikkan6e on ngadanon dum'en moyyere.

²⁸ Nduwanee hudoo6e on, torroo6e on duu, jaagano-don dum'en Laamdo. ²⁹ So won piido ma banaawo, accu dum fiye bannge goddo oo duu. So won teetudo ma dolloke maa, pati hadu dum forgo oo duu. ³⁰ Neddo fuu jaagiido ma, ndokkaa dum. Teetudo ma jawdi maa, njoppiraa dum. ³¹ Ngadiranee yim6e no njid-don 6e ngadirana on nii.

³² So yidu6e on tan njidaton, 6ural hongal kebaton? Fay luuttoo6e ana njidi yidu6e dum'en. ³³ So wadanoo6e on moyyere tan ngadanton moyyere, 6ural hongal kebaton? Fay luuttoo6e 6ee hono non ngadata. ³⁴ So 6e miil-don hebude e mum tan jamloto-don, 6ural hongal kebaton? Fay luuttoo6e 6ee ana jamluu luuttoo6e hono mum'en, yalla ana njobee jamaande mum'en. ³⁵ Kaa onon, njidee konnee'en mon, ngadon moyyere tawa on daminaaki hen fay huunde. Nden, on keban mbarjaari mawndi, on laatoto 6i66e Laamdo Toowdo oo, sabi oon ana neemina bonnoo6e moyyere ana neemina bon6e duu. ³⁶ Laattee yurmotoo6e, no Baabiraado mon oo laatorii jurmotoodo nii.

Haala jinjondiral

³⁷ —Pati jinjee, on jinjataake. Pati njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete. ³⁸ Ndokkee, on ndokkete. So on ndokkii, on cowirante saawal lobbil, kebbinaangal faa ana yuppoo, sabi ko etiranton wo66e koo, dum etirante-don.

³⁹ O 6eydani 6e hen banndol gonngol, o wii:

—Bumdo ana waawi dowde bumdo hono mum naa? So dum wadii, wanaa 6e didon fuu, 6e caaman ley ngaykaare naa? ⁴⁰ Taalibbo 6urataa moobbo mum, taalibbo ki66udo laatoto hono moobbo mum. ⁴¹ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴² Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngal e yitere maa ngol», tawee aan nee, a maatataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laa6ata, faa kebaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

Haala lekki e 6idde mum

⁴³ —Lekki lobbi rimataa 6idde bonde, lekki ki woodaa rimataa 6idde lobbe. ⁴⁴ Sabi lekki fuu ana annditiree 6idde mum. Ibbe te6ataake e kebbe, peguuje te6ataake e gi'e. ⁴⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley 6ernde mum. Neddo bonde, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley 6ernde mum. Sabi ko woni e 6ernde, dum yaltata e hunduko.

Banndol haala suudu diidaandu dow haayre

⁴⁶ —Ko saabii so odon noddira kam «Moobbo», kaa on ngadataa ko mbii-mi? ⁴⁷ Neddo fuu gardo e am so hettindii haalaaji am so jokki di, mi hollan on mo nanndi: ⁴⁸ Joomum ana nanndi e neddo mahudo suudu, so asi leydi ndii faa yottii haayre, diidi ndu dow mayre. Nde yiiwoonde to6unoo faa ilaali mbuuwi, ronki fay dimmbude ndu, sabi dow haayre ndu mahaa. ⁴⁹ Kaa nando haalaaji am so jokkaali, ana wa'i hono mahudo suudu dow njaareendi, mo asanaali dum diidol. Nde ilaali mbuwnoo, ndu wurji e leydi don e don, ndu boni.

7*No Iisaa selliniri kaadime hooreejo sordaasi'en*

¹ Nde Iisaa tilii waajaade hettindotoo6e 6ee ndee, yehi Kafarnahum. ² Hooreejo sordaasi'en gooto, kaadime mum korsudo pawii faa ana ha6ana yonki. ³ Hooreejo oo nani haala Iisaa ana haalee, neli e makko maw6e Yahuudiyankoo6e, o wara o dannda kaadime mum oo. ⁴ Be ngari e Iisaa, 6e ndaardi dum sanne sanne, e6e mbiya:

—Omo haani wafaneede dum, ⁵ sabi omo yidi lepol men ngol, kasen duu kanko mahi suudu men waajordu nduu.

⁶ Iisaa yaadi e ma66e. Kaa nde 6e 6adinoo galle oo ndee, hooreejo sordaasi'en oo neli yim6e mum e makko, wii mo:

—Moobbo, pati tampin hoore maa, sabi miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. ⁷ Dum saabii mi taykike miin e hoore am, mi haanaa yaade to maa. Kaa daja ko kaal-daa tan, kaadime am oo sellan. ⁸ Miin e hoore am, mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii kaadime am wada huunde, wadan.

⁹ Nde Iisaa nani kaa haala ndee, haaynaa e hooreejo sordaasi'en oo, yeeyii yim6e jokku6e e mum 6ee, wii:

—Mido haalana on, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke.

¹⁰ Nde nelaa6e 6ee mbirfitii galle too ndee, tawi kaadime oo sellii.

No Iisaa wuurtiniri bii debbo mo gorum maayi

¹¹ Janngo mum, o yehi ngeenndi mbiyeteendi Nayin, kanko e taalibaa6e makko e yim6e heew6e. ¹² Nde o 6adinoo damal ngeenndi ndii ndee, o hawri e mahiidi suka gorko. Oon yo bajjo, abba mum maayii, inna mum 6amaaka kasen. Yim6e ngeenndi ndii heew6e ana njokki e inniraado oo. ¹³ Nde Iisaa yii inniraado oo ndee, yurmii dum, wii:

—Pati woy!

¹⁴ Iisaa 6adii, memi leggal na6irgal ngal. Roondinoo6e 6ee ndarii, o wii:

—Suka jokolle, mido wiye: imma!

¹⁵ Nii maaydo oo immii joodii, ana haala. Iisaa totti mo inniiko. ¹⁶ Kulol nanngi yim6e 6ee fuu, hedde e6e njetta Laamdo, e6e mbiya:

—Annabaajo mawdo 6anngii e ley men! Laamdo warii faabaade yim6e mum!

¹⁷ Oo kabaaru saakii e leydi Yahuudiya e seraaji mum fuu.

Haala nelal ngal Yaayaa neli e Iisaa

¹⁸ Ko wadi koo fuu, Yaayaa narrii dum taalibaa6e mum, noddi didon ma66e, ¹⁹ neli dum'en to Iisaa, 6e lamndoo dum yalla kanum woni garoowo oo, naa 6e ndooman goddo? ²⁰ Been wor6e didon ngari e Iisaa, mbii dum:

—Yaayaa mo lootogal batisima neli min e maa, min lamnde yalla aan woni kaando warde oo, naa min ndooma goddo?

²¹ E oon wakkati, omo sellina yim6e heew6e pawuujii di ngaldaa sii, omo ribba seydaani'en, omo wumtina wum6e heew6e. ²² O jaabii 6e, o wii:

—Njehee njantanoyee Yaayaa ko njii-don e ko nan-don: wumbe ana mbumta, layannoobe ana nja66a faa gasa, sep-paa6e ana cellinee, faadu6e ana paadita, maay6e ana nguurta. Misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ²³ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

²⁴ Nde nelaabe 6ee kooti ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ²⁵ Kodum yeewoyno-don? Neddo pariido naa? Boornotoobe kaddule lobbe so nguura nguurndam lobbam 6ee, e cuudi kaanankoo6e tawetee. ²⁶ Kodum yeewoyno-don ndennoo? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo 6uri annabaajo. ²⁷ Kanko woni mo Binndi dii mbii e mum:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.»*

²⁸ Mido haalana on, bammbaade bammbaali 6urdo Yaayaa, tawee nee, 6urdo lo'ude e Laamu Laamdo oo 6uri mo ted-dude. ²⁹ Yimbe hettindii6e mo 6ee fuu, fay duwaaje'en 6ee, nja6ii konngol Laamdo ngol ko Yaayaa looti dum'en lootogal batisima koo. ³⁰ Kaa Farisa'en e jannginoobe Sariya mberrike faandaa Laamdo ko 6e calii looteede e junngo Yaayaa koo.

³¹ Ndennoo, kodum nanndinan-mi e yimbe oo jamaanu? Ho6e 6e nanndi? ³² E6e mba'i hono sukaa6e joodii6e e luumo, ana noddondira, ana mbiya:

«Min piyanii on cereeli,

on mbamaali.

Min mboyanii on woondu yurminiindu,

on mboyaali.»

³³ Sabi Yaayaa mo lootogal batisima warii, jaamataa 6ii jalo, yarataa doro, on mbii yo laddaado. ³⁴ Kaa Bii Neddo oo warii, ana jaama ana yara, on mbii jaamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaaje'en e luuttoobe hono mum'en.

³⁵ Kaa Laamdo hakkilante oo, ja6u6e dum 6ee fuu njiyan goonga mum.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

³⁶ Gooto e Farisa'en 6ee noddi mo bottaari. O naati galle joo-mum, omo jaamda e mum. ³⁷ Debbo pijoowo ana e ngeenndi ndii. Ko o nani Iisaa ana wottoo to galle Farisanke oo koo, o waddi faandu nebam uuroojam, ³⁸ o heedi caggal mum sera koyde mum, omo woya, omo leefinira koyde mum dee gondi makko, omo soccira de sukundu makko, omo uurnoo de, omo wuja e majje nebam dam. ³⁹ Nde Farisanke noddudo mo oo yii dum ndee, wii e ley becce mum: «Sinndo oo yo annabaajo, o

* 7:27 Malakiya 3.1

anndan debbo memoowo mo oo, o annditan oon yo pijoowo.»

⁴⁰ Iisaa haaldi e Simon Farisanke oo, wii:

—Simon, mido haalane huunde wootere.

O jaabii:

—Haal, Moobbo!

⁴¹ Iisaa wii:

—Namlootoo gooto ana rewannoo yimbe didon, gooto oo buudi cardi teemedde joy, goddo oo buudi cardi capande joy.

⁴² Kaa nde mo anndunoo be ngalaa ko be njobira mo ndee, o yaafii be didon fuu. Jooni, homo e ma66e buri yidude mo?

⁴³ Simon jaabii:

—Mido miila mo o yaafii kaalisi keewdo oo.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga!

⁴⁴ Caggal dum, o yeeyii debbo oo, o wii Simon:

—A yii oo doo debbo naa? Mi naatii galle maa, fay ndiyam ko mi semmbira koyde am a hokkaali kam. Kaa kanko, gondi makko o leefiniri koyde am, o socciri de sukundu makko.

⁴⁵ Aan, a buuccaaki kam, kaa kanko, gila naatu-mi, o noottaali buuccaade koyde am. ⁴⁶ A wujaali hoore am nebam, kaa kanko, o wujii e koyde am nebam uuroojam. ⁴⁷ Dum saabii so mido wiye: luutti makko e heewde fuu njaafaama, ndennoo jilli makko ana mawni. Kaa jaafaado seeda, jilli seeda hollata.

⁴⁸ Caggal dum, o wii debbo oo:

—Luutti maa njaafaama.

⁴⁹ Naamdannoobe e makko 6ee ana mbiya e ko'e mum'en: «Homo woni oo gorko jaafotoodo fay luutti?»

⁵⁰ Non o wii debbo oo:

—Goondinal maa hisinii ma. Yaa e jam.

8

No rew6e dowlanirii Iisaa

¹ Caggal dum, Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo. Taalibaa6e makko sappo e didon 6ee ana ngondi e makko, ² kajum e rew6e yogaa6e 6e seydaani'en mum'en ndibbaa, jawuujii mum'en cellinaa. Kam6e ngoni Mariyama annditirteedo mo Magdala, mo seydaani'en njeddon ndibbanoo iwde e mum, ³ e Yowanna jom suudu howruujo Hirudus biyeteedo Huja, kajum e Susaana e rew6e wo66e heew6e wallirannoo6e 6e jawle mum'en.

Bannadol haala aawoowo

⁴ Yimbe iwi e geelle dee fuu, ngari e makko. Jamaa keewdo filii mo, o haalani 6e ngol bannadol:

⁵ —Aawoowo yalti sankoyde. E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, yaa6aa, pooli ngari cu6i dum.

⁶ Yoga mayri saami e korokaaye, fudī, yoori, sabi nokku oo darnataa ndiyam. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata, kebbe dee cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudī, rimi, wabbere fuu sowii cowe teemedere.

Nde o haalnoo dum ndee, o toowni daande makko, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu.

⁹ Taalibaa6e makko 6ee lamndii mo:

—Kodum ngol banndol firritata?

¹⁰ O wii 6e:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga teddu6o haala Laamu Laam6o oo. Kaa wo66e 6ee e banndi 6e kaalanirtee, yalla:

«e6e yeewa, tawa 6e njiyataa,

6e nana, tawa 6e paamataa.»*

¹¹ Maanaa banndol ngol annii: aawdi ndii yo konngol Laam6o. ¹² Yim6e yogaa6e ana nanndi e laawol. So 6e nanii konngol ngol fuu, Ibiliisa waran itta ngol e 6erde ma66e pati 6e ngoondina, sako 6e kisa. ¹³ Yogaa6e ana nanndi e korokaaye. Be nanan konngol ngol, 6e nja66oroo ngol seyo. Kaa ngol walaa 6adi e ma66e, wakkati gooto tan 6e ngoondinta. Nde soobee oo wari fuu, 6e njoppa. ¹⁴ Yogaa6e ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. So 6e nanii konngol ngol tan, 6e mbittan, sabi sugullaaji aduna e joote jawdi e gidaade yonki cuuman ngol ngol waasa 6enndude. ¹⁵ Kaa do aawdi ndii saami e leydi mbelndi doo, 6een ngoni naniroo6e konngol ngol 6erde belde, laa6ude, so kayba ngol faa ngol rima.

Banndol haala lampa

¹⁶ —Fay gooto hu66ataa lampa so hippa hen la'al naa soorna dum ley leeso. Ko wadata dee, sinndan dum, yalla eka yaaynana naato6e. ¹⁷ Sabi walaa fuu ko jo66i ko 6anngintaake, walaa ko suudii ko annditataake faa yaltinee sella. ¹⁸ Ndennoo, tiidee e no nanir-don nii, sabi jogiido fuu, beydante. Kaa mo walaa oo, fay ko miilata ana jogii koo teetete.

Inna Iisaa e mijiraa6e Iisaa

¹⁹ Inniiko e mijiraa6e makko wor6e ngari e makko, kaa 6e ke6aali yottaade mo saabe jamaa. ²⁰ O haalanaa inna makko e mijiraa6e makko ana ndarii sella ana njidi yiide mo. ²¹ Nii o jaabii, o wii:

—Innam e mijiraa6e am yo nanoo6e konngol Laam6o ngol so ngollira dum 6ee.

No Iisaa waaltiniri henndu

* 8:10 Esaaya 6.9

²² Nannde wootere Iisaa e taalibaaḅe mum naati laana. O wii 6e:

—Lummben weendu nduu.

Be ndeerti. ²³ E ley lummbugol ngol, mo daanii. Oon wakkati fuu, henndu mawndu immii, laana kaa heewi ndiyam, ka hosi mutude. ²⁴ Be ḅadii, eḅe pinndina mo eḅe mbiya:

—Moobbo, Moobbo, miden nii kalkoo!

O fini, o jahii e henndu nduu e bempeeje ḁee, non fuu wii teen! ²⁵ Caggal ḁum, o wii 6e:

—Hoto hoolaare mon woni?

Be kuli, 6e cunli, eḅe mbiyondira e ko'e maḅḅe:

—Ko oo gorko woni? Omo yamira fay henndu e ndiyam, ḁi downtanto mo.

No Iisaa selliniri laddaḁo tuddiḁo janaale

²⁶ Caggal ḁum, 6e panndoyi leydi Gerasankooḅe, peew-tondirndi e leydi Galili. ²⁷ Nde o yeenti ndee, gorko laddaḁo, jeyaḁo e ngeenndi ndii, joppuḁo kaddule ko ḅooyi so tud-doyii janaale, wari e makko. ²⁸ Nde o yii Iisaa ndee, o wulli, o diccii yeeso mum, o haali faa toowi, o wii:

—Iisaa, Bii Laamḁo Toowḁo, ko njid-ḁaa waḁude kam? Mido jaage, pati torram.

²⁹ Walaa ko o wiiri non, sinaa Iisaa yamirii seyḁaani oo yalta e nedḁo oo. Oo seyḁaani ana war-wartannoo e makko cili keewḁi. Oon ana geyyetenoḁ juude e koyḁe fuu, geyyiree calali, kaa o tayan ḁum fuu, seyḁaani oo regina mo ngeenndi, naḁa mo ley ladde jeereende. ³⁰ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-ḁaa?

O jaabii:

—Mido wiye «Jamaa».

O wii ḁum non, sabi seyḁaani'en heewḅe ana ngondi e makko. ³¹ Be ndarii eḅe ndaarda Iisaa pati o yamira 6e 6e naatoya e iduru. ³² Sewre girooji mawnde ana durannoo ḁon e hoore waamnde haayre. Seyḁaani'en 6ee ndaardi mo o ḁunjanoo ḁum'en naatoya e ley girooji ḁii. O ḁunjanii 6e. ³³ Be njalti e nedḁo oo, 6e naati e ley girooji ḁii. Sewre ndee fuu ḁiiri, iwi hoore waamnde haayre too, naatoyi e ley weendu nduu, yoolii.

³⁴ Nde duroḅe 6ee njii ḁum ndee, 6e ndogi, 6e njantanoyii ḁum yimḅe ngeenndi ndii e seraaji mum. ³⁵ Been ngari yeewde ko waḁi koo. Nde 6e njottii Iisaa ndee, 6e tawi laddanooḁo oo ana joodii banng e makko, ana ḅoornii kaddule, yeedḁitii. Nii kulol nanngi 6e. ³⁶ Yiinoḅe ḁum 6ee njantanii yimḅe no laddanooḁo oo selliniraa. ³⁷ Yimḅe leydi Gerasa fuu ndaardi Iisaa yoppaana ḁum'en leydi mum'en, sabi kulol manngol nanngi ḁum'en. O naati laana, o witti. ³⁸ Mo seyḁaani mum

ribbaa oo, ndaardi Iisaa acca o jokka e mum. Kaa Iisaa wirfintini mo, wii:

³⁹ —Hootu suudu maa, kumpitaa yim6e maa ko Laamdo wadan maa.

O yehi, o ooyinii e ngeenndi ndii fuu ko Iisaa wadani mo koo.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

⁴⁰ Nde Iisaa wartunoo ndee, jamaa oo ja66ii dum, sabi yim6e fuu ana ndoomunoo dum. ⁴¹ Non gorko biyeteedo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari e makko, diccii yeeso makko, ndaardi mo o wara galle mum, ⁴² sabi biyum debbo bajjo, mo duubi mum mbaarata e sappo e didi, ana habana yonki.

E ley yaadu Iisaa ton nduu, yim6e billi dum sanne. ⁴³ Debbo gooto, mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi, ana tawaa ton. Ko mo joginoo fuu mo sawrorike faa laafi, kaa fay gooto hebaali sellinde mo. ⁴⁴ Mo iwri caggal Iisaa, mo memi kommbol saaya mum. Don e don yiyyam dam tayi. ⁴⁵ Iisaa wii:

—Homo memi kam?

Kaa nde wonnoo fay gooto jaabaaki, Piyeer wii:

—Moobbo, hakkunde yim6e ngon-daa, e6e billu maa.

⁴⁶ Iisaa wii:

—Won memdo kam, sabi mi maatii won semmbe iwdo e am.

⁴⁷ Nde debbo oo annditinnoo dum suudataako ndee, wari ana sijja, diccii yeeso makko, haali hakkunde yim6e fuu ko saabii so memi mo e no selliri don e don. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam.

⁴⁹ Iisaa tilaaki haalde, faa won iwrudo to hooreejo suudu waajordu oo too, wii Jayrus:

—Biya oo heddaaki, fotaa ko tampinaa moobbo oo hankasen.

⁵⁰ Kaa nde wonnoo Iisaa nanii dum, wii hooreejo suudu waajordu oo:

—Pati hul, hoolam tan, biya oo dadan.

⁵¹ Nde o yottii galle Jayrus ndee, o dalaali fay gooto naadda e makko, so wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oo e inna mum. ⁵² Yim6e 6ee fuu ndarii ana mboya suka oo, ana conkina semmbe. O wii 6e:

—Pati mboyee! O maayaali, o daaniido tan.

⁵³ Kaa 6e puuytini haala makko, sabi e6e anndi o maayii.

⁵⁴ Iisaa nanngi junngo suka oo, toowni daande, wii:

—Suka, imma!

⁵⁵ Yonki makko warti e makko, o immii don e don. Iisaa yamiri 6e ndokka mo ko o jaama. ⁵⁶ Saaraa6e suka oo kaaynaa. O daalii 6e pati 6e kaalana fay gooto ko wadi koo.

9

No Iisaa neliri taalibaaፎ mum sappo e didon ፎee

¹ Iisaa noddii taalibaaፎ sappo e didon ፎee, hokki dum'en semmbe, hokki dum'en baawde ribbugol seydaani'en e sell-ingol jawuuji. ² O neli ፎe ፎe ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, ፎe cellina jawፎe. ³ O wii ፎe:

—Pati naፎoree fay huunde e laawol ngol, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nguure, wanaa kaalisi. Kasen duu pati naፎoron saayaaji didi. ⁴ Galle mo njippi-don e mum fuu, keddo-don don faa nde iw-don don. ⁵ Ngeenndi fuu ndi yimፎe mum njaፎፋaaki on, njalton dum, pidፎon colla koyde mon, faa jeertina ፎe ko ፎe ngadi koo ana boni.

⁶ Be mbitti, eፎe ngada ngeenndi e ngeenndi, eፎe mbaajoo Kabaaru Lobbo oo, eፎe cellina jawፎe wonፎe e nokkuuje dee fuu.

No kabaaru Iisaa jiiፋiri hakkille Hirudus

⁷ Hirudus, hooreejo leydi oo, nde nannoo haala Iisaa ana haalee, hakkille mum jiiፋii. Sabi won wiyannoፎe Yaayaa mo lootogal batisima oo wuurti, ⁸ woፎፎe ana mbiya annabi Iliyaasa ፋanngi, woፎፎe kasen ana mbiya gooto e annabaaፎe aranndeeፎe ፎee wuurti. ⁹ Kaa Hirudus wii:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Homo woni oo mo nanan-mi baado hono nii?

Omo tewta yiide dum.

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy gorko

¹⁰ Nelaፎe ፎee ngarti. Be njantanii Iisaa ko ፎe ngadi koo fuu. O naፋi ፎe hedde ngeenndi mbiyeteendi Baytisayda, o teeldi e maፎፎe. ¹¹ Jamaa oo nani dum, jokki e makko, o jaፎፋii ፎe, hedde omo haalana ፎe haala ፋanngugol Laamu Laamdo oo, o sellini e maፎፎe hasindinፎe e sellineede ፎee. ¹² Nde hiiri ndee, sappo e didon ፎee ፋattitii mo, mbii mo:

—Yoppitin jamaa oo yaha e geelle e daakaaji piliidi yalla ana keፋa do njippoo jaama, sabi oo nokku yo ladde.

¹³ O wii ፎe:

—Onon e ko'e mon, ndokkee ፎe ko ፎe jaama!

Be mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi didi tan min njogii, naa so wanaa min coodanoyan ፎee yimፎe fuu ko jaama dee.

¹⁴ Tawi yimፎe ፎee ana njaha e ujunaaji joy gorko. O wii taalibaaፎe makko ፎee:

—Njoyyiniiree ፎe tunaale-tunaale, wootere fuu capande njoyon.

¹⁵ Be ngadiri non, ፎe njoyyini been fuu. ¹⁶ O ፋami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo e liddi dii, o hokki taalibaaፎe makko ፎee njeda jamaa

oo. ¹⁷ Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini taye keddiide dee, kebbini cagiije sappo e diidi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹⁸ Nannde wootere omo teeldi e taalibaa6e makko, omo wada duwaawu, kanko tan. O lamndii 6e, o wii:

—Homo yim6e mbiyata ngon-mi?

¹⁹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Won wiyoo6e a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoo6e a annabi Iliyaasa, won wiyoo6e kasen gooto e annabaa6e aranndee6e 6ee wuurti.

²⁰ O lamndii 6e:

—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—A Almasiihu Laamdo!

²¹ O yaggini 6e pati 6e kaalana dum fay gooto.

No Iisaa bannginiri maayde mum e wuurtugol mum

²² O beydi hen kasen, o wii:

—Ana tilsii Bii Neddo torree torraaji keewdi, maw6e 6ee e hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo, o waree, kaa mo wuurtan jaannde tata6ere.

²³ Caggal dum, o wii 6e fuu:

—Muuydo jukkude kam fuu, nootta yurmaade hoore mum, 6ama leggal mum bardugal* jaannde fuu, jokka e am. ²⁴ Sabi muuydo dannude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirido ki sabaabu am, danndan ki. ²⁵ Kodum he6ude aduna oo fuu nafata neddo so halkii yonki mum naa mursii hoore mum? ²⁶ Jaannoriido kam miin e haalaaji am dii fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe ley teddeengal am e ley teddeengal Baabiraado am. ²⁷ Mido haalana on goonga: yoga e won6e doo 6ee maayataa, tawee njiyaali Laamu Laamdo oo banngii.

No noone Iisaa waylitorii

²⁸ Ko waarata e balde jetti caggal ko o haali dii haalaaji koo, o nabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu, o yaadi e Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba. ²⁹ Nde mo duwotoo ndee, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni faa ana njalba. ³⁰ Non wor6e didon banngi, ana kaalda e makko, dum Muusaa e Iliyaasa. ³¹ Be banngidi e teddeengal, e6e kaala haala laawol makko tabitoyoowol Urusaliima ngol. ³² Piyeer e wondii6e mum 6ee yo daaninoobe doyingol teddungol, 6e pini, 6e njii teddeengal makko, 6e njii wor6e didon wondube e makko 6ee. ³³ Nde yim6e didon 6ee ngari faa ceerta e Iisaa ndee, Piyeer wii mo:

* **9:23** Maanaa 6amde leggal mum bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguujii tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

Kanko e hoore makko, o anndaano ko o haalannoo. ³⁴ O tilaaki haalde, faa luurde wari, suddi 6e. Taalibaa6e 6ee kuli sanne nde luurde ndee suddi 6e ndee. ³⁵ Daande iwri e ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo cu6ii-mi. Kettindee mo!

³⁶ Ko daande ndee nanaa koo, Iisaa kaŋum tan gooto tawaa ton. Taalibaa6e 6ee cuudi kabaaru oo. E ley deen jalaade, 6e kaalanaali fay gooto ko 6e njii koo.

No Iisaa selliniri suka laddaado

³⁷ Janngo mum, ko 6e njippii waamnde haayre ndee koo, higgere jamaa ja66ii mo. ³⁸ E ley jamaa oo, gorko gooto eewnii, wii:

—Moobbo, mido jaage, tiinna yeewanam biyam gorko, sabi kanko tan njogii-mi. ³⁹ Ladde ana nannga mo, o wulla, o sijja faa hunduko makko yufa ngufo. Nde yoppataa mo so wanaa caldi makko fuu taya. ⁴⁰ Mi jaagike taalibaa6e maa 6ee ndibba nde, kaa 6e ndonkii.

⁴¹ Iisaa jaabii, wii:

—Hey yim6e jamaanu bondo 6e nganaa goondin6e. Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi mupande on? Battin biya oo doo!

⁴² Nde suka oo 6adinoos Iisaa ndee, ladde ndee li6i dum e leydi, hedde ana dimmba dum. Nii Iisaa jahii e ladde ndee, sellini suka oo, totti dum baaba mum. ⁴³ Yim6e fuu kaaynaa saabe baawde Laamdo mawde dee.

No Iisaa bannginiri kasen maayde mum e wuurtugol mum

E ley ko jamaa oo fuu haaynaa e gollleeji Iisaa dii koo, o wii taalibaa6e makko 6ee:

⁴⁴ —Onon, piddee noppi mon, nanon ko kaalan-mi: Bii Neddo oo wadete e juude yim6e.

⁴⁵ Kaa 6e paamaali haala kaa, maanaa makka ana suudanii 6e, faa 6e mbaasi annditinde ka. Be kulii lamnditaade mo duu.

Haala burdo teddude

⁴⁶ Non taalibaa6e 6ee ndarii ana njeddondira burdo teddude hakkunde mum'en. ⁴⁷ Nde wonnoo omo anndi ko woni e berde ma66e, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel banngi makko, ⁴⁸ o wii 6e:

—Neddo fuu ja66iido ngel cukalel e innde am, miin jaati o ja66ii. Kasen duu, ja66iido kam, ja66ike neldo kam oo. Sabi burdo lo'ude hakkunde mon fuu, kaŋum woni tedduo.

Haala mo yeddaali en fuu, e men wondi

⁴⁹ Yuhanna haali, wii:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa, min kadii mo, sabi o waldaa e men.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Pati kadee mo dum, sabi mo honnaaki on fuu, e mon wondi.

⁵¹ Nde wakkati mo Laamdo jabbintinta Iisaa dow kammu badinoo, Iisaa e hoore mum fellisi yahan Urusaliima, ⁵² neli nelaa6e ardoo dum. Been nelaa6e naati e ngeenndi Samariyankoobe ngootiri faa ndaartana mo jippunde. ⁵³ Kaa ndiin ngeenndi ja66aaki mo, sabi Urusaliima o fa'i. ⁵⁴ Nde Yaakuuba e Yuhanna njiinoo dum ndee, mbii:

—Kalfaado, ada yidi min njamira yiite iwa dow kammu duppa 6e naa?

⁵⁵ Nii o yeecitii 6e, o jini 6e. ⁵⁶ Caggal mum, 6e njehi ngeenndi ngonndi.

No yim6e mbiiri njokkan e Iisaa

⁵⁷ E ley yaadu ma66e nduu, neddo gooto wii mo:

—Mi jokkete to njahataa fuu.

⁵⁸ Iisaa wii mo:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelina hoore mum fowtinoo.

⁵⁹ O wii neddo goddo:

—Jokkam!

Oon jaabii mo, wii:

—Accu mi iroya baabam tefon.

⁶⁰ Iisaa wii mo:

—Dal maay6e ira maay6e mum'en. Aan kaa, waajoya haala Laamu Laamdo oo.

⁶¹ Goddo kasen wii mo:

—Mi jokkan e maa, Moobbo, kaa accu mi waynoyoo galle am tefon.

⁶² Iisaa jaabii mo, wii:

—Neddo fuu nanngudo jalo sari nde yeeyii, walaa ko nafata e Laamu Laamdo oo.

10

No Iisaa neliri taalibaa6e mum capande njeddon e didon

¹ Caggal dum, Iisaa subii e ley taalibaa6e mum capande njeddon e didon, neliri 6e didon didon, 6e ardoo dum e ngeenndi fuu e nokku fuu do o haannoo yaade, kanko e hoore makko. ² O wii 6e:

—Gese benndude ana keewi, kaa hettoo6e keewaa. Nden-noo, naagee Jom kettal oo nelda hettoo6e to hettantee too.

³ Njehee, mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. ⁴ Pati na6oree fay huunde, wanaa dannga, wanaa mbasu, wanaa pade. Pati njowtee fay gooto e dow laawol. ⁵ Galle mo

naatatton fuu, njowton joomum'en tafon, mbiyon: «Yo jam wonu e oo galle!» ⁶ So neddo jom jam won don, duwaawu mon hewtan dum. Kaa so walaa, duwaawu mon oo wartan e mon. ⁷ Njippo-don e oon galle. Ko 6e ndokki on fuu jaamon, njaron, sabi golloowo ana haandi e njo6di mum. Pati ngadee naata-yalta e ley galleeji. ⁸ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on nja66aama, ko ngaddane-don fuu jaamon. ⁹ Cellinon jaw6e 6e taw-don don fuu, mbiyon yim6e ngeenndi ndii: «Laamu Laamdo battiima on.» ¹⁰ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on nja66aaka e mum, njalton e mbeddaaji mum, mbiyon: ¹¹ «Min piddii e mon fay colla ngeenndi mon takkinooka e koyde amen. Kaa dum e taweede, anndee Laamu Laamdo battiima.» ¹² Mid0 haalana on: jannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo Sodooma* ngoo naawde.

¹³ Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley mon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hodu6e ton 6ee tuubanno law, tawete 6e boornike licce caakuuji, 6e njoodike e ndoondi, faa 6e kollita tuubugol ma66e. ¹⁴ Saabe dum, jannde darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ¹⁵ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maay6e.

¹⁶ O haalani taalibaa6e makko kasen:

—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanike neldo kam oo duu.

¹⁷ Capande njeddon e didon 6ee ngartidi e seyo, mbii:

—Kalfaado, fay seydaani'en 6ee dōwtanike min saabe innde maa.

¹⁸ O wii 6e:

—Mi yii Ibiliisa ana iwa dow kammu, ana saamira no suraango nii. ¹⁹ Mi hokkii on baawde yaa6ude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade konnee fuu. Fay huunde torrataa on abada. ²⁰ Kaa noo, pati ceyoree ko seydaani'en dōwtanii on koo. Ceyoree ko inde mon mbinndaa dow kammu koo.

Haala seyo Iisaa

²¹ Oon wakkati fuu, Ruuhu Ceniido hebbini Iisaa seyo. Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilantee6e e anndu6e, 6annginan-daa dum cukaloy. Jaati, Baabiraado, hono non worri, sabi dum wel maa. ²² Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, kapum e mo Bajjo oo muuyi 6annginande dum fuu.

* **10:12** Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

²³ Caggal dum, Iisaa yeecitii taalibaaፎe ፩ee, gunndii dum'en, wii:

—Gite jiyooje ko njiyaton koo, mbeli hoore! ²⁴ Sabi mido wiya on: annabaa6e heew6e e kaanankoo6e heew6e njidiino yiide ko njiyaton koo, njiyaali, njidiino nande ko nanaton koo, nanaali.

Banndol haala Samariyanke moyyo

²⁵ Non, jannginoowo Sariya gooto immii faa hora mo, wii:

—Moobbo, hono kaan-mi wadude faa mi heba nguurndam nduumiidam?

²⁶ Iisaa jaabii mo, wii:

—Kodum winndii e Sariya? Kodum njanngu-daa ton?

²⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa bernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkille maa fuu. Njidiraa tanaa maa no nijidir-daa hoore maa nii.[†]

28 Iisaa wii mo:

—Jaabu maa moyyii. So a wadfi non, a he6an nguurndam dam!

²⁹ Kaa jannginoowo Sariya oo ana yid'i heedude e goonga, wii mo:

—Homo woni tanaa am?

³⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Nannde wootere gorko gooto iwi Urusaliima, ana fai Yeriko. E ley yaadu makko nduu, o hawri e yanoo6e, 6e 6oli mo, 6e pii mo faa 6e njoppi mo wanaa guurdo mo wanaa maaydo. ³¹ Forri e jottinoowo sadaka gooto ana warannoo e laawol ngol. Nde o yiinoo janaado oo ana lelii ndee, o woorti dum, o ya66ii. ³² Lewinke‡ gooto, kajum duu wari tawi mo don, yii mo, woorti mo, ya66ii. ³³ Samariyanke dawdo wari e makko, yii mo, yurminaa, ³⁴ 6adii mo, sawriri barme makko nebam e peguujam, fili hen licce. Caggal dum, o waddini dum daaba makko, o nafi dum e jippunde ho66e, o hinnii dum. ³⁵ Janngo mum, o itti buudi cardidi, o hokki njaatigi mum oo, o wii dum: «Hinna mo. So almusadda makko burii dum, so mi wartii, mi tottete.»

³⁶ Nde İisaa tilii banndol ngol ndee, wii:

—E miilo maa, homo e taton 6ee laatii tanaa janaado oo?

³⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Jurmido mo oo.

Iisaa wii mo:

—Aan duu, yaa, wadoy hono non!

No Iisaa jippanorii Marta e Mariyama

† **10:27** Fillitagol Tawreeta 6.5, Lewinkoo6e 19.18 ‡ **10:32** Yim6e lejol Lewi
ngonnoo humaniife golle dewal Laamfo gila e jamaanu Muusaa.

³⁸ E laawol ma66e ngol, Iisaa fanj ngeenndi ngootiri, debbo biyeteedo Marta jippini mo. ³⁹ Marta ana jogii mijiraado biyeteedo Mariyama. Oon ana joodii sera koyde Iisaa, ana nana haala mum. ⁴⁰ Kaa Marta, no gollleeji dii keewiri nii tan woni e hakkille mum, wari, wii:

—Moobbo, a hillaaka ko mijam oo daldi kam golle oo koo naa? Wii mo o immoo, o walla kam!

⁴¹ Moobbo oo jaabii mo, wii:

—Marta, Marta, ada tampina hoore maa kulle keewde, ada jii6a hakkille maa. ⁴² Kaa huunde wootere tan woni ko neddo hasindini e mum. Mariyama su6ike ko moyyi koo, o teetataake dum duu.

11

No Iisaa jannginiri taalibaa6e mum no duwortee

¹ Nannde wootere, Iisaa ana wada duwaawu e nokku gooto. Nde o tilinoo ndee, gooto e taalibaa6e makko 6ee wii mo:

—Moobbo, janngin min no min nduwortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaa6e mum nii.

² O wii 6e:

—So odon nduwoo, nii mbiyaton:

Baabiraado,
yo innde maa teddine.

Yo Laamu maa war.

³ Hokku min jannde fuu jaamdu heyooru min.

⁴ Yaafa min luutti amen,
sabi miden njaafuu tooru6e min fuu.

Pati accu min ceytee.

⁵ O wii 6e kasen:

—So gooto mon yehii to gido mum hejjere jemma, wii dum: «Gidam, jamlam buuruuje tati, ⁶ mi hebii kodo jooni, mi walaa ko mi holla dum», ⁷ yalla gido maa oo ana jaabe to ley galle too, wiye: «Pati torram, sabi damal ngal cokaangal, sukaa6e am duu yo lelii6e, mi waawaa immaade faa mi hokke fay huunde»? ⁸ Mido wiya on: fay so o immaaki o hokkire saabe a gido makko, waajibi mo immoo, mo hokke hakke ko kasindinda e mum fuu, kammari ko tekkin-daa jaagunde maa ndee koo. ⁹ Miin, mido wiya on: jaagee, on ke6an, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ¹⁰ Sabi jaagiido fuu, he6an, tewtudo fuu, yiitan, calmindu fuu, udditante. ¹¹ Homo woni e mon baabiraado mo biyum jaagotoo liingu so hokka dum mboddi? ¹² Naa jaagoo dum boccoonde, hokka dum yaare? ¹³ No mbonir-don fuu, odon ndokka 6i66e mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Jaagiido mo Ruuhu Ceniido fuu, o hokkan dum mo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

¹⁴ Nannde wootere, Iisaa ana ribbana neddo gooto seydaani muumdinnoodo dum. Nde seydaani oo yalti ndee, muumfunoodo oo watti haalde. Jamaa oo haaynaa. ¹⁵ Kaa yoga e ma66e ana wiya:

—«Beelsebul», hooreejo seydaani'en oo o ribbirta seydaani'en 6ee!

¹⁶ Wo66e ndaardi mo taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu faa itta koro makko. ¹⁷ Nde wonnoo omo anndi miilooji ma66e, o wii 6e:

—Laamu fuu pecciido ana ha6a e hoore mum, bonan, maadiiji mum fuu ngurjan e leydi. ¹⁸ So Ibiliisa e hoore mum fecciima, hono laamu mum heddortoo? Nde wonnoo on mbii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en 6ee. ¹⁹ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yim6e mon 6ee nee, homo ndibbirta 6e? Yim6e mon 6ee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁰ Kaa so baawde Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon. ²¹ Gorko jom semmbe jogiido kaafaawi, so haybii galle mum, jawdi mum reenoto. ²² Kaa so burdo dum semmbe yanii e mum, jaalike dum, teetan joomum kaafaawi ki fawnoo hoolaare e mum kii, fecca jawdi mum ndii e wo66e. ²³ Mo waldaa e am fuu yo gajo am. Mo moo6tidataa e am fuu yo caakoowo.

²⁴ So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiilooyo e nokku-uje joorde, tewta do noottinoo. So mo he6aali, mo wiyan: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» ²⁵ So mo wirfitike, mo tawan galle oo ana wuuwaa, ana moyyinaa ana paraa faa woodi. ²⁶ Nden, mo wirfitoo, mo waddoya seydaani'en njeddon bur6e mo bonde, 6e naata e galle oo, 6e koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde.

²⁷ Nde o haalata dum ndee, debbo gooto ana hakkunde jamaa oo, toowni daande mum, wii:

—Debbo caawdo ma so muynin maa, welii hoore!

²⁸ Non Iisaa jaabii, wii:

—Wel6e hoore dee, nanoo6e konngol Laamdo so njokka ngol 6ee!

No jamaa ndaardiri taagumansa

²⁹ Nde wonnoo jamaa oo ana billondira e makko sanne, o fuddi wiide:

—Yim6e jamaanu jooni yo yim6e bon6e. E6e ndaara holleede taagumansa, kaa 6e kollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ³⁰ Sabi no Yuunusa laatanorii Niniwenkoobe taagumansa nii, hono non Bii Neddo oo duu laatanortoo yim6e oo jamaanu taagumansa. ³¹ Nannde darn-gal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yim6e jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi,

warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakki-lantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana won doo! ³² Nannde darngal, yimbe Niniwe duu immodoto e yimbe jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi 6e tuubii gila nde 6e nannoo waaju annabi Yuunusa ndee. Haya, burdo Yuunusa won doo!

Haala fooyre caldi

³³ Iisaa wii kasen:

—Fay gooto hu66ataa lampa so suuda dum naa hippa e mum kaakol. So lampa hu66aama, sinndete, yalla ana yaaynana naatoobe. ³⁴ Gite maa ngoni lampa caldi maa. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu ni66an. ³⁵ Ndennoo, haybu pati fooyre wonnde e maa ndee ni66a. ³⁶ Sabi so caldi maa fuu keewii fooyre, tawa walaa fuu salndu maa wonndu e nimre, di fuu di pooyniran no lampa fooynirante nii.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginoobe Sariya

³⁷ E ley ko Iisaa waajotoo koo, Farisanke gooto noddi dum bottaari. O nootoyii dum galle mum, o joodii faa o jaama. ³⁸ Farisanke oo haaynaa nde yiinoo o lootaali juude fade makko jaamde.* ³⁹ E ley dum, Iisaa wii mo:

—Onon Farisa'en, odon lawya caggal kore loode e caggal lehoy, tawee nee, berde mon ana caawi nguykaaji e boneji! ⁴⁰ Jaahili'en! Tama wanaa Tagudo dow oo tagi ley oo duu? ⁴¹ Ittiree sadakaaji mon dii berde laafude. Nden, ko heddii koo fuu daganto on.

⁴² Bone yanan e mon, onon Farisa'en. Sabi odon ittana Laamdo jakka naanaa, odon ittana dum jakka danndi e ko tutaton fuu. Kaa odon njeebii fooccitaare, odon njeebii yidude Laamdo. Tawee nee, kaɗum kaanno-don wadude tawee on njeebaaki ko heddii koo. ⁴³ Bone yanan e mon, onon Farisa'en! Sabi odon njidi joolle lobbe e ley cuudi baa-jordi, odon njidi salmineede calminaali teddungal e luumooji. ⁴⁴ Bone yanan e mon. Sabi odon nanndi e janaale de ngalaa maande, de yimbe njahata e mum, tawee anndaa.

⁴⁵ Gooto e jannginoobe Sariya jaabii Iisaa, wii:

—Moobbo, no kaalirtaa nii, ada hoyna min minen duu.

⁴⁶ Iisaa jaabii, wii:

—Onon jannginoobe Sariya 6ee duu, bone yanan e mon! Sabi odon ndonndina yimbe donnge teddude, tawee onon e ko'e mon, on memirtaa de fay hoore fedeendu mon. ⁴⁷ Bone yanan e mon, sabi odon maha janaale annabaa6e 6e njaati-raa6e mon mbari 6ee. ⁴⁸ Ndennoo, onon, on ceettiima golle

* **11:38** Ngol lootugol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina wadira.

ma66e oo ana weli on. Sabi kam6e, 6e mbarii annabaa6e, onon, odon maha janaale mum'en! ⁴⁹ Dum nee, Laamdo hakkilante oo wii: «Mi neldan 6e annabaa6e e nela6e, 6e mbara yoga, 6e torra yoga.» ⁵⁰ Dum wadi so yiyam annabaa6e njuppaadam gila e puddoode aduna oo dam, ana yotee e yim6e oo jamaanu. ⁵¹ So goonga dee, mido wiya on: yiyam gila Haabiila faa Jakariyaa baraad0 hakkunde ittirde sadaka ndee e suudu Laamdo nduu, dum fuu dum yobete e oo jamaanu. ⁵² Bone yanan e mon, onon jannginoobe Sariya! Sabi on teetii cokitirgal anndal, on naataali onon e ko'e mon, kasen duu on kadii naatoo6e 6ee naatude.

⁵³ Nde Iisaa iwi don ndee, dunkee'en Sariya e Farisa'en ana mettaa e mum sanne sanne. Ana lamndoo mo kulle keewde, ⁵⁴ hedde e6e tuufana mo faa 6e ke6a e makko haala ka 6e nannginira mo.

12

Haala kulol Laamdo

¹ Ko foti ujunaaji ujunaaji yim6e kawriti faa ana njaabondira. Nden Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en, dum woni 6e naafigi'en.

² Walaa fuu ko suudii ko 6anngintaake, walaa sirri mo saakataake. ³ Dum saabii huunde fuu ko kaal-don ley nimre nantete ley fooyre. Kasen duu ko ngunndi-don ley cuudi fuu, ooynete dow beneeki.

⁴ Mido haalana on, onon gidiraa6e am: pati kulee waroo6e yim6e 6e ngalaa fuu ko mbaawi caggal majjum 6ee. ⁵ Mi hollan on mo kaan-don hulde: kulee baroowo neddo baawdo tippaade dum ley jahannama. So goonga dee, mido wiya on: oon kaan-don hulde! ⁶ Tama biiwuui joy coottataake buudi didi? Laamdo yeggitataa fay gootel e majji. ⁷ Onon, fay leebi ko'e mon fuu ko limaa faa laafi. Ndennoo, pati kulee, sabi onon 6uri biiwuui keewdi teentilaade.

⁸ Mido wiya on: ceettaniido kam hakkunde yim6e fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi seettanto dum yeeso malaa'ika'en Laamdo. ⁹ Kaa calaniido kam hakkunde yim6e, salante yeeso malaa'ika'en Laamdo. ¹⁰ Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ¹¹ So on nabaama e cuudi baajordi naa yeeso hooree6e naa kaanankoo6e, pati mbemmbe-don ko njaaboto-don, naa ko kaalaton, ¹² sabi Ruuhu Ceniido oo anndinan on oon wakkati fuu ko kaan-don haalde.

Bannadol haala arsukunte pamaro hakkille

¹³ Won biido e ley jamaa oo:

—Moobbo, wii mawnam oo hokka kam ngedu am e ndonu amen oo.

¹⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Hey aan! Homo wadi kam caroowo mon naa peccoowo jawdi mon?

¹⁵ O wii jamaa oo:

—Ndeentee e joote, sabi wanaa jawdi wuurnata neddo fay so tawaa mo arsukunte.

¹⁶ O haalani 6e banndol, o wii:

—Arsukunte gooto, gese mum moyy^{unoo} faa sanne. ¹⁷ O miilii e hoore makko: «Hono ngadan-mi? Sabi mi walaa fuu do mi moofta jamri am ndii. ¹⁸ Eyyoo! Mi wurjinan beembe am dee, mi maha godde burde de manngu, mi moofta hen jamri am ndii e ngalu am fuu, ¹⁹ mi wiya hoore am: A hebii ngalu baawdo jogaade ma duubi kuurdi, hankasen fowtu, jaamaa, njaraa, mbelto-daa.» ²⁰ Kaa Laamdo wii mo: «Pamaro hakkille! Yonki maa ittete e oo doo jemma. Homo heettata e ko paggiti-daa koo?» ²¹ Nii woni sifa neddo fuu paggitaniido hoore mum jawdi aduna, wanaa galo yeeso Laamdo.

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²² Caggal dum, o wii taalibaa6e makko 6ee:

—Dum saabii so mido wiya on: pati cunlanee e ley nguurn-dam mon ko jaamaton e ko boornoto-don. ²³ Sabi nguurndam buri nguure, terde buri koltal. ²⁴ Yeewee daawle dee: de aawataa, de kettataa, de ngalaa caakuuji, de ngalaa beembe, kaa Laamdo ana jammuna de. Onon, odon buri pooli dii teentilaade do woddi! ²⁵ Homo e mon waawi beydude e balde mum fay jalooma gooto kammari sugulla mum? Walaa. ²⁶ Ndennoo, so tawii on mbaawaa wadude fey hono dum e famdude, ko saabii so odon cunlana ko heddii koo? ²⁷ Yeewee piindiiji no peertirta. Di tampataa, di mottataa. Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ²⁸ Laamdo ana holtina leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, sako onon, onon famdu6e hoolaare! ²⁹ Pati kiinnee ndaartude jaamdu e yardu, pati mbemmbe-don! ³⁰ Sabi dee kulle fuu yim6e aduna tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon ana anndi odon kasindini e majjum. ³¹ Ko kaan-don wadude dee, ndaartee Laamu Laamdo. Ko heddii koo, on beydante dum.

³² Pati kulee, onon sewre famarde, sabi Baabiraado mon ana seyori hokkude on Laamu oo. ³³ Coottee jawdi mon fuu, cakko-don. Moyyinanee ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogo-don jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo badataako, mooyu duu bonnataa. ³⁴ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Banndol haala lanndinii6e ja66aade kalfaado mum'en

³⁵ —Kumee, ku66ee lampaaji mon. ³⁶ Laatee hono yim6e lanndinani6e ja66aade kalfaado mum'en nde wartata kuurtungu, faa udditana dum don e don so salminii. ³⁷ Kaadime'en 6e kalfaado mum'en tawi daanaaki, mbelii hoore. Mido haalana on goonga: o humoto, o joyyina 6e faa 6e jaama, o wara o gollana 6e. ³⁸ So o wartirii dida6ere jemma naa so tata6ere jemma, 6e o tawri non 6ee, mbelii hoore.

³⁹ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataa o naata galle mum. ⁴⁰ Onon duu, lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

⁴¹ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, ngol banndol, minen tan kaaldu-daa naa yim6e fuu?

⁴² Iisaa jaabii, wii:

—Homo woni golloowo koolniido, hakkilante, mo kalfaado mum halfinta maccu6e mum hokka dum'en nguure mum'en? ⁴³ Oon golloowo mo kalfaado mum warti so tawi ana golla golle mo halfinaa oo, welii hoore. ⁴⁴ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁵ Kaa so golloowo oo wii e hoore mum kalfaado mum oo 6ooyii wartaali, hedde ana fiya maccu6e e hor6e, ana jaama ana yara ana sigira, ⁴⁶ nden, kalfaado oo wartiran jalooma mo golloowo oo andaa e wakkati mo o miilaali, jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde 6e nganaa hoolni6e. ⁴⁷ Golloowo andudo ko kalfaado mum yidi, mo lanndinaaki fay huunde, mo gollaali ko kalfaado mum yidi, fiyete boggi keewdi. ⁴⁸ Kaa golloowo mo anndaa ko kalfaado mum yidi, so wadii ko fiyata dum, fiyete boggi seeda. Dokkaado ko heewi, lamndete ko heewi. Kalfinaado ko heewi, lamndete ko 6uri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yim6e

⁴⁹ —Mi wardii wedaade yiite e leydi ndii. Mido heppi nge hu66aali! ⁵⁰ Won lootogal batisima naawngal ngal lootetee-mi. Mido heppi dum wadaali. ⁵¹ Odon miila jam ngardu-mi e leydi ndii naa? Wanaa! Mido wiya on: seenndude yim6e ngardu-mi. ⁵² Gila jooni yim6e njoyon ley galle gooto ceeran, taton 6ee kaba e didon 6ee, didon 6ee kaba e taton 6ee. ⁵³ Baabiraado ha6an e 6iyum gorko, 6iddo gorko ha6an e baaba mum, inniraado ha6an e 6iyum debbo, 6iddo debbo ha6an e inna mum, debbo 6amaado ha6an e esum debbo.

Haala seenndude mbaadiiji

⁵⁴ Iisaa wii jamaa oo kasen:

—So on njii luurde ana iwra hiirnaange tan, on mbiyan nde to6an. Laatorto hono non duu. ⁵⁵ So henndu 6aleeri wibbii, on mbiyan wulan taw. Hono non laatortoo duu. ⁵⁶ Onon

naafigi'en! Odon mbaawi seenndude mbaadi leydi e kammu, ko wadi so on mbaawaa seenndude mbaadi oo doo jamaanu?

⁵⁷ Ko saabii so on mbaawaa anndande ko'e mon ko woni fooccitaare? ⁵⁸ So ada yaada e mo kaɓu-daa faa cardoyon, ndartu rewritinde e makko gila e laawol, pati o naɓe to caroowo, so caroowo oo hokke kayboowo kasu, kayboowo kasu oo duu udde. ⁵⁹ Mido haalane: abada a yaltataa, so a yobaali ko ndewete-daa koo faa laaɓa.

13

Haala tuubugol e halkagol

¹ E oon wakkati, won warɓe so kumpiti Iisaa ko hewtii Galilinkooɓe yogaaɓe. Be mbii Pilaatu* jillondiriino yiyam maɓɓe e yiyam sadakaaji maɓɓe. ² Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Odon miila ɓee Galilinkooɓe torraaɓe ɓuri luuttude diina Galilinkooɓe heddiibe ɓee naa? ³ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-don. ⁴ Naa odon miccitoo sappo e njetton ɓe suudu Silowam toowndu nduu saami e mum'en faa maayi ɓee? Odon miila kamɓe ɓuri Urusaliima fuu junuubu naa? ⁵ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-don.

⁶ Caggal dum, o wadani ɓe ngol banndol:

—Neddo gooto tutiino ibbi ley ngesa mum. O wari teɓude ki, kaa o tawaali e makki fay huunde. ⁷ Non o wii golloowo ngesa oo: «Hikka woni duuɓi tati, hitaande fuu mi waran faa mi teɓa ki, mi tawa ki rimaali. Feyyu ki! So walaa ko ki nafata, ko saabii so eki itta semmbe leydi ndii?» ⁸ Golloowo oo wii mo: «Kalfaado, yoppu ki doo faa mawuuri. Doo e nden, mi gaawtoto foomre makki, mi wada hen birgi. ⁹ Ana moyya ki rima doo e mawuuri. So ki rimaali, peyyaa ki.»

No Iisaa selliniri debbo ley jalaande fowteteende

¹⁰ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana darii ana waajoo ley suudu waajordu wooturu. ¹¹ Debbo gooto mo ladde jawni duuɓi sappo e jetti ana tawaa don. O turiido tan, o waawaa dartaade fey. ¹² Nde Iisaa yiinoo mo ndee, noddii mo, wii mo:

—Banndam debbo, a dadii e jaw maa oo.

¹³ Iisaa fawi juude mum dow makko, non o dartii cot! Hedde omo yetta Laamdo. ¹⁴ Jaka hooreejo suudu waajordu oo mettaama ko Iisaa sellini neddo ley jalaande fowteteende koo, wii yimɓe ɓee:

—Balde jeegom kaande gollende ana ngoodi. E deen balde kaan-don warde sellineede, wanaa e jalaande fowteteende.

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

* **13:1** Pilaatu yo hooreejo leydi Yahuudiya.

—Naafigi'en! Wanaa homo e mon fuu ana humta nagge mum naa ndakiiwa mum jalaande fowteteende yarnoya dum naa? ¹⁶ Oo debbo taanii Ibrahiima, mo Ibiliisa ha66iri duu6i sappo e jetti, haanaa humteede jalaande fowteteende naa?

¹⁷ Nde Iisaa haalnoo dum ndee, way6e mum 6ee fuu njaagii faa walaa seese. Kaa jamaa oo fuu ana seyii e dow kaayeeffiji di o wadata dii.

Banndi haala Laamu Laamdo

¹⁸ Iisaa wii:

—Hono Laamu Laamdo wa'i? Kodum nanndinan-moo-mi? ¹⁹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo 6ami, aawi e sardine mum. Ngeeyu oo fudi, laatii lekki faa pooli ana ji6a cuudi e ca6e mum.

²⁰ O wii kase:

—Kodum nanndinan-mi e Laamu Laamdo oo? ²¹ Omo nanndi e yuufinirdi ndi debbo 6ami, so ji6i e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

Haala damal paadungal

²² Iisaa ana fa'i Urusaliima, ana fanja geelle e gure fuu, ana waajoo. ²³ Neddo gooto lamndii mo:

—Moobbo, yim6e seeda tan kisata naa?

O wii 6e:

²⁴ —Tiinnee naatiron damal paadungal ngal, sabi mido wiya on: heew6e njidan naatude, ndonka. ²⁵ So jom galle oo immiima sokii damal ngal, onon on keedii sella odon calma, odon mbiya: «Kalfaado, udditan min!» o jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don!» ²⁶ Nden, on ndaroto odon mbiya: «Min jaamdii e maa, min njardii e maa, a waajike e daalaaje amen.» ²⁷ Mo jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don. Ngoddee kam, onon ooji6e!» ²⁸ On njiyan Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kapum e annabaabe fuu ley Laamu Laamdo, tawa onon odon mbedaa sella. Nannde nden on mboyan, on neryondiran jiiye kammari mimsee mon. ²⁹ Yim6e iwrans funnaange e hiirnaange, saahal e 6aleeri, njoodoo jaamda ley Laamu Laamdo. ³⁰ Nden yoga e caggalaabe laatoto ardii6e, yoga e ardii6e laatoto caggalaabe.

No Iisaa sujlirani yim6e Urusaliima

³¹ E oon wakkati fuu, yoga e Farisa'en ngari, mbii mo:

—Iw doo, njahaa e laawol maa, sabi Hirudus kaananke oo ana tewta no warde.

³² O wii 6e:

—Njehee mbiyoyee ndo6u oo: «Miin, mi ribban laddeejii, mi sellinan jaw6e hannde e janngo. Nalooma tata6o oo mi timminan golle am fuu. ³³ Kaa ana tilsi mi yaha hannde

e janngo e fa66i-janngo, sabi annabaaajo haanaa maayde so wanaa ley Urusaliima.»

³⁴ Hay yim6e Urusaliima, on mbarii annabaa6e, on mbardii nelaabe e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde 6i66e mon no cofal hawrintinirta 6i66e mum ley biifoole mum nii. Kaa on nja6aali. ³⁵ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. Mid6 wiya on: on njiyataa kam so wanaa faa wakkati mo mbiyaton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»†

14

No Iisaa selliniri gorko uppudo

¹ Wadiino e ley jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana wonnoo e galle hooreejo Farisa'en gooto faa jaama. Tawanoo6e ton 6ee ngattani mo hakkille ² kammari neddo uppudo ana tawanoo don. ³ Iisaa haaldi e jannginoo6e Sariya e Farisa'en, wii:

—Sellinde jawdo ley jalaande fowteteende, ana dagii naa dagaaki?

⁴ Be fuu, 6e mbii teen. E oon wakkati, o memi jawdo oo, o sellini dum, o yoppiti dum. ⁵ Caggal dum, o wii 6e:

—Homo e mon biyum naa ngaari mum saamata e 6unndu waasa yaltinde dum don e don, fay so dum jalaande fowteteende?

⁶ Be ndonki jaabaade mo e majjum.

Haala subaade joolle e noddude yim6e

⁷ Nde Iisaa yiinoo noddaabe 6ee ana cu6oo joolle 6urde teddude ndee, o waajii 6e, o wii:

⁸ —So a noddaama kuurtungu, pati jooda e joonnde 6urde teddude. Sabi 6urdo ma teddude ana waawi warde, ⁹ noddudo on oo wara, wiye: «Hokku oo doo joonnde ndee!» Nden, a yaagoto joodoyaade e joonnde 6urde leydunde ndee. ¹⁰ So a noddaama kuurtungu, joodoya caggal, yalla noddudo ma oo ana wara, wiye: «Gido, heettu yeeso gaa!» Nden, dum laatante teddungal yeeso noddaabe 6ee fuu. ¹¹ Sabi mawninkiniido fuu, leydinte, leydinkiniido teddinte.

¹² O wii noddudo mo oo duu:

—So ada nodda yim6e bottaari naa hiraande, pati noddu gidiraa6e naa banndiraa6e naa sakiraa6e naa taakallemme'en maa tawaa6e yo arsukunte'en. So 6e noddite, dum laatoo mbarjaari maa. ¹³ So a wadii waliima, noddu misikiina'en e wooy6e e bonnguu6e e wum6e. ¹⁴ Nden, a welan hoore, sabi 6een ngalaa ko njo6ire, a yo6ete pannde immital fooccitii6e.

† 13:35 Jabuura 118.26

Banndol haala waliima

¹⁵ Gooto e jaamoo6e 6ee, nde nani haala kaa ndee, wii mo:

—Naamoyoowo ley Laamu Laamdo, welii hoore.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Gorko gooto wadiino waliima, noddi yim6e faa heewi.

¹⁷ Nde jaamdu nduu tilinoo ndee, o neli kaadime makko to yim6e 6ee, wiya: «ngaree, waliima oo lanndinike.» ¹⁸ Be fuu, gooto gooto, 6e puddi ujaade. Gooto wii: «Mi soodii ngesa, ana tilsi mi yaha mi yiyoya nga, njaafodaa kam.» ¹⁹ Goddo wii: «Mi soodii ga'i demooje sappo e jale sari joy. Mido yidi hornoyde di, njaafodaa kam.» ²⁰ Goddo kasen wii: «Mi jomm-baajo, dum saabii so mi hebataa warde.» ²¹ Kaadime oo warti, haaltani dum kalfaado mum. Oon bilaa, wii mo: «Yaa law ley boli e dinngiraaji ngeenndi ndii, noddoyaa misikiina'en e wooy6e e wum6e e bonnguube.» ²² Kaadime oo warti, wii: «Kalfaado, ko mbii-daa koo fuu wadaama, kaa faa jooni yolannde ana heddii.» ²³ Kalfaado oo wii kaadime oo: «Yaa dow dati jaajudi e paadudi. Mo ke6u-daa fuu, ndooldinaa dum wara naata, yalla suudu am nduu ana huu6a. ²⁴ Sabi mido wiya on: fay gooto e 6e noddunoo-mi 6ee meedataa jaamdu am.»

No neddo laatortoo taalibbo Iisaa

²⁵ Yim6e heew6e ana njaada e Iisaa. O yeecitii, o wii 6e:

²⁶ —Gardo e am fuu, sinaa mi burana dum inna mum e baam mum e jom suudu mum e sukaa6e mum e mijiraa6e mum e mawniraa6e mum, mi burana dum fay kajum e hoore mum. So wanaa dum, joomum waawaa laataade taalibbo am. ²⁷ Kasen duu, mo bamaali leggal mum bardugal jokka e am fuu, waawaa laataade taalibbo am. ²⁸ So won muuydo e mon mahude suudu toowndu, wanaa joomum joodoto tafon, hiisoo ko hasindini e mum, yeewa so ana jogii ko biltata dum naa? ²⁹ So wanaa dum, so joomum diidii tajjaali, jiido mo fuu jalan mo, ³⁰ wiya: «Yeewee oo neddo diidii, ronkii tajjnude.» ³¹ Kasen, so kaananke yehii faa ha6oya e kaananke goddo, o miilataako tafon yalla wor6e ujunaaji sappo ana mbaawi ja6baade wor6e ujunaaji noogay faa ka6a e mum? ³² So mo waawaa ja6baade dum, o wadan e mum nelaar6e gila yottaaki badaaki, faa jam wada hakkunde ma66e. ³³ Hono non, fay gooto e mon waawaa laataade taalibbo am so yoppaali ko jogii fuu.

³⁴ Lamdam ana moyyi, kaa so dam joottii lammude, kodum lamminta dam kasen? ³⁵ Walaa fuu do dam waawata naftoreede, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Dam tippete sella.

Jom nowru fuu yo nanu.

15

Banndol haala mbaalu majjudo

¹ Duwaape'en e luuttoobe hono mum'en fuu ana 6adinoo mo faa kettindanoo mo. ² Farisa'en e dunkee'en Sariya ana nurnurta, ana mbiya:

—Oo ana ja66oo luuttoobe ana naamda e mum'en!

³ E ley dum, o wadani 6e ngol banndol, o wii:

⁴ —So gooto mon ana jogii baali teemedere, majjiraama mbaalu gooto, wanaa yoppan capande jeenay e jeenay dii fuu ley ladde tewtoya majjudo oo faa yiita dum naa? ⁵ So o yiitii mo, o towiran dum seyo. ⁶ Nde o warti galle makko fuu, o hawrintinan gidiraa6e makko e taakallemme'en makko, o wiya dum'en: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbaalu am majjunoodo oo.» ⁷ Mido haalana on: hono non seyo laatortoo dow kammu so luuttoowo gooto tuubii. Engo 6uri seyo capande njeenayon e njeenayon fooccitii6e 6e kasindinaa e tuubal.

Banndol haala mbuudu cardi majjudo

⁸ —Naa, so debbo ana jogii buudi cardi sappo, majjiraama hen gooto, hu66ataa lampa, wuuwa galle oo, tewtira mbuudu oo hakkille faa yiita dum naa? ⁹ So o yiitii mo, o hawrintinan gidiraa6e makko e taakallemme'en makko, o wiya: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbuudu am majjunoodo oo.» ¹⁰ Mido haalana on: hono non malaa'ika'en Laamdo ceyortoo so luuttoowo gooto tuubii.

Banndol haala biddo kalkiido

¹¹ Iisaa wii kasen:

—Gorko gooto ana joginoo 6i66e wor6e didon. ¹² Mijiraado oo wii baam mum: «Baaba, hokkam ngedu am e jawdi ndii.» Ndennoo, baabiraado oo fecci jawdi mum ndii hakkunde ma66e. ¹³ Wadi balde seeda, mijiraado oo reentini ko jogii fuu, dawi, yehi leydi ngodfundi. Ton o bonniri ngedu makko oo fuu e fijirde. ¹⁴ Nde o timminnoo ndee, yolbere bonnde wadi e ndiin leydi, o fuddi tampude. ¹⁵ O yehi o takkoyii e gorko jeyaado e ndiin leydi. Oon neldi mo gese mum faa mo duranoya dum girooji. ¹⁶ Omo muuyannoo fay naamde naamdu girooji dii, kaa fay gooto hokkaali mo. ¹⁷ Nde hakkille makko wartunoo ndee, o wii hoore makko: «Gollanoobe baabam naamman faa njoppa, miin mido maaya doo yolbere. ¹⁸ Mi immoto, mi hoota galle baabam, mi wiya dum: Baaba, mi toojii Laamdo, mi toojii ma, ¹⁹ mi haanaa fay wiyeede 6iya. Ndennoo, jogoram no gooto e golloobe maa 6ee nii!» ²⁰ Oon wakkati fuu, o immii o fa'i to baabiiko. Baaba oo soynii mo to woddi, 6ernde mum heccidi, dogi maa6ii mo. ²¹ Biddo oo wii

mo: «Baaba, mi toonii Laamdo, mi toonii ma, mi haanaa fay wiyeede biya.» ²² Non baaba oo wii golloo6e mum: «Njaawnee, ngaddoyee saaya burka fuu moyyude boornon mo, ngadanon mo felfelde e fedeendu makko, ngadon pade e koyde makko. ²³ Ngaddon ngaari njarnaandi faa fayi ndii duu, kirson dum faa jaamen, mbelto-den. ²⁴ Sabi biyam oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.» Nii 6e puddi weltaare.

²⁵ E ley dum, biddo hammadiijo oo iwri gese. Nde o badinoo yottaade galle oo ndee, o nani bawdi e dippande. ²⁶ O noddii gooto e golloo6e 6ee, o lamndii dum ko ndee dillere woni? ²⁷ Oon wii mo: «Mija oo warti e jam, baam maa hirsanii mo ngaari payndi ndii.» ²⁸ Nii mawniraado oo tikki, salii naatude galle oo. Baaba oo yalti, suri mo yalla omo naata. ²⁹ O jaabii baabiiko, o wii: «Annii, duubi kuurdi mido gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Kaa dum e taweede, abada a hokkaali kam fay damngel faa miin e gidiraa6e am, min mbeltoroo. ³⁰ Kaa biya jaamdo jawdi maa fuu e fugaaji so warti oo, a hirsanii dum ngaari payndi ndii.» ³¹ Baabiiko wii mo: «Binngel am, enen ngondi abada, ko njey-mi fuu, aan jey. ³² Ana haani ceyo-den, mbelto-den. Sabi mija oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.»

16

Bannadol haala howruujo yoyudo

¹ Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee kasen:

—Arsukunte gooto halfiniino howruujo mum jawdi. O haalananaa howruujo oo ana bonna jawdi makko. ² O noddii dum, o wii: «Ko nanu-mi e maa koo, ko woni? War, hiisa ko kalfine-daa koo, sabi hankasen a waawaa halfineede.» ³ Howruujo oo wii e hoore mum: «Hono ngadan-mi? Sabi kalfaado am yoppan kam golle. Mi walaa doole remde, mido yaagoo jaagaade. ⁴ Ooho! Mi anndii no ngadan-mi, yalla ana dana ja66ii6e kam e ley cuudi mum'en, so mi 6oortaama.» ⁵ Oon wakkati, o noddiri 6e kalfaado makko rewata 6ee, gooto gooto. O wii arano oo: «Hono foti kalfaado am oo rewete?» ⁶ Oon wii mo: «Bidojaaji teemedere nebam ndewetee-mi.» Howruujo oo wii mo: «Bam dewtere maa jamaale, yaawnu, jooda mbinndaa capande joy.» ⁷ O wii goddo kasen: «Aan nee, hono foti ndewete-daa?» Oon wii mo: «Caakuuji teemedere gawri ndewetee-mi.» O wii oon: «Bam dewtere maa jamaale, mbinndaa caakuuji capande jetti.» ⁸ Kalfaado oo mani howruujo oopiido oo saabe yoyre mum. Sabi yim6e adunankoo6e 6ee 6uri yim6e jeyaa6e e fooyre Laamdo 6ee yoyande yim6e hono mum'en. ⁹ Miin, mido wiya

on: tewtee gidiraaḅe, tewtiree ḅe jawdi aduna yalla so ndi timmii, oḁon njaḅḅitee e ley nguurndam nduumiḁam.

¹⁰ Iisaa ḅeydi hen, wii:

—Koolniido e kulle pamare, hollan hoolaare e kulle teen-tiliide. Jammbiido e kulle pamare, jammboto e kulle teen-tiliide duu. ¹¹ Ndennoo, so on kollaali hoolaare e jawdi adunankoori ndii, homo fuu halfinta on jawdi ngoongaraari ndii? ¹² Kasen duu so on kollaali hoolaare e jawdi jananndi, hono ndokkirte-ḁon ko njey-ḁon koo? ¹³ Golloowo fay gooto waawaa gollande halfaaḅe ḁiḁon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamḁo e jawdi.

¹⁴ Farisa'en ḅee ana kettindoo ḁum fuu. Nde wonnoo ḅe yiḅḅe kaalisi, eḅe njala mo. ¹⁵ O wii ḅe:

—Onon, oḁon cenna ko'e mon yeeso yimḅe, kaa Laamḁo ana humpitii ḅerde mon. Sabi ko yimḅe teddinta koo, ana harmi to Laamḁo.

¹⁶ Sariya oo e annabaaḅe ana ngoodunoo faa e jamaanu Yaayaa. Gila e Yaayaa Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamḁo oo ana ḅannginee. Goto fuu ana haḅanoo naatude e makko. ¹⁷ Timmugol kammu e leydi ḅuri newaade ḁiina ittude toḅḅere wootere e ley Sariya oo.

¹⁸ Ceerḁo jom suudu mum so ḅami goḁḁo fuu, jeenii. Kasen duu neḁḁo fuu ḅamḁo debbo ceeraaḁo, jeenii.

Bannḁol haala arsukunte e Laajaru

¹⁹ —Wadiino e ḅettaade, gorko arsukunte gooto parortonooḁo burmusuuje boḁeeje ḁaatude, duuminooḁo e neema e weltaare. ²⁰ Gorko uubaḁo mo walaa fay huunde, biyeteḁo Laajaru, ana lelinoo ḁamal galle makko. ²¹ Ana yidunoo jaamḁe kedde makko, fay dawaadi ana ngarannoo ana mettoo uube makko ḁee. ²² Misikiino oo maayi, malaa'ika'en naḅi ḁum faa to Ibarahiima. Arsukunte oo maayi kaḅum duu, iraa, ²³ naati yiite. E ley jukkungo makko ngoo, o hunci gite makko, o soynii Ibarahiima to wooḁi, Laajaru ana dow koyḁe mum. ²⁴ O eewnii o wii: «Maamam Ibarahiima, yurmam, nel Laajaru suuwa hoore fedeendu mum ley ndiyam, yalla ana ḅuumna ḁemngal am. Sabi mi torriike sanne ley ngee yiite.» ²⁵ Kaa Ibarahiima wii: «Binngel am, miccita a heḅii neema maa e ley nguurndam maa, Laajaru kaa bone heḅi. Jooni, kanko mo heḅan hinnee, aan torro-ḁaa. ²⁶ Ko ḅuri ḁum fuu, ngaykaare mawnde woni hakkunde amen e mon. Ndennoo so won yiduḅe iwde to mon ngara ga amen, naa iwde ga amen njaha to mon, tawan mbaawaa.» ²⁷ Arsukunte oo wii: «Ndennoo maama, mido naage, nel Laajaru galle baabam, ²⁸ sabi mi ḁalii ton mijiraaḅe

am njoyon wor6e, faa o jeertina 6e pati 6e ngara e oo nokku torra.» ²⁹ Kaa Ibarahiima wii mo: «E6e njogii dewtere Muusaa e dewte annabaa6e 6ee, yo 6e kettindano den.» ³⁰ O jaabii dum: «Wanaa non, maamam Ibarahiima! Kaa so won iwdo hakkunde maay6e yehi to ma66e, 6e tuuban.» ³¹ Ibarahiima wii mo: «So 6e kettindanaaki Muusaa e annabaa6e, fay iwdo e hakkunde maay6e wadataa so 6e ngoondina.»

17

Haala luuttude e yaafeede

¹ Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Ko fergitata yim6e faa luutta waasataa he6eede, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majjum. ² Haayre teddunde ha66ee e daande joomum tippee ley geeci 6uri moyyande dum, diina luuttinde gootel e koy doo cukaloy. ³ Kaybee ko'e mon: so sakiike maa luuttii, njjaa dum. So tuubii, njaafo-daa dum. ⁴ So o toonii ma cili jeddi e ley jalooma gooto, o warti e maa cili jeddi omo tuubane, njaafo-daa mo.

Haala goondinal e dowtaare

⁵ Nelaabe 6ee mbii Moobbo oo:

—Beydan min goondinal.

⁶ Iisaa jaabii, wii:

—So goondinal mon famdiriino no ngeeyu buyaage nii, so on mbiino kii doo lekki ruggitoo, daroyoo ley geeci, ki dowlanto on.

⁷ Homo e mon maccudo mum demoowo naa duroowo mum wartata ladde so wiya dum jaamdu mum annii oon wakkati fuu? ⁸ Walaa! A wiyan mo moyyinane jaamdu, o lanndinoo yalla omo gollane faa jaamaa njaraa. Caggal mum, o jaama kanko duu. Wanaa non worri naa? ⁹ Yalla a yettan maccudo oo saabe wadii ko njamir-daa dum koo? ¹⁰ Onon duu hono non. So on ngadii huunde fuu ko njamire-don, mbiyee: «Min maccoy tan, ko min kaani wadude nii min ngadi.»

No Iisaa selliniri seppaa6e sappo

¹¹ Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndee, ya66orii hakkunde leyde Samariya e Galili. ¹² O wari faa o naata ngeenndi ngootiri, non seppaa6e sappo wor6e peewti mo, ndarii to toowti, ¹³ eewnii, mbii:

—Moobbo Iisaa, yurma min!

¹⁴ Nde o yiinoo 6e ndee, o wii 6e:

—Njehee, kolloyee ko'e mon yottinoobe sadaka 6ee.

E ley yaadu ma66e nduu, 6e cellinaa. ¹⁵ Gooto ma66e, nde yiinoo sellii ndee, wirfitii ana yetta Laamdo e daande toownde. ¹⁶ O diccii yeeso Iisaa, o yetti dum. Oon yo Samariyanke. ¹⁷ Iisaa jaabiti, wii:

—Tama wanaa sappo bee fuu cellinaama? Hoto njeenayon bee nee ngoni? ¹⁸ Walaa miildo wirfitaade yetta Laamdo so wanaa janano oo naa?

¹⁹ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Imma yaa e laawol maa, sabi goondinal maa danndii ma.

No Laamu Laamdo wardata

²⁰ Nden Farisa'en bee lamndii Iisaa mande Laamu Laamdo oo warata? O jaabii 6e, o wii:

—No Laamu Laamdo wardata nii, yiyataake. ²¹ Fay gooto waawaa wiide omo nii naa omo naa. Anndee, Laamu Laamdo ana hakkunde mon.

²² Caggal dum, o wii taalibaa6e makko bee:

—Wakkati waran mo muuyaton e mum yiide jalaade Bii Neddo oo, fay so jannde wootere, kaa on njiyataa. ²³ On mbiyete: «Omo too», naa «Omo gaa», pati njehee, pati njokkee 6e. ²⁴ Sabi no majere foynirta kammu fuu nii, hono non Bii Neddo laatortoo jannde gartol mum. ²⁵ Kaa ko adii dum, ana tilsi o torree torraaji keewdi, yim6e oo doo jamaanu tippitoo mo. ²⁶ No wa'unoo e wakkati Nuuhu nii, hono non kasen wa'ata e jalaade Bii Neddo: ²⁷ yim6e ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa jannde Nuuhu naati laana kaa. Nii ilam tuufaanu dam wari, halkiri 6e fuu. ²⁸ Wa'an hono no wakkati Luudu nii, yim6e ana jaama, ana njara, ana cooda, ana cootta, ana ndema, ana maha. ²⁹ Kaa nde Luudu yaltunoo Sodooma ndee, Laamdo tomni yiite e sitti, halki 6e fuu. ³⁰ Hono non jannde banngugol Bii Neddo oo duu wa'ata. ³¹ Jannde nden, mo dum tawi dow bene, tawi kaaki mum ana ley suudu, pati wiya jippanto di. Mo dum tawi gese, pati hoota cuudi. ³² Miccitee jom suudu Luudu oo. ³³ Neddo fuu tewtudo danndude yonki mum, waasan ki, kaa neddo fuu baasudo ki, danndan ki. ³⁴ Midu haalana on: e oon jemma, yim6e didon leldii6e e daddo wooto, gooto ma66e nabete, goddo oo yoppee. ³⁵ Rew6e didon undoo6e, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. [³⁶ *]

³⁷ Taalibaa6e bee nja66itii, mbii mo:

—Kalfaado, hoto dum wadata?

O wii 6e:

—Do jiibe ngoni fuu, don dute kawritata.

18

Banndol haala caroowo oojiido

¹ Iisaa wadani 6e banndol faa hollita 6e ana tilsi 6e ndu-moo e duwaawu, pati 6e njeeboo. ² O wii:

* **17:36** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 36: Wor6e didon won6e e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee.

—Caroowo gooto mo hulataa Laamdo, yaagataako fay gooto, ana wonnoo e ngeenndi ngootiri. ³ Debbo mo gorum maayi ana ley ndiin ngeenndi. Ana warannoo e caroowo oo, wiya: «Wallam faa mi hewta goonga hakkunde am e kaɓdo am oo.» ⁴ Caroowo oo deyyinii faa 6ooyi. Kaa sakitii o wii hoore makko: «Fay so taweede mi hulataa Laamdo mi yaagataako fay gooto duu, ⁵ mi wallan debbo oo faa o hewta goonga makko, sabi omo torra kam, yalla omo sukkita noppi am.»

⁶ Caggal dum, Iisaa wii:

—On nanii ko caroowo oojiido oo wii naa? ⁷ Laamdo nee wallataa subaaɓe mum wullitotooɓe dum jemma e jalooma ɓee fuu faa ɓe kewta goonga maɓɓe naa? Mo jaabantaa ko ɓe law naa? ⁸ Mido haalana on: o wallan ɓe law. Kaa so Bii Neddo waroyii, omo tawa goondinɓe mo e leydi ndii naa?

Banndol haala Farisanke e duwaane

⁹ Yimɓe jogoriiɓe ko'e mum'en yo fooccitiiɓe, njataaki woɓɓe, ɓeen o wadani ngol banndol:

¹⁰ —Worɓe didon naati ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa ngada duwaawu. Gooto oo Farisanke, goddo oo duwaane. ¹¹ Farisanke oo darii ana duworoo ley ɓernde mum hono nii: «Laamdo, mi yettirii ma ko mi nanndaali e yimɓe heddiɓe ɓee, dum woni wuyɓe e oojiɓe e jeenoɓe, e ko mi nanndaali e oo doo duwaane koo. ¹² Mido hoora yontere fuu cili didi, mido itta jakka e huunde fuu ko keɓu-mi.» ¹³ Duwaane oo nee darii to toowti, huli fay tiggitaade kammu, jurginii, ana wiya: «Laamdo yurmam, mi luuttoowo.» ¹⁴ Haya, mido wiya on: oo hooti yo nanngiraado pooccitiido, wanaa oo too. Sabi mawninkiniido fuu leydinte, leydinkiniido fuu toownete.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹⁵ Won waddanɓe Iisaa cukaloy keccoy, yalla omo mema koy. Kaa nde taalibaaɓe ɓee njiinoo dum ndee, ndarii ana njahoo e yimɓe ɓee. ¹⁶ Non Iisaa noddii taalibaaɓe ɓee, wii dum'en:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaɗee koy, sabi wa'uɓe no makkoy nii ɓee njey Laamu Laamdo oo. ¹⁷ Mido haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen!

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁸ Gooto e hooreeɓe Yahuudiyankooɓe lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wadude faa mi heɓa nguurndam nduumiidam?

¹⁹ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ²⁰ Ada anndi dii doo sariyaaji:

«Pati jeenu, pati jaadu hoore, pati wujju, pati seeda fenaande, teddin inna maa e baam maa.»*

²¹ Hooreejo oo jaabii mo, wii:

—Mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²² Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii mo:

—Ada jakoraa huunde wootere: soottu ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa, njokkaa kam.

²³ Kaa nde mo nanunoo dum ndee, mo jir6inii, sabi o arsukunte joldo. ²⁴ Iisaa yeewi mo, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi!

²⁵ Sabi ya66oraade ngelooba e wuddere mesalal buri newaade, diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Hettindantoo6e mo 6ee mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ Iisaa jaabii:

—Do yim6e dum laatataako, kaa edum laato to Laamdo.

²⁸ Piyeer ja66itii, wii:

—Minen, min njoppii ko min njogii fuu, min njokkii e maa.

²⁹ O wii 6e:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo galle mum naa jom suudu mum naa sakiraa6e mum naa saaraa6e mum naa sukaa6e mum saabe Laamu Laamdo, ³⁰ heban cowe keewde e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni, heba nguurndam nduumiidam e wakkati garoyoowo oo duu.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³¹ Iisaa noddii taalibaa6e mum sappo e didon 6ee, wii dum'en:

—Kettinee, eden nii jabbita Urusaliima. Ko annabaa6e mbinndunoo haala Bii Neddo koo fuu, tabitan. ³² Sabi o wadete e juude heefer6e, 6e njaayra mo, 6e torra mo, 6e tutta e makko, ³³ 6e piya mo dorri, 6e mbara mo. Kaa jalooma tata6o oo, mo wuurtan.

³⁴ Taalibaa6e 6ee paamaali haala kaa. Maanaa makka suudanike 6e, 6e anndaa ko o yidi wiide.

No Iisaa wumtiniri bumdo

³⁵ Nde Iisaa badinoo Yeriko ndee, tawi bumdo ana joodii sera laawol ngol, ana garbinoo. ³⁶ Oon maati jamaa ana ya66oo, lamndii ko dum woni? ³⁷ Be mbii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo 6ettotoo doo.

³⁸ O wulli, o wii:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

³⁹ Ardii6e 6ee ndarii ana njahoo e makko, ana mbiya o deyyinoo. Kaa o beydii wullude, omo wiya:

* 18:20 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁰ Iisaa darii yamiri 6e ngadda mo e mum. Nde mo 6adinoo ndee, Iisaa lamndii mo, wii:

⁴¹ —Kodum njid-daa mi wadane?

O wii:

—Moobbo, mi hewta gite am!

⁴² Iisaa wii mo:

—Wumtu, goondinal maa danndii ma.

⁴³ Don e don o wumti, o jokki e mum, omo yetta Laamdo. Nde yim6e 6ee njiinoo dum ndee, ndarii ana njetta Laamdo.

19

No Jakayus goondiniri Iisaa

¹ Iisaa naati Yeriko, ana seeka ngeenndi ndii. ² Gorko biyeteedo Jakayus ana wonnoo ton. O hooreejo duwaane'en, o arsukunte duu. ³ Omo yidunoo yiide Iisaa faa o annda ko woni, kaa o ronkii saabe billondiral, nde wonnoo mo da66o. ⁴ O dogi, o arditii, o njabbi lekki do Iisaa ya66ortoo doo faa o yiya dum. ⁵ Nde Iisaa yottinoo nokku oo ndee, tiggiti, yii mo, wii:

—Jakayus, yaawnu jippa, sabi ana haani mi jippoo galle maa hannde.

⁶ Jakayus yaawni jippii, ja66orii mo seyo. ⁷ Yii6e dum 6ee fuu keddii ana njurnurta, ana mbiya:

—O jippanoyike luuttoowo.

⁸ Kaa Jakayus darii yeeso Iisaa, wii:

—Moobbo, mi hokkan feccere jawdi am fuu misikiina'en. So won mo teetu-mi huunde, mi yoban dum cowe nay.

⁹ Iisaa wii mo:

—Hannde, kisindam naatii e oo galle, sabi oo duu yo taanii Ibarahiima! ¹⁰ Sabi Bii Neddo warii tewtude majju6e faa hisina dum'en.

Banndol haala mutakal

¹¹ Yim6e ana ngondi e hettindaade haala Iisaa, faa o fawi hen banndol gonngol. Sabi o 6adike Urusaliima, kasen duu yim6e miilii Laamu Laamdo banngan jooni temmbu. ¹² O wii:

—Gorko dimo dor yehi leydi ngoddundi faa lamminee, caggal dum, warta. ¹³ O noddi kaadime'en makko sappo, o hokki gooto ma66e fuu mutakal kanje, o wii 6e: «Njaagoree faa mi warta.» ¹⁴ Kaa nde wonnoo yim6e ngeenndi makko njidaa mo, 6e immi nelaar 6e caggal makko, 6e mbii: «Min njidaa o laamoo min.» ¹⁵ Nde mo lamminaa so mo warti ndee, mo yamiri mo noddanee kaadime'en 6e mo halfini jawdi 6ee, faa mo annda ko gooto ma66e fuu tinorii e jaagu mum oo.

¹⁶ Arano oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinique mutakal sappo.» ¹⁷ O wii dum: «Golle maa gasii sanne kaadime lobbo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi lamminii ma

geelle sappo.» ¹⁸ Didabo oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal joy.» ¹⁹ O wii: «Aan duu, mi lamminii ma geelle joy.» ²⁰ Caggal dum, goddo kasen wari, wii: «Kalfaado, annii mutakal maa, mi piibunoodo ngal e fetalaare ²¹ sabi mido hule. Sabi a gorko jaadudo, ada bama ko a resaali, ada hetta do a aawaali.» ²² O wii dum: «Dara! Haalaaji maa jaati cariran-maa-mi, aan kaadime laaliido. Ada anndi mi gorko jaadudo, mi baman ko mi resaali, mi hettan do mi aawaali. ²³ Ko saabii so a wadaali jawdi am ndii e ley banki, yalla ana daja ko kebu-mi hen so mi wartoyii?» ²⁴ Caggal dum, kalfaado oo wii kaadime'en mum bee: «Teetee mo mutakal ngal, ndokkon ngal jogiido mutakal sappo oo.» ²⁵ Be mbii mo: «Kalfaado, kanko, omo jogii mutakal sappo.» ²⁶ O wii: «Mido haalana on, jogiido fuu beydante, kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ²⁷ Kaa waybe am be njidaa mi laamoo dum'en bee, ngaddee be doo, mbaron be yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima

²⁸ Nde Iisaa tilinoo haalde dum ndee, ardii wo66e bee, njabbiti fa'i Urusaliima. ²⁹ Nde o badinoo Baytifaaji e Baytaniya hedde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o neli taalibaa6e makko didon, ³⁰ o wii be:

—Njehee, naatoyee e ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waddaaki abada ana ha66ii. Kumton nga, ngaddon nga doo. ³¹ So won biido on, «Ko saabii so odon kumta nga?» mbiyon dum hono nii: «Moobbo ana haajaa nga.»

³² Nelaabe bee njehi, tawri no o wiiri dum'en nii. ³³ E ley humtugol ma66e mola ngaa, jey6e mola ngaa bee mbii:

—Ko kumtirton mola ngaa?

³⁴ Be njaabii, be mbii:

—Moobbo ana haajaa nga.

³⁵ Nii be na6ani Iisaa mola ngaa, be njappi e magga saayaaji ma66e, o waddii. ³⁶ No o yaarata nii, be mbeerti saayaaji ma66e dow laawol ngol. ³⁷ Nde o faandii Urusaliima ndee, hedde jipporde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, tawi taalibaa6e bee fuu ana keewi seyo, ndarii ana njetta Laamdo e daande toownde, saabe deental kaayde de be njiinoo dee. ³⁸ E6e mbiya:

—Barke woodanii kaananke gardoowo e dow innde Joomi-raado!* Jam dow kammu. Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo!

³⁹ Yoga e Farisa'en tawaa6e e jamaa oo bee mbii mo:

—Moobbo, haja taalibaa6e maa bee!

⁴⁰ O jaabii be, o wii:

—Mido haalana on, so kambe 6e ndeyyii, kaaye dee ngattata wullude!

No Iisaa woyirani Urusaliima

⁴¹ Nde o 6adinoo, so o yii ngeenndi ndii ndee, o woyi ndi, ⁴² o wii:

—So aan duu, ada anndunoo hannde ko hokkete jam...! Kaa jooni, dum suudaama e gite maa. ⁴³ Nalaade ngaran nde waybe maa moyyinta cuudorde, pile, 6ille, ⁴⁴ ngurjine, kalke aan e 6i66e maa fuu. Be njoppataa e maa fay haayre wootere ana fawii dow wonnde, sabi a annditaali wakkati mo Laamdo wari faabaade ma oo.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴⁵ Caggal dum, o naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba jaagotoobe, ⁴⁶ omo wiya dum'en:

—Ana winndii: «Suudu am laatoto rewruudu Laamdo»,[†] kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoo6e.

⁴⁷ Iisaa ana waajoo jannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya e maw6e lepol ngol 6ee ana ndaara no masinbinira mo, ⁴⁸ kaa 6e ndonkii he6ude laawol, sabi yim6e 6ee ana ngattani haalaaji makko dii hakkille faa sanne.

20

Do yamiroore golle Iisaa iwri

¹ Jannde wootere Iisaa ana janngina yim6e ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu. E ley no o jannginirta 6e Kabaaru Lobbo oo nii, maw6e 6ee e hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya ngari e makko, ² mbii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa dum?

³ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabodon kam dum: ⁴ lootogal batisima Yaayaa ngal, to Laamdo iwri naa to yim6e?

⁵ Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbii:

—So en mbii to Laamdo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ⁶ Kaa so en mbii «yim6e», jamaa oo wedoto en kaaye, sabi 6e fuu e6e taylori Yaayaa yo annabaajo.

⁷ Non 6e njaabii 6e anndaa to lootogal batisima Yaayaa iwri.

⁸ Iisaa wii 6e:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala remoo6e bon6e

⁹ Iisaa fuddi haalande yim6e ngol banndol, wii:

[†] 19:46 Esaaya 56.7; Yere miya 7.11

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, hasiri nga remoo6e, dawi. O 6ooyi e dawol makko ngol. ¹⁰ Nde te6ugol yottinoo, o neli golloowo makko to remoo6e 6ee too, 6e ngaddanoya mo ngedu makko e 6i66e peguuje dee. Kaa remoo6e 6ee pii nelaado oo, mbirfini dum juude teete. ¹¹ O neli e ma66e golloowo goddo, 6e pii oon duu, 6e koyni dum, 6e mbirfini dum juude teete. ¹² O neli kasen golloowo tata6o, 6e mbarmini oon, 6e ndibbi dum. ¹³ E oon wakkati, jom ngesa oo wii: «Hono ngadan-mi? Ooho, mi nelan 6iyam gorko korsudo oo, yaama 6e njaagoo mo!» ¹⁴ Kaa nde remoo6e 6ee njiinoo 6id6o oo ndee, mbiyondiri hakkunde mum'en: «Oo woni donoowo mo, mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ¹⁵ Be mbedii mo to caggal ngesa too, 6e mbari mo. Jooni nee, hono jom ngesa oo waddata e ma66e? ¹⁶ O waran, o halka remoo6e 6ee, o hasira ngesa ngaa wo66e.

Nde yim6e 6ee nannoo dum ndee, mbii:

—Pati hono majjum laato!

¹⁷ Iisaa yeewi 6e, wii:

—Ndennoo, kodum woni maanaa ko winndii koo:

«Haayre nde mahoo6e 6ee tippitii ndee,

kajum laatii haayre 6urnde fuu teentilaade e maadi ndii?»*

¹⁸ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

¹⁹ Dunkee'en Sariya e hooree6e yottino6e sadaka paamii banndol ngol e mum'en fewti. Be njidiino nanngude mo don e don, kaa 6e kulii yim6e.

Haala yobugol lampo

²⁰ Dunkee'en Sariya e hooree6e yottino6e sadaka ngattani Iisaa hakkille, neli horoo6e nanndinkinii6e e moyyu6e, yalla ana ke6a e haala makko laawol, ngada mo e juude goforneer laamiido leydi ndii oo, sara dum. ²¹ Been lamndii mo:

—Moobbob, miden anndi ko kaalataa koo e ko mbaajoto-daa koo yo goonga, miden anndi a 6urdintaa yim6e, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. ²² Minen nee, ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

²³ Nde wonnoo o faamii hiila ma66e kaa, o wii 6e:

²⁴ —Kollee kam mbuudu cardi! Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii:

—Kaananke Roma.

²⁵ Caggal dum, o wii 6e:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

* 20:17 Jabuura 118.22

²⁶ Be ndonki heɓude laawol e ko mo haalata yeeso yimɓe koo, jaabu makko oo haaynii ɓe, ɓe ndeyyinii.

Haala immitagol maayɓe

²⁷ Yoga e waalde Saduki'en ngari e Iisaa. Kamɓe ngoni fennuɓe immital. Be lamndii mo, ɓe mbii:

²⁸ —Moobbo, Muusaa yamirii en, so neddo ɓamii debbo, maayii, heɓaali biɗɗo, miɗum naa mawnum ɓamta debbo oo, yalla ana heɓana maayɗo oo ɓeyngu. ²⁹ Wadiino e ɓettaade rimdaaɓe njeddon. Arano oo ɓami debbo, maayi, heɓaali biɗɗo. ³⁰ Didaɓo oo ɓamti debbo oo, maayi, ³¹ tataɓo oo jokki hen. Hono nii njeddon ɓee fuu ɓamiri mo, dalaali biɗɗo. ³² Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi. ³³ Ndennoo, jannde immital, homo e maɓɓe debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi ɓe njeddon fuu ɓe ɓamiino mo.

³⁴ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Yimɓe oo jamaanu ana ɓama, ana ɓamee. ³⁵ Kaa haandinaaɓe e nguurndam janngo, kaɗum e immitagol ɓee, ɓamataa, ɓamataake, ³⁶ sabi ɓe mbaawaa maayɗe kasen. Be laatoto no malaa'ika'en nii, ɓe ɓiɓɓe Laamɗo, sabi ɓe immitike e maayɗe. ³⁷ Kaa ko maayɓe immitoto koo, fay Muusaa sappike dum e ley haala wuutuure. Sabi ton o noddiri Joomiraado oo «Laamɗo Ibarahiima e Laamɗo Isiyaaka e Laamɗo Yaakuuba.»† ³⁸ Laamɗo yo Laamɗo wuurɓe, wanaa Laamɗo maayɓe.‡ Sabi banngal makko yimɓe fuu yo wuurɓe!

³⁹ Yoga e dunkee'en Sariya mbii:

—Moobbo, a haalii goonga.

⁴⁰ Caggal dum, ɓe cuusaali lamndaade mo fay huunde.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

⁴¹ Iisaa wii ɓe:

—Hono ɓe mbaawiri wiide Almasiihu yo taanii Daawuuda?

⁴² Daawuuda e hoore mum wii e ley dewtere mum Jabuura:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

⁴³ faa mi wada njaɓɓaa wayɓe maa.»§

⁴⁴ Daawuuda «Joomam» noddirta mo, ndennoo, hono mo laa-tortoo taanum tan?

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya

⁴⁵ Nde wonnoo yimɓe ɓee fuu ana kettindanoo mo, o wii taalibaaɓe makko ɓee:

⁴⁶ —Ndeentee e dunkee'en Sariya yiɗuɓe yiiloraade saayaaji mawɗi e jowteede ley luumooji, foodantooɓe joolle ɓurɗe teddude e ley cuuɗi baajordɗi e ley yanngeeji fuu. ⁴⁷ Eɓe teeta

† 20:37 Pergu 3.6 ‡ 20:38 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko ɓooyi. Ko Laamɗo wii yo Laamɗo maɓɓe koo, holli eɓe

nguuri. § 20:43 Jabuura 110.1

cuudi rewbe talka'en be worbe mum'en maayi, ebe njuutina duwaawuui ma66e faa be nanndinkinoo e moyyube. Kambe, jukkungo naawngo burata jippineede e ma66e.

21

Haala sadaka burdo moyyude

¹ Iisaa hunci gite, yii arsukunte'en ana ngada sadakaaji mum'en e keesu sadaka oo. ² Mo yii debbo misikiino mo gorum maayi, kaɗum duu ana wada hen buudi diidi. ³ E ley dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: oo debbo misikiino, ko o wadi e ley keesu oo koo, buri ko bee too fuu ngadi hen koo. ⁴ Sabi be fuu, ko bonnantaa be huunde tan be ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

Haala taagumansaaɗi kollooji timmoode aduna

⁵ Won yogaa6e ana kaala haala Suudu Dewal Mawndu nduu, no ndu ɗardiniraa kaaye e kulle cakkaade. Nden Iisaa wii:

⁶—Ko njiyaton koo, wakkati waran nde fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

⁷ Be lamndii mo, be mbii:

—Moobbo, humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁸ O wii:

—Ndeentee pati on yoyne. Heewbe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko», «Wakkati oo badike». Pati njokkee be. ⁹ So on nanii golowole e murtereeji, pati kulee. Ana tilsi dum wada tafon, kaa dum wanaa timmoode don e don.

¹⁰ O jokki wiide:

—Leɗol ha6an e leɗol, laamu ha6an e laamu, ¹¹ dimmbande leydi mawde e yolbereeeji ngadan, ɗawuui bondi ngaran e nokkuuje yogaa6e, kulle kul6iniide e taagumansaaɗi mawdi 6anngan dow kammu. ¹² Kaa gila dum fuu dum wadaali, yimbe nanngan on, torra on cara on ley cuudi baajordi, mbede-don e kasu, na6e-don yeeso kaanankoo6e e saro6e saabe am. ¹³ Dum hokkan on seettanaade kam. ¹⁴ Pi6ee aniya e berde mon mbaason lanndinanaade no ndanndirton ko'e mon, ¹⁵ sabi mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko way6e mon bee fuu mbaawaa salaade naa yeddude. ¹⁶ Saaraa6e mon e sakiraa6e mon e koreeeji mon e gidiraa6e mon, kaɗum'en njammbotoo on, mbara yoga e mon. ¹⁷ Yimbe fuu mbajan on saabe am, ¹⁸ kaa fay leembol ko'e mon majjataa. ¹⁹ Muɗal mon ndanndirton yonkiiji mon.

No Urusaliima halkirtee e no Bii Neddo oo wartirta

²⁰ —Nde njii-don Urusaliima ana filaa konuuji fuu, anndee helde mum 6adike. ²¹ Oon wakkati, 6e dum tawi Yahuudiya fuu, yo ndogu peewa baamle kaaye, 6e dum tawi e ley ngeenndi ndii fuu, yo njaltu e mayri, tawaa6e ladde duu, pati naattu ngeenndi ndii. ²² Sabi deen jalaade yo jalaade yo6tagol, faa ko winndii koo fuu tabita. ²³ Bone woodanii haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! Sabi torraaji mawdi njanan e leydi ndii, jukkungo jippoo e lepol ngol. ²⁴ Be camminiirte kaafaawi, 6e nanngée, 6e na6ee hakkunde heefer6e. Been ndippan e Urusaliima faa nde wakkati mum'en timmi.

²⁵ Taagumansaaji ngadan e naange e lewru e koode. Kulol wadan e leydi ndii, faa lepi dii fuu mbemmbee saabe dillere geeci e bempeeje mum. ²⁶ Yim6e modoto saabe kulol so miilike albalaawu jippotoodo e aduna oo, sabi fay kulle gonde dow kammu dee ndimboto. ²⁷ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete, ana wara e duule, ana warda baawde e teddeengal manngal. ²⁸ Onon, so dum fuddii wadude, ceyo-don, njoonndoro-don soottiteede mon 6adike.

Banndol haala ibbe

²⁹ Caggal dum, o haalani 6e ngol banndol:

—Taykitee ibbe e ledde godde dee fuu. ³⁰ So on njii de mbilitii, odon anndi onon e ko'e mon, ndunngu 6adike. ³¹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee Laamu Laamdo oo 6adike. ³² Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa, tawee kudde dee fuu ngadaali. ³³ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala jeertanagol gartol Almasiihu

³⁴ —Ndeenee ko'e mon pati berde mon metta, so kebbinoro-don yaraawo faa cigiron, so cunlanon aduna, so pannde gartol Almasiihu ndee juhira on ³⁵ no piccal nii. Sabi ende wara dow yim6e aduna fuu. ³⁶ Ndennoo, njeerto-don wakkati fuu, nduwo-don, yalla odon ke6a dadude e deen kulle gadooje fuu, mbaawon daraade yeeso Bii Neddo oo.

³⁷ Nalooma, Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, jemma, o yaltan, o waaloya dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ³⁸ Yim6e fuu ana immoo, ana njaha to Suudu Dewal Mawndu too gila beetee kecco faa kettindanoo mo.

22

No hooree6e ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Wakkati iidi mo buuru yuufinaaka biyeteedo Paska oo 6adike. ² Hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya 6ee ana tewta no mbarda Iisaa, kaa e6e kula yim6e 6ee.

³ Nden Ibiliisa naati e Yahuuda annditirteedo Isikariy-ota, jeyaado e sappo e didon 6ee. ⁴ Yahuuda yehi haaldoyi e hooree6e yottinoo6e sadaka e hayboo6e Suudu Dewal Mawndu nduu no o wadira Iisaa e juude mum'en. ⁵ Be ceyii, 6e podani mo 6e njeenan mo kaalisi. ⁶ O ja6i, omo fiya dabare no o jammbootoo Iisaa tawa yim6e 6ee kumpitaaki.

Haala lanndinanaade hiraande iidi Paska

⁷ Iidi mo buuru yuufinaaka, nde 6e mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, yottii. ⁸ Nden Iisaa neli Piyeer e Yuhanna, wii dum'en:

—Njehee lanndinanee en hiraande iidi Paska faa jaamen.

⁹ Be lamndii mo:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo nde?

¹⁰ O wii 6e:

—Yeewee, so on naatii ngeenndi ndii, on kawran ton e gorko, ana roondii mbulku ndiyam. Njokkee e makko faa e galle do mo naatata doo, ¹¹ mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu jaamdata e taalibaa6e mum 6ee hiraande iidi Paska?» ¹² O hollan on sooro manngo paraango, ton lanndinanto-don en dum.

¹³ Be njehi, 6e tawri hono no o wii 6e nii, 6e lanndinii hiraande Paska ndee.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaa6e mum hiraande iidi Paska

¹⁴ Nde wakkati oo yottinoo ndee, o joodii kanko e sappo e didon 6ee. ¹⁵ O wii 6e:

—Mido yidi jaamdude e mon sanne hiraande Paska ndee, gila mi torraaka. ¹⁶ Sabi mido wiya on: mi hiirtataako nde kasen faa jaannde nde nde tabiti ley Laamu Laamdo.

¹⁷ O 6ami horde, o yetti Laamdo, o wii:

—Nanngée dum, peccee dum e hakkunde mon ¹⁸ sabi mido wiya on: mi yarataa peguujam kasen faa nde Laamu Laamdo waroyi.

¹⁹ Kasen, o 6ami buuru, o yetti Laamdo, o helti, o hokki 6e, o wii:

—Dum yo terde am cakkiraade kammari mon, ngadee dum faa miccito-don kam.

²⁰ Hono non duu, nde 6e tilii hiraande ndee, o 6ami horde peguujam, o hokki 6e, o wii:

—Ndee doo horde woni aadi keyri. Aadi ndii tabintini-raama yiyyam am njupportoodam saabe mon. ²¹ Kaa jammbootodo kam oo ana jaamda e am e la'al gootal. ²² Waajibi Bii Neddo dalira aduna no fdiranaa nii. Kaa bone woodanii jammbootodo mo oo!

²³ Hedde e6e lamndondira hakkunde ma66e homo e ma66e gollata oo golle.

No Iisaa waynorii taalibaa6e mum 6ee

²⁴ Nii taalibaaḅe ḅee ndarii ana njeddondira hakkunde mum'en homo ḅuri teddude. ²⁵ Iisaa wii ḅe:

—Kaanankooḅe ana ndonna laamu mum'en dow lejji mum'en. Jom'en doole e maḅḅe ḅee duu ana njidi noddireede sooninkooḅe. ²⁶ Kaa onon, wanaa non ḅum laatortoo hakkunde mon. Ko kaan-don laataade dee, ḅurdo teddude e mon yo laato hono cukalel, ardiido laato hono golloowo. ²⁷ Homo ḅuri teddude, joodiido faa jaama naa battinoowo jaamdu? Wanaa jaamoowo oo naa? Kaa miin, mido wa'i hakkunde mon no battinoowo jaamdu nii.

²⁸ Onon ngoni wondube e am e ley ko koro am ittetee koo fuu. ²⁹ Kammari ḅum, miin duu, mi hokkii on laamu no Baabiraado am hokkiri kam laamu nii, ³⁰ faa jaamden, njarden e la'al am ley laamu am, njoodo-don e dow joodorde kaanankooḅe, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii.

³¹ Simon, Simon, Ibiliisa jaagike faa seda on no alkama sedirtee nii. ³² Kaa mi jaaganike ma pati goondinal maa mursee. Aan, so a wartii e am, ngadaa e sakiraaḅe maa ḅee semmbe.

³³ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, mi lanndinike naḅdeede e maa kasu e wardeede e maa!

³⁴ Kaa Iisaa wii:

—Piyeer, mido haalane: fade ndontoori jogginde hannde a wiyaa a anndaa kam cili tati.

³⁵ O wii ḅe kasen:

—Nde nelunoo-mi on rafi dannga e mbasu e paḅe, won ko jaki on naa?

Be mbii:

—Walaa!

³⁶ O wii ḅe:

—Jooni kaa, jogiido dannga ḅama, jogiido mbasu naḅora, mo walaa kaafaawi, sootta saaya mum sooda ngooti. ³⁷ Sabi ana winndii mi hiisodete e bonḅe.* Mido wiya on: ana tilsi ḅum hewtoo kam. Ko cappanaa-mi koo fuu goondan.

³⁸ Be mbii:

—Kalfaado, kaafaaje didi annii!

O wii ḅe:

—Heyii!

No Iisaa jaagorii Laamdo dow waamnde haayre Jaytun

³⁹ Iisaa yalti, fa'i waamnde haayre wiyeteende Jaytun no o woowiri nii. Taalibaaḅe makko ḅee njokki e makko. ⁴⁰ Nde o yottinoo ndee, o wii ḅe:

—Nduwee pati on ceyte.

⁴¹ Caggal ḅum, o toowtiri ḅe ko waarata e wedanne haayre, o diccii, omo duwoo, ⁴² omo wiya:

* 22:37 Esaaya 53.12

—Baaba, so a muuyii, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoo sago am, laatoo sago maa aan!

⁴³ Oon wakkati fuu, malaa'ika iwruudo dow kammu 6anngani mo, hokki mo semmbe. ⁴⁴ O ruubi faa walaa seese, o beydii tekkinde duwaawu makko, nguli makko ana to66a e leydi no to66e yiyam nii. ⁴⁵ Nde o tilii duwaade ndee, o wirfitii e taalibaa6e makko 6ee, o tawi e6e daanii saabe terde baatude. ⁴⁶ O wii 6e:

—Kodum daanoto-don? Immee nduwo-don, pati on ceyte!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ Omo e haala kaa faa jamaa wari. Biyeteedo Yahuuda, gooto e sappo e didon 6ee, ardii 6e. Yahuuda battitii Iisaa faa buuccoo dum. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Yahuuda, buccaango njamborto-daa Bii Neddo oo naa?

⁴⁹ Nde wondube e Iisaa 6ee njii ko wadata koo ndee, mbii:

—Kalfaado, min coppa 6e kaafaaje naa?

⁵⁰ Non gooto ma66e soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum jaamuru. ⁵¹ Iisaa jaabii, wii:

—Daldee nii!

O memi nowru kaadime oo, o sellini dum. ⁵² Iisaa haalani war6e nanngude dum 6ee, maw6e 6ee e hooree6e yottinoobe sadaka e hayboobe Suudu Dewal Mawndu 6ee, wii:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁵³ Nannde fuu mido wondunoo e mon ley Suudu Dewal Mawndu nduu, on pawaali e am junngo. Kaa jooni yo wakkati mon, jooni yo wakkati mo nimre laamotoo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁵⁴ Be nanngi Iisaa, 6e ngusi dum faa ley galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde ma66e. ⁵⁵ Yiite hu66anooma hakkunde daalaare galle oo, Piyeer wari jooddii e joodii6e ton 6ee. ⁵⁶ Kordo gooto yii omo fewti e fooyre ndee, taykitii mo faa gasi, wii:

—Oo duu e makko wondunoo.

⁵⁷ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Banndam debbo, mi anndaa mo fey.

⁵⁸ Nde 6ooynoo seeda, goddo yii mo, wii:

—Aan duu e ma66e njeye-daa!

Piyeer wii oon:

—Gido, mi jeyaaka e ma66e!

⁵⁹ Faa wadi leer caggal mum, goddo kasen immiini haala kaa, wii:

—Tayoral, kanko duu omo wondunoo e makko, sabi o Galilinke.

⁶⁰ Piyeer jaabii, wii:

—Gido, mi faamataa ko kaalataa koo!

O tilaaki haalde, faa ndontoori joggini. ⁶¹ Nden Iisaa yeec-citii, yeewi Piyeer. Non Piyeer miccitii konngol ngol Iisaa haalannoo dum ngol: «Fade ndontoori jogginde hannde, a wiyan a anndaa kam cili tati.» ⁶² O yalti sella, o darii omo woja faa omo heppiya.

No maw6e diina cariri Iisaa

⁶³ Yim6e nanngu6e Iisaa 6ee ndarii ana njaayra dum, ana piya dum. ⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, e6e lamndoo mo, e6e mbiya:

—Annditin homo fii maa!

⁶⁵ Hedde e6e mbiya mo bihiile bonde.

⁶⁶ Nde weetunoo ndee, waalde Saahii6e ndee hawriti, dum woni maw6e lepol ngol e hooree6e yottinoo6e sadaka e dun-kee'en Sariya. Iisaa waddaa yeeso ma66e. ⁶⁷ Be mbii dum:

—So aan woni Almasiihu oo, haalan min.

O wii 6e:

—Fay so mi wii on non, on njaabataa. ⁶⁸ So mi lamndike on duu, on njaabataako. ⁶⁹ Kaa gila jooni, Bii Neddo oo joodoyto jaamo Laamdo, Jom Baawde oo.

⁷⁰ Be fuu 6e mbii:

—Ndennoo a Bii Laamdo naa?

O wii 6e:

—No mbii-don nii.

⁷¹ Be mbii:

—En kaajaaka seedee hankasen, nde wonnoo o haaldii hunduko makko, en fuu en nanii!

23

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Caggal dum, waalde Saahii6e ndee fuu immii, na6i Iisaa to Pilaatu goforneer oo. ² Be ndarii e6e ngullanoo mo, e6e mbiya:

—Min tawii oo ana jirkita lepol amen, ana hada dum yobude kaananke Roma oo lampo, ana wiya hoore mum yo Almasiihu, dum woni kaananke.

³ Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

⁴ Pilaatu ja66itii, wii hooree6e yottinoo6e sadaka e jamaa oo fuu:

—Mi yiyaali e makko daliili fuu ko jukkata mo.

⁵ Kaa 6e cattini e haala ma66e faa sanne, e6e mbiya:

—Ko o waajotoo koo ana murtina yim6e ley leydi Yahuudiya fuu, gila Galili to o fuddiri too faa doo.

⁶ Nde Pilaatu nanunoo dum ndee, lamndii yalla o Galilinke naa? ⁷ O faami Iisaa e laamu Hirudus iwata, o neldi dum

Hirudus. Sabi e ley den jalaade tawi Hirudus ana Urusaliima. ⁸ Nde Hirudus yii Iisaa ndee, weltii hen sanne, sabi 6ooyii omo yidi yiide dum saabe ko mo nannoo e mum koo. Kasen duu omo yeloo yiide dum ana wada kaayde. ⁹ O lamndii dum lamndi keewdi, kaa Iisaa jaabaaki fay huunde. ¹⁰ Hooree6e yottino6e sadaka e dunkee'en Sariya ndarii don, ana ngullanoo mo ko mbaawi fuu. ¹¹ Hirudus duu hoyni mo, jaayri mo, kapum e sordaasi'en mum, 6oorni mo saaya lobba, neltiri mo Pilaatu. ¹² Nannde mum Pilaatu e Hirudus laatii gidiraa6e, arannde 6e honnondirnoo6e.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹³ Pilaatu noddi hooree6e yottino6e sadaka e maw6e 6ee e yim6e fuu, ¹⁴ wii dum'en:

—On ngaddanii kam oo neddo jirkitoowo yim6e. Mi lamndike mo yeeso mon, kaa ko ngullaniri-don mo koo fuu, mi yiyaali hen daliili ko jukkata mo. ¹⁵ Hirudus duu yiyaali e makko fay huunde, sabi o neltirii en mo. Anndee, oo gorko wadaali fay huunde ko warata dum. ¹⁶ Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo. [¹⁷ *]

¹⁸ Be fuu 6e ngullidi daande wootere, 6e mbii:

—War mo, njoppitanaa min Barabas!

¹⁹ Barabas nee yo uddiranoodo kasu saabe murtere wadunoonde e ngeenndi ndii, e saabe war-hoore. ²⁰ Pilaatu haaldi e ma66e cilol dida6ol dow yidude yoppitinde Iisaa, ²¹ kaa 6e ndarii e6e ngulla, e6e mbiya:

—Tontu mo! Tontu mo e leggal bardugal!

²² Pilaatu wii 6e tata6ol:

—Kodum o wadi ko boni? Mi yiyaali e makko daliili fuu ko haani warde mo! Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo.

²³ Kaa 6e 6eydii wullude gullaali mawdi, e6e mbiya o tontee. Gullaali ma66e dii njaalii Pilaatu, ²⁴ o fellisi wadande 6e ko 6e jaagii koo. ²⁵ O yoppitani 6e mo 6e jaagii yoppitee oo, oon yo uddiranoodo kasu saabe murtere e war-hoore. Kaa Iisaa, o wadi dum e juude ma66e, faa 6e ngada dum ko weli 6e.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²⁶ Nde 6e na6ata mo ndee, 6e nanngi gorko Sireenanke biyeteedo Simon, iwrudo ley ladde. Be mbakkini dum leggal bardugal ngal faa jokka e caggal Iisaa. ²⁷ Yim6e heew6e njokki hen. Rew6e duu ana hakkunde ma66e, ana mboya no dum foti mettude dum'en. ²⁸ Iisaa yeecitii rew6e 6ee, wii dum'en:

* **23:17** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 17:Nde wonnoo ana tilsi e Pilaatu iidi Paska fuu yoppitana 6e kasunke gooto.

—Rewbe Urusaliima, pati mboyee kam, mboyee ko'e mon e bi66e mon! ²⁹ Sabi jalaade ngaran nde yimbe mbiyata: «Rewbe rimar6e e deedi di caawaali abada e endi di muyninaali, mbelii hoore!» ³⁰ Nden, yimbe mbiyan baamle kaaye caama dow mum'en, mbiya tule cudda dum'en. ³¹ Sabi so 6e ngadii nii gila ca6al ngal keccal, hono laatotoo so ngal yoorii?

³² Be na6idi e Iisaa yimbe didon yanoo6e. Been duu yo waretee6e. ³³ Nde 6e njottinoo nokku biyeteedo Laalagal Hoore ndee, 6e tonti mo e leggal bardugal, kanko e yanoo6e didon 6ee, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁴ O wii:

—Baaba, yaafa 6e sabi 6e anndaa ko 6e ngadata.

Nii 6e pecciri kaddule makko urwa. ³⁵ Yimbe ndarii don ana yeewa. Hooree6e 6ee duu ndarii ana njaayra mo, ana mbiya:

—O biltii wo66e, o bilta hoore makko so o Almasiihu, Cu6aado Laamdo oo!

³⁶ Sordaasi'en 6ee duu njaayri mo, ngaddani mo biineegiri, ³⁷ ana mbiya:

—So aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo, biltu hoore maa!

³⁸ Tawi ana winndii e tiimde hoore makko: OO YO KANANKE YAHUUDIYANKOO'BE.

³⁹ Gooto e yanoo6e didon tontidaa6e e makko 6ee ana jinja mo, ana wiya:

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Biltu hoore maa, mbiltaa min minen duu!

⁴⁰ Kaa goddo oo jahii e oo too, wii:

—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo. ⁴¹ Enen, en ke6ii ko kaandu-den, jukkeede men yo goonga jaati, sabi ko ngollu-den tan njobeteden. Kaa kanko, o wadaali fay huunde ko dagaaki.

⁴² Caggal dum, o wii:

—Iisaa, miccito-daa kam so a laatitike kaananke.

⁴³ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: hannde jaati a wondoyan e am ley alijenne.

Haala maayde Iisaa

⁴⁴ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide, ⁴⁵ naange ni66i, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii, laatii taye didi.

⁴⁶ Iisaa wulli wullaango manngo, wii:

—Baaba, mi tummbii yonki am kii e junngo maa.

O haali dum tan, o dali aduna. ⁴⁷ Nde hooreejo sordaasi'en oo yii ko wadi koo ndee, yetti Laamdo, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo poocitiido!

⁴⁸ Jamaa garnoodo yeewde oo fuu, nde yiinoo ko wadi koo ndee, wirfitii terde mum ana mbaati. ⁴⁹ Kaa anndube mo bee fuu, ndarii to toowti ana yeewa. Rewbe jikkunoo6e e makko gila leydi Galili bee ana e ma66e.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁵⁰⁻⁵¹ Gorko gooto ana jeyaa e waalde Saahii6e ndee, ana wiye Yuusufu. Omo iwa Arimatiya, ngootiri e geelle leydi Yahuudiya. O gorko moyyo, poocciitido, omo doomunoo 6anngugol Laamu Laamdo oo. O tawdaaka e waalde Saahii6e ndee haala e golle. ⁵² O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa, ⁵³ o jippini dum leggal bardugal ngal, o fiili dum e kasanke, o watti dum e yanaande asaande ley haayre, do fay gooto meedaali watteede. ⁵⁴ Dum hawri e jannde lanndinal tawi jalaande fowteteende 6adike fuddude.

⁵⁵ Rewbe wondunoo6e e Iisaa gila Galili bee njokki e Yuusufu, njii yanaande ndee e no o wattiraa ley mayre, ⁵⁶ kooti, moyyinoyi nebameeji uurooji.

Caggal dum, 6e powti jalaande fowteteende no yamiroore ndee wiiri nii.

24

No Iisaa immintiniraa

¹ Beetee law jannde alan, 6e pahi to yanaande too, tawi 6e na6orii nebameeji uurooji di 6e moyyinoo dii. ² Be tawi haayre ndee tallitaama, ittaama e damal yanaande ndee, ³ kaa nde 6e naatunoo ndee, 6e tawaali ton tew Iisaa, Moobbo oo. ⁴ E ley no hakkille ma66e jirkitorii nii, wor6e didon ndarii yeeso ma66e, ana 6oornii kaddule jalbooje. ⁵ Nii kulol nanngi 6e, 6e tuggi tiide ma66e e leydi. Oon wakkati wor6e bee mbii 6e:

—Ko saabii so odon tewta guurdo hakkunde maay6e? ⁶ O walaa doo, o immitike. Miccitee ko o haalannoo on leydi Galili koo ⁷ nde o wii: «Ana tilsii Bii Neddo oo wadee e juude luuttoo6e, tontee e leggal bardugal, immitoo jannde tata6ere.»

⁸ Nii 6e miccitii haala Iisaa kaa. ⁹ Be iwi to yanaande too, 6e mbirfitii 6e kaalanoyi dum sappo e go'o 6ee e wo66e 6ee fuu. ¹⁰ Been rewbe ngonii: Mariyama mo Magdala e Yowanna e Mariyama inna Yaakuuba. Kam6e e rewbe wondunoo6e e ma66e 6ee kaalani dum nelaa6e 6ee. ¹¹ Nelaa6e 6ee njogorii haala ma66e kaa yo meere, calii goondinde 6e, ¹² kaa Piyeer immii, dogani yanaande ndee. Nde o yuurninoo ndee, kasanke oo tan o yii. Caggal dum, o hooti galle ma66e, o bemmbaado saabe ko wadi koo.

No Iisaa 6anngirani taalibaa6e mum didon dow laawol Em-mayus

¹³ E oon jalooma jaati, didon e taalibaa6e 6ee nanngi laawol wuro wiyeteengo Emmayus. Hakkunde ngoon wuro e Urusaliima ana waara e kilooji sappo e go'o. ¹⁴ E6e ngaajodoo ko wadi koo fuu. ¹⁵ E ley gaajaate ma66e dee e6e ndokkondira hakkillaaji, nii Iisaa e hoore mum hewtii 6e, waddi e ma66e jaadal. ¹⁶ Kaa heedoode wadaa e gite ma66e pati 6e anndita mo. ¹⁷ O wii 6e:

—Kodum ngaajoto-don e laawol mon ngol?

Non 6e ndarii, terde ma66e mbaati. ¹⁸ Gooto e ma66e biyeteedo Kiliyopas jaabii mo, wii:

—Aan tan gooto woni kodo ley Urusaliima mo anndaa ko wadi e ley jalaade dee koo naa?

¹⁹ O wii 6e:

—Kodum?

Be mbii mo:

—Ko wadi e Iisaa Nasaraatunke oo koo. O annabaajo, jom baawde ley haala makko e golle makko yeeso Laamdo e yim6e fuu. ²⁰ Kaa hooree6e yottino6e sadaka e maw6e men ngadi mo e juude laamu yalla omo jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal bardugal. ²¹ Miden njikkunoo kanko soottitotoo Israa'iila. Hannde woni jalooma tata6o ko dum wadi. ²² Kasen, yoga e rew6e amen kaaynii min. 'Be njehi to yanaande too beetee law, ²³ 6e tawaali ton tew makko, 6e ngarti, 6e mbii malaa'ika'en 6annganii 6e, mbii omo wuuri. ²⁴ Caggal dum, yoga e wondii6e amen njaa6e to yanaande too 6ee, tawri no rew6e 6ee mbiiri nii, kaa kanko e hoore makko, 6e njiyaali mo.

²⁵ Oon wakkati Iisaa wii 6e:

—Hey onon famar6e hakkille! Booyii on ngoondinaali haala annabaa6e! ²⁶ Wanaa ana tilsii Almasiihu torree, naata e teddungal mum naa?

²⁷ Nden o fammini 6e ko Binndi dii fuu kaali haala makko, gila e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaa6e 6ee.

²⁸ Nde 6e paandii wuro ngo 6e immanii ngoo ndee, Iisaa wadi hono o anniyiido bettaade nii. ²⁹ Nii 6e jaagii mo, 6e mbii:

—Heddoda e amen, sabi hiirii, jemma warii.

O jokki e ma66e, o jippanii 6e. ³⁰ Nde 6e njoodinoo e6e jaama ndee, o 6ami buuru, o yetti Laamdo, o helti buuru oo, o hokki 6e. ³¹ Non gite ma66e peerti, 6e annditi mo. Don e don o iwi e gite ma66e. ³² Gooto fuu darii ana wiya goddo:

—Nde o haaldata e men e laawol ngol omo fammina en Binndi dii ndee, wanaa 6erde men 6uu6ii naa?

³³ Don e don, 6e immii 6e mbiritii Urusaliima, 6e tawtoyi ton sappo e go'o 6ee e wondii6e mum'en ana kawriti. ³⁴ Been mbii:

—Goonga, Kalfaado men Iisaa wuurtii, o 6annganii Simon.

³⁵ Didon bee duu njantanii be ko wadunoo e laawol mum'en, e no annditiri mo nde o helti buuru ndee.

No Iisaa banngirani taalibaa6e mum sappo e go'o bee

³⁶ Be tilaaki haalde, faa Iisaa e hoore mum darii hakkunde ma66e, wii 6e:

—Onon e jam!

³⁷ Be kuli, 6e demyii, 6e miili ko 6e njii koo yo mbeelu. ³⁸ Non o wii 6e:

—Ko hul6ini on? Ko saabii so odon miila dii miilooji e berde mon? ³⁹ Yeewee juude am e koyde am, dum miin jaati. Memee kam, yeewon. Sabi mbeelu walaa tew, walaa gi'e no am nii.

⁴⁰ Nde o haalata dum ndee, o holli 6e juude makko e koyde makko. ⁴¹ Nde wonnoo 6e ndonkii goondinde saabe seyo e kaayde, o wii 6e:

—Odon njogii doo ko jaametee naa?

⁴² Be ngaddani mo tayre liingu cahaado, ⁴³ o nanngi nde, o jaami yeeso ma66e.

⁴⁴ Caggal dum, o wii 6e:

—Ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e e Jabuura cappii e am koo fuu, ana tilsi dum goonda. Dum jaati woni ko kaalannoo-mi on nde ngondunoo-mi e mon ndee.

⁴⁵ Oon wakkati, o udditi hakkillaaji ma66e, yalla e6e paama Binndi dii. ⁴⁶ O wii 6e:

—Ana winndii Almasiihu oo torrete faa maaya, immitoto hakkunde maay6e jalooma tata6o. ⁴⁷ Ana winndii kasen: saabe makko leji dii fuu ooynante faa tuuba, ke6a yaafaa-muya luutti. Dum ana fud6a gila Urusaliima. ⁴⁸ Onon ngoni seettotoo6e kulle dee! ⁴⁹ Miin, mi neldan on ko Baabiraado am fodi koo fuu. Kaa keddee e ngalluure ndee, faa nde baawde gonde dow dee njippii e mon fuu.

No Iisaa ɗabbiniraa dow kammu

⁵⁰ Iisaa na6i 6e faa hedde Baytaniya, hunci juude, duwanii 6e. ⁵¹ Do o duwantoo 6e doo, o seerti e ma66e, o ɗabbinaa dow kammu. ⁵² Be cujidani mo, caggal dum, 6e mbirfodii Urusaliima e seyo manngo. ⁵³ Wakkati fuu e6e tawee ley Suudu Dewal Mawndu nduu, e6e njetta Laamdo.

Linjiila Iisaa Ngedu Yuhanna

No Konngol Laamdo laatorii neddo

¹ E puddoode biyeteedo Konngol ana woodi. Biyeteedo Konngol oo ana wondi e Laamdo, o Laamdo. ² Omo wondi e Laamdo gila puddoode. ³ E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde e ko woodi koo, tagaaka so wanaa e makko. ⁴ E makko nguurndam woni, dam nguurndam laatanii yimbe fooyre. ⁵ Fooyre ndee ana yaayna ley nimre. Nimre ndee waawaa pifude nde.

⁶ Wadiino e wakkati, Laamdo nelii neddo biyeteedo Yaayaa. ⁷ O seedee gardo haalde haala ndeen fooyre oo, yalla yimbe fuu ana ngoondinira saabe haala makko kaa. ⁸ Wanaa kanko woni fooyre ndee, kaa o seedee gardo haalde haala mayre oo. ⁹ Kayre woni fooyre goongaraare warnde ley aduna faa yaaynana yimbe fuu.

¹⁰ Biyeteedo Konngol oo ana ley aduna, kanko woni tagudo aduna oo, kaa aduna oo annditaali mo. ¹¹ Mo warii e lejol makko, kaa lejol makko ja66aaki mo. ¹² Kaa ja66iibe mo so ngoondini mo bee, o hokkii dum'en baawde laataade 6i66e Laamdo. ¹³ Been yo rimraabe ko wanaa muuyo terde, ko wanaa muuyo gorko, kambe 6e rimraabe iwrude to Laamdo.

¹⁴ Konngol ngol laatii neddo. Oon hodidi e meeden, o keewdo hinnee e goonga. Min njii teddeengal makko, teddeengal hono ngal Bajjo hebata e baam mum.

¹⁵ Yaayaa seettanike mo, eewnii, wii:

—Kanko woni mo kaalannoo-mi on haala mum oo, mbii-mi: «Caggal am ardiido kam waran, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»

¹⁶ No hinnee makko foti heewde, en fuu en ke6ii, hinnee dow hinnee. ¹⁷ Saabe Muusaa ke6ir-den Sariya, kaa hinnee e goonga saabe Iisaa Almasiihu he6iraa. ¹⁸ Fay gooto yiyaali Laamdo abada. Jonnoo, Biddo bajjo gondudo e Baabiraado oo, katum humpiti en mo.

No Yaayaa waajorii

¹⁹ Yahuudiyankoo6e Urusaliima neli Lewinkoo6e* e yotti-noo6e sadaka to Yaayaa lamndoo katum woni homo. ²⁰ O jaabii 6e ko selli:

—Miin, mi wanaa Almasiihu.

* **1:19** Yimbe lejol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

²¹ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Aan, a homo? A annabi Iliyaasa naa?

O wii:

—Mi wanaa.

Be mbii:

—A Annabaajo oo naa?

O jaabii:

—Mi wanaa!

²² Be mbii mo:

—A homo ndennoo? Haalan min ko min kaaltanoya nelu6e min 6ee. Ko njogori-daa hoore maa?

²³ O jaabii, o wii:

—Miin woni «ooynotoodo ley ladde jeereende so ana wiya: moyyintinee laawol Joomiraado»,[†] hono no annabi Esaaya wiiri nii.

²⁴ Nelaabe 6ee to Farisa'en iwri. ²⁵ Be lamndii mo:

—Ko saabii so ada loota yim6e lootogal batisima, tawi a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oo?

²⁶ Yaayaa jaabii 6e, wii:

—Miin, mido batisira ndiyam, kaa won dariido hakkunde mon mo on anndaa. ²⁷ Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay e humtude 6oggi pade makko.

²⁸ Dum wadii Baytaniya ootoo banngge maayo Urdun, do Yaayaa batisannoo doo.

²⁹ Janngo mum, Yaayaa yii Iisaa ana wara e mum, wii:

—Annii, njawdiri Laamdo ndoondotoondi luutti aduna.

³⁰ Dum woni ko mbiinoo-mi e makko: «Neddo waran caggal am, ardiido kam, sabi omo woodi gila mi tagaaka.» ³¹ Miin, mi anndaano mo, kaa mi warii mido batisira ndiyam yalla omo 6anngana Israa'iilankoo6e.

³² Yaayaa seettii, wii:

—Mi yii Ruuhu hono wuugaandu ana jippoo iwde dow kammu faa hodi dow makko. ³³ Miin, mi anndaano mo. Kaa neldo kam mi batisira ndiyam oo, kapum wii kam: «Oon mo njiyataa Ruuhu ana jippoo dow mum oo, kapum woni batisiroowo Ruuhu Ceniido.» ³⁴ Miin, mi yii, mi seettike kanko woni Bii Laamdo.

No Iisaa suborii taalibaa6e mum aranndee6e

³⁵ Janngo mum kasen Yaayaa ana dardii e taalibaa6e mum didon. ³⁶ O yii Iisaa ana bettoo, o wii:

—Annii, njawdiri Laamdo!

³⁷ Taalibaa6e didon 6ee nani ko o haali koo, njokkitii Iisaa.

³⁸ Iisaa yeecitii, yii e6e njokki e mum, wii 6e:

—Kodum tewtaton?

Be njaabii, 6e mbii:

—*Rabbii* (dum woni «Moobbo»), hoto njoodoto-daa?

[†] 1:23 Esaaya 40.3

³⁹ O wii 6e:

—Ngaree yeewee!

Nden 6e ngari, 6e njii do o joodotoo doo. Be ngondi e makko oon jalooma. Dum wadii wakkati kiikiide.

⁴⁰ Andire mijii Simon Piyeer oo yo gooto e didon nan6e haala Yaayaa so njokkitii Iisaa 6ee. ⁴¹ Mawniiko Simon o adii fuu hawrude, o wii dum:

—Min njii Almasiihu.

(Dum woni Cu6aado.)

⁴² O na6i dum to Iisaa. Iisaa yeewi Simon, wii dum:

—Aan, Simon 6ii Yuhanna mbiyete-daa, caggal jooni a in-nditirte Kefas.

(Kefas e Piyeer fuu gootum. Maanaa majjum yo haayre.)

⁴³ Janngo mum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipa, o wii dum:

—Jokkam!

⁴⁴ Filipa ana jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e mum ndee. ⁴⁵ Filipa hawri e Natanayel, wii dum:

—Min tawii mo haala mum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaa6e oo. O Iisaa Nasaraatunke 6ii Yuusufu oo.

⁴⁶ Natanayel wii mo:

—Ko moyyi ana waawi iwrude Nasaraatu naa?

Filipa jaabii mo:

—War yeew!

⁴⁷ Iisaa yii Natanayel ana feewi dum, wii:

—Oo yo Israa'iilanke jaati, kutee fuu walaa e makko.

⁴⁸ Natanayel wii mo:

—Hoto anndu-daa kam?

Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi yii ma ley ibbi gila Filipa noddaali ma.

⁴⁹ Natanayel jaabii, wii:

—Moobbo, a Bii Laamdo, a kaananke Israa'iila.

⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Saabe mi wii mi yii ma ley ibbi koo tan ngoondinir-daa naa? A yiyan ko 6uri dum haaynaade.

⁵¹ Nden o wii Natanayel:

—Mido haalana on goonga: on njiyan kammu ana udditoo, on njiyan malaa'ika'en Laamdo ana njabba ana njippoo dow Bii Neddo.

2

No Iisaa wadiri haaynde ley kuurtungu

¹ Balde didi caggal mum, kuurtungu wadi ley ngalluure wiyeteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ana tawanoo ton. ² Iisaa e taalibaa6e mum duu noddaama ngara kawra e

kuurtungu oo. ³ Nde peguujam ma66e timmunoo ndee, inna Iisaa wii:

—Be ngalaa peguujam.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Tama aan haalanta kam ko kaan-mi wadude? Wakkati am yonaali tafon.

⁵ Inniiko wii golloo6e 6ee:

—Ko o yamiri on fuu, ngadon.

⁶ Kaaye jeegom, asiide faa laatii hono pakaaje mawde do Yahuudiyankoo6e lootetee faa la66inee banngal diina, ana ngonnoo ton. Honde fuu ana naanna bulki sappo ndiyam.

⁷ Iisaa wii 6e:

—Kebbinee pakaaje dee ndiyam.

Be kebbini de faa de keewi. ⁸ O wii 6e:

—Jooni kaa, nedee na6anee hooreejo kuurtungu oo.

Be na6i. ⁹ Nde hooreejo oo meedunoo ndiyam mbayli-taadam peguujam dam ndee, annditaali to dam ittaa. Kaa gol-loo6e nedube ndiyam dam 6ee ana anndi. O noddi jommbaajo gorko oo, ¹⁰ o wii dum:

—Yim6e fuu peguujam mbeldam mboowi adoraade. Nde yim6e cigirii, nden dam welaa dam yaretee. Kaa aan, ada resi mbeldam dam faa jooni.

¹¹ Nii Iisaa golliri haaynde mum aranndeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O banngini baawde makko, taalibaa6e makko 6ee ngoondini mo. ¹² Caggal dum, o iwi Kaana, o yehi ngalluure wiyeteende Kafarnahum, kanko e inniiko e mijiraa6e makko e taalibaa6e makko. Be pa66i ton balde seeda.

No Iisaa ribbiri jaagotoo6e ley Suudu Dewal Mawndu

¹³ Nde iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo Paska oo 6adinoo ndee, Iisaa nabbiti Urusaliima. ¹⁴ O tawi ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu julaa6e ga'i e baali e soottoo6e buugaaji, kapum e wecco6e kaalisi ana njoodii. ¹⁵ O nanngi boggi, o sowi, o ribbi 6e fuu 6e njalta Suudu Dewal Mawndu nduu, kam6e e ga'i ma66e e baali ma66e. O sankiti kaalisi wecco6e, o hippa taabe ma66e. ¹⁶ O wii soottoo6e buugaaji 6ee:

—Ittee dum doo, pati ngadee suudu Baabiraado am nduu soottirdu.

¹⁷ Taalibaa6e makko 6ee miccitii ko Binndi dii mbii koo:

«Jilli suudu maa laataniike kam sugulla.»*

¹⁸ Nden hooree6e Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Haaynde honde kollataa min ada foti wadude ko ngad-daa koo?

¹⁹ Iisaa jaabii 6e, wii:

* 2:17 Jabuura 69.10

—Ngurjinee Suudu Dewal nduu. So on ngurjinii ndu, on njiyan mido mahitoo ndu ley balde tati.

²⁰ Be njaabii mo:

—Nduu suudu mahiraama duu6i capande nay e jeegom. Dee aan, a mahitoto ndu ley balde tati naa?

²¹ Kaa Iisaa hoore mum wappiri suudu nduu. ²² Nde Iisaa wuurtunoo ndee, taalibaa6e mum 6ee miccitii o haaliino dum. Be ngoondini ko Binndi dii mbii koo e konngol o haalnoo ngol.

²³ Nde Iisaa fa66oynoo Urusaliima iidi Paska ndee, heew6e ngoondini mo saabe njii kaayde de o wadi dee. ²⁴ Kaa Iisaa hoolaaki 6e faa hokkita 6e hoore mum, sabi omo anndi 6e fuu. ²⁵ O hasindinaa fay gooto seettanoo mo ko woni e yim6e, nde wonnoo omo humpitii ko woni e 6ii-aadama.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemus

¹ Won gorko Farisanke biyeteedo Nikodemus, gooto e hooree6e Yahuudiyankoo6e. ² Oon gorko yehi to Iisaa jemma, wii dum:

—Moobbo, miden anndi a jannginoowo iwrudo to Laamdo, sabi fay gooto waawaa wadude hono kaayde de ngadataa dee so Laamdo wondaa e mum.

³ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: fay gooto waawaa yiide Laamu Laamdo tawee rimtaaka kasen.

⁴ Nikodemus wii mo:

—Hono mawdo waawiri rirtireede? Omo waawi naattude e reedu inniiko, o rimtee kasen naa?

⁵ Iisaa jaabii:

—Mido haalane goonga: so wanaa neddo rirtiree ndiyam e Ruuhu so he6a naatude e Laamu Laamdo. ⁶ Ko 6ii-aadama rimata koo yo 6ii-aadama. Ko Ruuhu oo rimata koo yo ruuhu.

⁷ Pati dum haayne saabe mi wii ma kinaa ndimte-don kasen.

⁸ Henndu ana wibba do muuyiri fuu. Ada nana dillere mayru, kaa a anndaa to ndu iwri, a anndaa to ndu yahata. Hono non oon dimraado Ruuhu oo worri.

⁹ Nikodemus wii mo:

—Hono hen dum laatortoo?

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Aan, jannginoowo ley Israa'iila oo fuu, a anndaa dum naa? ¹¹ Mido haalane goonga: minen, ko min anndi min kaalata, ko min njii min ceettotoo, kaa onon, on nja6ataa seedaaku amen. ¹² On ngoondinaali nde kaalan-mi on haala kulle leydi ndee. Hono ngoondinirton so mi haalanii on haala kulle dow kammu? ¹³ Fay gooto nabbali dow kammu, so wanaa oon iwrudo dow kammu oo, dum woni Bii Neddo.

¹⁴ Hono no Muusaa toowniri mboddi jakawalle ley ladde jeereende nii, so wanaa Bii Neddo oo duu toowniree hono non, ¹⁵ yalla goondindo mo fuu ana heba nguurndam nduumiidam.

¹⁶ Sabi Laamdo 6amii ana yida aduna oo faa hokkitiri Biyum bajjo, yalla goondindo Bajjo oo fuu ana waasa naatude yiite, heba nguurndam nduumiidam.

¹⁷ Laamdo neliraali Biyum oo e aduna faa Biyum oo saroo aduna oo. Ko mo neliraa dee, faa aduna oo hisira saabe makko. ¹⁸ Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaali fuu tilike sareede, sabi goondinaali Bii Laamdo bajjo oo.

¹⁹ Sariya oo annii: fooyre warii e aduna, kaa yimbe, nimre cubii dow fooyre saabe golleeji mum'en bondi. ²⁰ Bondo tagu yidaa fooyre, warataa e mayre, hulde pati golleeji mum bondi 6anngu. ²¹ Kaa goongirante waran e fooyre yalla golleeji di wadiri saabe Laamdo dii ana 6annga.

No Yaayaa seettorii kabaaru Iisaa

²² Caggal mum, Iisaa yaadi e taalibaa6e mum leydi Yahuudiya. O fa66idi e ma66e ton, omo loota yimbe lootogal batisima. ²³ Yaayaa duu ana batisa to Aynon too banng Salim, sabi cewle ana keewi ton. Yimbe ana ngara ana mbatisee. ²⁴ Tawi Yaayaa nannganooka tafon.

²⁵ Taalibaa6e Yaayaa 6ee njeddondiri e Yahuudiyanke haala laa6al. ²⁶ Be njehi to Yaayaa, 6e mbii dum:

—Moobbo, gorko gondunoodo e maa ootoo banng maayo Urdun mo ceettani-daa oo, kanko duu omo batisa, yimbe fuu ana njaha to makko.

²⁷ Yaayaa jaabii 6e, wii:

—Neddo waawaa hebude fay huunde so wanaa ko Laamdo hokki dum. ²⁸ Onon e ko'e mon, on seedee'en am mi wii mi wanaa Almasiihu, kaa mido adii mo neleede. ²⁹ Gaddanaado jommbaajo debbo, kapum woni jommbaajo gorko. Damm-bidiido gorko oo ana darii, ana hettindii. So o nanii daande jommbaajo gorko oo, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoo hi66iri. ³⁰ So wanaa kanko o toowa, so miin mi leyda.

³¹ Oon iwrudo dow, kapum tiimti yimbe fuu. Iwdo e leydi yo leydinke. Haalaaji mum duu yo haalaaji leydinkooji. Oon iwrudo dow kammu, kapum tiimti yimbe fuu. ³² Ko o yii e ko o nani o seettotoo, kaa fay gooto jabataa seedaaku makko.

³³ Oon jabudo seedaaku makko, sellinii Laamdo yo goongirante. ³⁴ Oon mo Laamdo neli, ko Laamdo haali haaltata, sabi Laamdo hokkii mo Ruuhu mo walaa do haadi. ³⁵ Baabiraado oo ana yidi Biddo oo faa wadi huunde fuu e junngo makko.

³⁶ Goondindo Biddo oo, hebii nguurndam nduumiidam. Mo

goondinaali Biddo oo, hebataa dam, tikkere Laamdo duu ana woodani dum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

¹ Farisa'en nanii wiyaama Iisaa ana loota lootogal batisima ana heba taalibaa6e faa 6uri Yaayaa. ² Tawi Iisaa e hoore mum kaa batisaali fay gooto. Taalibaa6e makko 6ee tan mbatisannoo. ³ Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e mum koo ndee, iwi leydi Yahuudiya, wirfitii leydi Galili, ⁴ kinaa o seeka leydi Samariya. ⁵ O wari e ngalluure Samariya wiyeteende Sikar bannge ngesa nga Yaakuuba hokkunoo 6iyum Yuusufu ngaa. ⁶ Don 6unndu Yaakuuba nduu woni. Iisaa joodii daande 6unndu nduu faa ɲoottinoo. Dum forrii e wakkati hakkunde naange. ⁷ Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wii mo:

—Hokkam ndiyam, mi yara no!

⁸ Tawi taalibaa6e makko 6ee njehii to ngeenndi too soodoyde ɲaamdu. ⁹ Debbo oo wii Iisaa:

—Haa! Hono aan, Yahuudiyanke, ɲaagorto-daa kam miin, Samariyanke, ndiyam njaraa?

(Sabi Yahuudiyankoo6e e Samariyankoo6e yo harmondir6e.)

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Sinndo ada anndunoo no dokke Laamdo poti e oon biido ma ndokkaa dum ndiyam yara oo, a ɲaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.

¹¹ Debbo oo wii mo:

—Gido, a walaa cafirgal. Bunndu nduu ana luggidi. Hoto ke6ataa dam ndiyam nguurndam? ¹² Aan, ada 6uri njaatigi amen Yaakuuba dokkudo min 6unndu nduu oo teddude naa? Kanko e 6i66e makko e daabaaji makko fuu, 6e njarii e mayru.

¹³ Iisaa jaabii mo:

—Neddo fuu jardo dam ndiyam domdan kasen, ¹⁴ kaa jardo ndiyam dam ndokkan-mi dum dam fuu, domdataa abada. Sabi ndiyam ndokkan-mi dum dam laatanto dum ndiyam iloojam nguurnoojam dum nguurndam nduumiidam.

¹⁵ Debbo oo wii:

—Gido, hokkam dam ndiyam pati mi domda kasen, sako mi warta yoogude doo kasen.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Yaa noddoy jom suudu maa, ngardon!

¹⁷ Debbo oo jaabii mo:

—Mi walaa jom suudu.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga ko mbii-daa a walaa jom suudu koo. ¹⁸ A ɓamanooma worɓe njoyon. Gorko ngondu-daa jooni oo duu, wanaa jom suudu maa. A haalii goonga.

¹⁹ Debbo oo wii mo:

—Moobbo, laaɓanii kam a annabaajo. ²⁰ Njaatiraaɓe amen ndewii Laamɗo e ndee waamnde haayre, kaa onon Yahuudiyankooɓe, oɗon mbiya to Urusaliima too Laamɗo haani reweede.

²¹ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, jaɓu ko kaalanan-maa-mi koo: wakkati waran, mo ndewaton Baabiraado tawee wanaa e ndee waamnde haayre, wanaa e Urusaliima. ²² Onon Samariyankooɓe, oɗon ndewa ko on anndaa, kaa minen Yahuudiyankooɓe, ko min anndi min ndewata, sabi kisindam to Yahuudiyankooɓe iwrata. ²³ Wakkati ana wara, mo yottike jaati, nde rewirooɓe Laamɗo goonga ɓee ndewirta dum Ruuhu e goonga. Hono ɓee rewooɓe Baabiraado ndaarti. ²⁴ Laamɗo yo Ruuhu. Rewooɓe mo ɓee kinaa ndewira mo ruuhu e goonga.

²⁵ Debbo oo wii:

—Mido anndi Cuɓaado biyeteedo Almasiihu oo yo garoowo. Nde o warii, o humpitan min kulle fuu.

²⁶ Iisaa wii mo:

—Miin kaaldoowo e maa oo woni kanko.

No Samariyankooɓe heewɓe ngoondiniri Iisaa

²⁷ E dow dum taalibaaɓe makko ɓee njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oo koo haayinii ɓe, kaa fay gooto e maɓɓe wiyaali dum: «Ko ndaartataa? Ko kaaldataa e makko?»

²⁸ Nden debbo oo yoppi mbulku mum ton, wirfitii ngeenndi haalanoyi yimɓe, wii:

²⁹ —Ngaree yeewee gorko kaaltando kam ko ngannoo-mi fuu annii, yalla wanaa kanko woni Almasiihu?

³⁰ Be njehi yeewoyde mo.

³¹ Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ndaardi mo, ana mbiya:

—Moobbo, tiinna jaamu!

³² O jaabii ɓe:

—Mido jogii ko mi jaama ko on anndaa.

³³ Taalibaaɓe ɓee ana lamndondira:

—Dum nee, won gaddando mo ko jaametee naa?

³⁴ Iisaa wii ɓe:

—Naamdu am yo wadude sago neldo kam oo e timminde golle makko. ³⁵ Onon, oɗon mbiya: «Faa hannde lebbi nay so kettal wara.» Kaa miin, mido wiya on: tippee gite mon, yeewee gese dee fuu ɓennarii, de njonii hetteede. ³⁶ Kettudo heɓan ngeenaari, mooɓtana jamri ndii nguurndam nduumiidam, yalla aawudo e kettudo ana ceyodoo. ³⁷ Dum tabintinta banndol biyoowol: «Gooto ana aawa, goddo ana hetta.» ³⁸ Mi

nelii on kettoyon nga on tampanaali. Wo66e tampi. Onon, on ndaamitike e tampere ma66e.

³⁹ Samariyankoo6e heew6e ley ndee ngalluure ngoondinii Iisaa saabe haala debbo ceettiido so wii: «O haaltanii kam ko ngadunoo-mi fuu.» ⁴⁰ Nde Samariyankoo6e 6ee njottinoo Iisaa ndee, ndaardi mo o fa66ana dum'en. O wadi don balde didi. ⁴¹ Yim6e heew6e ngoondini mo kasen faa buri no arande nii saabe konngol makko ngol. ⁴² Be mbii debbo oo:

—Jooni, wanaa saabe haalaaji maa dii tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dee, minen e ko'e amen, min nanii konngol makko, min anndi kanko jaati woni kisinoowo aduna oo.

No Iisaa selliniri 6ii howruujo kaananke

⁴³ Caggal balde didi dee, o iwi ton, o yehi Galili. ⁴⁴ Kanko e hoore makko o seettinoke: «Annabaajo teddintaake e ley suudu baam mum.» ⁴⁵ Nde o yottinoo Galili ndee, Galilinkoo6e nja66orii mo juude didi, sabi kam6e duu 6e njehiino iidi Urusaliima, 6e njiino ko o gollunoo ley iidi oo koo.

⁴⁶ Nden Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, do mo waylitinoo ndiyam o wadi dam peguujam doo. Howruujo kaananke mo 6iyum sellaa ana ley Kafarnahum. ⁴⁷ Nde howruujo oo nannoo Iisaa iwrii Yahuudiya wartii Galili ndee, yehi to Iisaa, ndaardi dum jippoo sellinoya 6iyiiko ka6anoowo yonki.

⁴⁸ Iisaa wii mo:

—So on ke6aali finnde, on njiyaali kaayde, on ngoondintaa.

⁴⁹ Howruujo kaananke oo wii mo:

—Moobbo, njehen gila 6iyam oo maayaali.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Hootu, 6iya oo sellii.

Gorko oo goondini ko Iisaa wii dum koo, hooti. ⁵¹ Golloo6e makko kawriti e makko e laawol, kumpiti mo, mbii:

—Biya oo dadii.

⁵² O lamndii 6e wakkati homo suka o samtanaa. Be mbii mo:

—Sallifanaa keepen jonte dee njoppiti mo.

⁵³ Baaba suka oo annditi oon wakkati jaati Iisaa wiinoo dum: «Biya oo sellii!» Nii kanko e koreeji makko fuu 6e ngoondiniri Iisaa. ⁵⁴ Dum woni haaynde dida6ere nde Iisaa golli kasen leydi Galili nde iwnoo Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujjo

¹ Caggal majjum, iidi Yahuudiyankoo6e ana wada. Iisaa nabboyi Urusaliima. ² To Urusaliima too, bannge dammbugal biyeteengal Dammbugal Baali ngal, luggal ndiyam ana ton. Engal wiye Baytijata e ibaraninkoore. Dande joy ana pilii

ngal. ³ Nawbe heewbe ana lelii ley deen dande: wumbe e wooybe e be terde mum'en fuu mbaati. [⁴ *] ⁵ Gorko jawdo duubi capantati e jetti ana wonnoo don. ⁶ Iisaa yii omo lelii, anndi o booydii e jaw, lamndii mo:

—Ada yidi sellude naa?

⁷ Jawdo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi walaa fay gooto balloowo kam regaade e luggal ngal nde ndiyam dam jirkitike. Do mbiyan-mi mi regike fuu, a tawan won adiido kam jolde.

⁸ Iisaa wii mo:

—Imma, bamtu daddo maa, yaa!

⁹ Don e don gorko oo selli, bamti daddo mum fudditi yaade.

Dum hawrii e jalaande fowteteende, ¹⁰ saabe majjum hooreebe Yahuudiyankooobe mbii cellinaado oo:

—Hannde yo jalaande fowteteende, dagantaako ma ndoondo-daa daddo maa.

¹¹ O jaabii be:

—Cellindo kam oo, kajum wii kam: «Bamtu daddo maa, yaa!»

¹² Be lamndii mo:

—Homo woni oo neddo biido ma bamtu daddo maa, yaa?

¹³ Kaa cellinaado oo anndaano mo, sabi Iisaa iwii don sabi yimbe ana keewnoo e oon nokku. ¹⁴ Caggal dum, Iisaa hawriti e makko ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wii mo:

—Yeew, jooni kaa, a sellii, pati luuttu kasen so ko buri dum bonde hebe.

¹⁵ Gorko oo yehi haalanoyi hooreebe Yahuudiyankooobe bee Iisaa woni cellindo dum oo.

Kabaaru Baabiraado oo e Biddo oo

¹⁶ Nden hooreebe Yahuudiyankooobe puddi torrude Iisaa sabi o wadii dum e jalaande fowteteende. ¹⁷ Iisaa wii be:

—Baabiraado am ana golla faa jooni, miin duu, mido golla.

¹⁸ Nden hooreebe Yahuudiyankooobe beydi tewtude warde mo, wanaa saabe ko o bonnii jalaande fowteteende ndee koo tan, ko o wii kasen Laamdo yo baam makko koo. O fonndii hoore makko e Laamdo.

¹⁹ Iisaa wii be:

—Mido haalana on goonga: Biddo waawaa gollude fay huunde kajum tan, kinaa ko yii Baabiraado ana golla. Sabi ko Baabiraado oo gollata koo, dum Biddo oo duu gollata. ²⁰ Sabi Baabiraado oo ana yidi Biddo oo, ana holla dum huunde fuu ko gollata. O hollan dum golleeji burdi dii doo fuu teentilaade

* 5:4 E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 4:E6e ndoomi faa ndiyam dam jirkitoo, sabi malaa'ika Joomiraado ana jippoo e luggal ngal saatu e saatu ana jirkita ndiyam dam. Jawdo adiido fuu regaade e ndiyam dam nde dam jirkitii ndee, sellan ko jaw mum oo tawaa fuu.

faa kaayne-don. ²¹ Sabi hono no Baabiraado oo immintinirta maaybe so hokka dum'en nguurndam nii, non Biddo oo duu hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude. ²² Baabiraado oo, kapum kaa sarataa fay gooto, o wadii sariya kaa fuu e junngo Biddo oo, ²³ yalla yimbe fuu ana teddinira Biddo oo hono no teddiniri Baabiraado oo nii. Neddo fuu mo teddinaali Biddo oo, teddinaali Baabiraado neldo mo oo.

²⁴ Mido haalana on goonga: nando haala am so goondini neldo kam oo hebii nguurndam nduumiidam. Mo sarataake, mo diwii maayde, mo naatii e nguurndam. ²⁵ Mido haalana on goonga: wakkati ana wara, o yottike jaati, wakkati mo maaybe nanata daande Bii Laamdo oo. Nanbe 6ee nguuran. ²⁶ Hono no Baabiraado oo wuuriri e hoore mum nii, hono non o hokkiri Biddo oo duu baawde wuurirde e hoore mum. ²⁷ O hokkii oon baawde sarde, sabi oon yo Bii Neddo. ²⁸ Pati dum haayno on. Wakkati waran mo maaybe wonbe ley janaale fuu nanata daande makko, ²⁹ njalta. Gollube golleeji lobbi immitanoo nguurndam, gollube golleeji bondi immitanoo sariya. ³⁰ Miin, walaa fuu ko mbaaw-mi gollirde hiini hoore am. Ko nanu-mi koo cariran-mi. Sariya am ana dartii, sabi mi jokkataa sago am, sago neldo kam oo njokku-mi.

No Laamdo seettirantoo Iisaa

³¹ —So mi seettanike hoore am, seedaaku am sellataa. ³² Won goddo ceettantoodo kam. Mido anndi seedaaku mo seettantoo kam oo yo goonga. ³³ Onon, on neli e Yaayaa, o seettike goonga. ³⁴ Miin, mi hasindinaa e seedaaku bii-aadama, walaa ko mbiiru-mi seedaaku Yaayaa oo so wanaa faa kison. ³⁵ Yaayaa laatike lampa ku66oowa, njaaynoowa. On nja6ii weltaade wakkati gooto e fooyre makko. ³⁶ Miin, mido jogii seedaaku burdo mo Yaayaa oo teentilaade: golleeji di Baabiraado yamiri kam mi golla dii, kapum jaati ceettantoo kam Baabiraado neli kam. ³⁷ Kasen duu, Baabiraado neldo kam oo hoore seettantoo kam. Abada on nanaali daande makko, abada on njiyaali mo, ³⁸ haala makko deembilaaki e mon, sabi on ngoondinaali mo o neli oo. ³⁹ Odon mbiditoo Binndi dii sabi on miilii on ke6an e majji nguurndam nduumiidam. Kanji jaati ceettantoo kam. ⁴⁰ Kaa on nja6aali warde e am faa ke6on nguurndam.

⁴¹ Wanaa teddeengal yimbe tewtan-mi. ⁴² Kaa miin, mido anndi on, mido anndi jilli Laamdo ngalaa e mon. ⁴³ Miin, mi wardii saabe Baabiraado am, on nja66aaki kam. Kaa so goddo wardii saabe hoore mum, on nja66oto dum. ⁴⁴ Odon tottondira teddeengal, on tewtataa teddeengal iwrungal to Laamdo gooto, hono mbaawru-don goondinirde? ⁴⁵ Pati milee miin wullantoo on to Baabiraado. Muusaa, mo pawu-don jikke mon dow mum oo, kapum wullantoo on. ⁴⁶ So nii on

ngoondiniino Muusaa, on ngoondinanno kam miin duu, sabi miin o sappinoo e binndi makko. ⁴⁷ Kaa so on ngoondinaali ko o winndi koo, hono ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy gorko

¹ Caggal dum, Iisaa lummbi weendu Galili, wiyeteendu Tiberiyas. ² Jamaa keewdo ana jokki e makko sabi 6e njii kaayde de o wadunoo nde o sellinnoo jawbe 6ee ndee. ³ Iisaa jabbi dow waamnde haayre, jooddii ton e taalibaa6e mum. ⁴ Tawi iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo Paska oo 6adike. ⁵ Iisaa hunci hoore, soynii jamaa keewdo ana fa'i dum. O wii Filipa:

—Hoto coodaten jaamdu ko jamminta 6ee fuu?

⁶ Tawi o biirudo non tan faa o nana ko Filipa jaabotoo, sabi omo anndi ko o faandii gollude. ⁷ Filipa jaabii mo:

—Buuru teemedede didi cardi heyataa 6e faa gooto e ma66e fuu he6a hen seeda.

⁸ Taalibbo makko goddo, biyeteedo Andire mijii Simon Piyeer, wii mo:

⁹ —Annii, suka gorko gooto ana jogii buuruuje joy e liddi didi, kodum dum nafirta yimbe heewbe hono 6ee?

¹⁰ Iisaa wii:

—Mbiyee 6e njoodoo!

Nde wonnoo nokku oo ana heewi hudo, 6e njoodii. E6e poti e ujunaaji joy gorko. ¹¹ Iisaa 6ami buuruuje dee, yetti Laamdo, hokki taalibaa6e 6ee. Been ndokki joodi6e 6ee. Hono non liddi dii duu. Gotoo fuu he6i ko haajaa. ¹² Nde 6e kaarnoo ndee, Iisaa wii taalibaa6e mum:

—Ndeentinee kedde dee pati fay huunde mursee.

¹³ Be kawrini kedde taye buuruuje joy de jaamnnoo6e 6ee keddi dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ¹⁴ Nde yimbe 6ee njiinoo haaynde nde Iisaa golli ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo cappanoodo ana wara e aduna oo.

¹⁵ Nde Iisaa annditinnoo e6e njarroo nanngirde dum junngo 6e ngada dum kaananke ndee, iwi don jabbi dow waamnde haayre kapum tan.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, taalibaa6e Iisaa 6ee ndegii e weendu nduu. ¹⁷ Be naati laana faa 6e lummba, yaade Kafarnahum. Jemma naatii, tawi Iisaa hewtaaki 6e. ¹⁸ Henndu mawndu ana wibba, bempeeje immike. ¹⁹ Be ngurfi laana kaa faa 6e ke6i hono kilooji joy naa jeegom. Nden 6e coynii Iisaa ana

warda koyde dow weendu nduu, ana fewti 6e. Be kuli. ²⁰ Iisaa wii 6e:

—Dum miin. Pati kulee!

²¹ Be ndaardi mo o naata laana kaa. Don e don 6e panndi do 6e pa'unoo doo.

²² Janngo mum, jamaa keddinoodo oo too banngge weendu nduu oo ana anndunoo laana ngoota tan wonnoo ton. Be njii Iisaa naatidaali e taalibaa6e mum laana kaa. Be njii duu taalibaa6e 6ee tan ngonnoo e makka, ndeerti, mbitti.

²³ Laanaaji iwrudi Tiberiyas ngarii banngge do Iisaa yettunoo Laamdo so 6e jaami buuru doo. ²⁴ Nde jamaa oo yiinoo Iisaa e taalibaa6e mum fuu ngalaa don ndee, naati laanaaji dii, peewti Kafarnahum tewtoyde Iisaa.

No Iisaa wiiri kajum woni jaamdu wuurnooru

²⁵ Nde 6e tawnoo Iisaa oo too banngge weendu nduu ndee, 6e mbii dum:

—Moobbo, mande ngar-daa doo?

²⁶ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: wanaa saabe on njii kaayde tewtirton kam. Ko tewtirton kam dee, saabe on jaamii buuru on kaarii. ²⁷ Pati tampanee jaamdu murseteendu. Ko kaandon tampande dee, jaamdu heddotoendu wuurnooru yim6e nguurndam nduumiidam. Nduun jaamdu Bii Neddo hokkata on. Sabi Laamdo Baabiraado oo wadii maande mum e makko.

²⁸ Nden 6e lamndii mo:

—Kodum min ngadata faa min ngolla golleeji di Laamdo yidi?

²⁹ Iisaa jaabii 6e:

—Golle mo Laamdo yidi oo woni ngoondinon mo o neli oo.

³⁰ Be njaabii mo:

—Haaynde honde ngadataa faa min njiya, min ngoondine? Kodum ngollataa? ³¹ Njaatiraa6e amen jaamii jaamdu wiyeteendu «maanu» ley ladde jeereende, hono no winndiraa nii: «O hokkii 6e jaamdu iwrundu dow kammu faa 6e jaama.»*

³² Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: wanaa Muusaa hokki on jaamdu iwrundu dow kammu. Ko selli hen dee, Baabiraado am kajum woni dokkoowo on jaamdu goongaraaru iwrundu dow kammu. ³³ Sabi jaamdu ndu Laamdo hokkata nduu woni iwrooru dow kammu, hokkooru aduna oo nguurndam.

³⁴ Be mbii mo:

—Moobbo, hokku min jannde fuu nduun jaamdu.

³⁵ Iisaa wii 6e:

* 6:31 Pergu 16.4; Jabuura 78.24

—Miin woni jaamdu wuurnooru. Gardo e am fuu, yolbataa abada. Goondindo kam fuu domdataa abada. ³⁶ Mi wii on: on njii kam, kaa on ngoondinaali. ³⁷ Mo Baabiraado hokki kam fuu, waran e am. Gardo e am fuu, mi ribbataa dum. ³⁸ Sabi wanaa faa mi wada sago am iwru-mi dow kammu, faa mi wada sago neldo kam oo. ³⁹ Annii sago neldo kam oo: pati fay gooto e be o hokki kam bee majja, mi immintinan be jalaande sakitotoonde. ⁴⁰ Annii sago Baabiraado am oo: neddo fuu jiido Biddo oo so goondini dum heban nguurndam nduumiidam, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde.

⁴¹ Hooree6e Yahuudiyankoo6e bee ana hermitoo haala makko sabi o wii «Miin woni jaamdu iwrundu dow kammu nduu.» ⁴² Be mbii:

—Oo, wanaa Iisaa bii Yuusufu mo anndu-den inna mum e baam mum oo naa? Hono o wiirata dow kammu o iwri?

⁴³ Iisaa wii 6e:

—Pati hermitee hakkunde mon! ⁴⁴ Fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado neldo kam oo foodaali dum. Gardo e am fuu, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde. ⁴⁵ Ana winndii ley dewte annabaa6e: «Be fuu, Laamdo anndinan 6e.»[†] Neddo fuu kettindiido Baabiraado oo so faami, waran e am. ⁴⁶ Fay gooto yiyaali Baabiraado, so wanaa iwru do to makko oo. Kanko tan yii Baabiraado. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: goondindo kam, hebii nguurndam nduumiidam. ⁴⁸ Miin woni jaamdu wuurnooru. ⁴⁹ Njaatiraa6e moodon jaamii «maanuu» ley ladde jeereende. Dum e taweede hadaali 6e maayde. ⁵⁰ Kaa dum doo jooni yo jaamdu iwrundu dow kammu, yalla so neddo jaamii ndu ana waasa maayde. ⁵¹ Miin woni jaamdu wuurnooru iwrundu dow kammu. So neddo jaamii nduun jaamdu, wuuran faa abada. Jaamdu ndu ndokkiran-mi saabe nguurndam aduna nduu yo terde am.

⁵² Dow dum Yahuudiyankoo6e ana ndukida ko mbaawi fuu, ana mbiya:

—Hono o waawiri hokkude en terde makko faa jaamen?

⁵³ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: so on jaamaali terde Bii Neddo, on njaraali yiyam mum, nguurndam walanaa on. ⁵⁴ Neddo fuu jaamdo terde am so yari yiyam am hebii nguurndam nduumiidam. Miin duu mi immintinan dum jalaande saki-totoonde. ⁵⁵ Sabi terde am yo jaamdu jaati, yiyam am duu yo njaram jaati. ⁵⁶ Neddo fuu jaamdo tew am so yari yiyam am, jii6ii e am, mi jii6ii e mum. ⁵⁷ Baabiraado neldo kam oo yo guurdo. E makko nguuru-mi. Hono non jaamdo kam fuu wuurirta e am. ⁵⁸ Kayru woni jaamdu iwrundu dow

[†] 6:45 Esaaya 54.13

kammu: ndu waldaa e ndu njaatiraaፎ mon jaamunoo so maayii nduu. Naamፎ nduun jaamdu, wuuran faa abada.

⁵⁹ Dii waajuuji Iisaa waajinoo ley waajordu Kafarnahum.

⁶⁰ Nde 6e nannoo ፋ ndee, heewፎ e taalibaaፎ makko mbii: —Dii waajuuji njoorii sanne. Homo waawi hettinaade ፋ?

⁶¹ Iisaa humpitii ley becce mum taalibaaፎ mum 6ee ana nermitoo e majjum, wii 6e:

—Dum huፋindanaaki on naa? ⁶² Ndennoo so on njii Bii Nedፎ ስabbitii to wonnoo too, hono ngadaton? ⁶³ Ruuhu, kapum hokkata nguurndam, kaa terde 6ii-aadama nafataa fay huunde. Haalaaji ፋ kaalanan-mi on ፋ, kapum woni ruuhu, kapum woni nguurndam. ⁶⁴ Ana e mon 6e ngoondintaa.

Nde wonnoo Iisaa ana anndi gila e pudፎoode 6e ngoondintaa ፋ, kapum e jammbotooፎ ፋ oo. ⁶⁵ O neydi hen:

—Dum saabii so mbii-mi on: fay gooto waawaa warde e am so Baabiraፎ hokkaali ፋ no warda.

⁶⁶ Caggal ፋ, heewፎ e taalibaaፎ makko 6ee mbitti, ስootti jukkude e makko. ⁶⁷ Nden Iisaa wii sappo e ፋፋon 6ee:

—Onon duu, oፋon njidi wittude naa?

⁶⁸ Simon Piyeer jaabii mo:

—Moobbo, to homo min njahata? Do maa ፋo haalaaji guurnooji nedፎ nguurndam nduumiidam ngoni. ⁶⁹ Min ngoondinii, miden anndi a Ceniፎ Laamፎ.

⁷⁰ Iisaa wii:

—Onon sappo e ፋፋon 6ee, wanaa miin subii on naa? Kaa gooto moodon yo seyፋani.

⁷¹ Haala Yahuuda 6ii Simon Isikariyota o haalannoo. Oo woni jammbotooፎ mo oo, haya o gooto e sappo e ፋፋon 6ee nee.

7

No Iisaa yaari iidi Buguuji

¹ Caggal mum, Iisaa wonti yiilaade ley Galili. Omo teedii yiilaade ley Yahuudiya sabi hooreeፎ Yahuudiyankooፎ ana tewta no mbarda mo. ² Tawi iidi Yahuudiyankooፎ biyeteፎ iidi Buguuji oo 6adike. ³ Miniraaፎ Iisaa worፎ mbii ፋ:

—Eggu, njahaa Yahuudiya yalla taalibaaፎ maa 6ee ana njiya golleeji ፋ ngollataa ፋ. ⁴ Fay gooto suudataa ko gollata so ana yidi anndeede. So aፋ golla ፋ golleeji, 6annginan yimፎ hoore maa.

⁵ Tawi fay miniraaፎ makko 6ee duu ngoondinaali mo.

⁶ Iisaa wii 6e:

—Wakkati am waraali tafon, kaa onon, wakkati fuu yo wakkati mon. ⁷ Yimፎ aduna mbaawaa wajude on, kaa miin eፎ mbaji kam, sabi midፎ seedii golleeji maፎፎ ፋ

moyyaa. ⁸ Onon, njehee kawroyee e oon iidi. Miin, mi yahataa hawroyde e oon iidi sabi wakkati am yottaaki tafon.

⁹ O haalani 6e dum tan, o heddii Galili.

¹⁰ Nde mipiraa6e Iisaa 6ee njahunoo hawroyde e iidi oo ndee, Iisaa duu yehii ton, kaa o 6annginaali hoore makko, o suudi. ¹¹ Hooree6e Yahuudiyankoo6e ana tewta mo ley jamaa iidi oo, ana mbiya:

—Hoto o woni?

¹² Yim6e heew6e ana liddondira haala makko. Yoga ana wiya:

—O neddo lobbo!

Wo66e ana mbiya:

—Wanaa dee, o majjinoowo yim6e.

¹³ Kaa fay gooto suusaali haalde haala makko faa nanee, sabi e6e kula hooree6e Yahuudiyankoo6e.

¹⁴ Nde iidi oo feccirta, tawi Iisaa fuddii waajaade ley Suudu Dewal Mawndu nduu. ¹⁵ Yahuudiyankoo6e kaaynaa sanne, 6e mbii:

—Hono o waawiri dewte, kanko mo janngaali?

¹⁶ Iisaa jaabii 6e:

—Waaju mo mbaajotoo-mi oo, iwataa e am. To neldo kam oo mo iwranta kam. ¹⁷ So neddo muuyii gollude sago makko, annditan so konngi am dii to Laamdo iwri, naa so waajuuji am dii e am iwi. ¹⁸ Oon baajortoodo hiini hoore mum, hoore mum teddinta. Kaa oon teddinoowo neldo dum, goonga haalata, oojaare walaa e mum. ¹⁹ Wanaa Muusaa hokki on Sariya naa? Kaa fay gooto e mon jokkaali Sariya. Ko saabii so odon tewta warde kam?

²⁰ Yim6e 6ee njaabii mo:

—Aan, a laddaado. Homo ndaarata warde ma?

²¹ Iisaa jaabii 6e:

—Golle gooto tan ngollu-mi, on fuu, on kaaynaama.

²² Muusaa yamiri on taadagol. Taweede to njaatiraa6e moodon dum iwrii fuu, wanaa to Muusaa. Odon taada neddo fay jalaande fowteteende. ²³ So nii neddo ana taadee jalaande fowteteende pati on luuttu Sariya Muusaa, kodum tikkiranton kam saabe mi sellinii neddo kuurdo jalaande fowteteende? ²⁴ Pati cariree no njiiru-don, cariree goonga.

No yim6e lamndorii yalla Iisaa woni Almasiihu

²⁵ Yoga e yim6e Urusaliima mbii:

—Wanaa oo woni mo 6e tewtata warde oo naa? ²⁶ Omo nii darii, omo waajoo hakkunde jamaa oo. Be mbiyaali mo fay huunde. Tama maw6e 6ee cellinii kanko woni Almasiihu oo jaati? ²⁷ Oo doo kaa, eden anndi do iwata, kaa nde Almasiihu oo ana wara, fay gooto anndataa to iwrata.

²⁸ Tawi Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O haali faa toowi, o wii:

—Odon anndi kam, odon anndi do iwan-mi? Wanaa miin waddi hoore am. Neldo kam oo yo goongaraajo. Onon, on anndaa mo. ²⁹ Kaa miin, mido anndi mo sabi to makko iw-mi. Kanko neli kam.

³⁰ Nden 6e ndaari nanngude mo, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko, sabi wakkati makko waraalino tafon.

³¹ Heew6e e ley jamaa oo ngoondinii mo, mbii:

—So Almasiihu oo warii, gollan kaayde burde de oo gorko golli dee naa?

No hayboobe Suudu Dewal Mawndu neliraa nannga Iisaa

³² Farisa'en nani ko yim6e 6ee ngunndondirta e haala Iisaa koo. Hooree6e yottinoobe sadaka e Farisa'en neli hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu nannga mo. ³³ Non Iisaa wii:

—Miin, mido wondi e moodon seeda tafon. Caggal mum, mi wirfitoto to neldo kam oo. ³⁴ On tewtan kam, kaa on njiitataa kam, sabi on mbaawaa yaade to ngonan-mi too.

³⁵ Yahuudiyankoo6e lamndondiri:

—Hoto o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? O tawtoyan yim6e men fer6e to Yunaninkoo6e, o waajoo dum'en naa? ³⁶ O wii en tewtan mo, en njiitataa mo, sabi en mbaawaa yaade to mo tawetee too. Kodum woni maanaa kaa haala?

No Iisaa wiiri goondindo dum fuu domdataa

³⁷ Nalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, haali faa toowi, wii:

—Neddo fuu domdudo wara e am, yara. ³⁸ Neddo fuu goondindo kam, calludi ndiyam nguurnoojam ilan iwde e bernde mum, hono no winndiraa e Binndi dii nii.

³⁹ Tawi dum o haali haala Ruuhu mo goondindo mo fuu hebata oo. Nden Ruuhu waraali, sabi Iisaa njabbitaali e teddeengal Laamdo tafon.

No yim6e luurriri saabe Iisaa

⁴⁰ Nde heew6e e jamaa oo nanunoo kaa haala ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo oo.

⁴¹ Yogaa6e mbii:

—Kanko woni Almasiihu oo.

Wo66e kasen mbii:

—Almasiihu, Galili iwrata naa? ⁴² Binndi dii mbii e lejol Daawuuda Almasiihu iwata, e ngeenndi Baytilaama ndi Daawuuda iwata e mum ndii.

⁴³ Jamaa oo fecci saabe makko. ⁴⁴ Won yi66e nanngude mo e ma66e, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko.

No maw6e Yahuudiyankoo6e calorii goondinde Iisaa

⁴⁵ Non hayboo6e Suudu Dewal Mawndu 6ee ngarti to hooree6e yottino6e sadaka e Farisa'en. Been mbii 6e:

—Ko saabii so on ngaddaali mo?

⁴⁶ Hayboo6e 6ee njaabii:

—Abada fay gooto waajoraaki no oo gorko nii.

⁴⁷ Farisa'en njaabii 6e:

—Onon duu on majjinaama naa? ⁴⁸ Won fuu e hooree6e 6ee naa e Farisa'en goondindo mo naa? ⁴⁹ Bee yim6e paamataa Sariya Muusaa, 6e hudaabe.

⁵⁰ Gooto e Farisa'en biyeteedo Nikodemus, jahunoodo to Iisaa jemma oo, wii 6e:

⁵¹ —Sariya meeden ana sara neddo tawee nanaaka ko haali, anndaaka ko golli naa?

⁵² Be njaabii mo:

—Aan duu, a Galilinke naa? Widita Binndi dii, a yiyan annabaajo fuu iwrataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo ma66aado e jeenu

⁵³ Caggal mum, gooto fuu hooti suudu mum.

8

¹ Nden Iisaa nabboyi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ² Beete kecco o warti ley Suudu Dewal Mawndu. Jamaa oo fuu wari. O joodii, omo waajoo 6e. ³ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ngaddani mo debbo ma66aado e jeenu. Be ndarni dum hakkunde jamaa oo. ⁴ Be mbii Iisaa:

—Moobbo, oo debbo yo ma66aado ana jeena. ⁵ Muusaa yamirii min ley Sariya min mbarda hono 6ee rew6e kaaye. Aan nee, ko mbiyataa?

⁶ Be kaaldi nii faa 6e tuufana mo, yalla e6e ke6a ko 6e kappira mo. Iisaa noo turii, ana diidira fedeendu mum leydi. ⁷ Nde wonnoo e6e njokki e lamndaade mo ndee, Iisaa hunci hoore, wii 6e:

—Gooto mon mo luuttaali abada yo ardo wedaade mo haayre.

⁸ O turii kasen, omo diida e leydi. ⁹ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e mbittiri gooto gooto. Nayee6e 6ee fuu adii wittude faa heddi Iisaa tan e debbo oo. ¹⁰ Iisaa hunci hoore, wii mo:

—Banndam debbo, hoto wullanii6e ma 6ee ngoni? Fay gooto jukkaali ma naa?

¹¹ O jaabii:

—Moobbo, fay gooto.

Iisaa wii mo:

—Miin duu, mi jukkataa ma. Yaa, pati luutta kasen.*

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e dereeeji burdi fuu 6ooyde dii.

No Iisaa wiiri kaɗum woni fooyre aduna

¹² Iisaa waajii 6e kasen, wii:

—Miin woni fooyre aduna oo. Jokkuɗo kam fuu heɓan fooyre nguurndam, yahataa ley nimre.

¹³ Nden Farisa'en mbii mo:

—Ada seettanoo hoore maa, seedaaku maa sellataa.

¹⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Fay so mi seettanike hoore am, seedaaku am ana sella, sabi mido anndi do iwru-mi, mido anndi to njahan-mi. Kaa onon, on anndaa do iwru-mi, on anndaa to njahan-mi. ¹⁵ Onon, no njiiru-ɗon yimɓe cardaton dum'en, kaa miin, mi sarataa fay gooto. ¹⁶ Fay so mido sara, sariya am ana sella, sabi mi sarataa miin tan, Baabiraado neldo kam oo ana wondi e am. ¹⁷ Warri e Sariya moodon: seedaaku yimɓe didon ana sella. ¹⁸ Miin, mido seettanoo hoore am. Baabiraado neldo kam oo duu, ana seettanoo kam.

¹⁹ Be mbii mo:

—Hoto Baabiraado maa oo woni?

Iisaa jaabii:

—On anndaa kam miin, sako Baabiraado am. Sinndo oɗon anndunoo kam, maa on annduno Baabiraado am oo duu.

²⁰ Iisaa haali ɗii haalaaji nde waajotonoo ley Suudu Dewal Mawndu, nokku do keesuwal sadakaaji ngal woni doo. Fay gooto nanngaali mo, sabi wakkati makko yottaaki tafon.

²¹ Iisaa wii 6e kasen:

—Mido nii yaha, on tewtan kam, on maaydan e luutti mon. On mbaawaa yaade to njahan-mi too.

²² Non Yahuudiyankooɓe mbii:

—Dum nee, o bartoytoodo so o wii en mbaawaa yaade to o yahata too naa?

²³ Iisaa wii 6e:

—Onon, ley njeye-ɗon, kaa miin, dow njeyaa-mi. Onon, e aduna njeye-ɗon, kaa miin, mi jeyaaka e makko. ²⁴ Dum saabii so mbii-mi on: on maaydan e luutti mon. Sabi so on ngoondinaali miin woni mo ngon-mi oo, on maaydan e luutti mon.

²⁵ Be mbii mo:

—Aan homo?

Iisaa jaabii:

—Ko mbiinoo-mi on gila arannde koo ngon-mi. ²⁶ Mido joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Haya neldo kam oo yo goongirante. Ko narru-moo-mi kaalanani aduna oo.

²⁷ Be paamaali haala Baabiraado o haalanta 6e. ²⁸ Nden Iisaa wii 6e:

—Nde Bii Neddo toownaa fuu, nden paamatoni miin woni mo ngon-mi oo. Mi wadirtaa fay huunde hiini hoore am, mi

haalan ko Baabiraado anndini kam koo. ²⁹ Neldo kam oo ana wondi e am, o yoppaali kam mi teeldo, sabi ko weli mo tan ngadan-mi wakkati fuu.

Haala rimbe e maccube

³⁰ Nde Iisaa haaldunoo nii ndee, heewbe ngoondini mo.

³¹ Non Iisaa wii Yahuudiyankoo6e goondin6e dum 6ee:

—So on jii6ii e konngol am, on taalibaa6e am jaati. ³² Nden anndaton goonga. Goonga oo rimdinan on.

³³ Be njaabii mo:

—Minen, min iwdi Ibarahiima, abada fay gooto maraali min. Hono mbiirataa min ndimdan?

³⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: luuttoowo fuu yo maccudo luutti. ³⁵ Abada maccudo heddataako e galle, kaa biddo ana heddo faa abada. ³⁶ So Biddo rimdinii on, on laatoto rimbe dor. ³⁷ Mido anndi on iwdi Ibarahiima, kaa odon tewta warde kam sabi waaju am naataali on. ³⁸ Miin, ko njiiru-mi Baabiraado am mbaajotoo-mi. Onon, ko narru-don baaba mon ngadaton.

³⁹ Be njaabii mo:

—Ibarahiima woni baaba amen.

Iisaa wii 6e:

—Sinndo on iwdi Ibarahiima, maa on ngolluno golleeji Ibarahiima. ⁴⁰ Kaa jooni odon tewta warde kam, miin kaalando on goonga mo narru-mi Laamdo oo. Dum Ibarahiima wadaali. ⁴¹ Onon, golleeji baaba mon ngollaton.

Be mbii mo:

—Minen, min nganaa bi66e haram, baaba gooto min njogii, oo woni Laamdo.

⁴² Iisaa wii 6e:

—Sinndo Laamdo wonnoo baam mon jaati, maa on njidam, sabi to Laamdo iwru-mi, so ngar-mi. Mi wardaali hiini hoore am, kanko neli kam. ⁴³ Ko saabii so on paamataa haala am? Saabe on nanataa ko kaalan-mi koo. ⁴⁴ Onon, Ibiliisa woni baam mon. Gidaade baam mon ngollaton. O jaadii hoore gila puddoode. O walaa e goonga sabi goonga walaa e makko. So o fenii, gikku makko tan o wadi, sabi mo penoowo, mo inna pene. ⁴⁵ Kaa miin, saabe mido haala goonga woni ko on ngoondiniraali kam. ⁴⁶ Homo e moodon waawi felirde kam luutti? So mi haalii goonga, ko saabii so on ngoondintaa kam? ⁴⁷ Neddo Laamdo hettintoo haala Laamdo. Onon nee, on kettintaako sabi on nganaa yim6e Laamdo.

No Iisaa burdi Ibarahiima

⁴⁸ Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Min kaalaalino goonga nde min mbiinoo a Samariyanke, a laddaado ndee naa?

⁴⁹ Iisaa jaabii:

—Mi wanaa laddaado, mido teddina Baabiraado am. Onon, odon koyna kam. ⁵⁰ Miin, mi tewtanta hoore am teddeen-gal. Ana woodi tewtanoowo kam ngal. Oon woni caroowo. ⁵¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu jukkudo konngol am maayataa abada.

⁵² Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Jooni fuu tabitani min a laddaado. Ibarahiima e annabaa6e fuu maayii, kaa aan, ada wiya neddo fuu jukkudo konngol maa, meedataa deddere maayde. ⁵³ Tama ada buri baaba amen Ibarahiima teentilaade? Oon maayii, annabaa6e duu maayii. Kodum cikku-daa ngon-daa?

⁵⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Miin, so hoore am teddinan-mi, teddeengal am yo meere. Baabiraado am mo mbiyaton Laamdo mon oo teddinta kam. ⁵⁵ On anndaa mo. Kaa miin, mido anndi mo. So mi wii mi anndaa mo, naa mi laato penoowo hono mon. Mido anndi mo, mido jokki konngol makko. ⁵⁶ Baaba mon Ibarahiima ana seyortonoo yiide jalaande am. O yii nde, o seyyike.

⁵⁷ Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Fay duu6i capande joy a hebaali tafon, kaa a yii Ibarahi-ima?

⁵⁸ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: gila Ibarahiima tagaaka, miin, mido woodi.

⁵⁹ Non, 6e cu6i kaaye faa 6e mbedoo mo. Nden Iisaa mooltii, yalti Suudu Dewal Mawndu nduu.

9

No Iisaa wumtiniri pindudo e mbumndam

¹ Nden Iisaa ana yahannoo faa yii gorko pindudo e mbumndam. ² Taalibaa6e makko lamndii mo:

—Moobbo, homo luutti so mo findi e mbumndam, kanko naa saaraa6e makko?

³ Iisaa jaabii:

—Wanaa kanko luutti, wanaa saaraa6e makko. Dum wadii yalla baawde Laamdo ana 6annga e makko. ⁴ So nii jalooma ana heddi, ana haani no ngollen golleeji neldo kam oo, sabi jemma waran nde fay gooto waawaa gollude. ⁵ So nii mido heddi e aduna oo, miin woni fooyre makko.

⁶ Nde o haalnoo dum ndee, o tutti e leydi, o jii6iri tuttaade dee loope, o wuji e gite bumdo oo. ⁷ O wii dum:

—Yaa sulmoya luggal biyeteengal Silowam.

(Maanaa majjum yo «nelaado».)

O sulmoyii, o warti omo yiya. ⁸ Hoddii6e makko, kaɗum e yiyannoo6e mo omo garbinoo, mbii:

—Tama wanaa oo woni joodinoodo ana garbinoo oo?

⁹ Bee mbii:

—Dum kanko!

Bee mbii:

—Wanaa! Nanndoore makko!

Gorko oo e hoore mum wii:

—Dum miin jaati!

¹⁰ Be mbii mo:

—Hono mbumtir-daa?

¹¹ O jaabii:

—Gorko biyeteedo Iisaa oo jiiifi loope, wuji e gite am, wii kam mi yaha luggal Silowam, mi sulmoyoo. Culmoyii-mi, mbumtu-mi.

¹² Be mbii mo:

—Hoto gorko oo woni?

O wii:

—Mi anndaa!

No Farisa'en lamndorii bumtinaado oo

¹³ Nden 6e nafi bumnoodo oo to Farisa'en. ¹⁴ Nde Iisaa jii6unoo loope so wumtini mo ndee, yo jalaande fowte-teende. ¹⁵ Non Farisa'en duu lamndii mo:

—Hono mbumtir-daa?

O jaabii 6e:

—O wuji loope e gite am, culmii-mi, mbumtu-mi.

¹⁶ Yoga e Farisa'en mbii:

—Gorko oo iwraali to Laamdo sabi o jokkaali sariya jalaande fowteteende.

Wo66e mbii:

—Hono neddo luuttudo waawiri wadirde hono dee kaayde?

Dow dum 6e luurri, 6e ceeri. ¹⁷ Farisa'en 6ee lamndii bumnoodo oo kasen:

—Aan nee, ko mbiyataa e bumtindo ma oo?

O jaabii:

—O annabaajo.

¹⁸ Dum fuu e taweede hooree6e Yahuudiyankoo6e nja6aali mo bumnoodo so mo wumtinaa faa 6e noddii saaraa6e makko.

¹⁹ Be lamndii 6een:

—Oo doo yo 6ii moodon naa? Mbii-don e mbumndam mo findi naa? Ndennoo hono mo wumtiri jooni?

²⁰ Saaraa6e 6ee njaabii:

—Miden anndi mo 6ii amen, e mbumndam mo findi. ²¹ Kaa no o wumtiri jooni, min anndaa. Min anndaa duu homo wumtini mo. Kanko duu o mawdo, lamndee mo! Omo waawi jaabanaade hoore makko.

²² Walaa ko saaraa6e makko mbiiri nii so wanaa kammari e6e kula hooree6e Yahuudiyankoo6e. Saabe 6een kawrii: neddo fuu cellindo Iisaa woni Almasiihu oo, 6e ndibban dum yalta waajordu. ²³ Dum saabii so saaraa6e makko 6ee mbii: «O mawdo, lamndee mo!»

²⁴ Farisa'en nodditi bumnoodo oo, mbii mo:

—Haalu hakkunde maa e Laamdo! Minen kaa miden anndi oo gorko yo luuttudo.

²⁵ O jaabii 6e:

—So o luuttudo duu, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndu-mi: mi bumnoodo, jooni mi wumtii.

²⁶ Be mbii mo:

—Kodum o wadi e maa? Hono o wumtinir ma?

²⁷ O jaabii 6e:

—Mi haalaniino on dum, kaa on njaabaali. Ko saabii so odon njidi nantude dum kasen? Tama onon duu, odon njidi laataade taalibaa6e makko?

²⁸ Been njenni mo, mbii mo:

—Aan woni taalibbo makko! Minen, min taalibaa6e Muusaa. ²⁹ Minen, miden anndi Laamdo haaldii e Muusaa, kaa kanko, min anndaa fay to mo iwata.

³⁰ Gorko oo jaabii, wii 6e:

—Hee, ko haaynii! O wumtinii kam. Onon, odon mbiya on anndaa to mo iwata! ³¹ Eden anndi Laamdo jaaban-taako luuttoo6e, kaa omo jaabanoo kuldo mo, gadoowo sago makko. ³² Abada nanaaka bumtindo pindudo e mbumndam. ³³ Sinndo wanaa to Laamdo oo gorko iwri, o waawataa wadude fay huunde.

³⁴ Be njaabii mo:

—Aan, a fuu ley luutti pinu-daa! Aan waajotoo min minen naa?

Be njaltini mo sella.

Haala mbumndam berde

³⁵ Iisaa nani 6e njaltinii mo, yiiti mo, lamndii mo:

—Aan nee, ada goondini Bii Neddo oo naa?

³⁶ O jaabii:

—Moobbo, homo woni kanko faa mi goondina mo?

³⁷ Iisaa wii mo:

—A yii mo. Kaaldoowo e maa oo woni kanko.

³⁸ O jaabii:

—Moobbo, mido goondini.

O sujidani dum. ³⁹ Nden Iisaa wii mo:

—Sarde waddi kam e oo aduna, faa wum6e njiya, yiyoowe mbuma.

⁴⁰ Farisa'en tawanoo6e don 6ee, nani haala kaa, lamndii mo:

—Minen nee, min wum6e naa?

⁴¹ Iisaa jaabii 6e:

—Sinndo on wum6e, on luuttataano. Kaa no mbii-don jooni odon njiya nii, luutti moodon keddike.

10

Haala duroowo lobbo

¹ —Mido haalana on goonga: neddo fuu naatoowo hoggo baali mo naatiraali damal, kaɗum woni gujjo, kaɗum woni janoowo. ² Kaa naatiroowo damal oo, kaɗum woni duroowo baali. ³ Kayboowo damal oo udditinan mo, baali dii nana daande makko. O noddira baali makko dii, hongu fuu innde mum, o yaltina di. ⁴ Nde o yaltini di fuu, o ardoto di njokka e makko, sabi edi anndi daande makko. ⁵ Di njokkataa kodo, ko jaasi dum fuu, di ndogan mo sabi di annditataa daande ho66e.

⁶ Iisaa haalani 6e ngol tinndinol, kaa 6e paamaali ko o muuyiri dum.

No Iisaa wiiri kaɗum woni duroowo lobbo oo

⁷ Iisaa wii 6e kasen:

—Mido haalana on goonga, miin woni damal hoggo baali. ⁸ Adii6e kam warde 6ee fuu yo wuy6e nii e yanoo6e, baali dii nanataa daade ma66e. ⁹ Miin woni damal. Neddo fuu naatirido kam, hisan, naatan, yaltan, he6an durdude. ¹⁰ Gujjo war-dataa so wanaa faa wujja, hirsaa, bonna. Kaa miin, mi wardii faa yim6e nguura, 6e nguura nguurndam lobbam. ¹¹ Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni dokkitiroowo yonki mum saabe baali mum. ¹² Kaa kasaado mo wanaa dunkee durngol, mo walaa ko wonani dum e dammuli dii, nde yii nanngiri fuu, yoppan di doga, nanngiri ndii nannga ko nanngata, keddiidi dii caakoo. ¹³ Kasaado oo dogan yoppa di sabi o kasaado tan, walaa ko wonani mo e majji. ¹⁴⁻¹⁵ Miin woni duroowo lobbo. Hono no Baabiraado oo anndiri kam so anndir-mi dum nii, hono non anndir-mi baali am so baali am anndi kam. Non mido hokkitira yonki am saabe majji. ¹⁶ Mido jogii baali goddi kasen di ngalaa ley ngoo hoggo. Diin duu kinaa mi wadda di. Di nana daande am, di laatoo sewre wootere, duroowo gooto. ¹⁷ Baabiraado ana yidi kam saabe mido hokkitira yonki am faa mi hewta ki kasen. ¹⁸ Fay gooto ittanta kam ki. Miin e hoore am hokkitirta ki. Mido jogii baawde hokkitirde ki. Mido jogii baawde wartirde ki. E Baabiraado am ke6u-mi ndee yamiroore.

¹⁹ Dii haalaaji beydi waddondirde Yahuudiyankoo6e. ²⁰ Heew6e ma66e ana mbiya:

—O laddaado o kaahaango. Ko saabii so odon kettindoo mo?

²¹ Kaa yogaa6e mbii:

—Dii waajuuji nganaa waajuuji laddaado. Laddaado ana waawi wumtinde bumdo naa?

No Yahuudiyankoo6e calorii goondinde Iisaa

²² Yiitu mawuuri heydintingol Suudu Dewal Mawndu nduu wadii Urusaliima. Dum hawrii e dabbunde. ²³ Do Suudu

Dewal Mawndu doo, Iisaa ana wada yaha warta ley ndanki Suleymaana kii. ²⁴ Nden Yahuudiyankoo6e pilii mo, mbii mo:

—Faa mande keddoto-daa ada yoppi min e wemmberere? Haalan min faa laa6a, aan woni Almasiihu oo naa?

²⁵ Iisaa jaabii 6e:

—Mi haalanii on, on ngoondinaali. Golleeji di ngollir-mi e innde Baabiraado am dii, kanji ceettantoo kam. ²⁶ Kaa onon, on ngoondinaali sabi on nganaa baali am. ²⁷ Baali am ana nana daande am. Mido anndi di, edi njokka e am. ²⁸ Mido hokka di nguurndam nduumiidam, di mbaatataa abada. Fay gooto ittataa di e junngo am. ²⁹ Baabiraado dokkudo kam di oo 6uri huunde fuu teddude. Fay gooto waawaa ittude di e junngo Baabiraado am oo. ³⁰ Miin e Baabiraado, min gooto.

³¹ Yahuudiyankoo6e cu6i kaaye kasen faa mbedoo mo. ³² Iisaa wii 6e:

—Mi gollirii baawde Baabiraado golleeji lobbi keewdi yeeso mon. E ley dii golleeji, saabe homo e majji mbedorto-don kam kaaye?

³³ Yahuudiyankoo6e njaabii mo:

—Wanaa saabe golle lobbo min mbedorte kaaye, ko min mbedorte kaaye dee, saabe ada bonkoo Laamdo. Aan a neddo, a wadii hoore maa a Laamdo.

³⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Tama winndaaka ley Sariya mon too: Laamdo wii «onon on laamdo'en»?* ³⁵ Laamdo noddirii laamdo'en been 6e o haaldi. Ko Binndi dii mbii koo sottataa. ³⁶ Mo Baabiraado subii so neli e aduna oo, hono mbiiraton mo bonkike Laamdo saabe mi wii mi Bii Laamdo? ³⁷ So mi gollaali golleeji Baabiraado am, pati ngoondinee kam. ³⁸ Kaa so mido golla di, fay so on ngoondintaa kam, ngoondinee golleeji dii yalla odon annda, ngoondinon mido e Baabiraado, Baabiraado ana e am.

³⁹ Be tewti nanngude mo kasen. O so66itorii 6e.

⁴⁰ O yehi ootoo bannge maayo Urdun nokku do Yaayaa lootannoo lootogal batisima arande doo kasen, o fa66i ton.

⁴¹ Yim6e heew6e ngari e makko, mbii:

—Yaayaa wadaali haaynde fay wootere. Kaa ko o haali e gorko oo koo fuu goondii.

⁴² Heew6e ngoondini Iisaa ton.

11

Haala maayde Laajaru

¹ Gorko jawdo biyeteedo Laajaru ana Baytaniya, kapum e banndiraa6e mum rew6e Mariyama e Marta. ² Tawi

* 10:34 Jabuura 82.6

Mariyama woni gujudo Moobbo oo nebam uuroojam so soc-ciri koyde makko sukundu muudum. Laajaru jawdo oo yo mijiiko gorko. ³ Banndiraa6e rew6e 6ee neli e Iisaa, mbii:

—Moobbo, gido maa mo korsin-daa oo jawii.

⁴ Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii:

—Oo jaw wanaa jaw saate. Mo jaw tabintinoowo teddeen-gal Laamdo, yalla Bii Laamdo oo ana teddiniree mo.

⁵ Iisaa ana horsini Laajaru e banndiraa6e mum rew6e, Marta e Mariyama, ⁶ taweede o nanii Laajaru sellaa fuu, hadaali mo fa66ude ton balde didi godde. ⁷ Caggal dum, o wii taalibaa6e makko:

—Mbifito-den Yahuudiya!

⁸ Taalibaa6e 6ee njaabii:

—Moobbo, 6ooyaa fey ko Yahuudiyankoo6e ndaari war-dude ma kaaye, laatoo ton mbifoto-daa kasen naa?

⁹ Iisaa jaabii:

—Wanaa wakkatiiji sappo e didi ngoni ley jalooma naa? Jahoowo jalooma fergataako sabi omo yiya fooyre aduna oo.

¹⁰ Kaa jahoowo jemma fergoto sabi fooyre walaa e muudum.

¹¹ Caggal o haalii dii haalaaji, o wii 6e:

—Gido men Laajaru daanike, mi yahan mi finndinoya mo.

¹² Taalibaa6e 6ee mbii:

—Moobbo, so tawii o daaniido, ndennoo o dadii.

¹³ Haala maayde Laajaru o haalannoo. Kam6e 6e miilii haala doyingol o haali. ¹⁴ Iisaa la66inani 6e:

—Laajaru hedditaaki! ¹⁵ Mi seyorike saabe moodon ko mi tawaaka ton koo yalla odon ngoondina. Kaa jonnoo, njehen to makko.

¹⁶ Nden Tomaa noddirteedo Funeeru oo wii taalibaa6e wob6e 6ee:

—Njehen enen duu yalla eden maayda e makko.

No Iisaa wiiri kajum woni immital e nguurndam

¹⁷ Nde Iisaa yottinoo ndee, tawi wadii balde nay ko Laajaru iriraa. ¹⁸ Nde wonnoo hakkunde Baytaniya e Urusaliima buraa hono kilooji tati, ¹⁹ Yahuudiyankoo6e heew6e ngarii to Mariyama e Marta duwaaru Laajaru, e6e koomta dum'en e maayde mijiibe gorko. ²⁰ Nde Marta nannoo Iisaa warii ndee, yehi sakkitoyii mo. Mariyama kaa heddii cuudi. ²¹ Marta wii Iisaa:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maay-ataano. ²² Kaa fay jooni mido anndi huunde fuu ko ndaardu-daa Laamdo, wadante.

²³ Iisaa wii mo:

—Mija gorko oo immitoto.

²⁴ Marta wii:

—Mido anndi o immitoto jannnde immital, jalaande sakito-toonde.

²⁵ Iisaa wii mo:

—Miin woni immital, miin woni nguurndam. Neddo fuu goondindo kam, fay so maayi, wuuran. ²⁶ Guurdo fuu goondindo kam, maayataa abada. Ada goondini dum naa?

²⁷ O jaabii:

—Sanne Moobbo! Mido goondini aan woni AlmasiihuBii Laamdo garoowo e aduna oo.

²⁸ E dow dum, o yehi noddoyde mijiiiko Mariyama, o gundii dum:

—Moobbo oo warii, omo nodde.

²⁹ Nde Mariyama nanunoo dum ndee, hejii law, nootoyii.

³⁰ Tawi fuu Iisaa naataalino ngeenndi ndii tafon. Omo heddiid do Marta hawrunoo e makko doo. ³¹ Yahuudiyankooŋe ana ngondunoo e Mariyama ley galle, ana koomtannoo dum. Be njii o gurbitike, o yaltii. Be njokkitii mo, 6e miili o woyoyan dow yanaande too. ³² Mariyama yottii do Iisaa woni doo, yii dum tan, diccii yeeso muudum, wii dum:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maayataano.

³³ Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Yahuudiyankooŋe wondufe e mum 6ee ana mboya ndee, yonki makko jawi, hakkille makko immii. ³⁴ O wii:

—Hoto ndesu-don mo?

Be njaabii:

—Moobbo, war yeew!

³⁵ Nii Iisaa woyi. ³⁶ Yahuudiyankooŋe 6ee mbii:

—Yeewee no o foti horsinde dum.

³⁷ Yoga e ma66e wii:

—Bumtindo bumdo waawaano haafude Laajaru maayde naa?

No Iisaa wuurtiniri Laajaru

³⁸ Yonki Iisaa beydi jawde, o yehi tiimoyde yanaande ndee. Yanaande ndee yo loowol uddiraangol haayre. ³⁹ Iisaa wii:

—Ittee haayre ndee!

Marta, bannndii debbo maaydo oo, wii mo:

—Moobbo, ana haani ko tawee henndu makko waylitike, sabi hannde woni balde makko nay.

⁴⁰ Iisaa jaabii mo:

—Tama mi wiyaali ma, so a goondinii, a yiyan teddeengal Laamdo?

⁴¹ Be itti haayre ndee. Iisaa tiggittii, wii:

—Baabiraado, mido yettire ko njaabani-daa kam koo.

⁴² Miin kaa, mido anndi jannnde fuu ada jaabanoo kam. Kaa mi haaldirii nii saabe yim6e filii6e kam 6ee, yalla e6e ngoondina aan neli kam.

⁴³ Caggal dii haalaaji, o duki semmbe, o wii:

—Laajaru, yaltu sella!

⁴⁴ Maaydo oo yalti, juude mum e koyde mum ana piilaa leppi, yeeso mum ana suddii. Iisaa wii 6e:

—Kumtee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiibe dawriri faa nannga Iisaa

⁴⁵ Heew6e e Yahuudiyankoo6e warnoo6e to Mariyama 6ee njii ko Iisaa wadi koo, ngoondini dum. ⁴⁶ Kaa yoo-gaa6e njehi to Farisa'en, kaaltani dum'en ko Iisaa wadi koo. ⁴⁷ Nden Farisa'en e hooree6e yottinoo6e sadaka moo6ti waalde Saahiibe ndee, mbii:

—Oo gorko ana wada kaayde keewde. Hono ngadaten? ⁴⁸ So en njoppirii mo nii, jamaa oo fuu goondinan mo. Nden kaa, Romankoo6e ngaran mbonna nokku men ceniido oo e lejol men ngol.

⁴⁹ Gooto ma66e biyeteedo Kayafas, laatinoodo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nden hitaande, wii 6e:

—Onon, on anndaa fay huunde. ⁵⁰ On anndaa neddo gooto maayana yim6e fuu buri moyyande en diina lejol meeden fuu halkoo.

⁵¹ Tawi wanaa hiini hoore makko o haaldi kaa haala, kaa nde wonnoo o Jottinoowo Sadaka Mawdo nden hitaande, o sappike Iisaa maayanan lejol ngol. ⁵² Kaa wanaa lejol ngol tan o maayanta, ko o maayanta dee, faa o moo6ta bi66e Laamdo saakii6e 6ee fuu e fedde wootere. ⁵³ Gila oon jalooma, 6e ndawridi faa 6e mbara mo.

⁵⁴ Dum wadi so Iisaa nootti saccude hakkunde Yahuudiyankoo6e. O iwi do o wonnoo doo, o yehi ngalluure wiyeteende Efrayim heettunde e ladde jeereende. O joododii ton e taalibaa6e makko.

⁵⁵ Tawi iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo Paska oo 6adike. Heew6e e yim6e leydi ndii njehi Urusaliima faa cenna ko'e mum'en gila iidi oo yottaaki. ⁵⁶ E6e tewta Iisaa. E6e ndarii ley Suudu Dewal Mawndu nduu, e6e kaalda:

—Odon miila o wara e iidi oo naa on miilaali?

⁵⁷ Tawi hooree6e yottinoo6e sadaka e Farisa'en njamiriino neddo fuu anndudo to mo woni yo haalu faa mo nanngae.

12

No Mariyama wujiri koyde Iisaa nebam

¹ Balde jeegom fade iidi Paska yottaade, Iisaa yehi Baytaniya do Laajaru mo o wuurtinnoo oo jeyaa doo. ² Don 6e ndefani mo jaamdu. Marta feccani 6e, Laajaru yo gooto e jaamdoo6e e Iisaa 6ee. ³ Nden Mariyama 6ami feccitere liituru nebam laa6udam, uuroojam, tiidudam coggu, wuji

ɗam e koyɗe Iisaa, socciri ɗe sukundu mum. Suudu nduu fuu ukkiti. ⁴ Gooto e taalibaaɓe Iisaa ɓee, ɗum woni Yahuuda Isikariyota jammbotoodo mo oo, wii:

⁵ —Ko saabii so ɗam nebam soottaaka buuɗi teemede tati card, * hokkee misikiina'en?

⁶ Walaa ko o wiiri non so wanaa o gujjo, wanaa yurmeende misikiina'en. Kanko woni kawjotoodo jawdi maɓɓe, omo woowi wujjitidde hen. ⁷ Iisaa wii:

—Celee e debbo oo. O resirii ɗam jannde iretee-mi. ⁸ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu.

No hooreeɓe yottinoobe sadaka anniyorii warde Laajaru

⁹ Yahuudiyankooɓe heewɓe anndi Iisaa ana Baytaniya, njehi ton. Wanaa saabe Iisaa tan waddi ɓe, yalla eɓe njiya Laajaru guurtinaado oo duu. ¹⁰ Non hooreeɓe yottinoobe sadaka ndawridi mbaran Laajaru duu, ¹¹ sabi Yahuudiyankooɓe heewɓe ana njoppa ɓe ngoondinoya Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹² Janngo mum, jamaa keewɗo garɗo hawrude e iidi oo nani Iisaa garoowo Urusaliima. ¹³ Be ɓami caɓe tamarooje, ɓe cakkitoyii mo. Eɓe kuljina, eɓe mbiya:

—Jettooje e barke ngoodanii garɗoowo e dow innde Joomiraado oo!† Jettooje ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!

¹⁴ Iisaa heɓi mola ndakiiwa, waddii, hono no Binndi ɗii mbiiri ɗum nii:

¹⁵ «Yimɓe ngalluure Siyona, pati kulee!

Yeew, kaananke mon ana wara,

ana waddii mola ndakiiwa.»‡

¹⁶ Nden taalibaaɓe makko ɓee paamaalino ko ɗum woni. Kaa caggal Iisaa teddinaama, ɓe miccitii ko mo sappananoo koo ɓe ngadi mo. ¹⁷ Jamaa tawdanoodo e makko nde o wuurtinnoo Laajaru, o noddii ɗum iwde e yanaande ndee, kajum'en duu ana ceettii. ¹⁸ Dum wadi so yimɓe heewɓe njehi cakkitoyii mo sabi ɓe nanii o wadii ndee haaynde. ¹⁹ Non Farisa'en mbiyondiri:

—On njii, walaa fuu ko mbaawan-den mo, aduna oo fuu annii jokki e makko.

²⁰ Won Yunaninkooɓe tawaaɓe hakkunde warɓe Urusaliima faa ndewa ley jalaade iidi dee. ²¹ Be battitii Filipa jeyaado Baytisayda ley leydi Galili, ɓe mbii ɗum:

—Moobbo, miden njidi yiide Iisaa.

* **12:5** Buuɗi teemede tati card ana mbaara e njoɓdi nedɗo hitaande. † **12:13** Jabuura 118.25-26 ‡ **12:15** Jakariyaa 9.9

²² Filipa yehi haalanoyi Andire. Be njottinoyi haala kaa Iisaa. ²³ Iisaa jaabii 6e:

—Wakkati mo Laamdo hollata teddeengal Bii Neddo oo yot-tike. ²⁴ Mido haalana on goonga: so wabbere alkama yooraaali aawaama e leydi, heddoto yo wabbere wootere. Kaa so nde yoorii nde aawaa fuu, nde riman faa heewa. ²⁵ Neddo fuu jiddo yonki mum, mursan ki, kaa jeebiido yonki mum e aduna oo, damman ki, he6an nguurndam nduumiidam. ²⁶ So won muuydo gollande kam, yo jokku e am. Do ngon-mi fuu, doo golloowo am duu wonata. Baabiraado teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde mum

²⁷ —Jooni mi wemmbaama. Kodum mbiyan-mi? Mi wiya Abba hisinam e oo wakkati naa? Mi waawaa wiide dum sabi kammari wakkati oo ngardu-mi. ²⁸ Abba, teddin innde maa.

Daande nanaa iwrude dow kammu:

—Mi teddinii nde, mi teddinan nde kasen.

²⁹ Nde yim6e darinoofe ton 6ee nanunoo nden daande ndee, mbii dum riggaango kammu. Wo66e mbii:

—Malaa'ika haaldi e makko!

³⁰ Iisaa wii 6e:

—Wanaa saabe am daande ndee wardi, saabe moodon.

³¹ Jooni woni sariya aduna oo. Jooni kaananke oo doo aduna tippete sella. ³² Miin, so mi toownaama iwde e leydi ndii, mi foodan yim6e fuu warde e am.

³³ Tawi dii haalaaji o sapporii no mo maayrata nii. ³⁴ Yim6e 6ee njaabii mo:

—Sariya oo anndinii min Almasiihu yo duumotoodo. Hono aan mbiirataa kinaa Bii Neddo oo toownee? Homo woni oo Bii Neddo?

³⁵ Iisaa jaabii 6e:

—Fooyre ana wondi e mon wakkati seeda tafon. Njahon gila fooyre ana heddii e mon, pati nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa do yahata. ³⁶ Ngoondinee fooyre gila ende e mon yalla odon laatoo yim6e fooyre.

No yim6e calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu dum tan, yehi suudooyii 6e. ³⁷ Kaayde de o wadi yeeso ma66e dee fuu, wadaali so 6e ngoondini mo, ³⁸ yalla haala annabi Esaaya kaa ana tabita:

«Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?

Homo 6annginanaa baawde Joomiraado?»§

³⁹ Be mbaawaano goondinde, sabi Esaaya wii kasen:

⁴⁰ «O wumnii gite ma66e,
o helii hakkillaaaji ma66e,

pati gite ma66e njiya,
 pati hakkillaaji ma66e paama
 sako 6e tuuba, so mi sellina 6e.»*

⁴¹ Dum Esaaya wii nde yiinoo teddeengal Iisaa, so haali haala makko ndee.

⁴² Kaa dum fuu e taweede, hooree6e Yahuudiyankoo6e heew6e ngoondinii Iisaa. Kaa saabe Farisa'en, 6e kulii yaadirde pati 6e njaltinee waajordu. ⁴³ Dum woni teddineede yim6e 6urani 6e teddineede Laamdo.

⁴⁴ Iisaa haali faa toowi, wii:

—Goondindo kam, wanaa miin tan o goondini, neldo kam oo duu o goondinii dum. ⁴⁵ Neddo fuu jiido kam, yii neldo kam oo.

⁴⁶ Miin, mi warii mi fooyre aduna oo, faa goondindo kam fuu pati heddo ley nimre. ⁴⁷ So won nando waaju am jokkaali dum, miin, mi sarataa dum. Sabi mi wardaali sarde aduna oo, faa mi hisina mo ngardu-mi. ⁴⁸ Oon calaniido kam, so ja6aali waajuuji am, ana jogii caroowo. Konngol ngol kaal-mi ngol sarata dum jalaande sakitotoonde. ⁴⁹ Sabi miin, mi haaldaali hiini hoore am. Baabiraado neldo kam oo hokki kam yamiroore ko kaalan-mi e ko mbaajotoo-mi. ⁵⁰ Miin, mido anndi yamiroore makko, kapum woni nguurndam ndu-umiidam. Ko kaal-mi koo, no Baabiraado haalaniri kam nii kaaltir-mi.

13

No Iisaa lootiri koyde taalibaa6e mum

¹ Gila iidi Paska yottaaki, Iisaa ana anndi wakkati mo iwata e aduna so hootana Baabiraado oo warii. Ga aduna gaa omo yidi yim6e makko, omo yidi 6e kaaddi jilli. ² Wakkati mo 6e kirtotoo oo, Ibiliisa wadi e 6ernde Yahuuda 6ii Simon Isikariyota jambaade mo. ³ Iisaa e hoore mum ana anndi to Laamdo iwri to Laamdo hootata. Laamdo wadii huunde fuu e junngo makko. ⁴ O immii e hiraande ndee, o 6oortii saaya makko, o 6ami disawel, o filii e makko. ⁵ Non o wayli ndiyam e feere lootorde, o naati e lootude koyde taalibaa6e makko, omo soccira de disawel o filii ngel. ⁶ Nde o yottinoo Simon Piyeer ndee, oon wii mo:

—Moobbo, aan lootata koyde am naa?

⁷ Iisaa jaabii mo:

—A faamaali ko ngadan-mi koo tafon, kaa a faamoyan caggal jooni.

⁸ Piyeer wii mo:

—A lootataa koyde am abada!

Iisaa jaabii mo:

—So mi lootanaali ma, a walaa ngedu e am.

* 12:40 Esaaya 6.10

⁹ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo! So non, pati haadu e koyde am tan, lootu juude am e hoore am duu.

¹⁰ Iisaa wii mo:

—Lootiido fuu yo laa6udo. Mo hasindinaa e lootaneede kinaa koyde tan. Onon on laa6u6e, kaa wanaa on fuu.

¹¹ Tawi omo anndi jammботодо мо оо. Dum wadi so o wii wanaa on fuu ngoni laa66e.

¹² Nde Iisaa lootunoo koyde ma66e ndee, 6amti saaya muudum, joottii, wii 6e:

—On paamii ko ngadu-mi on koo naa? ¹³ Odon noddira kam «Moobbo» odon noddira kam «Kalfaado». Ko mbiyaton koo ana moyyi, sabi dum ngon-mi. ¹⁴ Ndennoo, miin Kalfaado, miin Moobbo, mi lootii koyde mon, waajibi onon duu gooto fuu lootana goddo koyde mum. ¹⁵ Ko ngadu-mi on koo yo tinndinol yalla onon duu, odon ngadondira hono ko ngadu-mi on koo. ¹⁶ Mido haalana on goonga: maccudo burataa kalfaado mum teddude, nelaado duu burataa neldo dum. ¹⁷ Nde wonnoo on anndii dum jooni, so nii on njokkirii non, on mbelan hoore. ¹⁸ Wanaa haala mon on fuu kaal-mi. Mido anndi 6een 6e cubii-mi, kaa kinaa ko Binndi dii mbii koo tabita: «Naamdudo e am latiri kam teppere muudum.»* ¹⁹ Gila jooni mido haalana on dum, fade majjum yottaade, yalla nde dum yottii fuu, odon ngoondina miin woni mo ngon-mi. ²⁰ Mido haalana on goonga: neddo fuu ja6biido nelaado am, ja6bike kam. Neddo fuu ja6biido kam, ja6bike neldo kam oo duu.

No Yahuuda jammборii Iisaa

²¹ Nde o haalnoo dum ndee, yonki makko jawi, o wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammбото kam.

²² Taalibaa6e 6ee yeewondiri. Be anndaa mo o haalata haala mum. ²³ Gooto e taalibaa6e 6ee, mo Iisaa horsini oo, ana joodinoo banngemum. ²⁴ Simon Piyeer himyi mo gite mo lamndoo Iisaa homo o haalata haala mum. ²⁵ Non taalibbo oo naayorii hedde Iisaa, wii:

—Moobbo, dum homo?

²⁶ Iisaa jaabii:

—Mo ndokkan-mi lonngere nde cuuwan-mi ndee oo.

O suuwi lonngere, o hokki Yahuuda 6ii Simon Isikariyota oo. ²⁷ Caggal lonngere ndee, Ibiliisa naati e Yahuuda. Iisaa wii mo:

—Wadu ko ngadataa koo law!

²⁸ Tawi fay gooto e joodiibe don 6ee faamaali ko Iisaa haalani mo koo. ²⁹ Nde wonnoo Yahuuda woni kawjotoodo jawdi ma66e, yoga miilii Iisaa wii mo somonoyoo iidi, naa

* 13:18 Jabuura 41.10

daja ko o hokki misikiina'en. ³⁰ Yahuuda nanngu lonngere ndee tan, yalti oon wakkati fuu. Dum jemma.

Haala yamiroore heyre

³¹ Nde Yahuuda yaltunoo ndee, Iisaa wii:

—Jooni Bii Neddo teddinaama, Laamdo duu teddiniraama saabe makko. ³² So Laamdo teddiniraama saabe makko,† kajum duu teddinan mo e hoore mum, teddinan mo law. ³³ Sukaabe am, mido wondi e mon seeda tafon. On tew-tan kam. Mido wiya on jooni hono ko mbiinoo-mi Yahu-udiyankooƆe e Ɔettaade: on mbaawaa yaade to njahan-mi too. ³⁴ Mido hokka on yamiroore heyre: njidondiree! Hono no njidir-mi on nii, onon duu njidondiron hono non! ³⁵ So on njidondirii, yimbe fuu annditan on taalibaaƆe am.

No Iisaa holliri Piyeer yankiran dum

³⁶ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo, hoto njahataa?

Iisaa jaabii mo:

—To njahan-mi jooni too, a waawaa jokkude e am. Kaa caggal jooni a jokkan e am!

³⁷ Piyeer wii mo:

—Moobbo, ko saabii so mi waawaa jokkude e maa jooni? Mido hokkitira yonki am saabe maa.

³⁸ Iisaa jaabii mo:

—Goonga fuu, a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Mido haalane goonga: fade ndontoori jogginde hannde a wiyana anndaa kam cili tati.

14

No Iisaa wiiri kajum woni laawol ngol

¹ Iisaa wii taalibaaƆe mum Ɔee:

—Pati imminee hakkille mon. Ngoondinee Laamdo, ngoondinee kam. ² Cuudi keewdi ana ley galle Baabiraado am. So walaano, mi wiyanno on. Mi yahan, mi moyyinano ya on ton nokku. ³ Ndennoo, so mi moyyinano yii on nokku, mi wartan kasen mi Ɔamta on faa onon duu ngonon to ngonan-mi too. ⁴ Odon anndi to njahan-mi too, odon anndi laawol mum.

⁵ Tomaa wii mo:

—Moobbo, min anndaa to njahataa, hono min anndirta laawol mum?

⁶ Iisaa jaabii mo:

—Miin woni laawol ngol, miin woni goonga oo, miin woni nguurndam dam. So wanaa saabe am fay gooto waawaa

† **13:32** Puddoode aaya 32, «So Laamdo teddiniraama saabe makko», tawaaka e dereeji burdi fuu booyde dii.

yaade to Baabiraado. ⁷ Sinndo odon anndunoo kam, maa on anndu Baabiraado am oo duu. Gila jooni on anndii mo, on njii mo.

⁸ Filipa wii mo:

—Moobbo, hollu min Baabiraado, dum tan ana heya min.

⁹ Iisaa wii mo:

—No ngondir-mi e moodon faa 6ooyi nii fuu, Filipa, a andaaali kam naa? Jiido kam, yii Baabiraado. Hono mbiirataa: «Hollu min Baabiraado»? ¹⁰ A goondinaali mido e ley Baabiraado, Baabiraado ana e am naa? Waajuuji di mbaajii-mi on dii fuu, mi waajortaako di hiini hoore am. Baabiraado gondo e am oo gollata golleeji mum. ¹¹ Ngoondinee kam so mi wii mido e Baabiraado, Baabiraado ana e ley am. Fay so on ngoondinaali dum, ngoondiniron kam saabe golleeji dii. ¹² Mido haalana on goonga: neddo fuu goondindo kam, gollan kapum duu golleeji di ngollan-mi dii, gollan ko buri di, sabi mi kootoowo to Baabiraado am. ¹³ Mi wadanan on huunde fuu ko jaagori-don Laamdo saabe am. Mi wadan dum yalla Baabiraado oo ana teddiniree saabe Biddo oo. ¹⁴ So won ko jaagori-don Laamdo saabe am, mi wadanan on.

No Iisaa fodiri neldan Ruuhu Ceniido

¹⁵ —So odon njidi kam, on njokkan jamirooje am. ¹⁶⁻¹⁷ Mi jaagoto Baabiraado hokka on Balloowo goddo, oo woni Ruuhu goonga, yalla omo wonda e mon faa abada. Aduna oo waawaa ja66aade mo, sabi yiyataa mo, anndaa mo. Kaa onon, odon anndi mo sabi omo wondi e mon, omo e mon. ¹⁸ Mi yoppataa on atiime'en, mi wartan e mon. ¹⁹ So 6ooyii seeda aduna oo yiyataa kam kasen. Kaa onon, on njiyan kam, sabi mi guurdo, onon duu on nguuran. ²⁰ Nannde nden on paaman mido e ley Baabiraado, odon e am, mido e ley mon. ²¹ Neddo fuu anndudo jamirooje am so jokki de, kapum woni jiddo kam. Jiddo kam, Baabiraado am yidan dum. Miin duu, mi yidan dum, mi bannginanan dum hoore am.

²² Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyota, jaabii mo:

—Moobbo, hono bannginirantaa min hoore maa, tawee a bannganaali aduna oo?

²³ Iisaa jaabii mo:

—So neddo ana yidi kam, jokkan konngol am, Baabiraado am yidan dum. Miin e Baabiraado am oo min ngaran to mum min njooddoo e mum. ²⁴ Neddo fuu mo yidaa kam, jekkataa konngol am. Haala ka nanaton kaa, ka wanaa ka am, ka haala Baabiraado neldo kam oo. ²⁵ Dum kaalanan-mi on gila mido tawdaa e mon. ²⁶ Ruuhu Ceniido, Balloowo on mo Baabiraado neldirta on saabe am oo, kapum anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoo-mi on koo fuu.

²⁷ Jam njoppidan-mi on, jam am ndokkan-mi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on nii. Pati imminee hakkille mon, pati kulee. ²⁸ On nanii ko mbii-mi on: «mi yahan, caggal mum mi warta e mon.» Sinndo odon njidunoo kam, maa on ceyoro mi jahoowo to Baabiraado, sabi Baabiraado furi kam teddude. ²⁹ Mi haalanii on jooni gila dum waraali, yalla so dum warii, odon ngoondina. ³⁰ Haala am e moodon heewataa kasen, sabi kaananke oo aduna ana wara. Fay huunde o waawaa e am. ³¹ No Baabiraado yamiri kam nii, non ngadiran-mi, faa aduna oo faama mido yidi Baabiraado. Immee njehen, iwen doo.

15

No Iisaa wiiri kajum woni peguui ngoongaraawi

¹ —Miin woni peguui ngoongaraawi, Baabiraado woni jom ngesa peguje. ² Caal am dimaral fuu o feyyan dum, caal dimoowal fuu, o saltoto dum yalla engal beydoo rimde. ³ Onon, jooni on laabu e saabe waaju mo mbaajii-mi on oo. ⁴ Nii e am. So on jii e am, miin duu mi jii e mon! Hono no caal peguui waawaa rimde e hoore mum kinaa tawee engal jii e peguui nii, hono non onon duu, on mbaawaa rimde so on jii e am. ⁵ Miin woni peguui, onon ngoni e. Neddo fuu jii e am, mi jii e mum, riman duu faa heewa. On mbaawaa wadude fay huunde so on ngaldaa e am. ⁶ Neddo fuu mo jii e am, tippete sella hono no caal peyyaangal nii, yoora. E joorde dee moote, tippee ley yiite, de ku e. ⁷ So on jii e am, waaju am jii e mon, nden kaa jaagee Laamdo ko muuy-don fuu, on keban. ⁸ So on ndimii faa heewii, dum hollititta on laatike taalibaa e am, nden yim e njiyata teddeengal Baabiraado am. ⁹ Hono no Baabiraado yidiri kam nii, miin duu hono non njidir-mi on. Nii e jilli am. ¹⁰ So on njokkii jamirooje am, on jii e jilli am, hono no njokkir-mi jamirooje Baabiraado am so jii-mi e jilli mum nii.

¹¹ Mi waajike on dum yalla seyo am ana jii e mon, seyo mon hi e. ¹² Annii yamiroore am: njidondiree hono no njidir-mi on nii. ¹³ Huunde fuu buraa dii doo jilli mawnude: neddo hokkitira yonki mum saabe yi e mum. ¹⁴ Onon ngoni yi e am, so on ngollii ko njamir-mi on koo. ¹⁵ Mi wiyataa on maccu e kasen sabi maccudo anndaa ko kalfaado mum gollata. Mido wiya on yi e, sabi ko narru-mi Baabiraado am koo fuu, mi anndinii on. ¹⁶ Wanaa onon cu e kam, miin su e on so yamiri on njahon ndimoyon yi e, yi e mon nduumoo, yalla Baabiraado ana hokka on huunde fuu ko jaagori-don saabe am. ¹⁷ Njidondiree! Dum njamir-mi on.

No aduna oo wajiri Iisaa e taalibaabe mum fuu

¹⁸ —So aduna oo ana waji on, anndee, miin o adii wajude. ¹⁹ Sinndo on laatinoke adunankooŋe, maa aduna oo yidu on. Kaa on nganaa adunankooŋe. Mi suŋike on mi seenndii on e aduna oo. Dum saabanii mo wajude on. ²⁰ Miccitee ko mbiinoo-mi on koo: «Maccudo burataa kalfaado mum.» So 6e torrii kam, 6e torran on, onon duu. So 6e njokkii konngol am, 6e njokkan ngol mon ngol duu. ²¹ Be ngadiran on dum fuu saabe am, sabi 6e anndaa neldo kam oo. ²² So mi waraalino, mi waajanooki 6e, 6e jinjataakeno. Kaa jooni mi warii, mi waajike 6e, 6e ngalanaa luutti maŋŋe dii ujuuru fuu. ²³ Neddo fuu bajudo kam, wajii Baabiraado am oo duu. ²⁴ Sinndo mi gollaalino dii golleeji di fay gooto meedaali gollude yeeso maŋŋe, 6e jinjataakeno. Kaa jooni 6e njii di fuu, eŋe keddii wajude kam, miin e Baabiraado am. ²⁵ Dum wadii faa tabintina ko winndaa ley Sariya maŋŋe: «Be mbajirii kam dow meere.»*

²⁶ Ruuhu goonga iwroowo to Baabiraado, Balloowo on mo neldan-mi on oo, nde warii, kaŋum seettantoo kam. ²⁷ Onon duu, on ceettanto kam sabi oŋon ngondi e am gila puddoode.

16

¹ —Mi waajike on dum pati on njoppu goondinal. ² Be njaltinan on cuudi baajordi. Wakkati waroyan nde bardo on fuu miilata rewii Laamdo. ³ Be ngadan dum sabi 6e anndaa Baabiraado oo, 6e anndaa kam miin duu. ⁴ Mi waajike on dum, yalla so wakkati oo warii, oŋon miccitoo mi haalaniino on dum.

Haala golle Ruuhu Ceniido

—Mi haalanaali on gila arannde sabi mido wondi e mon. ⁵ Jooni mido nii hootana neldo kam oo, kaa fay gooto e mon lamndaaki kam hoto njahan-mi. ⁶ On cunaama sanne saabe ko kaalan-mi on dum koo. ⁷ Dum fuu e taweede, mido haalana on goonga: yaadu am 6uri moyyande on. Sabi so mi yahaali, Balloowo on oo warataa. Kaa so mi yehii, mi neldan on mo. ⁸ So o warii, o jinjan aduna oo banngal luutti e fooccitaare e sariya. ⁹ Banngal luutti, sabi 6e ngoondinaali kam. ¹⁰ Banngal fooccitaare, sabi mido hoota to Baabiraado oo, on njiyataa kam kasen. ¹¹ Banngal sariya, sabi kaananke oo doo aduna saraama.

¹² Mido jogii ko heewi kasen ko mi waajoo on, kaa on mbaawtataa dum jooni. ¹³ Nde Ruuhu goonga oo warii fuu, dowan on faade e goonga fuu. Sabi o haaldataa hiini hoore makko, o haalanan on ko o nani fuu, o humpitan on ko waroyta. ¹⁴ Kanko, o teddinan kam, sabi o 6aman ko njey-mi

koo, o humpitira on. ¹⁵ Ko Baabiraado oo jogii fuu, miin jey. Dum saabii mbii-mi o humpitan on ko o hebi e am koo.

No sunu waylitortoo seyo

¹⁶ —So 6ooyii seeda, on njiyataa kam, so 6ooyii seeda kasen, njiyon kam.

¹⁷ Yoga e taalibaa6e makko 6ee lamndondiri, mbii:

—Kodum woni maanaa haala makko so o wii «so 6ooyii seeda, on njiyataa kam e so 6ooyii seeda kasen, njiyon kam», o wii kasen «sabi mi jahoowo to Baabiraado»?

¹⁸ Be mbii:

—«So 6ooyii seeda», kodum dum firritata? Min paamaali ko o wii koo.

¹⁹ Nde Iisaa anndunoo e6e njidi lamndaade dum ndee, wii 6e:

—Odon lamndondira maanaa haala am kaa: «So 6ooyii seeda on njiyataa kam, so 6ooyii seeda kasen, njiyon kam.»

²⁰ Mido haalana on goonga: onon, on mboyan, on mboytoto, tawee aduna oo ana seyii. On cunlan, kaa sunu mon waylitoto seyo. ²¹ So debbo ana njaywa, mo sunlan sabi wakkati makko warii. Kaa so cukalel ngel rimaama, o miccitataako naawalla natawere makko, no seyo makko foti heewde dow aduna oo he6ii kodo. ²² Onon duu hono non cunjir-don jooni, kaa mi yiitan on kasen, on ceyoto, fay gooto waawaa bonnude seyo mon. ²³ Nannde nden, on lamndataako kam fay huunde. Mido haalana on goonga: huunde fuu ko jaagi-don Baabiraado oo, hokkiran on saabe am. ²⁴ Faa jooni, walaa fuu ko jaagori-don saabe am. Naagee, on ke6an, yalla seyo mon ana hi66a.

No Iisaa jaalorii aduna

²⁵ —Ko kaalan-mi on jooni koo yo haala hippaaka. Wakkati waran, wakkati mo mi hippataa haala. Nden kaa mi haalanan on haala Baabiraado faa laa6a. ²⁶ Nannde nden on jaagorto Laamdo saabe am. Mi wiyaali mido jaaganoo on Baabiraado, ²⁷ sabi Baabiraado e hoore mum ana yidi on. O yidirii on saabe odon njidi kam, on ngoondinii to Laamdo iwru-mi. ²⁸ Mi iwii to Baabiraado, mi warii e aduna. Jooni mido dala aduna oo, mi hootana Baabiraado.

²⁹ Taalibaa6e makko mbii mo:

—Jooni kaa, a haalii faa laa6i, walaa fuu ko kippu-daa hen. ³⁰ Jooni kaa, min anndii walaa fuu ko a anndaa, fay gooto hasindinaa e lamndaade ma. Dum saabii so min ngoondini a iwdo to Laamdo.

³¹ Iisaa jaabii 6e:

—Jooni, on ngoondinii naa? ³² Wakkati oo ana wara, o warii jooni, do on fuu caakoto-don, homo fuu hoota suudu mum, njoppon kam mi teeldo. Kaa mi wanaa teeldo, sabi

Baabiraado oo ana wondi e am. ³³ Mi haalanii on dum, yalla odon kemra jam e am. Odon ngondi e torra ley aduna oo. Kaa ceyo-don, miin, mi jaalike aduna oo!

17

No Iisaa duworii saabe taalibaabe mum

¹ Nde Iisaa waajinoo waajuuji dii ndee, tiggittii kammu, wii:

—Baabiraado, wakkati oo warii, teddin Biya, yalla Biya oo duu ana teddine. ² Sabi a hokkii mo baawde dow neddo fuu, yalla omo hokka been 6e ndokku-daa mo 6ee fuu nguurndam nduumiidam. ³ Nguurndam nduumiidam woni 6e annde, aan Laamdo goongaraajo gooto oo, 6e annda Iisaa Almasiihu mo nel-daa oo. ⁴ Mi teddinii ma e dow leydi ndii, mi yottinii golle mo ndokku-daa kam mi golla oo. ⁵ Jooni kaa, Baabiraado, teddinam teddeengal ngal njoginoo-mi do maa doo gila aduna oo tagaaka ngal.

⁶ Yim6e 6e ndokku-daa kam e aduna oo 6ee, mi 6annginanii dum'en innde maa. Aan jey 6e, a hokkii kam 6e, e6e njokki konngol maa. ⁷ Jooni kaa, 6e anndii ko ndokku-daa kam koo fuu to maa iwi, ⁸ sabi mi haaltanii 6e haalaaji di kaalan-daa kam dii, 6e njabii di. Be ke6ii tayoral to maada iwru-mi, 6e ngoondinii aan neli kam. ⁹ Mido jaagore saabe ma66e. Mi jaagortaako saabe aduna oo, mido jaagoroo saabe 6e ndokku-daa kam 6ee, sabi aan jey 6e. ¹⁰ Be njey-mi fuu, aan jey, 6e njey-daa fuu, miin jey. Mi teddiniraama saabe ma66e. ¹¹ Kam6e, 6e keddoto e aduna oo, kaa miin, mi heddataako e makko. To maa njahan-mi. Aan Baabiraado Ceniido, reenir 6e baawde maada de ndokku-daa kam dee, yalla e6e laatoo gooto hono no men nii. ¹² Nde ngondunoo-mi e ma66e ley aduna oo ndee, mi reenirii 6e baawde maa de ndokku-daa kam dee, mi tiidii e ma66e. Fay gooto majjaali so wanaa yiitenke oo, yalla ko sappaa e Binndi dii koo ana tabita. ¹³ Jooni kaa mido wara to maa. Mido haala dii haalaaji gila mido heddi e aduna oo tafon, yalla seyo am ana hi66a e ma66e. ¹⁴ Mi yottinii 6e konngol maa. Aduna oo warii 6e, sabi 6e njeyaaka e makko, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁵ Mi jaagaaki ittaa 6e e aduna oo, kaa mido jaage ndeenaa 6e e Ibiliisa. ¹⁶ Be njeyaaka e aduna oo, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁷ Sennir 6e goonga maa. Konngol maa woni goonga. ¹⁸ Hono no nelir-daa kam e oo aduna nii, miin duu non nelir-mi 6e e makko. ¹⁹ Mido sennira hoore am saabe ma66e, yalla kam6e duu e6e laatoo senniraa6e goonga.

²⁰ Wanaa saabe ma66e tan jaagorto-maa-mi. Mido jaagoroo duu saabe been goondinir6e kam waajuuji ma66e,

²¹ yalla 6e fuu e6e laatoo gooto. Hono no aan Baabiraado

laatori-daa e am, miin duu mido e maa nii, yalla kambe duu ebe laatoo gooto e men, yalla aduna oo ana goondina aan neli kam. ²² Mi wadani 6e teddeengal ngal ngadan-daa kam ngal, yalla ebe laatoo gooto, hono no laatori-den gooto nii. ²³ Miin mido e ma66e, aan ada e am, yalla ngootummaaku ma66e ana hi66a, yalla aduna oo ana annda aan neli kam, mo annda duu ada yidi 6e hono no njidir-daa kam nii. ²⁴ Baabiraado, mido yidi 6e ndokku-daa kam 6ee ngonda e am nokku fuu do tawaa-mi, yalla ebe njiya teddeengal ngal ngadan-daa kam ngal sabi a yidii kam gila aduna oo diidaaka.

²⁵ Baabiraado pooccitiido, aduna oo anndaa ma, kaa miin noo mido anndu maa, 6ee doo ana anndi aan neli kam. ²⁶ Mi anndinii 6e ko ngon-daa, mi beydan anndinde 6e, yalla jilli njid-daa kam dii ana tawee e ma66e, miin duu mi tawee e ma66e.

18

No Iisaa nanngiraa

¹ Nde Iisaa duworinoo nii ndee, yaadi e taalibaa6e mum ootoo banngel callugol biyeteengol Kedoron. Be naati ton e nokku keewdo ledde. ² Yahuuda jammbootodo mo oo ana anndi nokku oo, sabi Iisaa e taalibaa6e mum ana mo6totonoo ton sanne. ³ Yahuuda ardii oorngal sordaasi'en e golloo6e iwru6e to hooree6e yottinoo6e sadaka e Farisa'en. Be ngari ton, ebe njogii cunkume ku66ooje e lampaaji e ka6orde. ⁴ Nde wonnoo Iisaa ana anndi ko fa'i warde e mum fuu, sakkitii 6e, wii:

—Homo tewtaton?

⁵ Be njaabii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

O wii 6e:

—Miin woni kanko!

Yahuuda jammbootodo mo oo duu ana dardii e ma66e.

⁶ Nde Iisaa wiinoo «Miin woni kanko» ndee, 6e njaari cagga-caggarde 6e caami e leydi. ⁷ Iisaa lamndii 6e kasen:

—Homo tewtaton?

Be njaabii:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

⁸ Iisaa wii 6e:

—Mbii-mi on, miin woni kanko! So miin tewtaton, accee 6ee kaa njaha.

⁹ Non dum laatorii, yalla haala Iisaa kaa ana tabita: «Mi majjoraaka fay gooto e 6e ndokku-daa kam 6ee.» ¹⁰ Simon Piyeer ana joginoo kaafaawi, soorti ki, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nowru jaamru faa ndu tayi. Golloowo oo ana wiye Malkus. ¹¹ Nden Iisaa wii Piyeer:

—Soornu kaafaawi maa kii e n̄aro mum. Ada miili mi yarataa horde bone nde Baabiraado hokki kam ndee naa?

¹² Don sordaasi'en e kaananke mum e gollanoobe hooreebe Yahuudiyankooḅe nanngi Iisaa, kaḅḅi dum. ¹³ Be naḅi mo to Annas tefon. Annas yo esii Kayafas laatiido Jottinoowo Sadaka Mawdo ley nden hitaande. ¹⁴ Kanko Kayafas oo dawrannoo hooreebe Yahuudiyankooḅe dabare, wii: ko ḅuri moyyude e yimḅe lejol ngol, neddo gooto maayana ḅe.*

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

¹⁵ Simon Piyeer e taalibbo goddo njokkitii Iisaa. Taalibbo oo ana anndondiri e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, dum wadi so o heḅi naaddude e Iisaa galle mawdo hooreebe yottinoobe sadaka oo. ¹⁶ Piyeer kaa, darii damal sella too. Taalibbo anndondirdo e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yalti haaldi e debbo doomoowo damal ngal oo, naanni Piyeer. ¹⁷ Kordo doomoowo damal oo lamndii Piyeer:

—Aan nee, a wanaa gooto e taalibaaḅe gorko oo naa?

Piyeer jaabii mo:

—Mi wanaa!

¹⁸ Nde wonnoo jaangol ana heewi, golloobe e doomoobe kuḅḅiino yiite ana yuwloo. Piyeer duu dardii e maḅḅe ana yuwloo.

No mawḅe diina cariri Iisaa

¹⁹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii Iisaa haala taalibaaḅe mum e waaju mum. ²⁰ Iisaa jaabii mo:

—Mi ḅannginanii aduna oo waaju am. Wakkati fuu mido waajoo ley cuudi baajordi e ley Suudu Dewal Mawndu to Yahuudiyankooḅe fuu kawrititta too. Walaa fuu ko kaaldu-mi cuucuukka. ²¹ Ko lamndorto-daa kam? Lamnda ḅeen hettindiiḅe kam. Kamḅe kaa, eḅe anndi ko mbaajii-mi koo.

²² Nde Iisaa haalnoo dum ndee, gooto e doomoobe ḅee fii mo banaawo, wii:

—Nii jaaborto-daa Jottinoowo Sadaka Mawdo oo naa?

²³ Iisaa jaabii mo, wii:

—So ko boni mbii-mi, haalanam ko boni e majjum. So tawii ko moyyi mbii-mi, ko saabii so pii-daa kam?

²⁴ Nden Annas neldi mo to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, omo haḅḅii.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa kasen

²⁵ Simon Piyeer ana darinoo ton ana yuwloo. Faa ḅe mbii mo:

—Aan, a wanaa gooto e taalibaaḅe makko ḅee naa?

O yeddi, o wii:

—Mi wanaa!

* 18:14 Yuhanna 11.49-50

²⁶ Gooto e gollanoobe Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru muudum oo, wii:

—Mi yiidaalino ma e makko ley nokku keewdo ledde too naa?

²⁷ Piyeer yeddi kasen, e oon wakkati fuu, ndontoori joggini.

No Iisaa sariraa yeeso Pilaatu

²⁸ Caggal dum, 6e itti Iisaa to Kayafas gila beetee kecco, 6e nabi mo to hubeere goforneer oo. Nabu6e mo 6ee naataali hubeere ndee, sabi so 6e naatii nde, 6e coban, 6e jaamataa ndeendi iidi Paska ndii. ²⁹ Pilaatu, goforneer oo, tawoyi 6e sella too, wii:

—Kodum ngullaniri-don oo gorko?

³⁰ Be njaabii mo:

—Sinndo o gollaalino ko boni, min ngaddataano mo ga maa.

³¹ Nden Pilaatu wii 6e:

—Nabee mo, cardon mo sariya moodon.

Yahuudiyankoo6e 6ee njaabii:

—Min ndunanaaka warde fay gooto.

³² Nii haala ka Iisaa haalnoo haala maayde mum kaa tabitiri. ³³ Pilaatu naatti galle mum, noddi Iisaa, wii dum:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

³⁴ Iisaa jaabii mo:

—Aan e hoore maa wii non naa wo66e narru-daa?

³⁵ Pilaatu jaabii mo:

—Miin, mi Yahuudiyanke naa? Ko ngadu-daa so lepol maa e hooree6e yottinoobe sadaka ngaddu maa ga am?

³⁶ Iisaa jaabii:

—Laamu am jeyaaka e oo aduna. Sinndo omo jeyanoo e oo aduna, golloo6e am kabotono pati mi naata juude hooree6e Yahuudiyankoo6e. Kaa jooni laamu am oo wanaa mo doo.

³⁷ Nden Pilaatu wii mo:

—Ndennoo, a kaananke?

Iisaa jaabii:

—No mbii-daa nii, mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraa-mi so ngar-mi ley aduna oo so wanaa faa mi seettoo goonga. Neddo fuu jidde goonga, ana nana daande am.

³⁸ Pilaatu wii mo:

—Goonga? Kodum woni goonga?

Nde o haalnoo dum ndee, o yalti kasen, o tawtoyi Yahuudiyankoo6e 6ee to sella too, o wii 6e:

—Mi hebaali feloore fay wootere e makko. ³⁹ Kaa ley aada moodon, iidi Paska fuu mido yoppitana on kasunke gooto. Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

⁴⁰ Be fuu 6e ngulli, 6e mbii:

—Wanaa oo, Barabas min njidi.

Barabas nee yo janoowo.

19

¹ Nden Pilaatu nanngi Iisaa, yamiri fiyee dorri.
² Sordaasi'en 6ee can'i tenngaade gi'e, kippi e hoore makko,
 6oorni mo burmusuure wodeere.* ³ Be 6attitii mo, e6e mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoo6e!

E6e piya mo banaaje. ⁴ Pilaatu yalti kasen, wii Yahu-
 udiyankoo6e 6ee:

—Mi yaltinan mo faa anndon mi he6aali feloore fay
 wootere e makko.

⁵ Non Iisaa yaltinaa ana hippii tenngaade gi'e ndee, ana
 6oornii saaya mbodeewa kaa. Pilaatu wii 6e:

—Gorko oo annii!

⁶ Nde hooree6e yottinoo6e sadaka e doomoo6e 6ee njiinoo
 mo ndee, ngulli mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu wii 6e:

—Nanngi mo onon tonton mo, sabi miin kaa, mi he6aali
 feloore e makko.

⁷ Yahuudiyankoo6e njaabii mo:

—O luuttii sariya amen. E ley sariya amen oo kaa waajibi o
 waree, sabi o wadii hoore makko o Bii Laamdo.

⁸ Nde Pilaatu nannoo kaa haala ndee, kulol mum beydii. ⁹ O
 naatti hu6eere ndee kasen o wii Iisaa:

—Aan, hoto iwataa?

Iisaa jaabaaki mo fay huunde. ¹⁰ Nden Pilaatu wii mo:

—Miin muroto-daa naa? Tama a anndaa mido waawi yop-
 pitidde ma, mido waawi tontude ma?

¹¹ Iisaa jaabii mo:

—So wanaa Laamdo hokku maa baawde, a waawaano e am
 fay huunde. Dum saabii so gattudo kam e junngo maa oo 6ur
 maa jinjaade.

¹² Gila nden Pilaatu ana ndaara yoppitinde mo. Dum saabii
 so Yahuudiyankoo6e ana ngulla, ana mbiya:

—So nii a yoppitii mo, a wanaa gido kaananke Roma
 mawdo oo. Neddo fuu gadudo hoore mum kaananke yo gajo
 kaananke Roma.

¹³ Nde Pilaatu nannoo dii haalaaji ndee, yaltini Iisaa, joodii
 dow joodorgal sariya, nokku biyeteedo Dinngira Kaaye (e
 ibaraninkoore omo wiyee Gabbata). ¹⁴ Nden yo jannde
 lanndinal iidi Paska, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wii
 Yahuudiyankoo6e:

—Kaananke moodon annii!

¹⁵ Be nduki semmbe:

* **19:2** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo.

—War mo! War mo! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu jaabii:

—Mi tonta kaananke moodon oo naa?

Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee mbii:

—Min ngalaa kaananke ko wanaa kaananke Roma mawdo
oo.¹⁶ Nden o hokki 6e Iisaa faa 6e tontoya dum.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

Nii 6e nanngi Iisaa, 6e nabi dum. ¹⁷ Iisaa yalti ana roondii leggal mum bardugal faa yottii nokku biyeteedo Laalagal Hoore (e ibaraninkoore omo wiyee Golgata). ¹⁸ Don 6e tontidi mo e didon wo66e: oo nano, oo jaamo, Iisaa ana lomm-bii. ¹⁹ Pilaatu winndi e alluwal: IISAA NASARAATUNKE OO, KAAANANKE YAHUUDIYANKOO6E. O yamiri ngal takkee e leggal bardugal ngal. ²⁰ Yahuudiyankoo6e heew6e njanngii binndi dii sabi do Iisaa tontaa doo woddaa ngalluure ndee. Alluwal ngal winndaama e ibaraninkoore e yunaninkoore e romankoore. ²¹ Nden hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee mbii Pilaatu:

—Pati winndu: «Kaananke Yahuudiyankoo6e», winndu: «o wii kanko woni kaananke Yahuudiyankoo6e».

²² Pilaatu jaabii:

—Ko mbinndu-mi koo winndaama, tilike.

²³ Nde sordaasi'en 6ee tilinoo tontude Iisaa ndee, pecci kaddule makko pecce nay. Homo fuu 6ami feccere mum. Be 6ami saaya makko duu. Saaya kaa walaa jootol. Ka fuu ka lefol gootol. ²⁴ Sordaasi'en 6ee kaaldi:

—Pati ceeken saaya kaa. Ngaden ka urwa, yeewen ke6oowo ka.

Dum wadfi, yalla ko sappaa e Binndi dii koo ana tabita:

«Be peccii kaddule am hakkunde ma66e,

6e ngadii saaya am urwa.»[†]

Dum sordaasi'en 6ee ngadi.

²⁵ Inna Iisaa, e sakiike mum debbo, Mariyama jom suudu Kolopa, e Mariyama mo Magdala ana ndarii banngi leggal ngal Iisaa tontaa e mum ngal. ²⁶ Iisaa yii inna mum e taalibbo mum korsudo oo ana ndarodii, wii inna mum:

—Inna, 6iya annii!

²⁷ Nden o wii taalibbo oo:

—Inna maa, annii.

Gila nden taalibbo oo na6i Mariyama galle mum.

Haala maayde Iisaa

²⁸ Caggal dum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddii. Yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita, o wii:

—Mi domdii![‡]

[†] 19:24 Jabuura 22.19 [‡] 19:28 Jabuura 22.16

²⁹ Mbulku keewdo biineegiri ana wonnoo don. Be cuuwi liccere e biineegiri oo, 6e ka66i e loocol hisopiyaawol, 6e cukki e hunduko makko. ³⁰ Nde Iisaa 6uuccinoo biineegiri oo ndee, wii:

—Tilike!

O turi hoore, o dali aduna. ³¹ Nden yo nannde lanndinal iidi. Hooree6e Yahuudiyankoo6e ndaardi Pilaatu yalla korre tontaabe 6ee ana kelee, 6een 6amtee, pati terde dee keddo e ledde dee jalaande fowteteende. Sabi jalaande ndee yo teddunde. ³² Non sordaasi'en 6ee ngari, keli korre wor6e didon tontidanoo6e e Iisaa 6ee. ³³ Kaa nde 6e njottinoo Iisaa ndee, 6e tawi mo maayii. Dum saabii 6e kelaali korre makko. ³⁴ Kaa gooto e sordaasi'en 6ee yuwi Iisaa labbo e wuttuldu. Don yiiyam e ndiyam mbaacii. ³⁵ Neddo ceettiido dum oo yii dum. Seedaaku makko duu ana sella. Kaaldo oo ana anndi haalii goonga, yalla onon duu, odon ngoondina. ³⁶ Dum fuu wadii, yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita:

«Fay gootal e gi'e makko helataake.»§

³⁷ Di mbii kasen:

«Be njiitan oon mo 6e njuwnoo oo.»*

No tew Iisaa wadira e yanaande

³⁸ Caggal mum, Yuusufu Arimatiyanke ndaardi Pilaatu yalla omo 6amta tew Iisaa oo. Pilaatu jabani mo. O 6amti oon. Tawi Yuusufu oo yo taalibbo Iisaa e cuucuukka, sabi omo hulannoo hooree6e Yahuudiyankoo6e. ³⁹ Nikodemus jaanoodo to Iisaa jemma oo duu wari, o jillondiri uurdiiji mbiyeteedi miiri e alo'e o waddori. Edum yaha e kilooji capantati e didi. ⁴⁰ Non 6e 6amti tew Iisaa, 6e nguji mo uurdi ndii, 6e ngadi mo e kasanke hono no Yahuudiyankoo6e mboowiri wadude fade mum'en irde maaydo nii. ⁴¹ Nokku keewdo ledde ana wonnoo do Iisaa tontanoo doo. Yanaande heyre ana ley nokku oo, do fay gooto meedaali watteede. ⁴² Dum hawri e wakkati lanndinal Yahuudiyankoo6e, tawi yanaande ndee ana 6adii, dum wadi so 6e ndesi Iisaa don.

20

No Iisaa immintiniraa

¹ Nannde alan, Mariyama mo Magdala hujji, yehi to yanaande too. O tawi haayre uddiranoonde yanaande ndee tallitaama. ² O dogi, o yehi to Simon Piyeer e taalibbo mo Iisaa horsinnoo oo, o wii 6e:

—Be ittii Moobbo oo e yanaande ndee, mi anndaa fuu do 6e ngadi mo.

³ Piyeer e taalibbo oo njalti, njehi to yanaande too. ⁴ Ebe ndoga ko 6e mbaawi fuu. Taalibbo oo dadi Piyeer, adii dum e yanaande ndee. ⁵ O yuurnii, o yii kasanke oo yo 6olo, kaa o naataali. ⁶ Simon Piyeer, kapum kaa yottii fuu, naati, tawi kasanke oo ana joodii. ⁷ Pilkol pilkanoongol e hoore Iisaa ngol tawdaaka e kasanke oo, ngol tawaama engol sowii feere maggol. ⁸ Nden taalibbo ardinoode warde oo, kapum duu naati, yii, goondini. ⁹ Tawi 6e paamaano tafon ko Binndi dii mbii koo, Iisaa yo immitintoodo. ¹⁰ Caggal mum, taalibaa6e didon 6ee kooti to mum'en.

No Iisaa banngirani Mariyama mo Magdala

¹¹ Kaa Mariyama ana darii do damal yanaande doo, ana woya. O turii, o yuurnii ley yanaande ndee. ¹² O yii malaa'ika'en didon 6e kaddule daneeje ana njoodii do tew Iisaa oo resanoo doo, gooto do hoore doo, goddo oo to koyde too. ¹³ Malaa'ika'en 6ee mbii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa?

O jaabii 6e:

—Be ittii Moobbo am doo, mi anndaa fuu to 6e ndesi dum.

¹⁴ Nde o haalnoo kaa haala ndee, o yeecitii, o yii Iisaa ana darii, kaa o annditaali dum. ¹⁵ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa? Homo tewtataa?

Mariyama miili golloowo nokku oo haaldata e mum, wii oon:

—Gido, so aan itti mo doo, haalanam do ndesu-daa mo, faa mi 6amta mo.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Mariyama!

O yeecitii, o wii e ibaraninkoore:

—*Rabbunii!*

(Dum woni «Moobbo».)

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Pati memam, sabi mi njabbitaali to Baabiraado am tafon. Yaa to sakiraa6e am, mbiyaa 6e mi njabbitan to Baabiraado am, Baabiraado mon, Laamdo am, Laamdo mon.

¹⁸ Mariyama mo Magdala martinoyi taalibaa6e 6ee kumpa, wii 6e:

—Mi yii Moobbo oo.

O haaltani 6e ko Iisaa haalani mo koo fuu.

No Iisaa banngirani taalibaa6e mum

¹⁹ Nde kiikiide alan warnoo ndee, taalibaa6e Iisaa coki baafal dow hoore mum'en nokku do 6e kawriti doo, saabe kulol hooree6e Yahuudiyankoo6e. Nden Iisaa wari darii hakkunde ma66e, wii 6e:

—Onon e jam!

²⁰ Nde o jowtunoo 6e ndee, o holli 6e nebbe juude makko e wuttuldu makko. Taalibaa6e 6ee ceyii nde njii Joomiraado oo ndee. ²¹ Nden Iisaa wii 6e kasen:

—Onon e jam! Hono no Baabiraado neliri kam nii, neliran-mi on.

²² Nde o haalnoo dii haalaaji ndee, o fuufi e ma66e, o wii:

—Nja66ee Ruuhu Ceniido! ²³ Mo njaafi-don luutti mum, yaafaama di, mo on njaafaaki luutti mum, yaafataake.

No Iisaa banngirani Tomaa

²⁴ Kaa Tomaa noddirteedo Funeeru, gooto e sappo e didon 6ee, walaano don nde Iisaa banngunoo hakkunde ma66e ndee. ²⁵ Taalibaa6e 6ee mbii mo:

—Min njii Moobbo men!

O jaabii 6e:

—So mi yiyaali batte tontande dee e nebbe makko, mi wada fedeendu am e majje, mi wada junngo am e wuttuldu makko, abada mi goondintaa.

²⁶ Yontere wootere caggal mum, taalibaa6e 6ee kawriti kasen. Tomaa ana wondi e ma66e. Baafe dee fuu ana cokii. Iisaa banngi, darii hakkunde ma66e, wii:

—Onon e jam!

²⁷ O wii Tomaa:

—Waddu doo fedeendu maa, yeew juude am, waddu junngo maa, wadu ngo e wuttuldu am. Sel sikkitaade, goondin tan.

²⁸ Tomaa jaabii, wii mo:

—Joomiraado am, Laamdo am.

²⁹ Iisaa wii mo:

—Saabe a yii kam ngoondinir-daa. Been 6e njiyaali kam so ngoondini, mbelii hoore.

Haala faandaa dewtere ndee

³⁰ Iisaa wadii yeeso taalibaa6e mum kaayde godde keewde de mbinndaaka ley ndee dewtere. ³¹ Dee doo mbinndaama, yalla odon ngoondina Iisaa woni AlmasiihuBii Laamdo oo, yalla so on ngoondinii, odon kebira nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa banngirani taalibaa6e mum njeddon

¹ Caggal dum, Iisaa bannganii taalibaa6e mum 6ee kasen sera weendu Tiberiyas. Annii no mo banngiri: ² Simon Piyeer e Tomaa noddirteedo Funeeru oo e Natanayel mo Kaana leydi Galili e 6i66e Jebede wor6e 6ee e taalibaa6e didon wo66e, 6e fuu e6e tawdanoo ton. ³ Simon Piyeer wii 6e:

—Mi yahan awgal.

Be mbii mo:

—Minen duu, min njaadan e maa.

Don e don 6e njalti, 6e naatoyi laana. Oon jemma, 6e kebaali fay huunde. ⁴ Nde fajiri feccii ndee, Iisaa darii dow danjeere ndee, kaa taalibaa6e 6ee annditaali dum Iisaa. ⁵ O wii 6e:

—Sukaa6e, odon jogii ko jaametee naa?

Be mbii:

—Min ngalaa!

⁶ O wii 6e:

—Tippee bubbol ngol bannge jaamo laana kaa, on ke6an.

Non 6e tippii ngol. Be ke6i liddi faa 6e ndonki suutude ngol.

⁷ Taalibbo mo Iisaa horsini oo wii Piyeer:

—Dum Moobbo men!

Nde Simon Piyeer nannoo dum moobbo mum'en ndee, 6oornii saaya mum, sabi mo 6oortinoodo ka, mo fiyii e ndiyam dam. ⁸ Taalibaa6e heddi6e 6ee ngaddi laana kaa, ana ndaasa bubbol keewngol liddi ngol. Be ngodforaaki danjeere ndee kinaa ko waarata e meeturuuji teemedere. ⁹ Nde 6e yeentunoo ndee, 6e njii liddi ana pawii dow yul6e yiite, 6e njii buuru duu. ¹⁰ Iisaa wii 6e:

—Ngaddee yoga e liddi di nanngu-don jooni dii.

¹¹ Simon Piyeer naati laana kaa, foodi bubbol ngol, yenjini. Ngol keewngol liddi mawdi. Liddi dii yo teemedere e capande joy e tati. No di poti heewde nii fuu, bubbol ngol seekaaki.

¹² Iisaa wii 6e:

—Ngaree, jaamee!

Nde wonnoo 6e fuu 6e anndii dum Joomiraado, fay gooto e taalibaa6e 6ee lamndaaki mo «Aan homo?» ¹³ Nden Iisaa wari, 6ami buuru e liddi, hokki 6e. ¹⁴ Ngol woni cilol tata6ol ko Iisaa 6annгани taalibaa6e mum caggal immitagol mum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

¹⁵ Nde 6e tayunoo kooyol ndee, Iisaa wii Simon Piyeer:

—Simon 6ii Yuhanna, a 6uraa 6ee doo yidude kam naa?

O jaabii:

—Goonga, Moobbo, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baaloy am!

¹⁶ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?

O jaabii:

—Sanne, Moobbo, ada anndi mido yidu maa!

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am!

¹⁷ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?

Piyeer sunaa sabi jooni woni cilol tata6ol ko Iisaa wii mo «Ada yidi kam naa?» Piyeer wii mo:

—Joomiraado, ada humpitii huunde fuu, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am! ¹⁸ Mido haalane goonga, e njokollaaku maa a boornike kaddule maa, a yehii to njid-daa fuu. Kaa nde a naywii, a foocan juude maa, goddo boorne de, nabe to a yidaa.

¹⁹ E dii haalaaji Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamdo. Nde o haalnoo dum ndee, o wii dum:

—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibbo mum korsudo oo

²⁰ Piyeer yeecitii, yii taalibbo mo Iisaa horsini oo ana jokki e mum'en. Karam woni naayinoodo e Iisaa nde be kirtotonoo ndee, so wii: «Moobbo, homo woni jammbotoodo ma oo?»

²¹ Nde Piyeer yiinoo korsudo oo ndee, wii Iisaa:

—Moobbo, hono oo nee wattinirta?

²² Iisaa jaabii mo:

—So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen? Aan kaa, jokkam tan.

²³ Ngol konngol saakii hakkunde goondinbe Iisaa fuu: «Taalibbo oo maayataa.» Kaa Iisaa wiyaali mo maayataa, ko o wii dee: «So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen?»

²⁴ Oo taalibbo seettii dee kulle so winndi de, eden anndi duu seedaaku makko oo yo goonga.

Timmoodde dewtere ndee

²⁵ Iisaa wadii kudde godde keewde kasen. So de mbinndi-ranooma gootel gootel, mido miila dee dewte mbaawataano heyude e aduna oo.

Golle Nelaabe

¹ Waayam Tawfilus, e ley dewtere am aranndeere ndee, mi winndii hen ko Iisaa fuddiri gollude e waajaade fuu, ² faa jannde nde mo nabbinaa ndee, caggal o wasike nelaabe 6e o suforii Ruuhu Ceniido 6ee.

³ Caggal nde o torraa ndee, o bannginani 6e hoore makko, o hollirii 6e e daliilaaji keewdi omo wuuri. O wondi e ma66e balde capande nay, omo waajoo 6e haala Laamu Laamdo.

⁴ Nannde wootere omo jaamda e ma66e, o wasii 6e pati 6e ngoddoo Urusaliima, 6e kattoo fodoore Baabiraado nde 6e naniri mo ndee.

O wii:

⁵ —Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa e ley balde seeda, onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.

⁶ Be fuu 6e kawri, 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Joomiraado, e oo wakkati ngartirtaa laamu Israa'ila naa?

⁷ Iisaa jaabii 6e, wii:

—On mbaawaa anndude jamaanuujii e wakkatiiji di Baabiraado wadiri baawde mum. ⁸ Kaa so Ruuhu Ceniido oo jippike e moodon, on keban baawde, on laatoto seedee'en am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kapum e Samariya, faa to leydi haadi.

⁹ Nde o haalnoo dum ndee, o nabbinaa. Be tiggiti, ebe yeewa faa luurde suddi mo.

¹⁰ Do 6e tiggiti kammu oo tawi omo nabbinee doo, wor6e didon 6e kaddule daneeje ngari ndardii e ma66e, ¹¹ mbii:

—Galilinkoo6e, ko saabii so ndari-don, odon yeewa kammu? Iisaa ittaado e mon so nabbintinaa dow kammu oo wartiran hono no njiiru-don omo nabbitira dow kammu nii.

¹² Nde 6e iwnoo to waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, 6e mbirfitii Urusaliima. Ton e Urusaliima ana waara e kilon gooto. ¹³ Nde 6e njottii ndee, 6e nabboyi suudu dowuuru ndu 6e mboownoo moo6taade e mum nduu. Nelaabe 6ee ngoni: Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipa e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba 6ii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda 6ii Yaakuuba. ¹⁴ Be fuu 6e laatii daande wootere, ebe tiidi e duwaawu, kam6e e mijiraa6e Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rew6e wo66e.

No Mattiyas loomtorii Yahuuda

¹⁵ Ley deen jalaade, goondin6e ko waarata e teemedere e noogay kawri. Piyeer immii, darii hakkunde ma66e, wii:

¹⁶ —Sakiraa6e, ko Ruuhu Ceniido haaliri e hunduko Daawu-uda, ko woni e Binndi dii koo, tabitirii no haaniri nii: o haaliino haala Yahuuda, kolludo nanngu6e Iisaa 6ee laawol

oo. ¹⁷ E meeden Yahuuda hiisetenoo, o hepii ngedu makko e golle e nelal. ¹⁸ (Kaalisi mo o yeenanoo e golle makko bondu oo, o soodi dum ngesa, o yehi o wartoyii ley magga, reedu makko seekii, teketi makko fuu mbaylii e leydi. ¹⁹ Yimbe Urusaliima fuu nanii dum. Dum wadi so be inndiri ngesa ngaa Akeldama. E ley demngal maabe dum woni «Ngesa Yiyamaawa».) ²⁰ Sabi dum winndii e ley dewtere Jabuura: «Yo galle makko laato saabeere, pati fay gooto hodu hen.

Yo goddo darto darnde makko.»*

²¹ Haya, worbe yogaae njaadii e men ko juuti gila nde Joomiraado men Iisaa wondi e men ndee, ²² iwde e wakkati mo Yaayaa looti mo lootogal batisima yaade e jalaande nde o samtaa faade e kammu ndee. Joonnoo, ana tilsi gooto e maabe laatidoo e men seedee immitagol Iisaa.

²³ Be ndarni worbe didon: Yuusufu noddirteedo Barasaba coowirteedo Yustus, karum e Mattiyas. ²⁴ Be nduwii, be mbii:

—Joomiraado, aan annudo berde yimbe fuu, fammin min mo cubi-daa e bee doo didon ²⁵ faa roondoo golle e nelal, loomtoo Yahuuda joppudo dum so yehi to nokku mo haandi e mum oo.

²⁶ Be ngadi urwa maabe. Urwa oo hawri e Mattiyas. O hiisodaa e nelaabe sappo e go'o bee.

2

No Ruuhu Ceniido jipporii dow goondinbe

¹ Nde iidi biyeteedo Pantekot warnoo ndee, goondinbe Iisaa bee fuu moobtii e nokku gooto. ² Oon wakkati fuu, dillere wa'unde no henndu mawndu nii iwri dow kammu, hebbini suudu do be njoodii doo fuu. ³ Ko wa'i no demde yiite nii banngani be. De peccii, de pawii e gooto maabe fuu. ⁴ Be fuu be keewi Ruuhu Ceniido, be pudfi haalde demde janane no Ruuhu oo hokkiri be be kaala nii.

⁵ Worbe Yahuudiyankooe hulbe Laamdo iwoo6e e tatteeji dii fuu ana njoodii Urusaliima. ⁶ Nde dillere ndee wadunoo ndee, jamaa oo fuu hawriti, wemmbaa, sabi gooto fuu nanii demngal mum ana haalee. ⁷ Be fuu be mbemmbaa, be kaay-naa, be mbiyondiri:

—Bee haaloobe fuu nganaa Galilinkoo6e naa? ⁸ Dum nee, hono hen gooto e meeden fuu nanirta ko be kaalata e demngal ngal muyni? ⁹ En Partiyankoo6e e Mediyankoo6e e Elamiyankoo6e, en joodiibe Mesopotamiya, karum e Yahu-udiya e Kappadokiya e Ponta e Asiya ¹⁰ e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyde sera Libiya hedde Sireene. Yoga e meeden

* 1:20 Jabuura 69.26; 109.8

iwii e Roma, ¹¹ en Yahuudiyankooḅe kaḅum e naatuḅe e diina Yahuudiyankooḅe. Yoga kasen iwii Kereta, yoga iwii leydi Arabiya. Kaa ḁum e taweede fuu, en fuu eden nii nana eḅe kaala e demḁe meeden golleeji mawḁi ḁi Laamḁo wadi ḁii!

¹² Be fuu ḅe mbemmbaa, ḅe cikkitii, ḅe mbiyondiri:

—Kodum ḁum foti laataade?

¹³ Woḅḅe ana njaayra goondinḅe ḅee, ana mbiya:

—Be haarḅe doro so eḅe cigira!

No Piyeer waajorii jamaa oo

¹⁴ Piyeer dardii e sappo e go'o ḅee, toowni daande muudum, wii jamaa oo:

—Onon Yahuudiyankooḅe e onon joodiiḅe Urusaliima fuu, kettinee haala am yalla oḁon paama kabaaru gaḁuḁo oo.

¹⁵ Bee yimḅe nganaa sigirḅe hono no onon miildaton nii, sabi jooni yo ḅawlal tan. ¹⁶ Dum woni ko annabi Yo'ila wii:

¹⁷ «Laamḁo wii:

E ley ḅalaade cakitotoode ḁee

mi saakan Ruuhu am e dow tagaabe fuu.

Biḅḅe moodon worḅe e rewḅe

kaaliran hono no annabaaḅe nii,

jokolḅe moodon njiyan ko yellitii e mum'en,

naayeeḅe moodon koyḁinte.

¹⁸ Fay gollooḅe am worḅe e gollooḅe am rewḅe,

mi saakan Ruuhu am dow muudum'en e ley ḁeen ḅalaade,

ḅe kaaltan konngol ngol loow-mi e maḅḅe ngol.

¹⁹ Mi wadan kaayḁe dow kammu,

mi wadan taagumansaaji dow leydi,

ḁi laatoo yiiyam e yiite e cuurki.

²⁰ Fade ḅannde gartol Joomiraado mawnde teddunde ndee warde,

naange niḅḅan,

lewru wojjan hono no yiiyam nii.

²¹ Nden, nedḁo fuu noddudo innde Joomiraado hisinte.»*

²² Piyeer wii kasen:

—Israa'iilankooḅe, kettinee ḁii haalaaji: Iisaa Nasaraatunke oo yo nedḁo mo Laamḁo subanii on. Laamḁo hokki ḁum baawḁe, o hokki ḁum wadude kaayḁe e taagumansaaji hakkunde mon, no onon e ko'e mon anndir-ḁon nii. ²³ On ngadii oon nedḁo e juude bonḅe, on tontii mo e leggal bardugal, on mbaririi mo no Laamḁo muuyrunoo ḁum laatoo gila arannde nii. ²⁴ Kaa Laamḁo wuurtinii mo, itti mo e naawalla maayḁe, sabi maayḁe ndee waawaanoo hedḁoraade mo.

²⁵ Sabi Daawuuda ana haala haala makko nde wii:

«Wakkati fuu mido yiya Joomiraado,

sabi omo ḅaamo am, pati mi yeryerta.

* 2:21 Yo'ila 3.1-5

- 26 Saabe majjum bernde am seyii,
 demngal am jaarii
 faa terde am duu mbaaltoo dow jikke,
 27 sabi a yoppataa yonki am hakkunde maaybe,
 a accataa Ceniido maa oo nola.
 28 A anndinii kam laawi nguurndam,
 mido seyii sabi ada wondi e am.»[†]
 29 Piyeer jokkini hen:

—Sakiraaabe, mido haalana on ko laa6i haala njaati meeden Daawuuda: o maayii, o iraama, yanaande makko ndee ana do meeden doo faa hannde. ³⁰ O annabaajo, omo anndi Laamdo hunanike mo gooto e taaniraa6e makko joottoto e bimmbeere makko laamu. ³¹ O adii o yii o haali haala immitagol Almasiihu, kajum yonki muudum accaaka hakkunde maaybe, terde muudum nolaali. ³² Oo woni Iisaa mo Laamdo immintini, min fuu miden ceedii. ³³ Laamdo toowni mo, heedini mo jaamo muudum, mo he6i e Baabiraado Ruuhu Ceniido podananoodo en oo, o saaki dum. Jooni odon njiya dum, odon nana dum. ³⁴ Sabi Daawuuda meedaali njabbude dow kammu, kaa wii: «Joomiraado wii Joomam:

 Jooda jaamo am,

- ³⁵ faa mi wada njaab6aa waybe maa.»[‡]

³⁶ Yo suudu baaba Israa'iila fuu taylor Laamdo wadii Iisaa mo tontu-don e leggal bardugal oo Joomiraado, wadii dum Almasiihu.

Haala deental adii6e goondinde

- ³⁷ Nde 6e nannoo kaa haala ndee, 6e tayi sanne, 6e mbii Piyeer e nelaabe heddi6e 6ee:

 —Sakiraaabe, kodum min ngadata?

- ³⁸ Piyeer jaabii 6e, wii:

 —Tuubee, gooto e moodon fuu lootiree lootogal batisima e innde Iisaa Almasiihu, yalla odon ke6a yaafeede luutti. Nden on ndokkete Ruuhu Ceniido. ³⁹ Sabi fodoore ana woodani on, onon e bi66e moodon e woddu6e fuu. Ende woodani neddo mo Joomiraado Laamdo meeden noddi fuu.

⁴⁰ Caggal dum, Piyeer seedanike 6e haalaaji goddi keewdi, ana waajoo 6e, ana wiya:

 —Celee e ndee fedde bonnde yalla odon kisa.

⁴¹ Ja6u6e haala makko 6ee lootaa lootogal batisima. Nannde nden, ana foti ujunaaji tati neddo ko naati e deental goondin6e ngal.

⁴² E6e njokki waaju nelaabe 6ee, e6e nanngondiri e deental ma66e ngal, e6e taya buuru, § kasen e6e ngadida duwaawuuji.

[†] 2:28 Jabuura 16.8-11 [‡] 2:35 Jabuura 110.1 § 2:42 Maanaa tayude buuru woni rewirde Laamdo hiraande seniinde.

⁴³ Kulol naati e gooto fuu, sabi nelaabe bee kanum'en duu ana ngadannoo kaayde e taagumansaaaji keewdi. ⁴⁴ Goondinbe bee fuu yo daande wootere, be ngadi fii ma66e fuu foroba. ⁴⁵ Be cootti jawleele ma66e, be ndokki gooto fuu ko hasindini e muudum. ⁴⁶ Nannde fuu be kawritan ley Suudu Dewal Mawndu nduu, be laatii daande wootere, e6e taya buuru, e6e naamda ley cuudi ma66e ley weltaare e seyo. ⁴⁷ E6e njetta Laamdo, yim6e fuu ana njidi be. Nannde fuu Joomiraado ana beydana deental ngal hisoo6e.

3

No Piyeer selliniri bonnguujoo e no waajorii yim6e

¹ Piyeer e Yuhanna naaddi ley Suudu Dewal Mawndu nduu wakkati sallifanaa. ² Tawi gorko bonnguujoo pindudo e bonnguwaaku ana joodii damal Suudu Dewal Mawndu mbiyeteengal Damal Lobbal. Nannde fuu yim6e makko njoyyinana mo don faa o garbinoo naatoo6e Suudu Dewal Mawndu bee sadaka. ³ Nde o yii Piyeer e Yuhanna ana naata ndee, o garbinii dum'en. ⁴ Be taykitii mo, non Piyeer wii:

—Yeew min!

⁵ O yeewi be, sabi omo miilii he6ude e ma66e huunde. ⁶ Piyeer wii:

—Mi walaa kaalisi, mi walaa kanje, kaa mi hokkete ko njogii-mi koo: saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke oo, imma yaa!

⁷ O nanngi junngo muudum jaamo, o darni dum. Don e don koyde muudum teeni e leydi, ⁸ gurbitii, darii, ana yiiloo. O naatidi e ma66e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, omo yiiloo, omo fitta, omo yetta Laamdo. ⁹ Yim6e bee fuu njii mo, omo yiiloo, omo yetta Laamdo. ¹⁰ Be annditi mo, kanko woni joodotonoodo e Damal Lobbal ngal so ana garbinoo oo. Kaayde e wemmberere nanngi be sanne saabe ko o he6i koo.

¹¹ Do o jokkondirnoo e Piyeer e Yuhanna doo, yim6e bee fuu ndogi kawriti e ma66e to ndanki mbiyeteeki ndanki Suleymaana too no poti haayneede. ¹² Nde Piyeer yiinoo dum ndee, wii yim6e bee:

—Israa'iilankoo6e, ko wadi so odon kaaynee dum doo? Ko wadi so odon puttina min gite, hono baawde amen naa kulol amen Laamdo wadi so oo gorko ana yaha e koyde muudum? ¹³ Laamdo Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamdo njaatiraabe meeden, teddini kaadime muudum Iisaa. Kaa onon on ngadii mo e juude laamu, on njankirii mo yeeso Pilaatu, fay so taweede Pilaatu ana yidunoo yoppitinde mo. ¹⁴ Kaa onon, on njankirii Ceniido Pooccitiido oo, on ndaartii yoppitaneede bardo hoore. ¹⁵ Gaddoowo nguurndam nduumiidam oo, oon

mbar-don. Kaa Laamdo wuurtinii mo e maayde. Miden ceedii dum. ¹⁶ Gorko mo njiyaton mo anndu-don oo, ko mo goondini Iisaa koo sellini mo yeeso moodon on fuu.

¹⁷ Haya, sakiraa6e, hono ko onon e hooree6e moodon ngadu-don Almasiihu koo, mido anndi yo majjere tan. ¹⁸ Kaa hono nii Laamdo tabintiniri ko annabaa6e muudum fuu kaali koo: Almasiihu torroto. ¹⁹ Ndennoo tuubee, ngarton, yalla luutti moodon ana tosee, ²⁰ yalla Joomiraado ana waddana on wakkatiiji ceyniidi, nelda on Iisaa Almasiihu cu6ananoodo on gila arannde oo. ²¹ Ana tilsi oon heddo dow kammu faa nde Laamdo heydintini kulle dee fuu, no annabaa6e senii6e 6ee kaaldunoo haala muudum gila arannde nii.

²² Sabi Muusaa wii: «Joomiraado Laamdo moodon nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon. Nja6on huunde fuu ko o haalanta on. ²³ Neddo fuu mo ja6anaali annabaajo oo, yaltinte e suudu baaba, halkete.»*

²⁴ Gila e Samuyila faa e annabaa6e jokku6e e muudum, 6e fuu e6e kaalannoo haala dee palaade. ²⁵ Onon ngoni ronoo6e annabaa6e 6ee, onon ngoni ronoo6e aadi ndi Laamdo nannani njaatiraa6e men 6ee nde wii Ibarahiima: «E iwdi maa, cuudi baaba aduna oo fuu ke6irta barke.»†

²⁶ Nde Laamdo immintinnoo Iisaa kaadime muudum oo ndee, e moodon o adii nelde dum, faa o wada e mon barke e ley ko o wartirta homo e mon fuu e makko so njoppon golle mon bondo.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahii6e

¹ Nde Piyeer e Yuhanna kaaldata e yim6e 6ee ndee, yottino6e sadaka e mawdo hayboo6e Suudu Dewal Mawndu oo, katum e Saduki'en ngari e ma66e. ² E6e mettaa sabi Piyeer e Yuhanna ana njanngina yim6e 6ee haala immital maay6e, ko 6e mbii Iisaa wuurtii koo. ³ Be nanngi 6een, 6e uddi dum'en e kasu faa janngo muudum, sabi tawii hiiriino. ⁴ Kaa heew6e e nan6e waaju oo 6ee ngoondini, faa 6e laatii ko foti ujunaaji joy gorko.

⁵ Janngo muudum, hooree6e ma66e e maw6e e dunkee'en Sariya kawritoyi Urusaliima. ⁶ Annas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e Kayafas e Yuhanna e Aleksandere e iwdi hooree6e yottino6e sadaka ndii fuu ana ton. ⁷ Be ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso ma66e, 6e lamndii dum'en e dow dabare honde naa alhorma homo 6e celliniri bonnguujoo oo.

⁸ Nden, Piyeer keewdo Ruuhu Ceniido oo wii 6e:

* **3:23** Fillitagol Tawreeta 18.15,18,19 † **3:25** Pudfoode 12.3

—Hooreebe e mawbe, ⁹ so on lamndike min hannde moyyere nde min ngadani bonnguujoo oo ndee, on lamndike min no o selliri, ¹⁰ odon kaani anndineede dum, onon e Israa'iilankooobe bee fuu. Saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke mo tontuno-don e leggal bardugal so Laamdo wuurtini dum oo, kajum darni mo yeeso mon so sellini mo. ¹¹ Iisaa woni: «haayre nde onon mahooobe tippiti-don,

laatiinde haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii.»*
¹² Kisindam hebirtaake e goddo fey, innde wonnde duu walaa ley aduna oo fuu nde Laamdo hokki yimbe nde kaan-den hisiniireede.

¹³ Nde waalde Saahiiibe bee njiinoo cuusal Piyeer e Yuhanna ndee, be kaaynaa, sabi ebe anndi been njannginaaka, be baadiyankooobe. Be annditi been ana ngondunoo e Iisaa. ¹⁴ Kaa nde be njiinoo gorko cellinaado oo ana dardii e ma66e, walaa fuu ko be mbaawi yeddude. ¹⁵ Be njamiri yo been njaltu sarirde ndee, ebe ndawrida, ¹⁶ ebe mbiya:

—Kodum ngadaten bee doo worbe didon? Tabitanii hodube Urusaliima fuu, be ngadii doo haaynde maanunde, kasen duu en mbaawaa yeddude dum. ¹⁷ Kaa ndaalo-den be, kaden be haalande fay gooto innde Iisaa ndee pati dum saakoo e ley yimbe bee.

¹⁸ Nden be nodditi been kasen, be njaggini dum'en pati mbaajoo, pati njanngina innde Iisaa. ¹⁹ Kaa Piyeer e Yuhanna njaabii be, mbii:

—Onon e ko'e moodon, yeewee yalla dwtanaade on luutta Laamdo woni goonga. ²⁰ Minen kaa, min mbaawaa joottude haalde ko min njiiri gite amen e ko min naniri noppi amen.

²¹ Be ndaalii been kasen. Caggal dum, be njoppiti dum'en, tawi be kebaali fay huunde ko be njukkira dum'en saabe yimbe bee. Sabi yimbe fuu ana njetta Laamdo dow ko wadi koo. ²² Celliniraado haaynde ndee oo, duubi muudum ana buri capande nay.

²³ Nde be njoppaa ndee, Piyeer e Yuhanna mbirfitii to yimbe muudum'en, njantanii dum ko hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe mbii dum'en koo fuu. ²⁴ Nde been nani dum ndee, be fuu be laatii daande wootere, be eewnii Laamdo, be mbii:

—Laamdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu, ²⁵ aan kaalirido dow baawde Ruuhu Ceniido e hunduko njaati amen Daawuuda kaadime maa nde oon wii: «Ko saabanii lepi jirkitaade?

Ko saabanii yimbe miilde miilooji boli?

²⁶ Kaanankooobe aduna ndarii,
 ardiibe mooftondiri faa kaba
 e Joomiraado e Almasiihu muudum.»†

* 4:11 Jabuura 118.22 † 4:26 Jabuura 2.1-2

²⁷ Tayoral, e ley ndee ngalluure Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngondirii e Israa'iilankooɓe e lepi goddi faa kaba e Iisaa, kaadime maa ceniido mo cuɓi-daa oo, ²⁸ yalla ebe ngolla ko koddirno-daa baawde maa e muuyde maa fuu. ²⁹ Jooni Joomiraado, yeew gidi maɓɓe dɗi, ndokka golloobe maa waa-joraade haala maa fuu cuusal, ³⁰ ɓanngin baawde maa, sellin jawbe, wadu taagumansaaji e kaayde saabe Iisaa, kaadime maa ceniido oo.

³¹ Nde ɓe tilinoo jaagaade Laamdo ndee, nokku do ɓe kawritinnoo doo dimmbii. Be fuu ɓe kebbinaa Ruuhu Ceniido, ebe mbaajoroo konngol Laamdo ngol cuusal.

No goondinbe bee nguurdi

³² Jamaa goondinbe oo fuu yo daande wootere yo hakkille gooto. Be ngadi ko ɓe njogii fuu foroba, fay gooto e maɓɓe wiyantaa jawdi muudum fay huunde. ³³ Baawde mawde nelaabe ɓee ceettortonoo immitagol Iisaa Joomiraado, kasen duu moyyere mawnde ana e maɓɓe ɓe fuu. ³⁴ Fay gooto e maɓɓe hasindinaa, sabi jogiibe gese e galleeji fuu coottan, ngadda kaalisi oo, ³⁵ tummba dum e juude nelaabe ɓee. Nden homo e maɓɓe fuu hokkee ko hasindini e muudum.

³⁶ Iwdo e leɗol Lewi† biyeteedo Yuusufu, mo nelaabe ɓee coowirannoo Barnabas (dum woni ɓii koomtoowo), pindo Kiprus, ³⁷ ana joginoo ngesa, sootti nga, waddi kaalisi oo, tummbi dum e juude nelaabe ɓee.

5

No Ananiyas e Safiira penirani Ruuhu Ceniido

¹ Gorko biyeteedo Ananiyas ana wondi e jom suudu muudum Safiira. O sootti ngesa makko. ² O suudi feccere e kaalisi oo, jom suudu makko oo ana anndani. O naɓi ko heddi koo, o hokki nelaabe ɓee. ³ Piyeer wii:

—Ananiyas, ko saabii so accu-daa Ibiliisa naata e ɓernde maa faa penanaa Ruuhu Ceniido, cuudaa yoga e coggu ngesa ngaa? ⁴ Tama wanaa aan e hoore maa jeynoo nga? Tama nde coottu-daa nga ndee, a waawaano nawtoraade kaalisi oo? Ko hewti maa so ngad-daa nii? Wanaa yimbe penan-daa, Laamdo penan-daa.

⁵ Nde Ananiyas nani kaa haala ndee, tayi, saami, maayi. Dum laatanii nanbe dum ɓee fuu kulol manngol. ⁶ Sukaabe jokolbe immii, ngadi mo e kasanke, ndoondii mo, njalti sella, iri mo.

⁷ Caggal muudum, ko waarata e leeruui tati, jom suudu makko naati, tawi nanaali ko wadi koo. ⁸ Piyeer wii mo:

† 4:36 Yimbe leɗol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

—Haalanam so tawii dum jaati coottu-don ngesa moodon ngaa?

O wii:

—Ooho, dum jaati min cootti.

⁹ Nden Piyeer wii mo:

—Hono aan e jom suudu maa kawrir-don faa itton koro Ruuhu Joomiraado? Muju, iroynoobe jom suudu maa ana ngara, naa be nabe, aan duu!

¹⁰ Oon wakkati fuu, kanko duu o tayi, o saami yeeso Piyeer, o maayi. Jokolbe bee naati, tawi o maayii, be ndoondii mo, be njalti sella, be iri mo bannge jom suudu makko. ¹¹ Kulol manngol nanngi deental goondinbe bee e nanbe dum bee fuu.

No nelaabe bee ngolliri taagumansaaaji e kaayde

¹² Nelaabe bee ana ngadannoo taagumansaaaji e kaayde keewde hakkunde yimbe bee. Goondinbe bee fuu ana kawrita ley ndanki Suleymaana kii, be fuu be daande wootere. ¹³ Fay gooto e wobbe bee suusaa takkaade e mabbe. Kaa dum e taweede yimbe bee ana teddina be. ¹⁴ Goondinbe Joomiraado bee ana beydoro yimbe heewbe, jamaa worbe e rewbe, ¹⁵ faa be ndoondii jawbe, be njaltini dum'en dow mbeddaaji, ebe lelina dum'en e dow leese e daage, yalla so Piyeer warii, mbeelu muudum ana mema yoga mabbe. ¹⁶ Yimbe heewbe iwri e geelle piliide Urusaliima dee, ngaddi jawbe e laddaabe. Been fuu cellinaa.

No nelaabe bee torrira

¹⁷ Ndennoo, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e tawdaabe e muudum hakkille bee, dum woni Saduki'en, haasidaaku naati e mabbe. ¹⁸ Be nanngi nelaabe bee, be uddi dum'en ley kasu. ¹⁹ Kaa e oon jemma, malaa'ika Joomiraado udditi dame kasu oo dee, yaltini be, wii:

²⁰ —Njehee ndaroyee ley Suudu Dewal Mawndu too, mbaajo-don yimbe haalaaji dokkooji nguurndam kesam dii fuu.

²¹ Nde be nannoo dum ndee, be naatoyi e Suudu Dewal Mawndu nduu gila beete, ebe njanngina.

Non Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e battaa'en mum noddi waalde Saahii-be e mawbe Israa'iila fuu batu. Be njamiri nelaabe bee ittooyee to kasu too, ngaddee. ²² Kaa nde doomoobe bee njottinoo ndee, tawaali been e ley kasu oo. Be mbirfitii, be kaaltani waalde Saahii-be bee, be mbii:

²³ —Min tawii kasu oo ana uddii ana sokii, doomoobe bee ana ndarii sella ana pewtondiri e dame dee, kaa nde min udditinnoo ndee, min tawaali fay gooto ley too.

²⁴ Nde mawdo doomoo6e Suudu Dewal Mawndu oo e hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee nani dum ndee, 6e mbemm-baa ko dum foti laataade. ²⁵ Nden neddo gooto wari, humpiti 6e, wii:

—Wor6e 6e udduno-don kasu 6ee, annii ndarii ley Suudu Dewal Mawndu too, ana njanngina yim6e!

²⁶ Nden, mawdo doomoo6e oo yaadi e doomoo6e, ngartiri nelaabe 6ee. Kaa 6e ngadiraali dum doole sabi e6e kula pati yim6e mbedoo 6e kaaye.

²⁷ Nde 6e ngartiri 6een ndee, 6e ndarni dum'en yeeso waalde Saahii6e 6ee. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii 6e, ²⁸ wii:

—Min ndaalinoke on daaloore sattunde, pati njannginon haala gorko oo. Kaa onon on caakii waaju moodon oo ley Urusaliima. Kasen duu, odon njidi min ngoytiree gorko oo.

²⁹ Piyeer e nelaabe 6ee njaabii, mbii:

—Neddo ana haani dwtanaade Laamdo faa bura no dwtirantoo yim6e nii. ³⁰ Laamdo njaatiraa6e meeden wurtinii Iisaa mo tontu-don e leggal so mbar-don dum oo. ³¹ Kanko Laamdo teddini so toowni, so joyyini banng muudum jaamo, wadi mo hooreejo, wadi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankoo6e no tuubira, yalla ana ke6a yaafeede luutti. ³² Minen ngoni seedee'en kabaaruuji dii, minen e Ruuhu Ceniido mo Laamdo hokki 6een dwtanii6e dum.

³³ Nde 6e nani dum ndee, 6e mbilaa sanne, 6e ndawridi no 6e mbarda 6een. ³⁴ Gorko jeyaado e waalde Farisa'en biyeteedo Gamaliyel, jannginoowo Sariya Muusaa, tedduo e yim6e fuu, immii darii hakkunde waalde Saahii6e 6ee, yamiri nelaabe 6ee njaltinee seeda. ³⁵ Caggal dum, o wii 6e:

—Israa'iilankoo6e, ndeenee ko'e mon e 6ee yim6e e ko anniyi-don wadude koo. ³⁶ Tewdas banngiino ko 6ooyaali. Omo jogorinoo hoore makko won no o foti. Ko waarata e yim6e teemed e nayan ana njokkunoo e makko. O waraama, jokkunoo6e e makko 6ee fuu caakike, fay gooto heddaaki. ³⁷ Caggal makko, Yahuuda Galilinke oo wariino wakkati limgal, yim6e heew6e njokkii e makko. O halkike kanko duu, jokkunoo6e e makko 6ee fuu caakike. ³⁸ Jooni, mido haalana on: ngoortee 6ee yim6e, celon e ma66e. Sabi so anniyaaji ma66e e golle ma66e to yim6e iwri, firritoto. ³⁹ Kaa so nii tawii to Laamdo iwri, on mbaawaa sakkaade dum. Kaybee, pati on luuttu Laamdo!

⁴⁰ Waalde Saahii6e 6ee nja6i dabare makko. Be nodditi nelaabe 6ee, 6e pii dum'en, 6e ndaalii dum'en pati kaala haala innde Iisaa kasen, 6e njoppiti dum'en. ⁴¹ Nelaabe 6ee iwi yeeso waalde Saahii6e 6ee. Be ceyii sabi Laamdo ana teddini 6e, ko yim6e koyini 6e saabe Iisaa koo. ⁴² Gila dum wadi, 6e

keraali e waajaade e jannginde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu ley Suudu Dewal Mawndu nduu e ley galleeji.

6

No worbe njeddon cubiraa faa mballa nelaabe bee

¹ E deen balde, tawi taalibaaabe bee ana beydoo heewde, Yahuudiyankooabe haaloobe yunaninkoore ngullanii Yahuudiyankooabe haaloobe ibaraninkoore, sabi rewbe mum'en talka'en be worbe mum'en maayi bee njakkantaake hiraande so yimbe fuu ana njakkanee. ² Nelaabe sappo e didon bee noddi jamaa goondinbe oo fuu, mbii:

—Minen, yoppude konngol Laamdo, min kiinnoo jakkaade hiraande, sellantaa min. ³ Sakiraaabe, cubee hakkunde moodon worbe njeddon anndiraaabe gikku lobbo, heewbe Ruuhu Ceniido e caahu, faa min keettina dum'en e oon golle. ⁴ Minen kaa, accon min kiinnoo wadude duwaawu e waajaade konngol Laamdo.

⁵ Haala kaa weli goondinbe bee fuu. Nden be cubii Eciyen, gorko goondindo keewdo Ruuhu Ceniido oo, kapum e Filipa e Porokor e Nikanor e Timon e Parmenas e Nikolas, jeyaado Antiyokiya naatudo e diina Yahuudiyankooabe oo. ⁶ Be ndarnaa yeeso nelaabe bee. Been pawu juude muudum'en e dow maabe, nduwanii be.

⁷ Konngol Laamdo ana yaa ja yaade, taalibaaabe ana beydoo heewde sanne e ley Urusaliima. Yottinooabe sadaka heewbe ngoondini Iisaa.

No Eciyen nanngiraa

⁸ Eciyen, keewdo moyyere e baawde Laamdo oo, ana wadannoo kaayde e taagumansaaaji mawdi hakkunde yimbe. ⁹ Kaa won yoga e jeyaaabe e waajordu wiyeteendu waajordu rimdinaabe, kapum e iwbe Sireene e Aleksandiri e Silisi e Asiya, immanii be mo ana ndukida e makko, ¹⁰ kaa be ndonkii jaalaade mo saabe omo haaldira e maabe hakkilantaaku e Ruuhu. ¹¹ Nden be kaaldi e yimbe yalla ana mbiya nanii omo yenna Muusaa e Laamdo. ¹² Nii be njirkitiri jamaa oo e mawbe bee e dunkee'en Sariya bee. Nden, be nanngi Eciyen, be nafi dum to waalde Saahii be too, ¹³ be ngaddi seedee'en peneebe, ana mbiya:

—Oo gorko noottaali yennude Suudu Dewal Mawndu nduu, o noottaali yennude Sariya Muusaa. ¹⁴ Min nanii omo wiya Iisaa Nasaraatunke oo wurjinan suudu nduu, waylita aadaaji di Muusaa daldi en dii.

¹⁵ Saahii be joodii be ton bee fuu puttini Eciyen gite, njii yeeso makko ana wa'i no yeeso malaa'ika nii.

7

No Eciyen waajorii

¹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii:

—Ko 6e mbii koo, hono non worri naa?

² Eciyen jaabii, wii:

—Sakiraa6e e baabiraa6e, accee hakke, kettinee! Laamdo teddu6o oo 6annganii njaati meeden Ibarahiima nde wonnoo leydi Mesopotamiya, fade muudum hodooyde Haran, ³ wii dum: «Eggu e leydi maa e suudu baam maa, njahaa e leydi ndi kollan-maa-mi ndii.»* ⁴ Nden Ibarahiima iwi leydi Kaldiya, yehi hodooyi Haran. Caggal maayde baam mum, Laamdo eggini dum don, waddi dum e ndii doo leydi, ndi kodu-don e muudum joonin ndii. ⁵ Laamdo hokkaali mo e leydi ndii fay taa6annde, kaa fodii hokkude mo ndi, ndi laatoo halal makko, kanko e iwdi makko, fay so taweede o walaa 6iddo tafon. ⁶ Annii ko Laamdo wii: «Iwdi maa feran joodoyoo leydi janannadi, maree, torree duubi teemedde nay. ⁷ Kaa lejol margol 6e ngol, mi jukkan dum'en. Caggal dum, 6e njaltan, 6e ndewa kam e oo doo nokku.»† ⁸ Nden Laamdo nanngondiri e Ibarahiima aadi. Taadagol laatii finnde aadi ndii. Hono non, Ibarahiima he6i Isiyaaka, taadi dum nde he6unoo balde jetti. Hono non Isiyaaka taadiri Yaakuuba, hono non Yaakuuba duu taadiri 6i66e muudum sappo e didon, laatii6e njaatiraa6e leji sappo e didi 6ee.

⁹ Njaatiraa6e 6ee kaasidii Yuusufu, cootti dum Misira. Kaa Laamdo ana wondi e makko, ¹⁰ hinnii mo e torraaji makko fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oo. Oon wadi mo o dawranoowo galle muudum e Misira fuu. ¹¹ Nden yolbere wadi ley Misira e Kanaana fuu. Billaare mawni faa njaatiraa6e meeden ndonki nguure. ¹² Nde Yaakuuba nannoo jamri ana Misira ndee, neli ton njaatiraa6e meeden. Be ngarti, 6e njehi kasen. ¹³ Nden Yuusufu anndintini sakiraa6e muudum 6ee hoore mum. Suudu baaba Yuusufu duu 6anngani Fira'awna. ¹⁴ Nden Yuusufu neli noddanee baam mum Yaakuuba e koreeji muudum fuu, 6e capande njeddon e njoyon neddo. ¹⁵ Yaakuuba nootoyii Yuusufu Misira. O maayi ton, kanko e njaatiraa6e meeden 6ee. ¹⁶ Be na6taa Sikem, 6e iraa e yanaande nde Ibarahiima soodunoo e 6i66e Hamor to Sikem too kaalisi cardii.

¹⁷ Nde fodoore nde Laamdo fodannoo Ibarahiima 6adinoo yottaade ndee, Ibaraninkoo6e keewi ley Misira. ¹⁸ Oon wakkati, kaananke goddo mo anndaano Yuusufu laamii Misira. ¹⁹ Oon kaananke hiili lejol meeden, torri njaatiraa6e meeden faa tilsini 6e 6e njoppa cukaloy ma66e yalla ana

* 7:3 Puddoode 12.1 † 7:7 Puddoode 15.13-14

maaya. ²⁰ Ley oon wakkati, Muusaa fini, laatii moy-ɲaro sanne. O muyninaa lebbi tati e galle baam makko. ²¹ Nde o tippaa ndee, ɓii Fira'awna debbo hoocci mo, jogorii mo ɓiyum. ²² Hono non Muusaa janngiri annde Misirankooɓe fuu, o laatii barkaani haalaaji e golleeji.

²³ Nde Muusaa heɓunoo duuɓi capande nay ndee, anniyii faabaade sakiraaɓe muudum ɓiɓɓe Israa'iila. ²⁴ O yii Misiranke ana tooɲa gooto maɓɓe, o yoɓtii ko neddo makko oo tooɲaa koo, o fii Misiranke oo, o wari dum. ²⁵ O sikkuno sakiraaɓe makko ɓee paaman Laamdo ana hisinira dum'en saabe makko, kaa ɓe paamaali. ²⁶ Janngo muudum o forri e didon maɓɓe ana kaɓa. O yidi rewrintinde ɓe, o wii: «Gidiraabe am, onon, on sakiraaɓe! Ko waddondiri on?» ²⁷ Non tooɲudo tanaa muudum oo dunyi mo, wii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo amen?» ²⁸ Dum nee a muuydo warde kam no mbarduno-daa Misiranke oo keepen nii?»[‡] ²⁹ Muusaa dogiri saabe konngol ngol, feri, yehi leydi Madiyan. O heɓi ton ɓiɓɓe worɓe didon.

³⁰ Nde mo hiɓɓinnoo ton duuɓi capande nay ndee, malaa'ika ɓanngani mo e ley metangal wuutuure huɓɓoore ley ladde jeereende bannge waamnde haayre wiyeteende Siinaayi. ³¹ Nde Muusaa yii dum ndee, haaynaa e ko yii koo. Omo battitoo faa mo yeewa, nii daande Joomiraado wii: ³² «Miin woni Laamdo njaatiraaɓe maa, Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.» Muusaa darii ana siɲɲa, huli yeewde. ³³ Joomiraado wii mo: «Boorta pade maa, sabi nokku do ndaridaa doo yo leydi seniindi. ³⁴ Mi yii torra kewtiido yimɓe am ɓee to Misira, no dum foti naawde, mi nanii boytaali maɓɓe, mi jippiima faa mi tonngita ɓe. Joonin, war mi nele Misira.»§

³⁵ Muusaa mo ɓe calanii so ɓe mbii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo?» oo Laamdo neli, so wadi dum ardiido e kisinoowo, saabe malaa'ika ɓanngannoodo dum e ley wuutuure oo. ³⁶ Kanko yaltini ɓe, o wadi kaayɗe e taagumansaaji ley leydi Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde jeereende duuɓi capande nay. ³⁷ Oo woni Muusaa biido ɓiɓɓe Israa'iila: «Laamdo nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon.» ³⁸ Kanko wondi e malaa'ika kaaldunoodo e makko to waamnde haayre wiyeteende Siinaayi, kanko wondi e njaatiraaɓe meeden nde ɓe mooɓtinoo ley ladde jeereende ndee, kanko heɓi konngi guurnooji faa o hokka en.

³⁹ Kaa njaatiraaɓe meeden njaɓaali dɔwtanaade mo. Be calanii mo, hakkillaaji maɓɓe mbirfii Misira, ⁴⁰ ɓe mbii Haaruuna: «Wadan en tooruuji ardotoodi en, sabi en anndaa ko hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi Misira oo.»* ⁴¹ E ley

‡ 7:28 Pergu 2.11-14 § 7:34 Pergu 3.1-10 * 7:40 Pergu 32.1

deen jalaabe be tafi tooru suuriindu suura gahel, be ngadani ndu sadaka, be ceyorii golle juude maabe. ⁴² Laamdo duurtii be, yoppiri be rewde koode kammu, hono no winndiraa e dewtere annabaa be nii:

«Hey suudu baaba Israa'iila!

Duubi capande nay di ngadu-don ley ladde jeereende dii,
on ngadanii kam sadakaaji kirsamaaji naa?

⁴³ On ngadaali. On ndoondiima hukku tooru Moloko,
kajum e hoodere tooru moodon Refan,
nate de moyyin-don faa kujidanon dum'en!

Dum wadi so mido eggina on,
faa naabe-don caggal Baabila.»†

⁴⁴ Eciyen jokkini hen:

—Njaatiraa be meeden bee ana njoginoo hukku seedaaku ley ladde jeereende. Oon hukku moyyiniraama hono no Laamdo tinndiniri Muusaa nii. ⁴⁵ Njaatiraa be meeden ndoni hukku oo. Be eggidi e makko wakkati mo Yosuwa ardii be, be naanni mo leydi ndi be teeti lepi di Laamdo ribbi dii. Dum worri non faa jamaanu Daawuuda. ⁴⁶ Daawuuda hebii moyyere Laamdo, o jaagii dum yalla omo yarranee mo mahana Laamdo Yaakuuba hodorde. O hebaali. ⁴⁷ Suleymaana, kajum mahi ndu. ⁴⁸ Kaa Laamdo Toowdo oo joodataako e cuudi di yimbe ngolli, hono no annabaajo wiiri nii:

⁴⁹ «Joomiraado wii:

Kammu yo joodorgal am,
leydi yo njaa birdi koyde am.

Suudu hondu mahanton kam?
E nokku homo powtintoo-mi?

⁵⁰ Tama wanaa miin tagiri kulle dee fuu baawde am?»‡

⁵¹ Eciyen jokkini hen, wii:

—Onon tiidube ko'e, yoorbe berde, pahinkinii be, abada odon calanii Ruuhu Ceniido oo hono no njaatiraa be moodon bee nii. ⁵² Homo woni annabaajo mo njaatiraa be moodon torraali dum? Be mbarii ardinoobe haalde haala garol Pooccitiido, mo onon e ko'e mon njammbi-don, so mbar-don dum jooni oo, ⁵³ onon hebu be Sariya Muusaa mo malaa'ika'en njippini so jokkaali dum bee.

No Eciyen wardiraa kaaye

⁵⁴ Nde Saahii be bee nannoo dii haalaaji ndee, be tikki faa be ndarii e be nattanoo mo e be picca pedeeli. ⁵⁵ Kaa kanko keb-binaado Ruuhu Ceniido oo, o tiggiti kammu, o yii teddeengal Laamdo, o yii Iisaa ana darii naamo Laamdo. ⁵⁶ O wii:

—Yeewee! Mido yiya kammu ana udditii, Bii Neddo ana darii naamo Laamdo!

⁵⁷ Be fuu 6e ngulli semmbe, 6e cukki noppi ma66e, 6e ndiirani mo, ⁵⁸ 6e njaltini mo ngalluure ndee, 6e mbedii mo kaaye. Seedee'en 6ee 6oortii saayaaji muudum'en, njoyyini bannge koyde jokolle biyeteedo Sool. ⁵⁹ E6e mbedoo Eciyen kaaye forri omo jaagoo Laamdo omo wiya:

—Iisaa Joomiraado, ja66a yonki am!

⁶⁰ Ndennoo, o diccii, o wulli faa toowi, o wii:

—Joomiraado, pati rewta 6e e dii luutti!

Nde o haalnoo dum ndee, o maayi.

8

¹ Sool ana yarrii ko 6e mbari Eciyen koo.

Oon jalooma, torra mawdo hewtii deental goondin6e to Urusaliima too. Be fuu 6e caakii ley leyde Yahuudiya e Samariya, so wanaa nelaabe 6ee. ² Wor6e hul6e Laamdo iri Eciyen, mboyi dum bojji mawdi sanne. ³ Kaa Sool tewtii timminde deental goondin6e ngal. Omo naata cuudi, o nannga wor6e e rew6e, o daasa dum'en, o uddoya dum'en kasu. ⁴ Kaa saakinoo6e 6ee naati e yiilaade ana mbaajoo Kabaaru Lobbo oo.

No Filipa waajorii Kabaaru Lobbo oo ley leydi Samariya

⁵ Filipa yehi e ngalluure wonnde ley leydi Samariya, waajii 6e haala Almasiihu. ⁶ Be fuu 6e kettinii ko Filipa waajotoo koo faa gasi, 6e njii taagumansaaaji di o wadi dii. ⁷ Sabi laddaabe heew6e, seydaani'en muudum'en njaltiri gullaali mawdi. Bonnguu6e heew6e e layoo6e cellii. ⁸ Dum laatani ngalluure ndee seyo manngo.

⁹ Gorko biyeteedo Simon ana wonnoo e ngalluure ndee. Omo gollannoo ndaggadaaku, omo haaydinannoo Samariyankoo6e sanne, omo jogorinoo hoore makko won no o foti. ¹⁰ Be fuu e6e njarranii mo, gila suka faa mawdo, 6e mbii:

—Oo gorko woni mo Laamdo lu6ii baawde biyeteede «Baawde mawde».

¹¹ Be njokkii mo ko 6ooyi saabe omo haaydinannoo 6e e bidiga makko. ¹² Kaa nde Filipa waajinoo 6e Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo e haala Iisaa Almasiihu ndee, 6e ngoondini, wor6e e rew6e fuu lootaa lootogal batisima. ¹³ Simon e hoore muudum goondini, kanum duu. Nde o batisaa ndee, o takkondiri e Filipa, o haaynaa nde o yiinoo taagumansaaaji e kaayde mawde gadaade dee.

¹⁴ Nelaabe won6e Urusaliima 6ee nani Samariyankoo6e ngoondinii konngol Laamdo. Be neli e muudum'en Piyeer e Yuhanna. ¹⁵ Nde 6een njottinoo ndee, nduwani 6e yalla e6e ke6a Ruuhu Ceniido, ¹⁶ sabi Ruuhu Ceniido jippaaki e fay

gooto e ma66e tafon. Saabe Iisaa Joomiraado oo tan 6e mbatisiraa. ¹⁷ Nden Piyeer e Yuhanna pawu juude muudum'en dow ma66e so 6e ke6i Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Nde Simon yii Piyeer e Yuhanna ana pawu juude muudum'en dow ma66e ana ndokka 6e Ruuhu Ceniido ndee, waddani 6e kaalisi, ¹⁹ wii:

—Ndokkee kam miin duu deen baawde yalla mo paw-mi juude am e dow muudum fuu ana he6a Ruuhu Ceniido.

²⁰ Nii Piyeer jaabii mo, wii:

—Yo Laamdo halke, aan e kaalisi maa, sabi a miilii dokke Laamdo ana coottitiree kaalisi! ²¹ A walaa gedal, a walaa yolannde e ley haala kaa, sabi 6ernde maa fooccitanaaki Laamdo. ²² Tuubu, iw e bonannda maa oo, jaago-daa Joomiraado yaafe ko miilataa koo. ²³ Sabi mi yii ma a 6aleejo yonki, bonannda maa jaalike ma.

²⁴ Simon jaabii, wii:

—Naaganee kam Joomiraado pati fay huunde e ko mbii-don koo hewtoo kam.

²⁵ Caggal ko 6e ceettii so 6e mbaajii konngol Joomiraado ngol koo, Piyeer e Yuhanna mbirfitii Urusaliima. E laawol ngol, 6e mbaajii Kabaaru Lobbo oo e geelle Samariya keewde.

No Filipa batisiri howruujo kaananke Ecopii

²⁶ Malaa'ika Joomiraado wii Filipa:

—Imma, yaaru 6aleeri, laawol iwrungol Urusaliima so ana fa'i Gaaja, kanngol ngol jeewnugol.

²⁷ O immii, o yehi. Nden o tawi gorko Ecopiyanke, howruujo kaananke debbo Ecopii biyeteedo Kandaake, yehi-ino Urusaliima juuroyaade. Kanko haybata beembal jawdi kaananke debbo oo. ²⁸ Nde o wirfitinoo ndee, omo joodii e wotoro makko, omo jannga ley dewtere annabi Esaaya.

²⁹ Ruuhu wii Filipa:

—Batta, sawnda wotoro oo.

³⁰ Filipa dogi hewtii mo, nani omo jannga dewtere annabi Esaaya, wii mo:

—Ada faama ko njanngataa koo naa?

³¹ Gorko oo jaabii, wii:

—Hono paamiran-mi so fay gooto firritanaali kam?

O ndaardi Filipa nabbajoo jooddoo e makko. ³² Dee aayaaje o janngannoo e dewtere ndee:

«O nabiraa hono no mbaalu kirsoyteeo nii.

E no njawdiri deyyirta yeeso kesoowo dum nii,
hono non o deyyiri.

³³ Leydinkinaare makko bonni sareede makko.

Homo waawi jantaade janta iwdi makko?

Sabi o mursinanaama yonki makko ga aduna gaa.»*

³⁴ Howruujo oo wii Filipa:

—Mido ndaarde, haalanam homo annabaajo oo haalata haala muudum, hoore muudum naa goddo?

³⁵ Non Filipa jaabii, yeewi binndi dīi, waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa. ³⁶ Ebe njokki laawol ma66e ngol faa 6e njii ndiyam. Howruujo oo wii:

—Ndiyam annii! Ko hadata kam looteede lootogal batisima? [³⁷ †]

³⁸ O yamiri wotoro oo daroo. Be didon fuu 6e njippii, 6e ndegii e ndiyam dam. Filipa batisi mo. ³⁹ Nde 6e yeentunoo ndiyam dam ndee, Ruuhu Joomiraado diwtii Filipa. Howruujo oo yiitaali mo kasen, jokkiri laawol muudum seyo. ⁴⁰ Filipa tawoyaa Ajootus. Gila don faa Kaysariya, ngeenndi fuu ndi mo wari e muudum, o waajoto Kabaaru Lobbo oo.

9

No Sool tuubiri

¹ Sool ana heddii e gidoraade taalibaa6e Joomiraado 6ee waran 6e. O yehi to Jottinoowo Sadaka Mawdo. ² O ndaardi dum talki yamiroore naannooji mo cuudi baa-jordiYahuudiyankoo6e gondi Damas, yalla so o tawii ton yim6e jokku6e laawol Iisaa, wor6e naa rew6e, o nannga dum'en, o ha66a, o na6a Urusaliima. ³ Nde o yahunoo faa o 6adii Damas ndee, wakkati gooto fooyre iwri dow kammu filii mo. ⁴ O saami e leydi, o nani daande ana wiya mo:

—Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?

⁵ O lamndii:

—Aan homo, gido Laamdo?

Jaabu wari e makko:

—Miin Iisaa mo torru-daa oo. ⁶ Imma naatu e ley ngalluure ndee. Be kaalante ko kaan-daa wadude.

⁷ Wor6e wondube e makko 6ee, nanii daande ndee kaa njiyaali fay gooto. Be ndarii, 6e mugaa. ⁸ Sool immii e leydi, darii ana futtini gite muudum, kaa yiyataa fay huunde. Nden o dowaa, o naannaa Damas. ⁹ O wadi balde tati o bumdo, o naamaali o yaraali.

¹⁰ Taalibbo biyeteedo Ananiyas ana wonnoo Damas. Joomiraado noddi dum ley koydol, wii dum:

—Ananiyas!

O jaabii, o wii:

—Haa, Joomiraado.

¹¹ Joomiraado wii mo:

* **8:33** Esaaya 53.7-8 † **8:37** E dereeji 6ooydi dīi, yoga ana beyda aaya 37:Filipa wii: —So tawii ada goondiniri 6ernde laa6unde, walaa ko hadete batiseede. O jaabii, o wii: —Mido goondini Iisaa Almasihu woni Bii Laamdo.

—Imma yaaru Bolol Dartiingol, naataa galle Yahuuda, ndaartaa gorko biyeteedo Sool, jeyaado Tarsus, sabi jooni omo wondi e wadude duwaawu. ¹² O yii e ley koydol gorko biyeteedo Ananiyas ana naata, ana fawa juude muudum e makko, yalla omo wumta.

¹³ Ananiyas jaabii, wii:

—Joomiraado, mi narrii yimbe heewbe haala oo gorko e torraaji keewdi di o wadi senii be maa wonbe Urusaliima bee. ¹⁴ O wardii doo e yamiroore hooreebe yottinoo be sadaka, faa o haaba noddoo be innde maa fuu.

¹⁵ Joomiraado wii mo:

—Yaa wadoy no mbii-mi nii, sabi oo gorko cubii-mi faa anndina yimbe innde am. O waajoo dum leji e kaanankoo be, kajum e biibe Israa'iila. ¹⁶ Mi hollan mo no tilsiri mo torriree torraaji keewdi saabe am.

¹⁷ Nden, Ananiyas yehi, naatoyi suudu nduu, fawi juude muudum e makko, wii:

—Sakiike am Sool, Joomiraado men Iisaa banngannoodo ma e laawol ngardanno-daa ngol oo, nelii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Oon wakkati fuu, huunde wa'unde no koobaaje nii hoobitii e gite Sool, o wumti, o immii, o lootaa lootogal batisima. ¹⁹ O jaami, o warti e noone makko. O heddodii e taalibaa be wonbe Damas bee balde seeda.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

²⁰ Sool hejii law fuddi waajaade haala Iisaa ley cuudi baa-jordi. O wii kajum jaati woni Bii Laamdo. ²¹ Hettintonoo be mo bee fuu kaaynaa, mbii:

—Wanaa kanko wonnoo torrannoodo goondin be Iisaa wonbe ley Urusaliima bee naa? Wanaa faa o haaba goondin be o naba dum'en to hooreebe yottinoo be sadaka waddi mo doo naa?

²² Ana booya fuu Sool ana beydoro soobee e ley waaju mum oo, faa dum wemmibi Yahuudiyankoo be wonbe Damas bee fuu, o laabinani be Iisaa woni Almasiihu oo.

²³ Nalaade njehi, ngarti, Yahuudiyankoo be ndawridi faa mbara Sool. ²⁴ Sool humpitii dabare maabe oo. Jemma e jalooma e be kayba dame ngalluure ndee pati o yalta, yalla e be keba no be mbarda mo. ²⁵ Jemma gooto taalibaa be makko fami mo, ngatti mo e sagiire, kaabi hen boggol, njawtini mo tatawol piliingol ngalluure ndee ngol.

No taalibaa be wonbe Urusaliima kebi hoolaade Sool

²⁶ Nde Sool warnoo Urusaliima ndee, yidi takkaade e taalibaa be Iisaa bee, kaa be fuu e be kula mo, be koolaaki yalla o laatike taalibbo Iisaa jaati jaati. ²⁷ Nden Barnabas nabi

mo to nelaabe bee too, haalani dum'en no o yiiri Joomiraado oo ana haalda e makko e laawol ngol, e no o waajorii haala Iisaa to Damas too e cuusal. ²⁸ Caggal dum, Sool wondi e ma66e, ana naata ana yalta ley galleeji ma66e Urusaliima, ana waajoroo haala Joomiraado kaa cuusal. ²⁹ Omo haalda e Yahuudiyankoo6e haalannoo6e yunaninkoo6e bee, omo yeddondira e ma66e, jaka been ana tewtannoo no mbarda mo. ³⁰ Nde deental goondin6e ngal annditinnoo dum ndee, na6i Sool Kaysariya. Caggal dum, 6e neli mo Tarsus.

³¹ Nii deental goondin6e ngal he6iri jam ley Yahuudiya e Galili, kapum e Samariya fuu. Ngali jii6i, ngal wattiniri kulol Joomiraado, ngal beydorii heewde saabe ballal Ruuhu Ceniido.

No Piyeer golliri kaayde ley geelle biyeteede Lidda e Yoppe

³² Piyeer ana yiilotonoo e ley leydi ndii fuu, o jippanii seniibe won6e Lidda bee duu. ³³ O tawi ton gorko jawdo mo terde muudum fuu mbaati, biyeteedo Ayneyas. Wadii duu6i jetti ana lelii. ³⁴ Piyeer wii mo:

—Ayneyas, Iisaa Almasiihu sellinii ma! Imma, moyyintin lelnde maa!

Oon wakkati fuu o immii. ³⁵ Won6e Lidda e feeyo Saron fuu njii mo, tuubani Joomiraado.

³⁶ Taalibbo debbo biyeteedo Tabita ana wonnoo Yoppe. Tabita woni Dorkas e yunaninkoo6e, maanaa mum yo lewla. Omo golla golleeji lobbi, omo wadana misikiina'en moyyere. ³⁷ E deen balde o jawi, o maayi, o lootaa, o lelanaa dow sooro tafon. ³⁸ Nde wonnoo Yoppe woddondiraa e Lidda, taalibaa6e bee nani Piyeer ana ton, neli wor6e didon ndaarda mo o yottoo dum'en law. ³⁹ Piyeer immii, yaadi e ma66e. Nde yottinoo ndee, 6e nabini dum dow sooro too. Rew6e talka'en 6e wor6e mum'en maayi bee fuu battii dum ndarii ana mboya, ana kolla dum forgooji e dollokaaji di Dorkas jo'unoo nde wondunoo e muudum'en ndee. ⁴⁰ Piyeer yaltini yim6e bee fuu, diccii, ana duwoo. Caggal dum, yeecitii e maaydo oo, wii:

—Tabita, imma!

Non Tabita feerti gite muudum, yii Piyeer, joodii. ⁴¹ Piyeer nanngi junngo makko, immini mo. Caggal dum, o noddi seniibe bee e rew6e talka'en bee, o holli dum'en Tabita yo guurdo. ⁴² Dum nanaa e ley Yoppe fuu, heew6e ngoondini Joomiraado. ⁴³ Piyeer fa66i Yoppe balde kuurde e galle jomboowo guri biyeteedo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus too

¹ Gorko biyeteedo Korneliyus ana wonnoo Kaysariya. O hooreejo konu biyeteedo Italiyanke. ² O kuppidiiddo e diina, kanko e koreeji makko fuu 6e hul6e Laamdo. Omo sakkoo Yahuudiyankoo6e sadakaaji keewdi, omo jaagoo Laamdo wakkati fuu. ³ Kiikiide gooto hono wakkati sallifanaa 6uu6udo, o he6i holleede, o yii malaa'ika ana naata ley suudu makko ana wiya mo:

—Korneliyus!

⁴ O huli faa gite makko paapii, o wii dum:

—Gido Laamdo, kori jam?

Malaa'ika oo wii mo:

—Laamdo jaabanike ma duwaawuujii maa e sadakaaji maa.

⁵ Nel jooni wor6e to ngeenndi Yoppe, nodda biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. ⁶ Omo jippii galle jabbowwo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.

⁷ Nde malaa'ika kaaldannoodo e makko oo wittunoo ndee, o noddi golloo6e makko didon e sordaasi gooto kuldo Laamdo jeyaado e howruu6e makko. ⁸ O haalani 6e ko malaa'ika oo wii koo fuu, o neli 6e Yoppe.

⁹ Janngo muudum, e6e e laawol. Nde wor6e taton 6ee 6attii ngeenndi ndii ndee, tawi Piyeer jabbii dow bene muudum wakkati hakkunde naange faa wada duwaawu. ¹⁰ O yolbi faa sanne, omo yidi jaamde. Nde 6e moyyinanta mo jaamdu ndee, Laamdo holli mo, ¹¹ o yii kammu udditike, huunde wa'unde no daddamaare mawnde, nde co6buli muudum nay fuu ka66aa, ana rennee faade e leydi. ¹² Sii daabaaji fuu, di koyde nay e jaarooji, kanum e sii pooli fuu ana e mayre.

¹³ Daande wii mo:

—Piyeer, imma, hirsu, jaam!

¹⁴ Piyeer wii:

—Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko so6i.

¹⁵ Daande ndee wii mo kasen:

—Pati harmin ko Laamdo senni.

¹⁶ Dum wadi non cili tati. Nden daddamaare ndee jabbintinaa dow kammu.

¹⁷ Ko Piyeer hollaa koo, omo miiloo no dum waawi laa-toraade. Tawi e oon wakkati, wor6e 6e Korneliyus nelnoo 6ee, lamndike galle Simon. Be ngari, 6e ndarii e damal ngal. ¹⁸ Be noddi, 6e lamndii yalla Simon noddirteedo Piyeer don jippii.

¹⁹ Piyeer ana heddi miilde ko yii koo, faa Ruuhu wii dum:

—Wor6e taton ana tewte. ²⁰ Imma, jippa, njaadaa e ma66e tawa a sikkitaaki, sabi miin neli 6e.

²¹ Piyeer jippii, wii wor6e 6ee:

—Mido nii, miin woni mo tewtaton oo. Kori jam waddi on?

²² Be njaabii, 6e mbii:

—Korneliyus hooreejo konu neli min. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, mo lepol Yahuudiyankoo6e fuu seettanii moyyere. Malaa'ika ceniido yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, yalla omo nana waaju maa.

²³ Piyeer noddi 6e, silmini 6e, jippini 6e galle muudum.

Janngo muudum, o immii, o yaadi e ma66e. Yoga e sakiraa6e jeyaa6e Yoppe njaadi e makko. ²⁴ Fa66i-janngo muudum 6e njottii Kaysariya. Korneliyus ana tijjinoo 6e, noddi sakiraa6e muudum e yi66e muudum 6adii6e. ²⁵ Nde Piyeer naatannoo ndee, Korneliyus ja66ii dum, sujidani dum. ²⁶ Piyeer itti mo e sujuudu nduu, wii:

—Imma, sabi miin duu mi neddo tan.

²⁷ Piyeer ana haalda e makko, faa 6e naati galle oo, tawi ton yim6e heew6e ana moo6tii. ²⁸ O wii 6e:

—Odon anndi dagantaako Yahuudiyanke jokkondira e mo wanaa Yahuudiyanke, naa naatude suudu muudum. Kaa Laamdo hollii kam pati mi nanngira fay gooto karmudo naa cobudo. ²⁹ Dum wadi nde nelan-don kam ndee, mi warii, mi ujaaki. Dum nee, kaalanee kam, saabe kodum noddir-don kam?

³⁰ Korneliyus jaabii, wii:

—Hannde woni balde nay, mido wada duwaawu ley suudu am e oo doo wakkati, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am, ³¹ wii: «Korneliyus, Laamdo jaabanike ma duwaawuui maa e sadakaaji maa. ³² Jooni, nel e ngeen-ndi mbiyeteendi Yoppe, noddane-daa gorko biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. Omo jippii galle jobboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.» ³³ Dum wadi so nel-mi noddoye-daa oon wakkati fuu. Ko ngar-daa koo gasii sanne. Jooni min fuu miden nii yeeso Laamdo faa min kettinoo ko Joomiraado yamir maa mbaajo-daa fuu.

³⁴ Nden Piyeer fuddi waajaade, wii:

—Jooni mi yii goonga jaati Laamdo burdintaa yim6e. ³⁵ Neddo kuloowo mo, gadoowo ko fooccitii, o yidan dum ko lepol muudum tawaa fuu. ³⁶ Odon anndi konngol ngol Laamdo neldi 6i66e Israa'iila ngol, ngol ceyniroowol jam hebiraama saabe Iisaa Almasiihu, kapum woni Joomiraado yim6e fuu. ³⁷ Odon anndi ngol konngol kuubungol leydi Yahuudiya fuu, puddirngol gila Galili, caggal Yaayaa waajike yo yim6e loote batisima. ³⁸ Odon anndi no Laamdo suborii Iisaa Nasaraatunke oo, no jippiniri e muudum Ruuhu Ceniido e baawde. Odon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ana golla golleeji lobbi, ana sellina wonnoo6e e margal Ibiliisa fuu sabi Laamdo ana wondi e muudum. ³⁹ Minen min seedee'en ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Be 6ili mo

e leggal bardugal, 6e mbari mo, ⁴⁰ kaa Laamdo wuurtinii mo nannde tatabere, 6anngintini mo hakkunde amen. ⁴¹ Kaa wanaa yimbe fuu o 6anngani. O 6annganii seedee'en 6e Laamdo adii subaade 6ee, minen jaamdube e makko so njardi e makko caggal wuurtugol makko 6ee. ⁴² O yamirii min mbaajoo yimbe, min ceettoo kanko woni mo Laamdo wadi caranoowo wuurbe e maaybe. ⁴³ Annabaa6e fuu ceettanike mo, mbii goondindo mo fuu he6an yaafeede luutti muudum saabe makko.

⁴⁴ Nde Piyeer waajotoo waaju oo ndee, Ruuhu Ceniido jippii e hettintoo6e 6ee fuu. ⁴⁵ Yahuudiyankoo6e goondin6e wardunoo6e e Piyeer 6ee fuu kaaynaa, no dokkal Ruuhu Ceniido ngal saakorii e yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e nii. ⁴⁶ Sabi e6e nanannoo 6een yimbe ana kaala e demde janane ana njetta Laamdo. Nden, Piyeer jaabii, wii:

⁴⁷ —Yimbe 6ee ke6ii Ruuhu Ceniido hono no meeden nii. Homo waawi hadude 6e looteede lootogal batisima?

⁴⁸ O yamiri 6e mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal dum, 6e ndaardi mo o fa66ana 6e balde.

11

No Piyeer jaaborii deental goondin6e gonngal Urusaliima

¹ Nelaabe 6ee e sakiraa6e wonnoo6e Yahuudiya 6ee nani yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee duu ke6ii konngol Laamdo. ² Nde Piyeer jabbunoo Urusaliima ndee, goondin6e tilsin6e taadagol 6ee peli dum, ³ mbii:

—A jippike e yimbe 6e taadaaki, a jaamdii e muudum'en!

⁴ Nden Piyeer haalani 6e ko wadi koo gila e puddoode faa e timmoode, wii:

⁵ —Ngeenndi Yoppe ngonnoo-mi, mido duwoo faa njii-mi huunde yellitike e am. Huunde wa'unde no dadfamaare mawnde nde cob6uli muudum nay fuu ka66aa, ana rennee iwde e kammu faade e am. ⁶ Taykitii-mi nde faa gasi, njii-mi daabaaji fuu, di koyde nay e kulle ladde e jaarooji e sii pooli fuu. ⁷ Nanu-mi daande ana wiya kam: «Piyeer, imma, hirsu, jaam!» ⁸ Mbii-mi: «Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sobi.» ⁹ Daande dow kammu ndee jaabitii kam kasen, wii: «Pati harmin ko Laamdo senni.» ¹⁰ Dum wadi non cili tati. Caggal mum, kulle dee fuu jabbintinaa dow kammu. ¹¹ E oon wakkati, worbe taton nelaabe e am iwde Kaysariya ngari e suudu do min ngonnoo doo. ¹² Ruuhu Ceniido wii kam mi yaada e ma66e pati mi sikkitoo fay huunde. Bee doo saki-raa6e njeegom njaadi e am, min naaddi suudu Korneliyus. ¹³ O haalani min no o yiiri malaa'ika darinoodo suudu makko

ana wiya mo: «Nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe noddane-daa Simon noddirteedo Piyeer. ¹⁴ O waajete waaju kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.» ¹⁵ Nde puddu-mi waajaade ndee, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e hono no jipporinoo e meeden arande nii. ¹⁶ Nden, miccitii-mi ngol doo konngol ngol Joomiraado wiinoo: «Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.» ¹⁷ So Laamdo fonndii en e ma66e, hokkii 6e ko hokkunoo en koo nde ngoondinno-den Joommen Iisaa Almasiihu ndee, ndennoo miin, ko ngon-mi so mi hada Laamdo?

¹⁸ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e ndeyyinii, e6e njetta Laamdo, e6e mbiya:

—Laamdo tuubinii yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e duu yalla ana ke6a nguurndam ngoongaraajam.

No Kabaaru Lobbo waajiraa ley Antiyokiya

¹⁹ Yoga e saakii6e saabe torraaji gadudi caggal maayde Eciyen 6ee, njehi faa Finikiya e Kiprus e Antiyokiya. Be mbaajaaki konngol ngol so wanaa Yahuudiyankoo6e. ²⁰ Kaa yoga e goondin6e iwoo6e Kiprus e Sireene naati Antiyokiya ana mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraado oo hakkunde Yunaninkoo6e. ²¹ Baawde Joomiraado ana e ma66e. Yim6e heew6e ngoondini, tuubi, ngarti e Joomiraado.

²² Deental goondin6e won6e Urusaliima 6ee nani kabaaru gadudo Antiyokiya oo, neli ton Barnabas. ²³ Nde oon yottinoo so yii e ma66e moyyere Laamdo ndee, seyii, waajii 6e fuu 6e tiinnoo 6e tabita e Joomiraado bernde laabunde. ²⁴ Barnabas yo gorko moyyo, kebbinaado Ruuhu Ceniido e goondinal. Jamaa keewdo goondini Joomiraado saabe makko.

²⁵ Caggal dum, Barnabas yehi Tarsus faa tewtoya Sool. ²⁶ Nde o yiiti dum ndee, o nabi dum Antiyokiya. Be ngondii e deental goondin6e won6e ton 6ee hitaande hi66ere, 6e njannginii yim6e heew6e. Taalibaa6e won6e Antiyokiya 6ee adii fuu wiyeede yim6e Iisaa.

²⁷ E deen balde, yim6e loowaa6e konngol Laamdo iwru6e Urusaliima ngari Antiyokiya. ²⁸ Gooto e ma66e biyeteedo Agabus, immii, darii, sapporii saabe Ruuhu yolbere mawnde wadan ley laamu Roma fuu. Nde wadi e laamu kaananke mawdo biyeteedo Kalawdiyus.* ²⁹ Taalibaa6e 6ee anniyii hawrintinde gooto fuu ko waawi, faa 6e nelda sakiraa6e ma66e won6e Yahuudiya 6ee paabitoroo. ³⁰ Be ngadi dum,

* **11:28** Kalawdiyus yo kaananke Roma mawdo joya6o. O laamike hakkunde duu6i 41 e 54 caggal pinaade Iisaa. Taariki oon jamaanu ana holla yolbere mawnde wadiino ley laamu Roma fuu hakkunde duu6i 46 e 48 caggal pinaade Iisaa.

6e neldi ballal ngal Barnabas e Sool tummba e juude mawbe deental ton.

12

No goondinbe torrira

¹ Oon wakkati, kaananke biyeteedo Hirudus fuddi torrude yoga e deental goondinbe ngal. ² O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oo wardee kaafaawi. ³ Nde o yiinoo edum weli Yahuudiyankoo6e ndee, o nanngi Piyeer duu. Dum hawri e wakkati iidi mo buuru yuufinaaka. ⁴ Nde o nanngunoo Piyeer ndee, o uddi dum, o yamiri pelle nay sordaasi'en loomtondira e haybugol mum, fedde fuu yimbe nayon. O anniyike nabude dum yeeso yimbe fuu, so iidi Paska oo ya6brike. ⁵ Dum wadi so Piyeer haybaa e ley kasu oo, kaa deental goondinbe ngal njootaali jaaganaade mo Laamdo.

⁶ Nde Hirudus anniyinoo nabude mo ndee, oon jemma omo daaninoo hakkunde sordaasi'en didon, omo ha6biraa calali didi. Hayboo6e damal kasu oo 6ee duu ana kayba. ⁷ Nii malaa'ika Joomiraado wari e makko, suudu nduu fuu fooyini, memi mo, finndini mo, wii:

—Heja law, imma!

Non calali dii kumtii, iwi e juude makko, caami. ⁸ Malaa'ika oo wii mo:

—Huma kumorgol maa, 6oorna pade maa.

Piyeer wadiri non. Malaa'ika oo wii mo:

—Waanda suddamaare maa, njokkaa e am.

⁹ Piyeer yalti, jokki e makko. O anndaa ko malaa'ika oo wadata, ana wa'ani mo hono no koydol nii, kaa dum goonga jaati. ¹⁰ Be 6ettii kayboowo arano oo, kaɗum e dida6o oo, 6e njottii damal njamndi pewtungal e ngalluure ndee ngal. Ngali udditi hoore maggal yeeso ma66e, 6e njalti, 6e njokki e laawol ngol. Oon wakkati, malaa'ika oo seerti e makko.

¹¹ Hakkille Piyeer warti, o wii:

—Jooni mi tayorii Joomiraado neli malaa'ika muudum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Yahuudiyankoo6e njoonndorinoo mi wadete fuu.

¹² Nde hakkille makko jippitinoo ndee, o yehi galle Mariyama, inna Yuhanna noddirteedo Marka, ton yimbe heewbe mo6totonoo ana ngada duwaawu. ¹³ Nde Piyeer tappunoo damal galle too ndee, golloowo debbo biyeteedo Rode wari e damal ngal faa humpitoo. ¹⁴ Nde o annditinnoo daande Piyeer ndee, o yeggiti udditinde damal ngal no o foti seyaade, o dogi o naatoyi, o humpiti 6e Piyeer darii damal sella too. ¹⁵ Be mbii mo:

—A kaahaango!

Kaa omo heddi nanngude dum Piyeer. Be mbii kasen:

—Dum yo malaa'ika makko.

¹⁶ Kaa dum fuu Piyeer ana heddii tappude. Nde 6e uditinnoo so 6e njii mo ndee, 6e kaaynaa sanne. ¹⁷ O huncani 6e junngo yalla e6e ndeyyinoo, o jantanii 6e no Joomiraado yaltiniri mo kasu, o wii:

—Kaalanee dum Yaakuuba, kaɲum e sakiraa6e wo66e 6ee.

Caggal muudum, o yalti, o yehi nokku goddo.

¹⁸ Nde finnoo beete ndee, sordaasi'en 6ee ana lamndondira hoto Piyeer woni, 6e mbemmbaa faa hakkillaaji ma66e keli. ¹⁹ Nde Hirudus ndaarnoo faa nannga mo, so he6aali mo ndee, lamndii hayboo6e 6ee no laatii, yamiri 6e mbaree. Caggal dum, Hirudus regii Yahuudiya, yehi Kaysariya joodoyii ton.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

²⁰ Hirudus tikkani yim6e Tirus e Sidon. Been kaaldi, kawri, ngari e makko. Be adorii Bilastus howruujo makko oo, 6e ke6i hakkille muudum, 6e ɲaagii yalla dewral ana wada hakkunde ma66e, sabi leydi ma66e ndii e leydi Hirudus etata.

²¹ Sarti ma66e oo yottii, Hirudus 6oornii kaddule kaananke, joodii dow bimmbeere laamu, haaldi e ma66e. ²² Yim6e 6ee ngulli, mbii:

—Dum daande laamdo, wanaa daande neddo!

²³ Oon wakkati fuu, malaa'ika Joomiraado fii Hirudus, sabi o jabii teddinireede o Laamdo, tawi o wanaa. O yumi gildi, o maayi.

²⁴ Kaa konngol Laamdo ngol ana yaara yeeso, ana beydoo saakaade. ²⁵ Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muudum'en Urusaliima ndee, 6e mbirfodii e Yuhanna noddirteedo Marka.

Dawol Pool aranol

13

No Barnabas e Pool cubiraa so nelaa faa ngolla golle Laamdo

¹ Annabaa6e e jannginoo6e ana e ley deental goondin6e gonngal Antiyokiya ngal. Kam6e ngoni Barnabas e Simeyon noddirteedo Baleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, bamm-bidanoodo e Hirudus hooreejo leydi oo, kaɲum e Sool. ² Nannde wootere e6e ndewa Joomiraado tawi e6e ngoni e koorka, faa Ruuhu Ceniido wii 6e:

—Keertanee kam Barnabas e Sool saabe golle mo noddir-mi 6e oo.

³ Caggal 6e koorii, 6e nduwike, 6e pawu juude ma66e e dow been, 6e njoppiti dum'en ndawi.

⁴ Nii Ruuhu Ceniido neliri 6e, 6e ndegii e Selewkiya, 6e naati laana geeci 6e peewi Kiprus. ⁵ Nde 6e njottinoo Salamis ndee, 6e mbaajii konngol Laamdo ngol ley cuudi baajordi Yahu-udiyankoo6e. E6e ngondi e Yuhanna (noddirteedo Marka) ana faaboo 6e. ⁶ Nde 6e taccunoo ruunde ndee so 6e njottii Pafos ndee, 6e tawi ton daggada Yahuudiyanke biyeteedo Bar-lisaa, jaarooowo yo annabaajo, ⁷ howruujo Segiyus Pool. Oon yo kaananke hakkilante, caahiido. O noddi Barnabas e Sool sabi ana yidi nande konngol Laamdo ngol. ⁸ Kaa Elimas daggada oo yo calaniido 6e, omo tewta bonnitidde goondinal kaananke oo. (Maanaa Elimas woni daggada.) ⁹ E ley dum, Sool biyeteedo kasen Pool kebbinaado Ruuhu Ceniido oo futtini mo gite, ¹⁰ wii:

—Bii Ibiliisa! Aan keewdo jamma e njiibdu, gaŋo ko moyyi fuu! A seerataa e oonude laawi Joomiraado pooccitiidi dii naa? ¹¹ Jooni jukkungo Joomiraado saaman e maa, a wuman, a yiyataa naange faa sarti cartaado oo yottoo.

Oon wakkati fuu, gite makko ngadi mbummbaalu, de ni66i, omo wummbiloo, omo tewta dowoowo. ¹² Nde kaananke oo yiinoo ko wadi koo ndee, goondini lisaa, haaynaa e ko nani haala Joomiraado kaa koo.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyokiya ley leydi Pisidiya

¹³ Pool e yaadu6e e muudum naati laana geeci ngalluure wiyeteende Pafos, peewi Perge ley leydi Pamfliya. Don Yuhanna Marka seerti e ma66e, wirfittii Urusaliima. ¹⁴ Be ya66ii Perge, 6e ngari Antiyokiya ley leydi Pisidiya. Be naati waajordunalaande fowteteende, 6e njoodii. ¹⁵ Caggal janngeede Sariya Muusaa e annabaa6e, hooree6e waajordu nduu 6ee neli e ma66e, mbii:

—Sakiraa6e, so won ko mbaajoto-don yim6e 6ee, kaalee.

¹⁶ Pool immii, hunci junngo muudum, wii:

—Israa'iilankoo6e e hul6e Laamdo wo66e, kettinee: ¹⁷ Laamdo Israa'iilankoo6e oo su6iima njaatiraa6e meeden, teddinii lejol ma66e nde ngol hodoyi leydi Misira ndee, kasen yaltiniri 6e ton baawde muudum. ¹⁸ O mupanii* 6e ko foti duu6i capande nay e ley ladde jeereende. ¹⁹ Caggal o halkii leji jeddi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yim6e makko ndona ndi. ²⁰ Edum waara e duu6i teemedde nay e capande joy. Caggal dum, o hokki 6e saro6e faa jamaanu annabi Samuyila. ²¹ Nde dum bettii ndee, 6e jaagii Laamdo hokka 6e kaananke. Laamdo hokki 6e Sawul 6ii Kis iwdo e lejol Benjamin. Oon laamii 6e duu6i capande nay.

²² Nden Laamdo 6oorti Sawul, lammini Daawuuda, mo o haali haala muudum so o wii: «Mi he6ii Daawuuda 6ii Yessa

* 13:18 Won binndande biideo jamminii 6e.

gorko buubinoowo bernde am, gadoowo sago am.» ²³ E iwdi makko Laamdo yaltini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no fodirnoo nii. ²⁴ Fade Iisaa warde, Yaayaa waajinoke lepol Israa'iila fuu yo tuubu, lootee lootogal batisima. ²⁵ Kasen, nde Yaayaa timminta golle muudum ndee, wiino: «Mi wanaa mo miilaton ngon-mi oo. Kaa mo mi fotaa fay e humtude boggi pade muudum ana wara caggal am.»

²⁶ Sakiraa6e, onon iwdi Ibarahiima e been hul6e Laamdo won6e hakkunde mon! Onon neldaa oo kabaaru kisinoowo. ²⁷ Sabi won6e Urusaliima 6ee e hooree6e muudum'en fuu annditaali Iisaa. Kasen duu 6e paamaali haalaaji annabaa6e janngetenoodi jalaande fowteteende fuu dii. Kaa 6e njottinii diin haalaaji nde 6e carunoo mo ndee. ²⁸ Fay so taweede 6e kebaali feloore fay wootere nde 6e pelira mo yalla omo maaya, 6e ndaardii Pilaatu o waree. ²⁹ Nde 6e ngolli ko Binndi dii mbiinoo e makko koo faa hi66i ndee, 6e njippini mo leggal bardugal ngal, 6e ngadi mo e yanaande. ³⁰ Kaa Laamdo wuurtinii mo. ³¹ Balde kuurde o banngani wondunoo6e e makko 6ee gila Galili faa Urusaliima. Been ngoni seettantoo6e mo yeeso yim6e jooni. ³² Minen, miden ceynira on fodoore nde njaatiraa6e meeden podanaa ndee, ³³ Laamdo hi66inanii en dum, enen bi66e ma66e, nde wuurtinnoo Iisaa ndee. No winndiraa kasen e jimol Jabuura dida6ol:

«Aan, a biyam, hannde ndimu-maa-mi.»†

³⁴ Kasen, haala immitagol makko e hakkunde maay6e e waa-sugol makko jolde, nii Laamdo wii:

«Mi tabintinanan on podooje ceniide de mbontataa, de podannoo-mi Daawuuda dee.»‡

³⁵ Dum wadi so o wii e nokku goddo:

«A accataa Ceniido maa jola.»§

³⁶ Daawuuda wadii sago Laamdo e jamaanu muudum. Caggal dum, o maayi, o moo6tidaa e njaatiraa6e makko, o joli. ³⁷ Kaa mo Laamdo wuurtini oo jolaali. ³⁸ Sakiraa6e, anndee saabe makko mbaajore-don yaafeede luutti. ³⁹ Sariya Muusaa waawaa wadude neddo pooccitiido, kaa kanko, goondindo mo fuu, o nanngiran dum pooccitiido. ⁴⁰ Dum nee, kaybee pati ko annabaa6e cappinoo koo hewto on:

⁴¹ «Onon hoynu6e,

yo on kaayne yo on kalko!

Sabi mido nii golla golle e ley wakkati moodon,

golle mo on ngoondintaa so neddo haalaniino on.»*

⁴² Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduu, jamaa oo ndaardi 6e yo 6e ngartu fowteteende waroore, yalla e6e

† 13:33 Jabuura 2.7 ‡ 13:34 Esaaya 55.3 § 13:35 Jabuura 16.10 * 13:41 Habaakuk 1.5

njokka e waaju ma66e oo. ⁴³ Caggal moo6tagol ngol, Yahu-
 udiyankoo6e heew6e e naatu6e e diina ma66e njokki e Pool
 e Barnabas. Been didon duu ana kaalda e ma66e ana mbaajoo
 6e yo 6e jii6u e moyyere Laamdo.

⁴⁴ Fowteteende jokkunde hen ndee, ngalluure ndee fuu
 moo6tii yalla ana hettinoo konngol Laamdo. ⁴⁵ Kaa nde
 Yahuudiyankoo6e 6ee njiinoo oo jamaa ndee, haasidaaku
 naati e muudum'en, e6e njedda ko Pool waajotoo koo, e6e
 njenna dum. ⁴⁶ Nden Pool e Barnabas kaalaniri 6e cuusal,
 mbii:

—Waajibi min adoo haalande on konngol Laamdo ngol,
 kaa ko tippiti-don ngol so car-don ko'e moodon on kaandaa
 e nguurndam nduumiidam koo, min njahan to yim6e 6e
 nganaa Yahuudiyankoo6e. ⁴⁷ Sabi ko Joomiraado yamiri en
 koo annii:

«Mi darnii ma yalla ada laatanoo lepi dii fooyre,

faa kisinaa aduna oo fuu.»[†]

⁴⁸ Nde yim6e lepi goddi dii nannoo dii haalaaji ndee, ceyii,
 teddini konngol Joomiraado ngol. Be Laamdo subanii ngu-
 urndam nduumiidam 6ee fuu ngoondini.

⁴⁹ Konngol Joomiraado ngol saakii e leydi ndii fuu. ⁵⁰ Kaa
 Yahuudiyankoo6e 6ee loofi rew6e rewo6e Laamdo saahii6e,
 kajum e maw6e ngalluure ndee 6ee. Be ndoo6i torra dow
 Pool e Barnabas, 6e njaltini dum'en leydi ma66e. ⁵¹ Been
 duu pididi e ma66e colla koyde muudum'en, peewti Ikoniya.
⁵² Taalibaa6e 6ee kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniido.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Ikoniya

¹ Ley Ikoniya duu Pool e Barnabas naati e ley waajor-
 duYahuudiyankoo6e. E6e mbaajoo faa Yahuudiyankoo6e e
 yim6e lepi goddi heew6e ngoondini. ² Kaa Yahuudiyankoo6e
 salii6e goondinde 6ee loofi lepi goddi dii, mbonni berde
 muudum'en yalla ana mbaja sakiraa6e 6ee. ³ Dum e taweede
 hadaali 6e 6ooyde ton, e6e pawii jikke ma66e e Joomiraado,
 e6e mbaajoroo cuusal. Joomiraado seettii konngol hinnee
 muudum, nde hokkunoo 6e baawde wadude taagumansaaji
 e kaayde dogooje e juude ma66e. ⁴ Yim6e ngeenndi ndii 6ee
 peccii: yoga heedani Yahuudiyankoo6e 6ee, yoga heedani
 nelaabe 6ee.

⁵ Yim6e lepi goddi e Yahuudiyankoo6e e ardii6e muudum'en
 anniyii torrude 6e e wardude 6e kaaye. ⁶ Nde 6e maatunoo
 dum ndee, 6e ndogani Listara e Derbe e geelle seraaji
 muudum'en ley leydi Likoniya, ⁷ e6e mbaajoo ton Kabaaru
 Lobbo oo.

[†] 13:47 Esaaya 49.6

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Listara

⁸ Gorko bonnguujoo, dimdaado e bonnguwaaku, mo meedaali daraade e koyde muudum, ana wonnoo Listara. ⁹ Omo hettinoo waaju Pool. Pool yeewi mo, yii goondinal makko sellinta mo, ¹⁰ haaldi semmbe, wii:

—Imma, dara e koyde maa!

Gorko oo gurbitii, darii, ana yaha. ¹¹ Nde yimbe 6ee njii ko Pool wadi koo ndee, ngulliri gullaali likoniyankoore, mbii:

—Laamdo'en nanndinkinike e yimbe, njippiima e meeden!

¹² Be inndiri Barnabas «Jewus», 6e inndiri Pool «Hermes»,* sabi Pool wonnoo kaaloowo. ¹³ Galle do Jewus rewetee ana wonnoo to naatirde ngeenndi too. Jottinoowo sadaka oo waddi ga'i pariraadi piindi e dame dee. Omo yidi wadude sadaka, kanko e yimbe 6ee. ¹⁴ Kaa nde Barnabas e Pool nannoo dum ndee, ceeki kaddule muudum'en, kepanii jamaa oo ana ngulla, ¹⁵ ana mbiya:

—Worbe, kodum ngadaton doo? Minen duu min yimbe hono moodon. Miden mbaajoo Kabaaru Lobbo oo faa tuubon, iwon e dii golleeji laaliidi, ngarton e Laamdo guurdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu. ¹⁶ E jamaanuujii jawtudi dii o yoppii leji dii fuu njokka laawi muudum'en. ¹⁷ Dum e taweede, omo golla ko moyyi faa dum seettanoo mo, omo hokka on tobo kammu, omo benndinana on jamri e wakkati muudum, omo waaltinira hakkillaaji mon nguure e seyo.

¹⁸ Ko 6e mbaajii koo fuu, semmbe 6e kadiri jamaa oo hokkude 6e sadaka.

¹⁹ Caggal dum, Yahuudiyankoo6e iwi Antiyokiya e Ikoniya. Be ke6i hakkillaaji yimbe 6ee, 6een mbedii Pool kaaye, ndaasi dum faa na6i dum caggal ngeenndi ndii, sabi miilii mo maaydo. ²⁰ Kaa nde taalibaa6e 6ee ngari pilii mo ndee, o immii, o naatti e ley ngeenndi ndii.

No Pool e Barnabas mbirfitorii Antiyokiya

Janngo muudum, o yaadi e Barnabas ngeenndi mbiyeteendi Derbe. ²¹ Be mbaajii ton Kabaaru Lobbo oo, 6e ke6i taalibaa6e faa keewi. Caggal muudum, 6e mbirfitii Listara e Ikoniya, kapum e Antiyokiya. ²² E6e cuusina yonkiiji taalibaa6e, e6e mbaajoo dum'en yo jii6u e goondinal, e6e mbiya:

—Kinaa tampen tampereji keewdi so naaten e Laamu Laamdo.

* **14:12** E ley diina Yunaninkoo6e Jewus woni hooreejo tooruuji, Hermes woni nelaado majji.

²³ E ley deente goondinbe dee fuu, 6e cubanii dum'en hooreebe. Caggal dum, 6e koori, 6e nduwii, 6e kalfini dum'en Joomiraado mo 6e ngoondini oo.

²⁴ Nde 6e ceekunoo Pisidiya ndee, 6e ngari Pamfliya. ²⁵ Be mbaajii konngol ngol ley ngeenndi Perge. Caggal muudum, 6e njippoyii Attaliya. ²⁶ Ton 6e naati laana geeci, 6e mbirfii Antiyokiya do 6e kalfinanoo moyyere Laamdo faa 6e ngolla golle mo 6e tilii jooni oo.

²⁷ Nde 6e njottinoo ndee, 6e moofti deental goondinbe ngal, 6e kaalani ngal ko Laamdo wadidi e ma6be fuu, no o udditirani yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e damal goondinal.

²⁸ Be ngondi don e taalibaa6e 6ee faa 6ooyi.

15

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

¹ Yimbe yogaa6e iwi Yahuudiya ngari Antiyokiya, ana njan-gina sakiraa6e 6ee, ana mbiya:

—So on taadiraaka no Muusaa wiiri nii, on kisataa.

² Pool e Barnabas poodondiri e ma6be, nduddi e ma6be faa naawi. Dum wadi so 6e tabintini nelde Pool e Barnabas e yimbe wo6be faa Urusaliima, faade e nelaabe 6ee e hooreebe 6ee, saabe haala kaa. ³ Dum saabii so deental goondinbe ngal neli 6e. Be ceeki Finikiya e Samariya, e6e kaalana dum'en haala tuubugol yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e. Dum laatanii sakiraa6e 6ee fuu seyo manngo. ⁴ Nde 6e njottinoo Urusaliima ndee, deental goondinbe ngal e nelaabe 6ee e hooreebe 6ee nja66ii 6e. Be kaalani dum'en ko Laamdo wadani 6e fuu.

⁵ Kaa yoga e goondinbe jeyaa6e e fedde Farisa'en immii, mbii:

—Waajibi 6e taadee, 6e njamiree jokkude Sariya Muusaa oo.

⁶ Nelaabe 6ee e maw6e 6ee kawriti faa yeewa haala kaa.

⁷ Caggal haali-haalti keewdo, Piyeer immii, wii 6e:

—Sakiraa6e, odon anndi Laamdo su6ike kam e ley moodon gila ko 6ooyi, faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oo hakkunde yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, yalla e6e nana 6e ngoondina. ⁸ Laamdo anndudo berde oo hollii jabanii 6e, nde hokki 6e Ruuhu Ceniido oo hono no meeden nii. ⁹ Walaa fuu ko o seenndiri en e ma6be, nde wonnoo o la66inirii berde ma6be goondinal. ¹⁰ Jooni, ko saabii so odon itta koro Laamdo? Odon pawa e taalibaa6e 6ee donngal, ngal enen e maamiraa6e meeden en mbaawaa roondaade. ¹¹ E moyyere Joomiraado men Iisaa ngoondinir-den so kisu-den, hono non kam6e duu.

¹² Deental ngal fuu deyyinii teen, ana hettinoo Barnabas e Pool ana njantoo no Laamdo wadiri taagumansaaaji e kaayde hakkunde leji goddi. ¹³ Caggal 6e ndeyyinike, Yaakuuba ja66itii, wii:

—Sakiraa6e, kettinanee kam! ¹⁴ Simon humpitii en no Laamdo su6orii gila e puddoode yim6e 6e nganaa Yahu-udiyankoo6e, faa wada dum'en yim6e muudum. ¹⁵ Dum hawri e haalaaji annabaa6e dii, hono no winndiraa nii:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Caggal dum, mi wartan,
mi mahitoo suudu Daawuuda saamundu nduu,
mi reentinan taye tuufeeje dee,
mi darna ndu kasen,

¹⁷ yalla yim6e heddi6e 6ee ana tewta Joomiraado.

Dum woni, leji di innde am noddaa e muudum'en dii.
Joomiraado tabintindo deen kulle

¹⁸ anndaade gila huunde fuu tagaaka,

wii non.»*

¹⁹ Dum saabii miin kaa ko njii-mi, pati tiidinanen yim6e leji goddi tuubu6e so ngarti e Laamdo 6ee. ²⁰ Kaa ko haani hen, nelen e ma66e 6e nantoo e ko tooruuji co6ini e jeenu e naamde jiibe e naamde yiyam. ²¹ Gila e jamaanuujii 6ooydi, Sariya Muusaa ana jannginee ley geelle dee fuu, e6e njannga mo jalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala bataaki faade e goondin6e 6e nganaa Yahu-udiyankoo6e

²² Dum wadi so nelaabe 6ee kaɗum e hooree6e 6ee e deental goondin6e ngal fuu ndawridi faa cu6oo wor6e e ley muudum'en faa nela dum'en Antiyokiya, 6e tawta Pool e Barnabas. Be cu6ii hooree6e didon ley sakiraa6e 6ee, Yahuuda noddirteedo Barasaba, kaɗum e Silas. ²³ Be ndokki dum'en oo doo bataaki:

Minen sakiraa6e moodon, nelaabe kaɗum e hooree6e, miden njowta on, onon sakiraa6e amen leji goddi won6e Antiyokiya e Siriya e Silisi.

²⁴ Min nanii yim6e iwii ga amen giryinirii on haalaaji, njii6ii hakkillaaji mon. Minen nee, min njamiraali 6e.

²⁵ Min ndawridii, min kawrii, min cu6ike wor6e faa min nela dum'en e moodon, 6e tawta yi66e amen Barnabas e Pool, ²⁶ yeebii6e yonkiiji muudum'en saabe Joommen Iisaa Almasiihu. ²⁷ Dum wadi so min neli Yahuuda e Silas, pam-

mina on ko min mbinndi e mon koo hunduko e hunduko.
²⁸ Minen e Ruuhu Ceniido, min kawrii pati min njappa on

* 15:18 Amos 9.11-12

ko teddi so wanaa ko tilsi koo: ²⁹ nanto-don e kirsanaadi tooruuji e yiyyam e jiibudi e jeenu. So on ndeenii ko'e mon e majji, on ngadii ko moyyi. Yo Laamdo faabo en!

³⁰ Be ndokkaa laawol, 6e njehi Antiyokiya. Nde 6e njotinoon ndee, 6e moo6ti deental goondin6e ngal, 6e ndokki ngal bataaki oo. ³¹ Nde been janngunoo mo ndee, ceyii sabi haalaaji dii ndokkii dum'en semmbe. ³² Yahuuda e Silas, Laamdo loowi e mum'en konngol mum faa 6e mbaajii sakiraa6e waajuuji keewdi, cuusini dum'en. ³³ Caggal 6e pa66ii ton, 6e ceerti e sakiraa6e 6ee e dow jam, 6e mbirfitii to nelnoo6e 6ee too. [³⁴†]

³⁵ Pool e Barnabas njoodii ley Antiyokiya ana njanngina ana mbaajoo konngol Joomiraado. Wo66e heew6e ana mballa 6e.

Dawol Pool dida6ol

No Pool e Barnabas ceertiri

³⁶ Caggal balde seeda, Pool wii Barnabas:

—Mbirfo-den e geelle de mbaajino-den konngol Joomiraado ngol dee fuu, njippano-den sakiraa6e meeden 6ee, yeewen no 6e ngorri.

³⁷ Barnabas ana yidunoo 6e njaada e Yuhanna noddirteedo Marka. ³⁸ Kaa dum welaali Pool sabi oon seeriino e ma66e Pamfiliya yaadaali e ma66e faa gollida e ma66e. ³⁹ Barnabas e Pool mettondiri faa ceerti. Homo e ma66e fuu su6ii neddo goddo. Barnabas yaadi e Marka, naati laana geeci feewi Kiprus. ⁴⁰ Pool su6ii Silas, yaadi e muudum caggal sakiraa6e 6ee kalfinii dum e hinnee Joomiraado. ⁴¹ O seeki Siriya e Silisi, omo yaha omo hokka deente goondin6e dee semmbe.

16

No Timote yaadiri e Pool e Silas

¹ Pool wari Derbe, caggal dum, o yottii Listara. Goondindo biyeteedo Timote ana wonnoo don. Inniiko yo Yahuudiyanke goondindo, kaa baam makko yo Yunaninke. ² Sakiraa6e won6e Listara e Ikoniya 6ee ana njetta mo. ³ Pool yidi na6orde mo, taadi mo, nde wonnoo Yahuudiyankoo6e ho6u6e e deen leyde 6ee fuu ana anndi baam makko yo Yunaninke. ⁴ Ley geelle de 6e ceeki dee, e6e njottina goondin6e 6ee sariya mo nelaabe e maw6e won6e Urusaliima 6ee 6ami oo, e6e njamira been yo njokku mo. ⁵ Hono non, deente goondin6e dee ana beydoo semmbe banngal goondinal, ana beydoo heewde jannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

† **15:34** E dereeeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 34:Kaa Silas, kajum kaa, heddi ton.

⁶ Ruuhu Ceniido hadi 6e waajaade konngol ngol ley Asiya, saabe majjum 6e ceeki leydi Firigiya e leydi Galaatiya. ⁷ Nde 6e ngarnoo keerol Misiya ndee, 6e tewti yaade Bitiniya, kaa Ruuhu Iisaa yarranaaki 6e 6e naata. ⁸ E ley dum, 6e ya6bii Misiya, 6e ndegii e ngeenndi mbiyeteendi Torowas. ⁹ E ley jemmaaku muudum won ko yellitii e Pool. O yii gorko Makedoniyanke ana darii, ana ndaarda mo ana wiya:

—Lummbu, ngaraa Makedoniya paabo-daa min!

¹⁰ Nde Pool yiinoo won ko yellitii e mum ndee, oon wakkati fuu min ndaari yaade Makedoniya, min taylori Laamdo noddi min faa min mbaajoo 6e Kabaaru Lobbo oo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipa

¹¹ Hono non, min naati laana geeci iwde Torowas, min paati ruunde Samotaras. Janngo muudum, min pahi Neyapolis. ¹² Min iwi don, min pahi Filipa, ngeenndi 6urndi fuu teentilaade e leydi Makedoniya ndi Romankoo6e kumanii. Min ngadi don balde. ¹³ Nalaande fowteteende, min njaltiri ngeenndi ndii hedde daande maayo, ton Yahu-udiyankoo6e mboownoo wadude duwaawu. Min tawi don rew6e ana moo6tii, min njoodii, min mbaajii 6e. ¹⁴ Debbo dewoowo Laamdo, biyeteedo Lidiya, coottoowo kaddule bodeeje, jeyaado ngalluure wiyeteende Tiyatira, ana hettinoo. Joomiraado udditi 6ernde makko yalla omo goondina ko Pool waajotoo koo. ¹⁵ Kanko e koreeji makko fuu 6e lootaa lootogal batisima. Caggal dum, o jaagii min, o wii:

—So odon njogorii kam mi goondindo Joomiraado, njippee suudu am.

O tilsini min njippanoo mo.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

¹⁶ Nannde wootere miden njahannoo to nokkuure wadirde duwaawu. Kordo debbo bataado anndudo ko warata hawriti e amen. Halfaa6e makko paggi ke kaalisi keewdo e ndagadaaku makko oo. ¹⁷ Mo jokki e amen, minen e Pool, omo wulla, omo wiya:

—Bee yim6e yo gollanoo6e Laamdo Toowdo oo! E6e mbaajoo on laawol kisindam.

¹⁸ Balde kuurde omo wada non faa Pool mettaa, yeecitii, wii ladde ndee:

—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e makko!

Ladde ndee yalti oon wakkati fuu. ¹⁹ Nde halfaa6e 6ee andunoo jikke muudum'en iwii e faggitoraade kordo oo ndee, nanngi Pool e Silas, ndaasi dum'en faa sakoro to saroowe.

²⁰ Non 6e na6i 6een to hooree6e ngeenndi ndii, mbii:

—Bee worbe didon 6e Yahuudiyankoo6e, e6e nii ngadda baasi e ngeenndi meeden ndii. ²¹ E6e mbaajoo aadaaji di ndagantaako en nja6en naa ngollen, enen Romankoo6e.

²² Jamaa oo diirani 6e. Hooree6e 6ee njamiri kaddule ma66e ceekee, 6e piyee. ²³ Be piyaa faa naawi, 6e uddaa ley kasu. Hooree6e 6ee njamiri kayboowo kasu oo hayba 6e faa gasa. ²⁴ Oon nee, gila he6i ndee yamiroore, naanni 6e e ley suudu kasu hakkundeeru, o geyyii koyde ma66e geyyelle ledde.

²⁵ Nde hejjere jemma warnoo ndee, Pool e Silas ana ndewa Laamdo, e6e njaaroo dum. Kasunkoo6e wo66e 6ee ana ket-tinanoo 6e. ²⁶ Oon wakkati fuu, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa poo6e kasu dee njergi. Dame dee fuu udditii, geyyelle kasunkoo6e dee fuu kumtii. ²⁷ Nde kayboowo oo finnoo so yii dame kasu dee ana udditii ndee, soorti kaafaawi muudum faa wartoo, miili kasunkoo6e 6ee ndogii. ²⁸ Pool wulli faa toowi, wii mo:

—Pati wadu hoore maa fay huunde ko boni, min fuu miden doo!

²⁹ Nde o he6unoo fooyre ndee, o dogani kasu to Pool e Silas ngoni too, o sujidi, hedde omo sijja. ³⁰ Caggal dum, o yaltini 6e, o wii 6e:

—Baabiraa6e, hono fuu kaan-mi wadude yalla mido hisa?

³¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Goondin Iisaa Joomiraado oo faa kisaa, aan e koreeji maa.

³² Be mbaajii mo konngol Joomiraado ngol, kanko e koreeji makko fuu. ³³ Oon jemma fuu o nabi 6e, o lootoyi barme ma66e. Oon wakkati fuu o lootaa lootogal batisima, kanko e koreeji makko fuu.

³⁴ O naanni Pool e Silas suudu makko, o hokki dum'en jaamdu. Kanko e koreeji makko fuu 6e ceyii sabi 6e ke6ii goondinde Laamdo. ³⁵ Nde weetunoo ndee, hooree6e Romankoo6e 6ee neli laamunkoo6e mbiya kayboowo oo yoppa worbe didon 6ee. ³⁶ Kayboowo oo haalanoyi dum Pool, wii:

—Hooree6e 6ee nelii njoppite-don. Njalton jooni, yo on njottoyo e jam.

³⁷ Pool jaabii, wii:

—Be njamirii min piyee yeeso yim6e tawee min caraaka, 6e naanni min e kasu. Minen worbe didon 6ee, min fuu min Romankoo6e. Jooni 6e yaltiniroo6e min cuucuukka naa? Patti, dum waawaa laataade. Kinaa kam6e e ko'e ma66e, 6e ngara 6e njaltina min!

³⁸ Laamunkoo6e 6ee kaaltani hooree6e Romankoo6e 6ee haala kaa. Been kuli nde nannoo Pool e Silas yo Romankoo6e ndee. ³⁹ Be njehi, 6e curoyi 6een, 6e njaltini dum'en kasu oo. Be ndaardi dum'en njaltana 6e ngeenndi ndii. ⁴⁰ Nde Pool

e Silas njaltunoo e kasu oo ndee, naati galle Lidiya. Be njii sakiraa6e 6ee, 6e mbaaltini hakkillaaji mum'en. Caggal dum, 6e mbitti.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

¹ Pool e Silas ceeki Amfipolis e Apolloni, njottii Tesaloniiki, toon duu waajorduYahuudiyankoo6e won. ² Pool wadi no woowri nii, naati e ley waajordu nduu. Nalaade powteteede tati omo liddondira e ma66e omo dallinoroo Binndi dii. ³ O fammini 6e, o holli 6e ana tilsi Almasiihu oo torree, immintinee e maayde. O wii 6e:

—Iisaa mo mbaajotoo-mi on haala muudum oo, kajum woni Almasiihu.

⁴ Yoga e ma66e tayori dum goonga, njokki e Pool e Silas, kajum e Yunaninkoo6e rewo6e Laamdo heew6e e rew6e saahii6e yon6e. ⁵ Yahuudiyankoo6e 6e nganaa goondin6e 6ee konnii Pool e Silas, nanngi yim6e laalii6e yiilotoo6e ley sakoro, ndeentini dum'en. Be njirkiti ngalluure ndee fuu. Be naati e galle Yason, e6e tewta Pool e Silas faa 6e na6a dum'en to yim6e 6ee too. ⁶ Nde 6e ndonki yiitude 6een ndee, 6e ndaasi Yason e yoga e sakiraa6e 6ee faa to saranoo6e ngalluure ndee, e6e ngulla e6e mbiya:

—Yim6e imminoo6e baasi e aduna oo fuu ngarii doo, ⁷ Yason jippinii dum'en! Be fuu ko 6e ngadata koo ana luuttondiri e sariya kaananke Roma mawdo oo, e6e mbiya ana woodi kaananke goddo biyeteedo Iisaa.

⁸ Diin haalaaji njirkiti jamaa oo e saranoo6e ngalluure ndee 6ee. ⁹ Yason e sakiraa6e 6ee njobi kaalisi, caggal muudum 6e njoppitaa.

No yim6e Bereya nja66orii Kabaaru Lobbo oo soobee

¹⁰ Oon wakkati fuu e ley jemmaaku muudum, sakiraa6e 6ee neli Pool e Silas Bereya. Nde 6e njottii ndee, 6e njehi to waajorduYahuudiyankoo6e too. ¹¹ Been 6uri Yahuudiyankoo6e won6e Tesaloniiki 6ee laa6ude 6ernde. Be nja66orii konngol ngol soobee, e6e mbidoo Binndi dii nannde fuu faa 6e yeewa yalla ko Pool waajii koo yo goonga. ¹² Heew6e e ma66e ngoondini, kajum e rew6e Yunaninkoo6e saahii6e e wor6e Yunaninkoo6e heew6e. ¹³ Nde Yahuudiyankoo6e Tesaloniiki 6ee anndunoo Pool waajike konngol Laamdo ngol ley Bereya ndee, 6e ngari ton, 6e njii6i jamaa oo. ¹⁴ Oon wakkati fuu, sakiraa6e 6ee neli Pool faa maayo geeci, Silas e Timote keddi don. ¹⁵ Liwndii6e Pool 6ee njaadi e muudum faa Ateena. Be ngarti, 6e ngaddani Silas e Timote nelal ngara to Pool law.

No Pool waajorii ley ngalluure wiyeteende Ateena

¹⁶ Nde Pool doomannoo 6e Ateena fade ma66e warde ndee, yonki muudum jawi sanne ko yii no ngalluure ndee foti heewde tooruuji nii. ¹⁷ Dum wadi so o haaldi e Yahu-udiyankoo6e e rewo6e Laamdo wo66e ley waajordu nduu, omo haalda e 6e o hawrannoo e mum jannde fuu ley sakoro 6ee duu. ¹⁸ Yoga e miijotoo6e wiyete6e Epikuri'en e Sitoyko'en njaabondiri e makko. Yogaa6e ana mbiya:

—Kodum oo ndoryoowo haalata?

Wo66e duu ana mbiya:

—Omo nanndi e baajotoodo haala tooruuji janani.

Walaa ko 6e mbiiri non so wanaa haala Iisaa kaɗum e immital maay6e o waajinoo 6e.

¹⁹ Nden 6e 6ami Pool 6e na6i dum waamnde haayre wiyeteende Areyopagus,* 6e mbii dum:

—Miden njidi anndude diina keso mo mbaajoto-daa oo. ²⁰ Sabi a to66ii e noppi amen haalaaji di min mboowaa nande. Miden njidi anndude maanaa majji.

²¹ Tawi Ateenankoo6e e ho66e joodii6e ton 6ee ngollataa huunde fuu so wanaa haalde huunde heyre nde 6e nani.

²² Nden Pool darii hakkunde Areyopagus, wii:

—Ateenankoo6e, mi yii e mon on diinankoo6e sanne, ²³ sabi nde njiilino-mi e ngalluure moodon ndee, mi yii cuudi moodon dewirdi, mi tawii ana winndaa e ittirde sadaka wootere: «laamdo mo anndaaka».† Ndennoo, ko ndewaton ko on anndaa koo, dum mbaajotoo-mi on e muudum. ²⁴ Laamdo tagudo aduna e ko woni e muudum fuu oo, kaɗum woni Jom kammu e leydi, o joodataako ley cuudi mahiraadi juude. ²⁵ O hasindinaa e yim6e ngollana mo fay huunde, sabi kanko hokkata tageefu oo fuu nguurndam e yonki e foofaango e huunde fuu. ²⁶ E neddo gooto Laamdo yaltini leɗi dii fuu, joyyini dum'en e aduna oo. Gila dum wadaali, o darnani dum'en jamaanuui e keeri hakkunde kodorde muudum'en, ²⁷ yalla e6e tewta Laamdo, 6e moomoo faa 6e njiita dum. Dum e taweede o woddaaki fay gooto e meeden. ²⁸ «Nguurndam e dillinaade e goodal, saabe makko kefir-den.» No yoga e yimoo6e moodon mbii: «Enen duu, en iwdi makko.»

²⁹ Nde wonnoo en iwdi makko, en kaanaa miijaade omo nanndi e tooru moyyiniraandu kanɗe naa kaalisi naa haayre sehaande, nde neddo moyyinirta neenal e hakkille. ³⁰ Laamdo rewtaaki yim6e nde ngonnoo e majjere ndee. Jooni, o yamirii yim6e fuu tuuba do tawaa fuu, ³¹ sabi o sartike wakkati mo o sarirta aduna oo e fooccitaare, o sarira dum neddo mo o subii

* **17:19** Areyopagus yo deental 6urngal toowde deentinoowal ardiife ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankoo6e ngadi e rewruide innde laamdo mo anndaaka, yalla tooru fuu mo 6e njeggiti ana waasa mettinde.

oo. O hollii yimbe fuu dum yo goonga nde o immintini oon neddo e maayde.

³² Nde be nannoo Pool ana waajoo haala immital maaybe ndee, yoga ana uyyoo mo, yoga ana wiya:

—Min kettinante oo waaju jannde wonnde.

³³ Non Pool iwi hakkunde maabe. ³⁴ Yoga jokkii e makko, goondinii. Ana jeyaa e been biyeteedo Diyonisiyus, jeyaado e deental Areyopagus, kajum e debbo biyeteedo Damaris, e woobe kasen.

18

No Pool golliri ley ngalluure wiyeteende Korintu

¹ Caggal dum, Pool iwi Ateena, yehi Korintu. ² O tawi ton Yahuudiyanke biyeteedo Akilas, pindo leydi mbiyeteendi Ponta. Booyaali ko oon e jom suudu muudum biyeteedo Piriskilla iwi Italiya, sabi Kalawdiyus kaananke mawdo oo yamiriino Yahuudiyankoo be fuu njalta Roma.* Pool yehi yeewoyde be. ³ O woni don, omo gollida e maabe sabi o moyyinoowo hukkummaaji no maabe nii. ⁴ Nalaande fowteende fuu, Pool ana liddondira e Yahuudiyankoo be e Yunaninkoo be ley waajordu, yalla omo heba harkillaaji maabe.

⁵ Nde Silas e Timote iwnoo Makedoniya njottii Korintu ndee, Pool watti hakkille muudum fuu e waajaade, ana seetanoo Yahuudiyankoo be bee Iisaa woni Almasiihu oo. ⁶ Kaa nde wonnoo ebe calanii mo, ebe njennannoo mo, o fiddi kaddule makko, o wii be:

—Yo diina mon fiito on! Mi walaa hen hannde, mi walaa hen janngo. Gila jooni mi yahan to be nganaa Yahuudiyankoo be.

⁷ O iwi don, o yehi to gorko dewoowo Laamdo, biyeteedo Titus Yustus, mo galle muudum takkii e waajordu nduu. ⁸ Kirispus, hooreejo waajordu nduu oo, kajum e koreeji muudum fuu ngoondini Joomiraado. Heewbe e Korintunkoo be hettintonoo be bee ngoondini, lootaa lootogal batisima.

⁹ Jemma gooto Joomiraado yellintini e Pool, wii:

—Pati hul, pati deyyina, waaja. ¹⁰ Mido wondi e maa. Fay gooto waawaa torrude ma, sabi yimbe am ana keewi ley ndee ngalluure.

¹¹ Pool joodii hakkunde maabe hitaande e feccere, ana janngina be konngol Laamdo ngol.

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus ribbunde Yahuudiyankoo be Roma ndee dar-naama hitaande 49 naa 50 caggal pinaade Iisaa.

¹² Nde Galliyon laaminoo leydi Akaya ndee, Yahuudiyankooɓe kaaldi, kawri, nanngi Pool, naɓi dum sarirde, ¹³ kappi dum, mbii:

—Oo gorko yo yonnoowo yimɓe yalla ana ndewra Laamɗo ko waldaa e sariya oo.

¹⁴ Pool anniyii faa haala, forri Galliyon wii Yahuudiyankooɓe ɓee:

—Yahuudiyankooɓe, so tawii toonange naa golle bonɗo, mi jaɓanan on ko ngullani-don mo koo, ¹⁵ kaa nde wonnoo dum jeddi dow haalaaji diina moodon e inde, kaɗum e sariya moodon onon tan, dum onon e ko'e moodon carata. Miin, mi sarataa dee kudde!

¹⁶ O yaltini ɓe sarirde ndee. ¹⁷ Nden, ɓe fuu ɓe nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduu oo, ɓe pii dum do yeeso sarirde doo. Kaa fuu Galliyon ɓilaaki hen fey.

No Pool wirfitorii Antiyokiya

¹⁸ Pool faɓɓi don balde kuurde. Caggal dum, o waynondiri e sakiraaɓe ɓee, o naati laana, o feewi Siriya, kanko e Piriskilla e Akilas. Fade makko naatude, tawi o laɓii hoore makko nokku biyeteɗo Kankiriya sabi o fodiino fodoore. ¹⁹ Be njottii Efeesu, Pool yoppi don Piriskilla e Akilas, kaɗum naati waajordu ana liddondira e Yahuudiyankooɓe ɓee. ²⁰ Be ndaardi mo o faɓɓana ɓe, kaa o jaɓaali. ²¹ Nde o waynondirta e maɓɓe ndee, o wii:

—Mi wartan e moodon so Laamɗo jaɓii.

O naati laana, o iwi Efeesu, ²² o yottii Kaysariya, o ɗabbiti Urusaliima faa o jowta deental goondinɓe ngal. Caggal dum, o yehi Antiyokiya.

Dawol Pool tataɓol

²³ Caggal Pool wadii ton wakkati, o witti. O seeki leydi Galaatiya e leydi Firigiya, omo yaha omo ɓeydana taalibaaɓe cuusal.

No Apollos waajorii ley Efeesu e Korintu

²⁴ Yahuudiyanke biyeteɗo Apollos, pindo Aleksandiri, wari Efeesu. O gorko fasiilante haala, baawɗo Binndi dii, ²⁵ annudo laawol Joomiraado. Omo waajoroo soobiran-taaku e seyo, diina Iisaa kaa pay o jannginta. Kaa o anndaa so wanaa lootogal batisima Yaayaa ngal. ²⁶ Omo waajoroo cuusal e ley waajordu nduu. Nde Piriskilla e Akilas kettinaninoo mo ndee, ɓe naɓi mo, ɓe pirritani mo laawol Laamɗo ngol faa ɓuri no arannde nii laaɓude. ²⁷ Nde Apollos anniyinoo yaade leydi Akaya ndee, sakiraaɓe ɓee mballi mo, ɓe mbinndi e taalibaaɓe wonɓe ton ɓee ɓataaki njaɓɓoo mo faa gasa. Nde o yottii ton ndee, o walli goondinɓe ɓee e dow moyyere Laamɗo sanne. ²⁸ Sabi o liɓii Yahuudiyankooɓe ɓee ngattu naawɗo

hakkunde yimbe, omo dallinoroo Binndi dii, omo tabintina Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool hawrintiniri taalibaabe Yaayaa ley Efeesu

¹ Nde Apollos wonnoo Korintu ndee, Pool jokki laawol haayre, yehi Efeesu. O tawi ton taalibaa6e, ² o lamndii dum'en, o wii:

—Yalla on ke6iino Ruuhu Ceniido oo nde ngoondin-don ndee naa?

Be njaabii mo:

—Min nanaali Ruuhu Ceniido ana woodi duu, sako min ke6a.

³ O lamndii 6e, o wii:

—Ndennoo, lootogal batisima hongal ke6u-don?

Be njaabii, 6e mbii:

—Lootogal batisima Yaayaa ngal.

⁴ Pool wii:

—Yaayaa batisima tuubugol batisannoo, ana wiya yimbe 6ee yo ngoondin garoowo caggal muudum oo, dum woni Iisaa.

⁵ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e mbatisiraa saabe Iisaa Joomiraado oo. ⁶ Nde Pool fawnoo juude muudum e ma66e ndee, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e, e6e kaala e demde janane, e6e kaalta ko Laamdo loowi e ma66e koo. ⁷ E6e mbaara e yimbe sappo e didon.

⁸ Pool naati e ley waajordu nduu, ana waajoroo 6e cuusal hakke lebbi tati, omo haalda e ma66e, omo liddondira e ma66e, omo ha6anoo famminde 6e haala Laamu Laamdo.

⁹ Kaa tiidu6e ko'e ngon e ma66e, calii goondinde, ana mbonnita laawol Joomiraado ngol yeeso yimbe fuu. Dum wadi so Pool seerti e ma66e, na6i taalibaa6e 6ee feere, ana waajoo dum'en jannde fuu e ley janngirde neddo biyeteedo Tirannus.

¹⁰ O worri non faa hi66i duu6i didi, faa hodunoo6e e Asiya 6ee fuu, gila e Yahuudiyankoo6e faa e Yunaninkoo6e, nani konngol Joomiraado ngol.

¹¹ Laamdo wadiri juude Pool kaayde mawde, ¹² fay e sarbetiiji e kaddule memnoode terde makko ana nabee pawee e jaw6e, jawuuji muudum'en cella, seydaani'en njalta e muudum'en. ¹³ Yoga e Yahuudiyankoo6e yiilotoo6e faa ndibba seydaani'en, ndaarii ribbirde dum'en innde Iisaa, mbii:

—Alhorma Iisaa mo Pool waajotoo haala muudum oo, njalteel!

¹⁴ Gooto e hooree6e yottinoo6e sadaka, Yahuudiyanke biyeteedo Sikewas, 6i66e muudum wor6e njeddon ngadii non, ¹⁵ faa seydaani jaabii dum'en, wii:

—Mido anndi Iisaa, mido anndi Pool, kaa onon, on ho6e?

¹⁶ Neddo laddaado oo haabi e maabbe, jaalii 6e, torri 6e faa 6e ndogi, 6e njaltiri galle oo terde teete e barme. ¹⁷ Kabaaru majjum saakii hakkunde Yahuudiyankoo6e e Yunaninkoo6e joodiibe Efeesu. Kulol nanngi 6e fuu, innde Iisaa Joomiraado oo teddinaa. ¹⁸ Heew6e e goondin6e 6ee ngari njaadiri, kaalti golleeji di ngadunoo. ¹⁹ Bonjobii'en heew6e ndeentini dewte muudum'en, nduppi de yeeso yim6e fuu. Be kiisii coggu majje, 6e tawi ana foti ujunaaji capande joy kaalisi da-neejo.* ²⁰ Hono nii, haala Joomiraado kaa beydorii saakaade e heewde semmbe.

No fitina mawdo wadiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraado

²¹ Caggal dum, Pool fellisi seekude Makedoniya e Akaya faade Urusaliima. O wii:

—So mi tilike ton, waajibi mi yaha Roma duu.

²² O neli gollidoo6e makko didon, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko, o faabbi Asiya. ²³ E oon wakkati, fitina mawdo wadi sabaabu laawol Joomiraado ngol. ²⁴ Baylo nda-neeri biyeteedo Demeteriyus ana tafa cuuroy kaalisi nandukoy e rewruudu tooru biyeteedo Artemis. Omo heba hennino heewngo, kanko e gollooo6e makko. ²⁵ O reentini been e wo66e 6e nanndi golle, o wii dum'en:

—Yi66e, odon anndi e oo doo golle kebal meeden ngal fawii.

²⁶ Odon njiya, odon nana Pool majjinii yim6e heew6e, wanaa ley Efeesu doo tan, ley leyde Asiya fuu. O haalani 6e kulle deweteede de yim6e moyyiniri juude mum'en dee nganaa deweteede. ²⁷ So jokkii nii, yim6e mbonnan golle meeden. Wanaa dum tan, yim6e noottan teddinde rewruudu Artemis nduu duu, tooru men mawdo mo hodu6e Asiya e aduna oo fuu ndewata oo.

²⁸ Nde 6e nani diin haalaaji ndee, 6e mettaa sanne, hedde e6e ngulla, e6e mbiya:

—Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo! Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo!

²⁹ Ngalluure ndee fuu jii6ii. Gooto fuu dogani boowal manngal ngal. Be ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankoo6e, yaadu6e Pool 6ee. ³⁰ Pool ana yidi naatude hakkunde jamaa oo, kaa taalibaa6e 6ee kadi mo dum. ³¹ Yoga e hooree6e leydi Asiya, yi66e makko, neli e makko ana ndaarda mo pati o naata boowal too. ³² E oon wakkati, jamaa oo ana jii6ii sanne. Bee ana ngullana dum doo, 6ee too ana ngullana dum gaa. Ko furi heewde e yim6e 6ee anndaa fay ko hawrintini dum'en. ³³ Yoga e jamaa oo kaaltani haala kaa gorko biyeteedo Aleksandere mo Yahuudiyankoo6e 6ee ngadi kaaloowo muudum'en oo.

Aleksandere huncani 6e junngo faa jinngana yim6e muudum 6ee. ³⁴ Kaa nde 6e annditinnoo o Yahuudiyanke ndee, 6e fuu e6e ngulla ko waarata e leeruui dīdī, e6e mbiya:

—Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo!

³⁵ Nden binndoowo ngalluure ndee deyyini jamaa oo, wii:

—Onon Efeesunkoo6e, homo woni mo anndaa ngalluure Efeesu ndee woni hayboore rewrudu Artemis deweteedo mawdo oo, kapum e natal muudum iwrungal dow kammu ngal? ³⁶ Nde wonnoo fay gooto waawaa yeddude dum, odon kaani jippinde hakkillaaaji moodon pati ngolliron fay huunde e hepaare. ³⁷ Wor6e 6e ngaddu-don 6ee, nganaa wujjoobe kulle rewrudu, nganaa yennoo6e deweteedo meeden oo. ³⁸ So tawii Demeteriyus e golloobe wondube e muudum 6ee won mo njidi wullanaade, jalaade careteede ana ndarnaa, kaanankoo6e saroo6e ana ngoodi, yo 6e noddondir! ³⁹ Kaa so tawii won goddum ko ndaartaton, to deental saahii6e dum saroytee. ⁴⁰ Eden mbaawi felireede murtere wafunde hannde ndee, sabi fitina baado nii walaa fay daliili gooto.

⁴¹ Caggal dii haalaaji, o firriti jamaa oo.

20

No Pool dawiri yaade leyde Makedoniya e Yuunan

¹ Nde fitina oo yawti ndee, Pool moo6ti taalibaa6e 6ee, waajii dum'en. Caggal dum, waynii dum'en, feewi Makedoniya. ² O seeki ndiin leydi, omo waajoo yim6e 6ee haalaaji keewdi. Caggal dum, o yehi Yuunan. ³ O wadi ton lebbitati. O lanndinii faa o naata laana faade Siriya. Kaa caggal nde Yahuudiyankoo6e ndawridi faa njammboo mo, o anniyii wirfitoraade laawol Makedoniya. ⁴ Bee doo dwtunoo mo: Sopater bii Pirrus jeyaado Bereya, e Aristarka e Sekundus jeyaabe Tesaloniiki, e Gayus jeyaado Derbe e Timote e Tikikus e Torofim jeyaabe leydi Asiya. ⁵ Been ardii min, ndoomoyi min Torowas. ⁶ Minen, min naati laana faade Filipa caggal iidi mo buuru yuufinaaka. E ley balde joy min kewtii 6e Torowas, min ngadi don yontere.

No Pool wuurtiniri Ewtikus

⁷ Nannde aranndeere e yontere, tawi miden moo6tii faa min taya buuru.* Pool ana waajoo yim6e 6ee, nde wonnoo omo anniyii wittude janngo mum. O jokki e waaju oo faa hejjere jemma. ⁸ Lampaaji keewdi ana ngonnoo e ley suudu dowuuru ndu min moo6tinoo e muudum nduu. ⁹ Suka jokolle biyeteedo Ewtikus ana joodii dow falanteere. Ko Pool juutini waaju muudum oo koo, Ewtikus daanii doynngol teddungol. O

* **20:7** Tayude buuru ana firriti rewirde Laamdo hiraande seniinde.

saami iwde e falanteere sooro tatafo ngoo. Nde 6e 6amti mo ndee, tawi o maayii. ¹⁰ Kaa Pool jippii, hippii e makko, 6ami mo e juude muudum, wii:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii e makko!

¹¹ Nii Pool jabbiti, tayi buuru, jaami. Caggal dum, o jokki waaju makko faa weenndoogo, o witti. ¹² Suka jokolle oo naftaa ana wuuri. Dum buubini berde ma66e sanne.

No Pool waynorii hooree6e goondin6e won6e Efeesu

¹³ Minen, min adii wirfitaade, min naati laana faade Assos do min kaani naatinde Pool, sabi o anniyiido yaarude ton koyde. ¹⁴ Nde min tawondiri Assos ndee, min naanni mo laana, min peewi Mitilene. ¹⁵ Min iwi don e laana, min njot-toyii janngo mum yeeso ruunde Kiyos. Fa66i-janngo mum min ya66orii banngede ruunde Samos, fa66iti-janngo mum min njottii Miletus. ¹⁶ Pool fellisii ya66oraade Efeesu, sabi o yidaa neeptude e leydi Asiya ndii, omo hejoo yottaade Urusaliima jannde iidi Pantekot so tawii ana laatoo.

¹⁷ Nde Pool wonnoo Miletus ndee, nelani hooree6e deental goondin6e Efeesu 6ee. ¹⁸ Nde 6e ngari ndee, o wii 6e:

—Odon anndi no ngorru-mi e moodon gila jannde koyngal am adii naatude e leydi Asiya ndii faa hannde. ¹⁹ Mi gollirani Joomiraado leydinkinaare fuu, kapum e gondi keewdi e torraaji Yahuudiyankoo6e kewtiidi kam dii. ²⁰ Odon anndi mi suudaali on huunde fuu ko nafata on, mi waajike on, mi jannginii on hakkunde yim6e kapum e ley galleeji moodon. ²¹ Mi tinndinii Yahuudiyankoo6e e Yunaninkoo6e fuu tuubana Laamdo, ngoondina Joomiraado meeden Iisaa. ²² Jooni, mido nii jokki e Ruuhu Ceniido, mido yaha Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytooo kam ton, ²³ so wanaa ko Ruuhu Ceniido oo hollata kam: ley geelle dee fuu ana wiya kam geyyelle e torra ana ndoomi kam. ²⁴ Kaa miin, mi jataaki nguurndam am e maayde am fuu so mi he6ii yottinirde golle mo Iisaa Joomiraado halfini kam oo seyo. Oon golle woni seettaade Kabaaru Lobbo haala hinnee Laamdo.

²⁵ Jooni, mido anndi on njiitataa kam kasen, onon 6e ngondunoo-mi so mido waajoo dum'en haala Laamu Laamdo oo 6ee. ²⁶ Dum wadi so mido seettanoo on hannde dum doo: so tawii gooto e moodon halkiima, wanaa sabaabu am. ²⁷ Sabi mi waajike on anniyaaji Laamdo fuu, mi suudaali on fay huunde. ²⁸ Ndeenee ko'e moodon, ndeenon sewre nde Ruuhu Ceniido oo daldi on ndee, laato-don duroo6e deental goondin6e Laamdo ngal, sabi yiyam makko o soottitorii ngal. ²⁹ Miin, mido anndi caggal am yim6e bon6e cooroto e ley moodon hono no pobbi nii, kasen duu di njokkan e sewre

ndee. ³⁰ Fay e ley moodon dajan worbe immiibe ana mbaa-joo waajuuji peneeji faa pooda taalibaa6e 6ee njokka caggal muudum'en. ³¹ Dum nee, njeertee! Miccito-don duubi tati, jemma e jalooma, mi njootaali waajoraade gooto e moodon fuu gondi.

³² Jooni, mi halfinii on Laamdo, kaɲum e konngol hinnee muudum baawngol na6ude on yeeso e ley goondinal, hokka on ko resani sennaabe 6ee fuu. ³³ Abada mi muuyaali fay huunde e mon, wanaa kaalisi, wanaa kaɲe, wanaa kaddule. ³⁴ Onon e ko'e moodon, odon anndi juude am dee kumti haaju-uji am e haajuuji wondube am. ³⁵ Mi hollii on e kabaaruuji dii fuu, kinaa ngolliron non, mballon lo'u6e tawa odon miccitoo dii doo haalaaji di Joomiraado men Iisaa haali kaɲum e hoore muudum: «Hokkude 6uri mbelko'aaku diina hokkoreede.»

³⁶ Nde Pool tilinoo haalde dum ndee, kaɲum e ma66e fuu 6e ndiccii, 6e nduwii. ³⁷ Be fuu 6e mboyi boji mawdi, 6e kippii e Pool, 6e ca66indii dum. ³⁸ Ko beydi sunlinde 6e ko o wii 6e njiitataa mo kasen koo. Caggal dum, 6e liwndii mo faa to laana too.

21

No Pool ɲabbitiri Urusaliima

¹ Nde min ceerti e ma66e ndee, min naati laana geeci, min peewi ruunde Kos. Janngo mum, min njottii ruunde Rodusa, min iwi don, min peewi ngeenndi Patara. ² Min ke6i laana lummbowa yaade Finikiya, min naati hen, min 6ettii. ³ Nde min njahunoo faa min coynorii Kiprus bannge amen nano, min peewi Siriya, min njottoyii Tirus.

Don laana kaa jippinta kaaki muudum. ⁴ Min tawi don taalibaa6e, min ngoni don balde jeddi. E6e mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido pati ɲabbita Urusaliima. ⁵ Nde yontere ndee hi66unoo ndee, min mbitti. Be fuu 6e liwndii min faa min njalti ngeenndi ndii, kam6e e rew6e e sukaa6e. Min ndiccii dow fonngo maayo geeci, min nduwii. ⁶ Nde min mbaynondirnoo ndee, minen min naati laana, kam6e 6e mbirfitii cuudi ma66e.

⁷ Nde min naati laana Tirus ndee, min njottoyii Potole-mayis. Min njowti sakiraa6e, min ɲallani 6e, min mbaali. ⁸ Janngo mum, min ndawi, min njottii Kaysariya, min naati suudu Filipa baajotoodo Kabaaru Lobbo oo, min njippanii dum. Kanko omo jeyaa e njeddon subaa6e Urusaliima 6ee.*

⁹ Omo jogii 6i66e rew6e naye 6e 6amaaka, haaltoobe ko Laamdo loowi e mum'en koo. ¹⁰ Nde min pa66unoo don ndee, gorko loowaado konngol Laamdo biyeteedo Agabus

* 21:8 Golle Nelaabe 6.1-6; 8.5

iwri Yahuudiya. ¹¹ O wari e amen, o 6ami kumorgol Pool, o ha66i juude makko e koyde makko, o wii:

—Ruuhu Ceniido wii: nii Yahuudiyankoo6e won6e Urusaliima 6ee ka66irta jeydo ngol kumorgol oo, ngada dum e juude heefer6e.

¹² Nde min nani dum ndee, minen e jeyaa6e don 6ee fuu, min ndaardi Pool pati nabba Urusaliima. ¹³ Pool jaabii, wii:

—Kodum wadi so odon mboya, odon taya bernde am? Miin, mido lanndinanii ko wanaa ha66eede tan, mido lanndinanii fay maayde Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraado oo.

¹⁴ Nde min ndonkunoo waylitinde mo ndee, min celi e makko, min mbii:

—Yo muuyde Joomiraado laato!

No Pool yottorii Urusaliima e no hawritiri e Yaakuuba

¹⁵ Caggal deen balde, min lanndinii, min nabbiti Urusaliima. ¹⁶ Yoga e taalibaa6e Kaysariyankoo6e njaadi e amen, na6i min galle gorko biyeteedo Manason, jeyaado Kiprus, laatiido taalibbo gila ko 6ooyi, yalla miden jippanoo dum.

¹⁷ Nde min njottii Urusaliima ndee, sakiraa6e 6ee nja66orii min weltaare. ¹⁸ Janngo mum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Hooree6e deental goondin6e 6ee fuu ana tawanoo ton. ¹⁹ Caggal ko o jowti 6e koo, o haalani 6e huunde fuu ko Laamdo wadani yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e saabe golle makko. ²⁰ Nde 6e nani dum ndee, 6e njetti Laamdo. Be mbii Pool:

—Sakiike, hono foti ujunaaji Yahuudiyankoo6e njii-daa ko ngoondini, haya faa hannde e6e tiinnii e jokkude Sariya Muusaa oo. ²¹ Be kaalanaama ada janngina Yahuudiyankoo6e won6e hakkunde lepi goddi njoppa Sariya Muusaa, mbii-daa pati taada sukaa6e muudum'en kasen, pati njokka neesuuji dii kasen. ²² Ndennoo, hono ngadaten? Sabi min tayorii 6e nanan a warii. ²³ Wadu ko min kaalante koo. Miden njogii doo wor6e nayon 6aman6e Laamdo fodoore. ²⁴ Na6u 6e cennidaa hoore maa e ma66e, njo6aa ko 6e kaani yobude koo, yalla e6e mbaawa la6eede. Yim6e fuu anndan ko haaletenoo e maa koo fuu wanaa goonga, 6e anndan kasen aan e hoore maa, ada jokki Sariya Muusaa. ²⁵ Goondin6e iw6e e lepi goddi 6ee, min mbinndii e mum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiyyam e jiibudi, karum e jeenu.

²⁶ Pool 6ami na6i wor6e 6ee, yaadi e mum'en. Janngo mum, 6e cennidaa. O naati Suudu Dewal Mawndu nduu, o haalani yottinoobe sadaka palaade sennugol dee ki66ii, faa gooto e ma66e fuu wadane sadaka.

No Pool nanngiraa ley Suudu Dewal Mawndu

²⁷ Nde balde jeddi dee badinoo hi66ude ndee, yoga e Yahu-udiyankoo6e leydi Asiya njii Pool e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, 6e njirkiti yim6e 6ee fuu, 6e nanngi mo. ²⁸ E6e ngulla, e6e mbiya:

—Israa'ilankoo6e, paabee min! Oo woni gorko janngi-noowo yim6e e ley nokkuuje dee fuu ana bekkisoo yim6e lejol meeden, ana bekkisoo sariya meeden oo, ana bekkisoo nokku ceniido oo. Jooni kaa, o waddii fay Yunaninkoo6e e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O sobinii oo nokku ceniido!

²⁹ Walaa ko 6e mbiiri non so wanaa 6e njiino Torofim Efeesunke oo ana wondi e Pool ley ngalluure ndee. Be cikki-ino Pool naanniino mo e ley Suudu Dewal Mawndu nduu.

³⁰ Jirkitagol ngol huu6i ngalluure ndee. Yim6e ana njaltira tatteeji dii fuu. Be nanngi Pool, 6e ndaasi dum faa 6e njaltini dum Suudu Dewal Mawndu nduu, 6e uddi dame dee oon wakkati fuu. ³¹ Nde 6e tewti faa 6e mbara Pool ndee, tawi hooreejo sordaasi'en oo humpitike Urusaliima fuu ana darorii koyngal gootal. ³² Don e don, o 6ami sordaasi'en e maw6e muudum'en, o dogani 6e. Nde yim6e 6ee njii mo kanko e sordaasi'en 6ee ndee, nootti fiide Pool. ³³ O battii Pool, o yamiri Pool nanngi, o wii ha66iree calali didi, o lamndii kajum yo homo e kodum wadi? ³⁴ Jamaa oo ana wulla. Bee ana ngulla gedel, 6ee too ana ngulla gonngel. Nde wonnoo jirkitaare ndee hadii mo faamde, o yamiri Pool na6ee to hu6eere too. ³⁵ Nde Pool wari faa nabba kalikali hu6eere oo ndee, sordaasi'en 6ee ndoondii mo saabe jirkitaare jamaa oo, ³⁶ sabi yim6e heew6e ana njokki e makko ana ngulla, ana mbiya:

—War mo!

No Pool jaaborii Urusaliimankoo6e

³⁷ Nde 6e ngari faa 6e naanna mo e damal hu6eere ngal ndee, Pool wii hooreejo oo:

—Ana daganoo kam mi haalda e maa naa?

Oon wii mo:

—Ee? Ada waawi yunaninkoore naa? ³⁸ Ndennoo wanaa aan woni Misiranke gadudo murtere ko 6ooyaali, wardi e waroo6e ko'e ujunaaji nayan, nabi dum'en ley ladde jeereende oo?

³⁹ Pool jaabii, wii:

—Miin, mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi, e ndee ngalluure nde wanaa noo6unde njeyaa-mi. Mido naage nduano-daa kam mi haalda e yim6e 6ee.

⁴⁰ O dujanii dum. Pool darii e dow nabbirde ndee, hun-cani yim6e 6ee junngo. Nde 6e ndeyyinino ndee, o haali e ibaraninkoore, o wii:

22

¹ —Sakiraaḅe e baabiraaḅe, kettinee jooni faa mi fammina on mi wadaali ko boni.

² Nde 6e nani ibaraninkoore o haaldata e maḅḅe ndee, 6e ndeyyini teen. O wii:

³ —Mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi. Kaa do Urusaliima doo mawnu-mi. Gamaliyel wonnoo moobbo am. Kanko janngini kam sariya njaatiraaḅe meeden oo faa paamu-mi. Mido jootunoo e Laamdo hono no on fuu ngorru-don hannde nii. ⁴ Mi torrii jokkuḅe ngol doo Laawol 6ee faa maayi. Mi nanngii worḅe e rewḅe, mi uddii dum'en kasu. ⁵ Jottinoowo Sadaka Mawdo e waalde Saahiiḅe 6ee fuu ana ceettanoo kam kajum'en duu. Keḅu-mi e maḅḅe kasen talki faa mi holla sakiraaḅe maḅḅe wonḅe Damas 6ee, njaa-mi haḅḅoyde jokkuḅe laawol Iisaa wonḅe ton 6ee, faa mi wadda dum'en Urusaliima yalla ana caree.

⁶ Njaa-mi faa 6adii-mi Damas, wakkati hakkunde naange, fooyre mawnde iwi dow kammu, yaayni, filii kam. ⁷ Caamu-mi e leydi, nan-mi daande ana wiya kam: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?» ⁸ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamdo?» O wii kam: «Miin, Iisaa Nasaraatunke mo torru-daa oo.» ⁹ Wonduḅe e am 6ee njii fooyre ndee, kaa 6e nanaali daande kaaldudo e am oo. ¹⁰ Nden, mbii-mi: «Joomiraado, kodum ngadan-mi?» Joomiraado wii kam: «Imma, yaa Damas, a haalante ton ko njamire-daa ngadaa koo fuu.» ¹¹ Wonduḅe e am 6ee dowi kam faa ley Damas, sabi fooyre ndee wumniino kam no nde sattiri yaaynude.

¹² Ananias yo gorko kuldo Laamdo, jokkudo Sariya Muusaa, mo Yahuudiyanlooḅe hoḅuḅe ton fuu ceettii moyyo oo, ¹³ wari, darii yeeso am, wii kam: «Sool, sakiike, wumtu!» Don e don njii-moo-mi. ¹⁴ O wii: «Laamdo njaatiraaḅe meeden oo subike ma yalla ada annda sago muudum, njiyaa Poocciitiido oo, nanaa haala muudum. ¹⁵ Sabi aan seettantoo mo yeeso yimḅe fuu ko njii-daa e ko nan-daa. ¹⁶ Jooni, kodum ndoomataa? Imma, loote-daa lootogal batisima, njaafire-daa luutti maa e noddude innde Joomiraado.»

¹⁷ Caggal mi wirfitike Urusaliima, mido rewa Laamdo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa won ko yellitii e am, ¹⁸ nden njii-mi Joomiraado, wii kam: «Heḅa law, yaltu Urusaliima, sabi 6e njaḅataa seedaaku mo ceettanto-daa kam oo.» ¹⁹ Njaabii-mi, mbii-mi: «Joomiraado, eḅe anndi mido yahannoo ley cuudi baajordi dii fuu, mido uddannoo mido fiyannoo goondinḅe ma 6ee. ²⁰ Nde yiiyam Eciyen seede maa oo yuppetee ndee, mido darii, edum weli kam ko o waraa koo, miin haybannoo kaddule warḅe mo 6ee.» ²¹ Joomiraado

jaabii kam, wii: «Yaa, mi nelete to woddi to yimbe be nganaa Yahuudiyankoo6e.»

No Pool wiiri yo Romanke

²² E6e kettinanii mo faa o haali ngol konngol. Nden 6e ngulli, 6e mbii:

—Ittu mo e leydi ndii! Hono oo haanaa wuurde!

²³ E6e ngulla, e6e mbeeynaa saayaaji ma66e, e6e immina colla. ²⁴ Hooreejo oo yamiri Pool na6ee to ley hu6eere too, lamndoree piide faa 6e annda ko saabii so jamaa oo ana wulla e makko hono nii. ²⁵ Nde 6e ka66i mo faa 6e piya mo ndee, o wii mawdo gondo don oo:

—Ana daganoo on piyon Romanke sako mo saraaka naa?

²⁶ Nde mawdo oo nani dum ndee, haalanoyi hooreejo oo, wii:

—Ada anndi ko kosu-daa faa ngadaa naa? Gorko oo yo Romanke non!

²⁷ Nden hooreejo oo yehi to Pool, lamndii dum, wii:

—Haalanam, soobee fuu a Romanke naa?

Pool jaabii, wii:

—Kajum!

²⁸ Hooreejo oo jaabii, wii:

—Miin, so wanaa njobu-mi kaalisi keewdo nde ke6u-mi laataade Romanke.

Pool wii mo:

—Miin, mi finii mi tawii mi kajum.

²⁹ Don e don anniyi6e fiide mo faa tilsina mo haaltude 6ee njalti. Hooreejo oo huli, sabi anndii Pool yo Romanke, ha66iino dum.

No Pool nabiraa yeeso waalde Saahi6e

³⁰ Janngo mum, kammari hooreejo oo ana yidunoo taylorde ko Yahuudiyankoo6e 6ee ngullanirii Pool, humti dum, yamiri hooree6e yottino6e sadaka e waalde Saahi6e ndee fuu kawrita. Caggal dum, o waddi Pool, o darni dum yeeso ma66e.

23

¹ Pool yeewi waalde Saahi6e 6ee, wii:

—Sakiraa6e, hakkille baaltii6e nguurdu-mi yeeso Joomi-raado gila pinu-mi faa yottaade jalooma hannde oo.

² Nii Ananiyas, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yamiri dari-noo6e bannge makko 6ee piya mo e hunduko. ³ Nden, Pool wii mo:

—Laamdo fiyete, aan kokowol dawninaangol! A joodoto faa cariraa kam Sariya Muusaa, ko njamir-daa mi fiyee koo a luuttii Sariya Muusaa.

⁴ Darino6e don 6ee mbii Pool:

—A yennan Jottinoowo Sadaka Mawdo mo Laamdo subii oo naa?

⁵ Pool jaabii, wii:

—Sakiraa6e, mi anndaa o Jottinoowo Sadaka Mawdo, sabi mido anndi ana winndii: «Pati yennu hooreejo lejol maa!»*

⁶ Nde wonnoo Pool ana anndi yoga e Saahii6e 6ee yo Saduki'en, yoga mum'en yo Farisa'en, duki semmbe, wii:

—Sakiraa6e, miin mi Farisanke, 6ii Farisanke. Saabe fawgol jikke e immital maay6e carirtee-mi.

⁷ Nde o haalnoo dum ndee, Farisa'en 6ee e Saduki'en 6ee njeddondiri, deental ngal feccii. ⁸ Tawi Saduki'en ana mbiya immital walaa, malaa'ika'en ngalaa, ruuhuuji ngalaa, kaa Farisa'en ana ngoondini dum fuu. ⁹ Duko ngoo beydii mawnude. Yoga e dunkee'en Sariya heedan6e Farisa'en 6ee ndarii, immini duko manngo, ana mbiya:

—Walaa fuu ko boni ko min njii e oo gorko. Ana waawi taweede ruuhu naa malaa'ika haaldi e makko!

¹⁰ Jeddi dii mawni faa hooreejo sordaasi'en oo huli pati Pool seekee. Dum wadi so o yamiri sordaasi'en njippoo to deental too, itta Pool e juude yim6e 6ee, nafta dum to hu6eere too.

¹¹ Jemma jokkudo hen oo, Joomiraado darii yeeso Pool, wii dum:

—Pati hul! No ceettanori-daa kam ley Urusaliima nii, ana haani ceettanoro-daa kam non Roma duu.

No Yahuudiyankoo6e ngadiri gaddal faa mbara Pool

¹² Nde weetunoo ndee, Yahuudiyankoo6e 6ee ngadi gaddal, kunii jaamataa njarataa gila doo faa mbara Pool.

¹³ Wannoo6e ngal gaddal 6ee ana buri capande nayon gorko.

¹⁴ Be njehe to hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e, 6e mbii:

—Min kunike hunoore fay huunde min jaamataa min njarataa gila doo faa min mbara Pool. ¹⁵ Jooni, onon e waalde Saahii6e 6ee, mbiyee hooreejo sordaasi'en oo waddana on Pool, mbiyon odon njidi faamtindaade ko o haalannoo koo. Minen, miden lanndinii faa min mbara mo gila mo yottaaki.

¹⁶ Baadii Pool gorko nani haala gaddal ngal, yehi to hu6eere too, naati, humpiti Pool. ¹⁷ Pool noddi gooto e maw6e sordaasi'en 6ee, wii dum:

—Na6u oo suka gorko to hooreejo too, sabi won ko o yidi haalande dum.

¹⁸ Mawdo sordaasi'en oo na6i mo to hooreejo muudum too, wii dum:

—Nanngaado biyeteedo Pool oo noddi kam, jaagii kam mi wadda oo suka gorko to maa, sabi won ko oon yidi haalande ma.

¹⁹ Hooreejo oo nanngi junngo makko, sawdintini mo, wii:

* 23:5 Pergu 22.27

—Kodum kaalantaa kam?

²⁰ O wii dum:

—Yahuudiyankooḅe kaaldii, kawrii, ndaardete janngo yalla ada waddana dum'en Pool yeeso waalde Saahiiḅe ḅee, ḅe nandinkinoo e yiḅḅe faamtindaade ko o haalannoo koo. ²¹ Pati njaḅanaa ḅe! Sabi ko ḅuri worḅe capande nayon e maḅḅe ana nugganii mo, kunike naamataa njarataa so mbaraali mo. Be lanndinike, eḅe ndoomi yamiroore maa.

²² Hooreejo oo wii suka gorko oo:

—Pati haalan fay gooto a haalanii kam dum.

O yoppi dum witti.

No Pool neldiraa Kaysariya

²³ Caggal dum, o noddii mawḅe sordaasi'en makko didon, o wii dum'en:

—Moobḅee worḅe teemedede didon e waddiiḅe pucci capande njeddon, kapum e teemedede didon jom'en gaawe. On fuu, landinee yaade Kaysariya wakkati jeenaḅo jemma. ²⁴ Kaḅḅee pucci faa naḅiron Pool e dow jam, to Filikus goforneer oo too.

²⁵ Hooreejo oo winndi oo bataaki:

²⁶ Miin, Kalawdiyus Lisiyas, mido jowte, aan Filikus goforneer tedduḅo oo.

²⁷ Gorko mo neldu-maa-mi oo, Yahuudiyankooḅe nangunoo dum, anniyii warde dum. Nde kumpitinoo-mi o Romanke ndee, naatu-mi hen, miin e fedde sordaasi'en ndee, mbiltu-moo-mi. ²⁸ Nde wonnoo mido yidi faamde ko ḅe ngullanirii mo ndee, ngaddu-moo-mi yeeso waalde Saahiiḅe maḅḅe. ²⁹ Taw-mi banngal sariya maḅḅe tan ḅe ngullanirii mo, kaa ko o wullanaa e muudum koo, waawaa waddande mo wareede naa uddeede. ³⁰ Caggal dum, martu-mi kumpa Yahuudiyankooḅe ndawridii faa nannga mo. Dum wadi so neldu-maa-mi mo don e don, njamir-mi wullaniiḅe mo ḅee duu njaha to maa.

³¹ Sordaasi'en ḅee ngadi ko njamiraa koo, ḅami Pool ley jemmaaku, naḅi dum faa Antibatiris. ³² Janngo mum, sordaasi'en yaarannooḅe koyḅe ḅee mbirfitii to huḅeere too, daldi Pool waddiiḅe pucci ḅee njottinoya dum. ³³ Nde ḅeen njottinoo Kaysariya ndee, ndokki goforneer oo bataaki oo, kolli dum Pool. ³⁴ Nde kaananke oo janngi bataaki oo ndee, lamndii hoto o jeyaa. Nde o nani Silisi Pool jeyaa ndee, ³⁵ o wii dum:

—So wullaniiḅe ma ḅee ngarii, mi nanan haala maa.

O yamiri oon moobḅoyee to suudu laamordu Hirudus too.

24

No Pool wulliranaa to Filikus

¹ Balde joy caggal muudum, Ananiyas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo yottii Kaysariya ana wondi e yoga e mawbe bee, kajum e dunkee sariya Romankoo be biyeteedo Tartulus. Be ngullanii Pool to goforneer oo. ² Nde Pool noddaa ndee, Tartulus fuddi wullanaade mo yeeso kaananke oo, wii:

—Filikus kaananke teddu do, laamu maa waddanii min jam booydo, kasen jeejal maa waylitii lejol ngol sanne.

³ Dum fuu saabe maa min kebirii tatteeji fuu, min njettii ma sanne. ⁴ Mi yidaa joonnde ndee juuta, kaa mido ndaarde saabe moyyuki maa, kettinano-daa min seeda. ⁵ Min tawii oo doo gorko yo bondo sanne, gaddoowo fitina hakkunde Yahuudiyankoo be wonbe e aduna oo bee fuu. O hooreejo diina Nasaraatunkoo be oo. ⁶ O naatii e sobinde Suudu Dewal Mawndu nduu, dum nee min nanngii mo. [⁷ *] ⁸ Aan e hoore maa, lamndo-daa mo, paamaa ko min ngullanirii mo koo fuu.

⁹ Yahuudiyankoo be tawdaabe e makko bee mbii non jaati worri.

¹⁰ Nde goforneer oo hokkunoo Pool haala ndee, jaabii:

—Mido anndi wadii duubi ada sara ngol lejol. Dum wadi so mido seyoro liddi am dii. ¹¹ Buraa balde sappo e didi ko ngar-mi Urusaliima faa mi rewa Laamdo. So a taykiima, aan e hoore maa, a tawan hono non worri. ¹² Fay gooto tawaali kam mido hiitondira e neddo naa mido jirkita jamaa, wanaa e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa e ley cuudi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndee. ¹³ Be mbaawaa tabintinde ko be ngullanirii kam e muudum jooni koo. ¹⁴ Kaa mido jabi yeeso maa: mido rewri Laamdo njaatiraa be meeden oo diina mo be mbiyata diina peneejo oo. Mido goondini ko winndaa e Tawreeta Muusaa koo e ko winndaa e dewte annabaa be koo fuu. ¹⁵ Kasen duu mido fawi jikke am e Laamdo mo be paw jikke maabe e muudum kam be duu oo, o wuurtinan fooccitii be e be pooccitaaki fuu. ¹⁶ Dum saabii so tiinnitii-mi yalla ana laatanoo kam hakkille baaltido jannde fuu ko waldaa e feloore yeeso Laamdo e yeeso yimbe.

¹⁷ Caggal duubi keewdi, ngartu-mi faa mi wadana yimbe am dokke, mi itta sadakaaji. ¹⁸ E ley majjum be tawi kam e ley Suudu Dewal Mawndu nduu caggal mi sennaama, mi waldaa e jamaa, mi waldaa e dillere. ¹⁹ Yoga e Yahuudiyankoo be leydi Asiya wonnoo be don, been kaannoo warde wullanaade kam yeeso maa, so tawii won ko be ngullantoo kam. ²⁰ Naa bee doo, kajum e hoore mum'en kaala boofi di njii e am nde ndarinoo-mi yeeso waalde Saahii be ndee, ²¹ so wanaa konngol gootol

* **24:7** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 7: Miden njidi sarde mo sariya amen, tawi Lisiyas hooreejo sordaasi'en oo ittirii mo e juude amen semmbe, yamiri wullaniibe mo bee ngara yeeso maa.

ngol ndarii-mi so ngullu-mi, mbii-mi: «Saabe immital maaybe carirton kam hannde!»

²² Nde Filikus nannoo dum ndee, riiwti 6e e dow no mo anndiri diina oo. O wii:

—So Lisiyas hooreejo oo warii, mi saran haala moodon kaa.

²³ O yamiri mawdo sordaasi'en oo hayba Pool, wadana dum mosolaa, pati hada fay gooto e yi6be muudum 6ee gollande dum naa warde e muudum.

²⁴ Balde seeda caggal muudum, Filikus wardi e jom suudu muudum Yahuudiyanke biyeteedo Durusilla. O neli Pool waddoyee, o nanii ana haala haala goondinal Iisaa Almasi-ihu. ²⁵ Kaa nde Pool haalannoo haala fooccitaare e nantaare e sariya garoowo ndee, Filikus huli, wii:

—Jooni kaa, gasii, yaa! Nde ke6indii-mi fuu, mi nodditete.

²⁶ O miilii Pool hokkan mo kaalisi. Dum saabii so omo nodda dum cili keewdi faa 6e ngaajodoo.

²⁷ Kaa nde dum hebunoo duu6i didi ndee, Porsiyus Festus loomtii Filikus, laatii kaananke. Nde wonnoo Filikus ana yidi seynude Yahuudiyankoo6e 6ee, yoppi Pool e ley kasu oo.

25

No Pool jaagorii sariya mum nabee to kaananke Roma

¹ Balde tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndii koo, iwi Kaysariya, yehi Urusaliima. ² Don, hooree6e yottino6e sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e ngari to makko ngullitani Pool. Be ndaardi mo soobee ³ o hokka 6e Pool, 6e ngadda dum Urusaliima, sabi e6e tewta no 6e njanira mo, 6e mbara mo. ⁴ Festus wii Pool ana uddii kasu Kaysariya too, kanko e hoore makko o birfitotoodo ton law. ⁵ O wii:

—Maw6e moodon ngara njaada e am Kaysariya, ngullanoo gorko oo so tawii won ko wadi.

⁶ Festus fa66idaali e ma66e ko 6uri balde jetti naa sappo, caggal dum, o regii o feewi Kaysariya. Janngo mum, o joodoyii to sarirde too, o yamiri Pool waddee. ⁷ Nde Pool yottii ndee, Yahuudiyankoo6e iw6e Urusaliima 6ee pilii dum, kappi dum kudde bonde keewde, de ngalaa daliili. ⁸ Pool jaabii, ana wiya:

—Mi meedaali too6nude, wanaa sariya Yahuudiyankoo6e oo, wanaa Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa kaananke Roma mawdo oo.

⁹ Nde wonnoo Festus ana yidi seynude Yahuudiyankoo6e 6ee, lamndii Pool, wii:

—Ada ja6a yaade Urusaliima faa miin e hoore am mi saroya ton kabaaru maa oo naa?

¹⁰ Pool wii:

—E sarirde kaananke Roma mawdo ngon-mi, do kaan-mi sareede doo. Mi too6aali Yahuudiyankoo6e 6ee, no aan e hoore maa anndir-daa dum nii. ¹¹ So tawii miin too6i, mi

wadii ko foti warde kam, mi salataako wareede. Kaa so fay huunde e ko 6e kappi kam koo wanaa goonga, fay gooto waawaa wattude kam e juude ma66e. Sariya am 6ettinee, yaha to kaananke Roma mawdo oo.

¹² Caggal nde Festus haaldi e howruube muudum, jaabii, wii:

—Sariya maa 6ettinee to kaananke Roma mawdo njid-daa, dum nee, a 6ettinte yaade to kaananke Roma mawdo!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Barniki

¹³ Balde seeda caggal muudum, Agirippa kaananke oo e Barniki ngari Kaysariya jowtude Festus. ¹⁴ Nde 6e pa66unoo don balde seeda ndee, Festus haalani kaananke oo haala Pool, wii:

—Won gorko mo Filikus yoppi doo e kasu. ¹⁵ Nde njaa-mi Urusaliima ndee, hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e Yahu-udiyankoo6e kaalanii kam haala makko, jaagiima mi sara mo. ¹⁶ Njaabii-mi 6e: Romankoo6e neesoraaki sarde neddo tawee jooddaaki e happu6e dum 6ee, jaaboo dum'en. ¹⁷ Nde 6e moo6tinoos so 6e ngari doo ndee, miin nee, mi neemtinaali fay huunde. Janngo mum, njoodoyii-mi to sarirde too, njamir-mi gorko oo waddee. ¹⁸ Nde wullanii6e mo 6ee ndarii bannges makko ndee, ngaddaali fay feloore wootere e ko miilannoo-mi koo. ¹⁹ Be ngaddi e makko haalaaji banngal diina ma66e, kanum e gooto biyeteedo Iisaa maaydo, mo Pool wiyata ana wuuri oo. ²⁰ Miin nii, haala wa'uka nii ana wemmbi kam, dum wadi so lamndi-moo-mi yalla omo ja6a saroyeede Urusaliima naa? ²¹ Kaa o jaagiima kabaaru makko wattee e juude kaananke mawdo oo, ndennoo njamir-mi o haybee doo faa mi he6a neldude mo kaananke Roma mawdo oo.

²² Agirippa wii Festus:

—Mido yidi hettinaade oo gorko, miin e hoore am.

Festus wii:

—A hettinto mo janngo.

²³ Janngo mum, Agirippa e Barniki ngardi e fuukinaare mawnde, naati e ley sarirdu nduu, kam6e e hooree6e sordaasi'en 6ee e maw6e ngalluure ndee. Festus yamiri Pool waddee. ²⁴ Festus wii:

—Agirippa kaananke e deental tawaa6e doo! On njii oo gorko. Yahuudiyankoo6e fuu ngullanike mo ga am ley Urusaliima e doo fuu, e6e ngulla e6e mbiya o haanaa yoppeede o wuura. ²⁵ Miin e hoore am, mi tawii o wadaali fay huunde ko haani warde mo. Kaa nde wonnoo kanko e hoore makko o jaagiima sariya makko 6ettinee, na6ee to kaananke Roma mawdo oo, mi fellisii neldude mo ton. ²⁶ Mi walaa tayoral fuu e makko ko kaan-mi winndude e kaananke oo. Dum wadi so ndarnu-moo-mi yeeso moodon on fuu, faa

dum teenja e maa, aan Agirippa kaananke oo, yalla so en kettinike haala makko, mido heba ko mi winnda. ²⁷ Sabi dum gasataa no kasunke neldirtee kaananke mawdo oo tawee ko nanngiraa koo hollitaaka faa laaba.

26

¹ Agirippa wii Pool:

—A hokkaama haala, haal haala maa.

Nden, Pool hunci junngo, jaabii, wii:

² —Agirippa kaananke, mi seyorike hujjaade yeeso maa hannde ko Yahuudiyankoo6e ngullanirii kam koo fuu. ³ Sabi ada anndi neesuuji Yahuudiyankoo6e e haalaaji muudum'en fuu. Saabe majjum mido jaage, mujaa, kettinano-daa kam.

⁴ Yahuudiyankoo6e fuu ana anndi no nguurdu-mi gila mi cukalel tusukel. E6e anndi no ngorrunoo-mi e ley suudu baaba am e ley Urusaliima fuu. ⁵ E6e anndi gila arannde, so 6e nja6ii seettaade: mido jokki laawol diina amen 6urngol tiidude ngol, mido hiisodaa e Farisa'en. ⁶ Jooni, mi darike faa mi saree saabe mi fawii jikke am dow fodoore nde Laamdo wadani njaatiraa6e meeden ndee. ⁷ Leji meeden sappo e didi dii ana pawii jikke muudum e tabital fodoore ndee, ana ndewira soobee jemma e jalooma. Kaananke, saabe oo jikke Yahuudiyankoo6e ngullanorii kam! ⁸ Ko saabii so onon Yahuudiyankoo6e miil-don Laamdo waawaa immitinde maay6e?

⁹ Miin e hoore am, e 6ettaade mi tayoriino mido haani bonnude innde Iisaa Nasaraatunke oo, no laatorii fuu. ¹⁰ Dum woni ko ngadu-mi Urusaliima. Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee njarraninoo kam mi udda senii6e heew6e e kasu. Nde 6e caranoo 6e waretee6e ndee, mido yarii dum. ¹¹ Mi torrii 6e cili keewdi e cuudi baajordi dii fuu, mi tilsinii 6e mbonkoo Joomiraado. Torra am e ma66e ana mawnunoo sanne faa mido tawoyannoo 6e ley geelle janane.

¹² Hono non njaaru-mi Damas nde hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee njarranii kam ndee. ¹³ Kaananke, mido e laawol wakkati hakkunde naange, njii-mi fooyre ana iwa dow kammu ana filoo kam, miin e yaadu6e e am 6ee fuu. Fooyre ndee ana 6uri naange jalbude. ¹⁴ Min fuu, min caami e leydi, nan-mi daande ana wiya kam e ley ibaraninkoore: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam? So ndemoori wii saloto ko nanngudo ginol mum wadata fuu, beydan naawnaade.»

¹⁵ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamdo?» Joomiraado wii: «Miin, Iisaa mo torru-daa oo. ¹⁶ Imma dara, sabi mi 6annganii ma mi su6ike ma faa ngollanaa kam, ceedano-daa kam ley ko njii-daa koo e ko anniyii-mi 6annginanoyde ma caggal hannde. ¹⁷ Mi reenete e Yahuudiyankoo6e e yim6e leji goddi, 6e nelan-maa-mi e muudum jooni 6ee, ¹⁸ yalla ada

feerta gite maabe, 6e iwa e nimre, 6e ngarta e fooyre, 6e iwa e junngo Ibiliisa, 6e ngarta e Laamdo, 6e keba yaafeede luutti, 6e ndonida e sennaabe 6ee saabe ko 6e goondini kam koo.»

¹⁹ Kaananke Agirippa, dum wadi so mi salaaki dwtanaade ko njii-mi, ko iwrani kam dow kammu koo. ²⁰ Be mido adoo waajaade fuu yo yimbe Damas e yimbe Urusaliima e piilol Yahuudiya fuu. Caggal dum, njokkin-mi hen yimbe leji goddi tuuba, ngarta e Laamdo, ngolla golleeji kollitooji 6e tuubii. ²¹ Saabe dum Yahuudiyankoo6e nanngiri kam ley Suudu Dewal Mawndu nduu, tewti warde kam. ²² Kaa faa hannde, Laamdo ana reeni kam. Mido seettanoo teddu6e e lo'u6e. Mi waajataako fay huunde so wanaa ko annabaa6e e Sariya Muusaa kaali waroyan koo: ²³ Almasiihu torroto, adoo maay6e immitaade. Caggal dum, o waajoto fooyre, ko wanaa yimbe meeden tan, o waajoto leji goddi duu.

²⁴ Nde Pool haalata dum ndee, Festus jahii jahaango manngo, wii:

—Pool, a haandii! Heewgol maa anndal ngol haandinii ma!

²⁵ Pool jaabii, wii:

—Teddu6o, mi haandaali. Ko kaalan-mi koo yo haalaaji goondudi, jogiidi maanaa. ²⁶ Agirippa kaananke oo ana anndi kudde dee. Dum wadi so mido hoolii haalde dum yeeso makko. Sabi mido taylori fay huunde joobanaali mo hen, sabi dum wadaali e cuucuukka. ²⁷ Kaananke! Ada goondini annabaa6e naa? Mido anndi ada goondini!

²⁸ Agirippa wii Pool:

—Seeda tan hafete wadude kam neddo Iisaa.

²⁹ Pool jaabii, wii:

—Yaawi taadi fuu, mi jaagoto Laamdo faa aan e hettintoo6e kam jooni 6ee fuu laato-don ko ngon-mi koo, tawee boggol e calali ngalaa e mon.

³⁰ Kaananke oo e goforneer oo e Barniki e jooddinoo6e e muudum'en 6ee fuu immii. ³¹ Nde 6e njalti suudu nduu ndee, e6e mbiyondira:

—O wadaali ko haani warde mo naa ko haani uddude mo kasu.

³² Agirippa wii Festus:

—Omo waawnoo yoppiteede so o wiyaalino sariya makko bettinee na6ee to kaananke Roma mawdo oo.

27

No Pool neldiraa Roma

¹ Nde jaarugol amen Italiya laana tabitinnoo ndee, Pool e kasunkoo6e wo66e ngadaa e junngo mawdo sordaasi'en biyeteedo Yuliyus, jeyaado e fedde sordaasi'en kaananke Roma mawdo oo. ² Min naati laana geeci iwka Adaramatiya

njahoowa so ana faɲa ley leydi Asiya, min ndeerti. Miden ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke iwoowo Tesaloni-iki. ³ Janngo mum, min njottii Sidon. Yuliyus wadani Pool mosolaa, duɲanii dum yaha to yi66e mum yalla ana paaboroo dum ko hasindini e mum. ⁴ Nde min iwi don ndee, min battitii fonngo ruunde Kiprus, sabi e henndu min peewtunoo. ⁵ Min lummbiri maayo geeci ngoo hedde Silisi e Pamfiliya, min njottii Mira ley leydi Lisiya. ⁶ Don, mawdo sordaasi'en oo heɓani min laana iwka Aleksandiri ana fa'i Italiya, naanni min hen.

⁷ Balde kuurde laana amen kaa wadi ana yaara seese. Semmbe e doole min njottorii danjeere Kinidus. Nde wonnoo henndu nduu hadii min yawtude ndee, min lummbiri Salmone. Gila don min takkii e fonngo ruunde Kereta. ⁸ Nde min ya66orinoo don semmbe e doole ndee, min ngari e nokku biyeteedo Hodorde Lobbere nde woddaa e ngeenndi Lasiya.

⁹ Nde wonnoo min pa66ii sanne ndee, dawirde laana geeci hul6iniima sabi jannde hooreteende bettike, jaangol ngol duu fuddii. Pool ana jeertina 6e, ¹⁰ ana wiya:

—Sakiraa6e, mi yii ngol doo dawol yo keewoowol kunkooji e morsee, wanaa laana kaa e kaaki dii tan, ana waawi laataade yonkiiji men duu.

¹¹ Kaa mawdo sordaasi'en oo, haala mawdo laana oo kanum e joomiika 6uri hoolaade, diina ko Pool haali koo. ¹² Danjeere nde 6e ngoni e muudum ndee, welaa dabbunde, dum wadi so 6ur6e heewde e won6e e laana 6ee mbii 6e njaha 6e tewta yottaade Feniksa, danjeere Kereta fewtunde e so66undu hiirnaange 6aleeri e so66undu hiirnaange saahal, yalla e6e ndabba ton.

¹³ Nde henndu iwrundu 6aleeri fuddi mooyde ndee, 6e cikki 6e mbaawan yottinde faandaare ma66e ndee. Be njabbini torooje dee, 6e takkii e fonngo Kereta, 6e mbirfitii. ¹⁴ Kaa caggal dum seeda, henndu mawndu wiyeteendu henndu funnaange saahal iwri to ruunde too, jippii. ¹⁵ Laana kaa hayti, min ndonki hadude henndu nduu na6ude ka. Dum wadi so min acci ka doya. ¹⁶ Nde min bettotoo duungel tusukel biyeteengel Kawda ndee, duungel ngel huuri min seeda e henndu, min cippiri don e laanawel tusukel ngel, min kewti ngel. ¹⁷ Nde 6e 6amtunoo ngel ndee, 6e 6ami 6oggi, 6e cacci e laana mawka kaa. Ko 6e kuli pati 6e njanoy e so66undu Sirta koo, 6e jippini wiir oo, 6e njoppi eka doya. ¹⁸ Henndu nduu wibbi semmbe. Dum wadi so janngo mum 6e puɗɗi tippaade donngal laana kaa. ¹⁹ E jalooma tata6o oo, 6e mbedorii juude ma66e kaaki laana dii. ²⁰ Balde kuurde naange e koode fuu njiyataake. No henndu nduu foti mawnude, min tayi jikke amen fuu e hisude.

²¹ Nde wonnoo yimbe 6ee pa6bii kebaali ko jaama, Pool darii hakkunde ma6be, wii:

—So on nja6iino haala am on iwaalino Kereta, dii kunkooji e oo mursee hewtataakono en. ²² Jooni, mido haalana on: ceyee, sabi fay gooto e moodon yonki muudum mursataake, laana kaa tan mursetee. ²³ Jemma hanken, malaa'ika iwrii to Laamdo mo ndewan-mi oo warii e am, ²⁴ wii kam: «Pool, pati hul, a daroto yeeso kaananke Roma mawdo oo, Laamdo reenete aan e dawdu6e e maa 6ee fuu.» ²⁵ Ndennoo, tiinnee, sabi mido hoolii ko Laamdo haalani kam koo, hono non jaati worrata, ²⁶ kaa waajibi en njanoyan e ruunde.

²⁷ E ley jemma sappo e naya6o oo, nde min ndoydata e geeci Adiriyatiki ndee, wakkati hejjere jemma donnoo6e laana kaa 6ee cikki 6adike fanndude. ²⁸ Be tippii 6oggol ka66aangol ko teddi, 6e tawi luggeendi ndii yo hakke darde noogay. Be njehi yeeso seeda, 6e tippii kasen, 6e tawi luggeendi ndii yo hakke darde sappo e joy. ²⁹ Ko 6e kuli pati 6e njanoy e kaaye koo, 6e njippini torooje nay caggal laana kaa, e6e ndoomi beete. ³⁰ Nde wonnoo donnoo6e laana kaa 6ee ana njidunoo sob6itaade, 6e njippini laanawel pamarel ngel e ndiyam, 6e mbii e6e jiboya torooje to yeeso laana kaa too. ³¹ Pool wii mawdo oo e sordaasi'en 6ee:

—So yimbe 6ee keddaaki e ley laana kaa, onon, on ndadataa.

³² Nden sordaasi'en 6ee tayi 6oggi nanngunoodi laanawel pamarel ngel dii, njoppi ngel doyi.

³³ Nde 6adinoo weetude ndee, Pool ndaardi 6e fuu 6e jaama, wii:

—Hannde woni balde sappo e nay odon kettii on jaamaali fay huunde. ³⁴ Dum wadi so mido ndaarda on jaamon, yalla odon ndada, sabi fay gooto e moodon lee6ol hoore muudum solataa so saama.

³⁵ Nde o haalnoo dum ndee, o 6ami buuru, o yetti Laamdo yeeso ma6be 6e fuu, o helti, o fuddi jaamde. ³⁶ Nden 6e fuu 6e ceyii, kambe duu 6e 6ami 6e jaami. ³⁷ Minen wonbe ley laana kaa 6ee, min yimbe teemedede didon e capande njeddon e njeegom. ³⁸ Nde 6e jaamnoo faa 6e kaari ndee, 6e 6ami caakuuji alkama gondi e laana kaa dii, 6e tippii di ley geeci yalla edum hoyfina ka.

³⁹ Nde weetunoo ndee, 6e coynii leydi, kaa 6e annditaali ndi. Be njii sob6undu e fonngo muudum. Be kawri 6e naban ton laana kaa so 6e mbaawii. ⁴⁰ Be tayi torooje dee, 6e njoppi de ley ndiyam dam, 6e njornjini 6oggi kummbeeje gurfirde dee. Caggal dum, 6e piilti wiir oo, 6e njabbini dum to hoore laana too, yalla henndu nduu ana dunyira ka yeeso. Be peewi fonngo ngoo. ⁴¹ Be porri e siwre, laana kaa higgi. Becce makka jibii

e ley njaareendi ndii faa ka ronki dillinaade, bempeeje keli laaci makka.

⁴² Sordaasi'en 6ee anniyii warde kasunkoo6e 6ee pati fay gooto e ma66e yinoo so dogo. ⁴³ Kaa nde wonnoo mawdo sordaasi'en oo ana yidi danndude Pool, hadi 6e wadude anniya ma66e oo, yamiri waaw6e yinaade 6ee adoo fiyaade e ndiyam yeentoya, ⁴⁴ heddiibe 6ee, yoga muudum'en nanngi bamuujje laana kaa, yoga nanngi taye makka. Hono nii 6e fuu 6e njottorii njoorndi e jam.

28

¹ Nde min ndadi ndee, min nani ruunde ndee Malta wiyetee. ² Hodu6e don 6ee nja66orii min caahu mawdo. Nde wonnoo oon wakkati kammu ana to6a jaangol ana woodi, 6e kubbi yiite, 6e nja66ii min faa min yuwloo. ³ Pool moo6i ledde, wedii e yiite ngee. Nguleefi kii yaltini e majje mboddi, ndi soppi junngo makko. ⁴ Nde hodu6e don 6ee njii mboddi ndii ana weelta e junngo Pool ndee, mbiyondiri e ko'e muudum'en:

—Tayoral oo gorko yo bardo hoore, taweede o dadii to geeci too fuu, hakkeji makko dii accataa mo wuura.

⁵ O ficci mboddi ndii e yiite ngee, dum torraali mo fay huunde. ⁶ Be miili o 6uutan naa o saama don e don o maaya. Kaa nde 6e kettinoo faa 6ooyi ndee, 6e njii dum torriraali mo fay huunde, hakkillaa6i ma66e mbaylitii e makko, 6e mbii o gooto e laamdo'en 6ee.

⁷ Publiyas, hooreejo ruunde ndee oo, ngesa muudum ana e sera nokkuure ndee. O ja66iima min faa gasi, o jippini min, o saahii e amen, min ngadi to makko balde tati. ⁸ Hawri baaba Publiyas ana lelii sellaa, jontaado, reedu muudum ana dogo yiyam. Pool yehi to makko, duwii, fawi juude muudum e makko, sellini mo. ⁹ Nde dum wadunoo ndee, jaw6e won6e e ruunde ndee 6ee ngari, cellinaa. ¹⁰ Be teddini min teddeengal manngal. Nde min njahata ndee, 6e njoobini min ko min kasindini e mum fuu.

No Pool dawiri iwde Malta yaade Roma

¹¹ Caggal lebbi tati, min naati e laana iwka Aleksandiri, ndabbunooka e ruunde ndee kaa, min mbitti. Eka jepaa jepugol Tooruuji Puneeki.* ¹² Min njottii ngeenndi mbiyeteendi Sirakusa, min ngadi don balde tati. ¹³ Min naati don, min takkii e fonngo geeci faa Regiyus. Janngo mum, henndu 6aleeri wif. E ley balde didi min njottii Potiyoli. ¹⁴ Min tawi ton sakiraabe, ndaardi min pa66ana dum'en yontere. Hono nii min njottorii Roma. ¹⁵ Nde wonnoo

* **28:11** E oon jamaanu, summboo6e laanaaji mbii kanji ndeenata dum'en.

sakiraa6e won6e Roma 6ee nanii garol amen, ngarii faa sakoro Abiya e nokku biyeteedo Jippule Tati sakkitaade min. Nde Pool yiinoo 6e ndee, yetti Laamdo, 6eydorii cuusal. ¹⁶ Nde min njottii Roma ndee, Pool dujanaa jippoo feere muudum, kajum e sordaasi kayboowo dum oo.

No Pool waajorii ley Roma

¹⁷ Balde tati caggal muudum, Pool noddi maw6e Yahu-udiyankoo6e. Nde 6e moo6tinoos ndee, o wii 6e:

—Sakiraa6e! Mi wadaali fay huunde ko luutondirta kam e yim6e meeden 6ee naa aadaaji njaatiraa6e meeden dii, kaa mi nanngaama Urusaliima, mi wattaama e juude Romankoo6e.

¹⁸ Nde 6een yeewi kabaaru am ndee, njidiino yoppude kam, sabi 6e tawaali e am fay daliili gooto kaando warde kam.

¹⁹ Kaa kammari Yahuudiyankoo6e 6ee caliima mi yoppitee, dum waddani kam jaagaade sariya am 6ettinee na6ee to kaananke Roma mawdo oo, tawee mi happaali lejol am ngol fay huunde. ²⁰ Dum wadi so noddumi on yalla mido yiya on mi haalana on. Mido ha6borii dii calali saabe mo Israa'iilankoo6e pawii jikke e muudum oo.

²¹ Be mbii mo:

—Min kebaali 6ataaki iwdo Yahuudiya kaaloowo haala maa. Kasen duu fay gooto e sakiraa6e 6ee waraali humpita min naa haala ko boni ko ngad-daa. ²² Kaa miden njidi kaalanaa min ko njii-daa e hakkille maa, sabi miden anndi diina mo njokku-daa oo ana luurraa ley nokkuuje dee fuu.

²³ Be cartanii mo nde 6e ngartata. Nalaande ndee yottii, heewe ngari kawriti to jippunde makko too. Gila beetee kecco faa caggal kiraade omo waajoo 6e, omo fammina 6e haala Laamu Laamdo. Omo dallinoroo Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e haala Iisaa. ²⁴ Yoga e ma66e jabi ko o haali koo, yogaabe nja6aali. ²⁵ Nde 6e caakotoo, tawi 6e nganaa hawru6e ndee, Pool 6eydi hen konngol gootol, wii:

—Ruuhu Ceniido haalii goonga nde yottiniri haala annabi Esaaya, nde oon wii njaatiraa6e moodon:

²⁶ «Yaa to ngol lejol mbiyaa dum:

On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

²⁷ Sabi ngol lejol bernde mum yoorii.

Be cukkii noppi ma66e, 6e mbumnii gite ma66e,

pati gite ma66e njiya, pati noppi ma66e nana,

pati hakkillaaaji ma66e paama,

sako 6e ngarta mi sellina 6e.»†

²⁸ Pool jokkini hen, wii:

† 28:27 Esaaya 6.9-10

—Anndee, kisindam Laamdo neldaama 6e nganaa Yahu-
udiyankoo6e. Kam6e 6e kettinto! [²⁹ ‡]

³⁰ Pool wadii duubi didi kibbi e ley suudu hasunoo nduu.
Don o silminannoo warannoo6e yeewde mo 6ee fuu, ³¹ omo
waajoo Laamu Laamdo, omo jannginira cuusal kabaaru Iisaa
Almasiihu Joomiraado oo, walaa kadudo mo.

‡ **28:29** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 29:Nde Pool haalnoo dii haalaaji
ndee, Yahuudiyankoo6e 6ee mbitti ana ndukida hakkunde mum'en semmbe.

Bataaki Pool faade e Romankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi noddaado faa mi laatoo nelaado mum, mi cubaado faa mi yottina Kabaaru Laamdo Lobbo oo. ² Oon Kabaaru Lobbo, Laamdo fodiriino mo gila arannde annabaa6e mum e ley Binndi ceniidi dii. ³ Kabaaru oo haala Biyiiko haalata, iwdo e Daawuuda banngal bii-aadamaaku mum, ⁴ banngal Ruuhu Ceniido oo holliraa mo Bii Laamdo Jom Baawde ko o immitii e maayde koo. Kanko woni Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ⁵ saabe makko kebir-mi moyyere laataade nelaado faa goondin6e downtaniibe mo kebee ley leji dii fuu, yalla innde makko ndee ana teddinee. ⁶ Onon won6e Roma 6ee duu, odon njeyaa e ma66e, onon 6e Laamdo noddi faa ka66o-don e Iisaa Almasiihu 6ee. ⁷ Mido jowta on fuu, onon 6e Laamdo horsini, onon 6e Laamdo noddi faa laato-don seniibe. Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yidiri yiide goondin6e won6e Roma 6ee

⁸ Ko adii fuu, mido yetta Laamdo e innde Iisaa Almasiihu saabe moodon on fuu, sabi haala goondinal mon haalaama e aduna oo fuu. ⁹ Laamdo mo ndewiran-mi 6ernde laa6unde e ley ko njottinan-mi Kabaaru Lobbo haala Biyiiko oo koo, o seede mido miccitoo on wakkati fuu ¹⁰ e ley duwaawuuji am fuu. Mido jaagoo Laamdo newnana kam laawol e ley muuyde muudum no mi warda to mon. ¹¹ Sabi mido yidi yiide on sanne, yalla ana daja ko njottin-mi on e dokkal ngal Ruuhu hokkata ngal faa jii6ina on. ¹² Mi beyda hen: yalla goondinal ngal ndeentu-den e mum ngal ana hokka en fuu semmbe. ¹³ Sakiraa6e, mido yidi anndon: cili kuurdi ngadu-mi anniya mi waran to mon, yalla ana daja 6e ke6u-mi hakkunde mon no kebir-mi yim6e hakkunde leji goddi dii nii, kaa faa jooni mi he6aali warde. ¹⁴ Waajibi mi yaha to yim6e fuu, joodiibe e fer6e, janngu6e e 6e njanngaali. ¹⁵ Dum saabanii kam yidude yottinde on, onon Romankoo6e 6ee duu Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.

Haala baawde Kabaaru Lobbo oo

¹⁶ Mi yaagortaako Kabaaru Lobbo oo, sabi o baawde Laamdo, omo waawi hisinde goondindo mo fuu: Yahu-udiyankoo6e tefon, caggal dum, leji goddi dii duu. ¹⁷ Sabi Kabaaru Lobbo oo 6annginta no Laamdo nanngirta neddo poocitiido yeeso mum – goondinal tan wadata dum, iwde e

fuddoode yaade e timmoode, no Binndi dīi mbiiri nii: «Poocc-itiido wuurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamdo faade e yeddube

¹⁸ Tikkere Laamdo ana 6annga iwde dow kammu ana jip-poo e yeddube e oopiibe fuu 6e oopaare mum'en deddata goonga oo 6ee, ¹⁹ sabi ko neddo waawi anndude e Laamdo koo ana laa6ani 6e, Laamdo jaati 6annginanii 6e dum. ²⁰ Sabi gila Laamdo tagi aduna oo faa hannde, golle mum ana 6anngina sifa mum mo yiyataake oo faa laa6a, dum woni baawde makko faa abada dee e allankaaku makko oo. Saabe dum, yeddube mo 6ee ngalaa dadirgal fey. ²¹ Fay so taweede e6e anndi Laamdo, 6e teddiniraali dum no foti teddinireede nii, 6e njettaali mo duu. Miilooji ma66e dīi laatike boli, fay ko 6e anndi seeda koo duu ni66ii. ²² E6e njaara 6e hakkilante'en, kaa 6e kaandii. ²³ Be loomtinirii teddeengal Laamdo duumiido oo tooruuji nanndudi e yim6e maayoo6e e pooli e daabaaji di koyde nay e 6oggi leydi.

²⁴ Saabe dum, Laamdo daldi 6e e cobe no yonkiiji ma66e dīi njidiri nii faa 6e koyni terde ma66e, kam6e e ko'e ma66e. ²⁵ Be loomtinirii Laamdo goongaraajo oo fenaande, 6e teddinii ko tagaa 6e ndewii dum, 6e njoppii Tagudo oo. Yo jettooje ngoodan mo faa abada! Aamiina. ²⁶ Saabe dum, Laamdo daldi 6e e gidaade yonki ma66e kersiniide. Rew6e ma66e 6ee njoppii leldē wor6e mum'en dee, ndeentii e rew6e hono mum'en faa woortondiri e no Laamdo muuyrunoo dum nii. ²⁷ Hono non wor6e 6ee duu njoppi waaldude e rew6e faa ngatti muuyondirde. Wor6e ana ngadondira ko hersinii. Be njukkaama kam6e e ko'e ma66e jaati hakke majjere ma66e.

²⁸ Saabe ko 6e miijinoo anndude Laamdo walaa ko nafata koo, Laamdo daldi 6e e majjere ma66e, faa 6e ngadi ko neddo haanaa wadude. ²⁹ Be oopiibe, 6e 6alee6e yonki, e6e keewi joote e comndam fuu, kapum e haasidaaku e war-hoore e poodondiral e jamma e anniya bondo. Be no'oo6e yim6e, ³⁰ 6e jinoo6e yim6e, 6e wapu6e Laamdo, 6e hoynoo6e yim6e, 6e mawninkiniibe, 6e mantotoo6e, 6e see6an6e ko boni, 6e murtir6e saaraa6e ma66e, ³¹ 6e ngalaa hakkille, 6e nganaa hoolniibe, 6e yoor6e 6erde, 6e ngalaa yurmeende. ³² Fay so taweede e6e anndi Laamdo yamirii gadoowo hono dee kulle fuu ana haandi e maayde, 6e kaadataa e wadude de tan, e6e njabani duu gadoowo de fuu.

2

Haala jukkungo Laamdo

* 1:17 Habaakuk 2.4

¹ Ndennoo, aan peloowo wo66e oo, ko mbaaw-daa laataade fuu a walaa dadirgal. Sabi so a felii wo66e tawi golle moodon yo gooto, a libii hoore maa. ² Eden anndi Laamdo ana sarira golliroo6e hono dii golleeji 6ee ko waarata e goonga oo. ³ Hey! Aan peloowo golloo6e hono dii golleeji 6ee tawee hono non ngollirtaa, tama ada sikki a dadan sarri jukkungo Laamdo ngoo? ⁴ Naa a jawdo moyyuki Laamdo mawki kii, kajum e mupal mum e sawraare mum? Tama a anndaa Laamdo ana holle moyyuki mum yalla ada tuuba? ⁵ Kaa ko a joordo bernde a caliido tuubude koo, ada waddana hoore maa tikkere Laamdo jannde Laamdo bannginta tikkere mum e sariya mum pooccitiido oo. ⁶ Sabi Laamdo barjoto gooto fuu golle mum. ⁷ Tewtoo6e darja e teddeengal e ko duumotoo, tewtiroo6e dum mupal ley golle lobbo 6ee ke6an nguurndam nduumiidam. ⁸ Kaa haasidi'en salii6e goonga so ana ka66ii e bonannda 6ee, jukkungo naawngo ke6ata. ⁹ Torra e wemm-bere ngoodanii gadoowo ko boni fuu: Yahuudiyankoo6e tefon, lepi goddi njokka hen. ¹⁰ Darja e teddeengal e jam ngoodanii gadoowo ko moyyi fuu, Yahuudiyankoo6e tefon, lepi goddi njokka hen. ¹¹ Sabi Laamdo burdintaa yim6e.

¹² Laamdo jukkan luuttoo6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, fay so 6e anndaa Sariya Muusaa oo. Kasen duu luuttoo6e so tawi ana anndi Sariya Muusaa oo, carirte Sariya oo. ¹³ Neddo nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo e hettinaade Sariya tan, jukkude Sariya oo wadata so nanngiree pooccitiido. ¹⁴ Be nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee, kam6e e waasude annude Sariya Muusaa oo fuu, so 6e ngadirii no Sariya Muusaa oo wiiri nii, 6e kollii e6e njogii sariya e ley hakkillaaji ma66e kam6e e ko'e ma66e fay so 6e ngalaa Sariya Muusaa oo. ¹⁵ Be kollii ko Sariya Muusaa oo yamiri koo ana winndaa e berde ma66e. Hakkillaaji ma66e ceediima dum, wakkatiiji e6e anndi ley miilooji ma66e 6e ngadii ko boni, wakkatiiji e6e anndi 6e ngadii ko moyyi. ¹⁶ Dum woni ko banngoyta jannde Laamdo yamirta Iisaa Almasiihu sara ko suudii ley berde koo, sarira dum no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo wiiri nii.

No Yahuudiyankoo6e ngorri e Sariya Muusaa

¹⁷ Aan, so a wii a Yahuudiyanke, a tuugike Sariya Muusaa oo, a mantorike Laamdo, ¹⁸ ada anndi sago Laamdo, a jannginaado Sariya Muusaa oo faa mbaaw-daa su6aade ko moyyi, ¹⁹ a taylorii a dowoowo wum6e, a fooyre won6e e nimre 6ee, ²⁰ ada waajoo 6e njanngaali 6ee, ada janngina sukaa6e saabe ko njogi-daa anndal e goonga faa hi66i e ley Sariya Muusaa oo koo - ²¹ ada tinndina wo66e, ndennoo a tinndintaa hoore maa naa? Ada waajoo pati wujjee, a wujjataa naa? ²² Ada wiya pati jeenee, a jeenataa naa? Ada harmina tooruuji, a

wujjataa ley to dī ndewetee too naa? ²³ Aan mantortoodo Sariya Muusaa oo, a luuttataa mo koynaa innde Laamdo ndee naa? ²⁴ Dum wadi so Binndi dīi mbii: «Onon ngadi so 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ana mbonkoo innde Laamdo ndee.»*

²⁵ Sabi taadagol ana waawi nafude ma so ada haybi Sariya Muusaa oo, kaa so a yaa6ii Sariya Muusaa oo, a laatike hono mo taadaaki nii. ²⁶ So mo taadaaki haybii jamirooje Sariya Muusaa dee, yalla waasude taadaade makko hiisa-taake no o taadiido nii naa? ²⁷ Mo taadaaki kaybudo Sariya Muusaa oo ana sare aan luuttudo Sariya oo, fay so a taadiido anndudo Binndi dīi. ²⁸ Sabi wanaa ko yiyetee koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e terde koo woni taadagol. ²⁹ Ko yiyataake koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, taadagol duu ley bernde neddo tawetee. E Ruuhu oo dum fawii, wanaa e binndi dīi. Neddo baado non, wanaa yim6e njettata dum, Laamdo yettata dum.

3

¹ Ndennoo, kodum Yahuudiyanke burdi leji goddi dīi? Kodum woni nafaa taadagol? ² Nafaa taadagol ana heewi e alhaaliiji dīi fuu. Ko adii fuu, Yahuudiyankoo6e kalfinaa konngol Laamdo ngol. ³ Kaa so yoga ma66e nganaa hoolniibe, dum ana waawi bonnude ko Laamdo yo koolniido koo naa? ⁴ Waawaa! Fay so yim6e fuu yo fenoo6e, Laamdo kaa yo goongirante. Sabi nii winndorii:

«Fooccitaare maa ana annditee
e ko kaalataa koo,

so a sardaama a li6an.»*

⁵ Doo mido haalda no yim6e nii: so oojaare men ana beyda 6annginde fooccitaare Laamdo ndee, dum ana wada so mbiyen Laamdo yo oo6iido so jippinii e men tikkere mum naa? ⁶ Fes! Sabi so Laamdo yo oo6iido, hono o sarirta aduna oo? ⁷ So tawii fenaande am ana beyda 6annginde goonga Laamdo oo edum teddina mo, saabe kodum carirtee-mi mi luuttoowo? ⁸ Won jo'oo6e en wiyo6e eden mbiya: «Ngaden ko boni yalla ko moyyi ana funta hen.» Been yim6e, jukkungo mum'en ana foti e golleeji mum'en.

No yim6e fuu ndonkiri laataade fooccitiibe

⁹ Ndennoo, enen Yahuudiyankoo6e 6ee, eden buri heddiibe 6ee naa? En buraa. Sabi mi hollii Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke fuu e ley luutti ngoni, ¹⁰ no Binndi dīi mbiiri nii:

«Walaa fuu pooccitiido, fay gooto,

¹¹ fay gooto walaa faamu,

fay gooto tewtataa Laamdo.

12 Yimbe fuu yo majju6e, fuu yo bon6e,

walaa fuu gadoowo ko moyyi, fay gooto.»†

13 «Kundude ma66e ana mba'i no janaale udditiide nii,

demde ma66e ana mbowla pene bonde.

Toni ma66e ana caawi tooke posoke.»‡

14 «Haala ma66e fuu yo kuddi e konngi mettudi.»§

15 «Koyde ma66e ana njaawani yuppude yiiyam,

16 bonannda e kunkoo ana jokki e ma66e to 6e njahata fuu,

17 6e anndaa laawol jam.»*

18 «Kulol Laamdo walaa e berde ma66e fey.»†

19 Eden anndi huunde fuu ko Sariya Muusaa oo wii, won6e e ley mum 6ee haaldi, yalla kundude fuu ana mu66oo, yimbe aduna fuu paama potii e jukkungo Laamdo. 20 Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo saabe haybude mum Sariya Muusaa oo, sabi walaa ko Sariya Muusaa oo waawi so wanaa anndinde yimbe ko woni luuttal.

No yimbe laatortoo fooccitiibe yeeso Laamdo

21 Kaa jooni Laamdo 6annginii no nanngirta yimbe fooccitiibe ko wanaa haybude mum'en Sariya Muusaa – no Sariya oo e dewte annabaa6e dee ceedorii nii: 22 o nanngiran goondin6e 6ee fuu fooccitiibe saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu. Sabi walaa ko burdini yimbe: 23 yimbe fuu luuttii, ngalaa ngedu e annoora Laamdo. 24 Kaa Laamdo nanngirii 6e fooccitiibe meere meere kammari hinnee mum. O wadii dum saabe Iisaa Almasiihu coottitiido 6e oo. 25 Oon Laamdo fodi hokkitirde yonki mum faa yaafoo luutti goondin6e dum, saabe yiiyam mum dam. Hono non Laamdo holliri fooccitaare mum, fay so jukkaalino luuttoo6e arannde 26 saabe mujal mum. O wadirii dum faa o 6anngina fooccitaare makko wakkati mo ngon-den e mum oo, yalla omo holla o pooccitiido, kasen neddo fuu goondindo Iisaa, o nanngiran dum pooccitiido.

27 Ndennoo, kodum fuu woni daliili wasu mo neddo hed-dorii? Fay gooto! Haybude Sariya Muusaa oo saabii dum naa? Wanaa! Goondinal tan saabii dum! 28 Sabi miden anndi neddo goondinal mum nanngirtee pooccitiido, wanaa saabe haybugol mum Sariya Muusaa oo. 29 Naa Laamdo yo Laamdo Yahuudiyankoo6e tan? Wanaa kanko woni Laamdo leji goddi dii duu naa? Kanko jaati woni Laamdo leji goddi dii duu, 30 sabi Laamdo gooto woodi, nanngiroowo taadii6e 6ee fooccitiibe saabe goondinal mum'en, 6e taadaaki 6ee duu

† 3:12 Jabuura 14.1-3; 53.2-4 ‡ 3:13 Jabuura 5.10 § 3:14 Jabuura 10.7

* 3:17 Esaaya 59.7-8 † 3:18 Jabuura 36.2

o nanngiran dum'en fooccitiibe saabe goondinal mum'en.
³¹ Ndennoo, min ittiroo6e Sariya Muusaa oo goondinal naa?
 Fes! Min ittaali mo, min tabintin6e mo!

4

Haala goondinal Ibarahiima

¹ Kodum mbiyaten e Ibarahiima njaati men oo? ² So tawiino nii mo laatike pooccitiido saabe golleeji makko dii, nden omo waawi mantaade. Kaa mo waawaa mantaade yeeso Laamdo. ³ Sabi Binndi dii mbii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorike mo saabe majjum mo pooccitiido.»*
⁴ Golloowo, njo6di mum jatortaake wadaneede moyyere, dum tilsudum. ⁵ Kaa mo fawataa jikke mum e golleeji mum lobbi, pawoowo jikke oo e goondinde Laamdo baawdo nanngirde yeddu6e fooccitiibe oo, kanko, Laamdo jatorto mo saabe goondinal makko ngal mo pooccitiido. ⁶ Nii Daawuuda siforii mbelko'aaku neddo mo Laamdo jatorii pooccitiido tawi walaa golleeji lobbi:

⁷ «Be boofi mum'en njaafaa,
 6e luutti mum'en tosaa,
 mbelii hoore.

⁸ Neddo mo Joomiraado hiisaaki luutti mum,
 welii hoore.»†

⁹ Tama taadiibe 6ee tan njeey oon mbelko'aaku? Tama 6e taadaaki 6ee ngalaa hen? Tama wanaa saabe goondinal Laamdo jatorii Ibarahiima yo pooccitiido? ¹⁰ Ndennoo, hono Ibarahiima worrunoo nde nanngiraa pooccitiido ndee? O taadiido naa o wanaa? O nanngiraama o pooccitiido gila o taadaaki. ¹¹ Taadagol makko duu yo maande holloore fooccitaare makko ndee saabe goondinal o he6iri gila o taadaaki. Hono non, o laatorii njaati goondin6e 6e taadaaki 6ee fuu, yalla 6een duu ana njatoree yo fooccitiibe. ¹² Kasen kanko woni baaba taadiibe 6e kaadaali e taadagol tan, jokku6e laawol makko, kanko baaba men Ibarahiima goondindo Laamdo gila taadaaki oo.

Haala ko Laamdo fodani Ibarahiima

¹³ Laamdo fodanii hokkude Ibarahiima e iwdi mum aduna oo. Wanaa kammari Ibarahiima ana jokki Sariya oo Laamdo fodiri dum, o fodirii dum kammari fooccitaare nde o hokkiri Ibarahiima saabe goondinal mum ndee. ¹⁴ Sabi so tawii jokkude Sariya ana heya neddo faa hokkee ko fodaa koo, goondinal laatike meere, fodoore ndee duu nafataa. ¹⁵ Sabi Sariya oo jukkungo Laamdo waddata, kaa do sariya walaa, boofi duu ngalaa.

* 4:3 Puddoo6e 15.6 † 4:8 Jabuura 32.1-2

¹⁶ Ndennoo, fodoore Laamdo ndee e goondinal fawii, yalla ende laatoo moyyere makko, nde tabitana iwdi Ibarahiima fuu, wanaa jokku6e Sariya 6ee tan, nde tabitana goondinir6e no Ibarahiima goondiniri nii 6ee fuu. Kanko woni njaati meeden en fuu ¹⁷ yeeso Laamdo, no winndorii nii: «Mi wadii ma baaba leji keewdi.»[‡] Ibarahiima goondinii Laamdo guurtinoowo maay6e, biyoowo ko woodaa yo laato. ¹⁸ Do Ibarahiima haannoo tayude jikke doo, don fawi jikke goondini, nii laatorii baaba leji keewdi no Laamdo wiirunoo mo nii: «Hono nii iwdi maa fotata.»[§] ¹⁹ Ibarahiima duu6i mum ana mbaara e teemedere, kaa goondinal makko lo'aali nde o yiinoo terde makko naywii, Saaratu jom suudu makko oo duu naywii yawtii rimde. ²⁰ O sikkitaaki fodoore Laamdo ndee, ko laatii dee, goondinal makko 6eydi he6ude semmbe, mo teddini Laamdo, ²¹ sabi o tayorii Laamdo ana waawi tabintinde fodoore mum. ²² Saabe dum, «Laamdo jatorii mo o pooccitiido.» ²³ Ko Binndi dii mbii «Laamdo jatorii mo o pooccitiido» koo, wanaa kammari makko tan winndorii, ²⁴ ana winndorii kammari meeden enen duu, enen waroo6e jatoreede en foocciti6e, goondin6e Laamdo guurtindo Joomiraado men Iisaa e hakkunde maay6e oo, ²⁵ oon bardaado saabe luutti men, guurtiniraado yalla eden nanngiree en foocciti6e.

5

Haala jam hakkunde men e Laamdo

¹ Nde wonnoo en nanngiraama foocciti6e saabe goondinal, jam wadii hakkunde men e Laamdo kammari Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Kanko udditani en damal hinnee Laamdo mo ngon-den e mum jooni oo, dum laatorike saabe goondinal men ngal. Eden ceyoroo jikke he6ude ngedu e annoora Laamdo. ³ Wanaa dum tan, eden ceyoroo torraaji men duu sabi eden anndi torraaji ndimata mujal, ⁴ mujal ngal rima neddaaku, neddaaku oo rima jikke. ⁵ Jikke oo noo fuurataa, sabi Ruuhu Ceniido mo ndokke-den oo hebbinanii en jilli Laamdo dii.

⁶ Sabi nde en ngalaano semmbe ndee, nden Almasiihu maayani en, enen yeddu6e Laamdo, e ley wakkati mo Laamdo subii oo. ⁷ Ana tiidi neddo jaba maayande goddo fay so oon yo pooccitiido, ana moyya neddo jaba maayande neddo moyyo. ⁸ Kaa Laamdo tabintinanii en jilli mum e men ko Almasiihu maayani en gila en luuttoo6e koo. ⁹ Jooni ko nanngira-den en foocciti6e saabe yiyyam makko dam koo, tayoral en ndadan e jukkungo Laamdo ngoo saabe makko. ¹⁰ Sabi nde ngonno-den en konnee'en Laamdo ndee, Laamdo rewrintinii en e mum

[‡] 4:17 Puddoode 17.5 [§] 4:18 Puddoode 15.5

saabe maayde Biyum oo ndee. Ko ndewrintina-den e makko jooni koo, tayoral en kisiniirte saabe nguurndam Biyiiko oo dam. ¹¹ Kasen duu eden ceyoroo Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, dewrintindo en e Laamdo oo.

No Aadama nannditirta e Almasiihu garoynoodo oo

¹² Jooni, saabe neddo gooto luutti naatiri e aduna oo, kasen duu luutti dii ngaddi maayde. Non maayde ndee yottorii yimbe fuu, sabi 6e fuu 6e luuttii. ¹³ Gila Sariya Muusaa oo jippinaaka, luutti ana ngoodi e aduna oo, kaa so sariya walaa, luutti kiisataake. ¹⁴ Gila e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde heerii. Fay 6e luuttiraali no Aadama luuttudo yamiroore Laamdo 6ee nii duu maayan. Oon Aadama ana nanndita e garoyoowo oo.

¹⁵ Kaa en kaanaa fonndude luuttal Aadama e dokkal Laamdo. Goonga, yimbe heewbe maayii saabe luuttal neddo gooto, kaa hinnee Laamdo buri fuu mawnude, kajum e moyyere nde o wadani yimbe heewbe saabe neddo gooto ndee, dum woni Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Kasen duu en kaanaa fonndude ko dokkal Laamdo waddata koo e ko luuttal neddo gooto waddata koo. Sabi sariya banngal luuttal neddo gooto jukkungo waddi, kaa moyyere Laamdo mawnde caggal luutti keewdi wadi faa yimbe nanngiraa fooccitii6e. ¹⁷ Ko luuttal neddo gooto (dum woni Aadama) waddani maayde laamaade yimbe koo, tayoral heboobe hinnee Laamdo keewdo hokkaa6e fooccitaare 6ee, kajum'en laamoto ley nguurndam saabe neddo gooto (dum woni Iisaa Almasiihu).

¹⁸ Ndennoo, no luuttal neddo gooto waddirani yimbe fuu jukkungo nii, hono non kasen golle pooccitiido mo neddo gooto golli wadirta yimbe fuu nanngiree fooccitii6e hokka dum'en nguurndam. ¹⁹ No salaare neddo gooto wadiri yimbe heewbe luuttoobe nii, hono non dowtaare neddo gooto duu wadiroyta heewbe nanngireede fooccitii6e.

²⁰ Sariya Muusaa oo wardii faa luutti beyda annditeede, kaa do luutti keewi fuu, don hinnee Laamdo burata fuu heewde. ²¹ Hono no luuttal laamorii saabe maayde ndee nii, hono non hinnee Laamdo oo duu laamoroytoo saabe fooccitaare ndee faa naba en to nguurndam nduumiidam dam Joomiraado men Iisaa Almasiihu hokkata en dam.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurtidinde e mum

¹ Ndennoo, kodum mbiyaten? En keddoto e luuttal yalla hinnee Laamdo oo ana beydoo naa? ² Dum waawaa laataade! En maaybe banngal luutti, dum woni en ceertii e majji. Ndennoo hono mbaawraten kasen wuurde e ley luutti? ³ Odon

anndi lootogal men batisima ka66ungal en e Iisaa Almasiihu ngal ha66ii en e maayde mum duu. ⁴ Ndennoo, e ley batisima oo en maaydii e makko en irdaama e makko, yalla no Almasiihu wuurtiri e hakkunde maay6e saabe baawde Baabiraado teddude dee nii, enen duu eden nguurda non nguurndam kesam. ⁵ E ley dum, no ndeentir-den e makko maayde nanndunde e nde makko ndee nii, hono non ndeentirten e makko immital nanndungal e ngal makko ngal. ⁶ Sabi eden anndi ko hiiddi ko woni ley men koo tontidaama e makko dow leggal bardugal, yalla terde men luuttooje dee ana kalkoo, tonngite-den iwde e tonngoode luuttal. ⁷ Sabi maaydo tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, nanngiraama pooccitiido. ⁸ Ko maaydu-den e Almasiihu koo, eden koolii en nguurdan e makko duu, ⁹ sabi eden anndi ko Almasiihu wuurti e hakkunde maay6e koo, maayataa kasen, maayde duu jaalataako mo kasen. ¹⁰ Sabi nde o maayi ndee, o tayii tonngoode luuttal cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuui dii fuu. Jooni e nguurndam makko dam, Laamdo o wuurani. ¹¹ Hono non, onon duu, laatee no maay6e nii banngal luuttal, no wuuran6e Laamdo nii e ha66agol mon e Iisaa Almasiihu ngol.

¹² Ndennoo, pati accee luuttal jaaloo terde mon maayooje dee faa njokkon gidaade majje. ¹³ Pati ndokkee caldi mon dii luuttal, pati ngadon di ka6orde oojaare. Ndokkee ko'e mon Laamdo. Kammari on maaynoo6e, jooni kaa on wuur6e, ngadon caldi moodon dii ka6orde fooccitaare. ¹⁴ Luuttal jaalataako on kasen, sabi on noottii taweede e ley Sariya oo, ko ngon-don e mum dee, e ley hinnee Laamdo.

No yim6e laatortoo golloo6e dowlaniibe fooccitaare

¹⁵ Kodum hen, ndennoo? En luuttan saabe e ley hinnee ngon-den wanaa e ley Sariya naa? Dum waawaa laataade! ¹⁶ Odon anndi so on ngadii ko'e mon e gollande neddo faa dowlano-don dum, on laatiima maccu6e mo dowlanto-don oo. Ndennoo, naa on laatiima maccu6e luutti na6ooji on e maayde, naa on dowlaniima Laamdo na6oowo on e fooccitaare. ¹⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo! Arannde e tonngoode luuttal ngonno-don, kaa jooni odon nii dowlorii berde laabude laawol ngol njanngine-don ngol. ¹⁸ On tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike golloo6e dowlaniibe fooccitaare ndee. ¹⁹ Midu haalda doo no yim6e paamirta nii kammari on njaawaali faamde. No ngadirno-don caldi mon dii e maral tuundi e oojaare faa ngollu-don ko boni nii, jooni ngadiron non caldi mon dii e maral fooccitaare faa ngollon ko senii.

²⁰ Nde ngonno-don e tonngoode luuttal ndee, on laatanooki golloobe downtanii6e fooccitaare. ²¹ Kodum ke6uno-don e majjum? Fay huunde, so wanaa ko kersirton hannde koo, sabi battane majjum yo maayde. ²² Kaa jooni, on tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike gollanoobe Laamdo, odon nguura e senaare. Battane majjum yo nguurndam nduumiidam. ²³ Sabi mbarjaari luuttal yo maayde, kaa moyyere nde Laamdo hokkata ndee yo nguurndam nduumiidam e ley ha66agol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

7

No yim6e tonngitirtee iwde e tonngoode Sariya

¹ Sakiraa6e, mido haaldana on no yim6e anndu6e Sariya Muusaa oo 6ee nii. Odon anndi faa laa6i paca neddo e ley Sariya tawetee so nii ana heddi wuurde. ² Hono nii debbo 6amaado, sariya tonngi dum e gorum oo so nii gorko oo ana wuuri. Kaa so gorko oo maayii, mo tonngitaama iwde e sariya tonngunoodo mo oo. ³ So goddo 6amii mo e ley nguurndam goriiko oo, wiyete mo jeenoowo. Kaa so goriiko oo maayii, sariya oo yoppitan mo, mo wiyataake jeenoowo so mo 6amondirii e gorko goddo. ⁴ Sakiraa6e am, onon duu on maayanii Sariya Muusaa, on iwii e ley mum kammari maayde Almasiihu ndee, on jeyaama e goddo, dum woni Almasiihu mo Laamdo wuurtini e hakkunde maay6e oo yalla eden ngolla ko welata Laamdo. ⁵ Wakkati nde ngonno-don e hiini hoore men ndee, gidaade yonki bonde de Sariya Muusaa oo tekkini dee ana ngolla e terde men faa na6a en to maayde. ⁶ Kaa jooni, en tonngitaama iwde e tonngoode Sariya Muusaa, sabi en maayii banngal Sariya tonngunoodo en oo faa mbaawen gollande Laamdo ley nguurndam kesam tuugiidam e Ruuhu oo, tawee dam tuugaaki e Sariya kiiddo binndaado oo.

No Sariya Muusaa anndiniri ko woni luuttal

⁷ Ndennoo, kodum mbiyaten? Sariya Muusaa oo yo luuttal naa? Wanaa! Kaa noo, Sariya oo anndini kam ko woni luuttal. Sabi mi anndataano ko woni tuuyo so Sariya oo wiyaalino: «Pati tuuye-daa!» ⁸ Luuttal ngal tuugike kadaadi dii, wadi e am sii tuuyooji fuu. Sabi so Sariya walaa, luutti dii yo baatudii. ⁹ Arannde, nde mi anndaano Sariya oo ndee, miin, mido wuurnoo, kaa ko kadaadi dii ngari koo, luuttal laat-tii guurngal, ¹⁰ miin, maay-mi. Jamirooje kaannoodo wad-dande kam nguurndam dee, laatii na6ooje kam to maayde. ¹¹ Sabi luuttal ngal tuugike kadaadi dii, yonji kam, wardi kam di. ¹² Ndennoo, Sariya Muusaa yo ceniido, jamirooje dee duu yo ceniide yo pooccitiide yo moyyude.

¹³ Jooni, ko moyyi waddanii kam maayde naa? Waddanaali! Luuttal woni ko waddani kam maayde. Hono nii ngal annditirtee ngal luuttal jaati, sabi ngal nawtorike ko moyyi faa rima e am maayde. Ndennoo, saabe jamirooje dee luuttal ngal 6anngii ngal luuttal ya66itiingal.

No yimbe njogoraaki semmbe ha6ude e luutti

¹⁴ Eden anndi Sariya Muusaa oo to Ruuhu Ceniido iwi. Kaa miin mi neddo lo'udo mo luutti njaalii. ¹⁵ Sabi mi faamaali ko ngadan-mi koo: ko njidu-mi wadude koo, mi wadataa dum, kaa ko mbaɲu-mi koo, dum ngadan-mi. ¹⁶ So mido wada ko mi yidaa koo, dum ana holla mi jabii Sariya Muusaa oo ana moyyi. ¹⁷ Joonnoo, wanaa miin wadirta non, luuttal gonngal e am ngal wadirta non. ¹⁸ Mido anndi e ley am, dum woni e ley terde am, ko moyyi walaa e mum. Yidude wadude ko moyyi ana e am, kaa mi waawaa wadude dum. ¹⁹ Mi wadataa ko moyyi ko njidu-mi koo, ko boni ko mi yidaa koo ngadan-mi. ²⁰ Kaa so mi wadii ko mi yidaa, wanaa miin gollirta non, luuttal gonngal e am ngal gollirta non. ²¹ Ko taykii-mi hen dee: wakkati fuu mido yidi wadude ko moyyi, kaa ko boni koo hu6indii kam. ²² To ley hakkille am too, Sariya Laamdo oo ana weli kam jaati, ²³ kaa mido maata neesu bondo e ley terde am, ana ha6a e sariya gondo ley hakkille am oo. Neesu bondo oo ana wada kam maccudo luuttal gonngal e terde am ngal. ²⁴ Hee mido yurminii! Homo waawi ittude kam e dee terde na6ooje kam to maayde? ²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu!

Ndennoo miin, e ley hakkille am mi gollanoowo Sariya Laamdo, kaa e terde am mi gollanoowo luuttal.

8

Haala nguurndam ka6biidam e Ruuhu Laamdo

¹ Jooni kaa, jukkungo fuu walaa e ha66ii6e e Iisaa Almasiihu 6ee, ² sabi baawde Ruuhu dokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu dee ittii en e baawde luuttal, kaɲum e maayde fuu. ³ Ko Sariya Muusaa ronki timminde saabe loore terde men koo, dum Laamdo timmini. Faa o tosa luutti o neldi 'Biyiiko jaati dow mbaadi nanndundi e ndi 6i66e aadama luuttoo6e ndii. E mum o jukki luuttal golloowal e ley terde men ngal. ⁴ Dum fuu yalla laa6al ngal Sariya oo yamiri ngal ana hi66a e meeden, enen jokku6e Ruuhu 6e njokkaali e gidaade yonki mum'en 6ee. ⁵ Ha66ii6e e gidaade yonki 6ee, gidaade yonki miilata, kaa ha66ii6e e Ruuhu 6ee, ko Ruuhu jey koo miilata. ⁶ Miilde gidaade yonki mum tan, maayde waddanta neddo, kaa noo, miilde ko Ruuhu jey koo, nguurndam e jam waddanta neddo. ⁷ Sabi miiloowo gidaade yonki mum tan yo

gaŋo Laamdo, sabi joomum dɔwɔntaako Sariya Laamdo oo, ko selli hen dee, waawaa jaati. ⁸ Ha66ii6e e gidaade yonki 6ee mbaawaa welde Laamdo.

⁹ Kaa onon, on ka66ataako e gidaade yonki so Ruuhu Laamdo ana e mon, e Ruuhu oo ka66oto-don. Neddo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oo, waldaa e Almasiihu. ¹⁰ Kaa so Almasiihu wonii e mon, fay so taweede terde mon dee yo maayde saabe luuttal ngal, yonkiiji mon dii kaa yo guurdi kammari on nanngiraama fooccitii6e. ¹¹ Laamdo guurtindo Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e oo, so Ruuhu mum ana e mon, kaŋum jaati hokkata terde mon maayooje dee nguurndam, o hokkiran dum Ruuhu makko gondo e mon oo.

¹² Jooni kaa, sakiraa6e, so won ko tilsinte-den, wanaa jokkude gidaade yonki tilsinte-den. ¹³ So on nguurdii no gidaade yonki ngorri nii fuu, on maayan. Kaa so on mbardii gidaade dee Ruuhu Laamdo oo, on nguuran. ¹⁴ Be Ruuhu Laamdo oo dɔwata 6ee yo 6i66e Laamdo. ¹⁵ Sabi Ruuhu mo Laamdo hokki on oo wadataa on maccu6e faa wartira on e kulol. Ko ke6u-don dee, Ruuhu gadoowo on 6i66e Laamdo. Kanko wadata en noddiren Laamdo «Abba». ¹⁶ Ruuhu oo jaati, kaŋum e 6erde men dee ana ceedoo en 6i66e Laamdo. ¹⁷ So en 6i66e, en ronoobe duu. So en ronoobe ko Laamdo fodi koo, en rondoo6e e Almasiihu. So eden torridee e makko, en ke6idan e makko teddeengal duu.

Haala teddeengal garoyoowal

¹⁸ Midɔ anndi torraaji meeden hannde dii mbaawaa fondeede e teddeengal ngal Laamdo 6annginanta en janngo ngal. ¹⁹ Tagoore ndee fuu ana heppi ɲalaande nde Laamdo 6annginta teddeengal 6i66e mum ndee. ²⁰ Sabi tagoore ndee, baawde na6ooje nde e meere laamotoo nde. Wanaa e sago mayre dum wadaa, Laamdo muuyrunoo dum non. Kaa jikke ana woodi, ²¹ sabi tagoore ndee tonngitete iwde e tonngoode ɲolgol, soottitee he6a ngedu e teddeengal ngal 6i66e Laamdo 6ee ke6ata ngal. ²² Sabi eden anndi, faa jooni tagoore ndee fuu ana uuma ana tampi e naawalla ɲatawere. ²³ Wanaa dum tan, enen he6ir6e Ruuhu Laamdo oo no dokkal Laamdo adiingal nii 6ee duu eden uuma, sabi eden keppe Laamdo soottitaaki terde men dee wada en 6i66e mum. ²⁴ Sabi e ley jikke kisina-den. Kaa jikke ke6aado ɲoottii laataade jikke, sabi neddo fawataa jikke e ko he6i. ²⁵ Kaa so eden pawa jikke e ko en ke6aali tafon, en ndoomiran dum sawraare.

²⁶ Hono non Ruuhu oo waran walla en e loore men duu, sabi en anndaa no kaan-den wadirde duwaawu nii. Kaa Ruuhu oo e hoore mum ɲaaganto en Laamdo, ɲaagoroo uumaali di mbaawaa sifeede e haalaaji. ²⁷ Laamdo kumpitiido ko woni

ley berde men oo duu ana anndi anniya Ruuhu, sabi e sago makko Ruuhu oo jaagirantoo seniibe 6ee.

²⁸ Eden anndi, yidu6e Laamdo noddiraa6e anniya makko 6ee, Laamdo ana wada huunde fuu gollida faa laatanoo dum'en ko moyyi. ²⁹ Sabi 6e Laamdo anndi gila tagaaka 6ee, o hoddiranii dum'en nanndude e Biyiiko oo, yalla Biddo oo ana laatoos hammadiijo sakiraa6e heew6e. ³⁰ Kasen duu 6e o hoddirani 6ee, o noddii dum'en, 6e o noddi 6ee, o nanngirii dum'en fooccitii6e, 6e o nanngiri fooccitii6e 6ee, o hokkii dum'en ngedu mum'en e teddeengal makko.

Haala jilli Almasiihu

³¹ Caggal dum fuu, kodum mbiyaten? So Laamdo ana wondi e men, homo waawi honude en? ³² Kanko, fay Biyiiko oo e hoore mum mo hadaali en, o hokitirii dum kammari men en fuu. Fay huunde hadataa mo hokkude en ko moyyi fuu, o hokkida en dum e mum. ³³ Homo nabata 6e Laamdo subii 6ee sariya? Fay gooto, sabi Laamdo nanngirii 6e fooccitii6e! ³⁴ Homo waawi li6ude 6e e sariya? Walaa, sabi Iisaa Almasiihu maayanii en, ko 6uri dum fuu, o wuurtanii en. Omo joodii jaamo Laamdo omo jaaganoo en. ³⁵ Kodum waawi seenndude en e jilli di Almasiihu yidi en dii? Billaare naa, wemmbera naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, farati naa, naa kaafaawi? ³⁶ Nii Binndi dii mbiiri:
«Saabe maa miden nii kosa maayde

jannde fuu,

miden nanngiraa no baali kirsoytedi nii.»*

³⁷ Dum fuu e taweede, eden kebira jaalogal manngal saabe jiddo en oo. ³⁸ Sabi mido taylori, wanaa maayde, wanaa nguurndam, wanaa malaa'ika'en, wanaa laamu, wanaa ko wari jooni, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe, ³⁹ wanaa baawde gonde dow, wanaa gonde ley, wanaa huunde fuu ko tagaa, fay huunde waawaa seenndude en e jilli di Laamdo wadi e men dii e ley ha66agol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

9

Haala lepol ngol Laamdo subii

¹ Ko kaalan-mi doo koo yo goonga, sabi ko ngon-mi e Almasiihu koo kaaliran-mi, mi fenataa. Hakille am mo Ruuhu Ceniido dowata oo, ana seedanoo kam ² mboy-yonki cattudo, kapum e naawalla duumiido ana e am ³⁻⁴ saabe Israa'iilankoo6e sakiraa6e am 6ee. Mido yelinoo laataade kudaado mi seerta e Almasiihu miin e hoore am so ana nafannoo lepol am ngol. Kam6e ngoni 6e Laamdo wadi

* 8:36 Jabuura 44.23

6i66e mum, holli 6e teddeengal mum. Kam6e njeý aadiiji dii e Sariya Muusaa oo. Kasen duu Laamdo anndinii 6e no rewirtee, wadani 6e podooje mum. ⁵ Lepol am yo iwdi maamiraa6e Israa'ila aranndee6e 6ee, Almasiihu duu banngal 6ii-aadamaaku mum e lepol ngol iwi, kanko woni Laamdo, o tiimdo huunde fuu, yo o yette faa abada. Aamiina.

⁶ Dum wanaa wiide konngol Laamdo ngol laatike meere. Sabi wanaa iw6e e Israa'ila 6ee fuu ngoni Israa'ilankoo6e, ⁷ wanaa iw6e e Ibarahiima 6ee fuu ngoni 6i66e mum jaati. Sabi Laamdo wii Ibarahiima: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri inndi-tortoo innde maa.»* ⁸ Dum woni: wanaa 6i66e Ibarahiima rimiraa6e no yim6e fuu ndimirtee nii ngoni 6i66e Laamdo, rimiraa6e saabe fodoore ndee 6ee nanngiraa no iwdi makko jaati nii. ⁹ Sabi Laamdo fodii dii konngi wii: «Mi wartan e hono oo wakkati mawuuri, Saaratu he6an 6iddo gorko.»† ¹⁰ Wanaa dum tan. Rebekka duu 6amii reedu funee6e. Baaba ma66e yo Isiyaaka, maama men oo. ¹¹⁻¹² Gila 6i66e 6ee ndimaaka sako 6e ngada ko moyyi naa ko boni, nden Laamdo wii Rebekka: «Mawniraado oo laatoto maccudo mipiraado oo.»‡ O wadiri non faa anniya makko banngal su6agol tabita, dum woni: su6agol makko ngol fawaaki e golle yim6e, e Laamdo noddoo6e oo ngol fawii ¹³ no Binndi dii mbiiri nii: «Yaakuuba korsin-mi, Iisuwa koynu-mi.»§

¹⁴ Ndennoo, kodum mbiyaten? Laamdo yo oopiido naa? Fes! ¹⁵ Annii ko o wii Muusaa:

«Mi hinnoto mo muuy-mi hinnaade, mi yurmoto mo muuy-mi yurmaade.»*

¹⁶ Ndennoo, su6agol makko fawaaki e sago neddo naa e golle mum, ko fawii e mum dee, dow Laamdo jurmootodo oo. ¹⁷ Sabi e ley Binndi dii, Laamdo wii Fira'awna: «Ko ngadir-maa-mi kaananke dee, faa mi hollira baawde am e maa, kasen duu faa innde am ooynee e aduna oo fuu.»† ¹⁸ Ndennoo, Laamdo yurmoto mo muuyi, yoornan bernde mo muuyi.

¹⁹ Ana moyya daja biido kam: «So non dum worri, kodum Laamdo felirta yim6e so fay gooto waawaa salaade muuyde makko dee?» ²⁰ Aan neddo oo, kodum ngon-daa faa njeddaa Laamdo? Loonde mahaande ana wiya mahudo dum oo: «Ko saabii so mahir-daa kam nii?» ²¹ Mahoowo loode ana waawi wadude e loope dee ko yidi fuu: e loopal gootal o maha loonde nde gollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, o maha wonnde gollirteende ko wanaa ko hensaa. ²² Haya, fay so taweede Laamdo muuyii 6annginde tikkere mum kapum e

* 9:7 Pudfoode 21.12 † 9:9 Pudfoode 18.10,14 ‡ 9:11-12 Pudfoode 25.23

§ 9:13 Malakiya 1.2-3 * 9:15 Pergu 33.19 † 9:17 Habaakuk 9.16

baawde mum, o muɲanii 6e o tikkani 6ee muɲal cattungal, ɖum woni haandu6e e halkaade 6ee. ²³ O wadiriɲii nii faa o 6anngina annoora makko mawdo dow 6e o yurmotoo 6ee, 6e o lanndinaniɲii gila ko 6ooyi yalla ana ke6a ngedu e annoora makko. ²⁴ Been yim6e ngoni enen 6e o noddi 6ee, wanaa ley Yahuudiyankoo6e 6ee tan, ley leɲi goddi dii duu. ²⁵ Nii Laamdo wiiri ɖum e dewtere annabi Hosee'a:

«Lepol ngol wanaa leɲol am ngol,

mi noddioyan ngol leɲol am,

yim6e 6e korsinaaka 6ee,

mi noddioyan 6e yim6e am horsu6e.

²⁶ Kasen duu do 6e mbiyetenoo 6e nganaa yim6e am doo, don 6e mbiyoytee 6i66e Laamdo guurdo oo.»[‡]

²⁷ Annabi Esaaya duu haalii haala Israa'iilankoo6e, wii: «Fay so 6i66e Israa'iila keewiri no njaareendi geeci nii, seeda ma66e tan hisintee, ²⁸ sabi Joomiraado tabintinan konngol mum faa hi66a e leydi ndii ko yaawi.»[§] ²⁹ Kasen duu nii Esaaya wiirunoo gila arannde:

«Sinndo Joomiraado Jom Sembe oo ɖaldaalino en iwdi, tawanno en laatike no ngeenndi Sodooma nii, en nanndii e ngeenndi Gomoora.»^{*}

No Laamdo nanngirta goondin6e Iisaa 6ee foocciti6e

³⁰ Ndennoo, kodum mbiyaten? Ko mbiyaten annii: yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6e tewtaalino nanngireede foocciti6e yeeso Laamdo 6ee, been ke6i fooccitaare, ɖum woni fooccitaare saabe goondinal. ³¹ Israa'iilankoo6e tewtunoo6e nanngireede foocciti6e yeeso Laamdo saabe jokkude Sariya 6ee ndonkii he6ude nanngireede foocciti6e. ³² Ko saabii? Saabe 6e tewtiraali ɖum goondinal, golle ma66e 6e tewtiri ɖum faa 6e pergitiɲi e «haayre fergitoore ndee» ³³ no haala kaa hippiraa ley Binndi dii nii:

«Mi fawan e Siyona haayre nde yim6e pergitotoo e mum so li6a ɖum'en.

Kaa goondindo nde fuu hersataa abada!»[†]

10

¹ Sakiraa6e, ko njiɖu-mi e 6ernde am jaati, e ko ɲaagotoo-mi Laamdo: Israa'iilankoo6e kisinee. ² Miɖo seedanoo 6e e6e kirana Laamdo sanne, kaa kiram ma66e ɖam walɖaa e faamu. ³ Be ɲaamaali fooccitaare nde Laamdo hokkata neddo ndee, faa 6e piyani ko'e ma66e dabare laataade foocciti6e. Hono nii 6e dɔwtanaaki sariya mo Laamdo darni faa nanngira neddo pooccitiɖo oo. ⁴ Sabi Almasiihu woni timmoode Sariya

[‡] 9:26 Hosee'a 2.25; 2.1 [§] 9:28 Esaaya 10.22-23 ^{*} 9:29 No Sodooma e Gomoora kalkiraa nii winndaama e ley Puɖɖooɖe 19.1-29 [†] 9:33 Esaaya 28.16

Muusaa oo, yalla goondindo Almasiihu fuu ana nanngiree pooccitiido.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

⁵ Ko Muusaa winndi banngal fooccitaare iwnde e Sariya ndee annii: «Neddo fuu jukkudo Sariya oo, wuurdan saabe Sariya oo.»* ⁶ Kaa ko fooccitaare iwnde e goondinal ndee wii koo: pati wii e bernde maa «Homo njabbata dow kammu?» Dum woni faa jippina Almasiihu, ⁷ naa «Homo yahata laakaraa?» Dum woni faa immintina Almasiihu e hakkunde maay6e. ⁸ Ndennoo, kodum fooccitaare iwnde e goondinal wiyata? Dum doo nde wiyata: «Konngol Laamdo ana 6adi maa, engol e hunduko maa, engol e bernde maa.»† Ngol konngol woni kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngal. ⁹ So a seedorike hunduko maa Iisaa yo Joomiraado, a goondinii e bernde maa Laamdo wuurtinii mo e hakkunde maay6e, a hisinte. ¹⁰ Sabi goondindo e ley bernde mum, Laamdo nanngiran dum pooc-citiido, ceedoriido hunduko mum, Laamdo hisinan dum ¹¹ no Binndi dii mbiiri nii: «Goondindo mo fuu hersataa.» ¹² Jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke, 6e fuu 6e Joomiraado gooto, o kebbinoowo moyyereeji makko e noddoo6e mo 6ee fuu. ¹³ Sabi «neddo fuu noddudo innde Joomiraado, hisinte.»‡

¹⁴ Kaa hono 6e mbaawiri noddude mo so 6e ngoondinaali mo? Hono 6e mbaawiri goondinde mo so 6e nanaali kabaaru makko? Hono 6e mbaawiri nande kabaaru makko so baajo-toodo walaa? ¹⁵ Hono yim6e mbaawiri waajaade so nelaaka? Binndi dii mbii: «Huunde fuu 6uraa yiigol waroo6e yottinde Kabaaru Lobbo 6ee ngol woodude.»§ ¹⁶ Kaa wanaa yim6e fuu njabanii Kabaaru Lobbo oo. Annabi Esaaya wii: «Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?»* ¹⁷ Hono nii goondinal he6iraa e nande waaju, waaju duu he6iraa e konngol Almasiihu.

¹⁸ Kaa mido lamndoo dum doo: Israa'iilankoo6e nanaali naa? Be nanii jaati! Nii Binndi dii mbii:

«Daade ma66e nanaama e aduna oo fuu, konngi ma66e njottiima faa hoore leydi.»†

¹⁹ Mido lamndoo kasen: Israa'iilankoo6e paamaali naa? Ley Tawreeta Muusaa Laamdo wii tafon:

«Mi wadan kiron 6e laataaki lejol 6ee, mi wadan tikkanon lejol ngol walaa hakkille.»‡

²⁰ Nden kaa, annabi Esaaya hulaali wiide caggal mum:

«Be tewtaalino kam 6ee tawii kam,

* 10:5 Lewinkoo6e 18.5 † 10:8 Fillitagol Tawreeta 30.12-14 ‡ 10:13 Yo'ila 3.5

§ 10:15 Esaaya 52.7 * 10:16 Esaaya 53.1 † 10:18 Jabuura 19.5 ‡ 10:19 Fillitagol Tawreeta 32.21

6e lamndanaaki kam 6ee,

mi 6annganii dum'en.»[§]

²¹ Kaa banngal Israa'iila, Laamdo wii:

«Nannde fuu mido lanndinii ja66aade lepol caliingol jeddungol ngol.»^{*}

11

No Laamdo holliri ana yurmoo Israa'iilankoo6e

¹ Ndennoo, mido lamndoo: Laamdo yoppii yim6e mum Israa'iilankoo6e 6ee naa? O yoppaali! Sabi miin e hoore am mi Israa'iilanke, mi iwdi Ibarahiima, e suudu baaba Benjamin njeyaa-mi. ² Laamdo yoppaali yim6e mum 6e su6inoo gila arande 6ee. Tama on anndaa ko Binndi dii mbii nde annabi Iliyaasa wullantonoo Israa'iilankoo6e 6ee to Laamdo, wii: ³ «Joomiraado, 6e mbarii annabaa6e maa, 6e ngurjinii ittirde maa sadaka, miin tan gooto heddii, e6e ndaara no 6e mbarda kam.» ⁴ Kodum Laamdo jaabii mo? Dum doo: «Mi moo6tanii hoore am ujunaaji njeddoo gorko 6e cujidanaali tooru wiyeteendu Ba'ala.» ⁵ Hono non, hakkunde yim6e hannde 6ee, ana woodi yim6e seeda 6e Laamdo su6orii saabe hinnee mum. ⁶ Kaa so o su6orike 6e hinnee, en anndan o su6oraaki 6e saabe golle ma66e. So wanaa dum, hinnee Laamdo oo heddataako laataade hinnee hankasen.

⁷ Ndennoo, hono laatii? Ko laatii dee, Israa'iilankoo6e 6ee ke6aali ko ndaartunoo koo, 6e Laamdo su6ii 6ee nii ke6i dum. Wo66e 6ee, 6erde mum'en mbumnaa ⁸ no winndorii nii:

«Laamdo uddii hakkillaaji ma66e,

wumnii gite ma66e, faadinii noppi ma66e.

Faa hannde non worri.»^{*}

⁹ Daawuuda duu wii:

«Yo rewgol ma66e bonngol ngol laatano 6e piccal kanum e yammbuure,

laatanoo 6e fergitere yalla e6e njukkee.

¹⁰ Yo gite ma66e ni66ine pati 6e njiya,

yo cagge ma66e ture faa abada!»[†]

¹¹ Ndennoo, mido lamndoo: ko Yahuudiyankoo6e 6ee pergitii koo, yalla faa 6e caama faa abada naa? Wanaa! Kaa saabe luutti ma66e dii, yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6iri kisindam dam, yalla Yahuudiyankoo6e 6ee ana kira. ¹² So luutti ma66e dii ngaddanii aduna oo ko moyyi, so waasude ma66e goondinde Iisaa duu waddanii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ko moyyi, wanaa haala so Yahuudiyankoo6e 6ee fuu tuubii.

[§] 10:20 Esaaya 65.1 ^{*} 10:21 Esaaya 65
Esaaya 29.10 [†] 11:10 Jabuura 69.23-24

^{*} 11:8 Fillitagol Tawreeta 29.3,

Haala hisineede 6e nganaa Yahuudiyankoo6e

¹³ Jooni, onon 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kaaldan-mi: ko laatii-mi nelaado e moodon koo, mido mantoroo golle mo ndokkaa-mi oo ¹⁴ yaama mi he6a waddude kiram e ley lejol am, faa mi hisina yoga e ma66e. ¹⁵ So woddineede Yahuudiyankoo6e rewrintinii aduna oo e Laamdo, hono laatoytoo so 6e nja66oyaama? Walaa fuu no laatoytoo so wanaa iwde e maayde so naata e nguurndam.

¹⁶ So tamre aranndeere sakkaama Laamdo, tame keddiide dee duu cakkaama. So dadi lekki cakkaama Laamdo, cabe dee duu cakkaama. ¹⁷ Jonnoo, Israa'iilankoo6e ana mba'i no maangoroowi tutaaki ki cabe mum yogaaje caltaa. Aan mo wanaa Yahuudiyanke nanndudo e cabal maangoroowi ki tutaaka, a waddaama a dobaama e maangoroowi kii. Nii ke6ir-daa ngedu e ko iwata e dadi maangoroowi tutaaki kii no cabe godde dee ke6iri nii. ¹⁸ Kammari majjum, pati manta yeeso cabe caltaade dee. Kaa so ada mantoo, anndaa wanaa aan wuurni dadi dii, dadi dii nguurnu maa. ¹⁹ Ana moyya tawee ada wiya: «Cabe caltaama yalla mido dobee do de ngonnoo doo.» ²⁰ Ana selli! Kaa ko de caltiraa dee, rafi goondinal majje, aan ada heddi e dobeede saabe goondinal maa. Ndennoo, pati mawninkina, tawde-daa e kulol Laamdo. ²¹ Sabi so Laamdo dalaali cabe layliije dee, dalataa ma aan duu. ²² Ndennoo, taykita moyyuki Laamdo e janngere mum fuu: omo janngana saame 6ee, kaa omo moyya e maa so nii ada jii6i e kii moyyuki. So wanaa dum, aan duu a saltete. ²³ Israa'iilankoo6e duu, so 6e jii6aali e salaare ma66e ndee, 6e ndoboyte, sabi Laamdo ana waawi dobirde 6e e maangoroowi kii no 6e caltiranoo nii. ²⁴ Ndennoo aan iwdo e maangoroowi ki tutaaka kii oo, so a saltaama iwde e makki a dobaama e maangoroowi tutaaki kii, haala walaa cabe iwde e lekki tutaaki kii, so caltanooma ana mbaawi dobeede e inna mum'en.

No Laamdo yurmortoo yim6e fuu

²⁵ Sakiraa6e, mido yidi anndinde on oo doo sirri, pati yeewron ko'e mon on hakkilante'en: yoga e Israa'iilankoo6e, ko'e mum'en tiidinaa faa nde 6e nganaa Yahuudiyankoo6e goondinoyoo6e 6ee fuu kisinaa. ²⁶ Hono non Israa'iilankoo6e 6ee fuu kisinirtee, no Binndi dii mbiiri nii:

«Kisinoowo oo Siyona iwrata,

mo ittan iwdi Yaakuuba fuu e geddi Laamdo.»[‡]

²⁷ «Dum woni aadi am e ma66e

wakkati mo tosoyan-mi luutti ma66e dii fuu.»[§]

²⁸ Ko 6e calii Kabaaru Lobbo oo koo, Yahuudiyankoo6e 6ee laatorii konnee'en Laamdo kammari mon. Kaa ko Laamdo subii 6e koo, 6e laatike yi66e mum saabe maamiraa6e ma66e.

²⁹ Sabi mimsee walaa e dokkal Laamdo, katum e noddaango mum. ³⁰ No calorino-don Laamdo arannde, kebu-don jooni yurmeende saabe salaare Yahuudiyankoo6e nii, ³¹ hono non, jooni 6e calorii mo yalla e6e keba yurmeende kam6e duu saabe yurmeende nde ngadana-don ndee. ³² Sabi Laamdo uddii yim6e fuu e ley salaare, yalla omo yurmoo 6e fuu.

³³ Hee ngalu Laamdo ana mawni! Hakkilantaaku makko e anndal makko ana luggidi! Fay gooto waawaa annude anniyaaji makko. Fay gooto waawaa faamde laawi makko.

³⁴ Sabi nii winndorii:

«Homo anndi miilooji Joomiraado?

Naa homo waawi laataade howruujo makko?»*

³⁵ «Homo adii hokkude mo sako o yoba dum?»†

³⁶ Sabi, huunde fuu e makko iwi, huunde fuu saabe makko woodiri, huunde fuu kanko woodani. Yo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina!

12

No goondin6e Iisaa kaani wuurdude

¹ Ndennoo sakiraa6e, mido ndaarda on saabe yurmeende Laamdo ndee, cakkee ko'e mon laatoo sadaka guurdo, ceniido, beldo Laamdo. Dum woni dewal ngal kaan-don rewirde mo ngal. ² Pati jemmbee aduna, kaa dalee Laamdo heydintina hakkillaaji mon yalla 6erde mon ana mbaylitoo. Nden, on mbaawan annude muuyde Laamdo: ko moyyi e ko weli mo e ko hi66i.

³ Saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, mido wiya gooto e mon fuu: pati na6ee ko'e mon to on njottaaki. Ko kaan-don wadude dee, yeewron ko'e mon miilooji hakkilantaaku baarooji e goondinal ngal Laamdo etani on ngal.

⁴ Gooto e men fuu ana jogii caldi keewdi, kaa caldi dii fuu ngaldaa golle. ⁵ Hono non, enen e heewde fuu, en neddo gooto e ley ha66agol men e Almasiihu, en fuu eden njeydaa no gooto fuu jeydiri e goddo nii.

⁶ En ndokkaama dokke ceertude de Laamdo hokkiri en moyyere mum. Dokkaado haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum, haaltira ngol no hawrirta e goondinal nii.

⁷ Dokkaado gollande deental goondin6e Laamdo, golla. Dokkaado tinndinde tinndina. ⁸ Dokkaado waajaade waajoo. Dokkitiroowo oo hokkira 6ernde laa6unde. Hooreejo fuu ardoroo soobee. Jurmotoodo yurmoroo neddo dow seyo.

* 11:34 Esaaya 40.13 † 11:35 Ayyuuba 41.3

⁹ Jilli mon dīi laatoo dī ngaldaa e naafigaaku. Ngoddee ko boni, tiidee e ko moyyi. ¹⁰ Njidondiree jilli sakiraagu, gooto fuu teddina banndum faa 6urna dum hoore mum. ¹¹ Pati laatee nattu6e, laatee soobirante'en, ndewiron Joomiraado berde laa6ude, ¹² mbeltee e ley jikke oo, mupee torra, pati ceeree e duwaawu. ¹³ Mballee senii6e Laamdo 6ee e haajuuji mum'en dīi, laatee jippinoobe ho66e, ¹⁴ nduwanee torroobe on 6ee, nduwo-don, pati kudon. ¹⁵ Mbeltodee e weltotoobe 6ee, mboydee e woyoo6e 6ee. ¹⁶ Laatodee miilooji gooti, laatee leydinkinii6e, pati mawninkinee, pati njogoree ko'e mon on hakkilante'en. ¹⁷ So won gadudo on ko boni, pati njo6tee dum. Ndaaree wadude ko yim6e fuu miilii ana moyyi. ¹⁸ Nguurdee e yim6e fuu dow jam so ana waawi laataade, dow no mbaawru-don. ¹⁹ Sakiraa6e horsu6e, pati njo6tanee ko'e mon, ko kaan-don wadude dee, dalee tikkere Laamdo ndee yo6tanoo on. Sabi e ley Binndi dīi Joomiraado wii: «Miin yo6toytoo mi yo6oyan 6e.»* ²⁰ Nii winndorii kasen: «So gaɲo maa yolbii jamminaa dum, so domdīi njarnaa dum. So a wadii nii, a wadan o yaagoo saabe ko o wadi ko boni koo.»† ²¹ Pati dal ko boni jaale, jaalora ko boni koo moyyere.

13

Haala dōwtanaade laamii6e

¹ Yo gooto fuu dōwtano laamii6e 6ee, sabi laamu walaa so wanaa iwrudo to Laamdo oo, kasen duu laamii6e 6ee Laamdo lammini dum'en. ² Saabe dum, neddo fuu calaniido laamu saliima yamiroore Laamdo, caliido yamiroore Laamdo nee jukkete. ³ Gadoowo ko moyyi walaa ko huldata hooree6e 6ee, kuloowo 6e dee, gadoowo ko boni. Ada yidi waasude hulde laamu naa? Ndennoo, wadu ko moyyi, o yette. ⁴ Sabi laamu yo gollanoowo Laamdo faa nafe. Kaa so tawii ko boni ngadataa, hul, sabi wanaa meere laamu wakkorii kaafaawi, o gollanoowo Laamdo faa o tabintina jukkungo mum faade e gadoowo ko boni fuu. ⁵ Ndennoo, waajibi dōwtano-don laamii6e 6ee, wanaa saabe hulde jukkeede tan, pati hakkil-laaji mon piɲa on duu. ⁶ Dum saabii so odon njo6a lampo, sabi laamii6e 6ee e ley golle mum'en nanngugol lampo ngol, 6e gollanoobe Laamdo. ⁷ Ndokkee 6e fuu hakkeeeji ma66e. Ndokkee lampo mo kaan-don hokkude lampo, ndokkon usuru mo kaan-don hokkude usuru, kulon mo kaan-don hulde, teddinon mo kaan-don teddinde.

⁸ Pati pamaande fuu biloo hakkunde mon so wanaa pamaande jilli. Homo fuu rewa banndum jilli. Sabi jiddo neddo hono mum fuu, tabintinii Sariya Muusaa oo. ⁹ E ley

* 12:19 Fillitagol Tawreeta 32.35 † 12:20 Tinndi 25.21-22

dum, dii doo kadaadi: «Pati jeenu, pati naadu hoore, pati wujju, pati tuuye-daa», kanji e jamirooje godde dee fuu ede kawriti e ndee doo yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.» ¹⁰ Jiddo tanaa mum gollataa dum ko boni, ndennoo, jilli tabintinta Sariya oo.

¹¹ Odon anndi wakkati mo ngon-den e mum. Wakkati mo kaan-don finde oo yonii. Sabi jooni kisindam 6uri badaade en diina nde naatuno-den e goondinal ndee. ¹² Jemma oo woddiima, jalooma oo battiima. Ndennoo, njoppen gollude golleeji nimre dii, 6amen kabitorde fooyre, ¹³ nguurden no haaniri, no won6e e fooyre jalooma nii, tawee wanaa e ley wanngiyaare e sigiro e ko sobi e njaahilaaku e poodondiral e haasidaaku. ¹⁴ Boornoree Joomiraado men Iisaa Almasiihu no kaddungal nii, pati kiinnee gidaade yonki mon, pati njokkon de.

14

Haala tewtude ko nabata deental goondin6e yeeso

¹ Nja66ee mo goondinal mum lo'i tawa on jinjiraali dum ko woni e hakkille mum. ² To banngal naamdu, oo ana tawree goondinal faa waawa naamde huunde fuu, tawee ootoo goondinal mum ana lo'i faa waasa naamde tew. ³ Naamoowo tew oo pati yawa mo naamataa tew oo. Mo naamataa tew oo pati jinja naamoowo tew oo, sabi Laamdo jabbiima mo. ⁴ Aan, kodum ngon-daa faa jinjaa gollanoowo goddo? Mo heddoo tarsinaade naa mo saama, yo donngal kalfaado makko oo. Kaa mo tarsinto faa gasa, sabi Joomiraado ana waawi jii6inde mo.

⁵ To banngal jalaade, oodoo ana jogorii jalaade dee ana 6urdi moyyude, ootoo ana jogorii jalaade dee fuu potu. Gooto fuu yo hebu tayoral e ley hakkille mum. ⁶ Burdindo jalaade dee oo wadirii dum kammari Joomiraado. Kasen duu, naamoowo ko yidi fuu oo wadirii dum kammari Joomiraado, sabi o yettan Laamdo. Mo naamataa tew oo wadirii dum kammari Joomiraado, o yettan Laamdo kanko duu. ⁷ Sabi fay gooto e men wuuranaali hoore mum, kasen duu fay gooto e men maayanaali hoore mum. ⁸ So en nguurii, Joomiraado oo nguuran-den, so en maayii, Joomiraado oo maayan-den. So en nguur naa so en maay, Joomiraado oo jey en. ⁹ Sabi Almasiihu maayii, kasen duu wuurtii faa laatanoo wuur6e e maay6e fuu Joomiraado.

¹⁰ Aan, ko wadi so ada jinja sakiike maa goondindo oo? Naa aan, ko wadi so ada yawa sakiike maa goondindo oo? En fuu, en ndaroyto yeeso sarirde Laamdo, ¹¹ sabi ana winndii:

«Joomiraado wii:

« Mi hunorike baawde am:
Koppi fuu kofanto kam,

gooto fuu sellinan miin woni Laamdo. » *

¹² Nden gooto men fuu jaabanto hoore mum yeeso Laamdo.

¹³ Dum nee, pati pelondiren e ko'e men hankasen, 6amee anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergitinde sakiike mon li6a dum. ¹⁴ Saabe Joomiraado men Iisaa mido taylori jaamdu fuu harmaa e hoore mum. Kaa so neddo miilii won harmundu, dum harmanan dum kapum. ¹⁵ So a torrii sakiike maa goondindo oo saabe jaamdu maa, a jokkaali laawol jilli. Pati halku mo Almasiihu maayani oo saabe jaamdu maa nduu. ¹⁶ Ndennoo, ko ke6u-don so taw-don ana moyyi koo, pati waddana yim6e haalde haala mbonka. ¹⁷ Sabi Laamu Laamdo fawaaki e jaamdu naa e yardu, ko fawii e mum dee, fooccitaare e jam e seyo e ley ha66agol men e Ruuhu Ceniido oo. ¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hono non fuu, Laamdo welete dum, yim6e 6ee duu teddinan dum. ¹⁹ Ndennoo, tewten beydude jam hakkunde men, kasen duu homo fuu tewta ko nabata banndum yeeso e ley goondinal.

²⁰ Pati bonnitin golle Laamdo saabe jaamdu. So goonga, jaamdu fuu ana dagii, kaa so jaamdu ndu jaamataa nduu ana li6a sakiike maa, jaamde ndu moyyaa. ²¹ Ko moyyi dee, waasude jaamde tew e waasude yarde doro, kapum e waasude wadude huunde fuu ko fergitata sakiike mum. ²² Huunde fuu ko ngoondin-daa hen, yo laato hakkunde maa e Laamdo. Mo sikkitataako ko woni e hakkille mum, welii hoore! ²³ Kaa neddo fuu cikkitiido e ko jaamata, jukkete, sabi joomum jaamirtaa goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal yo luuttal.

15

¹ Enen sellu6e goondinal 6ee, eden kaani wallude 6e goondinal mum lo'i 6ee, mbaasen tewtude ko weli en tan.

² Gooto e men fuu yo tewtu ko welata tanaa mum, faa oon yaara yeeso e ley goondinal. ³ Sabi Almasiihu tewtaalino ko weli dum, kaa o wii no winndorii nii: «Bonkaaji bonkii6e ma dii e am njani.» * ⁴ Ko winndanoo arannde e ley Binndi dii koo fuu, faa janngina en winndiraa, yalla mupal e berde 6uu6ude de Binndi dii ndokkata en dee ana laatanoo en jikke.

⁵ Yo Laamdo Jom mupal, 6uu6inoowo berde oo, hokku on laataade miilo wooto no Iisaa Almasiihu anndiniri on nii, ⁶ faa teddiniron Laamdo anniya gooto e daande wootere. Sabi kanko Laamdo woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

* 14:11 Esaaya 45.23 * 15:3 Jabuura 69.10

⁷ Nja66ondiree no Almasiihu ja66orii on nii, faa Laamdo teddinee. ⁸ Mido wiya on: Almasiihu warii gollande Yahu-udiyankoo6e faa hollita Laamdo yo koolniido. Sabi Almasiihu tabintinii podooje de Laamdo wadannoo njaatiraa6e Yahu-udiyankoo6e dee ⁹ yalla lepi goddi dii duu ana teddinira Laamdo saabe yurmeende mum, no Binndi dii mbiiri nii:

«Saabe dum, mi jaarete hakkunde lepi,
mi yimete faa teddina innde maa.»[†]

¹⁰ Binndi dii mbii kasen:

«Lepi, mbeltodee e yim6e Joomiraado 6ee.»[‡]

¹¹ Kasen:

«Onon lepi dii fuu, njettee Joomiraado,
yo yim6e fuu njettu mo.»[§]

¹² Annabi Esaaya duu wii:

«Iwdo e Yessa waroyan,
oon immoytoo faa laamoo lepi dii,

di pawoyan jikke majji e makko.»^{*}

¹³ Yo Laamdo Jom jikke oo hebbin on seyo e jam fuu e ley goondinal mon, yalla odon 6eydoo heewde jikke saabe baawde Ruuhu Ceniido oo!

No Pool haaldi kabaaru golle mum

¹⁴ Sakiraa6e am, miin jaati mido taylori odon moyyi sanne, odon keewi anndal, kasen duu odon mbaawi waajondirde.

¹⁵ Kaa ley bataaki oo mido suusi haalande on haalaaji yogaaji faa laa6a faa mi miccintina on di. Mi haaldii non saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ¹⁶ nde wadi kam gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley 6e nganaa Yahuudiyankoo6e ndee. Ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo oo koo yo golle ceniido yalla 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ana laatoo sadaka beldo Laamdo mo Ruuhu Ceniido oo senni. ¹⁷ Ndennoo, e ha66agol am e Iisaa Almasiihu, mido waawi mantoraade gollleeji di ngollan-mi Laamdo dii. ¹⁸ Sabi walaa fuu ko cuusu-mi haalde so wanaa ko baawde Almasiihu tabintini e ley golle am faa waddana 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee dwtanaade Laamdo. Haala am e golle am duu, ¹⁹ Laamdo tabintinirii dum baawde taagumansaaji e kaayde e ley baawde Ruuhu Laamdo oo. Hono non njottinir-mi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo nokkuuje dee fuu gila Urusaliima e seraaji mum faa leydi Illiriya. ²⁰ Kasen duu, gila arannde anniya am yo waajaade Kabaaru Lobbo oo do innde Almasiihu ndee yottanooki pati mi maha dow maadi neddo goddo, ²¹ no Binndi dii mbiiri nii: «Be njottinanooka haala makko 6ee njiyoyan,

[†] 15:9 2 Samuyila 22.50, Jabuura 18.50 [‡] 15:10 Fillitagol Tawreeta 32.43

[§] 15:11 Jabuura 117.1 ^{*} 15:12 Esaaya 11.10

6e nanaalino kabaaru makko ana haalee 6ee
paamoyan.»[†]

Haala anniyaaqi Pool

²² Golle am oo hadi kam warde to moodon too cili keewdi.
²³ Kaa jooni golle oo huu6ii dee doo leyde, kasen duu ko
njidu-mi warde to moodon koo wadii duubi kuurdi jooni.
²⁴ Mido yidi fajude to mon so mido yaha Espaniya, mi wonda e
moodon seeda, njoo6inon kam ko kasindinan-mi e laawol am
ngol.

²⁵ Kaa jooni Urusaliima njahan-mi faa mi walla seniibe
won6e ton 6ee. ²⁶ Sabi deente goondin6e gonde Makedoniya
e Akaya dee anniyike hawrintinde kaalisi faa mballa misiki-
ina'en jeyaa6e e seniibe Urusaliima 6ee. ²⁷ Be anniyorii
dum berde laa6ude, kaa e6e kaani wadande 6een dum duu.
Sabi tawii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6ii ngedu e
moyyereeji di Ruuhu oo hokki Yahuudiyankoo6e 6ee dii, nden-
noo, 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee duu ana kaani feccude
jawle mum'en e Yahuudiyankoo6e 6ee. ²⁸ So dum yawtii,
so mi hokkii 6e ko hawrintinaa koo, mi ya66orto to moodon
too so mido yaha Espaniya. ²⁹ Mido anndi so mido wara to
moodon, mi wardan e barke Almasiihu ki66udo oo.

³⁰ Sakiraa6e, saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu e
saabe jilli di Ruuhu oo hokkata dii, mido ndaarda on: ka6odo-
don e am e ley duwaawuuji mon faade e Laamdo saabe
am, ³¹ yalla mido dada e 6e ngoondinaali won6e Yahuudiya
6ee, kasen seniibe won6e Urusaliima 6ee nja66oo ballal ngal
na6anan-mi dum'en ngal. ³² Hono non, so Laamdo muuyii,
mi yottorto on weltaare, kasen duu mi fowta hakkunde mon.
³³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo wonda e mon, on fuu. Aami-
ina!

16

Jowtaali

¹ Mido haalana on kabaaru bannadii men debbo biyeteedo
Febe, gollanoowo deental goondin6e gonngal ley Kankiriya
oo. ² Nja66oro-don mo e dow innde Joomiraado no seniibe 6ee
kaani wadude nii, kasen duu mballee mo e huunde fuu ko
mo hasindini e mum, sabi kanko duu o wallii heew6e, miin
e hoore am mido hen. ³ Mido jowta Piriskilla e Akilas, golli-
doo6e e am golle Iisaa Almasiihu 6ee. ⁴ Sabi 6e kosii mursude
yonkiiji ma66e faa 6e ndannda yonki am. Wanaa miin tan
yettata 6e, deente goondin6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e dee
fuu ana njetta 6e. ⁵ Mido jowta deental goondin6e kawroowal

[†] 15:21 Esaaya 52.15

galle ma66e ngal fuu. Mido jowta Epaynetus, gido am korsudo oo. Kanko adii goondinde Almasiihu ley leydi Asiya fuu. ⁶ Mido jowta Mariyama tampando on sanne oo. ⁷ Mido jowta Andoronikus e Yuniyas, suudu baabaa6e am wor6e 6e uddidanoo-mi kasu 6ee. Be nelaar6e teddinaa6e, kasen duu kam6e adii kam goondinde Almasiihu.

⁸ Mido jowta Ampiliyatus mo korsinir-mi saabe Joomiraado oo. ⁹ Mido jowta Urbanus, gollidoowo e men golle Almasiihu oo, kajum e Estakis gido am korsudo oo. ¹⁰ Mido jowta Apelles mo goondinal mum Almasiihu horaa so tawaa ana laa6i oo. Mido jowta galle Aristobil. ¹¹ Mido jowta Herodiyon suudu baabaajo am oo. Mido jowta yim6e galle Narsisi ha66ii6e e Joomiraado 6ee. ¹² Mido jowta Tirifena e Tirifosa, 6een yo rew6e gollanoowe Joomiraado. Mido jowta Persis mo korsin-mi, oon yo debbo tampudo sanne e ley gollande Joomiraado. ¹³ Mido jowta Rufus mo Joomiraado subii oo, mido jowta inna makko mo nanngir-mi no innam nii, miin duu. ¹⁴ Mido jowta Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermasa e goondin6e Iisaa wondube e ma66e 6ee. ¹⁵ Mido jowta Filolog e Yuliya, mido jowta Nere e banndum debbo, kajum e Olimpasi, mido jowta senii6e wondube e ma66e 6ee fuu. ¹⁶ Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli. Deente goondin6e Almasiihu dee fuu ana njowta on.

¹⁷ Sakiraa6e, mido ndaarda on, ndeento-don e waddoo6e ceeraagu e pergite saabe salagol mum'en jannde nde ke6u-don ndee, ngoddee 6e! ¹⁸ Sabi yim6e wa'u6e non ngollantaa Joomiraado men Almasiihu, ko 6e ngollanta dee, deedi ma66e dii. Haalaaji ma66e beldi e manooje ma66e jaayde 6e majjinirta hakiilaaji yim6e 6e yoyaa 6ee. ¹⁹ Kaa onon, kabaaru dowtaare mon yottike yim6e fuu. Saabe dum mido weltanii on, kaa mido muuyani on laato-don hakiilante'en banngal ko moyyi, laato-don laa6ube banngal ko boni. ²⁰ Laamdo gad-doowo jam oo wadan niison Ibiliisa ley teppe mon 6ooyataa. Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon!

²¹ Timote gollidiido am oo ana jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoros suudu baabaa6e am 6ee ana njowta on. ²² Miin, Tertiyus, binndando Pool oo 6ataaki oo, mido jowta on saabe ha66agol meeden e Joomiraado. ²³ Gayus, njaatigi am mo deental goondin6e ngal hawrata galle mum oo, ana jowta on. Erasta kalfinaado kaalisi ngeenndi ndii oo ana jowta on, kajum e Kartus sakiike men oo. [²⁴ *]

Jettooje

* **16:24** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 24:Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu. Aamiina!

²⁵Jettooje ngoodanii Laamdo baawdo hokkude on semmbe oo. O hokkiran on dum Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajii-mi oo. Oon Kabaaru Lobbo yo 6anngugol sirri Laamdo cuudanoodo gila arannde ²⁶kaa jooni o 6annginaama. Dewte annabaa6e anndinii dum leji dii fuu no Laamdo duumiido oo yamiri nii, faa di ngoondina Laamdo di downtanoo dum. ²⁷Yo teddeengal woodan Laamdo gooto hakkilante oo faa abada saabe Iisaa Almasiihu. Aamiina!

Bataaki Pool arano faade e Korintunkoo6e

¹ Oo 6ataaki ga amen iwri, miin Pool, kaɲum e sakiike men Sosteni. Miin Pool, mi noddiraado sago Laamdo faa mi laato nelaado Iisaa Almasiihu. ² Miden njowta deental goondin6e Laamdo gonngal ngalluure Korintu.* Laamdo la66inirii on saabe Iisaa Almasiihu, noddii on faa laato-don yim6e mum, onon e noddoo6e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu do mbaawi wonde fuu. Sabi Iisaa yo Joomiraado ma66e, yo Joomiraado men. ³ Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo banngal Korintunkoo6e

⁴ Mido yetta Laamdo saabe mon wakkati fuu dow moyyere makko nde ndokkire-don Iisaa Almasiihu ndee. ⁵ Saabe makko on ke6ii arsuku fuu e ley haala e ley anndal fuu. ⁶ Seedaaku amen haala Almasiihu jii6ii e mon jaati, ⁷ dum wadi so on ɲakoraaka fay dokkal Laamdo gootal e ley doomu-gol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu faa warta. ⁸ Kanko hokkata on semmbe faa do aduna haadi, yalla odon laato 6e ngalaa ɲiɲe ɲannde gartol makko, kanko Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Laamdo yo koolniido, kanko noddi on ka66o-don e Biyiiko Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

Haala poodondiral hakkunde goondin6e

¹⁰ Sakiraa6e, mido ndaarda on dum doo e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu: nanngondiree, laato-don daande wootere, pati ceerton, laato-don hakkille gooto e anniya gooto. ¹¹ Sakiraa6e am, mi narrii yim6e suudu Kolowe poodondiral won hakkunde mon. ¹² Ko njiɲu-mi wiide dee, yogaa6e mon ana mbiya ana ngoodani Pool, wo66e ana mbiya ana ngoodani Apollos,† wo66e duu ana mbiya ana ngoodani Piyeer, wo66e kasen duu ana mbiya ana ngoodani Almasiihu. ¹³ Tama Almasiihu yo pecciido? Tama Pool maayani on dow leggal bardugal, naa e innde Pool lootira-don lootogal batisima? ¹⁴ Mi yettirii Laamdo ko mi lootaali fay gooto e mon lootogal batisima koo, so wanaa Kirispus e Gayus. ¹⁵ Non, fay gooto waawaa wiide e innde am lootira-don lootogal batisima. ¹⁶ Ooho, goonga mi batisiino kasen duu galle Istifanas. Ko yawti dum, mi anndaa yalla mi batisii goddo. ¹⁷ Sabi Almasiihu nelaali kam mi batisa, ko mo neli kam dee, mi haala Kabaaru Lobbo oo, tawa mi haaliraali dum

* 1:2 Golle Nelaabe 18.1-17 † 1:12 Golle Nelaabe 18.24-28

neenal haala, pati maayde makko dow leggal bardugal ndee laatoo meere.

No Almasiihu holliri baawde Laamdo e hakkilantaaku Laamdo

¹⁸ Haala maayde Iisaa dow leggal bardugal yo safiyaaku banngal halkotoo6e 6ee, kaa banngal men enen hisintee6e 6ee, ka baawde Laamdo. ¹⁹ Sabi ana winndii:

«Mi bonnitani hakkilantaaku hakkilante'en 6ee, mi jii6an faamu faamu6e 6ee.»[‡]

²⁰ Ndennoo, hakkilante won ko woni naa? Dunkee Sariya won ko woni naa? Baawdo haala e oo jamaanu won ko woni naa? Wanaa Laamdo waylitii hakkilantaaku oo aduna wadii dum majjere naa? ²¹ Yim6e aduna oo e hakkilantaaku mum'en fuu annditaali no Laamdo holliri hoore mum e ley hakkilantaaku mum nii. Dum saabii so Laamdo yidi hisinirde goondin6e dum 6ee waaju amen nanndudo e safiyaaku oo.

²² Yahuudiyankoo6e ana ndarta kaayde, Yunaninkoo6e ana njidi kapum'en hakkilantaaku. ²³ Kaa enen, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal bardugal mbaajoto-den. Banngal Yahuudiyankoo6e dum metti, banngal leji goddi dum safiyaaku. ²⁴ Kaa banngal noddaa6e 6ee, Yahuudiyankoo6e e leji goddi fuu potu, Almasiihu yo baawde Laamdo yo hakkilantaaku Laamdo. ²⁵ Sabi golle Laamdo mo yim6e njogorii yo safiyaaku oo ana buri hakkilantaaku neddo, kasen duu ko 6e njogorii yo loore Laamdo koo ana buri semmbirantaaku neddo.

²⁶ Yeewee ko'e mon, onon sakiraa6e 6e Laamdo noddii: banngal yim6e, hakkilante'en keewaa e ley mon, jom'en semmbe keewaa e ley mon, iw6e e leji teddudi keewaa e ley mon.

²⁷ Kaa Laamdo su6ike ko aduna jogorii yo safiyaaku koo faa hoyna hakkilante'en 6ee, ko aduna jogorii yo loore koo faa o hoyna ko jogii semmbe koo. ²⁸ O su6ike ko hoyi, ko yawonii, ko jataaka e aduna oo koo faa o wada ko jataa koo yo meere, ²⁹ yalla 6ii-aadama fuu ana ronka mantaade yeeso Laamdo. ³⁰ Kanko ha66i on e Iisaa Almasiihu faa Iisaa laatanii en hakkilantaaku iwdo e Laamdo, laatanii en fooccitaare e senaare e coottitaari ³¹ faa «mantotoodo fuu mantoroo golle Joomiraado» hono no winndorii nii.

2

Haala hakkilantaaku Laamdo

¹ Sakiraa6e, miin, nde ngarnoo-mi to mon faa mi waa-joo on goonga Laamdo teddudo oo ndee, mi waajoraaki on haalaaji beldi, mi waajoraaki on hakkilantaaku yim6e. ² Sabi mi fellisiino mi waajataako on fay huunde so wanaa haala Iisaa Almasiihu e tonteede mum e leggal bardugal. ³ Nde

[‡] 1:19 Esaaya 29.14

ngondunoo-mi e mon ndee, mido lo'i, mido huli, mido siɲɲa sanne. ⁴ Haala am e waaju am fawanooki e neepal haala jaalotoongal neddo. Ko dum fawinoo e mum dee, baawde de Ruuhu Ceniido hollata dee ⁵ pati goondinal mon fawoo e hakkilantaaku yimbe, fawoo e baawde Laamdo.

⁶ Dum e taweede, miden mbaajoo hakkilantaaku hakkunde jii6ube e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku oo doo aduna min mbaajotoo naa hakkilantaaku jom'en baawde halko-too6e e ley oo doo jamaanu – ⁷ hakkilantaaku Laamdo min mbaajotoo. Hakkilantaaku oo yo goonga teddudo cuudaado yimbe mo Laamdo fodani en gila aduna tagaaka faa naaten e teddeengal mum. ⁸ Fay gooto e adunankoo6e laamii6e bee anndaa oo hakkilantaaku, sabi sinndo e6e anndunoo mo, 6e tontataano Joomiraado teddudo oo. ⁹ Kaa nii winndorii:

«Ko yitere yiyaali nowru nanaali,
e ko hakkille waddaali abada,

dum jaati woni ko Laamdo moyyinani yidu6e dum.»*

¹⁰ Kaa enen, Laamdo hollirii en dum Ruuhu Ceniido. Oon Ruuhu ana yiya fuu, fay ko luggidi to Laamdo. ¹¹ Homo waawi anndude neddo faa laaba so wanaa yonki wonki e mum kii? Laamdo duu hono non, fay gooto anndaa mo faa laaba so wanaa Ruuhu gondo e makko oo. ¹² Enen, wanaa adunankaaku ke6-den, Ruuhu iwdo e Laamdo oo ke6-den, yalla eden annda moyyere nde Laamdo wadani en ndee fuu. ¹³ So miden mbaajoo dum, min nawtortaako haalaaji di hakkilantaaku 6i66e aadama waajotoo min dii – haalaaji di Ruuhu oo waajotoo dii min nawtortoo. Hono non min pamminirta he6ube Ruuhu 6ee goongaaji Ruuhu dii. ¹⁴ Mo he6aali Ruuhu Laamdo oo waawataa ja66aade kulle oon Ruuhu, sabi de safiyaaku do joomum. O waawataa faamude de, sabi Ruuhu oo tan waawi hollude no kulle dee carirtee. ¹⁵ Neddo ke6udo Ruuhu oo, ana waawi sarde fuu, kaa fay gooto waawaa sarde dum. ¹⁶ Sabi nii Binndi dii mbiiri:

«Homo anndi anniya Joomiraado oo?

Homo waawi waajaade dum?»†

Kaa enen, anniya Almasiihu oo njogi-den.

3

Haala gollanoo6e Laamdo

¹ Miin noo, sakiraa6e, mi waawaa haalirande on hono no on he6ube Ruuhu Ceniido nii. No kaaliran-mi on dee, hono no on adunankoo6e nii, hono no on cukaloy keccoy e ley goondinal Almasiihu ngal nii. ² Biraadam ndokku-mi on, wanaa paamdu tekkundu, sabi on mbaawanaano ndu.

* 2:9 Esaaya 64.3 † 2:16 Esaaya 40.13

Fay jooni duu, on mbaawanaa ndu, ³ sabi adunankaaku tan nguurdu-don tafon. Ko haasidaaku e poodondiral woni hakkunde mon koo, wanaa dum ana holla e oo doo aduna njeya-don? Wanaa edum holla nguurndam bii-aadama nguur-don naa? ⁴ So gooto e mon wii Pool woodani, goddo kasen wii Apollos woodani, wanaa dum ana holla miilooji oo doo aduna njokku-don?

⁵ Ko Apollos woni? Ko Pool woni? Min gollanoobe Laamdo tan, gooto fuu ko Joomiraado hokki dum. E juude amen ngoondin-don. ⁶ Miin, mi tutii, Apollos yarnii, kaa Laamdo woni mawninoowo. ⁷ Hono non, tutudo oo e jarnudo oo fuu nganaa hen fay huunde, Laamdo mawninoowo oo tan woni fuu. ⁸ Tutudo oo e jarnudo oo fuu potu, homo e maŋŋe fuu barjete ko waarata e tampere mum. ⁹ Sabi minen min gollidoobe e Laamdo, onon on ngesa Laamdo, on maadi Laamdo.

¹⁰ Kammari moyyere nde Laamdo wadani kam ndee, mi asii gasol no mahoowo hakkilante wadata nii, mi wadii mahol aranol. Jooni goddo ana maha e maggol. Kaa gooto fuu wada hakkille e no mahirta nii. ¹¹ Sabi fay gooto waawaa wadude mahol gonngol so wanaa aranol ngol, kanngol woni Iisaa Almasiihu. ¹² Neddo ana jiba e maadi aranndeeri ndii kanje naa cardi naa kaaye dime naa ledde naa hudo naa gawye. ¹³ Nannde gartol Almasiihu, neddo fuu sariya bannginan fayda golle mum, sabi nden, neddo fuu yiite bannginan golle mum, holla gooto fuu fayda golle mum. ¹⁴ Mo golle mum heddii daraade dow mahol aranol ngol, heŋan mbarjaari. ¹⁵ Kaa mo yiite ngee jaami golle mum, waasii mbarjaari mum, kaa kapum hisinte, ana wa'i no cobbitiido e yiite nii.

¹⁶ Tama on anndaa on suudu Laamdo, kasen Ruuhu Laamdo oo ana e mon? ¹⁷ Ndennoo, neddo fuu kalkudo suudu Laamdo nduu, Laamdo halkan dum. Sabi suudu Laamdo nduu yo seniindu, kasen duu onon ngoni suudu nduu.

¹⁸ Pati fay gooto jaayra hoore mum. Miildo e mon yo hakkilante e oo aduna fuu yo laato safi, yalla ana laato hakkilante jaati. ¹⁹ Sabi hakkilantaaku e oo aduna yo safiyaaku yeeso Laamdo. Sabi ana winndii: «Laamdo nanngiran hakkilante'en 6ee hiila mum'en.»* ²⁰ Ana winndii kasen: «Joomiraado ana anndi miilooji hakkilante'en 6ee, omo anndi di meere.»† ²¹ Ndennoo, pati fay gooto mantoro yimŋe, sabi onon njey fuu: ²² Pool e Apollos e Piyeer, kapum e aduna oo, nguurndam e maayde, hannde e janngo, fuu onon njey. ²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu duu, Laamdo jey dum.

* 3:19 Ayyuuba 5.13 † 3:20 Jabuura 94.11

4

Haala golle nelaarabe Almasiihu e tampereeeji mum'en

¹ Ndennoo, njogoree min min gollanoobe Almasiihu, njogoree min min halfinaabe goongaaji Laamdo tedduu cuudaadi dii. ² Kalfinaado, hoolaare tan ndaardaa. ³ Jooni, banngal am, so on pelii kam naa so mi darnaama e sarirde bi66e aadama wiyoo6e mi wanaa koolniido, walanaa kam baasi. Mi felataa hoore am duu jaati. ⁴ So goonga nii, fay so mi walaa ko mi felda hoore am, dum wadataa kam mi pooccitiido. Joomiraado woni caroowo kam. ⁵ Saabe dum, pati pelee fay gooto fade wakkati oo yottaade, fade Joomiraado oo warde. Kanko yaltinta ko suudinoo e nimre, kanko 6annginta ko woni e berde yim6e. Nannde nden, gooto fuu he6an e Laamdo jettooje de foti he6ude.

⁶ Sakiraa6e, haalaaji dii fuu mi fawii dum dow amen miin e Apollos kammari moodon, yalla miden laatanoo on misaalu, paamon pati njawton ko winndii koo, tawa on mawninkinaaki e ja6ande oodoo e salanaade ootoo. ⁷ Ndennoo homo burnu maa wo66e bee? Kodum njogi-daa ko a hokkaaka? Ko njogi-daa fuu a dokkaado, ko wadi so ada mantaroo dum hono dum wanaa dokke Laamdo?

⁸ Woy on kaarii, woy on ke6ii arsuku, woy on laamiima, minen min laamaaki! Haya miden njidi laamo-don jaati, yalla miden mbaawa laamodaade e mon minen duu! ⁹ Sabi ana nanndani kam, minen nelaarabe bee, Laamdo heedini min cag-gal no saraabe waretee6e nii. Sabi min laatike fijirtee6e yeeso aduna oo fuu: yeeso malaa'ika'en e yim6e fuu. ¹⁰ Min majju6e saabe Almasiihu, onon on hakkilante'en e ha66agol mon e Almasiihu. Min lo'u6e, onon on jom'en semmbe. Min hoynaa6e, onon on teddinaa6e. ¹¹ Fay wakkati mo ngon-den e mum jooni oo, min ceeraali e yolbere e domka e kolndam e fiyeede, kapum e yiilaaru, ¹² miden tiinnitoo wuurdude semmbe terde amen. So min njennaama, min nduwoto. So min torraama, min mujan. ¹³ So min jo'aama, min mbaaltinan hakkillaaji joomum'en. Faa jooni miden njogoraa no mbuuwdi nii ley aduna oo, hono tuundi ndi yim6e fuu mbedotoo.

¹⁴ Mi winndiraali dum faa mi hersina on, ko mbinndirmi dum dee, faa mi jannginira on no sukaa6e am horsu6e nii. ¹⁵ Fay so taweede e ley ha66agol mon e Almasiihu odon njogii dowoo6e ujunaaji ujunaaji, on keewaa baabiraa6e kaa. Sabi e ha66agol mon e Almasiihu, miin laatii baaba mon nde mbaajii-mi on Kabaaru Lobbo oo ndee. ¹⁶ Dum wadi so mido ndaarda on jemmbon kam. ¹⁷ Dum wadi duu so nel-mi e mon Timote 6iyam korsudo koolniido e ley ha66agol mum e Joomiraado. O miccintinan on laawi di njokku-mi saabe

Almasiihu e no mbaajortoo-mi diin laawi nii nokku fuu e ley deente goondinŋe dee fuu. ¹⁸ Won e mon mawninkiniibe dow jikkude mi warataa to mon. ¹⁹ Kaa ɓooyataa mi waran to mon so Joomiraado jaɓii. Nden mi humpitoto ko wanaa haala mawninkiniibe ɓee tan, mi humpitoto baawde mum'en duu. ²⁰ Sabi Laamu Laamdo wanaa haala tan, yo baawde. ²¹ Hono njid-don mi warda e mon? Sawru naa jilli e newaare?

5

Haala ko yaannii hakkunde goondinŋe

¹ Haya, ko sobi nanaama wadii hakkunde mon. Hono ndee somnde wadaali fay hakkunde heeferɓe: gooto e mon ana wondi e jom suudu baam mum! ² Kasen duu oɗon mantoroo dum! Ko kaanno-don wadude dee, metteede dum, yalla oɗon itta gaduɗo oo golle bonɗo e hakkunde mon.

³ Miin, mido woddorii on banngal terɗe, kaa mido battorii on e hakkille. Gila jooni hono no mi tawaado ton nii, mi sarii gaduɗo golle oo. ⁴ So on kawritii e dow innde Joomiraado men Iisaa, hakkille am ana tawdee e mon, baawde Joomiraado men Iisaa duu ana e men, ⁵ yo oon neddo wade e juude Ibiliisa, terɗe mum kalkee, yalla yonki mum ana hisinee jannde gartol Joomiraado.

⁶ So goonga dee, on ngalaa ko mantoro-don fey! Tama on anndaa yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiibaandi fuu? ⁷ Laɓɓinee ko'e mon, itton yuufinirdi kiinndi ndii hakkunde mon, yalla oɗon laatoo conndi farani njiibaandi keyri ndi walaa yuufinirdi. Non ngorru-don jaati, sabi layyaari men iidi Paska ndii hirsama, dum woni Almasiihu. ⁸ Ndennoo, teddiniren iidi oo ko wanaa luutti e bone hono no yuufinirdi kiinndi naa yuufinirdi coɓundi naa mbonndi. Teddiniren mo buuru mo walaa yuufinirdi, buuru laaɓal kaɗum e goonga.

⁹ E ɓataaki mo mbinndunoo-mi e mon oo, mi wii on e ley makko pati nawtondiron e soɓuɓe. ¹⁰ Nde mbiinoo-mi non ndee, mi faandoraakino soɓuɓe wonɓe e oo doo aduna ɓee fuu, naa haasidi'en fuu naa wuyɓe fuu naa rewoɓe tooruuji fuu. So non fii worri, waajibi njalton aduna oo. ¹¹ Ko njidunoo-mi wiide on, pati nawtondiron e innditortoodo sakiike tawee yo coɓuɗo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa jo'owoo yimɓe naa jaroowo doro naa gujjo. Baado hono non, pati jaamdon e mum duu. ¹²⁻¹³ Sabi ɓe ngalaa e ley deental goondinŋe Laamdo ngal ɓee, wanaa miin sarata ɓe, Laamdo sarata ɓe. Kaa wonɓe ley deental goondinŋe Laamdo

ngal 6ee, onon carata dum'en. Sabi nii winndorii: «Ittee neddo bondo oo e ley mon.»*

6

Haala gullondiral hakkunde sakiraaŋe goondinŋe

¹ So luurral wadii hakkunde mon, hono joomum'en cusirta wullitaade oojiibe 6ee njoppa fooccitiibe 6ee? ² Tama on anndaa fooccitiibe 6ee caroyta aduna oo? Ndennoo, so onon fooccitiibe 6ee caroyta aduna oo, hono ndonkirtan sarde kulle pamare dee? ³ Tama on anndaa enen caroyta malaa'ika'en 6ee? Sako kulle dam doo nguurndam! ⁴ Ndennoo, so luurral wadii hakkunde mon banngal kulle aduna, ko saabii so odon ngullitoyoo 6e deental goondinŋe ngal jataaki 6ee? ⁵ Faa njaago-don mbiiru-mi non. Tama on ngalaa fay hakkilante gooto baawdo sarde sakiraaŋe luurruŋe? ⁶ Ee, goondindo wullanoo goondindo banndum, tawa to 6e ngoondinaali!

⁷ Haya, ko cardaton e mum hakkunde mon koo duu yo ayiibe bondo jaati. Ko saabii so on cuŋaaki mupude toonange? Ko saabii so on cuŋaaki mupude boleede? ⁸ Kaa onon toonata, onon ɓolata fay sakiraaŋe mon.

⁹ Tama on anndaa oojiibe naatataa e Laamu Laamdo oo? Pati njaayree ko'e mon: soɓuŋe e rewoŋe tooruuji e jeenoŋe e luudunkooŋe ¹⁰ e wuyŋe e haasidi'en e yaroŋe doro e jo'oŋe yimŋe e yanoŋe, fay gooto e 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ¹¹ Yoga mon laatinoke hono non, kaa jooni on lootaama on laaɓii, on nanngiraama fooccitiibe saabe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, kaɓum e Ruuhu Laamdo men oo.

No goondinŋe kaaniri teddinirde Laamdo terde mum'en

¹² Odon mbiya: «Huunde fuu ana daganii kam.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga «huunde fuu ana daganii kam», kaa mido salii huunde fuu mara kam. ¹³ Odon mbiya: «Naamdu jey reedu, reedu jey naamdu.» Ooho, kaa Laamdo halkan di dii fuu. Terde ɓii-aadama tagiraaka kammari ko sofi, ko de tagiraa dee, faa de ndewa Joomiraado, Joomiraado duu hayba de. ¹⁴ Laamdo immintindo Joomiraado men iwde e maayde oo, immintiniran en enen duu e baawde mum. ¹⁵ Tama on anndaa terde mon ngoni caldi Almasiihu? Ndennoo, ana dagoo mi ɓama caldi Almasiihu dii mi wada dum caldi debbo coottoowo hoore mum? Abada! ¹⁶ Tama on anndaa piilondirdo e debbo coottoowo hoore mum fuu, laatodike e mum terde goote? Sabi ana winndii: «Be diɗon fuu

* 5:12-13 Fillitagol Tawreeta 13.6; 17.7

6e laatoto neddo gooto.»* 17 Kaa ka66ondirdo e Joomiraado laatodike e mum ruuhu gooto. 18 Ndogee ko sobi! Luuttal fuu ngal neddo luutti, takkataako e terde mum. Kaa cobindo hoore mum toonii terde mum. 19 Tama on anndaa terde mon dee ngoni suudu Ruuhu Ceniido gondo e mon mo Laamdo hokki on oo? Wanaa onon njey ko'e mon, 20 sabi Laamdo soottitorii on coggu tiidudo. Ndennoo, teddiniree Laamdo terde mon dee.

7

Haala dewgal

1 Jooni kaa mido yidi jaabaade lamndi di mbinndan-don kam dii. Goonga, ana moyyi e gorko waasude 6amde debbo. 2 Kaa pati fijirde wada, gorko fuu yo tawre debbo, debbo duu tawree gorko. 3 Yo gorko hokku genndum hakke mum, debbo duu hokka gorum hakke mum. 4 Debbo jeyaa terde mum, gorum jey de. Gorko duu hono non, jeyaa terde mum, genndum oo jey de. 5 Pati fay gooto e mon salanoo goddo so wanaa tawee e dow kawral mon wakkati keertaado faa kebon no jaagoro-don Laamdo. Kaa caggal dum, keddo-don wuurdude no haaniri nii pati mbaason nantaade so Ibiliisa seytoo on. 6 Ko kaalan-mi on doo koo, wanaa ko tilsii, mi kolludo on laawol lobbol nii. 7 Miin, mido yidi yimbe fuu laatoo hono am, kaa gooto fuu no Laamdo hokkiri dum: yoga hokkiraa nii enne, yoga hokkiraa nii too.

8 Faade e 6e bamaali e 6e bamaaka, kapum e rewbe 6e worbe mum'en maayi, mido wiya worrude no am nii buri moyyude e mum'en. 9 Kaa so tawii 6e mbaawaa nantaade, 6e ndewla, sabi dum buri joodoraade nii tan ana maaya muuyo.

10 Wonbe e dewle 6ee, mido yamira dum'en ndee yamiroore nde iwaali e am, iwnde e Joomiraado: debbo haanaa seerde gorum. 11 So taweede mo seerii oon yo heddoro non, naa duu o warta e mum. Gorko duu haanaa seerde genndum.

12 Kaa wo66e 6ee, miin e hoore am haalanta dum'en, wanaa Joomiraado: so goondindo iisaa ana jogii debbo mo goondinaali tawee debbo oo ana yarrii wondude e makko, pati o seera dum. 13 Naa so debbo goondindo ana dewlaa gorko mo goondinaali tawee gorko oo yarrii wondude e makko, pati o seera dum. 14 Sabi gorko mo goondinaali oo ana la66iniree genndum, kasen duu debbo mo goondinaali oo ana la66iniree gorum. So wanaa dum, 6i66e mon laatoto 6e anndaa Laamdo, tawee nee 6e senii6e. 15 Kaa mo goondinaali, so yidii seerde goondindo oo, yo seer. Goondindo oo kaa, so debbo so gorko, tilsinaaka e dewgal ngal, sabi Laamdo noddii

* 6:16 Puddoode 2.24

en faa nguuren e jam. ¹⁶ Debbo goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gora? Gorko goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gennda?

No gooto fuu haani worrude no Joomiraado feccirani dum nii

¹⁷ Dum nee, yo gooto fuu wuurdy no Joomiraado feccirani dum nii, no worrunoo nde Laamdo noddidum ndee. Dum njamir-mi deente goondin6e dee fuu. ¹⁸ Tawaado yo taadiido nde Laamdo noddidum ndee, pati tewta bonnitidde ko taadaa koo. Noddaado so tawi taadaaki, pati taado. ¹⁹ Taadaade e waasude taadaade fuu walaa ko nafata, ko nafata dee, jukkude jamirooje Laamdo. ²⁰ Yo gooto fuu heddoro no worrunoo wakkati nde Laamdo noddadata dum ndee. ²¹ Nde noddete-daa ndee, so tawii a diimaajo, pati dum laatane sugulla. Kaa so a hebii laawol no ndimdiraa, rimdu. ²² Sabi maccudo mo Joomiraado noddidum, laatike coottitaado Joomiraado. Dimo noddaado duu, laatike diimaajo Almasi-ihu. ²³ On coottitoraama coggu tiidudo, ndennoo pati laatee maccube yim6e. ²⁴ Sakiraa6e, gooto fuu no worrunoo nde noddetee ndee, yo heddoro non yeeso Laamdo.

Haala dewlude e waasude dewlude

²⁵ Banngal yim6e 6e ndewlaali 6ee, mi walanaa 6e yamiroore iwnde to Joomiraado, kaa mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraado wadi koolniido oo: ²⁶ saabe torraaji jooni dii, mido miila neddo heddoro no worri nii 6uri moyyude e mum. ²⁷ So dewgal won hakkunde maa e debbo, pati tewtaa tayude ngal. So dewgal walaa hakkunde maa e debbo, pati tewtaa debbo. ²⁸ Kaa so a 6amii duu, a luuttaali. Mboomri duu so 6amaama, luuttaali. Kaa naatu6e e dewle 6ee billoto e nguurndam mum'en, mi yidanaa on dum. ²⁹ Sakiraa6e, ko kaalunoo-mi koo annii: wakkati oo 6adike. Jooni, yo 6am6e 6ee mba'u no 6amaali nii, ³⁰ woyoo6e mba'a no mboyaali nii, welti6e mba'a no mbeltaaki nii, soodo6e mba'a no njogaaki nii, ³¹ he6oo6e e oo doo aduna mba'a no meedaali he6ude e makko nii. Sabi oo doo aduna no wa'i nii, annii yawta.

³² Ko njidu-mi dee, ceerton e sugulla. Mo dewlaali, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, ko welata Joomiraado tewtata. ³³ Kaa dewludo, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata genndum tewtata, ³⁴ joomum fecciima. Hono non, mo 6amaaka, kapum e mboomri, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, yalla terde mum e yonki mum fuu ana cenoo. Kaa 6amaado, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata gorum tewtata. ³⁵ Faa nafa on mbiiru-mi non, wanaa

faa tonnga on. Midó yidi nguurdon no kaan-don wuurdude nii, ka66o-don e Joomiraado, tawa hakkillaaji mon peccaaki.

³⁶ So muuyo mawnii e neddo sanne faa huli pati ronka nantaade e cabbaado mum, miila dewgal ngal ana haani timmineede, yo ngal timmine no joomum yidiri nii, luuttaali.

³⁷ Kaa so gorko fellisii e bernde mum fuu tawa tilsinaaka, faa 6ami anniya huurtintaa cabbaado mum, so ana waawi nantaade, wadii ko moyyi. ³⁸ E ley dum, kuurtindo cabbaado mum wadii ko moyyi, kaa mo huurtinaali cabbaado mum 6uri wadude ko moyyi.

³⁹ Debbo 6amaado yo ka66aado so nii gorum ana heddiu wuurde. Kaa so goriiko oo yawtii, mo o yidi fuu ana waawi 6amde mo, yo tawe e laawol Joomiraado ngol tan. ⁴⁰ Dum nee, so o heddiima e ngoortaalaaku o 6urata welde hoore. Dum woni miilo am, kasen duu mido miila miin duu, mi he6ii Ruuhu Laamdo.

8

Haala tew cakkanaado tooruuji

¹ Jooni mido jaaboo lamndal mon banngal tew cakkanaado tooruuji dii. Eden taylori «en fuu eden njogii anndal». «Anndal» nee waddan mawninkinaare, jilli ngoni ko na6ata deental goondin6e ngal yeeso. ² Neddo fuu miiludo ana anndi huunde, anndaa tefon no haani anndirde. ³ Kaa neddo fuu jiddo Laamdo, Laamdo ana anndi dum.

⁴ Ndennoo e banngal jaamugol tew cakkanaado tooruuji, eden anndi «so goonga, ley aduna, tooru wanaa fay huunde», «Laamdo walaa so wanaa gooto oo». ⁵ Sabi fay so ko yim6e mbiyata rewetee6e koo ana ngoodi dow kammu e dow leydi – so goonga, wiyetee6e «rewetee6e» e «joomiraabe» keewii – ⁶ enen, banngal men, Laamdo gooto tan woodi, Baabiraado tagudo huunde fuu mo nguuran-den oo. Kasen Joomiraado gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii oo, mo ke6ir-den nguurndam oo.

⁷ Kaa wanaa yim6e fuu paami dum tefon. Yogaabe woownoo6e rewde tooruuji, faa hannde e6e jaama tew cakkanaado tooruuji e miilde tew oo tooruuji jaati njey dum. Dum wadata so e6e miila 6e co6an, tawi 6e mbaawaa seenndude goonga e pene. ⁸ Tayoral, jaamdu 6attintaa en Laamdo. So en jaamii, nafataa en fay huunde, so en jaamaali, bonnantaa en fay huunde. ⁹ Goonga, on ndokkaama laawol faa mbaawon jaamde huunde fuu. Kaa ndeentee pati ngol laawol li6a 6e jii6aali e ley goondinal 6ee. ¹⁰ Sabi aan anndudo goonga oo, so lo'udo yii ma ada jaama ley suudu tooru,

hakkille mum hokkataa dum jaamde tew cakkanaado tooru-
 uji kajum duu naa? ¹¹ Hono non, oon sakiike men lo'udo
 mo Almasiihu maayani oo, halkortoo saabe anndal maa ngal.
¹² So on toopirii non sakiraa6e 6e jii6aali e ley goondinal 6ee,
 so on njii6ii hakkillaaji ma66e, on luuttii Almasiihu. ¹³ Dum
 nee, so tawii jaamdu ana li6a sakiike am, mi jaamataa kasen
 tew abada, pati mi li6a sakiike am.

9

Haala ko nelaado foti wadaneede

¹ Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nelaado naa? Mi
 yiyaali Joomiraado men Iisaa naa? Goondinal mon, wanaa
 e ley golle mo ngollan-mi Joomiraado oo iwi naa? ² Fay so
 banngal yogaa6e mi wanaa nelaado, banngal mon onon mi
 nelaado, sabi ko ngoondin-don Iisaa koo ana holla Joomiraado
 neli kam jaati.

³ Annii ko mbiyan-mi feloo6e kam 6ee: ⁴ min kaandaa e
 hebude jaamdu e yardu e ley golle amen naa? ⁵ Min kaandaa
 e na6orde rew6e amen no nelaabe wo66e 6ee nii naa? No
 mijiraa6e Joomiraado 6ee nii, kajum e Piyeer? ⁶ Naa miin
 e Barnabas tan ngoni haan6e gollude faa ke6a no nguurda?
⁷ Homo e mon yii sordaasi jo6oowo hoore mum? Homo woni
 demoowo mo jaamataa ko hetti e ngesa mum? Homo woni
 duroowo mo yarataa kosam sewre mum?

⁸ Ko kaalan-mi koo, e dow miilooji yim6e tan fawii naa?
 Sariya oo yamiraali dum naa? ⁹ Sabi nii winndiraa e Sariya
 Muusaa: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude
 gawri.»* Ga'i alooji dii tan ngoni ko Laamdo wattani hakkille
 naa? ¹⁰ Tama wanaa saabe men o haalirta? Goonga, enen
 mbinndanaa ngol konngol, sabi demoowo e tappoowo fuu
 ana ngollira jikke hebude ngedu mum'en. ¹¹ Min aawii e mon
 kulle ruuhunkooje. So min kettii e mon kulle adunankooje,
 yalla miden kaawanee dum naa? ¹² So wo66e ana kaandi e
 hebude jaamdu e junngo mon, wanaa minen 6uri haandude
 hen?

Kaa minen, min njokkaali ngol laawol. Miden mupa hu-
 unde fuu pati min kafa Kabaaru Lobbo haala Almasiihu
 oo yaade yeeso. ¹³ Tama on anndaa golloo6e e ley Suudu
 Dewal Mawndu 6ee ana nguuri e kulle de yim6e ndokkata
 Suudu nduu dee? Tama on anndaa halfinaa6e golle ittirde
 sadaka 6ee ana ke6a ngedu mum'en e mayre? ¹⁴ Hono non,
 Joomiraado yamirii waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6ee nguura e
 Kabaaru Lobbo oo.

* 9:9 Fillitagol Tawreeta 25.4

¹⁵ Kaa miin, mi jokkaali hen fay laawol gootol, kasen duu mi winndiraali dum faa mi heba huunde. Maayde burani kam jaagaade huunde. Sabi dum woni ko mantortoo-mi, mi jabataa fay gooto itta kam e majjum duu. ¹⁶ Sabi waajaade Kabaaru Lobbo oo manataa kam, dum tilsudum kam. Bone woodanii kam so mi waajaaki Kabaaru Lobbo oo! ¹⁷ Sinndo mi golliriino oo golle saabe mido fellisinnoo dum miin e hoore am, nden kaa mi hebanno njo6di. Kaa laatike tilsere ngolliran-moo-mi, mo golle mo kalfinaa-mi. ¹⁸ Ndennoo kodum woni njo6di am? Njo6di am, dum woni seyo am ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo meere meere koo, tawti e ko mi lamndataako ko waajotoo6e Kabaaru Lobbo oo 6ee poti hebude.

¹⁹ Mi walaa e margal fay gooto, kaa mi wadii hoore am maccudo yim6e fuu, yalla mido heba ko buri heewde e ma66e. ²⁰ E ley Yahuudiyankoo6e, mi wadii hoore am Yahuudiyanke, yalla mido heba 6e. E ley jokku6e Sariya Muusaa, mi wadii hoore am jokkudo Sariya Muusaa, yalla mido heba 6e, fay so wanaa waajibi mi jokka Sariya oo. ²¹ E ley 6e ngalaa e Sariya Muusaa 6ee, mi wadii hoore am mo walaa e Sariya oo, yalla mido heba 6e, fay so miin e hoore am, mi waasaali taweede e sariya Laamdo oo, sabi ley sariya Almasiihu ngon-mi. ²² E ley lo'u6e, mi wadii hoore am mi lo'udo, yalla mido heba 6e. Walaa fuu no mi wadaali hoore am kammari yim6e fuu, yalla ana daja 6e kisin-mi. ²³ Ko ngadan-mi fuu, mi wadiiran dum kammari Kabaaru Lobbo oo yalla mido heba hen ngedu.

²⁴ Tama on anndaa dadondirtee6e 6ee fuu yo dogoo6e, kaa gooto tan hebata deesewal? Ndennoo, ndogiree hebude ngal. ²⁵ Lanndinantoo6e ndaggu fuu, mbiiran terde mum'en biirugol cattungol. Ko 6e ngadirta dum dee, faa 6e keba deesewal ngal duumataako. Enen nee, faa keben deesewal duumotoongal. ²⁶ Saabe majjum mi dogiraali meere, mi wa'aali no ka6oowo e henndu nii. ²⁷ Kaa mido biira terde am no naawiri mido jaalii de, yalla miin baajotoodo wobbe Kabaaru Lobbo oo, pati mi waasa yarraneede.

10

Haala waasude rewde tooruuji

¹ Sakiraa6e, mido yidi paamon faa gasa ko hewtii maami-raa6e men jamaanu Muusaa koo. Be fuu 6e ngoniiino e ley luurde ndee, 6e fuu duu 6e lummbiino geeci oo. ² E ley ha66agol ma66e e Muusaa 6e fuu 6e ke6ii lootogal batisima e ley luurde ndee, kaɗum e ley geeci oo. ³ Kasen duu 6e fuu 6e naamdii naamdu wooturu ruuhunkooru, ⁴ 6e fuu 6e njardii njaram ngootam ruuhunkoojam, sabi e6e njarannoo dam

e haayre ruuhunkoore jokkunoonde e ma66e ndee. Nden haayre woni Almasiihu. ⁵ Kaa ko 6uri heewde e ma66e, Laamdo welaaka dum'en. Dum saabii so 6e kalkii ley ladde jeereende ndee.

⁶ Dum fuu edum holla en pati njokken gidaade yonki bonde no ma66e nii. ⁷ Pati laatee rewoo6e tooruui no yoga ma66e nii, hono no winndorii nii: «Yim6e 6ee njoodiima ana jaama ana njara, kasen immii ana mboma.»* ⁸ Pati naaten e fijirde no yogaa6e e ma66e naatiri e fijirde nii. Dum saabii so ujunaaji noogay e taton neddo maayi jannde wootere. ⁹ Pati itten koro Almasiihu no yoga ma66e nii. Dum saabii so bolle kalki dum'en. ¹⁰ Pati nermitee no yoga ma66e nii. Dum saabii so malaa'ika baroowo oo halki 6e. ¹¹ Dum fuu wadii yalla ana laatanoo en misaalu, dum winndiraama faa dum waajoo en, enen won6e e cakite jamaanu 6ee. ¹² Dum nee, miiloowo ana darii fuu, wada hakkille pati bo66oo e leydi. ¹³ Walaa torra ittoowa koro he6uka on ka he6aali 6i66e aadama. Laamdo yo koolniido, o dalataa torra koroowa 6urka on semmbe fawee e mon. Torra fuu koroowa on, o hokkan on no mbaawron mupude dum, o hokkan on laawol no njaltiron e mum.

¹⁴ Saabe dum, sakiraa6e am horsu6e, ngoddee dewal tooruui. ¹⁵ Mido haalirana on hono no on hakkilante'en nii, caree onon e ko'e mon ko mbii-mi koo. ¹⁶ Horde hiraande seniinde nde njettaten Laamdo kammari mum ndee, so en njarii nde, tama en ndeentaali e yiyam Almasiihu dam? Buuru mo tayaten oo, so en jaamii mo, tama en ndeentaali e terde Almasiihu dee? ¹⁷ Tawi buuru oo yo gooto, enen duu, enen e heewde fuu, en terde goote, sabi eden njogii ngedu e oon buuru gooto. ¹⁸ Taykee lenol Israa'iila ngol: tama yim6e ma66e jaamoo6e sadakaaji 6ee ndeentaali e Laamdo gadanaado ittirde sadaka ndee oo? ¹⁹ Mido yidi wiide tew cakkanaado tooruui won ko woni naa? Naa tooru e hoore mum won ko woni? ²⁰ Walaa! Ko njidu-mi wiide dee, ko heefer6e 6ee cakkotoo koo, sakkete seydaani'en, wanaa Laamdo. Mi yidaa ndeenton e seydaani'en. ²¹ On mbaawaa yarde e horde Joomiraado ndee njaron kasen e horde seydaani'en, on mbaawaa jaamde e la'al Joomiraado ngal jaamon kasen e la'al seydaani'en 6ee. ²² Naa iirtude tikkere Joomiraado njid-den? Naa en miilii eden 6uri mo semmbe?

Haala ngadiiree huunde fuu faa Laamdo teddinee

²³ Mbii-don: «Huunde fuu ana dagii.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga, «huunde fuu ana dagii», kaa wanaa fuu nabata deental goondin6e ngal yeeso. ²⁴ Pati fay gooto

* 10:7 Pergu 32.6

laatoos hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa wo66e bee duu. ²⁵ Tew cootteteedo luumo fuu, odon mbaawi jaamirde dum hakkillaaji di jinjataa on tawa on lamndaaki yalla dum tew cakkanaado tooruuji naa wanaa. ²⁶ Sabi «leydi e ko woni e mum fuu Joomiraado woodani.»[†] ²⁷ So neddo mo goondinaali noddii on, on nja6ii nootaade, jaamon ko ndokke-don fuu, tawa hakkillaaji mon jinjataa on. ²⁸ Kaa so won biido on: «Dum ko sakkanaa tooruuji», nden, pati jaamee dum saabe biido non oo e saabe hakkille mum jinjoowo dum. ²⁹ Wanaa ko wartata e hakkillaaji mon onon kaalan-mi doo, ko wartata e hakkille biido non oo kaalan-mi.

Kaa fotaa ko hakkille neddo goddo sara ndimaaku am. ³⁰ So mido yetta Laamdo e dow ko jaaman-mi, ko wadi so mido bonkee e nduun jaamdu ndu njettu-mi Laamdo kammari mum?

³¹ Ndennoo, so on jaaman, so on njaran naa ko ngadaton fuu, ngadiiree dum faa Laamdo teddinee. ³² Pati laatane fay gooto fergitere, wanaa Yahuudiyankoo6e wanaa 6e nganaa Yahuudiyankoo6e wanaa deental goondin6e Laamdo ngal. ³³ Ngolliree no am nii, sabi mido tewta ko welata yim6e fuu e dow huunde fuu, tawee mi tewtaali nafaa am miin tan, ko nafata heew6e tewtan-mi, yalla e6e kisinee.

11

¹ Nembee kam no nemmbiran-mi Almasiihu nii.

Haala banngal soomugol hoore

² Mido yetta on ko micciti-don kam e huunde fuu koo, e ko njokku-don waajuuji di mbaajii-mi on dii koo. ³ Kaa noo, mido yidi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko woni hooreejo debbo, kasen duu Laamdo woni hooreejo Almasiihu. ⁴ Ndennoo, gorko fuu kippiido kufina so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo. ⁵ Kaa debbo fuu mo soomaaki so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo, sabi omo wa'i hono no o la6iido nii. ⁶ Sabi so debbo soomaali hoore mum, yo mesu sukundu mum. Kaa so nii mesude hoore mum naa la6ude nde ana yaannoo debbo, yo soomu hoore mum. ⁷ Gorko noo haanaa hippaade kufina, sabi yo mbaadi Laamdo, kapum e darja mum. Kaa debbo yo darja gorko. ⁸ Sabi wanaa gorko ittaa e debbo, debbo ittaa e gorko. ⁹ Wanaa gorko taganaa debbo, debbo taganaa gorko. ¹⁰ Saabe dum ana wajibii e debbo soomude e hoore mum taagumansa baawde saabe malaa'ika'en. ¹¹ Kaa dum e taweede, e ley ha66agol men e

[†] 10:26 Jabuura 24.1

Joomiraado, debbo ana ha66ii e gorko, gorko duu ana ha66ii e debbo. ¹² Sabi no debbo ittiraa e gorko nii, hono non debbo duu rimirta gorko. Kaa dum fuu, to Laamdo dum iwi. ¹³ Caree onon e ko'e mon: yalla ana njardi e debbo rewa Laamdo tawa soomaaki? ¹⁴ Wanaa neesu oo e hoore mum ana anndina on sukundu juutundu ana yaaginii e gorko, ¹⁵ kaa e debbo, yo darja? Sabi o hokkiraama sukundu juutundu yalla ana sudda hoore ndee. ¹⁶ Muuydo yeddude dum fuu yo anndu en ngalaa oon aada, wanaa minen, wanaa deente goondin6e Laamdo dee.

Haala hiraande seniinde

¹⁷ Won ko njidu-mi yamirde on kasen, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa yettude on, sabi kawrite mon dee nabataa on yeeso, to boni de nabata on. ¹⁸ Ko adii fuu, mi nanii so on kawritii, luurral ana hakkunde mon, kasen duu won ko ngoondin-mi hen. ¹⁹ Ana tilsi pelle-pelle ngada hakkunde mon, yalla hoolnii6e jaati won6e e ley mon 6ee ana annditee. ²⁰ So on kawritii e nokku gooto, wanaa hiraande Joomiraado ndee jaamaton. ²¹ Sabi gooto gooto mon fuu hejoto jaamde hiraande mum faa 6ee doo njolba, 6ee too cigira. ²² Tama on ngalaa cuudi do kaan-don jaamde e yarde? Naa on yaw6e deental goondin6e Laamdo ngal? Naa odon njidi hoynude 6e ngalaa ko njogii 6ee? Ko mbiyan-mi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e dum.

²³ Sabi miin, e Joomiraado ke6u-mi ko njottin-mi on koo: e ley jemma mo Joomiraado men Iisaa jammabaa e mum oo, o 6ami buuru, ²⁴ o yetti Laamdo, o heli buuru oo, o wii: «Dum yo terde am keliraade kammari mon. Ngadee dum faa miccito-don kam.» ²⁵ Hono nii, nde 6e tilii hiraande ndee, o 6ami horde peguujam, o wii: «Ndee doo horde woni aadi keyri tabintiniraandi yiyyam am. Faa nde njaraton fuu, miccito-don kam.» ²⁶ Sabi nde jaamaton oon buuru e nde njaraton nden horde peguujam fuu, odon mbaajoo haala maayde Joomiraado faa nde o warti.

²⁷ Dum nee, neddo fuu jaamirde buuru Joomiraado no haanaa, yardi horde makko no haanaa, oon luuttii terde Joomiraado dee e yiyyam makko dam fuu. ²⁸ Ndennoo, gooto fuu yo yeewto hoore mum fade mum jaamde oon buuru naa yarde nden horde. ²⁹ Sabi neddo fuu jaamdo buuru oo so yari horde ndee, so miilaaki dum terde Joomiraado dee, jukkete saabe ko jaami koo e ko yari koo. ³⁰ Dum saabii so jaw6e e lo'u6e ana keewi e mon, kasen duu won yawtu6e. ³¹ Sinndo eden yeewtonoo ko'e men, en yeewtatanooke. ³² Kaa Joomiraado ana sara en faa ne'a en, pati njukkide-don e aduna oo.

³³ Ndennoo sakiraaŋe am, so oŋon kawrita faa ɲaamdon hiraande Joomiraado ndee, ndoomondiree. ³⁴ So tawii won jolbuɗo e mon, yo ɲaamu to suudu mum too, pati kawrite mon deŋe laatanoo on jukkungo. Kaa ko heddi koo mi biltan ɗum so mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Haala dokke de Ruuhu Ceniido hokkata deŋe, sakiraaŋe, mido yidi paamon de faa gasa. ² Nde ngonno-ŋon heeferŋe ndee, oŋon anndi no tooruuji muumi dii majjiniri on. ³ Dum wadi so njiɗu-mi paamon ɗum doo: fay gooto waawaa wiide «lisaa yo kudaado» so Ruuhu Laamdo ana e mum, kasen duu fay gooto waawaa wiide «lisaa yo Joomiraado» so Ruuhu Ceniido walaa e mum.

⁴ Dokke de Ruuhu Ceniido hokkata en deŋe ana ceerti sifaaji, kaa Ruuhu oo yo gooto. ⁵ Gollanoŋe deental bee ana ceerti sifaaji, kaa Joomiraado oo yo gooto. ⁶ Golleeji ana ceerti sifaaji, kaa Laamdo gooto oo kaɲum gollata di fuu ley yimbe bee fuu. ⁷ Ruuhu Laamdo oo ana ɓanngina e gooto fuu dokkal nafaowal deental ngal fuu. ⁸ O hokka oodoo waaju kebbinaado hakkilantaaku, o hokka ootoo waaju kebbinaado anndal. ⁹ Kanko Ruuhu gooto oo hokkata oodoo goondinal, ootoo sellinde ɲawbe. ¹⁰ O hokka oodoo wadude kaayde, ootoo haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, oodoo seenndude ko woni seydaani'en e Ruuhu goonga oo, ootoo haalirde demde Ruuhu Ceniido, o hokka goddo duu maandinde deen demde. ¹¹ Ruuhu gooto oo tan gollata ɗum fuu, feccirana gooto fuu dokkal ngal muuyi.

Haala caldi keewdi di neddo gooto

¹² E ley ɗum, no neddo gooto jogorii caldi keewdi nii, e no caldi dii e heewde fuu laatorii neddo gooto nii, hono non Almasiihu duu wa'i. ¹³ Sabi en fuu en mbatisiraama Ruuhu gooto faa laato-den neddo gooto, so en Yahuudiyankooŋe naa so en nganaa Yahuudiyankooŋe, so en rimbe naa so en riimaybe, kasen duu en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oo.

¹⁴ Neddo wanaa salndu wooturu, yo caldi keewdi. ¹⁵ So koyngal wii: «Nde mi wanaa junngo, mi jeyaaka e neddo oo», ɗum haɗataa ngal jeyeede e makko. ¹⁶ Naa so nowru wii: «Nde mi wanaa yitere, mi jeyaaka e neddo oo», ɗum haɗataa ndu jeyeede e makko. ¹⁷ So caldi dii fuu yo gite, hono neddo oo nanirta? Naa so di fuu di noppi, hono neddo oo maatirta ko uurata e ko luuɓata? ¹⁸ Kaa noo, Laamdo reentini caldi dii fuu e neddo gooto hono no muuyiri nii. ¹⁹ Salndu wooturu laatataako neddo. ²⁰ Ndennoo, caldi dii ana keewi, kaa neddo

oo yo gooto. ²¹ Yitere waawaa wiide junngo: «Haaje am walaa e maa.» Hoore duu waawaa wiide koyde: «Haaje am walaa e mon.» ²² Kaa noo, caldi neddo nanndudi e burdi lo'ude dii, diin ngoni kasindinaadi sanne. ²³ Di nanngir-den burdi jaasude dii, diin bur-den teddinde. Burdi gaccinaade dii, diin bur-den suudude, ²⁴ sabi caldi men goddi dii kasindinaa e suudeede. Laamdo reentini caldi fuu, hokki caldi lo'udi dii teddeengal, ²⁵ pati ceeraagu wada e neddo oo, yalla caldi dii fuu ana tiidondira. ²⁶ So tawii salndu wooturu naawii, goddi dii fuu naawdan e mum. So salndu wooturu teddinaama, goddi dii fuu mbeltidoto e mum.

²⁷ Onon, on fuu on terde Almasiihu, gooto e mon fuu yo salndu e caldi makko dii. ²⁸ Nii Laamdo darniri deental goondinbe ngal: ko adii fuu o joyyini nelaar, o jokkini hen haaltooe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, o jokkintini hen jannginooe, caggal dum, wadooe kaayde e sellinooe jawbe e faabotooe e ardotooe, kapum e haalirooe demde Ruuhu. ²⁹ Yimbe fuu yo nelaar naa? Naa haaltooe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en? Naa jannginooe? Yimbe fuu ngadata kaayde naa? ³⁰ Yimbe fuu ndokkaa sellinde jawbe naa? Naa haalirde demde Ruuhu? Naa maandinde deen demde? ³¹ Hono non, tiinne, poodanee dokke burde heewde nafaa dee.

Kaa jooni mi hollan on laawol burngol fuu moyyude ngol.

13

Haala jilli

¹ So kaalir-mi demde yimbe e demde malaa'ika'en, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi lennguru senyooru naa mi mbaggu dinndoowo tan. ² So Laamdo loowii kam konngol mum mi annda sirriiji fuu e annde fuu, naa so tawraa-mi goondinal faa mi sottina baamle kaaye, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi wanaa fay huunde. ³ So ndokku-mi jawdi am fuu misikiina'en naa so ndokkitir-mi tew am duppee, kaa fuu so jilli ngalaa e am, nafataa kam fay huunde.

⁴ Jilli ana njogii mupal, ana njogii moyyuki. Di ngaldaa e haasidaaku, di ngaldaa e haawtaare, mawninkinaare duu waldaa e majji. ⁵ Jilli ngaddataa ko yaannii, nganaa hammadi haaje mum, edi caloo metti, di caawataa rikke. ⁶ Jilli kuyantaa oopaare, goonga di kuyanta. ⁷ Jilli ana njaafuu fuu, ana kooloo fuu, ana njoonndoroo fuu, ana mupa fuu.

⁸ Jilli mbonataa abada. Haaltude ko Laamdo loowi e men koo ana timma, demde ana timma, anndal ana timma. ⁹ Sabi anndal men ana naki, looweede men konngol Laamdo ana naki, ¹⁰ kaa so ko hi66i koo warii, ko naki koo fuu wittan. ¹¹ Nde mi cukalel ndee, no cukalel haaldata nii kaaldan-mi,

no cukalel miilortoo nii miilortoo-mi, no cukalel yiirata nii njiiran-mi. Kaa ko mawnu-mi koo, mi seerii e golle cukaaku. ¹² Jooni en njiyataa kulle dee faa laa6a, ko wa'i hono no timtorgal ni66ungal nii njiiraten. Kaa wakkati waran en njiiran de gite men jaati. Jooni anndal am hi66aali, kaa wakkati waran nde anndan-mi faa hi66a, no Laamdo anndiri kam faa hi66i nii.

¹³ Ndennoo, kulle tati ngoni duumotoode: goondinal e jikke e jilli. Kaa jilli 6uri de fuu teddude.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Ndennoo, poodanee jilli no mbaawru-don fuu, tewton kasen dokke Ruuhu Ceniido dee. Ko 6ur-don fuu haande tewtude e majje, haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol. ² Sabi kaaliroowo demde Ruuhu e Laamdo haaldata, wanaa e yim6e. Sabi fay gooto faamataa ko joomum haalata, Ruuhu oo hokkata joomum haalde goongaaji Laamdo teddudi cuudaadi dii. ³ Kaa loowaado konngol Laamdo oo, yim6e haalanta, faa na6a dum'en yeeso e ley goondinal, hokka dum'en semmbe, 6uu6ina 6erde mum'en. ⁴ Kaaliroowo demde Ruuhu, hoore mum na6ata yeeso, loowaado konngol Laamdo oo noo, deental goondin6e na6ata yeeso. ⁵ Mido yidi kaaliron demde Ruuhu on fuu, kaa ko 6urani kam, kaalton konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol. Sabi kaaltoowo konngol ngol Laamdo loowi e mum 6uri kaaliroowo demde Ruuhu, so wanaa tawa neddo ana waawi maandinde, yalla deental goondin6e ngal ana yaara yeeso.

⁶ Ndennoo sakiraa6e, so mi wariino to mon mi haalirananno on demde Ruuhu, so haala am waddanaalino on ko Laamdo 6annginani kam koo, naa anndal, naa konngol ngol Laamdo loowi kam ngol, naa waaju, kodum dum fuu dum nafata on? ⁷ Tayko-den kaaki wanngiyaare hono sereendu naa hoddu. So di piyaaka faa laa6a, hono annditirten ko sereendu nduu fiyata naa ko hoddu nduu hodata? ⁸ Naa so puufoowo buututal wolde fuufaali faa laa6a, homo lanndinantoo wolde ndee? ⁹ Hono non, onon duu, so on njottinirii kabaaru oo demde Ruuhu tawa ko famminii fuu walaa hen, hono paamirte-don? On tippike haala mon! ¹⁰ No demde dee keewiri e no ceertiri e aduna oo nii fuu, walaa haala ka nanataake hen. ¹¹ Kaa so neddo haaldii e am demngal ngal mi nanataa, mi laatike janano mum, laatike janano am. ¹² Hono non, onon duu e ley foodanagol mon dokke Ruuhu dee, tewtee dokke na6ooje deental goondin6e ngal yeeso dee, tewtee de faa sanne.

¹³ Dum nee, kaaliroowo demde Ruuhu fuu jaagoo Laamdo waawde maandinde de. ¹⁴ Sabi so mido jaagoroo Laamdo demde Ruuhu, goonga, yonki am ana e duwaawu, kaa mi faamataa miin e hoore am. ¹⁵ Ndennoo, hono ngadan-mi? Mi jaagorto yonki am, mi jaagorto hakkille am. Mi yimiran yonki am, mi yimiran hakkille am. ¹⁶ So wanaa dum, so a yettirii Laamdo demde Ruuhu tan, hono tawaado ton mo woowaa dum waawirta wiide «Aamiina» e yettugol maa ngol? Sabi joomum nanataa ko kaalataa koo. ¹⁷ Fay so yettugol maa ngol ana woodi sanne, ngol nafataa joomum. ¹⁸ Mido yetta Laamdo, ko bur-mi on on fuu heewde haalirde demde Ruuhu koo. ¹⁹ Kaa e ley deental goondinbe, haalde konngi joy pamminiidi baajotoodi heddiibe bee, burani kam haalirde konngi ujunaaji ujunaaji demde Ruuhu.

²⁰ Sakiraaŋe, pati laatee be ngalaa hakkille no cukaloy nii. Laatee cukaloy banngal bone, kaa laatee baaliki'en banngal hakkille. ²¹ Nii winndorii e Sariya:

«Yimbe be demde godde,
 kaŋum e kundude woŋbe
 kaaliranani-mi yimbe am bee.

Dum fuu e taweede,

be kettintaako kam.»*

Hono non Joomiraado wiiri.

²² Hono non, demde Ruuhu dee yo maande do be ngoondinaali bee, kaa do goondinbe bee, wanaa non worri. Haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum duu yo maande do goondinbe bee, kaa do be ngoondinaali bee, wanaa non worri. ²³ Ndennoo, so yimbe deental goondinbe ngal fuu njoodiima, so be fuu be naatii e haalirde demde Ruuhu, so yimbe be mboowaa dum naa be ngoondinaali ngarii, joomum'en mbiyataa on haanduŋe naa? ²⁴ Naa so gooto e been yimbe warii, tawii yimbe fuu ana kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en ngol, ko o nanata koo fuu ana fammina mo luutti makko, ana sara mo duu, ²⁵ sirriiji bernde makko bannginee, o diccoo o sujidana Laamdo, o wiya: «So goonga nii, Laamdo ana wondi e mon.»

No deental goondinbe haani worrude

²⁶ Ndennoo sakiraaŋe, hono wadette? So on kawritii, dokkaado yimre e dokkaado janngingol e dokkaado ko Laamdo bannginani dum e dokkaado haalirde demde Ruuhu e dokkaado maandinde de, fuu yo wadire faa naŋa deental goondinbe ngal yeeso. ²⁷ So demde Ruuhu kaalirtee, didon naa taton so heewii kaani wadude dum, gooto fuu e wakkati mum. Yo gooto mon maandin. ²⁸ Kaa so maandinoowo walaa,

* 14:21 Esaaya 28.11-12

joomum deyyino e ley deental ngal, gunndoo e ley bernde mum, haalda e Laamdo. ²⁹ Didon naa taton kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, heddiibe bee cara haala ma66e kaa. ³⁰ Kaa so won ko Laamdo bannginani gooto e joodiibe bee, yo kaaloowo arano oo deyyino. ³¹ Sabi on fuu, odon mbaawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol, tawa gooto gooto kaaldaton, yalla deental ngal fuu ana he6a anndal e cuusal. ³² Haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en bee ana poti waawde jogaade konngol mum'en ngol, ³³ sabi Laamdo wadataa ko jii6ata kawrital, o Laamdo gaddoowo jam.

No worri e deente seniibe dee fuu nii, ³⁴ yo rew6e ndeyyino ley deente dee, sabi 6e ndunanaaka haalde ley hen. Yo 6e dowtoro no sariya oo wiiri nii. ³⁵ So tawii won ko 6e njidi faamtinaade, yo 6e accu faa 6e koota, 6e lamndoo jom'en cuudi ma66e. Sabi konngol debbo nanee ley deental goondin6e ana yaaginii. ³⁶ Naa odon miila konngol Laamdo ngol to mon iwi? Naa onon tan ke6i ngol?

³⁷ Neddo fuu miiludo ana waawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol naa miiludo yo ke6udo Ruuhu Ceniido, ana haani annditidde ko mbinndan-mi faade e mon koo yo yamiroore Joomiraado. ³⁸ Mo annditaali dum fuu, Laamdo annditataa joomum. ³⁹ Ndennoo sakiraa6e, poodanee looweede konngol Laamdo, kasen duu pati kadee demde Ruuhu haalireede. ⁴⁰ Kaa huunde fuu yo wadire no haaniri, tawee jii6aaki.

15

Haala immital Almasiihu

¹ Sakiraa6e, mido miccintina on Kabaaru Lobbo mo njottin-mi on, mo nja6u-don, mo jii6u-don e mum oo. ² Saabe oon Kabaaru kisinirte-don so tawii on nanngirii mo no kaalanirmi on nii. So wanaa dum, goondinal mon laatoto meere.

³ Mi yottinii on kabaaru burdo faydinde mo ke6u-mi oo, dum woni: Almasiihu maayirii saabe luutti men, no Binndi dii mbiiri nii, ⁴ o iraama, o immitike e jalooma tata6o oo no Binndi dii mbiiri nii, ⁵ o banngani Piyeer, caggal dum, o banngani taalibaa6e sappo e didon bee, ⁶ caggal dum, o banngani ko buri sakiraa6e teemed e njoyon darannde wootere. Ko buri heewde e ma66e ana nguuri faa jooni, kaa won yawtu6e e ma66e. ⁷ Jokkiti hen kasen, o banngani Yaakuuba, o banngani nelaabe bee fuu. ⁸ Ko sakitii koo, o banngani kam miin baado no 6inngel ngel lebbi mum ki66aali nii. ⁹ Sabi miin buri nelaabe bee fuu famdude, mi fotaa fay noddireede nelaado, sabi mi torriino deental goondin6e Laamdo ngal. ¹⁰ Jonnoo,

saabe moyyere Laamdo ndee laatorii-mi ko ngon-mi koo. Moyyere nde mo wadani kam ndee duu laatanaaki kam meere, sabi miin furi nelaa6e 6ee fuu gollude. So goonga, wanaa miin gollata, moyyere Laamdo wonnde e am ndee gollata. ¹¹ Kaa so miin so kam6e, fuu fotu, hono non min mbaajorii, hono non ngoondinir-don.

Haala immital maay6e

¹² Jooni, miden mbaajoo Almasiihu immitike e maayde. Ndennoo, hono yoga mon wiirata maay6e immitataako? ¹³ Sinndo immital maay6e walaa, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁴ so Almasiihu immitaaki, waaju amen yo meere, goondinal mon duu yo meere. ¹⁵ Edum holla duu ko min kaali haala Laamdo koo yo fenaande, sabi min mbii Laamdo immintinii Almasiihu, tawi wanaa goonga so maay6e immitataako. ¹⁶ Sabi so maay6e immitataako, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁷ so Almasiihu immitaaki, goondinal mon yo meere, odon ngondi e luutti mon faa jooni, ¹⁸ maaynoo6e e ley goondinal Iisaa Almasiihu 6ee duu kalkike. ¹⁹ So jikke men e Almasiihu e ley dam doo nguurndam tan nafannoo, enen burannoo yim6e fuu yurminaade.

²⁰ Kaa jooni, Almasiihu immintinaama e maayde, laatike arano e immitotoo6e. ²¹ Sabi no neddo gooto sabinbiniri maayde nii, hono non kasen neddo gooto sabinbiniri immital e maayde. ²² No yim6e fuu maayirta saabe Aadama nii, hono non kasen yim6e fuu immintinirtee saabe Almasiihu, ²³ kaa gooto fuu e wakkati mum immitotoo. Dum woni Almasiihu woni arano oo, caggal dum, 6e o jey 6ee njokka hen jannde gartol makko. ²⁴ So dum 6ettike, darngal daroo, Almasiihu halka kaanankaaku e baawde e semmbe fuu, totta Laamdo Baabiraado men oo Laamu oo. ²⁵ Sabi ana tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamdo wadi o ya66a way6e 6ee fuu. ²⁶ Gajo cakitotoodo halkeede oo yo maayde, ²⁷ sabi ana winndii: «Laamdo wadii huunde fuu ley koyde makko.»* Kaa so wiyaama non, tayloral Laamdo gadudo huunde fuu ley koyde makko oo walaa hen. ²⁸ So huunde fuu heedii ley Bajjo oo, Bajjo oo e hoore mum heedan ley gadudo huunde fuu ley makko oo faa Laamdo laamoo huunde fuu e neddo fuu.

²⁹ Haya, won yogaabe jabu6e lootireede lootogal batisima saabe maay6e. So tawii maay6e immitataakono, kodum wadi so yim6e ana mbatisiree saabe ma66e? ³⁰ Enen e ko'e men, ko wadi so eden njarroo wakkati fuu naatude e farati? ³¹ Sakiraa6e, jannde fuu mido hosa maayde saabe golleeji am dii. Mido haalana on dum kammari ko mantortoo-mi on saabe ha66agol mon e Joomiraado men Iisaa Almasiihu koo.

* 15:27 Jabuura 8.7

³² So no neddo wa'i nii tan miilortonoo-mi ko ka6annoo-mi e waasooji ley Efeesu koo, kodum dum nafata kam? So maay6e immitataakono, ngaden no wiiraa nii: «Naamen njaren, sabi en maayoo6e janngo.» ³³ Pati njaayree ko'e mon: «Yaadude e bon6e ana bonna needi.» ³⁴ Ngartiree hakkillaaji mon e ko haani, pati luuttee. Sabi yoga mon anndaa Laamdo. Ko mbiiru-mi non yalla odon njaagoo.

³⁵ Kaa dajan lamndiido: «Hono maay6e immitortoo? Terde hode 6e tawreetee?» ³⁶ Pamaro hakkille! Aawdi ndi aaw-daa fuu, sinaa waata so fuda. ³⁷ Aawdi ndi aaw-daa fuu, so gawri so goddum yo wabbere tan, a aawataa wullere ndee e hoore mum. ³⁸ Caggal dum, Laamdo wadata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere mum. ³⁹ Kulle jogiide yonki duu ngaldaa terde: yim6e terde mum, daabaaji terde mum, pooli terde mum, liddi terde mum. ⁴⁰ Ana woodi terde kammunkooje e terde leydinkooje. Kammunkooje dee e nari mum, leydinkooje dee e nari mum. ⁴¹ Naange e jalbugol mum, lewru e jalbugol mum, koode e jalbugol mum. Fay koode dee e ko'e mum'en jalbugol mum'en ana seerti.

⁴² Immital maay6e duu hono non worri. Ko iretee koo ana nola, ko immitotoo koo nolataa. ⁴³ Ko iretee koo ana hoyi, ko immitotoo koo ana teddi. Ko iretee koo ana lo'i, ko immitotoo koo ana jogii semmbe. ⁴⁴ Ko iretee koo yo terde leydinkooje, ko immitotoo koo yo terde ruuhunkooje. Terde leydinkooje ana ngoodi, ndennoo terde ruuhunkooje duu ana ngoodi. ⁴⁵ Dum wadi so ana winndii: «Neddo arano oo, dum woni Aadama, laatii yonki wuurki.» Aadama cakito oo noo yo Ruuhu dokkoowo nguurndam. ⁴⁶ Wanaa ko jeyaa e Ruuhu koo ardii warde, ko jeyaa e leydi koo ardii warde, caggal dum, ko jeyaa e Ruuhu koo jokki hen. ⁴⁷ Neddo arano oo e leydi iwi, leydi moyyiniraa. Neddo dida6o oo e kammu iwi. ⁴⁸ No iwdo e leydi oo wa'i nii, hono non iw6e e leydi 6ee duu mba'i. No iwdo dow kammu oo wa'i nii, hono non iw6e dow kammu 6ee duu mba'ata. ⁴⁹ Hono no nanndir-den e iwdo e leydi oo nii, hono non nanndirten e iwdo dow kammu oo duu. ⁵⁰ Sakiraa6e, ko kaalunoo-mi koo annii: tew e yiiyam mbaawataa naatude e Laamu Laamdo oo, kasen duu ko nolata waawataa tawreede ko nolataa.

⁵¹ Mid6e 6annginana on sirri: en maayataa en fuu, kaa en fuu en mbaylitete ⁵² e wakkati gooto, no himyaango yitere nii, so buututal cakite jamaanu ngal fuufii. Sabi ngal fuufan, maay6e 6ee immitoto 6e nolataa, enen, mbaylite-den. ⁵³ E ley dum, ana tilsi terde nolooje dee 6oornoo ko nolataa, terde maayooje dee duu 6oornoo ko maayataa. ⁵⁴ So terde nolooje dee 6oornike ko nolataa, maayooje dee 6oornike ko maayataa,

e oon wakkati, ngol konngol binndaangol tabitan: «Jaalogal modii maayde.»[†]

⁵⁵ «Maayde, hoto jaalogal maa woni?

Maayde, hoto semmbe maa woni?»[‡]

⁵⁶ Maayde, e luuttal heɓata semmbe, luuttal duu e Sariya oo heɓata baawde. ⁵⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkiroowo en jaalogal saabe Joomiraado men Iisaa Almasi-ihu.

⁵⁸ Ndennoo sakiraaɓe am horsuɓe, laatee joottiiɓe ɓe ndimmbataako, ɓeydo-don jannde fuu soobaade e golle Joomiraado oo, sabi oɗon anndi ko ngollaton e haɓɓagol mon e Joomiraado koo wanaa meere.

16

Haala wallugol seniibe wonɓe ngalluure Urusaliima

¹ Jooni kaa, haala ballal mon faade e seniibe wonɓe ngallu-ure Urusaliima ɓee, onon duu ngadon no njamir-mi deente goondinɓe gonde leydi Galaatiya dee nii. ² Alan fuu, gooto e mon fuu mooɓta ko waawi, pati ndoomon faa mi wara, kawrinon ballal ngal. ³ So mi warii, mi waddanan ɓe cuɓoto-don ɓee ɓataakiiɗi anndinooɗi ko ɓe ngon, faa ɓe naɓa ballal mon ngal Urusaliima. ⁴ So ana foti ko mi yaha miin duu, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

⁵ Mi garoowo to mon so mi iwii leydi Makedoniya, sabi ton yaɓɓortoo-mi. ⁶ Ana moyya mi faɓɓa to mon seeda naa mi dabba ton jaati. E ley dum oɗon mbaawi yooɓinde kam faa mi yaha to njahan-mi fuu. ⁷ Sabi e ngol laawol, mi yiɗaa faɗude on tan so mi yaɓɓoo, miɗo yidi faɓɓude to mon seeda so Joomiraado jaɓii. ⁸ Kaa mi faɓɓan do Efeesu doo faa iidi Pantekot, ⁹ sabi mi heɓii doo laawol manngol no mi gollira golle nafaowo, wayɓe duu ana keewi.

¹⁰ So Timote warii e mon, njaɓɓee dum faa gasa pati hula, sabi Joomiraado o gollanta no am nii. ¹¹ Ndennoo, pati fay gooto yawa mo. Njoobinee mo e laawol ngol yalla omo warta e am e jam, sabi miɗo doomi mo, kanko e sakiraaɓe ɓee.

¹² Haya, sakiike men Apollos, mi ndaardii mo cili keewɗi o yaada e sakiraaɓe ɓee to mon, kaa faa hannde o jaɓaali fey. O waran so o heɓindiima.

Baynondiral

¹³ Njeertee, jiiɓee e ley goondinal, laatee worɓe, ɓeydoro-don semmbe. ¹⁴ Ko ngadaton fuu, ngadiiree dum jilli.

¹⁵ Oŋon anndi Istifanas e koreeji mum. Kaɲum'en adii fuu goondinde ley leydi Akaya, 6e tiinnike e gollande senii6e 6ee. Sakiraa6e, mido waajoo on: ¹⁶ njarranee yim6e wa'u6e non, kaɲum e gollidoo6e e ma66e, tiinnii6e e golle oo fuu. ¹⁷ Mido weltii e garol Istifanas e Fortunatus e Akaykus ngol. Be ngadanii kam ko onon on mbaawaa waɗande kam saabe waasude mon taweede. ¹⁸ Be mbaaltinii hakkille am, kaɲum e hakkillaaɲi mon fuu. Teddinee hono ma66e.

¹⁹ Deente goondin6e gonde leydi Asiya dee ana njowta on. Akilas e genndum Piriskilla e deental goondin6e kawroowal galle ma66e ngal ana njowta on sanne e innde Joomiraado. ²⁰ Sakiraa6e 6ee fuu ana njowta on. Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli.

²¹ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. ²² Neddo fuu mo yidaa Joomiraado, kuddi woodanii ɗum! Joomiraado amen Iisaa, war! ²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon! ²⁴ Jilli am ana e mon on fuu saabe ha66agol men e Iisaa Almasiihu.

Bataaki Pool dīdaŋo faade e Korintunkooŋe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kaŋum e sakiike men Timote. Miden njowta deental Laamdo gonngal Korintu ngal, miden njowta seniibe wonbe leydi Akaya bee fuu. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Kanko woni Baabiraado jom yurmeende, o Laamdo buuŋinoowo berde faade e huunde fuu. ⁴ Kanko buuŋinta berde men e ley torraaji men fuu, yalla enen duu, eden mbaawa buuŋinde berde wonbe e sii torraaji fuu no kanko o buuŋinirta berde men nii. ⁵ Sabi, no njogori-don ngedu e torraaji Almasiihu keewdi dii nii, hono non Almasiihu duu buuŋinirta berde men. ⁶ So min torraama, dum faa kisine-don, berde mon buuŋa. So berde amen buuŋinaama minen, dum yalla berde mon ana buuŋa, mbaawon mupude sii torraaji di min torrete minen e ko'e amen dii. ⁷ Jikke amen e moodon ana selli, sabi miden anndi no njogori-don ngedu e torraaji amen dii nii, hono non kasen njogori-don ngedu e buuŋinegol berde ngol min ndokka ngol duu.

⁸ Sakiraaŋe, miden njidi anndinde on torraaji kewtiidi min e leydi Asiya dii. Torraaji kewtiidi min ton dii ana yaŋŋitii sanne faa min tayi jikke fay e yonkiiji amen. ⁹ Ana wa'annoo min hono no min saraaŋe sariya wareede. Kaa noo, dum wadirii pati min pawa jikke amen e ko'e amen, kaa min pawa de e Laamdo immintinoowo maayŋe oo. ¹⁰ Kanko danndi min e nden maayde, o danndan min kasen duu. E makko jaati min pawu jikke o danndan min kasen ¹¹ e ley ko mballirton min duwaawuui mon koo, yalla moyyere nde min kebirta duwaawuui yimbe heewbe ndee ana wada heewbe njetta Laamdo saabe amen.

Haala bantugol Pool

¹² Senaare e laaŋal berde iwngal to Laamdo min nguurdi e aduna oo, sako hakkunde mon. Dum woni jaayo amen, kasen duu berde amen ana mbaaltii e majjum. Min njokkaali hakki-lantaaku giŋŋe aadama, hinnee Laamdo dowi min. ¹³ Sabi ko min mbinndanta on koo, fay huunde walaa ley hen so wanaa ko njannaton so paamon. Mido yidi paamon ¹⁴ ko puddu-don faamude jooni koo faa laaŋa: paannde gartol Joomiraado men Iisaa min mantorto on hono no onon duu mantorto-don min nii.

¹⁵ Saabe nden hoolaare anniyorinoo-mi arannde warde to mon yalla odon ceyoo cili dīdī. ¹⁶ Ko njidunoo-mi dee, mi faɲa to mon, mi yaha leydi Makedoniya, caggal dūm, mi warta to mon kasen lanndinano-don kam mi yaha leydi Yahuudiya. ¹⁷ Nde mbiyan-mi mi waran to mon too ndee, mi soobaaki naa? So mi fellisii huunde, tama muuyde am tan ngadan-mi faa dūm waddana ooho e a'aa fuu taweede e am? ¹⁸ No Laamdo laatorii koolniido nii, hono non konngol ngol min kaalani on ngol waasiri laatoraade ooho e a'aa. ¹⁹ Sabi Iisaa Almasiihu Bii Laamdo oo wanaano ooho e a'aa: ooho tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru mum to mon too oo. ²⁰ Sabi podooje Laamdo dee fuu tabitii e ley makko. Ndennoo enen duu, kanko mbiiraten Aamiina faa Laamdo teddinee. ²¹ Laamdo jaati jiiḡini min, minen e mon fuu, haḡḡagol men e Almasiihu. Kanko jaati subii en. ²² Kasen kanko waḡi maande makko e men, o loowi Ruuhu makko e ḡerde men laatoo piḡiraado moyyereeji dī o mooḡtani en dīi.

²³ Laamdo ceennu-mi, yurmaade on haḡi kam wirfitaade Korintu. ²⁴ Wanaa yidude dawrande goondinal moodon – sabi odon tabiti e goondinal ngal – ko min njidi dee, wallondirde e moodon faa ceyo-don.

2

¹ Dum nee, mi fellisiino mi wirfataako to mon, pati mi waddana on sugulla kasen. ² Sabi so mi sunḡlinii on, homo seynata kam so wanaa onon ḡe cunḡlin-mi ḡee? ³ Dum waḡi so mbinndir-mi no mbinndir-mi nii e ley ḡataaki am oo. Mi yidaano warde to mon so fotuḡe seynude kam ḡee cunḡlina kam. Miḡo hoolii on fuu seyo am yo seyo mon on fuu. ⁴ Ruubu e ḡernde mettunde e gonḡi keewḡi mbinndiran-mi on. Mi yidaa sunḡlinde on, ko njidu-mi dee, anndinde on no jilli am poti mawnude e mon on fuu.

No Pool yaaforii tooḡudo oo

⁵ So gooto e mon laatike sabaabu sunu, wanaa miin o suni, on fuu – naa yoga e moodon, pati mi yawta goonga. ⁶ Jukkungo ngo ḡurḡe heewde e mon njukki joomum ngoo heyii, ⁷ jooni kaa, ko ḡuri moyyude dee: njaafodon mo, koomton mo pati mboy-yonki jaaloo mo. ⁸ Ndennoo, miḡo ndaarda on tabintinon jilli mon e makko. ⁹ Sabi ittude koro mon saabanii kam winndande on kasen faa mi annda odon dōwtanii kam. ¹⁰ Mo njaafi-don fuu mi yaafoto dūm miin duu. Banngal am, ko njaafotoo-mi koo – so won ko kaan-mi yaafaade mo – mi yaafoto dūm yeeso Almasiihu faa nafa on ¹¹ pati Ibiliisa jammboo en, sabi eden anndi anniyaaji mum.

Haala jaalogal Almasiihu

¹² Nde njaa-mi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo ndee, mi tawii Joomiraado udditanii kam ton damal ¹³ kaa hakkille am waaltaaki, sabi mi tawaali ton Titus sakiike am oo. E oon wakkati, mbaynii-mi sakiraa6e 6ee, paa-mi leydi Makedoniya.

¹⁴ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkoowo en jaalogal wakkati fuu saabe ha66agol men e Almasiihu. Laamdo hokki min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi mbelndi nii. ¹⁵ E ley dum, do Laamdo, min uurdi Almasiihu e ley hisintee6e 6ee e halkotoo6e 6ee. ¹⁶ Do halkotoo6e 6ee, min kaccol maayde na6oowol 6e e maayde, do hisintee6e 6ee, min uurdi nguurndam na6oori 6e e nguurndam.

Homo foti gollude oo golle? ¹⁷ Min nganaa julortoo6e konngol Laamdo ngol no heew6e ngadata nii, sabi min nelaabe Laamdo, miden kaalda berde laa6ude yeeso Laamdo ley ha66agol amen e Almasiihu.

3

Haala gollanoo6e aadi keyri

¹ Kori min pudditaali mantaade kasen? Naa miden kaajaa bataakiiji anndinooji ko min ngoni paadi e mon naa iwdi e mon hono no yim6e yogaa6e kaajiraa nii naa? ² Onon jaati ngoni bataaki amen binndaado e berde amen, mo yim6e fuu mbaawi anndude e janngude. ³ Sabi ana tayoraa on bataaki Almasiihu saabe golle amen. Bataaki oo winndiraaka dawa, Ruuhu Laamdo guurdo o winndiraa. Kasen duu mo winndaaka e alluuje kaaye, do mo winndaa e mum dee, e berde yim6e.

⁴ Miden njogii hoolaare mawnde e Laamdo saabe Almasiihu. ⁵ Minen min ngalaa baawde faa min ngolla oo golle. Baawde amen to Laamdo iwri. ⁶ Kanko wadi min fotu6e laataade gollanoo6e aadi keyri. Ndiin aadi fawaaki e Sariya binndaado, e Ruuhu Ceniido ndi fawii. Sabi Sariya binndaado oo ana na6a yim6e to maayde, kaa Ruuhu oo to nguurndam na6ata yim6e.

⁷ Sariyaaji binndaadi e alluuje kaaye, na6ooji yim6e to maayde dii, ana njogii darja faa Israa'iilankoo6e ndonki yeewde yeeso Muusaa saabe darja gondo hen oo, fay so taweede o jifoowo. ⁸ Kaa golle Ruuhu oo 6uri darja! ⁹ Golle li6oowo oo ana jogii darja, sako golle fooccitaare oo. ¹⁰ Eden mbaawi fay wiide ko joginoo darja arannde koo majjii kam-mari darja gardo jooni mo walaa nanndo oo. ¹¹ Ko jifata koo ana waawi jogaade darja, kaa ko jii6ata faa abada koo 6uri fuu jogaade darja.

¹² Nde wonnoo miden njogii oo jikke, ngorgu min kaaldata. ¹³ Min ngadataa no Muusaa nii, gadunoodo heedoode e yeeso mum pati Israa'iilankooŋe keddo yeeuwe darja nifoowo oo faa timma. ¹⁴ Kaa berde maŋŋe mbumii. Sabi faa hannde so eŋe keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddi e geese maŋŋe. Nde huncaaka tafon, sabi e kaŋŋiido e Almasiihu tan nde huncetee.* ¹⁵ Goonga, faa e jalooma mo ngon-den e mum jooni oo, so Tawreeta Muusaa ana janngoo, heedoode ndee ana heddi hurde hakiilaaji maŋŋe. ¹⁶ Kaa so neddo warti e Joomiraado fuu, heedoode ndee huncete iwde e mum. ¹⁷ Sabi Joomiraado woni Ruuhu oo, kasen do Ruuhu Joomiraado oo woni fuu, don ndimaaku duu woni. ¹⁸ Enen 6e geese mum'en cudditaa 6ee fuu, darja Joomiraado oo ana ɓannga e meeden no e timtorgal nii. Omo nii waylita en faa nannden e makko mbaadi, darja makko beydoo e meeden. Dum woni golle Joomiraado, kanko woni Ruuhu oo.

4

Haala jawdi ley loode

¹ Ndennoo, min kaabataa, sabi Laamdo hokki min oo golle kammari yurmeende mum. ² Min calike kulle cuudiide kersinooje dee. Min yonnataa yimŋe, min mbaylitataa konngol Laamdo ngol. Ko min ngadata dee, e ley ɓanngingol amen goonga ngol miden tewta heɓude hakiilaaji yimŋe fuu yeeso Laamdo. ³ So Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oo suudaama, halkotooŋe 6ee tan o suudantee. ⁴ Been ngalaa goondinal, sabi Ibiliisa wumni hakiilaaji maŋŋe pati 6e njiya fooyre Kabaaru Lobbo kolloowo darja Almasiihu jogiido mbaadi Laamdo oo. ⁵ Sabi wanaa kabaaru amen min mbaajotoo, ko min mbaajotoo dee, kabaaru Iisaa Almasiihu, Joomiraado men oo. Minen, saabe makko min laatorii maccuŋe moodon. ⁶ Sabi Laamdo biido: «Yo fooyre yaaynu e ley nimre» oo, kaɓum yaayni fooyre mum e ley berde amen, faa hokka min anndal darja mum jiyeteedo e yeeso Almasiihu oo.

⁷ Miden njogorii ndiin jawdi mawndi e ley amen hono no ley loode de ngalaa semmbe nii, yalla ana anndee deen baawde mawde e Laamdo iwi, wanaa e amen. ⁸ E huunde fuu miden nii ɓillee, kaa min kalkaaki, miden nii e wemmberere wakkati fuu, kaa min tayaali jikke, ⁹ miden nii torree, kaa Laamdo yoppaali min, miden nii tippee e leydi, kaa min maayaali. ¹⁰ Wakkati fuu, maayde Iisaa ndee ana e terde amen, yalla nguurndam Iisaa ɗam duu ana yiye e terde

* **3:14** Yogaaŋe ana paamira aaya oo hono nii: Sabi faa hannde so eŋe keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddi e geese maŋŋe, 6e paamaali aadi ndii huncaama saabe Almasiihu.

amen. ¹¹ Fay so miden nguuri, miden kosa maayde wakkati fuu saabe ko min mbaajotoo kabaaru Iisaa koo, yalla nguurn-dam Iisaa dam ana yiyee e terde amen maayooje dee. ¹² Hono nii, maayde gollirta e amen, nguurndam gollirta e mon.

¹³ Ana winndii: «Mi goondinii Joomiraado, dum wadi so mido waajoo.»* Minen duu min goondin6e hono no makko nii, dum wadi so miden mbaajoo. ¹⁴ Sabi miden anndi im-mintindo Joomiraado men Iisaa e maayde oo immintinidan min e makko minen duu, kasen duu waddan min yeeso makko, minen e moodon fuu. ¹⁵ Ko hewtii min fuu yo kammari moodon yalla moyyere Laamdo ndee ana yottoo yim6e heew6e. Hono nii yim6e heew6e njettirta Laamdo faa Laamdo beydoo teddineede.

Haala teddeengal manngal duumiingal

¹⁶ Dum wadi so min kaa6ataa. Fay so terde amen dee yo kalkotoode, yonkiiji amen dii ana keydintinee jannde fuu. ¹⁷ Sabi torraaji amen hannde dii ana kakindii ana njawta, kasen duu di lanndinanto min teddeengal manngal ngal timmataa, 6urngal diin torraaji abada. ¹⁸ Sabi wanaa e ko yiyetee min ngatti hakkillaaji amen, e ko yiyataake min ngatti hakkillaaji amen. Sabi ko yiyetee koo, yawtan, kaa ko yiyataake koo, heddoto faa abada.

5

No ndarorto-den yeeso Almasiihu

¹ Eden anndi so suudu leydiiru ndu kodu-den e mum jooni nduu wurjinaama, dum woni terde men, Laamdo darnanii en suudu dow kammu ndu junngo darnaali, darotoondu faa abada. ² Eden nii ca6bitoo saabe heppugol men naatude e ley suudu men dow kammu nduu, eden 6oornoroo ndu no kaddungal nii, ³ yalla so en 6oorniima ndu pati taweden en wuttinii6e. ⁴ Sabi e ley nduu suudu, en tampii en ottii. En njidaa 6oortaade ndu, ko njid-den dee, 6oornaade wonndu dow mayru, yalla nguurndam dam ana moda ko halkotoo ko woni e men koo. ⁵ Laamdo jaati lanndinanii en e kabaaru majjum, mo loowi en Ruuhu makko laatoo pi6iraado moyyereji desanaadi en dii.

⁶ Ndennoo, eden njogii hoolaare wakkati fuu, fay so eden anndi so nii eden keddii e dee doo terde, eden ngoddii suudu Joomiraado nduu tafon. ⁷ Sabi ko ngoondin-den nguurdu-den, wanaa ko njiyaten nguurdu-den. ⁸ Ndennoo eden njogii hoolaare, kaa ko 6urani en, eggude e dee doo terde kammari faa kodoyen bannge Joomiraado. ⁹ Kaa wadude ko welata mo

* 4:13 Jabuura 116.10

woni ko bur-den fuu tewtude, hodude doo e eggude doo fuu fotu. ¹⁰ Sabi ana tilsu en fuu ndaro-den yeeso Almasiihu faa care-den, yalla gooto fuu ana yobee golle mum mo wadunoo e aduna, so golle lobbo naa so golle bonɗo.

No Iisaa hawrintiniri en e Laamɗo

¹¹ Ndennoo, tawee min anndii ko woni hulde Joomiraado, min tewtan hebude hakkillaaji yimbe bee. Laamɗo ana anndi min, mido joonndorii onon duu oɗon anndi min e ley berde mon. ¹² Min njidaa mantaade yeeso mon. Ko min njidi dee, hokkude on daliili no mantoro-ɗon min, yalla oɗon keɓa ko njaabo-ɗon mantortooŋe kulle gonɗe sella, be mantortaako kulle gonɗe e berde. ¹³ So min njogoraama min haanduube, dum saabe Laamɗo. So min njogoraama min yeedduube, dum kammari moodon. ¹⁴ Sabi jilli Almasiihu njaalike min, sabi min taylorii, gooto maayanii yimbe fuu, ndennoo yimbe fuu maayii. ¹⁵ O maayanii yimbe fuu, yalla wuurbe bee ana nootta wuurande ko'e mum'en, mo be nguuranta dee, maayando be so wuurtani be oo.

¹⁶ Ndennoo, gila jooni, walaa fuu mo min njogorii no gii-aadama jogortoo neddo nii. So min njogorikeno non Almasiihu, jooni min noottii jogoraade mo non. ¹⁷ So neddo haɓɓike e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiidɗi koo yawtii, hankasen kabaaru oo fuu heyɗitii. ¹⁸ Dum fuu to Laamɗo iwri, kanko neli Almasiihu faa rewrintina en e makko, o halfini min golle rewrintingol hakkunde makko e yimbe. ¹⁹ Sabi Laamɗo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yimbe aduna fuu e mum e waasude jataade luutti mum'en. Kanko halfini min kabaaru rewrintingol ngol. ²⁰ Ndennoo, min daraniibe Almasiihu, hono no Laamɗo jaati waajortoo ko iwata e kundude amen koo. Miden ndaarda on dum doo e innde Almasiihu: ngartee e Laamɗo! ²¹ Almasiihu meedaali luuttude abada. Kaa Laamɗo fawii luutti men fuu dow makko, yalla haɓɓagol men e Almasiihu ana wada en foocciibe yeeso Laamɗo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamɗo

¹ Minen, kammari min gollidooŋe e Laamɗo, miden ndaarda on pati pijiron moyyere Laamɗo nde keɓ-ɗon ndee.

² Sabi o wii:

«Mi hettindanike ma wakkati lobbo,

mi faabike ma jalaande kisindam.»*

Jooni jaati woni wakkati lobbo, jooni woni jalaande kisindam. ³ Min njidaa wadude fay huunde ko fergitata yimbe

* 6:2 Esaaya 49.8

so feloore tawee e golle amen. ⁴ Kaa e huunde fuu, min kolliran miden kaandi e laataade gollanoobe Laamdo ley tiinnitaare mawnde, ley torraaji, ley cadeele, ley wemmbere, ⁵ ley piide, ley kasu, ley murtere, ley tampere, ley rafi doyingol, ley yolbere, ⁶ ley laa6al, ley anndal, ley mupal, ley moyyuki, ley Ruuhu Ceniido, ley jilli di ngaldaa e naafigaaku, ⁷ ley konngol goonga, ley baawde Laamdo, e ka6orde fooccitaare gonde e juude amen nane e jaame, ⁸ ley teddeengal, ley koyeendam, ley ko yimbe no'ata min, kapum e ko njettata min. Miden kolla yimbe min gollanoobe Laamdo ley ko min njogoraa min majjinoobe tawee min goongirante'en, ⁹ ley ko min njogoraa min anndaaka tawee min anndaa6e, ley ko min njogoraa min maayoo6e jooni tawee min wuur6e, ley ko min njogoraa min jukkaa6e tawee min maayaali, ¹⁰ ley ko min njogoraa min sunaa6e tawee min seyotoobe wakkati fuu, ley ko min njogoraa min misikiina'en tawee miden ngada heew6e arsukunte'en, ley ko min njogoraa min ngalaa fay huunde tawee minen njei fuu.

¹¹ Korintunkoo6e, min kaaldanii on laa6al reedu, min njaa-jinanii on berde amen. ¹² Minen, min paadinanaali on berde amen, onon paadinani ko'e mon berde mon. ¹³ Jooni mido haaldira e moodon no kaaldoowo e bikkoy mum nii: njajinee berde moodon.

No laatori-den suudu Laamdo guurdo

¹⁴ Pati ka66ondiree e 6e ngoondinaali 6ee, sabi edum wa'i hono no reentinde daabaaji diidi di ngaldaa faa ndemda. Won ko reentini fooccitaare e oopaare naa? Won ko reentini fooyre e nimre naa? ¹⁵ Won ko reentini Almasiihu e Ibiliisa naa? Won ko reentini goondindo e mo goondinaali naa? ¹⁶ Aadi won hakkunde suudu Laamdo nduu e tooruuji dii naa? Annde, enen ngoni suudu Laamdo guurdo oo. Sabi Laamdo wii:

«Mi hodidan e ma66e,
mi yiilodoto e ma66e,
mi laatoo Laamdo ma66e,
6e laatoo yimbe am.»[†]

¹⁷ Dum saabii so Joomiraado wii kasen:
«Iwee hakkunde ma66e!
Ceertee e ma66e!
Pati memee ko sobi!
Nden, mi ja66oto on.»[‡]

¹⁸ Mi laatanto on baaba,
laatano-don kam 6i66e rew6e e wor6e.
Dum Joomiraado Jom Baawde oo wii.»[§]

[†] 6:16 Lewinkoo6e 26.12, Esekiyel 37.27
Samuyila 7.14, Esaaya 43.6

[‡] 6:17 Esaaya 52.11

§ 6:18 2

7

¹ Sakiraa6e horsu6e, en ngadanaama dee podooje fuu, ndennoo la66inen ko'e men iwde e tuundi ngonndi e terde men e yonkiiji men fuu, tabintinen senaare men e ley kulol Laamdo.

Haala sunu e seyo

² La66inanee min berde moodon! Min toojaali fay gooto, min mbonnanaali fay gooto, min jaamaali jawdi fay gooto.

³ Mi haaldaali dum faa laatanoo on jukkungo. Sabi mi haaliino gila naanen: miden njidi on sanne, fay huunde seenn-dataa en, wanaa nguurndam wanaa maayde. ⁴ Mido hoolii on sanne, mi hebii jaati no mi mantaroo saabe moodon, on buu6inii bernde am sanne, mido heewi seyo e ley tampereeki amen dii fuu.

⁵ Sabi, fay nde min njottii leydi Makedoniya ndee, min powtinaaki fey, torraaji tan min njii, gila e kulol ley berde faa e sippirooji. ⁶ Kaa Laamdo buu6inoowo berde sunaabe oo, buu6inirii berde amen garol Titus. ⁷ Wanaa garol makko ngol tan wadi dum, ko buu6inno-don bernde makko koo waaltinii hakkillaaji amen, kaɗum e ko mo wii odon njidi yiide kam sanne e ko o haalani min haala sunu mon kammari ko wadi koo e haala tiinnaare mon e am, dum buri fuu beydude seyo am. ⁸ So bataaki am oo sunjiniino on, mi mimsitaali dum jooni. Fay so mi mimsitiino – sabi mi yii bataaki oo sunjiniino on fay so e wakkatiiwel gootel – ⁹ mido seyii jooni. Wanaa ko cunjluno-don koo waddani kam seyaade, ko sugulla moodon waddani on tuubude koo. Sabi sugulla kewtinoodo on oo ana hawri e sago Laamdo, hono non, walaa ko min mbonnannoo on. ¹⁰ Sabi sugulla kawroowo e sago Laamdo oo waddata tuubugol, tuubugol ngol waddata kisindam, mimsee walaa e majjum. Kaa sugulla aduna, maayde waddata. ¹¹ Ndennoo, yeewee sugulla kawroowo e sago Laamdo oo ko waddani on: o waddanii on soobaade, o wallii on daranaade ko'e mon, o waddanii on metteede e gadudo bone oo, kaɗum e kulol, o waddanii on yeeweede kam, kaɗum e tiinnaade, o wallii on jukkude bondo oo. E huunde fuu on kollii odon laafi e oon kabaaru. ¹² Ndennoo so mi winndanii on, wanaa saabe tooɗudo mbinndir-mi, wanaa saabe toojaado duu mbinndir-mi, ko mbinndiran-mi on dee, yalla odon bannginanee soobee mo njogani-don min oo yeeso Laamdo. ¹³ Hakkillaaji amen mbaaltorike saabe majjum.

Ko jokkiti hen kasen, seyo Titus ngoo beydi waaltinde hakkillaaji amen, sabi on fuu on buu6inii bernde makko. ¹⁴ So mi mantorike on seeda yeeso makko duu, on kersinaali kam. Kaa no min kaalanirta on goonga wakkati fuu nii, hono non ko min mantorii on e yeeso Titus koo laatorii goonga.

¹⁵ Bernde makko beydoto yidude on so o miilike no dowliri-don on fuu e no nja66ori-don mo kulol e sijjngol nii. ¹⁶ Midó seyii ko ke6u-mi e mon hoolaare e dow huunde fuu koo.

8

Haala wallugol seniibe won6e Urusaliima

¹ Sakiraa6e, miden njidi anndinde on moyyere Laamdo jippiinde e deente goondin6e Iisaa gonde leydi Makedoniya dee. ² Kam6e e horireede billaare sattunde fuu, keewal ma66e seyo waddanii 6e hokkitirde ko heewi, fay so e6e e talkaaku cattudo. ³ Mi seedee: 6e ndokkitirii ko 6e mbaawi fuu fay ko 6uri baawde ma66e, 6erde laa6ude tal 6e ndokkiri. ⁴ Be ndaardii min sanne yalla e6e ke6a laawol wadude juude ma66e e wallugol seniibe won6e Urusaliima 6ee. ⁵ Be ngadii ko 6uri miilo amen. Ko adii fuu, 6e ndokki ko'e ma66e Joomiraado, caggal dum, e sago Laamdo 6e ndokki min ko'e ma66e minen duu. ⁶ Dum wadi so min ndaardi Titus timmintinoya to moodon ngal dokkal no fuddirnoo ngal nii. ⁷ On arsukunte'en e huunde fuu – goondinal e waaju e anndal, odon njogii soobe e dow huunde fuu, odon korsini min duu. Tiinno-don faa arsinkinire-don non e ngal dokkal duu.

⁸ Wanaa kammari tilsera wadi so mbii-mi non, ko mbiiru-mi non dee, faa mi hokka on laawol hollude jilli mon dii ana celli. ⁹ Sabi odon anndi moyyere Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu: kanko arsukunte oo, o wadii hoore makko talka kammari mon yalla odon laatoroo arsukunte'en talkaaku makko oo. ¹⁰ Midó haalana on ko woni miilo am haala wallugol seniibe won6e Urusaliima 6ee, sabi dum 6uri nafude on: rowanen onon adii fiide dabare wallude 6e, onon adii fuddude golle oo duu. ¹¹ Jooni noo, ki66inee dum. No tiinnori-don fiide dabare nii, tiinnoree non gollude dum duu, ndokkiron no baawde mon mbaarata. ¹² Sabi so neddo anniyike wadude moyyere, Laamdo jabanan dum hakke ko jogii koo, wanaa hakke ko jogaaki. ¹³ Mi wiyaali naaton e billaare yalla wof6e 6ee ana powta, yim6e fuu pota njidu-mi. ¹⁴ Jooni dum forran onon on ke6ii faa heewi faa mbaawon wallude won6e e baasal 6ee. Caggal jooni, so tawii onon on ngonii ley baasal, kam6e 6e ke6ii ko heewi faa 6e mbaawa wallude on. Hono nii yim6e potirta, ¹⁵ no winndorii nii: «Moofunoodo ko heewi oo ya66intinaali, moofunoodo seeda oo jakoraaka.»*

Kabaaru Titus e yaadube mum

¹⁶ Jettooje ngoodanii Laamdo e ko wadi e 6ernde Titus sii soobe mo min njoganii on oo. ¹⁷ Titus jabii ko min jaagii dum wirfitaade to mon koo. Ko 6uri dum fuu, soobirantaaku

* 8:15 Pergu 16.18

mawdo e bernde laaŋunde tal o wirfitorii faade to moodon. ¹⁸ Miden neldida e makko sakiike men jetteteedo e deente goondinbe dee fuu saabe golle mo o gollani Kabaaru Lobbo oo. ¹⁹ Wanaa dum tan, deente goondinbe dee cubii mo, yalla omo laatoo jaado amen faa min naŋa dokkal ngal Urusaliima. Ngala dokkal ana teddina Joomiraado, ana ɓanngina anniya amen lobbo duu. ²⁰ Miden ngada ko min mbaawi fuu pati min keɓa feloore e ndiin jawdi keewndi ndi min ndaranii. ²¹ Sabi wanaa ko woodi yeeso Joomiraado tan min tewtata, miden tewta ko woodi yeeso yimbe duu. ²² Miden neldida e didon bee sakiike meeden mo min taykitii soobee mum wakkatiiji keewdi e kulle keewde. Jooni mo ɓuri fuu tiinnaade e golle oo kammari hoolaare mawnde nde mo joganii on ndee. ²³ Titus duu yo gondiido am yo gollidiido am kammari moodon. Sakiraaɓe men wondube e makko bee yo nelaarɓe deente goondinbe dee, ɓe teddeengal Almasiihu. ²⁴ Ndennoo jooni, kollee ɓe jilli moodon, kollee ɓe kambe e deente goondinbe dee fuu miden njogii daliili e mantoraade on.

9

No Laamdo yidiri dokkiroowo seyo

¹ Fotaa ko mi winndana on banngal wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima bee, ² sabi mido anndi on muuyii wallude ɓe sanne. Mi mantorike on dum yeeso Makedoniyankooɓe, mbii-mi ɓe: Akayankooɓe lanndiniima gila rowanen wallude. Tiinnaare moodon soobini ko ɓuri heewde e maɓɓe. ³ Kaa mido nela e moodon bee sakiraaɓe pati ko min mantorii on koo laatoo meere, kaa tawee odon lanndinii no mbiiru-mi nii. ⁴ So wanaa dum, so Makedoniyankooɓe ngardii e amen to moodon tawi on lanndinaaki, hoolaare nde min njoginoo e moodon ndee laatanto min gacce, kasen duu onon ɓurata fuu hersude. ⁵ Dum nee, ko njii-mi hen ana tilsi mi ndaarda sakiraaɓe bee ardoo kam to moodon, ndaranoo ballal ngal poduno-don ngal. Nden so mi warii fuu mi tawan engal hawriti, ngal laatoo ballal bernde laaŋunde tal, tawee wanaa tilkere. ⁶ Taykee: aawudo seeda, seeda hettata, aawudo ko heewi, ko heewi hettata. ⁷ Gooto fuu yo hokku ko anniyyi e bernde mum, tawa wanaa dow metti, wanaa e tilkere. Sabi Laamdo ana yidi dokkiroowo seyo. ⁸ Laamdo ana waawi hokkude on sii moyyereeji fuu, yalla e huunde fuu odon keɓa ko heyata on wakkati fuu, keddoro-don ko heewi kammari golle lobbo fuu, ⁹ hono no winndorii nii:
«Omo saaka moyyere makko e ley talka'en,
moyyuki makko duumoto faa abada.»*

* 9:9 Jabuura 112.9

¹⁰ Laamdo dokkoowo demoowo aawdi hokka dum nguure oo, hokkan on aawdi heyoori on onon duu, o funnan ndi, yalla moyyuki mon ana rima faa heewa. ¹¹ Sabi o arsinkin on e huunde fuu, faa mbaawon hokkitirde wakkati fuu. Nden heew6e njettan Laamdo e ko mballir-don dum'en ko iwri e juude amen koo. ¹² Sabi ngal ballal wanaa faa nafa seniibe 6ee tan wadira, ko ngal wadira dee, faa ngal waddana heew6e yettude Laamdo. ¹³ So 6e yeewii ballal moodon ngal, 6e teddinan Laamdo saabe dowtaare mon nde ceettortodon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu, 6e teddinan mo duu saabe ko caakaton jawdi mon e ma66e, kam6e e yim6e fuu. ¹⁴ Be kolliran korsa ma66e faade e moodon duwaawuui di 6e nduwantoo on dii saabe moyyere mawnde nde Laamdo wadani on ndee. ¹⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe dokkal mum dadungal sifa!

10

No Pool jaaborii felube dum

¹ Miin Pool biyeteedo lo'udo so mido hakkunde moodon kaa cuuso so mido woddi on oo, mido waajoroo on newaare e moyyuki Almasiihu, ² mido ndaarda on: pati ngadee so mi garpoo on nde ngaroy-mi to mon fuu. Sabi banngal wiyoo6e miden ngollana muuyooji bii-aadama 6ee anniyii-mi gollirde ngorgu. ³ Goonga, min bi66e aadama tan, kaa no min ka6irtee nii wanaa no bi66e aadama ka6irtee. ⁴ Sabi ka6orde de min ka6ortoo dee nganaa de bii-aadama, semmbe majje to Laamdo iwri faa de mbaawi wurjinde tataaji e leydi. Minen, min wurjinoobe miilooji way6e e leydi ⁵ kapum e mawninkinaare fuu hadoore yim6e annude Laamdo. Kasen min nanngoo6e miilo fuu faa min ngartira dum e dwtanaade Almasiihu. ⁶ So dowtaare moodon hi66ii, min lanndiniima jukkude neddo fuu mo dowtaaki.

⁷ Yeewree kudde dee no ngorri nii – so won e moodon kooliido yo neddo Almasiihu, yo miccito dum doo duu: no joomum laatorii neddo Almasiihu nii, minen duu, non min laatorii yim6e Almasiihu. ⁸ Joomiraado men Iisaa hokkii min baawde faa min naba goondinal mon yeeso, wanaa faa min ngurjina ngal. Fay so mantii-mi hen faa kosu-mi ya66itaade, dum hersintaa kam. ⁹ Mi yidaa miilon mi tewtoowo hul6inde on e 6ataakiiji am dii. ¹⁰ Sabi ana wiye 6ataakiiji am dii ana teddi, ana njogii semmbirantaaku, kaa so mido hakkunde mon, mido lo'i, haala am ana yawonii. ¹¹ Neddo fuu biyoowo non, yo anndu ko min mbinndata so miden ngoddii on koo, dum min ngollata so min ngondii e moodon duu. ¹² Min cuusaa fonndude ko'e amen e mantotoo6e 6ee. Min nanndaa e ma66e duu. Kam6e, e6e ponnda ko'e ma66e e etirdum ma66e, 6e

nanndintaa ko'e ma66e e fay gooto so wanaa e ko'e ma66e tan! Be ngalaa hakkille.

¹³ Minen noo, min njidaa mantaade faa ya66itoo keerol, miden kaada e keerol ngol Laamdo darnani min ngol, faa min njottii on onon duu. ¹⁴ So min njottanooki to mon, min ya66itinoke keerol e manti amen. Kaa min ya66itaaki keerol, sabi minen adii waddude e mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ¹⁵ Min mantortaako golle wo66e mo walanaa min. Kaa no goondinal moodon beydortoo nii, miden njikkii beydoraade non teddungal e hakkunde moodon, tawee min ya66itaaki ko Laamdo darnani min koo. ¹⁶ Nii wadata so min ke6a no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo e nokkuuje gonde caggal moodon dee, min mbaasa mantoraade golle gollaado faa timmi e ley nokkuuje de wo66e kalfinaa. ¹⁷ Ana winndii: «Mantotoodo fuu, yo mantoro golle Joomiraado.»* ¹⁸ Sabi wanaa manoowo hoore mum woni jabaado, jabaado dee, mo Joomiraado mani.

11

No Pool feliri nelaar6e penee6e

¹ Jooni kaa dalee kam mi haaldana on no badiido haandude nii. Mido jaagii on mupanon kam. ² Mido joganii on kiram iwrudam to Laamdo jaati, sabi mi ha66ii dewgal mon e gorko gooto, dum woni Almasiihu. Mido yidi na6ude on to makko no mboomri ceniindi nii. ³ Kaa mido huli pati hakkillaaji mon mbaylite, nanndon e Hawwaa mo mboddi yoyundi ndii yoyyi oo faa njoppon hoolaare mon laa6unde sellunde wonnde e Almasiihu ndee. ⁴ Mido huli dum sabi so won gar6o waajaade on Iisaa god6o mo waldaa e mo min mbaajii e ley moodon oo, naa so on ke6ii ruuhu god6o naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo ke6uno-don e amen oo, on nja66oto dum sanne. ⁵ Kaa mido miila diin kalahali mawdi, dum woni nelaar6e moodon 6ee, walaa fuu ko burdi kam. ⁶ Ana waawi taweede mi wanaa fasiilante banngal haala, kaa mi wanaa baaydo anndal, min kollii on dum faa laa6i wakkati fuu e ley huunde fuu.

⁷ Nde kaalan-mi on Kabaaru Laamdo Lobbo oo tawi on njo6aali ndee, mi leydinkinike kammari teddinde on, mi mbooffi e ley majjum naa? ⁸ Deente goondin6e godde ndokki kam ko mi wuurda faa mi gollana on. ⁹ Nde ngonnoo-mi to moodon too ndee tawi mido hasindini, mi fawaaki e dow fay gooto e mon. Sabi sakiraa6e iw6e Makedoniya 6ee ngaddanii kam ko jakiranoo-mi koo. E oon wakkati, mido wapunoo laatanaade on donngal. Non worri faa hannde duu. ¹⁰ Goonga Almasiihu gondo e am oo kaalanan-mi on: ley leydi

* 10:17 Yeremiya 9.23

Akaya ndii fuu fay gooto waawaa haɗude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal koo. ¹¹ Ko saabii so ngadĩr-mi non? Saabe mi yidaa on ngadĩr-mi non naa? Laamɗo ana anndi mido yidi on!

¹² No ngorrunoo-mi nii, mi heddoto e worrude non. Sabi yogaa6e ana tewta laawol mantoraade ko 6e ngorri no amen nii koo. Ngol laawol, mido yidi haɗude 6e ngol. ¹³ Been yo nelaabe penee6e yo golloo6e jammbootoo6e yo boornii6e saaya nelaabe Almasiihu. ¹⁴ Dum haaynaaki, sabi fay Ibiliisa ana boornoo saaya malaa'ika jom fooyre. ¹⁵ Ndennoo haaynaaki duu so gollanoo6e Ibiliisa boorniima saaya gollanoo6e fooccitaare. Kaa jukkungo ma66e laatoto hakke golle ma66e.

Haala torraaji kewtiidi Pool

¹⁶ Mi haalanii on naanen, mido wiya on kasen duu: pati fay gooto e moodon nanngira kam kaahaango. Kaa fay so on nanngirii kam non, nja6ee kaandi am dɪi, yalla miin duu mido mantoo seeda. ¹⁷ Nde mantortoo-mi nii ndee, wanaa no gollanoowo Laamɗo nii kaaldan-mi, no kaandɗo nii kaaldan-mi. ¹⁸ Sabi heew6e ana mantaroo kulle aduna, miin duu, mido waawi mantaade. ¹⁹ Sabi onon jogorii6e ko'e mum'en yo hakkilante'en 6ee, oɗon njarranii haandu6e 6ee no weliri on. ²⁰ Goonga, oɗon muja nelaabe penee6e 6ee maccina on, naama jawdi mon, njana on, pamɗina on, piya on banaaje. ²¹ Mido yaagoo wiide on miden lo'unoo e majjum sanne.

Tawee nee, huunde fuu ko 6e cuusi mantoraade kam6e, mido suusi mantoraade dum miin duu. Mido haalda ɗoo hono no mi kaandɗo nii. ²² So 6e Yahuudiyankoo6e, miin duu mi Yahuudiyanke. So 6e Israa'iilankoo6e, miin duu mi Israa'iilanke. So 6e iwdi Ibarahiima, miin duu mi iwdi Ibarahiima. ²³ So 6e gollanoo6e Almasiihu, miin buri 6e fuu laataade dum – ɗoo kaaldan-mi hono no mi kaandɗo nii. Miin buri 6e tiinnaare, buri 6e uddeede kasu, buri 6e fiyeede. Wakkati fuu, mido hosa maayde. ²⁴ Cili joy Yahuudiyankoo6e ana piya kam, cilol fuu dorrii capantati e jeenay. ²⁵ Cili tati Romankoo6e ana piya kam cabbi. Mi wedaama kaaye cilol gootol. Cili tati mido naata laana ana mutida e am, mi doyii jemma e jalooma ley geeci. ²⁶ Mido e laawol wakkati fuu, mido e farati banngal maaje e banngal yanoo6e, banngal lejol am e banngal leji godɗi, mido e farati e ley geelle e ley ladde jeereende, ley geeci e ley sakiraa6e penee6e. ²⁷ Mi gollii faa mi tampii, wakkati fuu mi ɗaanataako doynol juutungol. Mi yolbii, mi ɗomɗii, wakkati fuu mido hoora, mi jaangaama, mi holii. ²⁸ Mi haalaali ko heddi koo so wanaa huunde wootere: jannde fuu miilooji banngal deente goondin6e dee fuu ana

ka66i hoore am. ²⁹ So won lo'udo, loore mum ana hewta kam. So won pergitiido, ana pawna yonki am.

³⁰ So ana tilsi mi mantoo, loore am ndee mantortoo-mi. ³¹ Laamdo ana anndi mi fenaali. Jettooje ngoodanii mo kanko Baaba Iisaa Joomiraado men oo faa abada. ³² Nde ngonnoo-mi Damas ndee, battaa kaananke biyeteedo Aretas joyyiniino yim6e faa kayba ngeenndi ndii yalla ana nannga kam, ³³ kaa ngadaa-mi e ley sagiire, ndiwniraa-mi e falanteere tatawol ngeenndi ngol, njippinaa-mi caggal mayri, teetori-moo-mi.

12

Haala ko Laamdo 6annginani Pool

¹ Ana tilsi mi mantoo fay so gasaa. Dum e taweede, mi haalan ko yellitii e am, kapum e ko Joomiraado 6annginani kam koo. ² Ana foti duu6i sappo e nay, gorko gooto mo anndu-mi, ka66iido e Almasiihu, nabinaama faa dow kammu burdo fuu toowde. Mi anndaa yalla terde makko duu nabinaama naa nabinaaka, Laamdo tan anndi. ³⁻⁴ Mido anndi oon gorko naannaama alijenne – omo heddorii terde makko dee naa mo heddoraaki de? Mi anndaa, Laamdo anndi – o nani ton haala daduka hakkille ka 6ii-aadama fotaa haaltude. ⁵ Kanko mantortoo-mi, mi mantortaako hoore am so wanaa e loore am. ⁶ Fay so mi muuyiino mantaade, mi haandaali, sabi goonga kaalannoo-mi. Kaa mido nanta hoore am e majjum, pati yim6e miila mido buri ko njii mido wada naa ko nani mido haala. ⁷ Ko Laamdo loowi e am koo ana dadi hakkille, kaa pati mi mawninkinoroo dum, ko wa'i hono gi'al suufaama e terde am, dum woni nelaado Ibiliisa ana fiya kam faa hada kam mawninkinaare fuu. ⁸ Cili tati mido jaagoo Joomiraado yo doofanam ngal, ⁹ kaa o wii kam: «Hinnee am oo heyii ma, sabi baawde am e loore ki66irta.» Saabe dum mi beydiima seyaade e mantaade dow loore am ndee, yalla baawde Almasiihu dee ana tawee e am. ¹⁰ Dum saabii so mido seyoro loore e jennooje e cadeele e torraaji e wemmbere fuu kammari Almasiihu. Sabi nde lo'u-mi fuu, nden ke6an-mi semmbe.

No Pool sunliri banngal Korintunkoo6e

¹¹ Mi haaldii hono no mi kaandudo, kaa onon ngaddani kam haalirde non. Onon kaannoo jinngande kam, sabi fay so mi wanaa fay huunde, kalahali moodon mawdi dii, dum woni nelaabe moodon 6ee, burdaali kam fay huunde. ¹² Golleeji mawdi e kaayee fiiji e taagumansaaji kollooji mi nelaado ngollaama to mon, kaaddi mujal duu di ngolliraa. ¹³ Kodum deente goondin6e Iisaa godde dee burdi on, so wanaa ko mi fawaaki e mon koo? Njaafee kam e oon toonange!

¹⁴ Jooni, mi lanndiniima warde to mon cilol tata6ol, mi fawataako e mon. Wanaa jawdi moodon tewtan-mi, onon e ko'e mon tewtan-mi. Sabi wanaa 6i66e kaani fagganaade saaraa6e mum'en jawle, saaraa6e kaani fagganaade 6i66e mum'en jawle. ¹⁵ Miin, mi seyorto hokkude on ko njogii-mi fuu, mi seyorto hokkude on fay hoore am, yalla mido walla on. So mi mawninii jilli am e moodon, on buytoto e yidude kam naa? ¹⁶ Ndennoo en kawrii mi fawanooki e dow mon, kaa wiyaama mi yonjii on, mi hebirii on hiila. ¹⁷ Won nelaabe am 6e nelir-mi faa mi jaama jawdi mon naa? ¹⁸ Titus jaagii-mi yo yaa to moodon, neldidin-mi e mum sakiike men oo. Titus jaamaali jawdi moodon, goonga naa pene? Wanaa minen ngoni miilo wooto e laawol gootol naa?

¹⁹ Booyii odon miila min la66inoobe ko'e amen yeeso moodon. Kaa ko min ngadata dee, miden kaalda yeeso Laamdo ley ha66agol amen e Almasiihu. Sakiraa6e horsu6e, ko min ngadata koo fuu, yalla odon njaara yeeso. ²⁰ Mido hula, so mi warii to moodon, pati mi tawira on no mi yidaa, tawiron kam no on njidaa. Mido huli pati mi tawda on e poodondiral e haasidaaku e konnaagu e tikkere e jinondiral e joore e mawninkinaare e fitina. ²¹ Mido hula, so mi wirfitiima to moodon, pati Laamdo hoyna kam hakkunde mon kasen, mi sunja saabe heew6e luuttunoo6e 6e tuubaali iwde e tuundi mum'en e fijirde mum'en e njaahilaaku mum'en.

13

Baynondiral

¹ Mido wara to mon jooni cilol tata6ol. «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yim6e didon naa taton.»* no winndorii nii. ² Mi haalaniino luuttunoo6e nde ngonnoo-mi to mon cilol dida6ol ndee, jooni duu ko mi walaa to mon koo, mido haaltana 6e kasen kam6e e heddiibe 6ee fuu: so mi wartii, mi yurmataako fay gooto. ³ Onon, odon tewta finnde holloore Almasiihu oo e am haalirta haala mum. On ke6an finnde ndee duu. Almasiihu lo'aali banngal moodon, mo cemmbididdo e moodon. ⁴ Sabi o tontiraama e leggal bardugal dow loore makko, kaa omo wuuri baawde Laamdo. E ley ha66agol amen e makko, min lo'u6e, kaa min kollan on, miden nguurdira e makko dow baawde Laamdo.

⁵ Yeewtee ko'e mon faa njiyon so odon ngoondini, tayki-tee ko'e moodon. Tama on maataali Iisaa Almasiihu ana e moodon? So on maataali, yeewtagol mon ngol ana holla on ngalaa e goonga. ⁶ Kaa mido joonndorii on anndan minen banngal amen miden e goonga. ⁷ Miden jaagoo Laamdo pati

* 13:1 Fillitagol Tawreeta 19.15

ngadon fay huunde ko boni, wanaa faa holla minen miden e goonga, faa ngollon ko moyyi, fay sinndo tawii minen banngal amen, min laatii hono 6e ngalaa e goonga. ⁸ Sabi min mbaawaa yeddude goonga oo, ko min mbaawi dee, daranaade mo. ⁹ So min lo'ii tawi onon odon njogii semmbe, miden ceyii hen, min jaagoto Laamdo faa laato-don hi66u6e. ¹⁰ Saabe dum, mido winndana on dum gila mi waraali tefon, yalla so mi warii, pati mi bonna e moodon hakke baawde de Joomiraado oo hokki kam dee. Ko ndokkiraa-mi de, faa yaara yeeso, wanaa faa wurjina.

¹¹ Sakiraa6e, walaa ko heddi so wanaa waynaade. Poodanee hi66ude, nja6ee waajeede, njogee miilo wooto, nguuree e jam. Nden, Laamdo Jom jilli e jam oo wondan e moodon. ¹² Yo gooto e moodon fuu jowtir bannndum jowtaango wondungo e jilli. Senii6e 6ee fuu ana njowta on.

¹³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu e jilli Laamdo e deental moodon e Ruuhu Ceniido oo ngonu e moodon, on fuu!

Bataaki Pool faade e Galaatiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado oo. Wanaa yim6e neli kam, mi neliraaka saabe neddo fuu, Iisaa Almasiihu jaati neli kam, kaɲum e Laamdo Baabiraado men immintindo mo e maayde oo. ² Miin e sakiraa6e wondube e am 6ee fuu, miden mbinnda oo bataaki faade e mon, onon deente goondin6e Iisaa gonde leydi Galaatiya dee. ³ Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁴ Almasiihu hokkitirii hoore mum kammari luutti men yalla ana dannda en e oo jamaanu bondo. Nii o wadiri sago Laamdo Baabiraado men. ⁵ Yo teddeengal woodan Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

No Kabaaru Lobbo oo laatorii gooto

⁶ Ana haaynii kam sanne no njaawir-don yoppude Laamdo, noddirdo on moyyere Almasiihu oo, so njokku-don kabaaru lobbo goddo. ⁷ Wanaa wiide kabaaru lobbo goddo won, kaa yim6e ana njiiba on, ana njidi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ⁸ So neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oo, fay so minen e ko'e amen naa so malaa'ika iwdo dow kammu, yo kuddi wonu e joomum. ⁹ Min kaalaniino on dum, jooni duu mido haaltana on: so neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo ke6-don oo, yo kuddi wonu e mum.

¹⁰ Dum nee, yarraamuya yim6e ndaaran-mi naa yarraamuya Laamdo? Tama ko welata yim6e ndaaran-mi? So faa jooni mi ndaarannoodo ko welata yim6e, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pool laatorii nelaado

¹¹ Sakiraa6e, mido yidi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo, wanaa e neddo iwi. ¹² Sabi wanaa neddo hokki kam mo, wanaa neddo janngini kam mo, Iisaa Almasiihu 6annginani kam mo. ¹³ On nanii no ngorrunoo-mi arannde e ley diina Yahuudiyankoo6e oo. Mi torririi deental goondin6e Iisaa ngal no mbaawru-mi fuu, mi siinii wurjinde ngal. ¹⁴ Mido burnoo heew6e e waaldee6e am Yahuudiyankoo6e jokkude diina Yahuudiyankoo6e, kaɲum e hirande neesuui njaatiraa6e amen. ¹⁵ Kaa Laamdo su6ike kam gila mi finaali, noddii kam saabe moyyuki mum nde muuynoo ndee, ¹⁶ o 6annginani kam Biyiiko yalla mido waa-joo kabaaru mum ley heefer6e. Oon wakkati, mi lamn-dondiraali e fay gooto, ¹⁷ mi yahaali Urusaliima to adii6e

kam laataade nelaar6e 6ee, njaa-mi don e don leydi Ara-biya, ngartu-mi Damas. ¹⁸ Duu6i tati caggal mum, njaa-mi Urusaliima yalla mido anndondira e Piyeer. Ngondu-mi e makko balde sappo e joy. ¹⁹ Mi yiyaali nelaar6o fay gooto, so wanaa Yaakuuba mijii Joomiraado oo. ²⁰ Ko mbinndan-mi on doo koo, hakkunde am e Laamdo mbinndir-mi, mi fenaali. ²¹ Caggal dum, njaa-mi leydi Siriya e leydi Silisi. ²² E oon wakkati, deente ka66iide e Almasiihu gonde leydi Yahuudiya dee meedaali yiirude kam gite mum'en. ²³ Be nananno tan ana wiye: «Neddo torrannoodo en nden oo, ana waajoo jooni diina ka siinunoo jifude kaa.» ²⁴ E6e teddinannoo Laamdo saabe am.

2

No nelaar6e njafirani Pool

¹ Duu6i sappo e nay caggal mum, njabbitin-mi kasen Urusali-ima, miin e Barnabas. Titus duu ana wondi e amen. ² Mi yaarii ton saabe ko Laamdo bannginani kam koo. Mi hawritii ton e maw6e deental goondin6e, miin tan e ma66e, mi andinii 6e Kabaaru Lobbo mo mbaajii-mi 6e nganaa Yahu-udiyankoo6e oo. Sabi mi yidaa golle am ya66iido oo e mo jooni oo fuu laatoo meere. ³ Kaa fay Titus jaado am oo, kajum e taweede yo Yunaninke fuu, tilsinaaka taadeede. ⁴ Dum e taweede sakiraa6e penee6e coorike e deental goondin6e ngal. Ko 6e ndaarti dee, anndande ndimaaku mo ke6-den e ley ha66agol men e Iisaa Almasiihu oo faa 6e ngartira en e mac-cungaaku. ⁵ Min nja6anaali 6e fay wakkati gooto yalla goonga Kabaaru Lobbo oo ana heddanoo on. ⁶ Haya, jogoraa6e maw6e 6ee, no 6e njogoranoo nii, miin walaa ko hilli kam e majjum, sabi Laamdo burdintaa yim6e. Been maw6e tilsinaali min goddum fey. ⁷ Be paamii Laamdo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oo faade e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, hono no halfiniri Piyeer waajaade Yahuudiyankoo6e 6ee nii. ⁸ Sabi no Laamdo neliri Piyeer hakkunde Yahuudiyankoo6e 6ee nii, non o neliri kam miin duu hakkunde heefer6e. ⁹ Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, nuyde deente goondin6e teddinaade dee, nde njiinoo moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, 6e ndokki kam miin e Barnabas fuu juude faa tabintina kawral hakkunde amen. Ndennoo minen, min njaha to heefer6e, kam6e 6e njaha to Yahuudiyankoo6e. ¹⁰ Ko 6e jaagii min tan, min miccitol misikiina'en 6ee. Mi tiinnike e majjum jaati.

No Pool jinjiri Piyeer to Antiyokiya too

¹¹ Kaa nde Piyeer wari e ngeenndi mbiyeteendi Antiyokiya ndee, mi jinja dum yeeso yim6e sabi o boofudo. ¹² Sabi fade nelaar6e Yaakuuba 6ee warde, omo jaamdannoo e goondin6e

Iisaa 6e nganaa Yahuudiyankoo6e. Kaa nde 6een ngarnoo ndee, o wodditii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee, o njootti naamdude e mum'en, hultude jokku6e sariya taadagol 6ee. ¹³Yahuudiyankoo6e goondin6e Iisaa wo66e duu tawti mo faa na6i fay Barnabas e naafigaaku mum'en. ¹⁴Nde njiinoo-mi no 6e ngorri nii dartaaki, e6e ngoorti goonga gondo e Kabaaru Lobbo oo, mbii-mi Piyeer yeeso yim6e fuu: «Aan Yahuudiyanke, a worraano doo hono no Yahuudiyankoo6e ngorri nii, no lepi goddi dii ngorri nii ngorrundo-daa. Hono mbaawru-daa tilsinirde yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kinaa laatoo hono no Yahuudiyankoo6e nii?»

No Laamdo hisinirta yim6e saabe goondinal

¹⁵Minen, min iwdi Yahuudiyankoo6e, min njeyaaka e lepi goddi luuttooji dii. ¹⁶Tawee nee, miden anndi neddo nanngirtaake pooccitiido saabe jokkugol Sariya Muusaa oo, e goondinal mum Iisaa Almasiihu nanngirtee pooccitiido. Minen duu min ngoondinii Iisaa Almasiihu, yalla miden nanngiree fooccitii6e saabe goondinal amen Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Sariya Muusaa. Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiido saabe jokkugol Sariya Muusaa. ¹⁷Minen, miden ndaarta nanngireede fooccitii6e saabe ha66agol amen e Almasiihu. E ley majjum so min tawaama min luuttoo6e minen duu hono no 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee nii, dum ana holla Almasiihu yo daraniido luuttal naa? O wanaa! ¹⁸Sabi so mi wii mi maatoto ko ngurjinnoo-mi, mi tabintinanno mi bofoowo. ¹⁹Kaa banngal Sariya Muusaa, miin mi maaydo, Sariya oo jaati wadi dum, yalla mido wuurana Laamdo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow leggal bardugal, ²⁰mi wura miin e hoore am, Almasiihu wuuri ley am. Nguurndam neddo dam nguuran-mi jooni dam, e ley goondinal Bii Laamdo nguuran-mi dam, oon jiddo kam so hokkitiri hoore mum saabe am. ²¹Mi tippitataako moyyere Laamdo ndee. Sabi so tawii jokkude Sariya oo wadata neddo pooccitiido, Almasiihu oo maayii meere.

3

Haala jokkude Sariya Muusaa naa goondinde Iisaa

¹Eehey Galaatiyankoo6e, woy odon pamdi hakkille! Homo dawri on? On cifanaama faa laa6i paca no Iisaa Almasiihu tontiraa e leggal bardugal. ²Njaabee kam dum doo tan: saabe jokkude mon Sariya Muusaa ke6ir-don Ruuhu Ceniido oo, naa on ke6irii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo oo, on ngoondinii? ³Kodum famdiniri on nii hakkille? On puddirii semmbe Ruuhu Laamdo oo, hono njidir-don jooni timminirde tiinnaare mon jaati? ⁴Ko hewtii on koo fuu laatike meere

naa? Dum waawaa laataade meere. ⁵ Dokkoowo on Ruuhu so wada kaayde hakkunde mon oo, dum nee saabe odon njokki Sariya o wadirta dum naa saabe on nanii Kabaaru Lobbo on ngoondinii?

⁶ Nii winndorii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo pooccitiido.»* ⁷ Ndennoo andee: goondin6e 6ee, kapum'en jaati ngoni iwdi Ibarahiima. ⁸ Sappaama e ley Binndi, Laamdo nanngiran 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee foocciti6e saabe goondinal mum'en. Dum saabii so Binndi dii mbiyani Ibarahiima oo kabaaru lobbo gila wadaali tefon: «Lejni dii fuu ke6iran barke saabe maa.»† ⁹ Ndennoo, goondin6e fuu ke6an barke no Ibarahiima goondindo oo he6iri barke nii. ¹⁰ Kaa faw6e jikke mum'en e jukkude Sariya Muusaa, yo hudaabe. Sabi ana winndii: «Kuddi woodanii neddo fuu mo jokkaali faa hi66i ko woni e dewtere Sariya ndee fuu.»‡ ¹¹ Tayoral, fay gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo saabe Sariya oo. Sabi ana winndii: «Pooccitiido wuurdan goondinal.»§ ¹² Sariya oo noo fawaaki e goondinal, sabi ana winndii: «Jokkudo Sariya oo wuurdan saabe Sariya.»* ¹³ Almasiihu soottitike en iwde e kuddi ndi Sariya oo fawi e men ndii, ko mo roondanii en ndi koo. Sabi ana winndii: «Bilaado e leggal bardugal fuu yo kudaado.»† ¹⁴ Dum Iisaa wadi yalla 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee duu ana ke6a barke mo Ibarahiima he6i oo saabe Iisaa Almasiihu, ke6iren Ruuhu podaado oo e ley goondinal.

Haala Sariya e fodoore

¹⁵ Sakiraa6e, mido sifanoo on ko woodi jannde fuu koo: so neddo moyyinii talkuru ndonu no sariya laamu ja6iri nii, fay gooto waawaa imminde dum, waawaa beydude hen fay huunde. ¹⁶ Laamdo wadani Ibarahiima e iwdo e mum podooje. Binndi dii mbiyaali: «Iw6e e mum», hono no di cappike heew6e, gooto nii di cappii nde di mbii: «Iwdo e maa». Dum woni Almasiihu oo. ¹⁷ Ko njidu-mi wiide koo annii: aadi ndi Laamdo fi6i ndii, Sariya gardo duu6i teemed e nay e capantati caggal mum oo fi6tataa dum, bonnataa fodoore Laamdo ndee. ¹⁸ Sabi so ndonu mo Laamdo fodunoo oo e Sariya oo fawinoo, mo fawatanooko e fodoore ndee. Kaa noo, saabe fodoore ndee Laamdo hokkiri moyyere mum ndee Ibarahiima.

¹⁹ Ndennoo, ko Sariya Muusaa nafata? O waddiraama faa o 6anngina luutti faa nde iwdo e Ibarahiima podanaado fodoore ndee oo wari fuu. Laamdo hokki yim6e Sariya oo, o

* 3:6 Puddoode 15.6 † 3:8 Puddoode 12.3 ‡ 3:10 Fillitagol 27.26 § 3:11

Habaakuk 2.4 * 3:12 Lewinkoo6e 18.5 † 3:13 Fillitagol Tawreeta 21.23

hokkiri 6e malaa'ika'en, kajum e curoowo. ²⁰ Kaa so gooto tan curoowo nafataa. Fodoore ndee, Laamdo tan fodi.

²¹ Ndennoo, Sariya oo ana luuttondiri e podooje Laamdo dee naa? Luuttondiraa! Sinndo sariya baawdo hokkude yim6e nguurndam jippinanooma, fooccitaare iwanno e sariya oo jaati. ²² Kaa Binndi dii mbii aduna oo fuu, luutti mari dum, yalla goondin6e 6ee fuu ana ndokkee ko podanaa koo saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

²³ Fade wakkati goondinal warde, en kawjanooma ley hawju Sariya faa goondinal ngal 6annginaa. ²⁴ Hono non Sariya oo laatorii dowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari e mum oo, yalla eden nanngiree foocciti6e saabe goondinal ngal. ²⁵ Jooni ko wakkati goondinal ngal wari koo, en njaltii e maral dowoowo oo.

²⁶ Jonnoo, on fuu on 6i66e Laamdo saabe goondinal mon Iisaa Almasiihu. ²⁷ On fuu on ka66ike e Almasiihu saabe looteede mon lootogal batisima. Hono nii 6oornori-don mo no kaddungal nii. ²⁸ Ndennoo, ceenndiigu walaa hakkunde Yahuudiyanke e Yunaninke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, on fuu on gootum e ha66agol mon e Iisaa Almasiihu. ²⁹ So tawii Almasiihu jey on, on iwdi Ibarahiima, on ndonan ko Laamdo fodunoo koo.

4

¹ Mido wadana on misaalu: so nii donoowo yo cukalel, walaa fuu ko seenndata dum e maccudo, tawee nee kajum jey jawdi ndii fuu. ² Mo heddoto ley hawju hayboo6e mo e dawranoo6e jawdi makko faa sarti mo baaba makko sartanii mo oo yottoo. ³ Enen duu, nde en sukaa6e ndee, en maccu6e semmbeeji aduna dii. ⁴ Kaa nde wakkati cartaado oo hi66i ndee, Laamdo neli Bajjo muudum mo debbo rimi, downtaniido Sariya Muusaa, ⁵ yalla omo soottitoo won6e e ley Sariya 6ee, keben laataade 6i66e Laamdo. ⁶ Kammari on 6i66e makko, Laamdo neli RuuhuBiyum oo e ley 6erde men. Ruuhu oo wadata so noddiren Laamdo «Abba». ⁷ Hankasen, en nganaa maccu6e, en 6i66e. Kammari en 6i66e, Laamdo duu wadii en ronoo6e.

No Pool hultirani Galaatiyankoo6e

⁸ Nden, nde on anndaano Laamdo ndee, odon ngonnoo e maral rewetee6e 6e nganaa rewetee6e jaati 6ee. ⁹ Kaa jooni ko anndu-don Laamdo koo, naa mido haannoo wiide jooni ko Laamdo anndi on koo: hono mbaawirton wirfitaade e semmbeeji aduna lo'udi di ngalaa nafaa dii? Ko saabii so odon njidi laattaade maccu6e majji kasen? ¹⁰ Odon teddini palaade yogaaje e lebbi yogaaji e wakkatiiji yogaaji e kitaale yogaaje. ¹¹ Mido huli pati golle mo ngollan-mi on oo fuu mursee.

¹² Sakiraa6e, mido ndaarda on, mba'ee no am nii, sabi miin duu mi laatinoke hono mon. On ngadaali kam baasi fuu, ¹³ sabi odon anndi rafi-cellal waddani kam haalande on arannde Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Naw am oo ittii koro mon, dum fuu e taweede on njawaali kam on nefaali kam kammari naw oo. Ko ngadu-don dee, on nja66orike kam no malaa'ika Laamdo nii, naa hono mi Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Oon wakkati, odon keewnoo seyo sanne! Mido waawi seettanaade on: so odon mbaawnoo, on doofanno gite mon ndokkon kam. Ndennoo hono seyo mon ngoo laatii? ¹⁶ Mi laatike gaŋo mon saabe mido haalana on goonga naa? ¹⁷ Anniya mo 6een yim6e njoganii on oo moyyaa. Ko 6e njidi dee, seenndude on e am yalla odon ndaranoo 6e. ¹⁸ Sikke walaa, daranaade neddo ana moyyi so faa moyya, kasen duu waajibi dum wadee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan. ¹⁹ Sukaa6e am, kammari mon mido naawaa kasen naawalla naawdo hono no ɲatawere nii, faa mbaadi Almasiihu tawee e mon. ²⁰ Hee mi yidii tawdeede e mon jooni yalla mido he6a haaldude e mon ko wanaa no kaaldirannoo-mi e mon nii, sabi kabaaru mon ana wemmbinii kam sanne.

Haala aadi kiinndi e aadi keyri

²¹ Onon yidu6e jokkude Sariya Muusaa, mido lamndoo on: on nanaali ko Sariya wii naa? ²² Ana winndii: Ibarahiima ana joginoo 6i66e wor6e didon, gooto o he6di dum e kordo, goddo oo o he6di dum e dimo. ²³ Bii kordo oo rimiraama no yim6e fuu ndimirtee nii, kaa 6ii dimo oo rimiraama saabe fodoore Laamdo. ²⁴ Won ko saawii e ley kaa janta. Rew6e didon 6ee ana capporaa aadiiji didi. Ngootiri, ndi Haajara ndii yo aadi waamnde haayre wiyeteende Siinaayi ndii. Kayri, maccungaaku ndi rimata. ²⁵ Haajara yo waamnde haayre wiyeteende Siinaayi wonnde Arabiya ndee, ende sapporaa ngalluure Urusaliima hannde ndee. Sabi Urusaliima e ho6u6e e mum 6ee fuu e margal ngonni. ²⁶ Kaa Urusaliima gondo dow kammu oo yo dimo, kanko woni inna men. ²⁷ Sabi ana winndii:

«Aan dimaro mo meedaali rimude,
welta!

Aan mo anndaa naawalla ɲatawere,
ilina gullaali seyo!

Sabi debbo jeebaado he6an sukaa6e

faa bura debbo kaybaado gorum.»*

²⁸ Kaa onon sakiraa6e, on 6i66e he6aa6e dow fodoore Laamdo ndee hono no Isiyaaka nii. ²⁹ Nden, dimiraado no yim6e ndimirtee nii, ana torra dimiraado Ruuhu Laamdo oo. Fay

* 4:27 Esaaya 54.1

hannde duu non worri. ³⁰ Kaa koŋum Binndi dīi mbii? Di mbii: «Ribbu kordo oo e ɓiyum, sabi ɓii kordo oo rondataa e ɓii dimo oo abada.»† ³¹ Ndennoo sakiraaŋe, en nganaa ɓiɓɓe kordo oo, en ɓiɓɓe dimo oo.

5

Haala ndimaaku goondinbe Iisaa

¹ Almasiihu rimɗinii en yalla eden ndimɗa ɗor. Dum nee, tiinne pati on ngartire e maccungaaku. ² Kettinanee kam! Miin Pool, mido wiya on: so on njaɓii taadeede, Almasiihu nafataa on fay huunde. ³ Kasen mido haalana neddo fuu jaɓudo taadeede: ana tilsii e mum jukkude Sariya Muusaa oo fuu. ⁴ Onon tewtoobe nanngireede fooccitiibe saabe Sariya ɓee, on seertuɓe e Almasiihu, on ngodɗitiima moyyere Laamɗo ndee. ⁵ Kaa minen, kammari goondinal miden pawa jikke amen e Laamɗo nanngiroowo en fooccitiibe oo. Dum woni ko min njoonndorii saabe Ruuhu oo. ⁶ Sabi kaɓɓiido e Iisaa Almasiihu, taadagol e waasude taadagol fuu fotu, ko nafata tan, goondinal tabintinoowal jilli.

⁷ On puɗɗirii no woodi. Homo haɗi on jukkude goonga? ⁸ Ko wayliti hakkille mon koo iwraali to Laamɗo noddudo on oo. ⁹ Ana wiye: yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiibaandi fuu. ¹⁰ Dum fuu e taweede Joomiraado hokkii kam hoolaare e mon, mi taylorii miilo mon seerataa e miilo am. Kaa jiiɓoowo on oo, ko waawi laataade fuu, jukkete. ¹¹ Kaa miin sakiraaŋe, so tawii faa hannde mido waajoo kinaa neddo taadee, ko saabii so mido torree faa jooni? Sinndo dum mbaajotonoo-mi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal bardugal mettataano fay gooto. ¹² Jiiɓoobe on ɓee, yo ɓe ɗer ko'e maɓɓe.

¹³ Sakiraaŋe, on noddaama faa ndim-ɗon. Jonnoo, pati ngadee so ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon gidaade yonki. Ko kaan-ɗon wadude dee, homo fuu gollana goddo e dow jilli. ¹⁴ Sabi Sariya oo fuu wadaama e ley ndee yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-ɗaa hoore maa nii.»* ¹⁵ Kaa so oɗon njatondira, oɗon jaamondira hono no dawaadi nii, njeertee pati on timmondir.

Haala Ruuhu Ceniido, kaɗum e gidaade yonki

¹⁶ Ndennoo, mido wiya on: ɗalee Ruuhu Ceniido dowa on, nden on njokkataa gidaade yonki mon. ¹⁷ Sabi gidaade yonki ana kaɓa e Ruuhu oo, Ruuhu oo duu ana haɓa e gidaade yonki dee. Hongel e majji fuu ana haɓa e gonngel faa mbaasu-ɗon

† 4:30 Puɗɗoode 21.10

* 5:14 Lewinkooŋe 19.18

gollude ko muuy-don. ¹⁸ So Ruuhu dowata on, on ngalaa e ley Sariya Muusaa oo hankasen.

¹⁹ Ko gidaade yonki 6annginta yo tuundi e ko sofi e njaahilaaku ²⁰ e dewal tooruui e mbonjobaaku e konnaagu e poodondiral e kiram e tikkere e haawtaare e luurral e rafikawral ²¹ e haasidaaku e sigiro e wanngiyaare e ko nanndi e mum'en. Mido jeertina on dum doo no njeertinirnoo-mi on dum nii, golloo6e kulle baade non 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ²² Kaa ko Ruuhu Ceniido rimata e men koo woni jilli e seyo e jam e mupal e moyyuki e yurmeende e goondinal ²³ e leydinkinaare, kajum e nantaare. Tayoral, Sariya oo hadataa kulle baade non. ²⁴ Jeyaa6e e Iisaa Almasiihu 6ee tippitorike himmeeji mum'en e gidaade yonki mum'en fuu caggal, ana wa'i hono no 6e tontii de e leggal bardugal nii.

²⁵ Kammari Ruuhu oo kebir-den nguurndam kesam dam, ndennoo njokken e Ruuhu, ²⁶ pati mawninkino-den, pati toopondiren, pati haasidaaku tawee hakkunde men.

6

No goondin6e kaaniri wallondirde

¹ Sakiraa6e, so won tawaado ana wada ko boni, onon jogi6e Ruuhu 6ee kaani ooncude dum, tawee e needi. Kaa gooto mon fuu hayba hoore mum pati seyte kajum duu.

² Mballondiree roondaade donnge mon teddude, hono non ki66inirton sariya Almasiihu oo. ³ So neddo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, yonjii hoore mum. ⁴ Yo gooto fuu yeewto golle mum. So won ko waawi mantoraade, mantorto golle mum jaati, fotaa ko nanndina dum e golle neddo goddo.

⁵ Sabi gooto fuu donngal mum roondotoo.

⁶ Jannginteedo konngol Laamdo ngol ana haani feccondirde e jannginoowo dum ko hebi ko woodi fuu.

No gooto fuu hettirta ko aawi

⁷ Pati njaayree ko'e mon, Laamdo jabataa yaweede. Gooto fuu, ko aawi koo hettata. ⁸ Aawdo ko welata yonki mum, hettan maayde. Kaa aawdo ko welata Ruuhu Ceniido, hettan hen nguurndam nduumiidam. ⁹ Pati kaa6en gollude ko moyyi. Sabi so en kaa6aali, en kettan so wakkati oo warii. ¹⁰ Ndennoo, e ley wakkati keddaniido en oo, ngadanen yim6e fuu moyyere, bur6e fuu haandude hen, sakiraa6e men goondin6e Iisaa Almasiihu 6ee.

Baynondiral

¹¹ Yeewee dii binndi 6utti di mbinndiran-mi on junngo am. ¹² Tilsin6e on taadeede 6ee, tewtoo6e yalla ana manee. Walaa ko 6e ngadiri non so wanaa pati 6e torriree saabe leggal

bardugalAlmasiihu ngal. ¹³ Sabi fay kam6e taadaa6e 6ee, 6e njokkataa Sariya. Ko 6e njidiri taado-don dee, faa 6e mantoroo dum. ¹⁴ Miin e hoore am kaa, mi mantortaako kinaa leggal bardugal Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngal. Saabe ngal bardugal mi hillaaka e kabaaru aduna, aduna duu hillaaka kam. ¹⁵ Sabi taadaade naa waasude taadaade, fayda walaa hen. Ko jogii fayda dee, tagiteede tagu keso. ¹⁶ Jokku6e ngol laawol fuu, yo ke6u jam e hinnee, kam6e e Israa'iilankoo6e Laamdo 6ee fuu.

¹⁷ Hankasen fay gooto pati tampina kam, sabi terde am ngadii 6atitande saabe Iisaa.

¹⁸ Sakiraa6e, yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon! Aamiina.

Bataaki Pool faade e Efeesunkoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo. Mido jowta senii6e hoolnii6e e ley ha66agol mum'en e Iisaa Almasiihu 6ee. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo hokkirta yimbe moyyere saabe Almasiihu

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu gadando en barkeeji di Ruuhu oo hokkata dii fuu to dow kammu too saabe ha66agol men e Almasiihu. ⁴ Sabi fade aduna oo tageede, Laamdo subiiima en saabe Almasiihu, yalla eden laato senii6e 6e ngalaa feloore yeeso makko. Saabe jilli makko ⁵ o hoddiranii en gila arannde laato-den bi66e makko saabe Iisaa Almasiihu. Dum woni ko o yidani en saabe moyyuki makko ⁶ yalla omo yettiree moyyere makko mawnde nde walaa do haadi ndee. Nden moyyere o hokki en saabe Biyiiko korsudo oo. ⁷ E ha66agol men e makko coottitira-den yiyam makko dam, luutti meeden njaafaa ko waarata e keewal makko hinnee. ⁸ Oon hinnee o wayli e meeden, o hokki en hakkilantaaku ki66udo e anndal ki66ungal, ⁹ mo anndini en sago makko suudinoongo ngoo. Gila arannde mo anniyorii tabintinirde ngo Biyiiko oo saabe moyyuki makko. ¹⁰ Sago ngoo yo hawrintinde huunde fuu e hawju hooreejo gooto, dum woni Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laamdo timminan sago mum ngoo so wakkati hi66ii.

¹¹⁻¹² E ley ha66agol men e makko, en cubaama, enen faw6e jikke men e Almasiihu gila jooni 6ee. Laamdo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oo, hoddiranii en laataade sabaabu mawnineede teddeengal mum.

¹³ Saabe Almasiihu, onon duu, on nanii konngol goonga ngol, dum woni Kabaaru Lobbo kisindo on oo. Nde ngoondin-don Almasiihu ndee, Laamdo wadii e mon maande mum nde loowi e mon Ruuhu Ceniido podanoodo oo ndee. ¹⁴ Oon Ruuhu Ceniido woni pi6iraado moyyereji desanaadi en, faa pannde kebaten soottiteede. Hono non Laamdo yettirtee saabe teddeengal muudum.

Haala duwaawu Pool

¹⁵ Kammari majjum, gila nan-mi kabaaru goondinal moodon Joomiraado men Iisaa, kapum e jilli di njogani-don senii6e 6ee fuu dii, ¹⁶ mi seerataa e yettude Laamdo

kammari moodon nde jaagantoo-mi on Laamdo fuu. ¹⁷ Mido jaagoo Laamdo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu oo, Baabiraado Jom darja, hokka on Ruuhu mum Ceniido gadoowo on hakkilante'en, bannginanoowo on Laamdo faa anndon dum. ¹⁸ Kasen duu mido jaagoo Laamdo uddita berde moodon faa paamon jikke mo o hokki on nde o noddi on ndee, paamon no moyyereeji desanaadi senii6e dii keewiri e no teddiri, ¹⁹ paamon kasen no baawde makko mawde de ngalaa kaaddi dee ngorri e meeden, enen goondin6e 6ee. Deen baawde keewde semmbe ²⁰ o holli e ley Almasiihu nde o wuurtini dum e hakkunde maay6e so o joyyini dum jaamo makko dow kammu, ²¹ ton o burni dum laamu e baawde e semmbe e kaanankaaku fuu, kapum e inde fuu baawde inndeede, wanaa de hannde dee tan, de janngo dee duu. ²² Laamdo fawii Almasiihu dow huunde fuu, hokkii mo laataade hooreejo deental goondin6e, hokkii mo burde huunde fuu. ²³ Deental goondin6e ngal yo terde Almasiihu. Ngala hebbinaama mo kanko keewoowo huunde fuu e yim6e fuu oo.

2

No kisinirte-den saabe hinnee Laamdo

¹ Onon, on maaynoo6e saabe junuubaaji moodon e luutti moodon, ² on jukkuno6e laawol bonngol ngol aduna oo jokki ngol, on dwtanino6e laamiido baawde gonde dow mbeeyu dee oo. Laamiido oo yo Ibiliisa golloowo faa hannde ley yim6e salii6e Laamdo 6ee. ³ En fuu e ma66e njeyano-den, e gidaade yonki men ngonno-den, en jukkuno6e gidaade dee, en jukkuno6e miilooji men bondi. No ngorrundo-den nii jaati, eden kaandunoo e jukkungo Laamdo ngoo no ma66e nii. ⁴ Kaa Laamdo yo keewdo yurmeende. Saabe jilli mawdi di mo yidi en dii ⁵ mo wuurtindinii en e Almasiihu, enen maaynoo6e saabe luutti men 6ee. Goonga, saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don. ⁶ E ley ha66agol men e Iisaa Almasiihu, Laamdo wuurtindinii en e makko, joyyindinii en e makko to dow kammu too. ⁷ Hono nii o bannginirta no hinnee makko burdi huunde fuu mawnude. Jamaanuui garooji dii fuu njiyan moyyuki makko ki o wadani en e Iisaa Almasiihu. ⁸ Saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don e dow hoolaade mon Almasiihu. Dam kisindam, wanaa e golle moodon ha66ii, ko dam ha66ii e mum dee, e dokkal Laamdo. ⁹ Dam wanaa njo6di golle neddo pati fay gooto heba mantoraade dam. ¹⁰ Sabi Laamdo wadi en ko ngon-den jooni koo: e ley ha66agol men e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen golleeji lobbi di o lanndinanii en gila arande dii.

No Almasiihu wadiri en lejol gootol

¹¹ Jooni mido haalda e mon onon heefordirnoo6e arannde 6ee. Mantorto6e yo «taadii6e» ana koyana on noddira on «yimbe 6e taadaaki» fay so taadagol ma66e ngol ko junngo 6ii-aadama gollata e terde tan. Ndennoo onon, miccilee ko ngonno-don arannde koo: ¹² oon wakkati, on ngalaano Almasiihu, on janan6e woddii6e lejol Israa'iila ngol Laamdo su6ii ngol, on ngalaano e aadiiji pawii6i e fodoore Laamdo dii, on nguurdiino on ngalaano jikke, on ngalaano Laamdo e ley aduna oo. ¹³ Kaa jooni, e ha66agol moodon e Iisaa Almasiihu, onon woddunoo6e arannde 6ee on battiniraama saabe yiyam makko dam.

¹⁴ Sabi kanko Almasiihu, kanko woni jam meeden ko o wadi Yahuudiyankoo6e e leji goddi fuu lejol gootol koo. Nde o hokitirnoo hoore makko ndee, nden o wurjini kokowol palaangol ngol, dum woni o ittii nganaandi hakkunde leji dii. ¹⁵ O ittii jamirooje e kadaadi Sariya Muusaa fuu faa o wada Yahuudiyankoo6e e leji goddi lejol gootol kesol e ley ha66agol mum e makko. Nii mo wadiri jam oo. ¹⁶ E maaygol makko dow leggal bardugal o ittiri nganaandi ndii, mo reentini leji dii laatii terde goote, mo rewrintini de e Laamdo. ¹⁷ O warii waajaade on jam onon woddunoo6e 6ee, o warii waajaade badino6e 6ee duu jam. ¹⁸ Sabi kammari makko en fuu kebirten laawol yottaade Baabiraado saabe Ruuhu Ceniido gooto oo.

¹⁹ Ndennoo, on nganaa janan6e hankasen, on nganaa hob6e duu, ko ngon-don dee, on wondube e seniibe, on jeyaa6e e suudu Laamdo. ²⁰ On mahaama e dow ko nelaa6e e annabaa6e jibi, Iisaa Almasiihu e hoore mum woni haayre doo6iraande maadi ndii. ²¹ Kanko wadata maadi ndii fuu nanngondira, faa ndi toowa ndi laatoo suudu Joomiraado seniindu. ²² Ley ha66agol mon e makko on mahondiraama faa laati-don hodorde Laamdo do o hodiiri Ruuhu makko doo.

3

No Pool halfniraa golle banngal 6e nganaa Yahuudiyankoo6e

¹ Saabe dum mido diccanoo Laamdo, miin Pool uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu mo ngollanan-mi hakkunde mon onon 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee. ² Tayoral on nanii kabaaru golle mo Laamdo halfini kam e ley moyyuki mum faa nafa on oo ana haalee. ³ Sabi o bannginanii kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no ra66idiri, ⁴ so on njanngii dum on anndan no paamir-mi sirri haala Almasiihu oo. ⁵ Oon sirri anndinanooka 6i66e aadama ley jamaanuuji jawtudi dii, kaa jooni Laamdo bannginirii mo Ruuhu Ceniido

oo faa nelaa6e mum e annabaa6e mum senii6e fuu paami mo. ⁶ Annii no sirri oo worri: saabe Kabaaru Lobbo oo, 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6ii ngedu e moyyereji desaa6i ddi no Yahuudiyankoo6e 6ee ke6iri nii, kasen duu 6e ndeentii e mum'en terde goote, 6e ndeentii e mum'en fodoore nde Laamdo fodi saabe ha66agol ma66e e Iisaa Almasiihu.

⁷ Oon Kabaaru Lobbo laatii-mi golloowo mum. Golle oo yo moyyere nde Laamdo wadiriini kam baawde mum. ⁸ Miin burdo senii6e 6ee fuu famdude oo, mi wadanaama moyyere faa mi waajoo 6e nganaa Yahuudiyankoo6e barkeeji gondi e Almasiihu di ngalaa do kaadi ddi. ⁹ Mi wadanaama kasen famminde yim6e fuu no Laamdo tagudo huunde fuu oo tabintinirta sirri mum cuudinoodo gila arannde oo, ¹⁰ yalla laamu e baawde gonde e mbeeyu de njiyataake dee fuu ana paama no anndal Laamdo yaajiri e huunde fuu, paamira dum kammari deental goondin6e ngal ¹¹ ko waarata e anniya 6ooydo mo Laamdo tabintiniri Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹² E ley ha66agol men e makko kanko Almasiihu eden mbaawi badoraade Laamdo hoolaare saabe ko ngoondin-den mo koo. ¹³ Saabe dum, mido ndaarda on pati tayon jikke saabe torraaji kewtotoodi kam kammari moodon ddi, sabi diin torraaji yo teddeengal moodon.

Haala jilli di Almasiihu yidi en

¹⁴ Saabe majjum, mido nii diccanoo Baabiraado ¹⁵ jeydo lejol gonngol dow kammu e gonngol e leydi fuu oo. ¹⁶ Mido jaagoo mo kanko jom teddeengal manngal oo o hokka on sembe saabe Ruuhu makko Ceniido oo ¹⁷ faa Almasiihu wona e ley 6erde moodon ko ngoondin-don mo koo. Mido jaagoo mo kasen o jii6ina on e ley jilli, o tabintina on ley majji. ¹⁸ Non paamirton, onon e senii6e 6ee fuu, no jilli Almasiihu dadudi hakkille ddi poti mawnude faa ngalaa do di kaadi, ¹⁹ anndon di yalla odon keewa ki66al Laamdo ngal.

²⁰ Tayoral, Laamdo gollirido ley meeden baawde mawde oo ana waawi gollude ko 6uri duwaawuui men e miilooji men. ²¹ Yo teddeengal woodan mo ley deental goondin6e saabe Iisaa Almasiihu e ley jamaanuui ddi fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

No goondin6e Iisaa 6ee laatorii terde goote

¹ Miin uddaado kasu saabe gollande Joomiraado oo, mido ndaarda on: nguuron nguurndam kawroojam e noddango ngo Laamdo noddii on e mum ngoo ² tawee e leydinkinaare e newaare e mupal. Tiidondiron e ley jilli. ³ Ruuhu Ceniido wadirii on gooto e jam ka66ondirido on oo. Tiinno-don e

heddaade ley oon ngootummaaku. ⁴ On terde goote, odon njogii Ruuhu gooto, no jikke mo Laamdo noddii on faade e mum oo yo gooto nii. ⁵ Kasen Joomiraado gooto woodi, goondinal gootal woodi, batisima gooto woodi, ⁶ kaɗum e Laamdo gooto Baaba yimbe fuu, tiimdo be fuu, golliroowo be fuu, gondo e ma6be be fuu.

⁷ Homo e men fuu he6ii moyyere Laamdo ko waarata no Almasiihu hokkiri ɗum nii. ⁸ Sabi nii winndorii: «O ɗabbii dow, o na6orii honaa6e heew6e, o hokkii yimbe dokke.»*

⁹ Kodum woni maanaa «o ɗabbii»? Walaa ko woni maanaa majjum, so wanaa o jippinoke e nokkuuje 6urde fuu leyɗude e leydi ndii. ¹⁰ Jippinoodo oo, kaɗum e hoore mum woni ɗabbudo faa tiimi kammuuji ɗii fuu, yalla ana heewa aduna oo fuu. ¹¹ Dokke makko dee annii: o wadi yogaa6e nelaa6e, yogaa6e haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, yogaa6e waajotoobe, yogaa6e duroobe yimbe kaɗum e jannginoobe. ¹² Ko o wadiri non, faa o lanndina seniibe be faa mbaawa gollande deental goondinbe, yalla terde Almasiihu dee – ɗum woni deental goondinbe ngal – ana yaara yeeso e ley goondinal, ¹³ laato-den daande wootere e ley goondinal meeden e anndugol meeden Bii Laamdo oo, kasen duu laato-den hi6bu6e, njotto-den darnde Almasiihu hi6bunde ndee. ¹⁴ Ndennoo, en laatataako sukaa6e na6iraabe bempjee e kenuuli no laana nii. Jannde yimbe yiɗu6e na6ude wo6be ley majjere yonnataa en hankasen. ¹⁵ Ko laatoto-den dee, haaloobe goonga ley jilli, yaaroo6e yeeso e huunde fuu faade e Almasiihu, oon laatiido hooreejo oo. ¹⁶ Kanko waddani terde dee fuu nanngondirde faa gasa saabe jokkolde de de ndokkaa dee. Hono non, so tergal fuu gollii golle mum, nden terde dee mawnan, njahan yeeso ley jilli.

Haala neddaaku keso ley Almasiihu

¹⁷ Ndennoo, ko jekkata koo mbiyan-mi on: mido ndaarda on yeeso Joomiraado pati nguurdon hankasen no heeferbe nii, sabi miilooji ma6be ɗii yo 6oli, ¹⁸ hakkillaa6i ma6be nji6ike, be njeyaaka e nguurndam ɗam Laamdo hokkata ɗam saabe majjere ma6be e tiidugol ma6be ko'e. ¹⁹ Be ngalaa yaage, be ngadii ko'e ma6be jaahili'en, be ɗoottataa gollude kudde cobude. ²⁰ Kaa onon, wanaa non njanngir-ɗon haala Almasiihu. ²¹ Tayoral, on nanii kabaaru makko, on njanngii goonga gondo e makko oo. ²² Ndennoo, ittee ko hiiddi ko woni ley mon koo, njoppee nguurndam moodon aranam bonniraadam muuyooji jaayrooji ɗam, ²³ dalon yonkiiji mon

e hakkillaaji mon keydintinee. ²⁴ Njogitee neddaaku keso mo Laamdo tagi dow mbaadi mum ley senaare e fooccitaare goongaraare.

²⁵ Ndennoo, celon fenaande, homo fuu haalda e tanaa mum goonga, sabi homo e men fuu ana jeydaa e goddo no caldi neddo gooto njejdiri nii. ²⁶ So on mettaama, pati luuttee. Pati janal naange tawdu on e tikkere. ²⁷ Pati ndokkon Ibiliisa laawol e ley mon. ²⁸ Yo gujjo noottu wujjude, ko haani wadude dee, wuura e semmbe terde mum, yalla ana waawa wallude hasindin6e. ²⁹ Pati konngol bonngol yaltu e kundude mon, ko kaan-don wadude tan yo haalde haalaaji nafooji baawdi na6ude wo66e 6ee yeeso e ley goondinal, yalla odon ngadana hettintoo6e on 6ee ko moyyi. ³⁰ Pati cunlinee Ruuhu Laamdo Ceniido oo, kanko wadi maande makko e mon kammari jannde coottitaari mon ndee. ³¹ Ittee metti fuu e berde moodon, ceeron e konnaagu e tikkere e dukooji e poore, kapum e ko boni fuu. ³² Moyyondiree e ko'e mon, njurmondiron, njaafondiron no Laamdo yaaforii on e ley ha66agol mon e Almasiihu nii.

5

Haala wuurde e ley fooyre

¹ Ndennoo, laatee pemmboo6e Laamdo kammari on 6i66e makko 6e o horsini. ² Nguurdon e yidondirde, no Almasiihu yidiri en so hokkitiri hoore mum saabe men no layyaari nii, no sadaka beldo Laamdo nii. ³ Ko on senii6e Laamdo koo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde e ko so6i e joote. ⁴ Pati kaalee haalaaji bondi naa 6oli naa cobudi, sabi hono majji kaanaa taweede e mon. Ko kaan-don wadude dee, njetton Laamdo. ⁵ Paamee dum doo faa gasa: pijooowo e cobudo e jootaado, dum woni dewoowo tooruuji, kam6e 6e ngalaa ngedu e laamu Almasiihu e Laamdo oo. ⁶ Pati fay gooto jaayrira on haalaaji 6oli, sabi hono majji cabinbinta tikkere Laamdo e dow salii6e mo 6ee. ⁷ Ndennoo, pati njokkondiree e 6een. ⁸ Arannde e nimre njezano-don, kaa jooni e ha66agol mon e Joomiraado e fooyre njeya-don. Ndennoo nguurdee no 6i66e fooyre nii, ⁹ sabi fooyre rimata moyyuki e fooccitaare e goonga fuu. ¹⁰ Tewton faamude ko welata Joomiraado. ¹¹ Pati ngadon juude mon e golleeji di ngalaa nafaa golleteedi e ley nimre, ko haani dee, njaltinon di. ¹² Ko 6een yim6e ngadata e cuucuukka koo, ana yaannii fay jantaade. ¹³ Kaa huunde fuu ko yaltinaa, 6anngan ley fooyre, ¹⁴ huunde fuu ko 6annginaa fooynan. Dum wadi so ana wiye:

«Aan daaniido, fin!

Imma e hakkunde maay6e,

fooyre Almasiihu ndee yaaynan e maa.»

¹⁵ Ndennoo, ngadee hakkille faa sanne no nguurdaton nii, tawee wanaa no nuykaa6e nii, no hakkilante'en nii. ¹⁶ Wakkati fuu mo ke6-don, nawtoro-don dum, sabi jamaanu oo yo bon6o. ¹⁷ Saabe dum, pati laatee 6e ngalaa hakkille, paamee ko woni sago Joomiraado. ¹⁸ Pati njaree doro faa cigiron, sabi dum naannan on e laalu. Ko haani dee, keewee Ruuhu, ¹⁹ mbaajondiron jime Jabuura e jettooje e jime de Ruuhu hokkata on dee, njimanon Joomiraado, njettiron mo berde laa6ude. ²⁰ Njetton Baabiraado men Laam6o wakkati fuu dow huunde fuu saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Homo e mon fuu downtanoo banndum saabe teddinde Almasiihu.

Haala rew6e e wor6e mum'en

²² Onon rew6e, downtano-don wor6e mon no downtiranto-don Joomiraado nii. ²³ Sabi gorko woni hoore jom suudu mum no Almasiihu woniri hoore deental goondin6e ngal nii, dum woni terde mum de hisini dee. ²⁴ No deental goondin6e ngal downtirani Almasiihu nii, hono non debbo fuu haani downtiranaade jom suudu mum e huunde fuu. ²⁵ Onon wor6e, njidiree rew6e mon no Almasiihu yidiri deental goondin6e ngal so hokkitiri hoore mum saabe maggal ²⁶ faa senna ngal nii, caggal o la66inirii ngal lootogal e haala makko, ²⁷ yalla omo darna deental goondin6e ngal yeeso makko tawee ngal teddinaangal, ngal ceniingal, ngal walaa ayiibe naa tuundi naa joofi-joofi naa ko nanndi e mum fuu. ²⁸ Hono non, ana tilsi e wor6e njida rew6e mum'en no njidiri terde mum'en nii. Ned6o fuu jid6o jom suudu mum, hoore mum yidi. ²⁹ Sabi fay gooto wanaa caldi mum, ko wadata dee, namminan di, hinnoo di no Almasiihu hinnortoo deental goondin6e ngal nii, ³⁰ sabi en caldi terde makko dee. ³¹ Binndi dii mbii: «Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, 6e didon fuu 6e laatoo ned6o gooto.»* ³² Dum yo sirri maw6o. Mido wiya on: sirri oo, ko woni hakkunde Almasiihu e deental goondin6e ngal koo haalata. ³³ Kaa no waawi laataade fuu, gorko fuu yidira jom suudu mum no yidiri hoore mum nii. Debbo duu teddina gorum.

6

Haala bi66e e saaraa6e

¹ Onon bi66e, downtanee saaraa6e moodon saabe Joomiraado, sabi dum woni ko dartii. ² «Teddin inna maa e baam maa.» Ndee woni yamiroore aranndeere nde fodoore ha66ii e mum. ³ Fodoore ndee woni: «yalla ada he6a moyyere, balde

* 5:31 Puddoo6e 2.24

maa njuuta e leydi ndii.»* ⁴ Onon saaraa6e, pati nannginee bi66e mon, ko kaan-don dee, biirdude 6e dow yamiroore Joomiraado e needi mum.

Haala maccube e halfaa6e

⁵ Onon maccube, dwtanee halfaa6e moodon dow kulol e sijnyugol tawee e berde laabude no dwtiranto-don Almasiihu nii. ⁶ Dwtanee 6e tawa wanaa yeeso ma66e tan yalla bi66e aadama ana njetta on. Ko haani dee, dwtanee 6e no maccube Almasiihu ngollirta muuyde Laamdo berde laabude nii. ⁷ Ngolliranee 6e anniya lobbo faa wa'a no Joomiraado ngollanton, wanaa yim6e, ⁸ sabi odon anndi neddo fuu golludo ko moyyi, so dimo so diimaajo, Joomiraado yoban dum hakke golle mum oo. ⁹ Onon halfaa6e, ngorree non e maccube moodon. Pati ngidee 6e, anndon Kalfaado moodon onon e ma66e fuu ana dow kammu, kasen duu oon burdintaa yim6e.

Haala kaborde de Laamdo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

¹⁰ Walaa ko heddii so wanaa wiide on keewon semmbe e ley ha66agol mon e Joomiraado, tuugo-don baawde makko mawde dee. ¹¹ Bamee kaborde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa daraade faa cakko-don dabareeji Ibiliisa dii. ¹² Sabi wanaa yim6e kabaten, ko kabaten dee, laamu e baawde e hooreyaaku ley oo doo aduna ni66udo, kajum e seydaani'en bon6e won6e e mbeeyu 6ee. ¹³ Saabe dum, bamee kaborde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa ha6aade nde jalaande bonnde ndee warii, ke6on kasen jii6ude caggal nde ka6i-don fuu faa timmi.

¹⁴ Ndennoo, ndaree, kumo-don goonga, 6oorno-don foocitaare no saaya ndeenaagu nii. ¹⁵ Lanndinaade wajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oo laatanoo on pade. ¹⁶ Wakkati fuu yo goondinal laatano on wawaade nde mbaaw-don sakkoraade kure ku66ooje de Bondo oo wedotoo on dee fuu. ¹⁷ Yo kisindam laatano on kufina njamndi, nanngon kaafaawi ki Ruuhu Ceniido hokkata kii, kanki ki konngol Laamdo. ¹⁸ Wakkati fuu ngadee duwaawuuji e jaagundeeji ley ha66agol mon e Ruuhu Ceniido. Kakkilee pati on joottu jaaganaade senii6e 6ee fuu Laamdo. ¹⁹ Naagano-don kam miin duu newnaneede konngol, yalla nde mu66itin-mi hunduko am fuu, mido anndinira cuusal goonga teddudo gondo e Kabaaru Lobbo ²⁰ mo ndarantoo-mi ley geyyelle am dee oo. Naagane kam mi waajoroo dum cuusal, no tilsiri kam nii.

Baynondiral

* 6:3 Fillitagol Tawreeta 5.16

²¹ Tikikus, sakiike men korsudo gollanoowo Joomiraado koolniido, humpitan on dum fuu, yalla onon duu odon nootta humpeede kam anndon no ngorru-mi. ²² Mi nelii mo e moodon yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaaji mon.

²³ Sakiraa6e, yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e jilli gondudi e goondinal. ²⁴ Yidu6e Joomiraado men Iisaa Almasiihu jilli di timmataa 6ee fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mum'en.

Bataaki Pool faade e Filipiyankoo6e

¹ Miin Pool e Timote, maccu6e Iisaa Almasiihu, mbinndi oo bataaki faade e deental goondin6e Iisaa gonngal ngeenndi Filipa. Min njowtii on, onon hooree6e e gollanoo6e deental ngal, min njowtii on fuu, onon senii6e ha66ii6e e Iisaa Almasiihu 6ee. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettirta Laamdo kammari Filipiyankoo6e

³ Mido yetta Laamdo nde miccitii-mi on fuu. ⁴ Wakkati fuu nde jaagantoo-mi on Laamdo on fuu, e seyo jaagirantoo-mi on, ⁵ sabi gila jannde ngoondin-don Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa jooni odon ndarodii e am. ⁶ Mido taylori Laamdo puddudo golle lobbo e mon oo, o jokkan dum faa dum hi66a e ley gartol Iisaa Almasiihu. ⁷ Ana haani mi miilana on diin miilooji on fuu, sabi hakkille am ana e mon. On fuu on ndeentii e am moyyere nde Laamdo hokki kam nde ngeyyaami e nde ndaranii-mi tabintinde Kabaaru Lobbo oo ndee. ⁸ Mido horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu, Laamdo ana seedii. ⁹ Ko jaagantoo-mi on Laamdo annii: yo jilli mon beydo yaarude yeeso, beydoro anndal, beydoro seenndude pene e goonga, ¹⁰ yalla odon mbaawa su6aade ko moyyi. Nden on laatoto laa6u6e 6e ngalaa jine jannde gartol Iisaa Almasiihu. ¹¹ On laatoto duu hebbinaa6e gollleeji pooccitiidi iwdi e Iisaa Almasiihu, yalla Laamdo ana teddinee, yettee.

No uddeede Pool na6iri Kabaaru Lobbo oo yeeso

¹² Sakiraa6e, ko njidu-mi anndon dee, torra ke6udo kam oo waddanii Kabaaru Lobbo oo yaarude yeeso ¹³ faa hayboo6e galle kaananke oo e heddi6e 6ee fuu taylori ko ngeyyiraa-mi koo yo saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁴ Ko 6uri heewde e sakiraa6e 6ee duu, geyyelle am dee beydarii dum'en hoolaade Joomiraado. Dum saabii so e6e mbaajoroo konngol Laamdo ngol rafi kulol.

¹⁵ Goonga, yogaa6e ana mbaajoroo kabaaru Iisaa Almasiihu oo haasidaaku e poodondiral, kaa wo66e ana e anniyaaji lobbi. ¹⁶ Been ngolliranta Almasiihu jilli, sabi e6e anndi Laamdo hokki kam daranaade Kabaaru Lobbo oo. ¹⁷ Kaa 6ee too ko mbaajortoo kabaaru Almasiihu faa nafa dum'en kapum'en tan, anniyaaji ma66e moyyaa, kasen duu ko 6e miilotoo dee, beydude torra am ley geyyeede am oo. ¹⁸ Dum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, so Iisaa

Almasiihu inndaama hen tan ana heya, so laatii anniyaaji bondi naa anniyaaji lobbi fuu mido seyii.

Goonga, mi seyoto caggal mum duu ¹⁹ sabi mido anndi saabe duwaawuujj mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu, dum fuu dum sakitanto kam kisindam. ²⁰ Mido joonndorii e hakkille am fuu, mi hersataa e dow fay huunde. Mido hoolii Almasiihu teddinte saabe ko hewtii kam koo gila jooni faa abada, nguur-mi maay-mi fuu. ²¹ Sabi banngal am, Almasiihu yo yonki am, maayde duu yo tino am. ²² Kaa so mi wuurii, ana moyya nguurndam am waddana kam gollude golle nafoowo. Ndennoo mi anndaa ko cu6otoo-mi. ²³ Hakkille am feccike pecce didi: ko 6ur-mi yidude, yaade mi joododoyoo e Almasiihu, dum jaati 6uri moyyude. ²⁴ Kaa mi heddoo wuurde 6uri nafude on, onon. ²⁵ Mido taylori dum, mido anndi mi heddoto e aduna mi wonda e mon on fuu, yalla odon njaara yeeso, ceyo-don ley goondinal ²⁶ faa gartol am hakkunde mon 6eydana on mantoraade ha66agol mon e Iisaa Almasiihu kammari am.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo oo

²⁷ Onon, nguuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu, yalla so mi warii tuumtaade on naa so mi waraali, mi nana kabaaru mon, mi annda odon tabiti e anniya gooto, odon ndarodii gootal e ha6anaade goondinal Kabaaru Lobbo oo, ²⁸ tawa on accataa konnee'en 6ee kul6ina on e dow fay huunde. Banngal ma66e, dum yo maande halkagol, kaa onon, dum maande kisindam mon. Dum to Laamdo iwrata. ²⁹ Sabi onon ndokka moyyere Laamdo saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoondinon mo tan ndokkire-don, on ndokkaama dum kasen faa torrire-don kammari makko, ³⁰ kapum e daranaade ha6o ngo njii-don mido ha6ee, ngo nan-don mido ha6ee faa jooni ngoo.

2

Haala leydinkinaare Almasiihu e teddeengal mum

¹ Ko Iisaa Almasiihu heddii hokkude on semmbe e susinde on ley jilli koo, ko ndeentu-don e Ruuhu Ceniido so njidondir-don njurmondir-don, ² ki66iniree seyo am ko laati-don daande wootere e jilli gooti e 6ernde wootere e anniya gooto koo. ³ Pati ngolliree huunde fuu haasidaaku naa haawtaade dow pene, ngolliree leydinkinaare, yalla gooto fuu ana jogoroo hoore mum banndum ana 6uri dum. ⁴ Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa wo66e 6ee duu. ⁵ Yo anniya Iisaa Almasiihu tawe e mon:

⁶ Kanko, fay so taweede mbaadi Laamdo ana e makko,
o tuugaaki e majjum faa o heddoo fotude e Laamdo,

⁷ o famdinii hoore makko,

o 6ami mbaadi maccudo,
o laatii hono neddo.

O jogoraa o neddo

⁸ o leydinkinii,

o dowlanii Laamdo faa o maayi,
o maayi e dow leggal bardugal.

⁹ Saabe dum kasen, Laamdo toownii mo faa sanne,
hokki mo innde 6urnde inde fuu,

¹⁰ yalla koppi fuu ana koforoo saabe innde makko to tawaa
fuu,

so dow kammu so dow leydi so ley leydi,

¹¹ yalla gooto fuu ana sellina

Iisaa Almasiihu woni Joomiraado,
faa Baabiraado men Laamdo teddinee.

No goondinbe pooynirta ley aduna

¹² Dum e taweede, sakiraa6e am horsu6e, nde ngondunoo-
mi e mon ndee, odon dowlanii Laamdo wakkati fuu. Sako
jooni nde ngodditii-mi, nden kaan-don 6urde dowlanaade mo.
Njirwiniron hono non kisindam dam Laamdo hokki on dam,
ngadiron dum kulol e siyyugol. ¹³ Sabi Laamdo ana golla e
mon faa muuyon ko weli dum, ngollon dum.

¹⁴ E ko ngollaton fuu, pati 6ermondiree pati ndukidee,
¹⁵ yalla odon laatoo laa6u6e 6e ngalaa piye, laato-don 6i66e
Laamdo 6e ngalaa ayiibe hakkunde yim6e hannde oopiibe
bon6e. On pooynan hakkunde ma66e hono no koo6e pooyniri
ley aduna nii ¹⁶ ko nanngu-don konngol nguurndam ngol faa
gasi koo. Nii wadata so mi mantoroo on 6annde gartol Iisaa
Almasiihu. Sabi mi don-donnaali meere, mi tampaali meere.
¹⁷ Fay so dum yaadi e yonki am mi laatoto sadaka mbayle-
teedo dow sadaka mo goondinal mon sakkantoo Laamdo oo,
mi seyoto, mi weltodoto e mon. ¹⁸ Onon duu ceyoree hono
non, mbeltodo-don.

Haala gollidiibe didon hoolniibe

¹⁹ So Joomiraado men Iisaa ja6ii, mi nelan Timote e mon
ko 6ooyataa, yalla so mi humpitike kabaaruuji mon dii ana
waaltina hakkille am. ²⁰ Sabi kanko tan woni gondudo e am
anniya gooto, kasindindo e kabaaru mon, ²¹ heddiibe 6ee fuu
hammadi haaje mum'en tan, wanaa saabe Iisaa Almasiihu.
²² Kaa Timote, odon anndi no holliri neddaaku mum, sabi
mo wallii kam waajaade Kabaaru Lobbo oo no 6iddo wallirta
baaba mum nii. ²³ Kanko anniyii-mi nelude wakkati mo
paamu-mi no alhaali am laatotoo fuu. ²⁴ Kaa Joomiraado
hokkii kam tayloral, 6ooyataa mi waran to mon, miin e hoore
am.

²⁵ Hono non mi yii tilsii mi nela e mon sakiike men Epaforodit, gollidiido am oo. O wallii kam ha6anaade Kabaaru Lobbo oo. Kanko woni mo neluno-don faa walla kam e haaje oo. ²⁶ Omo yeewaa on fuu, kasen o wemm-banooma sanne ko nan-don o sellaano koo. ²⁷ Tayoral, o pawiiino faa o hosi maayde. Kaa Laamdo yurmike mo, yurmike kam miin duu, pati mi he6a sugulla dow sugulla. ²⁸ Dum saabii so kejii-mi law faa mi nela mo e mon, yalla so on njiitii mo odon ceyoo, miin duu sugulla am buytoo. ²⁹ Ndennoo, nja66oree mo saabe Joomiraado seyo manngo. Teddinee yim6e wa'u6e non fuu, ³⁰ sabi kanko kammari gollande Iisaa Almasiihu o hosiri maayde, mo hokkitiri yonki makko faa o waddana kam ballal ngal ndonkuno-don waddande kam onon e ko'e mon ngal.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

¹ Caggal dum, sakiraa6e am, ceyoree Joomiraado. Winnditanaade on kulle dee tampintaa kam, sabi kanje ndokkata on hoolaare: ² ndeento-don e dawaadi - dum woni golloo6e ko boni, waajotoo6e haala taadagol penewol 6ee! ³ Sabi enen ngoni taadii6e jaati 6ee, eden ndewira Ruuhu Laamdo, eden mantoroo Iisaa Almasiihu, en pawaali jikke men e dow ko'e men. ⁴ Haya, miin mido waawnoo fawde jikke am dow hoore am. So wo66e miilii ana mbaawi fawde jikke mum'en dow ko'e mum'en, miin buri haandude e majjum, ⁵ sabi mi taadaama gila e palooma jetta6o mo pinu-mi e mum oo, mi Israa'ilaanke iwdo e suudu Benjamin, mi Yahuudiyanke bii Yahuudiyanke. E banngal Sariya Muusaa mido jeyaa e waalde Farisa'en, ⁶ mido hirana Sariya oo sanne faa mido torrannoo deente goondin6e Iisaa dee, fay gooto waawaano ninude kam banngal fooccitanaade Sariya oo. ⁷ Kaa ko njogorinoo-mi yo tino am koo fuu, saabe Iisaa Almasiihu mi tawii yo mursee. ⁸ Goonga, mido jogorii dum fuu yo mursee saabe anndude Joomiraado am Iisaa Almasiihu buri kulle dee fuu. Saabe makko njarrii-mi mursude ko njogii-mi, mido jogorii huunde fuu yo mbuuwdi yalla Almasiihu ana laatanoo kam tino, ⁹ mi he6a tawdeede e mum. Mi walaa fooccitaare nde mbaaw-mi he6ude miin e hoore am e jokkugol am Sariya oo, mi poocciitiido saabe fooccitaare iwrannde kam e hoolaade Almasiihu, kayre woni fooccitaare nde Laamdo hokki goondin6e mo 6ee. ¹⁰ Sago am mi annda mo kanko Iisaa Almasiihu, mi annda baawde de Laamdo wuurtiniri mo dee, mi reenta e makko torra, mi nannda e makko maayde, ¹¹ yalla miin duu mido he6a immintineede hakkunde maay6e pannde darngal.

¹² Mi wiyaali mi he6ii dum gila jooni naa mi ki66udo, kaa mido wondi e dogude hono no dadondirteedo nii yalla mido he6a dum, sabi miin e hoore am, Iisaa Almasiihu he6ii kam. ¹³ Goonga sakiraa6e, mi wiyaali mi he6ii dum. Kaa mido wada huunde wootere: mido yeggita ko ya66ii, mido foodanoo ko warata. ¹⁴ Mido dogana haattirde, faa mi he6a mbarjaari dow kammu ndi Laamdo noddada en e mum saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Enen hakkilante'en 6ee fuu, miiloro-den hono non. So odon miiloo huunde wonnde, Laamdo bannginanan on dum. ¹⁶ Kaa no wa'i fuu, do tawe-den fuu, njokken laawol no ngorru-den jooni nii.

¹⁷ Sakiraa6e, on fuu jemmbee kam, yeewee worru6e no njii-don miden ngorri nii 6ee. ¹⁸ Sabi heew6e laatike konnee'en leggal bardugal Iisaa Almasiihu. Mi haalanii on dum cili kuurdi, mi haaliranan on jooni duu e bojji. ¹⁹ Kam6e, battane ma66e yo halkere, deedi ma66e ngoni laamdo'en ma66e, hersa ma66e 6e jaayirta, aduna tan 6e ka6anta. ²⁰ Kaa enen, dow kammu njeje-den, eden keppe kisinoowo men iwoowo ton oo, dum yo Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Kanko, o waylitan terde men lo'ude dee faa de ke6a teddeengal no terde makko dee nii, sabi omo jogii baawde faa o wada huunde fuu dowlanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, on njeewnii kam sanne, on laatike seyo am e deesewal am. Gidira6e am, tabitee e Joomiraado.

² Mido ndaarda banndira6e am rew6e, dum woni Ewodi e Sintis, yo 6e laato daande wootere saabe Joomiraado. ³ Aan Sinsigis, gollidiido am koolniido oo duu, mido ndaarde paaboda6a 6e, sabi 6e mballii kam ha6anaade Kabaaru Lobbo oo, kam6e e Keleman e gollidiibe am wo66e, 6e inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam 6ee.

⁴ Ceyoree Joomiraado wakkati fuu. Mido wiya on kasen, ceyee! ⁵ Yo yim6e fuu anndu newaare mon. Joomiraado ana 6adii. ⁶ Pati fay huunde sunlina on abada, ko haani dee: jaagoree Laamdo haajuuji mon fuu duwaawu gondudo e jettooje. ⁷ Nden, Laamdo hokkan on jam dadudo hakkille, jii6inan 6erde mon e hakkillaaji mon e Iisaa Almasiihu.

⁸ Haya, sakiraa6e, tiidee e ko moyyi e ko haani yetteede fuu, dum woni teddungal e goonga, kapum e fooccitaare e senaare e ko haani yiidee e ko haani teddineede. ⁹ Ngolliree ko pammin-mi on e ko ke6-don e am, ko narru-don kam e ko njiiru-don kam. Nden Laamdo gaddoowo jam oo tawdete e mon.

No Pool barkiniri dokkal Filipiyankoo6e

¹⁰ Mido seyorii Joomiraado seyo manngo sabi jooni on keydintinii ballal mon faade e am. Tayoral, hakkillaaji mon ana ngonnoo e am, kaa on kebaali yottinde ballal ngal. ¹¹ Wanaa saabe won ko kaajaa-mi wadi so mbii-mi non, sabi mi woowtinike hejnitiraade no tawraa-mi fuu. ¹² Mido waawi wuurdude e baasal, mido waawi wuurdude e ke6al. E no waawi worrude fuu, mi biirorike haarannde e yolbere, mi biirorike hebbinde e jakoreede, ¹³ mido waawi fuu e ley ha66agol am e Iisaa Almasiihu dokkoowo kam semmbe oo. ¹⁴ Kaa dum e taweede, on ngadii ko moyyi ko mballu-don kam e ley torra am oo koo.

¹⁵ Filipiyankoo6e, o6on anndi e ley puddoode mon nande Kabaaru Lobbo oo, nde iw-mi leydi Makedoniya ndee, fay deental goondin6e gootal wallondiraali e am, so wanaa ngal mon ngal. ¹⁶ Nde ngonnoo-mi Tesaloniiki ndee duu, on neldii kam ko kasindin-mi e mum jaati, wanaa fay nde wootere, cili kuurdi! ¹⁷ Wanaa dokkal tewtan-mi - faa tino golle mon lobbo oo beydoo tewtan-mi. ¹⁸ Ko neldu-don Epaforodit koo yottike faa gasi, humtii haajuuji am fuu, mi he6ii faa heewi. Dokkal mon ngal laatike uurdi mbelndi, no sadaka bel6o Laam6o ja6aado nii. ¹⁹ Laam6o teddu6o jom ngalu oo humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa Almasiihu. ²⁰ Yo teddeengal woodan Baabiraado men Laam6o faa abada abadin. Aamiina.

Baynondiral

²¹ Njowtanee kam senii6e ha66ii6e e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraa6e wondube e am 6ee ana njowta on. ²² Senii6e 6ee fuu ana njowta on. Be ana adoo jowtude on fuu won6e ley galle kaananke Roma maw6o oo 6ee.

²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Bataaki Pool faade e Koloosiyankoo6e

¹ Oo 6ataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kaɗum e sakiike men Timote. ² Min njowtii on onon senii6e won6e Koloosi, sakiraa6e hoolnii6e ha66ii6e e Almasiihu. Yo Baabiraado meeden Laamdo wadan on moyyere e jam!

No Pool yettirta Laamdo kammari Koloosiyankoo6e

³ Min ceerataa e yettude Laamdo, Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu, nde min ɗaagantoo on Laamdo fuu, ⁴ sabi min kaalanaama kabaaru goondinal mon Iisaa Almasiihu, kaɗum e jilli di njogani-don senii6e 6ee fuu ⁵ saabe jikke mo ndesana-don dow kammu oo. On ke6ii oon jikke nde nan-don konngol goonga ngol ndee, dum woni Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon Kabaaru Lobbo yottoriima on no mo yottorii aduna oo fuu nii, omo wa'i no lekki mawnoowi ndimoowi 6idde mum nii. Hono non Kabaaru Lobbo oo worri hakkunde mon onon duu, gila ɗannde ke6-don hettinaade haala hinnee Laamdo oo so paamu-don no mo wa'i jaati nii. ⁷ Dum woni ko Epafaras gollidiido amen korsudo waajii on, kanko gollanoowo Almasiihu koolniido hakkunde mon oo. ⁸ O haalani min duu jilli di Ruuhu oo hebbini e mon dii.

⁹ Saabe dum, minen duu, gila min nani dum, min ceeraali e ɗaaganaade on Laamdo. Miden ɗaagoo mo o hebbina on hakkilantaaku e faamu mo Ruuhu hokkata oo, yalla odon annda ko woni sago makko faa gasa. ¹⁰ Hono non, ke6on wuurde nguurndam beloojam Joomiraado kawroojam e muuyde mum e dow huunde fuu, tabiton e golle lobbo fuu, beydo-don anndude Laamdo. ¹¹ Miden ɗaaganoo on Laamdo kasen hokka on semmbe mawdo no baawde mum teddude dee mawniri nii, yalla odon tawree tiinnitaare e mujal fuu. ¹² Njettiree Baabiraado oo seyo, sabi o wadii on fotu6e he6ude ngedu e moyyereeji desanaadi senii6e gondi e fooyre dii. ¹³ Kanko yaltini en e baawde nimre, so o naanni en e laamu Biyiiko korsudo ¹⁴ coottitiido en so yaafii luutti meeden oo.

Haala teddungal Almasiihu

¹⁵ Kanko Almasiihu o mbaadi Laamdo mo yiyataake oo. Kanko woni hammadi e dow tagoore ndee fuu.

¹⁶ Sabi huunde fuu saabe makko tagiraa,
ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,
ko yiyetee e ko yiyataake fuu,

dum woni bimmbeeje laamu naa kaanankaaku naa
hooreyaaku naa baawde,
dum fuu kanko tagiraa, kanko taganaa.

¹⁷ O woodii gila fay huunde woodaa,
huunde fuu ana yu66ondiri saabe makko.

¹⁸ Kanko woni hoore terde,
dum woni kanko woni hoore deental goondin6e ngal.

Kanko woni fuddoode,
kanko woni hammadiijo e wuurtu6e hakkunde maay6e,
yalla omo 6ura huunde fuu.

¹⁹ Sabi Laamdo muuyi ko woni e mum koo fuu
wona e makko kanko Almasiihu.

²⁰ E oon Bajjo mo rewrintiniri huunde fuu e makko
ko o waddani 6e jam saabe yiiyam mum juppiidam dow
leggal bardugal koo.

Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu
rewrintinaama e makko.

²¹ Arannde, on fuu on woddii6e Laamdo, on laatinoke
way6e makko saabe miilooji mon e golleeji mon bondi. ²² Kaa
jooni, mo rewrintinii on e makko saabe maayde nde Biyiiiko
laatiido neddo oo maayi ndee, yalla omo darna on yeeso
makko tawee on senii6e on ngalaa ayiibe on ngalaa jiije.

²³ Kaa noo, kinaa keddo-don e goondinal, jii6on e ley maggal,
laato-don joottii6e 6e ndimmbataako 6e iwataa e jikke mo
Kabaaru Lobbo hokkata oo. Oon Kabaaru Lobbo, on nanii
mo, sabi tagoore ndee fuu waajaama mo. Kanko ngollanan-
mi miin Pool.

No Pool ha6orii banngal deental goondin6e Iisaa

²⁴ Mido seyii jooni saabe torraaji di ke6u-mi kammari ko
ngollan-mi on koo. Hono non, ko heddii e torraaji Almasiihu
koo, dum ki66iniran-mi caldi am kammari terde makko dee,
dum woni deental goondin6e ngal. ²⁵ Kanngal laatii-mi gol-
loowo mum. Laamdo halfini kam oo golle, yalla mido waajoo
on haala makko kaa fuu. ²⁶ Kaan haala yo sirri cuudaninoodo
jamaanuujii gila arannde, kaa jooni Laamdo 6annginanii mo
senii6e mum. ²⁷ Sabi 6een Laamdo anniyii anndinde sirri
mum goodando lepi fuu, no sirri oo teddiri e no mawniri
nii. Oon sirri annii: Almasiihu ana e moodon, dum hokki
on jikke he6ude ngedu e annoora Laamdo. ²⁸ Oon Almasiihu
min kaalata haala mum, miden mbaajoo yim6e fuu, miden
anndinira dum'en hakkilantaaku fuu yalla miden njottina
neddo fuu yeeso Laamdo tawa yo ki66udo e ley ha66agol mum
e Almasiihu. ²⁹ Saabe dum mido golla mido sooboroo baawde
makko gollirooje semmbe e ley am dee.

2

¹ Mido yidi anndon ha6o naawngo ngo ka6etee-mi saabe moodon, onon e yim6e won6e Lawdikiya e wo66e 6e meedaali yiide kam 6ee fuu, ² yalla 6erde mon ana 6uu6a, laato-don gooto saabe jilli, keewon hakkilantaaku ki66udo faa paamon sirri Laamdo oo, dum woni Almasiihu ³ mo ngalu Laamdo fuu suudii e mum oo. Ngalu oo yo hakkilantaaku e anndal. ⁴ Ko kaalanir-mi on dum, pati kiilire-don haalaaji beldi. ⁵ Sabi fay so taweede mido woddiri on terde, hakkille am kaa ana wondi e moodon, mido seyoroogondal mon lobbal ngal, kapum e no tiidir-don e goondinal mon e Almasiihu ngal nii.

Haala jukkude e Almasiihu

⁶ Jooni, ko njabu-don Iisaa Almasiihu laatoo Joomiraado moodon koo, njokkon e makko, ⁷ jii6on e makko, accon o na6a on yeeso e ley goondinal, keddo-don e ngal goondinal ko waarata e jannde nde ke6-don ndee, njetton Laamdo sanne.

⁸ Ndeentee pati fay gooto hiilira on haalaaji luggi e haalaaji 6oli iwdi e neesuuji 6i66e aadama kapum e semmbeeji aduna dii. Deen gede iwaali e Almasiihu. ⁹ Sabi ko woni e Laamdo fuu ana e Almasiihu, e ley terde mum jaati. ¹⁰ Onon duu, on ke6ii ko woni e Laamdo koo fuu e ley ha66agol mon e Almasiihu, kanko tiimudo laamu e baawde fuu oo. ¹¹ E makko on taadanooma, kaa wanaa taadagol ngol yim6e ngadata ngol, dum taadagol iwngol e Almasiihu ngol nde o itti on e terde 6ii-aadamaaku luuttooje dee ndee. ¹² E ley ko loota-don lootogal batisima koo, on irdanooma e makko, kasen, on nguurtindinanooma e makko saabe on ngoondinii baawde Laamdo guurtindo mo oo. ¹³ On maaynoo6e saabe junuubaaji moodon e saabe on laatanooki yim6e Laamdo. Kaa Laamdo wuurtindinii on e Almasiihu, yaafike en luutti men fuu,

¹⁴ tosii derewol kiiti jinjoji en dii, ittii ngol, tontii ngol dow leggal bardugal.

¹⁵ O 6oorti laamu e baawde, o hersini dum'en yeeso yim6e fuu

nde o jaalorii dum'en maayde Almasiihu ndee.

¹⁶ Ndennoo, pati fay gooto jinir on dow ko jaamaton e ko njaraton naa saabe teddingol jalaade yogaaje e darde lewru e jalaade powteteede. ¹⁷ Dum fuu dum cappotoodum kudde garoyooje tan, kaa goonga oo e Almasiihu woni. ¹⁸ Pati accon rewo6e malaa'ika'en wiyoo6e yo leydinkiniibe pela on. Been yim6e ana ka66ii e ko njii ley koydi, kasen e6e mawninkinii e dow meere saabe miilooji ma66e aduna, ¹⁹ 6e njokkaali ha66aade e Almasiihu hooreejo oo. Oon hokkata terde dee fuu

ko kaajaa, hawrintinira de jokkolde e dadi. Kasen duu saabe makko terde dee ana mawnira no Laamdo muuyiri nii.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e mum

²⁰ On maaydii e Almasiihu, on iwii e semmbeeji aduna oo dii. Ndennoo, kodum wadi so odon nguurda no jeyaa6e e oo doo aduna nii? Kodum wadi so odon nja6a daaleede: ²¹ «Pati 6amu, pati meedu, pati memu»? ²² Dum fuu dum kadaadum dow meere, dum fuu dum waaju iwdo e yim6e tan. Laamdo tagii kulle dee fuu faa nawtoro-den dum'en sakitoo jola. ²³ So goonga, yim6e ana miila kadaadi dii yo hakkilantaaku, sabi wiyeteno kinaa yim6e cujidira no semmbe mum'en foti, kinaa yim6e leydinkinoo, kinaa yim6e mbiira caldi mum'en. Kaa noo, tawaama diin kadaadi fuu paabataako yim6e jaalaade gidaade yonki.

3

¹ Ndennoo, ko nguurtindina-don e Almasiihu koo, tewtee kudde gonde dow kammu to Almasiihu joodii jaamo Laamdo too. ² Ngattee hakkillaaji moodon e kudde gonde dow kammu, pati ngattee di e kudde gonde e leydi. ³ Sabi on maayii, nguurndam dam ke6-don jooni dam ana suudidaa e Almasiihu to Laamdo. ⁴ So Almasiihu laatiido nguurndam moodon oo 6anngii, on 6anngidan e makko onon duu, ke6on ngedu e teddeengal makko.

Haala ko hiiddi e ko heydi

⁵ Ndennoo, mbaree kulle adunankooje gonde e moodon dee, ko wa'i hono ko sobi, kajum e fijirde e gidaade yonki e muuyooji bondi, kajum e joote, sabi joote yo rewde tooruuji. ⁶ Diin luutti kajum'en njippinta tikkere Laamdo e dow saliibe goondinde mo 6ee. ⁷ Onon duu, hono non ngorrundo-don arannde, hono non nguurduno-don e diin luutti. ⁸ Kaa jooni, njoppee dee doo kulle: tikkere e janngere e ko boni e mbonka, kajum e wulde hunduko. ⁹ Pati fay gooto e moodon fenana bannum, sabi on ittii ko hiiddi ko wonnoo ley mon koo, kajum e golleeji mum fuu, ¹⁰ on laatike yim6e hey6e. Laamdo tagudo ko heydi ko woni ley mon oo seerataa e heydintinde dum faa dum nannda e muudum, yalla odon ke6a anndal ki66ungal. ¹¹ Ndennoo jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e Yunaninke, taadiido e mo taadaaki. Jooni wanaa mo janngaali, wanaa neddo ladde, wanaa dimo, wanaa diimaajo, sabi Almasiihu woni fuu, woni e ma66e 6e fuu.

¹² Ndennoo, saabe Laamdo su6ike on, sennii on, horsinii on, tawre-don jilli e yurmeende e moyyuki e leydinkinaare e newaare kajum e muna. ¹³ Munondiree, so yoga moodon ana jogii ko jinjira goddo, njaafondiron. No Joomiraado yaaforii

on nii, njaafondiron. ¹⁴ E ley dūm fuu, berde moodon keewa jilli, sabi jilli njuŋŋata huunde fuu faa gasa. ¹⁵ Accon jam Almasiihu oo laamoo miiloŋi mon, sabi Laamdo noddii on faa ngondon e jam laato-don terde goote. Njetton Laamdo sanne. ¹⁶ Yo konngol Almasiihu ngol heew e moodon. Yo gooto e moodon fuu waajo goddo oo, jeertinira dūm hakkilantaaku. Njimanee Laamdo e ley berde laabude, njettiree mo Jabuura e jaarooje, kaŋum e jime de Ruuhu Ceniido oo hokkata on dee. ¹⁷ Ko ngadaton fuu, so haala so golle, ngadiiree dūm fuu e innde Joomiraado men Iisaa, njetton Baabiraado men Laamdo saabe makko.

No jokkūbe Almasiihu poti wuurdude

¹⁸ Onon rewbe, dōwtano-don worbe moodon no rewbe woodanbe Joomiraado poti wadude nii. ¹⁹ Onon worbe, njidee rewbe moodon, pati ŋanngon e maŋbe.

²⁰ Onon sukaaŋe, dōwtano-don saaraaŋe moodon e huunde fuu, sabi dūm woni ko welata Joomiraado. ²¹ Onon saaraaŋe, pati ŋannginee sukaaŋe moodon so berde mum'en metta.

²² Onon maccuŋe, dōwtano-don halfaaŋe moodon e huunde fuu, tawa wanaa yeeso maŋbe tan yalla ŋiŋbe aadama ana njetta on. Ko haani dee, dōwtiranee ŋe berde laabude e ley kulol Joomiraado. ²³ Huunde fuu ko ngollaton, ngadiiron dūm berde laabude, sabi Joomiraado ngollanton, wanaa yimbe ngollanton, ²⁴ anndon Joomiraado barjoto on, hokkan on moyyereeji desanaadi yimbe mum. Sabi kalfaado mo ngollanton oo yo Almasiihu. ²⁵ Gaŋoowo ko boni fuu, heŋan mbarjaari golle mum bono oo, sabi Laamdo burdintaa yimbe.

4

¹ Halfaaŋe, njogoree maccuŋe moodon ŋee jogaade lobbe e dow fooccitaare, anndon onon duu oŋon njogii kalfaado dow kammu.

² Nduumee e duwaawu, tawee oŋon njeertii oŋon njetta Laamdo. ³ Nduwanee min minen duu, yalla Laamdo ana udditana min damal faa min mbaajoo konngol mum ngol, yalla miden mbaawa saakude goonga tedduŋo kaaloowo haala Almasiihu oo. Saabe makko jaati uddiraa-mi joŋi e ley kasu. ⁴ Naagee Laamdo yalla mido waajoroo oon goonga tedduŋo no haaniri nii.

⁵ Laatee hakkilante'en hakkunde yimbe ŋe ngoondinaali ŋee. Nde keŋ-don wakkati fuu, nawtoro-don dūm. ⁶ Haala mon ana haani laataade haala mbelka ngadaaka lamdam, yalla oŋon annda no kaan-don jaaboraade gooto fuu.

⁷ Tikikus, sakiike men korsudo gollidiido am koolniido e ley golle Joomiraado oo, humpitan on kabaaruuji am dii fuu. ⁸ Ko wadi so nel-moo-mi e moodon, yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaaji mon. ⁹ Mido neldida e makko Onesim, jeyaado e moodon oo. Oon yo sakiike amen korsudo koolniido. Kam6e didon, 6e kumpitan on ko wadi gaa koo fuu.

¹⁰ Aristarka mo uddidaa-mi oo ana jowta on, kajum e Marka sakiike Barnabas mo mbiinoo-mi so warii to moodon nja66o-don dum oo. ¹¹ Iisaa noddirteddo Yustus oo duu ana jowta on. Kam6e tan ngoni Yahuudiyankoo6e gollidoo6e e am kabaaru Laamu Laamdo oo. E6e mballa kam sanne.

¹² Epafaras, gollanoowo Iisaa Almasiihu oo, ana jowta on. Kanko duu e moodon o jeyaa. Wakkati fuu omo soobii e duwaawu saabe moodon yalla odon jii6a e ley ki66al, tim-minon muuyde Laamdo fuu. ¹³ Mido seedanoo mo omo tam-pani on, onon e Lawdikiyankoo6e e Hiyerapolisankoo6e fuu. ¹⁴ Luuka cawroowo mo korsin-mi oo, kajum e Demas ana njowta on. ¹⁵ Miden njowta sakiraa6e men won6e Lawdikiya 6ee, miden njowta Nimfa e deental goondin6e kawroowal galle mum ngal. ¹⁶ Nde on njanngii oo 6ataaki, ngadee dabare faa deental goondin6e Lawdikiya ngal jannga mo. Onon duu, njanngon 6ataaki garoowo iwrande on Lawdikiya oo. ¹⁷ Mbiyee Arkippa yo tiinno e timminde golle mo Joomiraado halfini dum oo.

¹⁸ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. Pati njeggitee e geyyelle ngon-mi.

Yo hinnee Laamdo wonu e moodon!

Bataaki Pool arano faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kapum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondin6e gonngal Tesaloniiki ka66iingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Yo on ke6u moyyere e jam.

Goondinal Tesaloniikiyankoo6e

² Miden njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon on fuu, sabi min ceerataa e miccitaade on e ley duwaawuuji amen. ³ Miden miccitoroo on wakkati fuu yeeso Laamdo Baabiraado men, miden miccitoroo on golleeji di ngollir-don saabe goondinal, miden miccitoroo on tiinnitaare moodon saabe jilli, miden miccitoroo on mupal moodon saabe fawgol mon jikke e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁴ Sakiraa6e amen 6e Laamdo yidi, miden anndi Laamdo su6ike on. ⁵ Sabi ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo oo koo laataaki haala 6ola, baawde duu ana e makko, sabi Ruuhu Ceniido hokki on tayloral ki66ungal e ko min mbaajii koo yo goonga. Odon anndi no min ngorrundoo hakkunde moodon duu. Kammari moodon tan min ngolliri.

⁶ On jemmbii min, on jemmbii Joomiraado sabi on nja6ii konngol Laamdo fay e ley torraaji mawdi, nja66ori-don ngol seyo ngo Ruuhu Ceniido waddata ngo. ⁷ Nii wadi so kollu-don goondin6e won6e ley leyde Makedoniya e Akaya fuu no kaani worrude. ⁸ Sabi on mbaajike konngol Joomiraado ngol, on caakii ngol, wanaa ley leyde Makedoniya e Akaya tan, goondinal mon Laamdo nanaama e nokkuuje dee fuu. Fotaa ko min beyda hen haala ngokka. ⁹ Kam6e goondin6e 6ee jaati kumpitata min no nja66ori-don min arannde, no njoppir-don tooruuji so ngartu-don e Laamdo faa ngollanon Laamdo guurdo goongaraajo oo, ¹⁰ faa ndoomon Biyiiko iwoowo dow kammu. Kanko woni Iisaa mo o immintini hakkunde maay6e, kisinoowo en e jukkungo waroowo ngoo.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

¹ Sakiraa6e, onon Tesaloniikiyankoo6e 6ee, odon anndi ko min ngari e mon koo laataaki meere. ² Fade amen warde, min torraama, min koynaama ley ngeenndi Filipa, hono no anndir-don nii. Kaa Laamdo men hokki min ngorgu min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo soobee. ³ Sabi waaju amen fawaaki dow majjere, fawaaki dow fugaaraaku, dum wanaa

hiila duu. ⁴ No Laamdo hordi min faa halfini min Kabaaru Lobbo oo nii, hono non min mbaajortoo, wanaa ko welata yim6e min tewtata, ko welata Laamdo kumpitiido 6erde amen oo min tewtata. ⁵ Hono no anndir-don nii, abada min mbaajoraaki haalaaji beldi, min daminaaki e kaalisi. Laamdo ana seedii.

⁶ Min tewtaali faa 6i66e aadama teddina min, wanaa onon wanaa wo66e. ⁷ Kaa fay so e doole min ngardunoo duu, min mboofaali sabi min nelaa6eAlmasiihu. Kaa bele tan min ngardi. Miden kinnorii on hono no inna hinnortoo 6i66e muudum nii. ⁸ Sabi korsa amen e moodon ana satti sanne, min njarrike hokkude on ko wanaa Kabaaru Lobbo haala Laamdo tan, miden njarrii hokkude on fay yonkiiji amen, sabi on laatike sakiraa6e amen horsu6e.

⁹ Sakiraa6e, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamdo oo ndee, odon miccitol min ngolliino sanne, min tampii sanne duu. Min ngollii jemma e jalooma fuu faa min njogoo ko'e amen, pati min laatanoo on donngal. ¹⁰ Odon ceedanii min, Laamdo ana seedanii min, no min ngorri hakkunde mon nii, onon goondin6e 6ee. Miden cenii, miden poocitii, min ngalaa jinoore fuu. ¹¹ Gooto gooto mon fuu min ngolliranii dum no baaba golliranta 6i66e mum, hono no anndir-don nii.

¹² Min mbaajike on, min mbaaltinii hakkillaaji mon, min ndaardii on nguurdon nguurdam kawroojam e muuyde Laamdo, noddoo on faa naaton e Laamu mum teddudo oo.

¹³ Kasen won ko saabanii min yettude Laamdo wakkati fuu: nde nan-don konngol Laamdo ngol e kundude amen ndee, on nja66oraaki ngol konngol yim6e. Ko nja66ori-don ngol dee, konngol Laamdo. Ngol kapum jaati. Kanngol gollata e ley moodon, onon goondin6e 6ee. ¹⁴ Sakiraa6e, ko hewtii deente goondin6e Laamdo gonde Yahuudiya jii6ude e Iisaa Almasiihu dee koo, hewtike on onon duu. Sabi onon duu on mujii torraaji di 6e mujunoo dii, yim6e moodon jaati torrata on, hono no Yahuudiyankoo6e torriri 6e nii. ¹⁵ Kam6e mbari Joomiraado men Iisaa. Be mbari annabaa6e. Haya, 6e torrii min minen duu. E6e ngolla ko welaa Laamdo, 6e konnee'en yim6e fuu. ¹⁶ Sabi e6e njidi hadude min waajaade lepi goddi yalla ana kisa. Nii wadata so luutti ma66e ki66a, kaa jukkungo Laamdo sakitike hewtaade 6e.

No Pool yidirnoo wirfitoraade Tesaloniiki

¹⁷ Kaa minen, sakiraa6e, min ceerii e moodon wakkatiwel gootel e jiile gite wanaa 6erde. Min tiinnike sanne yalla miden ke6a yiide on. Miden njeewaa on sanne sanne. ¹⁸ Saabe majjum, miin Pool, mi muuyiino warde to mon cili kuurdi, kaa Ibiliisa hadi kam. ¹⁹ Homo woni jikke amen e seyo amen

e deesewal amen yeeso Joomiraado men Iisaa nde wartoyii? Wanaa onon naa? Jaati! ²⁰ Sabi onon ngonni teddeengal amen e seyo amen.

3

¹ Dum wadi nde wonnoo min mbaawaa kaariya mon, walanaa min baasi minen tan min keddoo ley ngalluure Ateena. ² Min nelii sakiike amen Timote gollidoowo e Laamdo saakude Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo, yalla omo hokka on semmbe, o jii6ina on saabe goondinal mon. ³ Dum fuu walaa ko wadi dum, so wanaa e ley dii torraaji pati fay gooto e mon yeryerta, sabi odon anndi en fodanaa6e dum. ⁴ Gila nde min ngondunoo e moodon ndee, miden kaalananoo on torraaji kewtotoodi en. Non dum laatorii hono no anndir-don nii. ⁵ Dum saabii so ndonku-mi waawde kaariya mon, nel-mi faa mi annda yalla odon coobii e goondinal ngal, naa ceytotoodo seytike on, golle amen laatike meere. ⁶ Kaa jooni Timote iwii to mon, wartii e amen. O seynirii min goondinal mon e jilli mon sabi odon miccitoo min wakkati fuu, odon njidi yiide min sanne, hono no minen duu min njidiri yiide on nii. ⁷ Sakiraa6e, ko tawde-don e goondinal koo, waaltinii min e ley billaare amen e ley torra amen. ⁸ Jooni min nguurtii kammari odon jii6i e Joomiraado. ⁹ Jettooje fuu de min mbaawi yettirde Laamdo kammari moodon, min njettiran dum saabe seyo amen fuu ngo ceynir-don min yeeso makko. ¹⁰ Jemma e jalooma miden ndaarda Laamdo yiide on faa min ki66intina ko paki e goondinal mon.

No Pool duwanorii deental goondin6e gonngal Tesaloniiki

¹¹ Yo Laamdo Baabiraado men e Joomiraado men Iisaa newnan min laawol faa min njaha to mon. ¹² Yo Joomiraado beydu jilli hakkunde moodon faa sanne, njidondiron, njidon yim6e fuu hono no min njidiri on nii, ¹³ faa o hokka on semmbe, laato-don yim6e 6e ngalaa jinjoore, won6e ley senaare yeeso Laamdo Baabiraado men e ley gartol Joomiraado men Iisaa kajum e senii6e mum fuu.

4

Haala nguurndam dam Laamdo yidi

¹ Caggal dum, sakiraa6e, min njannginii on no kaan-don worrude faa wela Laamdo. Odon ngada dum jaati. Kaa miden ndaarda on saabe Joomiraado men Iisaa tiinno-don, beydon soobee. ² Sabi odon anndi jamirooje de min ndokki on iwde e Joomiraado men Iisaa dee. ³ Ko woni sago Laamdo dee, senaare moodon. Nanto-don e njaahilaaku. ⁴ Homo e mon

fuu reena terde mum* reenira de laa6al e teddeengal, ⁵ pati jokka gidaade yonki hono no heefer6e 6e anndaa Laamdo fay seeda nii. ⁶ Fay gooto pati yaha naato banndum, pati tooja dum, sabi dee kudde fuu Joomiraado woni jobtotoodo de, hono no min kaalanirnoo on gila arannde e no min njeertirnirnoo on nii. ⁷ Sabi Laamdo noddiraali en faa co6en, ko mo noddiri en dee, faa nguuren e senaare.

⁸ Ndennoo, caliido ko haalaa jooni koo fuu, wanaa neddo salanii. Laamdo dokkudo on Ruuhu mum Ceniido oo o salanii. ⁹ Kaa banngal jilli hakkunde sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on, sabi onon e ko'e moodon, Laamdo anndini on no njidondirton. ¹⁰ Hono non ngollirton hakkunde sakiraa6e won6e ley leydi Makedoniya fuu. Sakiraa6e, miden ndaarda on beydon soobe. ¹¹ Tiinno-don ndeeyon, kiinno-don haaju mon, homo fuu wuura e semmbe terde mum, hono no min mbiirunoo on nii. ¹² Nden 6e ngoondinaali Iisaa 6ee njogorto on yim6e, on kasindintaa e neddo fuu fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

¹³ Sakiraa6e, miden njidi paamon faa gasa ko wartata e banngal maay6e, pati cunjiree hono no yim6e 6e ngalaa jikke 6ee nii. ¹⁴ So nii en ngoondinii Iisaa maayii, wuurtii, hono non Laamdo hawrindinirta maay6e goondinnoo6e 6ee duu e makko. ¹⁵ Miden kaalana on ko Joomiraado wii: enen wuur6e forru6e e gartol Joomiraado 6ee, en ardataako maay6e 6ee na6eede to makko. ¹⁶ Sabi Joomiraado e hoore mum jippoto iwde dow kammu dow ooynaango manngo, nde eewnaango hooreejo malaa'ika'en nanetee e nde buututal Laamdo fuufetee ndee. Nden maay6e goondinnoo6e Almasiihu 6ee adotoo fuu immitaade. ¹⁷ Caggal dum, enen wuur6e heddinoo6e 6ee, en fuu en mbeewtidinte e ma66e, na6ide-den ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu. Hono nii ngondirten e makko faa abada. ¹⁸ Dum saabii homo e mon fuu waaltinira hakkille banndum diin haalaaji.

5

¹ Sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on haala jamaanuujj e wakkatiiji gartol Joomiraado oo. ² Sabi onon, odon anndi tuur jannde gartol Joomiraado ndee wardan no gujjo war-data ley jemma nii. ³ Wakkati nde yim6e miilataa njaalataa, nde mbiyata jam tan e hoolaare woodi, nden kunkoo saamata e mum'en, hono no njatawere juhirta haamili nii. Be mbaawaa dadude e oo kunkoo fey. ⁴ Kaa sakiraa6e, onon on ngalaa ley nimre, dum hadata jalaande ndee juhude on no gujjo juhirta nii. ⁵ On fuu on 6i66e fooyre, on yim6e jalooma. En njeyaaka e

* **4:4** Yogaa6e ana paamira aaya oo hono nii: Homo e mon fuu wada suudu, jogoroo ndu laa6al e teddeengal.

jemma, en njeyaaka e nimre. ⁶Ndennoo pati daano-den hono no wo66e 6ee nii. Mbaalen e jeerngo, ndeento-den. ⁷Sabi daanotoo6e jemma daanotoo, sigiroo6e jemma cigirta. ⁸Kaa enen yim6e jalooma 6ee, ndeento-den. Boorno-den goondinal e jilli, dum yo saaya men ndeenaagu. Jikke he6ude kisindam duu laatanoo en kufina ndeenaagu. ⁹Sabi Laamdo yidanaa en jukkungo mum, ko o yidani en dee, ke6iren kisindam saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ¹⁰maayrudo kammari men yalla en fuu eden nguurda e mum so wartii, tawe-den en wuur6e tawe-den en maay6e fuu fotu. ¹¹Dum saabii homo e mon fuu waaltina hakkille banndum, gooto fuu faaboo goddo banngal goondinal, hono no ngollirton nii.

No deental goondin6e haani worrude

¹²Sakiraa6e, miden ndaarda on anndanon golloo6e hakkunde mon 6ee. E6e dowa on faade e Joomiraado, e6e mbaajoo on. ¹³Teddiniron 6e sii teddeengal fuu, njidiron 6e saabe golle ma66e.

Ngondon gondal sabu Laamdo hakkunde moodon. ¹⁴Miden ndaarda on, sakiraa6e, njeertinon nattube, maalto-don hul6e, paabo-don lo'u6e, tawde-don e mupal hakkunde yim6e fuu, ¹⁵tiinno-don pati fay gooto yo6too so won ko banndum wadi dum. Wakkati fuu tewton wadondirde ko moyyi, ngadanon yim6e fuu hono non.

¹⁶Ceyo-don wakkati fuu, ¹⁷pati ceeron e duwaawu, ¹⁸njetton Laamdo no ngorru-don fuu. Sabi dum woni ko Laamdo muuyani on, onon jii6ube e Iisaa Almasiihu 6ee.

¹⁹Pati kadon Ruuhu Ceniido gollude hakkunde moodon, ²⁰pati koyonon waaju annabaa6e, ²¹kaa tayko-don huunde fuu, nanngon ko moyyi e muudum. ²²Ngoddo-don sii bone fuu.

Baynondiral

²³Yo Laamdo gaddoowo jam oo e hoore mum sennu on senaare hi66unde, reena gooto gooto mon fuu ndeenaagu timmudo faa laato-don yim6e 6e ngalaa jinjoore jannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²⁴Noddudo on oo yo koolniido, kasen duu kanko tabintinoyta dum.

²⁵Sakiraa6e, miden jaagoo on duwaawu.

²⁶Njottinon sakiraa6e 6ee fuu calmaali amen e jilli amen.

²⁷Mido tilsinira on saabe Joomiraado, njannganon sakiraa6e 6ee fuu oo bataaki.

²⁸Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon.

Bataaki Pool dīda6o faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kaɲum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondin6e gonngal Tesaloniiki, ka66iingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo sarirta yim6e wakkati gartol Iisaa

³ Sakiraa6e, waajibi min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon. Edum foti jaati, sabi goondinal mon ana 6eydoo yaarude yeeso, kasen duu jilli hakkunde mon ana 6eydoo soobaade e gooto gooto mon fuu. ⁴ Dum saabii so miden mantoroo on e deente goondin6e Laamdo dee. Miden mantoroo on saabe munaal mon e goondinal mon e ley torraaji e billaareeji dī pawe-don dī fuu. ⁵ Ko torri-don saabe Laamu Laamdo koo, Laamdo wadan on fotu6e he6ude Laamu Laamdo. Dum fuu edum holla Laamdo ana sarira no fooccitorii. ⁶ Sabi Laamdo yo pooccitiido, o yobiran torru6e on 6ee torra, ⁷ kaa onon torri6e jooni 6ee, o fowtindinan on e amen. O wadan dum so Joomiraado men Iisaa gondo dow kammu oo wartii, ana wondi e malaa'ika'en mum anndinoo6e baawde makko 6ee. ⁸ O banngan ley metangal yiite faa o jukka 6e anndaa Laamdo, 6e nja6aali Kabaaru Lobbo haala Joomiraado men Iisaa 6ee. ⁹ Jukkungo waroowo e ma66e ngoo yo halkere duumiinde, 6e ngoddinee Joomiraado e darja mum e semmbe mum fuu. ¹⁰ Dum waroyan ɲannde Joomiraado wartoyii faa teddinee hakkunde senii6e mum, goondin6e dum 6ee kaaydinee e mum. Onon duu, o6on njeyaa e ma66e, sabi on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oo. ¹¹ Kammari dum, miden nduwanoo on wakkati fuu, yalla Laamdo ana wada on fotu6e he6ude nguurndam dam noddii on e mum dam. Miden ɲaagoo Laamdo yo wallir on semmbe mum faa njottinon golleeji lobbi dī nji6-don gollude dī fuu saabe o6on ngoondini mo. ¹² Hono nii, innde Joomiraado men Iisaa teddinirtee e ley mon, onon duu teddinire-don saabe makko e dow moyyere makko, kanko Laamdo men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

2

Haala gartol Joomiraado e ko ardii ngol

¹ Sakiraa6e, miden njidi haalande on haala gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e deental men e makko. Miden ndaarda on: ² pati hakkillaaji mon njaawa jii6aade, naa

kulon saabe wiyegol jannnde gartol Joomiraado ndee yotti-ima. Pati kulon fay so goddo wii on Laamdo loowi dum kaan haala, wanaa so on narrii dum waajotoo6e, wanaa so on kaalanaama minen mbinndi dum e bataaki. ³ Pati fay gooto heba no yonnira on e fay huunde. Sabi nden jalaande warataa so wanaa yimbe heewbe murtira Laamdo, Neddo Bondo oo bannga, dum woni yiitenke oo, ⁴ konnee, pawdo hoore mum e dow huunde fuu ko wiyetee laamdo naa ko sujidantee, faa joodoyii ley suudu Laamdo, wii hoore mum yo Laamdo. ⁵ Tama on miccitaaki mido haalanannoo on dum nde ngondunoo-mi e mon ndee? ⁶ Jooni kaa odon anndi ko faddii Neddo Bondo oo warde, kaa mo banngan nde wakkati makko yottike. ⁷ Sabi gila jooni baawde Bondo cuudaade dee ana ngolla e aduna oo, kaa paddiido de oo ana doo tafon. So oon iwii doo tan, ⁸ Neddo Bondo oo banngan, kaa Joomiraado men Iisaa wardan mo henndu hunduko mum, halkira mo fooyre garol mum. ⁹ Neddo Bondo oo wardan e doole Ibiliisa, warda e semmbe mawdo e kaayeeffiji e taagumansaaji peneeji, ¹⁰ kajum e oopaare fuu faa jaayra halkotoo6e bee, sabi be njabaali yidude goonga baawdo hisinde be oo. ¹¹ Saabe dum, Laamdo hokki be semmbe majjinoowo, faa waddana be goondinde fenaande ¹² yalla be ngoondinaali goonga oo so ana mbeltoroo oopaare bee fuu ana njukkee.

No goondinbe kaaniri jiibude e Iisaa Almasiihu

¹³ Sakiraa6e be Laamdo horsini, minen, waajibi min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon, sabi Laamdo subike on gila fuddoode faa hisinira on ko Ruuhu Ceniido wadi on seniibe e ko ngoondin-don goonga oo koo. ¹⁴ Dum o noddiri on e Kabaaru Lobbo mo min kaalani on oo, yalla odon keba ngedu mon e darja Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Sakiraa6e, ndennoo tiinnee, jiibee e ko min anndini on koo so e haala amen e so bataaki amen.

¹⁶ Joomiraado men Iisaa Almasiihu kajum e Laamdo Baabiraado men njidi en so buufini berde men faa abada, ndokki en jikke lobbo saabe moyyere mum'en. ¹⁷ Yo be ndokku on semmbe, be jiibina on e golle lobbo e haala lobba fuu.

3

No Tesaloniikiyankoo6e kaaniri jaaganaade Pool Laamdo

¹ Caggal dum, sakiraa6e, jaagano-don min Laamdo, yalla konngol Joomiraado ngol ana yaawa saakaade, kasen duu ngol teddinee hono no to mon nii, ² yalla miden kisa e yimbe oojiibe, bonbe. Sabi wanaa yimbe fuu ngoni goondinbe. ³ Kaa Joomiraado yo koolniido, mo hokkan on semmbe, mo reena on e Bondo oo. ⁴ Joomiraado hokki min tayoral e mon, sabi

jooni odon njokki jamirooje de min ndokki on dee, kasen duu on keddoto jokkude de. ⁵Yo Joomiraado men wadu berde mon keewa jilli Laamdo, keewira mujal no Almasiihu heewiri mujal nii!

No tilsiri gooto fuu golla

⁶Sakiraa6e, miden njamira on e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ngoddito-don sakiraa6e nattu6e 6e njokkaali waaju mo narri min oo 6ee. ⁷Onon e ko'e mon, odon anndi no min kaani jemmbireede, sabi min ngondiraali e mon dow nattere. ⁸Walaa fuu mo min jaamani meere meere, jemma e jalooma fuu min ngollii faa min tampi pati min laatanoo on donngal. ⁹Miden mbaawnoo ndaardude on nguure, kaa min ngadiraali non, yalla miden ngada e ko'e amen misaalu faa jemmbon min. ¹⁰Sabi nde min ngonnoo to mon ndee, miden mbiyannoo on dum doo: mo jabataa gollude, pati jaama. ¹¹Walaa ko min mbiiri non, so wanaa min nanii yoga e mon ana natti, ngollataa fay huunde so wanaa naatude e ko walanaa dum'en. ¹²Miden njamira 6een yim6e, miden mbaajoo dum'en e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu 6e ngollira deeyere, 6e nguura e semmbe terde ma66e.

¹³Kaa onon sakiraa6e, pati kaa6ee wadude ko moyyi. ¹⁴So won caliido jokkude ko min kaali e oo doo bataaki koo, ngat-tanee joomum hakkille, ngoddito-don dum, yalla ana hersa. ¹⁵Kaa noo, pati nanngiree joomum yo gajo. Njeertiniiree dum no sakiike nii.

Baynondiral

¹⁶Joomiraado gaddoowo jam oo, yo wadan on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Yo Joomiraado wundu e mon, on fuu.

¹⁷E junngo am jaati mbinndiran-mi ngo doo jowtaango no mboowru-mi nii: miin Pool mido jowta on. Nii ngadiran-mi maande am ndee e bataakiiji am fuu. ¹⁸Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu!

Bataaki Pool arano faade e Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e dow yamiroore Laamdo kisinoowo en oo e dow yamiroore Iisaa Almasiihu jikke men oo. ² Aan Timote, a 6iyam jaati e ley goondinal, mido jowte. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam.

Haala fammingol ngol walaa nafaa

³ Timote, hedda ngeenndi Efeesu hono no njamir-maa-mi nde njahan-mi Makedoniya ndee nii, yalla ada hada yogaa6e jannginde ko luuttondiri e waaju men oo ⁴ hono taali e mantoragol dammbe ngol walaa do haadi. Dee kulle jeddi tan ngaddata, nafataa no Laamdo fodirnoo hisinirde yim6e e ley goondinal nii. ⁵ Sabi faandaa yamiroore ndee yo jilli iwooji e 6ernde laa6unde e hakkille baaltido kaɗum e goondinal ngal waldaa e naafigaaku. ⁶ Won yogaa6e celii e faandaa oo, njokkii haalaaji 6oli. ⁷ He6ude laataade jannginoo6e Sariya Laamdo tan 6e tewtata, kaa 6e paamataa, wanaa ko 6e kaalata koo wanaa ko 6e tilsinta koo.

⁸ Eden anndi Sariya oo ana moyyi, so golliraama golle Sariya. ⁹ Paamen Sariya Laamdo oo wanaa foocciti6e 6ee wadanaa. Be o wadanaa dee, bon6e e salii6e, yeddoo6e e luuttoo6e, 6e teddinaali ko senii e 6e teddinaali Laamdo, waroo6e inna mum'en e abba mum'en e yuppoo6e yiyam yim6e wo66e ¹⁰ e jeeno6e e luudunkoo6e e soodo6e yim6e so cootta dum'en e fenoo6e e hunotoo6e dow pene - Sariya oo darniraama faa sakkoo huunde fuu ko luuttondirta e waaju celludo oo. ¹¹ Oo waaju ana hawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaa-mi 6anngindo teddeengal Laamdo Jom mbelko'aaku oo.

No Pool yettiri Joomiraado

¹² Mi yettii Joomiraado men Iisaa Almasiihu dokkudo kam semmbe oo saabe ko o jogorii kam mi koolniido o watti kam e golle makko koo. ¹³ Arannde mido bonkotonoo mo, mido torranoo yim6e makko, mido hoynannoo mo. Kaa Joomiraado men oo yurmike kam sabi mi anndaano ko ngollannoo-mi e ley waasude am goondinde. ¹⁴ Moyyere makko heewi e am sanne, hokki kam goondinal e jilli ke6irteedi saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Mido haalane haala koolniika ka yim6e fuu kaani yarraade: Iisaa Almasiihu warii e aduna oo faa hisina luuttoo6e, miin woni burdo bonde e ma66e. ¹⁶ Kaa

ko njurmiraa-mi, miin burdo bonde oo, yalla Iisaa Almasiihu ana wadira kam misaalu munaal mum ki66ungal, yalla waroo6e goondinde mo 6ee fuu ana ke6a nguurndam ndu-umiidam. ¹⁷Laamdo gooto, laamiido duumiido e laamu mum, mo maayataa yiyataake oo yo darja e teddeengal ngoodan mo faa abada abadin. Aamiina!

¹⁸ Biyam Timote, waaju mo kalfinan-maa-mi oo annii: miccito-daa ko Laamdo loowi yim6e haala maa koo. E ley majjum ka6o-daa hono no sordaasi cuuso ha6ortoo nii ¹⁹ tawee e ley goondinal e hakkille mo jinjaali ma. Won yoppu6e oon hakkille, goondinal ma66e heli hono no laana helirta nii. ²⁰Himene e Aleksandere ana njeyaa e ma66e. Mi wadii 6e fuu e junngo Ibiliisa faa 6e annda 6e kaanaa bonkaade Laamdo.

2

Haala duwaawu

¹ Annii ko adotoo-mi waajaade goondin6e: 6e ngadana yim6e fuu duwaawuui e jaagundeeji e jettooje. ²Nduwanoden kaanankoo6e e jom'en doole duu, yalla eden nguurda deeyere e waaltaare e neddaaku e kulol Laamdo e dow huunde fuu. ³Dum woni ko moyyi ko welata Laamdo kisinoowo en, ⁴jiddo yim6e fuu kisa, ke6a annude goonga. ⁵Sabi Laamdo yo gooto, gooto duu woni curoowo hakkunde makko e yim6e, oo woni Iisaa Almasiihu neddo oo ⁶dokkitirido hoore mum faa soottitoo yim6e fuu. Hono nii o famminiri nde wakkati oo yottinoo, Laamdo ana yidi yim6e fuu kisa. ⁷Dum Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado faa mi fammina yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee goondinal e goonga. Goonga kaalan-mi, mi fenaali.

⁸Ndennoo, mido yidi do wor6e kawriti faa ngada duwaawu fuu kuncira juude mum'en berde laa6ude, tawee ngaldaa e tikkere naa jeddondiral.

No rew6e kaaniri jokkirde Laamdo

⁹ Rew6e duu paroroo kaddule jottiide, tawee e needi e leydinkinaare. Pati 6e codoroo moollu e kanje naa jaaye, pati 6e paroroo bagiiji tiidudi coggu, ¹⁰yo 6e paroro golleeji lobbi. Sabi dum woni ko hawrata e rew6e hul6e Laamdo. ¹¹Yo debbo nantu hunduko mum, tawree dowtaare timmunde wakkati nde janngintee ndee. ¹²Mi ja6anaali debbo jannginde naa ardaade gorko. Ko wajibii e mum dee, tiidude e hunduko mum. ¹³Sabi Aadama adii Hawwaa tageede. ¹⁴Kasen duu wanaa Aadama Ibiliisa yoppi, debbo oo o yoppi so luutti yamiroore Laamdo. ¹⁵Kaa dum fuu debbo ana hisinee e beynugol, so ana heddii e goondinal e jilli e senaare e leydinkinaare.

3

No hooree6e deental goondin6e kaani worrude

¹ Kaa haala ana hoolnii: muuydo laataade hooreejo deental goondin6e fuu, muuyii golle lobbo jaati. ² Ndennoo, ana tilsi hooreejo oo laattoo neddo mo walaa jine, jom debbo gooto, nantiido, hakkilante, jom needi, jippinoowo ho66e, baawdo janninginde, ³ tawee wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, laattoo newiido, jaajudo bernde, kaariyante e jawdi janannadi, ⁴ kawjiido koreeji mum faa gasi, biirudo 6i66e mum faa 6e downtanii dum e dow teddeengal. ⁵ Sabi so neddo waawaali hawjaade koreeji mum, hono hinnortoo deental goondin6e Laamdo ngal? ⁶ Pati tawee joomum yo tuubudo ko 6ooyaali nde mawninkinoo so jukkiree no Ibiliisa jukkirtee nii. ⁷ Ana tilsi kasen won6e sella 6ee ceettanoo mo ko moyyi, pati o he6a gacce so piccal Ibiliisa nannga mo.

No gollanoo6e deental goondin6e kaani worrude

⁸ Gollanoo6e deental goondin6e ngal 6ee duu ana kaani taweede yo teddu6e, ngalaa berde didi, njabataa doro jaaloo dum'en, jaamataa ribaa, ⁹ tawa e6e kaybira goonga teddu6o gondo e goondinal oo hакkillaa6i di jinjataa 6e. ¹⁰ Aranel hen fuu, 6e yeewee kori 6e ngalaa jine. So tawii 6e ngalaa jine, nden kaa e6e mbaawi fuddude laataade gollanoo6e deental goondin6e lisaa. ¹¹ Hono non rew6e 6ee duu tawree teddeengal, tawa 6e nganaa jo'oo6e yim6e, 6e nantii6e, hoolnii6e e banngal huunde fuu. ¹² Gollanoowo deental pati dewla ko 6uri debbo gooto, hawjoo koreeji mum faa gasa. ¹³ Gollan6e deental goondin6e ngal faa moyyi fuu ke6an teddeengal, kasen duu ke6an cuusal ki66ungal ley goondinal mum'en lisaa Almasiihu.

Haala sirri diina men

¹⁴ Midu yidi warde to maa ko 6ooyataa. Kaa ko wad-dani kam winndude e maa oo 6ataaki, ¹⁵ yalla fay so 6ooyii mi waraali, ada annda no kaan-den worrude e ley suudu Laamdo. Suudu nduu yo deental goondin6e Laamdo guurdo oo jaati. Deental ngal jaati woni nuygal goonga. ¹⁶ Sikke fuu walaa, sirri diina men oo ana mawni:

O 6anngirii e suura 6ii-aadama,
 Ruuhu oo 6annginii fooccitaare makko,
 malaa'ika'en njii mo,
 o ooynaama ley lepi,
 o goondinaama ley aduna,
 o njabbintinaama dow kammu,
 o he6ii teddeengal Laamdo.

4

Haala jannde majjinoore

¹ Ruuhu Ceniido oo haalii faa laaʼbi nde o wii cakite jamaanu dapan yimbe yoppube goondinal, njokka e caggal seydaani'en majjinoobe, kapum e waaju seydaani'en. ² Be njokkan naafigaaku fenoobe 6e berde mum'en mbaati faa niye naawataa dum'en, hono berde dee cumiraade njamndi ngulndi taw. ³ Been yimbe ana karmina dewle, ana kada kulle yogaaje jaameede, tawee kanje nee ko Laamdo tagiri de yalla goondinbe anndube goonga 6ee fuu ana jaama de, njettira de Laamdo. ⁴ Sabi ko Laamdo tagi fuu ana moyyi, walaa fuu ko haani dunyiteede, so neddo hemrii dum jettooje Laamdo. ⁵ Sabi konngol Laamdo e duwaawu ana la66ina huunde fuu.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

⁶ So a waajike dum sakiraa6e men 6ee, a laatoto gollanoowo Iisaa Almasiihu lobbo, sabi a waajitorike konngi goondinal e waaju lobbo mo njokku-daa faa gasi oo. ⁷ Kaa taali boli di kawrataa e diina dii, woddita di. Eeltir hoore maa kulol Laamdo. ⁸ Sabi eeltude caldi mum ana nafa e kulle yogaaje, kaa kulol Laamdo ana nafa e huunde fuu, sabi e maggol ke6uden tayloral e nguurndam jooni dam, podane-den garoyoojam dam duu. ⁹ Kaa haala hoolnii, huunde fuu 6uraa ka haande yarreede! ¹⁰ Saabe majjum eden ngolla, eden tiinnitoo, sabi eden paw jikke men e Laamdo guurdo, kisinoowo yimbe fuu sako goondinbe. ¹¹ Dum woni ko kaan-daa yamirde, dum woni ko kaan-daa waajaade.

¹² Pati fay gooto yawore a suka, laatano-daa goondinbe misaalu haala e golle, jilli e goondinal, kapum e laa6al. ¹³ Fade am warde, tiidaa e janngande yimbe Binndi dii, mbaajo-daa 6e, pamminaa 6e. ¹⁴ Pati yeeba dokkal Ruuhu Ceniido ngal ndokke-daa nde Laamdo loowi yimbe haala maa, maw6e duu pawnoo juude mum'en dow maa ndee. ¹⁵ E deen kulle kaan-daa tiinnaade, yalla yimbe fuu ana njiya no beydorto-daa yaarude yeeso. ¹⁶ Haybu hoore maa, kaybaa ko njanngintaa koo, tiidaa e majjum. Sabi so a tiidii e majjum, a hisinan hoore maa, a hisinan hettinantoo6e ma 6ee fuu.

5

Waajuuji Pool faade e goondinbe Iisaa

¹ Pati fel gorko mawdo, waajora dum needi no baaba maa nii. Waajora jokol6e no mijiraa6e maa nii, ² mbaajoro-daa debbo mawdo no inna maa nii, mbaajoro-daa sukaa6e rew6e no banndiraa6e maa rew6e nii, tawee e dow laa6al e nantaare.

³ Teddin rew6e 6e wor6e mum'en maayi, dum woni rew6e maayiraa6e 6e ngaldaa e fay gooto 6ee. ⁴ Kaa so debbo mo gorum maayi ana jogii 6i66e naa taaniraa6e, ko ana adoo fuu wajibaade e 6i66e 6ee, 6e pamminee no Laamdo huldete e ley cuudi ma66e, 6e mbarjoo saaraa6e ma66e mbarjaari lobbiri. Sabi dum woni ko welata Laamdo. ⁵ Debbo mo gorum maayi mo walaa doondiido dum mo waldaa e fay gooto, fawii jikke mum e Laamdo. Omo duumoo e duwaawu jemma e jalooma, omo jaaganoo yim6e Laamdo. ⁶ Kaa maayraado kabanoowo aduna tan, yo maaydo fay so maayaali. ⁷ Dum kaan-daa yamirde 6e pati 6e ke6a feloore. ⁸ Mo hinnaaki sakiraa6e mum, wanaa haala 6e wondi galle, oon yo jankirdo goondinal, omo 6uri fay mo goondinaali oo bonde.

⁹ Mo kaan-daa tonngude innde mum e ley dewal rew6e maayraa6e haan6e walleede, ko famdi fuu sinaa joomum he6a duu6i capande jeegom, tawee duu gorko gooto dewlunoo dum. ¹⁰ O seettanee golle lobbo ko wa'i hono ne'ude sukaa6e, jippinde kodo, lootude koyde senii6e, weemtinde beemudo e gollude huunde fuu ko moyyi. ¹¹ Kaa haabuu6e 6e wor6e mum'en maayi 6ee, pati winndu inde ma66e. Sabi so muuyooji ma66e ndunyii 6e e yidude 6ameede, nden kaa 6e kuuccan Iisaa Almasiihu, ¹² sariya Laamdo dogo dow ma66e, sabi 6e mbonnii aadi ma66e aranndeeri ndii.* ¹³ E ley dum 6e ngontan laalii6e, 6e naata e nduu suudu nii, 6e njalta 6e naata e nduu. Kaa ko 6uri fuu bonde kasen, 6e laatike heew6e haala, haalto6e sirri, e6e kaala haalaaji di ngalanaa 6e. ¹⁴ Dum saabii so mido yidi haabuu6e rew6e maayraa6e 6ee ndewlee, 6eyna, kayba cuudi mum'en, yalla gano oo ana ronka damal no bonnira inde men. ¹⁵ Sabi jooni yoga e ma66e njoppii laawol ana njokki e Ibiliisa jaati. ¹⁶ Debbo goondindo fuu mo rew6e maayraa6e ngoni ley galle mum yo wallu dum'en, pati ngal donngal fawoo e deental goondin6e ngal. Hono non wadata so deental ngal waawa wallude rew6e maayraa6e 6e ngaldaa e fay gooto 6ee.

¹⁷ Hooree6e deental goondin6e dawranoo6e faa gasa 6ee ana kaani teddineede teddeengal manngal. Bur6e fuu haandude e teddeengal manngal yo tampitotoo6e dow waaju e jannde 6ee. ¹⁸ Sabi Binndi dii mbii: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude gawri.»† Di mbii kasen: «Golloowo ana haandi e njo6di mum.»‡ ¹⁹ Pati ja6u felde mawdo deental goondin6e so wanaa dow seedaaku yim6e didon naa taton. ²⁰ Nii6u6e e luuttal, fel dum'en yeeso yim6e fuu, yalla ana

* **5:12** So debbo mo gorum maayi winndaama ley dewal rew6e maayraa6e fuu, 6amii aadi jokkan Iisaa tan, 6amataake kasen. † **5:18** Fillitagol Tawreeta 25.4

‡ **5:18** Luuka 10.7

laatanoo heddiibe 6ee kulol. ²¹ Midó ndaarde yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu e yeeso malaa'ika'en 6e o subii 6ee, downtano-daa deen jamirooje, tawee a jinngantaa fay gooto, a burdintaa yimbe duu. ²² Pati yaaw fawde juude maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa dum golle deental goondinbe. Pati reentu e luutti wo66e, jogora hoore maa laa6al.

²³ Hankasen, pati yar ndiyam 6olam tan, njaraa peguujam seeda kammari reedu maa nduu e jawuujj keewdi ngarngartooji e maa dii.

²⁴ Luutti yimbe yogaa6e banngan gila caraaka. Kaa luutti yogaa6e dii, caggal sareede di banngata. ²⁵ Dum e taweede golleeji lobbi dii njiyete faa laa6a paca. Fay di njiyataake law dii duu keddadataako ana cuudii.

6

¹ Goondinbe won6e e maccungaaku fuu, yo njogoro hal-faa6e mum'en haandu6e e teddungal ki66ungal pati innde Laamdo ndee e diina kaa mbonkee. ² Kasen duu tawaa6e ana njogii kalfaado goondindo fuu, pati miila o sakiike mum'en so njaworoo mo dum. Yo 6e ngolliran mo soobee faa bura no 6ee too nii, sabi o goondindo, kasen duu o korsudo. Pamminaa dee kudde, mbaajo-daa de.

Haala jannde peneere e joote jawdi

³ Baajotoodo goddum mo jokkaali haala Joomiraado men Iisaa Almasiihu selluka hawroowa e kulol Laamdo kaa, ⁴ oon yo mawninkiniido mo anndaa fay huunde, o kaa-haango keewdo duko e jeddi. Dum waddata haasidaaku e poodondiral e mbonka e sikkitaare bonnde. ⁵ Dum waddata dukooji di ngalaa do kaadi hakkunde yimbe 6e hakkillaaji mum'en mbitti. Been yimbe njoppii goonga, njogorike kulol Laamdo ana hokka jawdi. ⁶ Goonga, kulol Laamdo yo jawdi mawndi, so neddo hejnitirike ko jogii. ⁷ Sabi juude 6ole ngardu-den e aduna oo, kasen duu juude 6ole kootirten. ⁸ Ndennoo, so en kebii nguure e kotal tan hejnitiro-den dum. ⁹ Kaa yidu6e jawdi sanne 6ee ceytete, njomoo e piccal, njumpa e gidaade yonki keewde laaliide majjinooje, joolooje yimbe e ley halkere mawnde. ¹⁰ Sabi joote jawdi woni inna bonanndaaji dii fuu. Yoga yaari banngal jawdi faa majji laawol goondinal, ngaddani ko'e mum'en torraaji keewdi.

Haala haybude ko yamiraa

¹¹ Kaa aan neddo Laamdo oo, wodda dee kudde, tewtu fooccitaare e kulol Laamdo e goondinal e jilli e mujal e leydinkinaare. ¹² Wadu ko mbaaw-daa fuu faa ke6aa jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, nanngaa nguurndam ndu-umiidam dam. E majjam Laamdo noddu maa, saabe majjam

njaadir-daa goondinal maa no woodiri yeeso yimbe heewbe. ¹³ Midó yamire yeeso Laamdo guurnoowo huunde fuu oo, e yeeso Iisaa Almasiihu ceettiido no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu kaananke oo, ¹⁴ haybu ko njamira-daa koo tawa tu-undi walaa hen jine ngalaa hen, faa nannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Gartol ngol wadan e wakkati mum. Kanko woni gooto oo, Jom mbelko'aaku, Jom Baawde, Kaananke kaanankoo6e, Joomiraado joomiraa6e. ¹⁶ Kanko tan woni Bajjo duumotoodo, gondo ley fooyre nde fay gooto waawaa badaade. Kanko woni mo neddo fuu yiyaali, waawaa yiide mo duu. Yo teddeengal e baawde duumiide ngoodan mo. Aamiina.

Baynondiral

¹⁷ Yamir arsukunte'en e oo aduna pati mawninkinoo, pati pawa jikke mum'en e jawle de jii6ataa. Ko 6e kaani wadude dee, 6e pawa jikke ma66e e Laamdo dokkoowo en huunde fuu faa heewa yalla eden neemoo hen, ¹⁸ 6e ngolla ko moyyi, arsuku ma66e laatoo golleeji lobbi, 6e laatoo saahiibe tawa wakkati fuu e6e mballa wo66e e ley jawle ma66e. ¹⁹ Nii 6e pagganortoo ko'e ma66e jawle ko waroyta, faa 6e ke6a nguurndam jaati dam.

²⁰ Timote, haybu ko kalfine-daa koo, woddita haalaaji cobudi boli dii, kapum e miilooji biyeteedi anndal dii.

²¹ Yogaa6e ana mantoroo ngal anndal, faa celi e goondinal.

Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool diɗaɓo faade e Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo faa mi fammina yimbe haala nguurndam dam Laamdo fodani en ngondam e Iisaa Almasiihu dam. ² Mi jowtii ma, aan Timote biyam korsudo oo. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam!

No Pool jeertiniri Timote

³ Mido yetta Laamdo mo ngollanan-mi oo. Hakkille mo nijaali kam ngolliranan-moo-mi, hono no maamiraabe am bee ngadirnoo nii. Jemma e jalooma fuu mi seerataa e miccitaade ma e ley duwaawuuji am, ⁴ sabi mido miccitoo gondi maa. Mido yidi yiide ma sanne yalla seyo am ana hiɓɓa. ⁵ Mido miccitoo goondinal maa ngal waldaa e naafigaaku ngal maama maa debbo Loyis e inna maa Enis njoginoo, mido tayeri aan duu kanngal njogi-daa. ⁶ Dum saabii so mido miccintine: heydintin kasen dokkal ngal Laamdo hokku maa nde paw-mi juude am dow maa ndee. ⁷ Sabi Laamdo hokkiraali en Ruuhu faa kulen yimbe. Ko o hokkiri en dee, faa Ruuhu hokka en semmbe e jilli e nantaare.

⁸ Ndennoo, pati yaaga waajaade kabaaru Joomiraado men oo, pati yaagora duu ko uddiraa-mi kasu saabe makko koo. Reentu e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo haala Iisaa, tawa a pawido e dow baawde Laamdo. ⁹ Kanko o hisinii en, o noddii en faa laato-den yimbe makko seniiɓe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ko o noddiri en dee, saabe ko o anniyii hisinde en koo e saabe hinnee makko mo o wayli e men oo kammari Iisaa Almasiihu gila e al'ajal. ¹⁰ Kaa jooni moyyere ndee ɓannginiraama saabe ɓanngugol kisinoowo en, Iisaa Almasiihu kalkudo maayde, ɓanngindo nguurndam e duumagol e ley Kabaaru Lobbo oo. ¹¹ Saabe oon Kabaaru Lobbo Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado e jannginoowo. ¹² Dum saabii so mido torree diin torraaji, kaa mi yaagaaki fey, sabi mido anndi mo ngoondin-mi oo, mido tayeri omo waawi reenude ko kalfinaa-mi koo faa jannde gartol makko. ¹³ Jogora haalaaji celludi di narru-daa kam dii misaalu e ley goondinal e jilli di keɓu-den e ley haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu dii. ¹⁴ Oo kaliifa moyyo, haybir dum Ruuhu Ceniido jippiido e men oo.

¹⁵ Ada anndi Asiyankooɓe fuu celii e am, Fijela e Hermoseena ana njeyaa e maɓɓe. ¹⁶ Yo Joomiraado neemin

koreeji Onesifoor, sabi o buu6inii 6ernde am cili keewdi, kasen duu geyyelle am dee njaaginaaki mo. ¹⁷ Ko 6uri dum fuu, nde mo warnoo Roma ndee, mo tewtirii kam soobee faa mo yiiti kam. ¹⁸ Yo Joomiraado yobu mo o he6a yurmeende pannde darngal. Ko mo gollani kam ley ngeenndi Efeesu koo, ada anndi dum sanne.

2

Haala laataade gollanoowo Iisaa koolniido

¹ Ndennoo aan 6iyam, semmbindinira moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndee. ² Ko kaalan-maa-mi yeeso seedee'en heew6e koo, halfin dum yim6e hoolnii6e waaw6e famminde wob6e. ³ Torride-daa e am no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo nii. ⁴ Walaa fuu sordaasi cunlanoowo ko wanaa ha6o so mawdo mum welee dum. ⁵ Dadondirteedo doddu duu he6ataa deesewal sinnaa jokkiri no yamiraa nii. ⁶ Kasen duu demoowo golludo faa tampi, kaɗum haani adaade he6ude ngedu mum e ko hettaa koo. ⁷ Miila ko kaalanan-maa-mi koo, sabi Joomiraado udditan hakkille maa faa paamaa huunde fuu.

⁸ Miccita Iisaa Almasiihu immintinaado e maayde, mo leɗol Daawuuda, no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo famminiri nii. ⁹ Saabe makko torriraa-mi faa ka66aa-mi hono no mi janoowo nii, kaa konngol Laamdo ngol kaɗum kaa ha66aaka. ¹⁰ Dum wadi so mido muja huunde fuu saabe subaa6e 6ee, yalla kam6e duu e6e ke6a kisindam iwdam e Iisaa Almasiihu dam, 6e naata e teddeengal mum faa abada.

¹¹ Haala kaa ana hoolnii:

So en maaydii e makko,
en nguurdan e makko.

¹² So eden muja torraaji,
en laamodoto e makko.

So en mbii en anndaa mo,
o wiyan o anndaa en enen duu.

¹³ So en laataaki hoolnii6e,
kanko omo heddi o koolniido,
sabi o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamdo yarrii

¹⁴ Dum woni ko kaan-daa miccintinde goondin6e. Njeerti-naa 6e yeeso Laamdo pati 6e poodondira e haalaaji di nafataa fay huunde so wanaa bonnitidde hettintoo6e. ¹⁵ Tiinna, yalla so a darike yeeso Laamdo, ada laato golloowo jarranaado mo golle mum hersinaali, laato-daa naftortoodo konngol goonga ngol no haaniri nii. ¹⁶ Sel haalaaji cobudi 6oli, sabi wondube e hono dii haalaaji 6ee ittiraaka so wanaa beydude woddaade Laamdo. ¹⁷ Haala ma66e ana lapira no uubere lapoore nii. Himene e Filitus ana njejaa e ma66e. ¹⁸ Been

woortu6e goonga ana mbiya immital bettike, ana mbonnitira non goondinal yogaa6e. ¹⁹ Kaa Laamdo wadii nuygal cellungal, ana winndii dow maggal: «Joomiraado ana anndi yim6e mum.» Ana winndii kasen: «Noddooowo innde Joomiraado fuu woddoo ko boni.»

²⁰ Wanaa kanje e cardii tan ngoni kaaki defirdi ley galle jom jawdi, leddeeji e loopeji duu ana hen. Ardiidi dii ngollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, goddi dii ana ngolliree ko wanaa ko hensaa. ²¹ Ndennoo, so neddo la66inii hoore mum e golleeji bondi dii fuu, laatoto hono no kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol joomum, lanndinanaangol faa golliree golle lobbo fuu.

²² Dogu fijirde cukaaku. Ndaartu fooccitaare e goondinal e jilli e jam, aan e noddiroo6e Joomiraado berde laa6ude 6ee fuu. ²³ Woddita jeddi haalaaji laaliidi di ngalaa ko nafata, ada anndi dukooji tan di ngaddoyta. ²⁴ Sabi maccudo Joomiraado haanaa dukideede, ko haani tan laataade newaniido yim6e fuu, baawdo jannginde, jom mujal, ²⁵ ne'iroowo yeddoo6e 6ee jam-jam miilde Laamdo hokka 6e no 6e tuubira, 6e paama goonga, ²⁶ faa hakkillaaji ma66e ngarta, 6e kisa e piccal Ibiliisa nanngudo 6e so ana gollina 6e muuyde mum oo.

3

Haala cakite jamaanu

¹ Anndu, ley cakite jamaanu tiidallaaji ngadan, ² sabi yim6e laatoto yidu6e ko'e mum'en, jootu6e e jawdi, mantotoo6e, mawninkinii6e, bonkotoo6e Laamdo, murtiroo6e saaraa6e mum'en, bonnoo6e moyyere, 6e teddintaa ko senii, ³ yoor6e berde, 6e njaafataako, jo'oo6e yim6e, 6e ngalaa nantaare, 6alee6e yonki, wapu6e ko moyyi fuu, ⁴ jammbootoo6e, wul6e, haawtii6e, 6e joote aduna burani dum'en Laamdo. ⁵ Be nandinkinto e hul6e Laamdo, kaa e6e njedda baawde mum. Woddita 6een yim6e. ⁶ Won e ma66e naato6e e galleeji, ke6a hakkillaaji ndewoy luuttoowoy sanne njokkoowoy sii gidaade yonki fuu. ⁷ Wakkati fuu ekoy njidi faamude, kaa abada koy mbaawataa faamude goonga. ⁸ Been wor6e naato6e e galleeji njeddii goonga hono no Yannes e Yamberes njeddirnoo Muusaa nii. Be ngalaa hakkille, goondinal ma66e walaa ko nafata. ⁹ Kaa 6e njaarataa yeeso, sabi yim6e fuu annditan 6e ngalaa hakkille no Yannes e Yamberes nii.

Haala Binndi ceniidi dii

¹⁰ Kaa aan a yii fammingol am e neesu am e anniyaaji am e goondinal am e mujal am e jilli am e tiinnitaare am ¹¹ e torraaji am e tampere am. A yii duu ko hewtii kam Antiyokiya e Ikoniya, kapum e Listara koo fuu, a yii no mujir-mi torraaji

kewtiidi kam dii. Kaa Joomiraado biltii kam e majji di fuu. ¹² Goonga, ka66iido e Iisaa Almasiihu fuu so yidii wuurdude e kulol Laamdo, torrete. ¹³ Kaa yim6e bon6e hiiloo6e yim6e 6ee 6eydorto bone. E6e majjina wo66e, e6e majjina ko'e ma66e duu. ¹⁴ Kaa aan, jii6u e ko njanngu-daa ko njarri-daa faa laa6i koo, ada anndi janngin6e ma 6ee. ¹⁵ Gila a suka ada anndi Binndi ceniidi dii. Kanji mbaawi famminde ma laawol kisindam kebirteedam goondinal Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Binndi ceniidi dii fuu Laamdo loowi di winndu6e 6ee, nafaa majji yo jannginde, kapum e 6annginande neddo boofi mum, ooncude en e ne'ude en ley nguurndam pooccitiidam ¹⁷ yalla neddo Laamdo fuu ana hi66a, lanndinanoo golle lobbo fuu.

4

Haala tiidude e waaju

¹ Mido ndaarde saabe Laamdo e saabe Iisaa Almasiihu caroyoowo wuur6e e maay6e oo, mido ndaardire saabe gartol makko kapum e Laamu makko: ² mbaajo-daa konngol Laamdo ngol yaafu maa tiidu maa fuu, hollitin 6e boofi ma66e, fel 6e, hokku 6e semmbe e kaaddi mupal maa e waaju maa fuu. ³ Sabi wakkati waran nde 6e calotoo nande waaju celludo oo, 6e njokka muuyooji ma66e faa 6e 6amana ko'e ma66e jannginoo6e ko 6e njidi nande koo, ⁴ 6e cukka noppi ma66e pati 6e nana goonga, 6e mbaylitoo e taali. ⁵ Kaa aan, nanto-daa e huunde fuu, mupaa torra, mbaajo-daa Kabaaru Lobbo oo, timminaa golle mo ngollantaa Laamdo oo faa laa6a.

⁶ Kaa miin, yiiyam am 6adike laataade no sadaka kirsamaajo nii sabi wakkati am 6adike. ⁷ Mi wadii ko mbaaw-mi fuu faa mi he6a jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, mi yottinii do kaan-mi haadude, mi haybii goondinal ngal. ⁸ Gila jooni mido resanaa deesewal fooccitaare ngal Joomiraado pooccitiido caroowo oo hokkata kam jannde darngal. Wanaa miin tan hokketee ngal, miin e heppu6e gartol makko 6ee fuu.

Haala waajuuji cakitiidi

⁹ Tiinna ngaraa e am law. ¹⁰ Sabi Demas yoppii kam saabe yidude mum aduna, fa'ii Tesaloniiki. Keresna yehii Galaatiya, Titus duu fa'ii Dalmaatiya, ¹¹ Luuka tan wondi e am. Faru Marka ngardaa e mum, sabi omo waawi faabaade kam sanne e ley golle oo. ¹² Tikikus, mi nelii dum Efeesu. ¹³ So ada wara, ngaddanoraa kam saaya am ka njoppunoo-mi Torowas ley galle Karapo kaa, kapum e dewte dee. Ko 6ur-mi yidude ngaddanaa kam, dewte guri dee. ¹⁴ Aleksandere baylo oo wadii kam ko naawi kam sanne. Joomiraado yoban mo ko

waarata e golle makko. ¹⁵ Aan duu, reenta e makko, sabi o yeddii waaju amen sanne.

¹⁶ Nannde ndarnaa-mi arannde yeeso caroowo faa mi bilta hoore am ndee, fay gooto faabaaki kam, 6e fuu 6e celu e am. Pati Laamdo nanngir 6e dum! ¹⁷ Kaa Joomiraado faabike kam, hokki kam semmbe yalla mido ooynoo waaju makko, faa leji dii fuu nana. Nii woni no kisiniraa-mi e hunduko rawaandu ladde. ¹⁸ Joomiraado ittan kam e bone fuu, hisina kam faa mi hewta laamu mum dow kammu oo. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina!

Baynondiral

¹⁹ Mido jowta Piriskilla e Akilas, mido jowta koreeji Onesifoor. ²⁰ Erasta ana heddii Korintu, Torofim, mi yoppii dum Miletus sabi wanaa celludo. ²¹ Tiinno-daa ngaraa gila dabbunde waraali. Ebulus e Pudes e Lina e Kalawdiya e sakiraa6e 6ee fuu, ana njowte.

²² Yo Joomiraado tawde e maa! Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Titus

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Laamdo, mi nelaado Iisaa Almasiihu faa mi wada subaa6e Laamdo 6ee ngoondina dum, kasen duu 6e annda goonga gondo e kulol Laamdo, ² 6e pawa jikke ma66e e nguurndam nduumiidam. Laamdo mo bonnataa aadi oo fodiino dam nguurndam gila e al'ajal. ³ Nde sarti makko oo yottinoo ndee, kanko Laamdo kisinoowo en oo, o 6anngini konngol makko ngol, kasen duu o yamirii mi halfinee waajaade ngol. ⁴ Titus, mi jowtii ma. A 6iyam jaati kammari goondinal Iisaa ngal ndeentu-den e mum jooni ngal. Yo Laamdo Baabiraado men e Iisaa Almasiihu kisinoowo en ngadane moyyere e jam!

No Titus golliri ley Kereta

⁵ Mi dalii ma ruunde Kereta faa njokkito-daa ko heddinoo e golle oo koo, kasen duu cubano-daa ngeenndi fuu maw6e deental goondin6e hono no njamir-maa-mi nii. ⁶ Tawee mawdo cubaado oo walaa feloore, jom debbo gooto, tawee 6i66e mum yo goondin6e 6e yim6e mbaawaa jinirde dum'en neetaraaku naa salaare. ⁷ Sabi hooreejo deental goondin6e, Laamdo halfini dum golle oo, ndennoo ana tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniido, wanaa guldo 6ernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, wanaa jaamoowo ribaa. ⁸ Joomum ana haani laataade jippinoowo hob6e, jiddo ko moyyi, hakkilante, pooccitiido, kuldo Laamdo, nantiido, ⁹ tawa joomum ana dwtanii konngol goongaraa-wol ngol no ngol waajoraa nii. Hono non joomum waawirta hokkude wo66e 6ee semmbe e ley waaju celludo oo, kasen duu waawa libude yeddoo6e dum 6ee.

¹⁰ So goonga dee, heew6e calike jokkude goonga, sako hakkunde Yahuudiyankoo6e tilsin6e goondin6e Iisaa fuu taadee 6ee. Kam6e 6e laatike haaloowe haalaaji 6oli, yoppoo6e yim6e. ¹¹ Ana tilsi mu66aa kundude ma66e, sabi e6e nii mbonnira galleeji kuurdi waaju mo haanaa waajeede, faa 6e ke6ira dum kaalisi no harmiri.

¹² E ley keretankoo6e, gooto ma66e mo 6e njogorii yo hakkilante, wii: «Keretankoo6e yo fenoo6e wakkati fuu, 6e daabaaji bon6i, 6e nattu6e himmir6e e deedi mum'en.» ¹³ Ko keretanke oo wii koo yo goonga. Dum nee, dartin 6e, yalla e6e ke6a goondinal cellungal, ¹⁴ 6e njootta jokkude taali Yahu-udiyankoo6e kajum e jamirooje yim6e yoppu6e goonga 6ee. ¹⁵ Laa6u6e, huunde fuu ana daganii dum'en. Kaa sobu6e

kaɲum e 6e nganaa goondĩn6e 6ee, fay huunde daganaaki dũm'en, sabi miilooji ma66e e hakkillaaji ma66e fuu ana cobĩ. ¹⁶E6e mbiya e6e anndi Laamdo, kaa golleeji ma66e ana kollita 6e anndaa mo. Be wajaabe, murtu6e, fay golle lobbo gooto 6e mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celludo

¹Kaa aan, waaja ko hawrata e waaju celludo oo. ²Wor6e nayee6e, wii 6e laatoo kaariyante'en, 6e ne'oo, 6e nantoo, 6e laatoo sellu6e goondĩnal e jilli e mupal. ³Rew6e nayee6e duu nguurda e senaare, mbaasa laataade ɲo'oo6e yim6e, caloo doro jaaloo dũm'en. Be laatoo famminoo6e ko moyyi, ⁴yalla e6e mbaajoo sukaa6e rew6e 6ee yidude wor6e mum'en e sukaa6e mum'en. ⁵Be mbaajoo 6een laatoo nantii6e, laa6u6e, hiinnii6e cuudi mum'en, moyyu6e, dɔwtantoo6e wor6e mum'en, pati konngol Laamdo ngol bonkee. ⁶Sukaa6e wor6e duu, waajora dũm'en non yalla e6e nantoo e ⁷huunde fuu. Aan e hoore maa, laatana 6e misaalu e ley golle lobbo fuu, mbaajoro-daa laa6al e teddeengal ⁸e haala selluka ka yeddataako, yalla way6e men ana kersa, ndonka he6ude e men feloore. ⁹Maccu6e, waaja dũm'en dɔwtanoo halfaa6e mum'en e huunde fuu, mbelna 6erde ma66e, mbaasa yed-dude 6e, ¹⁰wanaa haala wujjude 6e. Be laatoo hoolnii6e hi66u6e, faa yim6e fuu teddina waaju haala Laamdo kisi-noowo en oo.

¹¹Laamdo 6annginii moyyere mum faa yim6e fuu kisa. ¹²Nden moyyere ekkintinta en no ceerden e geddi Laamdo, kaɲum e gidaade yonki oo aduna. Kayre moyyere ndee ekkintinta en kasen no laatorto-den nantii6e, fooccitii6e, hul6e Laamdo e oo dɔo aduna, ¹³tawa eden ndoomti jikke belnoowo en hoore oo e wakkati mo teddeengal Laamdo mawdo oo 6anngata kaɲum e teddeengal Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo. ¹⁴Kanko Iisaa Almasiihu woni dokkitirɔo yonki mum kammari men, yalla omo soottitoo en e bone fuu, o la66inana en hoore makko, laato-den lejol makko kanko tan, tiinniingol e gollude golleeji lobbi.

¹⁵Dum kaan-daa jannginde, dũm kaan-daa waajaade e felirde hettintoo6e ma 6ee no baawde maa poti. Pati fay gooto yawe.

3

No goondĩn6e Iisaa poti worrude

¹Miccintin goondĩn6e 6ee leydĩnkinanoo kaanankoo6e, 6e dɔwtanoo dũm'en, 6e lanndinanoo golle lobbo fuu. ²Pati 6e mbonkoo fay gooto, pati 6e laatoo ha6etee6e, 6e newoo,

6e kolla yim6e fuu leyɗinkinaare hi66unde. ³ Sabi arannde enen duu en laalinoobe, salinoobe, majjunoo6e. En laatinoke maccu6e gidaade yonki, kaɗum e dakameeji ɗi ngaldaa sii. Eden ngondunoo e nganaandiiji e haasidaaku, eden mbapanoo eden mbapondirnoo e ko'e men. ⁴ Kaa nde Laamɗo kisinoowo en oo ɓannginnoo moyyuki mum e jilli mum ndee, ⁵ o hisinii en. Wanaa saabe golle men lobbo o hisiniri en, saabe yurmeende makko o hisiniri en. O hisinirii en lootogal ndimtotoongal en, keyɗintiniroowal en saabe Ruuhu Ceniido ⁶ mo o loowiri en kammari Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo faa keew-den. ⁷ O waɗirii ɗum yalla eden nanngiree foocitii6e kammari hinnee makko, ndonen nguurndam nduumiidam ɗam paw-den jikke men e mum ɗam. ⁸ Kanka woni haala hoolniika.

Mido yidi tilsinaa kulle dee, yalla goondin6e Laamɗo 6ee ana nii6a e golle lobbo. ɗum woni ko moyyi, ko nafata yim6e. ⁹ Kaa woddita jeddi ɓoli e mantoragol dammbe e poodondiral e duko banngal Sariya oo. Diin golleeji ngalaa fayda, walaa ko ɗi nafata. ¹⁰ Ceenndoowo yim6e fuu, daala ɗum faa hi66a cili ɗiɗi. So joomum jaɓanaali ma, celaa e mum. ¹¹ Anndaa baado hono non yo majjuɗo yo luuttoowo, hono non sariri hoore mum.

Baynondiral

¹² So mi nelii e maa Aretemas naa Tikikus, njaawno-ɗaa ngaraa tawaa kam Nikopolis, sabi ton anniyii-mi dabbude. ¹³ Tiinno-ɗaa mballaa Jenas janngudo sariya laamu oo kaɗum e Apollos e dow dawol mum'en ngol, pati 6e ɗakoree fay huunde. ¹⁴ Yim6e men 6ee duu ekkitoo gollude golle lobbo, 6e mballa hasindin6e e walleede 6ee pati nguurndam ma66e laatoo meere.

¹⁵ Wondii6e am 6ee fuu ana njowte. Miden njowta gidiraabe men goondin6e Iisaa 6ee fuu.

On fuu, yo hinnee Laamɗo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Filemon

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kaɗum e sakiike men Timote. Miin Pool, mi uddiraado kasu sabaabu waa-jaade kabaaru Iisaa Almasiihu. Miden njowte, aan Filemon gollidiido amen korsudo oo. ² Miden njowta duu deental goondinbe Iisaa gonngal galle maa ngal kaɗum e Appiya sakiike amen debbo oo e Arsippa balludo kam haɓanaade Kabaaru Lobbo oo. ³ Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on moyyere e jam.

Haala jilli Filemon e goondinal mum

⁴ Filemon, mi seerataa e yettude Laamdo nde jaaganto-maa-mi Laamdo fuu, ⁵ sabi mi nanii jilli di njid-daa seniiɓe bee dii e goondinal maa Joomiraado men Iisaa. ⁶ Mido jaagoo Laamdo yo deental maa e amen ley goondinal nafu faa pam-minaa yimbe moyyere fuu nde keɓaten saabe Iisaa Almasiihu. ⁷ Sakiike, mi seyike sanne, hakkille am duu waaltike saabe jilli gondi e maa dii, sabi a buuɓinii berde seniiɓe bee.

No Pool surirani Onesim

⁸ Kammari dum, fay so taweede mido jogii baawde saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma ko wajibii e maa, ⁹ ko ɓurani kam mi ndaarde saabe jilli. Miin Pool nayeejo oo, kasen duu jooni mi uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu, ¹⁰ mido jaage haala Onesim* laatiido ɓiyam e laawol Iisaa e ley do ngeyyaa-mi doo. ¹¹ Arannde, walaano ko mo nafete, kaa jooni, o nafan en sanne, miin e maa fuu. ¹² Mido neltire mo, anndaa o feccere yonki am. ¹³ Ko ɓurannoo kam, nanngude mo banngede am, o walla kam no kaanno-daa wallirde kam nii e oo doo wakkati mo ngon-mi e geyyelle sabaabu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Kaa mi yidaa wadude fay huunde tawa en mbaddaali, sabi mi yidaa tilsinde ma wadude moyyere, ko njidu-mi dee, ngadiraa nde sago maa.

¹⁵ Ana moyya tawee ko Onesim seenndiranoo e maa wakkatiwel seeda faa o wonda e maa faa abada, ¹⁶ tawa wanaa no maccudo nii tan, ko ɓuri maccudo, hono no sakiike men korsudo nii. Miin, mido horsini mo sanne, kaa aan ɓuri horsinde mo, sabi ada horsiniri mo o maccudo maa, kaɗum e ko o laatii sakiike maa saabe Joomiraado koo. ¹⁷ Ndennoo, so nii ada nanngiri kam deento maa, jaɓɓora mo no kaan-daa jaɓɓoraade kam miin nii. ¹⁸ So tawii won ko o wadu maa, naa won ko ndewataa mo, faw dum fuu e dow am.

* **1:10** Maanaa Onesim woni «Nafaa».

¹⁹ Miin Pool winndiri junngo am mi yobete, miin e hoore am, fotaa ko mi miccintine mido rewe nguurndam maa dam.

²⁰ Goonga sakiike, mido ndaarde dum doo saabe Joomiraado: 6uu6iniraa 6ernde am deental men e Iisaa Almasiihu.

²¹ Kammari mido taylori dowtaare maa saabanii kam winndude e maa, anndude a wadan ko 6uri ko jaagi-maa-mi koo.

²² Kasen duu, fewjanam jippunde, sabi mido jikki njaabane-don duwaawuuji mon mi wara to mon.

Baynondiral

²³ Epafaras mo uddidaa-mi saabe Iisaa Almasiihu oo ana jowte. ²⁴ Gollidii6e am 6ee doo ana njowte: Marka e Aristarka e Demas e Luuka.

²⁵ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Bataaki faade e Ibaraninkoo6e

No Laamdo haaldiri e men Biyum

¹ Laamdo haaldiino e njaatiraa6e men gila ko 6ooyi cili keewdi e sifaaji keewdi, o haaldiri e ma66e annabaa6e. ² Kaa e ley dee jalaade cakitotoode o haaldirii e men Biyiiko mo o tagiri aduna oo fuu, mo o wadi donoowo huunde fuu oo. ³ Kajum woni jalbugol annoora teddeengal Laamdo, kajum nanndi e Laamdo jaati, omo tammborii huunde fuu konngol makko jogiingol semmbe. Caggal nde o tilii la66inde luutti yim6e dii ndee, o joodii jaamo Laamdo Toowdo oo to dow kammu too. ⁴ Dum burni mo malaa'ika'en teddude fotude e innde nde Laamdo hokki mo burnde inde ma66e dee.

Haala Biddo burdo malaa'ika'en

⁵ Fay gooto e malaa'ika'en 6ee Laamdo wiyaali:

«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

Naa kasen:

«Mi laatoo Baaba mum,

laatoo Biyam.»†

⁶ Kasen duu, nde o nelata hammadiijo makko oo e aduna oo ndee, o wii:

«Yo malaa'ika'en Laamdo fuu cujidana dum.»‡

⁷ Laamdo wii banngal malaa'ika'en 6ee:

«O wadii malaa'ika'en makko kenuuli,
o wadii kaadime'en makko lewle yiite.»§

⁸ Kaa banngal Biddo oo, mo wii:

«Laamu maa, aan Laamdo, woodan faa abada abadin!
Fooccitaare yo tuugorde laamu maa.

⁹ Ada yidi fooccitaare,

ada waji oonaare,

saabe dum, Laamdo Joomiraado maa su6ori maa,

hokku maa seyo burngo ngo wondii6e maa ngoo.»*

¹⁰ O wii kasen:

«Gila e fuddoode, Joomiraado,
aan tabintini leydi,

juude maa tagir-daa kammuuji dii,

¹¹ kanji di timman, kaa aan, a heddoto,
di fuu di kiiddiran no kaddule nii,

¹² a sowiran di no saaya nii,
di mbattitoroo no neddo wattitortoo e saayaaji mum nii.

* 1:5 Jabuura 2.7 † 1:5 2 Samuyila 7.14 ‡ 1:6 Fillitagol Tawreeta 32.43

§ 1:7 Jabuura 104.4 * 1:9 Jabuura 45.7-8

Kaa aan, a wattitataako,
nguurndam maa duu timmataa.»†

¹³ Fay nde wootere, Laamdo wiyaali gooto e malaa'ika'en:
«Jooda naamo am,

faa mi wada nja66aa way6e maa.»‡

¹⁴ Malaa'ika'en 6ee fuu yo ruuhuuji gollanooji Laamdo, di mo nelata faa ngollana he6oo6e kisindam 6ee.

2

Haala kisindam mawdam

¹ Ndennoo, eden kaani wattude hakkillaaji men sanne e ko nan-den koo, pati en cerindo goonga so majjoyen. ² Nelal Laamdo ngal malaa'ika'en 6ee njottini ngal yo goonga, luuttu6e naa yeddu6e mo fuu, ke6ii jukkungo ngo kaandi. ³ Hono ndadirten enen so en njeebiima hono dam kisindam mawdam? Dam kisindam, Joomiraado men jaati ardino haalde haala majjam, kasen duu hettinino6e mo 6ee cellini haala makko. ⁴ Laamdo 6eydi e dow seedaaku ma66e oo kasen maandeeji e taagumansaaji e kaayde mawde, kapum e dokke Ruuhu Ceniido de o fecciri muuyde makko dee.

Haala dowudo en faade e kisindam

⁵ E ley dum, wanaa malaa'ika'en 6ee Laamdo hokki laamaade aduna garoowo mo kaalaten haala mum oo. ⁶ Mo o hokki laamaade oo – won do Binndi dii ceettii, mbii:

«Kodum fuu yim6e ngoni sako ada wadana dum'en hakkille? Kodum 6i66e aadama ngoni sako ada hayba dum'en?

⁷ A lo'inii 6e wakkatiiwel seeda e ley malaa'ika'en, a filkii 6e pilki darja e teddungal,

⁸ a wadii huunde fuu e ley hawju ma66e.»*

So wiyaama Laamdo wadii huunde fuu ley hawju ma66e, dum ana holla o lamminii dum'en huunde fuu, fay huunde heddaaki ko dwtanaaki 6e. Kaa so goonga, wanaa kulle dee fuu dwtanii 6e tafon. ⁹ Ko njii-den koo yo Iisaa leydinkiniido ley malaa'ika'en wakkatiiwel seeda, jooni omo filkaa darja e teddungal saabe ko o yii torra maayde koo. Hono non, saabe hinnee Laamdo, o maayanii yim6e fuu.

¹⁰ E ley dum, ana haani tagudo huunde fuu mo huunde fuu woodani, anniyiido naannude yim6e heew6e e darja mum oo, wadii Iisaa buuwudo laawol kisindam oo ki66udo, o hi66inirii dum torraaji. ¹¹ Sabi Iisaa cennoowo goondin6e oo kapum e sennaabe 6ee yo iwdi ngootiri, o yaagortaako noddirdi 6e sakiraa6e. ¹² Omo wiya Laamdo:

«Mi haalanan sakiraa6e am 6ee innde maa ndee,

† 1:12 Jabuura 102.26-28

‡ 1:13 Jabuura 110.1

* 2:8 Jabuura 8.5-7

mi manete hakkunde kawrital ma66e.»[†]

¹³ O wii kasen:

«Mi fawan jikke am e Laamdo.»

Kasen duu o wii:

«Mido nii, miin e koreeji di Laamdo hokki kam dii.»[‡]

¹⁴ Hono non, nde wonnoo dii koreeji yo tew e yiyam, Iisaa duu reentii e majji ndiin mbaadi faa o jaaloo laamiido maayde oo, dum woni Ibiliisa. O jaaloroo dum maayde makko ¹⁵ faa o rimdina worrunoo6e hono maccu6e saabe kulol maayde 6ee - kulol ngol nanngunoo 6e e ley nguurndam ma66e fuu. ¹⁶ Sabi eden taylori wanaa malaa'ika'en o wari wallude. Ko o wari wallude dee, iwdi Ibarahiima. ¹⁷ Ndennoo ana wajibii o nannda e sakiraa6e makko 6ee e huunde fuu, yalla omo laatanoo 6e Jottinoowo Sadaka Mawdo jom yurmeende koolniido e golle Laamdo. Dum o wadi yalla o ittana 6e e jukkungo ngo 6e kaandi saabe luutti ma66e. ¹⁸ Nde wonnoo kanko e hoore makko o torraama nde Ibiliisa tewti seytaade mo ndee, saabe dum, omo waawi faabaade wo66e tewtete6e faa ceytee 6ee duu.

3

No Iisaa burdi annabi Muusaa teddude

¹ Onon sakiraa6e seniibe jeydu6e noddango Laamdo 6ee, nde wonnoo Iisaa Almasihu faabike on, ngadee hakkillaaji mon e makko, kanko mo ceettorto-den 6ernde wootere yo nelaado, yo Jottinoowo Sadaka Mawdo. ² Oon yo koolniido banngal Laamdo cubiido dum oo hono no Muusaa laatorii koolniido ley suudu Laamdo nduu fuu nii. ³ E ley dum, Laamdo jatorii teddeengal Iisaa 6uri ngal Muusaa ngal, no teddeengal mahoowo suudu burdi maadi mum nii. ⁴ Sabi suudu fuu ana woodi moyyindo dum, moyyindo huunde fuu oo yo Laamdo. ⁵ Muusaa laatike koolniido e suudu Laamdo nduu fuu, o maccudo Laamdo. Golle makko laatike seedaaku, omo sappoo ko Laamdo 6annginta caggal makko. ⁶ Kaa Almasihu yo koolniido e suudu Laamdo nduu no 6id6o nii. Enen ngoni suudu makko nduu, so tawii en tiidii e hoolaare e jikke ko mantorto-den koo.

Haala naatude e ley fowtere Laamdo

⁷ Saabe dum, no Ruuhu Ceniido oo wiiri nii:

«Hannde, so on nanii daande makko,

⁸ pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so murti nii,*

pannde 6e itti koro Laamdo ley ladde jeereende ndee.

⁹ Ton 6e itti koro am faa 6e kumpitoo kam,

[†] 2:12 Jabuura 22.23 [‡] 2:13 Esaaya 8.17-18 * 3:8 Dum yim6e Israa'iila murtirnoo6e annabi Muusaa so mbii ana mbirfitoo leydi Misira.

fay so taweede 6e njii golleeji am ko foti duu6i capande nay.

¹⁰ Saabe dum tikkiran-mi yim6e oo jamaanu, mbii-mi: wakkati fuu, 6erde ma66e ana ndunya 6e faade e majjere, 6e anndaa laawi am fey!

¹¹ Faa kunii-mi ley tikkere am, mbii-mi: «Be naatataa ley fowtere am abada.»[†]

¹² Ndennoo sakiraa6e, kaybee pati fay gooto e mon tawree 6erde bonnde nde wanaa goondinnde, murtannde Laamdo guurdo oo. ¹³ Nde Laamdo wiinoo «hannde» ndee, o sappike wakkati moodon, ndennoo mballondiron jannde fuu pati luuttal hoomta on, so yoorna 6erde mon. ¹⁴ So en tiidii e hoolaare nde ke6u-den gila puddoode ndee, so en keddike e mayre faa timmoode, nden kaa en ndeentii e Almasiihu. ¹⁵ Nii Binndi dii mbii naanen:

«Hannde, so on nanii daande makko, pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so murti nii.»

¹⁶ Ho6e ngoni murtu6e fay so taweede nanii daande Laamdo 6ee? Tama wanaa yim6e 6e Muusaa dowi iwde leydi Misira 6ee? ¹⁷ Ho6e ngoni 6e Laamdo tikkani ko foti duu6i capande nay? Tama wanaa luuttu6e so kalkii e ley ladde jeereende 6ee? ¹⁸ Ho6e ngoni 6e o hunanii naatataa e fowtere makko 6ee? Tama wanaa murtir6e mo 6ee? ¹⁹ En njii 6e ke6aali naatude e fowtere makko saabe 6e ngoondinaali.

4

¹ Nde wonnoo fodoore naatugol e ley fowtere Laamdo ndee ana heddii, kulen pati fay gooto e men waasa naatude. ² Sabi enen duu en mbaajiraama kabaaru lobbo no njaatiraa6e men mbaajiraano nii. Kaa kam6e, waaju mo 6e nani oo nafaali 6e sabi 6e kettinoraaki mo goondinal. ³ Kaa enen goondin6e 6ee, en naatan e fowtere Laamdo ndee. Kayre woni nde o wii banngal murtu6e 6ee:

«Ley tikkere am kunii-mi, mbii-mi:

Be naatataa ley fowtere am abada!»^{*}

Dum e taweede, golleeji Laamdo tilike gila nde o tagi aduna ndee. ⁴ Sabi nokku gooto e ley Binndi dii haalii haala palaande jedda6erde ndee, wii:

«Laamdo fowtii e golleeji mum fuu e ley palaande jedda6erde ndee.»[†]

⁵ O wii kasen:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»

[†] 3:11 Jabuura 95.7-11

^{*}

4:3 Jabuura 95.11

[†] 4:4 Puddoode 2.2

⁶ Adii6e nande kabaaru lobbo oo 6ee naataali e ley ndee fowtere saabe 6e calike goondinde. Kasen, edum holla ana woodi fodanaa6e naatude. ⁷ Ley majjum, Laamdo wadiri sarti goddo biyeteedo «hannde», dum woni mo cifi-den dow too oo. Caggal duubi keewdi, o yottiniri haala makko Daawuuda, o wii:

«Hannde, so on nanii daande makko, pati tiidinee ko'e mon.»[‡]

⁸ Be kebaali fowtere Laamdo nde Yosuwaa dowunoo 6e faade e mum ndee. So 6e kebiino dum, Laamdo haalataano caggal dum haala sarti goddo. ⁹ Jonnoo, yim6e Laamdo 6ee ana keddorrii fowtere hono nde Laamdo fowti ley jalaande jedda6erde ndee. ¹⁰ Sabi naatudo e fowtere Laamdo, kapum duu fowtiran no Laamdo fowtiri e golleeji mum nii. ¹¹ Ndennoo, waajibi tiinnito-den no mbaawru-den fuu naatude e fowtere Laamdo ndee pati fay gooto saamira no salaniibe Laamdo 6ee caamiri nii.

¹² Konngol Laamdo ngol ana wuuri ana jogii barke. Engol 6uri kaafaawi ki banngeeki mum didi fuu mbelnaa welde, engol sooroo hakkunde yonki e hakkille, hakkunde gi'e e mbuso, ngol seennda dum'en. Engol itta koro miilooji e anniyaaji gondi e 6ernde. ¹³ Walaa fuu ko tagaa ko suudanii Laamdo, huunde fuu ana bannginaa yeeso makko kanko mo ngaraten daraade yeeso mum oo.

No Iisaa laatorii jottinoowo Sadaka Mawdo

¹⁴ Ndennoo tiiden e goondinal men ngal ceedori-den 6ernde wootere ngal, sabi en kebii Jottinoowo Sadaka Mawdo jottiido nokku Laamdo, dum woni Iisaa Bii Laamdo oo. ¹⁵ Eden njogii Jottinoowo Sadaka Mawdo mo waasaali yurmaade en e loore men ndee. Sabi o tewtaama seytoreede no he6iraa fuu no ceytora-den nii, kaa noo he6aaka, nde wonnoo o luuttaali. ¹⁶ Ndennoo, 6adoro-den bimmbeere Jom moyyere oo hoolaare, yalla eden ke6a yurmeende e moyyere faa paabe-den nde kasindin-den fuu.

5

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka kibbudo

¹ So neddo subaama hakkunde yim6e honoroobe mum faa laatoo Jottinoowo Sadaka Mawdo, halfinte golle Laamdo, yalla ana yottina sadakaaji jamri e kirsamaaji faa tosa luutti.

² Joomum ana waawi yurmaade 6e anndaa Sariya Laamdo so majji 6ee, sabi kapum e hoore mum yo lo'udo no ma66e nii.

³ Saabe nden loore omo haani yottinde sadakaaji kammari luutti makko kanko e hoore makko e kammari luutti yim6e

6ee fuu. ⁴ Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, sinaa so Laamdo subii dum no su6orii Haaruuna nii.

⁵ Almasiihu duu, wanaa kaɗum hokki hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, dokkudo mo oo yo Laamdo. Kaɗum wii mo:

«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

⁶ O wii e ley nokku goddo:

«A jottinoowo sadaka faa abada

no Malkisedeke† nii.»‡

⁷ Nde Iisaa wonnoo e leydi ndii ndee, ɗaagoriima gullaali cattudi e gondi, ɗaagundeeji faade e Laamdo baawdo hisinde mo e maayde oo. Laamdo ja6anii mo saabe ko o downtanii dum koo. ⁸ Fay so taweede kanko woni Biddo oo, tampereeri makko ekkintinii mo dowtaare. ⁹ Caggal nde o hi66innoo golle makko fuu, o laatanike downtanii6e mo 6ee fuu sewnde kisindam faa abada, ¹⁰ sabi Laamdo wadii mo Jottinoowo Sadaka Mawdo no Malkisedeke nii.

Haala ko na6ata goondinal yeeso

¹¹ Miden njogii haalaaji keewdi e oo kabaaru, kaa firritande on dum ana tiidi sabi on paamataa law. ¹² Odon kaannoo laataade jannginoobe 6ooyii, kaa faa jooni odon kaani janngi-neede puddoode konngi Laamdo dii. Odon kaannoo taweede ɗaamdu tekkundu ɗaamaton, kaa faa jooni e muynam ngon-don. ¹³ Muynoowo fuu seenndataa ko boni e ko moyyi, sabi yo baddo. ¹⁴ Kaa hillifaa6e 6ee njey ɗaamdu tekkundu nduu, biiru6e hakkillaaji mum'en so mboowni dum'en seenndude ko boni e ko moyyi 6ee.

6

¹ Ndennoo, njaaren yeeso faade e ko maw6e anndintee, pati keddo-den e ko fuddoo6e anndintee e ley goondinal mum'en Almasiihu. Fotaa ko ngarten e haala tuubude iwde e golleeji na6ooji en to maayde, e haala goondinde Laamdo. ² Fotaa ko ngarten e haala lootogal batisima, e hono fawugol juude dow neddo faa duwanoo dum, e immital maay6e, kaɗum e jukkungo duumiingo. ³ Njaaren yeeso! Non ngadaten so Laamdo ja6ii. ⁴ Won fuu no murtu6e so iwi e laawol Laamdo 6ee tuubirta kasen naa? Be njii fooyre Laamdo, 6e ke6ii moyyere Laamdo, 6e ke6ii ngedu e Ruuhu Ceniido, ⁵ 6e meedii haala Laamdo moyyuka kaa e kaayde wakkati garoyoowo oo. ⁶ Dum fuu e taweede hadaali 6e saamde. Be mbaawaa tuubineede kasen, ana nanndi hono kam6e e ko'e

* 5:5 Jabuura 2.7 † 5:6 Yeew 7.1-10 ‡ 5:6 Jabuura 110.4

ma66e e6e tontitoo Bii Laamdo oo e dow leggal bardugal, e6e kersina dum. ⁷ Tayko-den leydi: so ndi haarii yiiwoole tawtawtondirde, so ndi funnii nguure nafaowo remu6e 6ee, ndiin leydi he6ii barke iwru6o to Laamdo. ⁸ Kaa so ndi funnii kebbe e tuppe, ndi walaa nafaa, 6ooyataa ndi hu6ee, sakitoo ndi duppee.

⁹ Kaa onon, sakiraa6e am horsu6e, fay so min kaaldii nii, miden taylori e laawol lobbol ngon-don, dum woni laawol kisindam ngol. ¹⁰ Sabi Laamdo wanaa oojiido sako yeeboo golle moodon naa jilli di kollu-don dum nde ngollan-don seniibe 6ee ndee e no ngadaton faa jooni nii. ¹¹ Kaa miden muuya gooto e moodon fuu holla soobee mum faa do maayi, yalla odon taylora jikke mo ke6u-don oo tabitan. ¹² Min njidaa laato-don waamu6e, ko min njidi dee, nemmbon he6oo6e podooje Laamdo 6ee saabe goondinal e mujal.

Haala podooje Laamdo cellude

¹³ Nde Laamdo fodanta Ibarahiima ndee, hoore mum hunorii, sabi fay gooto fotaa mo kanko e hoore makko ted-deengal faa mo hunoroo dum. ¹⁴ O wii: «Mi hunike, mi wadan e maa barke, mi hebbinan iwdi maa faa heewa!»* ¹⁵ Dow dum, Ibarahiima mujal faa he6i ko Laamdo fodunoo hokkude dum koo. ¹⁶ Yim6e ana kunoroo burdo dum'en ted-dude, hunoore ndee ana tabintina haala mum'en, itta jeddi gondi hakkunde mum'en fuu. ¹⁷ Banngal he6oo6e fodoore Laamdo ndee 6ee, Laamdo yidunoo ke6a tayloral anniya mum waylitataako fey, dum saabii so Laamdo beydi hunoore e dow fodoore mum ndee. ¹⁸ Dee kudde didi, dum woni hunoore ndee e fodoore ndee, mbaylitataako abada sabi Laamdo fenataa. Ndennoo, enen tuugii6e e Laamdo 6ee, edum buu6ina berde men, yalla eden keddo e jikke mo ndokka-den oo. ¹⁹ Oon jikke yo juggal cellungal koolniingal e yonkiiji men. Omo dowa en faa njawten heedoode faliinde e nokku burdo fuu senaade to dow kammu too. ²⁰ Iisaa seekani en laawol naatirgol ton, sabi mo laatanike en Jottinoowo Sadaka Mawdo faa abada no Malkisedeke nii.

7

Kabaaru jottinoowo sadaka biyeteedo Malkisedeke

¹ Malkisedeke oo laatinoke kaananke ngalluure wiyeteende Salaam, o jottinoowo sadaka Laamdo Toowdo oo. Kanko hawritoynoo e Ibarahiima wakkati wartannoo wolde tawi jaaliido kaanankoo6e, mo duwanii dum.* ² Ibarahiima hokki mo sappo6erde huunde fuu ko he6unoo e wolde ndee.

* 6:14 Puddoode 22.16-17 * 7:1 Yeew Puddoode 14.17-20

Maanaa innde Malkisedeke woni: «kaananke pooccitiido». Nde wonnoo o kaananke Salaam duu, maanaa mum yo «kaananke jom jam». ³ Binndi dii cifaaki baabiiko naa inniiko naa dammbe makko fey. Di cifaaki pinaade makko naa battane makko. Efi nanndina mo e Bii Laamdo oo: o heddoto o jottinoowo sadaka faa abada.

⁴ Yeewee no teddeengal Malkisedeke foti mawnude, sabi fay Ibarahiima njaati men oo hokkii mo sappo6erde ko hefunoo e wolde ndee fuu. ⁵ Kasen duu, yottinoo6e sadaka iw6e e Lewi† 6ee njamiraa e ley sariya nanngude sappo6erde e Israa'iilankoo6e fuu, fay so taweede 6een yo iw6e e Ibarahiima no ma66e nii. ⁶ Kaa fay so Malkisedeke jeyanooka e iwdi Lewi, nanngii sappo6erde jawdi Ibarahiima, duwanii dum, kajum ke6udo podooje Laamdo oo. ⁷ Jeddi fuu ngalaa, mo duwaawu iwri e mum ana 6uri duwanteedo oo teddude. ⁸ Banngal iw6e e Lewi, yim6e maayoo6e 6ee ke6ata sappo6erde ndee, kaa Malkisedeke yo guurdo no Binndi dii ceedorii nii. ⁹ Kasen duu eden mbaawi wiide: ko Ibarahiima hokki sappo6erde ndee koo, Lewi mo iwdi mum nanngata sappo6erde oo, kajum duu hokkii nde. ¹⁰ Sabi fay so taweede o rimaaka tafon, e caldi njaatiiko Ibarahiima o wonnoo nde Malkisedeke ja66ii dum ndee.

¹¹ Sariya dokkaado Israa'iilankoo6e oo tuugike yottingol sadakaaji Lewinkoo6e ngol. Jonnoo, so tawiino nii ngol yottingol sadakaaji ana hi66unoo, garol jottinoowo sadaka goddo no Malkisedeke nii, mo wanaa iwdo e Haaruuna, hasindintaakeno. ¹² Sabi so yottingol sadakaaji waylitiima, waajibi sariya duu waylitoto. ¹³ E ley dum, Joomiraado men mo haala mum haaletee doo oo jeyaaka e iwdi Lewi, e suudu baaba wonndu jeyaa, ndu fay gooto e mum wadaali junngo mum e golle yottinirde sadakaaji ndee. ¹⁴ Sabi en fuu en anndii, Joomiraado men oo e suudu baaba Yahuuda iwi, kaa Muusaa haalaali huunde fuu e mayru e banngal yottingol sadakaaji.

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka no Malkisedeke nii

¹⁵ Ko jottinoowo sadaka goddo nanndudo e Malkisedeke 6anngi koo, 6eydii la66inde ko njidu-mi hollude on koo. ¹⁶ Wanaa saabe sariyaaji kawrooji e lejol makko dii o su6oraa o jottinoowo sadaka, ko o su6oraa dee, saabe nguurndam njogiidam semmbe dam timmataa dam. ¹⁷ Sabi Binndi dii mbii:

«A jottinoowo sadaka faa abada
no Malkisedeke nii.»

¹⁸ Hono nii sariyaaji aranndeeji dii njoppiraa saabe loore mum'en e famdude mum'en nafaa. ¹⁹ Sabi e ley Sariya

† 7:5 Lewi woni njaati Muusaa e Haaruuna.

Muusaa oo fay gooto laataaki ki66udo. Jooni kaa en pawii jikke men e ko 6uri Sariya Muusaa oo moyyyude koo, e oon jikke 6attorto-den Laamdo.

²⁰ Kasen duu, Laamdo wadii Iisaa jottinoowo sadaka e dow hunoore muudum. Lewinkoo6e 6ee nee, Laamdo hunanaaki dum'en. ²¹ Kaa Iisaa laatorike jottinoowo sadaka e dow hunoore Laamdo biido nii oo:

«Joomiraado hunike, mimsitataa:

A jottinoowo sadaka faa abada.»[‡]

²² Hono nii Iisaa laatorii tolma aadi 6urndi moyyyude ndii.

²³ Ko jokkiti hen kasen, yottinoowe sadaka 6ee ana keewnoo yalla so gooto maayii ana daja loomtiido dum. ²⁴ Kaa Iisaa woni jottinoowo sadaka mo walaa loomtotoodo fey, sabi o dumoto faa abada. ²⁵ Dum wadi so mo waawi hisinde 6attorii6e Laamdo saabe makko 6ee kisindam ki66udam. Omo heddo e surande 6e sabi o guurdo duumiido.

²⁶ Iisaa woni Jottinoowo Sadaka Mawdo porroowo e ko kasindin-den koo: o ceniido, o walaa jinjoore, ko sobi fuu walaa e makko. O seenndaama e luuttoowe 6ee, kasen duu o hokkaama nokku 6urdo fuu teddude dow kammu. ²⁷ Mo nanndaali e 6ee too yottinoowe sadaka maw6e hasindin6e e ittude sadakaaji jannnde fuu. Be ittana luutti ma66e sadaka kam6e e ko'e ma66e tafon, caggal majjum, 6e ittana luutti yim6e 6ee sadaka. Kaa Iisaa ittanii luutti yim6e sadaka cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuui dii fuu nde o hokkitiri hoore makko no layyaari nii ndee. ²⁸ Sariya Muusaa oo ana darnana yim6e lo'u6e Jottinoowo Sadaka Mawdo, kaa hunoore nde Laamdo hunii caggal Sariya oo ndee darnii Biddo ki66inaado faa abada oo.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley aadi 6urndi moyyyude ndii

¹ Haala 6urka faydinde e ley ko kaalaten koo annii: en ke6ii Jottinoowo Sadaka Mawdo, oon woni joodiido jaamo bimmbeere Jom manngu wonnde dow kammu. ² Omo golla golle makko e ley nokku dewal ceniido, dum woni hukku goongaraajo mo Joomiraado darni, wanaa mo neddo darni. ³ Jottinoowo sadaka fuu ana suboraa faa yottina Laamdo sadakaaji jamri e kirsamaaji. Dum nee, waajibi Iisaa laatan-toodo en Jottinoowo Sadaka Mawdo oo duu he6a huunde nde yottina. ⁴ Sinndo ga leydi gaa o wonnoo, o laatataako jottinoowo sadaka sabi yottinoowe sadaka hawroowe e Sariya Muusaa ana ngoodi. ⁵ Been yottinoowe sadaka ana ngollana Laamdo ley nokku dewal cappotoodo goongaraajo gondo to dow kammu too oo, kanko o nanndinaado tan. Nde Muusaa

[‡] 7:21 Jabuura 110.4

anniyinoo darnude hukkum seedaaku oo ndee, Laamdo jeer-tini mo, wii: «Tiinno-daa, ngadira huunde fuu dow nju66uki ki kollu-maa-mi dow haayre kii.»* ⁶ Kaa jooni, Almasiihu he6ii golle dewal burdo mo ma66e oo moyyude, sabi o curanoowo yim6e ley aadi burndi moyyude ndii. Ndiin aadi wal-daa e aranndeeri ndii, o fawii ndi e podooje burde moyyude dee. ⁷ E ley dum, sinndo aadi aranndeeri ndii walaano ella, hasindintaakeno e aadi ngonndi. ⁸ Kaa Laamdo felii ndi nde wii:

«Miin Joomiraado mido wiya palaade ana ngara
de ngadidan-mi e Israa'iilankoo6e e Yahuudiyankoo6e
aadi keyri.

⁹ Ndi waldaa e aadi ndi ngadidinnoo-mi e njaatiraa6e ma66e
nde dow-mi dum'en faa mi yaltina dum'en leydi Misira
ndee.

Ko kam6e e ko'e ma66e 6e mbonni aadi am koo,
miin duu mi duurtiima 6e.

Non mbii-mi, miin Joomiraado.»

¹⁰ O wii kasen:

«Ndiin aadi woni ko ngadidan-mi e Israa'iilankoo6e caggal
deen palaade:

Mi wadan sariyaaji am e hakkillaaji ma66e,
mi winnda di e berde ma66e,
mi laatoo Laamdo ma66e,
6e laatoo yim6e am.

¹¹ Hankasen fay gooto hasindinaa e tinndinde jeydaa6e e
leydi ngootiri,
wanaa haala sakiike mum faa waajoo dum, yo anndu
Joomiraado,
sabi yim6e fuu anndan kam,
lo'u6e e teddu6e fuu.

¹² Sabi mi yaafoto oonaare ma66e,
mi ittan luutti ma66e e hakkille am fey.»†

¹³ Ko mo haali kabaaru aadi keyri ndii koo, o hiiddini aadi
aranndeeri ndii. Jooni kaa, ko naywi faa joofii koo yonii
sawndintineede.

9

Haala sadakaaji ley aadi kiinndi ndii

¹ Aadi aranndeeri ndii ana joginoo sariyaaji kawjordi de-wal Laamdo, kamum e nokku dewal ceniido gondo ga leydi gaa. ² Oon nokku yo hukkum mo cuudi didi: aranndeeru nduu suudu seniindu wiyetee, don moottila kaa e taabal ngal e buuru cakkaado oo ngonnoo. ³ Yeesooru nduu woni caggal heedoode faliinde ndee, endu wiye nokku burdo fuu

* 8:5 Pergu 25.40 † 8:12 Yeremiya 31.31-34

senaade. ⁴ Ley mayru urirde kanjeere ndee e keesuwal aadi muumdiniraangal kanje ngal ngonnoo. Ana e ley keesuwal ngal loongel kanje keewngel naamdu wiyeteendu «maanuu», kanjum e sawru Haaruuna wilitinnoendu nduu e alluuje de aadi ndii winndaa e mum dee. ⁵ Ana to dow keesuwal too kudde dīdī jemmbinaade hono malaa'ika'en biyeteede cerubin, de finnde teddeengal Laamdo. Biifoole majje ana kuuri nokku do yiyam dam yuppetee faa luutti njaafee doo. Kaa en mbaawaa sifaade deen kudde faa laaba e oo wakkati.

⁶ Dee kulle fuu e yu66ondirde hono nii, yottinoobe sadaka 6ee janne fuu ana naata ana njalta to suudu aranndeeru too faa ngolla golle mum'en dewal Laamdo. ⁷ Kaa suudu yeesooru nduu, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo tan naatata e mayru hitaande fuu cilol gootol. Kasen duu o naatataa tawee o na6oraali yiyam faa o ittana hoore makko sadaka, o ittana duu boofi dī yim6e 6ee ngadi tawi anndanaali dī sadaka. ⁸ Dum Ruuhu Ceniido sappotoo faade e nokku burdo fuu senaare: damal naarrugal e makko banngintaake so nii hukku ceniido oo ana heddi nawtoreede. ⁹ Dum yo taagumansa wakkati men jooni faa holla dum doo: sadakaaji namri e sadakaaji kirsamaaji jottinaadi Laamdo dī mbaawaa la66inde neddo dewiroowo nii Laamdo faa hakkille mum waaltoo. ¹⁰ Dewal gorrungal nii ana ha66aa e sariyaaji keertiidi naamdu e yardu e lootogal, dewal baawngal yiyeede tan, sariyaaji kaandi jokkeede faa janne Laamdo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley aadi keyri ndii

¹¹ Kaa jooni, Almasiihu banngii, laatike Jottinoowo Sadaka Mawdo gadudo moyyereeji. O naatii e hukku burdo teddude burdo hi66ude, mo junngo neddo darnaali, kasen duu hukku oo jeyaaka e leydi ndii. ¹² O naatii ley nokku burdo fuu senaade oo, o naaddaali e yiyam damkoy e ga'oy, ko o naaddi dee, yiyam makko jaati. Hono nii o soottitorii en faa abada cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuuj dī fuu. ¹³ E ley Sariya Muusaa, so yiyam damdi e ga'i kanjum e ndoondi jale duppaange wiccaama cobudo oo, la66inan joomum banngal diina. ¹⁴ Yiyam Almasiihu dam buri dum waawde la66inde hakkillaaji men iwde e golleeji na6ooji en to maayde dī, yalla eden ndewa Laamdo guardo oo. Sabi e baawde Ruuhu duumiido oo, Isaa hokkii hoore mum Laamdo no layyaari ndi walaa ella nii.

¹⁵ Dum waddani mo laataade curoowo hakkunde yim6e e Laamdo ley aadi keyri ndii, yalla noddaabe 6ee ana ke6a ndonu keddotoodo faa abada mo Laamdo fodi oo. Sabi kanko maayiri faa mo soottitoo mboofube e ley aadi aranndeeri ndii 6ee. ¹⁶ So neddo maayii, yoppii wasu. Wasu yo aadi hakkunde

basiido e donoowo, ana tabita caggal maayde basiido oo. ¹⁷ Waajibi wasu tabita caggal maayde, sabi o tabitataa sinaa so joomum maayi. ¹⁸ E ley dum, fay aadi aranndeeri ndii tabitaali so wanaa yiyam yuppaa. ¹⁹ Caggal nde Muusaa holliti yim6e 6ee jamirooje gonde e Sariya dee fuu ndee, 6ami yiyam ga'oy e damkoy, jillondiri dam e ndiyam e haabu mbaalu wodeewo e ca6e hisopi, wicci dewtere Sariya ndee e yim6e 6ee fuu. O wii: ²⁰ «Dum woni yiyam tabintinoojam aadi ndi Laamdo yamiri on dowto-don ndii.»* ²¹ Hono non kasen, o wicciri yiyam e dow hukkum ceniido oo, kaɗum e kaaki dewirdi Laamdo dii fuu. ²² So goonga, banngal Sariya oo ana wa'i hono yiyam la66inta huunde fuu! Kasen duu, so sadaka yiyam wadaaka, yaafaamuya walaa.

No Iisaa Almasiihu laatorii kirsamaari ki66undi

²³ Dee kudde ngoni nate kollitooje kudde gonde dow kammu dee, ede kasindini e la66inireede yiyam daabaaji. Kaa kudde kammunkooje dee, kaɗum'en jaati, ana kasindini e sadakaaji burdi dii too moyyude. ²⁴ Sabi Almasiihu naataali e nokku de-wal ceniido mo junngo ni6i. Oon yo nanndoore goongaraajo gondo dow kammu oo. Ko Almasiihu wadi dee, to kammu too jaati o naati faa o heya en jooni yeeso Laamdo. ²⁵ O naatiraali ton faa o itta hoore makko sadaka cili keewdi, no Jottinoowo Sadaka Mawdo naatirta hitaande faa hitaande e ley nokku burdo fuu senaade oo na6ora yiyam daaba nii. ²⁶ So tawiino nii, Almasiihu torreteno cili keewdi gila e pudfoode aduna faa jooni, kaa dum laatoraaki non. O 6anngii cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu, yalla omo hokkitira hoore makko hono no layyaari nii faa o tosa luutti yim6e. ²⁷ Battane 6ii-aadama yo maayde cilol gootol, caggal dum, saree. ²⁸ Hono non, Almasiihu duu hokkitiri hoore mum hono no layyaari nii cilol gootol faa roondoo luutti yim6e heew6e. O 6anngan cilol dida6ol, kaa wanaa faa o roondoo luutti, faa o waddana yim6e doomoobe garol makko 6ee kisindam.

10

¹ Sariya Muusaa oo yo mbeelu moyyereeji garooji dii, wanaa mbaadi majji jaati. Dum saabii fay e ley sadakaaji jottinteedi hitaande faa hitaande dii, o waawaa wadude rewoobe 6ee hi66u6e. ² So omo waawnoo dum, yottingol sadakaaji yoppeteno, sabi rewoobe 6ee fuu la66inteno cilol gootol timmungol, hakkillaaji ma66e jirjataa 6e banngal luutti hankasen. ³ Kaa wanaa non laatorii. Hitaande faa hitaande diin sadakaaji miccintinan yim6e luutti mum'en. ⁴ Sabi yiyam ga'i e damdi dam waawaa ittude luutti fey.

* 9:20 Pergu 24.8

⁵ Dum saabii, nde Almasiihu 6adinoow warde e aduna ndee, wii Laamdo:

«A yidaa sadakaaji kirsamaaji e sadakaaji jamri, kaa a wadanii kam terde.

⁶ Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako dum.»

⁷ E ley dum, Almasiihu wii:

«Mido nii, mi warii faa mi wada sago maa, aan Laamdo, no kabaaru am winndiraa e ley dewtere maa Sariya nii.»*

⁸ Arannde, o wii: «A yidaa sadakaaji kirsamaaji, a yidaa sadakaaji jamri kam e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako di.» Dum fuu e taweede, diin sadakaaji no Sariya oo yamiri nii ngadiraa. ⁹ Caggal dum, o wii: «Mido nii, mi warii faa mi wada sago maa.» Hono nii Laamdo ittiri nju66uki sadaka arano oo tabintini dida6o oo. ¹⁰ Saabe ngoon sago cennira-den e sadaka terde Iisaa Almasiihu cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuui dii fuu.

¹¹ E ley nju66uki sadaka arano oo, jottinoowo sadaka fuu yo daraniido golle mum jannde fuu, ana yottina sadakaaji dii wakkati fuu, kaa di mbaawaa ittude luutti fey. ¹² Kaa Almasiihu yottinii sadaka gooto ittoowo luutti keyoowo yim6e jamaanuui dii fuu, caggal dum, o joodii jaamo Laamdo.

¹³ Don mo doomata faa Laamdo wada mo ya66a way6e makko.

¹⁴ E sadaka gooto oo, faa abada o hi66inirii been 6e luutti mum'en la66intee 6ee. ¹⁵ Dum woni ko Ruuhu Ceniido oo duu seedantoo en. Sabi o wii tefon:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Ndii aadi ngadidan-mi e ma66e

caggal dee jalaade:

Mi wadan sariyaaji am e berde ma66e,

mi winnda di e hakiillaaji ma66e.»

¹⁷ O jokkintini hen kasen, o wii:

«Mi ittan e hakiille am luutti ma66e e boofi ma66e fey.»†

¹⁸ Ndennoo do luutti njaafaa, sadaka ittoowo luutti hasindintaake don hankasen.

No kaan-den badoraade Laamdo

¹⁹ Ndennoo sakiraa6e, yiiyam Iisaa njuppaadam dam hokki en laawol naatude e nokku burdo fuu senaade oo dow hoolaare. ²⁰ O udditanii en laawol kesol guurngol jawtirgol heedoode ndee, kanngol woni terde makko dee. ²¹ Nde wonnoo jottinoowo sadaka mawdo ardinaado suudu Laamdo nduu njogi-den, ²² ndennoo, badoro-den Laamdo berde de ngalaa naafigaaku jogiide goondinal ngal sikke fuu walaa e mum. Sabi luutti di berde men caawunoo dii fuu ittaama, caldi

* 10:7 Jabuura 40.7-9 † 10:17 Yeremiya 31.33-34

men duu lootiraama ndiyam laa6udam. ²³ Beyden jikke men dow ko ceedori-den 6ernde wootere koo, sabi podando en oo yo koolniido. ²⁴ Ngattondiren hakkille faa tiidondiren e ley jilli e golleeji lobbi. ²⁵ Pati njoppen hawritidde no yogaa6e ngadata nii, beydo-den waajondirde nde wonnoo odon njiya jalaande Joomiraado oo ana wara warde.

²⁶ So en murike en keddike e luutti caggal ko anndu-den goonga oo faa laa6i koo, annden sadaka ittoowo luutti heddaaki hankasen. ²⁷ Ko heddi de, doomugol kul6iniingol jannde kiiti, kajum e yiite jaamoowe yeddu6e Laamdo 6ee ngee. ²⁸ So neddo bonnii Sariya Muusaa oo e dow seedaaku yim6e didon naa taton, yurmataake, warete! ²⁹ Kaa walaa fuu 6urdo haandude e jukkungo ko foti so neddo yaa6ii Bii Laamdo, so6inii yiyam aadi cennudam dum dam, hoyonii Ruuhu gaddoowo moyyere oo. ³⁰ Sabi eden anndi Laamdo wii:

«Miin yobtoytooo mi yoboyan 6e.»

O wii kasen:

«Joomiraado saran yim6e mum.»[†]

³¹ Hee, naatude e junngo Laamdo guurdo oo ana hul6inii!

³² Miccitee jalaade mon arane dee, caggal nde hakkil-laaji mon njaaynaa, hee on tiinnitike ley torraaji e mujal.

³³ Wakkatiiji odon koyniree jennooje e toojannge hakkunde yim6e, wakkatiiji odon ndeenta e wob6e wadaa6e non. ³⁴ On cunodike e uddaabe kasu, kasen duu nde teeta-don ko njogid-don koo fuu ndee, on njogorike dum seyo, sabi odon anndi onon njogii jawdi 6urndi fuu, ndi timmataa. ³⁵ Ndennoo, pati njoppee hoolaare mon sabi ende jogii mbarjaari mawndi. ³⁶ E ley dum, odon kaani mujude, yalla odon ngada sago Laamdo, kebon mo o fodani on oo, ³⁷ sabi ana winndii:

«Doo e yeeso seeda,

kaando warde oo waran, o taadataa.»

Laamdo wii:

³⁸ «Pooccitaniido kam wuurdan goondinal,§

kaa so wirfitiima,

6ernde am yarrataako dum.»

³⁹ Enen noo, en njeyaaka e wirfitotoo6e faa kalkoyoo 6ee, 6e njeye-den e mum dee, goondin6e faa yonkiiji mum'en kisinee 6ee.

11

Haala goondinal

¹ Goondinal yo taylorde heban ko fawi jikke e mum e hoolaade ko yiyaali ana woodi. ² Saabe maggal, njaatiraa6e men kefiri seedaaku lobbo yeeso Laamdo.

³ Saabe goondinal, paamir-den aduna oo e koode dee fuu konngol Laamdo tagiraa, ko yiyetee koo tagiraa ko yiyataake koo.

⁴ Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamdo sadaka burdo mo Kaabiila oo, goondinal saabii so Laamdo jatorii mo o poocitiido nde jabani mo sadakaaji makko. Kasen, fay so taweede o maayii, goondinal makko ana heddii waajaade en faa jooni.

⁵ Saabe goondinal, Henok jabbniraa dow kammu fay meedaali maayde. Fay gooto yiitaali mo kasen sabi Laamdo jabbnii mo. Kaa fade makko jabbineede o seedanaama omo wela Laamdo. ⁶ So goondinal walaa, fay gooto waawaa welde Laamdo. Sabi neddo jidde badaade Laamdo waajibi goondina omo woodi, goondinan o barjoto tewtoo6e mo 6ee.

⁷ Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa dannda koreeji mum dii. O dwtanii Laamdo jeertindo mo ko warata, ko yiyaaka tafon koo. Ko o goondini Laamdo koo, o sariri aduna oo fuu. E ley dum, Laamdo jatorii mo o poocitiido.

⁸ Saabe goondinal, Ibarahiima nootorii noddango Laamdo, yalti faade e leydi ndi Laamdo fodi mo heban ndii, o yalti tawi kanko nee o anndaa to o yahata. ⁹ Saabe goondinal, o joodorinoo no kodo nii e leydi o fodanaa ndii. Isiyaaka e Yaakuuba duu njoododike e makko e ley hukkummaaji, kam6e duu ngoni he6idoo6e e makko fodoore wootere ndee. ¹⁰ Sabi omo foodanoo ngalluure jii6unde duumiinde nde Laamdo diidi so mahi ndee.

¹¹ Saabe goondinal, Ibarahiima hokkiraa he6ude sii, fay so taweede o naywiino, genndiiko Saaratu duu yo dimaro wonnoo. Sabi Ibarahiima ana jogorii podando dum oo yo koolniido. ¹² Dum wadi so gooto naywudo faa 6adii maayde he6i sii potudo koode kammu heewde mo waawaa limeede no njaareendi maayo waawiraaka limeede nii.

¹³ Been yim6e fuu maaydii e goondinal mum'en tawi podooje Laamdo dee tabitaali, kaa 6e coyniima dum 6e kuyanii dum duu, 6e njarriima duu 6e ho66e, 6e warwar6e e aduna oo. ¹⁴ Yarrorii6e hono nii 6ee kollii faa laa6i paca ana tewtana ko'e mum'en leydi ndi njey. ¹⁵ Kasen duu so nii hakkillaaaji ma66e ana ngonnoo e leydi ndi 6e njaltunoo e mum ndii, e6e mbaawnoo wirfitaade ton. ¹⁶ Kaa so goonga, e6e poodanoo leydi burndi moyyude, dum woni ngonndi dow kammu ndii. Saabe dum, Laamdo yaagortaako noddireede Laamdo ma66e, o moyyinanii 6e ngalluure.

17 Saabe goondinal, Ibarahiima ja6iri ittude Isiyaaka sadaka no layyaari nii nde Laamdo itti koro makko ndee. Fay so taweede Laamdo fodanii mo lepol makko heewan, o lanndinike ittude biyiiko korsudo oo sadaka, 18 mo Laamdo wii e mum oo: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»* 19 Ibarahiima ana jogorii Laamdo ana waawi fay immintinde biyiiko Isiyaaka e maayde. Saabe nden hoolaare, o wartiranaa biyiiko ana wa'i hono immitiido e maayde nii.

20 Saabe goondinal, Isiyaaka duwanorii Yaakuuba e Iisuwa dow moyyereeji garoyooji dii.

21 Saabe goondinal, Yaakuuba duwanorii gooto fuu e 6i66e Yuusufu didon 6ee, nde o 6adinoo maayde ndee. O tuugii sawru makko, o turii omo teddina Laamdo.

22 Saabe goondinal, Yuusufu sapporii pergu 6i66e Israa'iila iwde leydi Misira nde 6adinoo maayde ndee. E ley majjum, o wasii 6e 6e na6ora gi'e makko.

23 Saabe goondinal, saaraa6e Muusaa cuudiri dum lebbi tati caggal rimeede mum, sabi 6e njii o cukalel moy-narel, kasen, 6e cuusii woortude yamiroore kaananke oo ndee.

24 Saabe goondinal, nde Muusaa mawni ndee, salorii wiyeeede taanii Fira'awna. 25 O su6ike reentude e yim6e Laamdo 6ee e ley torraaji diina weltoraade wakkatiwel seeda ley luuttal. 26 Omo jatorii hoynireede no Almasiihu hoynirtee nii 6uri moyyude diina jawle Misira dee, sabi omo fawi jikke makko e mbarjaari waroyoori ndii.

27 Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaali tikkere kaananke oo, o fellisi yaade hono omo yiya Laamdo mo yiyataake oo nii. 28 Saabe goondinal, o adorii fuddude iidi Paska, o yamiri yiyyam wujee e dame galleeji pati malaa'ika baroowo oo mema hammadii6e Israa'iilankoo6e 6ee.

29 Saabe goondinal, Israa'iilankoo6e tacciri Maayo Maaliya ngoo dow leydi njoorndi. Kaa Misirankoo6e ndaarunoo6e taccirde non 6ee fuu njoolii.

30 Saabe goondinal, tataaji piliidi Yeriko dii caamiri ko Israa'iilankoo6e ngadi balde jeddi ana piltoo di koo.

31 Saabe goondinal, Rahab debbo pijoowo oo waasiri halko-daade e heefer6e 6ee, sabi o ja66iima Israa'iilankoo6e soorotoo6e e leydi ndii faa kora ndi 6ee, o jippinirii dum'en dow teddeengal.

32 Kodum mbiyan-mi kasen? Wakkati oo heyataa kam faa mi haala kabaaru Gedeyon e Barak e Samson e Yefte e Daawuuda e annabi Samuyila, kapum e annabaa6e wo66e 6ee. 33 Been yim6e fuu, goondinal waddani dum'en jaalaade kaanankoo6e e laamoraade fooccitaare e he6ude podooje

* 11:18 Puddoode 21.12

Laamdo. Kannal waddani 6e mu66ude kundude dawaadi ladde ³⁴ e jifude giteeli gujitooji e dadude e kaafaawi mbelki. Fay so taweede 6e lo'unoo6e, 6e ke6ii semmbe, 6e worwor6e e golowole, 6e cayfitii konuui gardi e ma66e dii. ³⁵ Saabe goondinal, yoga e rew6e ke6iri maay6e mum'en nguurtinaa.

Saabe goondinal, yim6e wo66e torraama faa maayi, calii heefidirde sako coottitee, yalla ana ke6a wuurtugol 6urngol moyyude ngol. ³⁶ Wo66e kasen njaayraa, piyaa dorri, e ko 6uri dum ngeyyaa na6aa ley kasu. ³⁷ Yoga ma66e mbedaa kaaye faa maayi, yoga tayiraa ngarjaawi, yoga wardaa kaafaawi. E6e njiiloo e6e 6oornii guri be'i e baali, 6e misikiina'en, 6e torraa6e, 6e jukkaa6e jukkungo naawngo. ³⁸ Been yim6e, yi-ilotoo6e e ley laddeji, nabboo6e kaaye, soorotoo6e e luurooji kaaye, naato6e e gayde, 6e kaandaano e oo aduna.

³⁹ Be fuu 6e ke6ii seedaaku lobbo yeeso Laamdo saabe goondinal ma66e. Dum fuu e taweede, 6e ke6aali ko Laamdo fodi koo, ⁴⁰ sabi o fodanii en ko moyyi ko 6uri ko ma66e koo. O muuyi 6e laatataako hi66u6e so wanaa 6e tawdee e men.

12

No ne'ugol Joomiraado hollirta jilli mum

¹ Ndennoo enen, so nii seedee'en banngal goondinal potu6e nii heewde ana pilii en, ceerten e donngal fuu e luuttal lo'ortoongal en no yaafiri ngal, njaaren yeeso dow mujal no dadondirteedo nii, ² tawee hakkillaa6i men ana e Iisaa ardiido wadude goondinal e 6erde men oo, o tabintinoowo ngal duu. Kanko subii mujude leggal bardugal ngal dow seyo wonngo yeeso makko ngoo, o yawi hersa maggal. Jooni, o joodoyii jaamo Laamdo dow bimmbeere mum ndee.

³ E ley dum, ngattanee hakkille oon mujudo konnaagu luuttoo6e 6ee, yalla odon mbaasa tampude, mbaason tayude jikke e goondinal mon. ⁴ Odon caloo luuttal odon ka6a e mum, kaa on ka6aaki faa yiyyam dogi tafon. ⁵ Kasen duu on njeggittii oo doo waaju mo Laamdo haaldiri e moodon no 6i66e mum nii oo:

«Biyam, pati yaw ne'ugol Joomiraado ngol,

kasen duu, pati tayu jikke so mo jini ma.

⁶ Sabi Joomiraado ne'an mo horsini fuu,

kasen duu fiyan mo nanngiri biyum fuu.»*

⁷ Mujee ne'ugol ngol, anndon Laamdo nanngiri on 6i66e mum. Homo woni 6id6o mo baam mum ne'ataa dum? ⁸ So on ngalaa e ne'ugol ngol 6i66e 6ee fuu ne'etee ngol, on nganaa 6i66e laa6u6e, on nganaa 6i66e halal. ⁹ Baabiraa6e men aduna 6ee ana ne'annoo en, en teddinii 6e. Ko hadata en dwtanaade

* 12:6 Tinndi 3.11-12

Baabiraado men dow kammu oo faa bura no ma66e nii yalla eden nguura? ¹⁰ Baabiraa6e men ana ne'irannoo en no mi-ilorii ana woodi e wakkatiwel seeda. Kaa Laamdo kammari faa nafa en ne'irta en, yalla eden ndeenta e mum ley senaare mum. ¹¹ Ne'ugol fuu e ley oo wakkati yoomre waddata, seynataa. Kaa caggal dum, engol waddana ja6u6e ne'eede 6ee fooccitaare e jam.

¹² Ndennoo 6amtee juude mon noodude dee, cemmhintinee e koppi mon di ngalaa semmbe dii. ¹³ Njokkee laawi poocciitiidi, pati koyngal layoowal seeltu, ko haani dee, ngal sella.

No njeertinirta-den pati en mbaasu moyyere Laamdo

¹⁴ Tiinnee ndaaree wondirde e yim6e fuu dow jam, tew-ton senaare, sabi so on ngalaa nde on njiyataa Joomiraado. ¹⁵ Njeertee pati fay gooto waasa moyyere Laamdo ndee, pati fay gooto e mon laatoos hono no haako haaduko wilitirta nii, so raabira yim6e heew6e haadugol mum. ¹⁶ Njeertee pati fay gooto e mon laatoos jaahili naa adunanke no Iisuwa nii, coottudo hammadiyaaku mum faa he6a ko jaama wakkatiwel gootel tan. ¹⁷ Odon anndi caggal dum, nde o yidi he6ude duwaawu baam makko ndee, o tippitaama. O 6ami nii faa o woyi kaa o he6aali dabare fuu no o waylitira ko wadaa koo.

¹⁸ Onon, on ngardaali to Laamdo hono no yim6e Israa'iila ngardunoo to haayre Siinaayi nii. Kam6e 6e ngarii to huunde waawnde memee de nde yiite hu66ata e mum. Be ngari e ley nimre ni66unde tika e henndu mawndu. ¹⁹ Be nanii fuufaango buututal ngoo, kajum e daande toownde iwnde dow kammu ndee. Nanunoo6e nden daande 6ee fuu jaagike Laamdo pati beydaneen hen fay konngol gootol no poti hulde.

²⁰ Sabi 6e ndonkii waawtude ndee doo yamiroore: «Ko memi nden waamnde haayre fuu, fay so daaba, wardete kaaye.»

²¹ Goonga, ko yim6e 6ee njii koo ana hul6inii faa Muusaa e hoore mum wii: «Mi hulii sanne faa mido sijja.»

²² Kaa onon, on ngarii e haayre Siyona ndee, kajum e ngalluure Laamdo guurdo oo, dum woni Urusaliima dow kammu oo, to malaa'ika'en ujunaaji ujunaaji kawriti so ana mbeltodoo. ²³ On ngarii e kawrital hammadii6e 6e inde mum'en mbinndaa dow kammu 6ee, on ngarii e Laamdo caroowo yim6e fuu oo, on ngarii e yonkii6e foocciiti6e laati6e hi66u6e 6ee. ²⁴ On ngarii e Iisaa curoowo hakkunde yim6e e Laamdo ley aadi keyri ndii oo. On ngarii e yiyyam makko la66inoojam, ngaddudam kabaaru burdo kabaaru yiyyam Haabiila juppiidam oo moyyude.

²⁵ Ndennoo tiinnee pati calo-don Laamdo kaaldoowo e moodon oo, sabi salinoo6e jeertingol makko dow leydi gaa 6ee ndadaali, wanaa haala enen so en calanike jeertingol

iwrungol dow kammu. ²⁶ Arannde, daande makko dimmbii leydi ndii. Jooni kaa, o fodii dum doo, o wii: «Mi dimmban ndi cilol gonngol kasen, wanaa leydi tan, kammu e leydi fuu.»[†]
²⁷ Ko o wii «cilol gonngol kasen» koo ana holla ko moyyinaa fuu dimmboto faa saama, yalla ko dimmbataako koo ana heddoo kaɲum tan. ²⁸ Saabe dum, nde wonnoo laamu mo dimmbataako keɓaten, njetten hen Laamdo, ndewren mo no weldata mo tawee e leydinkinaare e kulol, ²⁹ sabi Laamdo meeden oo ana wa'i no yiite halkoowe nii.

13

Haala waajuuji cakitiidi

¹ Keddo-don e yidondirde, sabi on sakiraa6e. ² Pati njee-bee jippinde ho66e, sabi wo66e njippinii malaa'ika'en tawi anndaa ko 6e ngoni. ³ Miccitee uddaa6e 6ee hono no onon e ko'e mon odon uddidaa e ma66e nii. Miccitee torraa6e torra cattudo hono no onon e ko'e mon odon torridaa e ma66e nii. ⁴ Yo yim6e fuu teddin dewgal, pati jeenoyee so ngarton e lelde mon. Sabi Laamdo saran fijoo6e won6e e dewgal e 6e ngalaa e dewgal fuu. ⁵ Joote jawdi haanaa taweede e mon. Keppitoree ko njogi-don, sabi Laamdo jaati wii:

«Mi teelnataa ma, mi yoppataa ma abada!»^{*}

⁶ Saabe majjum, eden mbaawi haalde dum doo dow hoolaare: «Joomiraado woni paabotoodo kam, mi hulataa.

Kodum fuu neddo waawi wadude kam?»[†]

⁷ Miccitee ardii6e dowde on so kaalani on konngol Laamdo 6ee. Ngattee hakkillaaji mon e battane nguurndam ma66e dam, jemmbon goondinal ma66e ngal.

⁸ Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keeɲen nii, worri hannde, non worrata faa abada duu. ⁹ Pati nja6ee waajuuji goddi di on mboowaa nande na6a hakkillaaji mon. Ko 6uri moyyude, 6erde mon ke6a semmbe e ley moyyere, ko wanaa jokkude sariyaaji keertiidi ɲaamdu. Jokku6e diin sariyaaji 6ee fay huunde ke6aali hen.

¹⁰ Yottinoo6e sadaka gollu6e ley hukkum ceniido 6ee ndan-nanaaka ɲaamde sadaka pawii6e e ittirde sadaka men ndee.

¹¹ Sabi e ley nju66uki Sariya Muusaa, Jottinoowo Sadaka Mawdo waddata yiyam kirsamaaji ley nokku 6urdo fuu senaade oo itta dam sadaka kammari luutti, kaa tewuuji majji dii, to caggal daaka too sumetee. ¹² Dum wadi so Iisaa duu maayoyi caggal ngeenndi faa sennira yim6e yiyam mum. ¹³ Ndennoo, njalten tawoyen mo to caggal ngeenndi too, ndoondo-den hersa ka yim6e ndonndini mo kaa! ¹⁴ Sabi

[†] 12:26 Haggay 2.6

^{*}

13:5 Fillitagol Tawreeta 31.6

[†] 13:6 Jabuura 118.6

ga aduna gaa en ngalaa ngeenndi nduumotoondi, kaa eden tewta ngeenndi ngaroyoori ndii.

¹⁵ Iisaa ana yottinana en sadaka men jettirɔo Laamɔo. Njettiren kundude men innde makko wakkati fuu. ¹⁶ Kaa pati njeebee wadude ko moyyi, ndeenton e huunde fuu, sabi diin sadakaaji ana mbela Laamɔo.

¹⁷ Downtano-don dowoo6e on, leyɔɔnkinano-don 6e, sabi e6e kaybi yonkiiji mon dii, nde wonnoo 6e kaaltoyan ɔum yeeso Laamɔo. Accee 6e ngollira golle oo e seyo tawee wanaa e metti, sabi so 6e ngadirii ɔum metti nafataa on.

¹⁸ Miden jaagoo on duwaawu, sabi miden anndi hakkillaaji amen jinjaali min, nde wonnoo sago amen woni jaarude no woodi e huunde fuu. ¹⁹ Mido jaagoo on sanne nduwano-don kam, yalla Laamɔo ana hokka kam laawol mi warta e moodon law.

Baynondiral

²⁰⁻²¹ Laamɔo gaddoowo jam guurtindo Joomiraado meeden Iisaa, yo wadu on hi6bu6e e huunde fuu ko moyyi ko kaaje-don, yalla oɔon ngada sago mum. Yo o wadu e meeden muuyde makko saabe Iisaa Almasiihu. Iisaa woni duroowo baali lobbo oo, tabintiniroowo aadi nduumiindi ndii yiyam mum. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina.

²² Sakiraa6e, mido jaagoo on kettiniree dii waajuuji mujal, sabi ko kaal-mi koo yo seeda.

²³ Mido anndina on sakiike meeden Timote yoppitaama. So o yaawii yottaade gaa, min ngardan to mon.

²⁴ Miden njowta hooree6e mon 6ee e senii6e 6ee fuu. Iw6e Italiya 6ee duu ana njowta on.

²⁵ Yo hinnee Laamɔo wonu e moodon, on fuu!

Bataaki Yaakuuba

Jowtaango

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yaakuuba maccudo Laamdo, maccudo Joomiraado men Iisaa Almasiihu, faade e cuudi baaba sappo e didi caakiidi e nokkuuje dee fuu dii. Onon e jam!

Haala goondinal e hakkilantaaku

² Sakiraa6e am horsu6e, nde torraaji di ngaldaa sii ngarii ittude koro mon, njogoree dum fuu seyo, ³ sabi odon anndi itteede koro goondinal mon rimata mujal. ⁴ Kaa noo, kinaa mujal mon satta, yalla odon laato hi66u6e, huunde fuu jakataa on.

⁵ Ndennoo, so gooto mon ana jakoraa hakkille, yo jaago Laamdo dokkoowo fuu oo, hokkan mo. Sabi Laamdo yo dokko mo mimsataa, mo hiitataako. ⁶ Kaa joomum jaagoroo e goondinal tawee sikkitaaki, sabi cikkitotoodo ana nanndi e bempeeje de henndu saawii e mum, so ana sogga dum yaade. ⁷ Neddo baado nii pati miila he6ude e Joomiraado fay huunde. ⁸ Neddo gadudo berde didi, anndaa ko yidi: hannde too, janngo gaa.

Haala talkaaku e ngalunkaaku

⁹ Sakiraado goondindo so tawi yo talka, yo seyo sabi yeeso Laamdo o teddu6o. ¹⁰ Kaa so tawii yo galo, ana wajibii e mum seyoo sabi Laamdo leydinii dum. Hono no piindi 6ooyataa ley ngesa nii, arsukuntaaku duu non wa'i. ¹¹ So naange wulii, yoorna funngooji dii, piindi ndii saama, 6ari mum fuu yalta. Hono non jaati arsukunte oo saamirta, kabaaruuji mum fuu mbona.

Haala torraaji e jarribaaji

¹² Neddo fuu tiinnitiido ley torraaji ittooji koro mum welii hoore. Sabi nde tiinnitaare makko ndee tabiti fuu, mo he6an teddeengal gondugal e nguurndam nduumiidam, dam Laamdo fodani yi66e muudum dam. ¹³ So neddo jarribaama, pati wiya: «Laamdo jarribini kam.» Sabi fay gooto waawaa jarribinde Laamdo bone, kasen duu Laamdo jarribintaa fay gooto. ¹⁴ Kaa jarribaaji ana nannga neddo so tuuyooji mum poodii dum, na6ii dum. ¹⁵ Caggal dum, so tuuyooji bondi cowiima, ndiman luuttal. Nde luuttal 6enndi fuu, kajum rimata maayde.

¹⁶ Sakiraa6e am horsu6e, pati on njaayre. ¹⁷ Moyyere fuu nde ndokke-den, kulle lobbe fuu de ndokke-den, to kammu

too iwranta en. Dum fuu to Laamdo tagudo naange e koode dum iwranta en. Laamdo waylitataako, ko ni66i fuu walaa e makko. ¹⁸ Kanko muuyi so o wadi en 6i66e makko, o rimtiri en konngol makko, konngol goongaraawol, yalla eden laatoo dikkuruufe e tagoore makko ndee.

Haala nande konngol Laamdo so jokka

¹⁹ Sakiraa6e am horsu6e, ngadee hakkille e dum doo: kettinee tafon, taadon haalde, taadon tikkude. ²⁰ Sabi neddo tikkudo waawaa gollude ko fooccitii yeeso Laamdo. ²¹ Ndennoo, njoppee huunde fuu ko tuunni e ko satti bonde, nja66oro-don konngol ngol Laamdo tuti e 6erde moodon ngol leydinkinaare. Engol waawi hisinde yonkiiji moodon.

²² Ngadee ko konngol ngol wii on, pati kaadee e hettinaade ngol tan. So wanaa dum, on tawan on njaayrii ko'e moodon. ²³ Sabi kettintoodo konngol so waasa jukkude ngol, ana wa'i hono no yeewoowo hoore mum e timtorgal so yiya no yeeso mum tagiraa. ²⁴ Caggal o yii hoore makko, o wittii, oon wakkati fuu o yeggitata no o wa'i. ²⁵ Kaa oon yeewoowo sariya ki66udo dimdinoowo oo, so tiinnike e mum, so tuugike dum, laatoto hono golliroowo konngol ngol, wanaa hono nanoowo tan so yeggita. Laamdo wadan barke e golle makko fuu.

²⁶ Neddo fuu jogoriido hoore mum yo diinanke lobbo, so tawii waawanaa demngal mum, jaayrii hoore mum, diina mum kaa duu nafataa fay huunde. ²⁷ Diina laa6uka seniika do Laamdo Baabiraado men kapum woni: faabaade rew6e talka'en 6e wor6e mum'en maayi e atiime'en ley billaare mum'en, e haybude hoore mum e tuundi aduna.

2

No arsukunte e misikiino fuu potiri e men

¹ Sakiraa6e am, onon goondin6e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu Jom teddeengal, pati burdinee 6i66e aadama. ² So arsukunte gadudo care kanje pariido warii do mbataton doo jooni, e so misikiino 6oorniido kaddule tuunnude kapum duu warii, ³ so on njii 6oorniido kaddule lobbe oo, ngadanon dum hakkille, njoyyinon dum e joonnde teddunde, mbiyon dum «Jooda», mbiyon misikiino oo «Dara too enne» naa «Jooda e leydi», ⁴ so on ngadirii non, on ceenndaali ko'e moodon naa? On laatike saroobe 6e miijooji bondi. ⁵ Sakiraa6e am horsu6e, kettinee! Misikiina'en aduna oo 6ee wanaa Laamdo subike 6e faa hokka 6e arsukuntaaku goongaraajo, ke6aado e goondinal, 6e naata e Laamu Laamdo mo Laamdo fodani yi66e dum oo naa? ⁶ Kaa onon, on koyinii misikiina'en 6ee. Tama wanaa arsukunte'en 6ee torrata on, so na6a on laamu?

⁷ Wanaa kambe mbonkotoo Iisaa mo njogi-don innde mum lobbere oo naa?

⁸ Goonga, so tawii on njokkii sariya Laamu Laamdo no Binndi dii mbiiri nii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii», * so on njokkii dum, on ngadii ko moyyi. ⁹ Kaa so on burdinii bi66e aadama, on luuttii, sariya oo hollii on wofofo6e. ¹⁰ Sabi so neddo woofii wootere e jamirooje sariya dee, fay so jikkii keddiide dee fuu, luuttii sariya oo fuu. ¹¹ Sabi Laamdo biido «Pati jeenu», kajum wii kasen «Pati jaadu hoore.» Jooni, fay so a jeenaali, so a jaadii hoore, a laatike boofudo sariya oo. ¹² Kaaldee, ngolliree hono no yimbe sardetee6e sariya dimdinoowo nii. ¹³ Caroowo mo yurmataako, Laamdo yurmataako dum. Kaa jurmotoodo, walaa fuu ko o huldata sariya.

¹⁴ Sakiraa6e am, tama won biyoowo e moodon «Mido goondini Laamdo.» Kodum fuu dum nafata so golle makko hollataa omo goondini? Ngal goondinal ana waawi hisinde mo naa? ¹⁵ So tawii ada jogii sakiraado gorko naa banndiraado debbo 6e laatii hasindin6e sanne sanne kotal e jaamdu jaanne mum, ¹⁶ so gooto mon wii 6e: «Yo on tawoy jam, kolton kolte tekkude, jaamon faa kaaron» tawee on ndokkaali 6e ko 6e kasindini e mum koo, kotal e nguure, kodum dum nafata? ¹⁷ Goondinal e hoore mum duu non worri: so ngal waldaa e golle lobbo, ngal waatii, ngal nafataa.

¹⁸ Kaa so won biido ma: «Aan, a jom goondinal, miin, mi jom golle», nden, mi jaaboto joomum: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e golle lobbo so ada waawi. Miin duu mi hollirte golleeji am mi goondindo.» ¹⁹ Ada goondini Laamdo yo gooto naa? Gasii! Kaa fay seydaani'en ana ngoondini dum faa e6e cippa no 6e poti hulde! ²⁰ Jaaydo! Kinaa mi holle goondinal ngal waldaa e golle nafaa fuu walaa e mum. ²¹ Hono njaati men Ibarahiima wadi so nanngiraa pooccitiido, wanaa golle muudum naa? O fawi biyiiko Isiyaaka e ittirde sadaka ndee faa o hirsaa dum. ²² A yii goondinal Ibarahiima e golle mum fuu ana hawri, kasen duu golle makko hi66ini goondinal makko. ²³ Hono nii ko Binndi dii mbii koo tabitiri: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo pooccitiido»,† faa o noddiraa gido Laamdo. ²⁴ Ndennoo on njii, e golle neddo nanngirtee yo pooccitiido, wanaa goondinal mum tan. ²⁵ Hono non Rahab, debbo pijoowo oo duu. O nanngiraa mo pooccitiido kammari golle lobbo mo gollunoo oo, nde o ja66inoo nelaa6e 6ee so o walli dum'en hootirde laawol gonngol ndee. ²⁶ Jooni nee, hono no

* 2:8 Lewinkoo6e 19.18 † 2:23 Puddoode 15.6

caldĩ neddo maayirta so foofaango iwii e mum nii, hono non goondinal waatirta so golle lobbo iwii e mum.

3

Haala biirude demngal mum

¹ Sakiraaḅe am, pati heewḅe e moodon tewta laataade jannginoḅe. Sabi odon anndi enen jannginoḅe, so en ngadii ko boni en carete sariya naawdo faa bura yimḅe woḅḅe ḅee.

² En fuu eden mboofa e nokkuuje keewde. So tawii won mo mboofataa so ana haala, oo laatii neddo kiḅḅo, baawdo durde caldi mum fuu. ³ No ngadirten labaaḅe e kundude pucci yalla ana dōwtanoo en nii, hono non nabirten caldi majji duu.

⁴ Yeewee laanaaji geeci dii no di poti manngu e no kene mawde nabirta di. Kaa dum fuu e taweede gurfirgel tusukel dirnata di, marsoowo di oo naba di do yidiri fuu. ⁵ Demngal duu hono non. Demngal yo salndu famardu e caldi neddo kaa engal mantoro kulle mawde. Yeewee! Ladde no foti mawnude nii fuu, pettel yiite ana waawi sumude nde fuu.

⁶ Demngal duu yo yiite. Engal lommbii hakkunde terde, engal mooḅi boneeji fuu, engal soḅina terde fuu. Engal huḅḅiree yiite jahannama, engal suma nguurndam meeden fuu. ⁷ Biḅḅe aadama mbiirii sii daabaaji fuu, iwde waasooji ladde e pooli e ladi faa yottaade ko woni ley ndiyam fuu. ⁸ Kaa demngal, fay gooto waawaa biirude dum. Demngal haadataa haannde mum, ngal kasaara bonḅo, keewngal tooke bonde.

⁹ Kanngal njettirten Baabiraado men Joomiraado, kanngal duu kudirten yimḅe, tawi Laamdo tagi ḅe so nanndini ḅe e muudum. ¹⁰ Jettooje e kuddi fuu ley hunduko wooto koo nii njaltata. Sakiraaḅe am, wanaa non dum haani worrude.

¹¹ Tama ndiyam mbeldam e ndiyam kaadudam ana mbaawi ildude e sewnde wootere? ¹² Sakiraaḅe: ibbi ana waawi rimde ḅohe naa? Maangoroowi ana waawi rimde ibbe naa? Ndennoo, sewnde haadunde yaltintaa ndiyam mbeldam.

Haala hakkilantaaku iwruḅo to Laamdo

¹³ Hakkilante naa paamdo ana e moodon naa? Joomum hollira dum caahu e golleeji gadiraadi sawraare e hakkilantaaku. ¹⁴ Kaa so tawii kirondiral bonngal naa haasidaaku ana e ḅerde moodon, pati mantoro-don on hakkilante'en, dum yo yeddude goonga oo. ¹⁵ Oon hakkilantaaku iwataa to Laamdo. Do aduna doo o iwata, e gidaade yonki o iwata, e seydaani o iwata. ¹⁶ Sabi do kiram e haasidaaku ngoni fuu, njiḅu e boneeji duu don tawetee. ¹⁷ Kaa hakkilantaaku iwdo to Laamdo, laḅḅinan ḅernde tafon. Caggal dum, o wadda jam. Omo heewi sawraare, omo heewi newaare, omo heewi yurmeende, omo wada golleeji lobbi. O seenndataa ḅiḅḅe

aadama. Naafigaaku walaa e makko. ¹⁸ Yi66e jam 6ee, jam aawata, fooccitaare mawnde yaltanta 6e hen.

4

No yidugol aduna laatorii wajugol Laamdo

¹ Hoto golowole e ha6ooji gondi e ley moodon dñi iwi? Tama wanaa e jooteji moodon ka6ooji e ley berde moodon dñi di iwi? ² So on tuuyaama huunde on ke6ataa, ðum wadi on mbaran ko'e. Odon kaasidoo on ke6ataa sago mon, ðum wadi on nduddan ka6on. On kebaali, sabi on jaagaaki Laamdo. ³ Odon jaagoo mbaason hebude, sabi anniya bondo woni ko jaagorto-ðon, yalla odon ke6a gidaade yonki mon tan. ⁴ Odon nanndi e jeenoobe. Tama on anndaa yidude aduna yo konnaagu Laamdo? Ndennoo, anniyiido laataade gido aduna fuu, wadii hoore mum konnee Laamdo. ⁵ Pati miilee Binndi dñi meere kaalata: «Laamdo ana horsini ruuhu mo wadi e meeden oo sanne.» ⁶ Kaa noo, Laamdo wadani en moyyere ðurnde mawnude kasen. Sabi ðum Binndi dñi mbiyata: «Laamdo salanto mawninkinii6e, hinnoto leyðinkinii6e 6ee.»*

⁷ Ndennoo, nja6anee Laamdo. Ka6on e Ibiliisa o dogan o woddo on. ⁸ Battitee Laamdo, kanko duu o battoto on. Onon luuttu6e 6ee la6binee juude mon, onon wadu6e berde dñi 6ee, la6binee berde moodon! ⁹ Noornee, cunlee, mboyee, ngadee jaleede moodon bojji, ngadee weltaare moodon sugulla. ¹⁰ Leyðinkinee e yeeso Joomiraado, o toownan on.

¹¹ Sakiraa6e, pati fay gooto e moodon no'a banndum. Neddo fuu no'udo banndum naa hiitii ðum, bonkiima sariya Laamdo oo, hiitike sariya oo. So a wadii nii, a wadii hoore maa kiitotoo sariya oo, a ðowntantaako mo. ¹² Gooto woni darnudo sariya, oo woni Laamdo Caroowo oo: kanko tan woni baawdo hisinde naa halkude. Aan, ko ngon-ðaa faa kiitoo-ðaa tanaa maa?

No neddo haaniri wakkilde e Laamdo

¹³ Onon wiyoo6e: «Hannde naa janngo, min njahan ngal-luure maaniire e maaniire, min ngada ton hitaande miden njaagoo, min ke6a tino», ngadee hakkille! ¹⁴ On anndaa ko wadata janngo. Kodum woni nguurndam mon? Dum cuurki 6annguki wakkatiwel gootel tan so majji. ¹⁵ Hono nii kaanno-ðon wiide: «So Joomiraado muuyii, min nguuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.» ¹⁶ Kaa jooni, on mawninkinike, on kaawtike. Haawtaare hono nii fuu, ana boni. ¹⁷ Dum nee, anndudo gollude golle lobbo, so gollaali ðum, luuttii.

* 4:6 Tinndi 3.34

5

Haala arsukunte'en bonbe golle

¹ Jooni nanee onon arsukunte'en, mboyee, ngadee woonda saabe torraaji kewtotoodi on. ² Jawle moodon mbonii, kad-dule moodon mooyii. ³ Kanje moodon e cardi moodon sugii. Ngol sugugol laatantoo on seedaaku boneeji mon, jaama tew mon no yiite nii. Aduna warii e timmude, faa hannde odon paggoo jawle. ⁴ Njooɗi gollooɓe hettuɓe gese moodon ndi cali-don yobude ndii wullata. Joomiraado Jom Semmbe oo nanii gullaali hettuɓe ɓee dii. ⁵ On njootaama, on mbeltike ley oo doo aduna, on paynii ko'e moodon saabe jaannde kirsete-don. ⁶ On carii pooccitiido mbar-don dum, tawi waawaa daranaade hoore mum.

No nafaa mujal mawniri

⁷ Haya, sakiraaɓe, mujee faa Joomiraado oo wara. Hono no demoowo doomirta faa leydi hokka dum kettal lob-bal, o mujan faa o heɓa yiiwoonde aranndeere e sakito-toonde, ⁸ onon duu mujee, tiinnitee, sabi gartol Joomiraado oo battiima. ⁹ Sakiraaɓe, pati jijnondiree yalla odon mbaasa sareede. Miccitee wakkati fuu Caroowo oo ana ɓadii sanne, omo darii damal! ¹⁰ Sakiraaɓe, miccotee annabaaɓe wowlunooɓe innde Joomiraado ɓee mujii torra. Onon duu mujiree no maɓɓe nii. ¹¹ Eden mbiya tiinnitiibe ɓee mbelii hoore. On nanii tiinnitaare Ayyuuba ana haalee, kasen on njii ko Joomiraado oo faandinoɗ hen, sabi Joomiraado yo keewɗo yurmeende sanne, jom hinnee.

¹² Kaa ko adii huunde fuu, sakiraaɓe am, pati kunee: wanaa hunoraade kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. So goonga, mbiyon goonga, so pene, mbiyon pene pati Laamɗo sara on.

Haala jaagoraade Laamɗo dow goondinal

¹³ Won torriido e moodon naa? Duwoo! Won ceyiido e moodon naa? Yettira Laamɗo jime. ¹⁴ Won pawɗo e moodon naa? Nodda mawɓe deental goondinɓe, ɓe ngu-jira dum nebam e innde Joomiraado, ɓe nduwanoo dum. ¹⁵ Duwaawu duworaado goondinal, kaɗum sellinan pawɗo oo, non Joomiraado imminan dum. So joomum luuttiino duu, yaafete. ¹⁶ Ndennoo, gooto fuu haalana godɗo lu-utti muudum, jaaganee banndiraaɓe moodon Laamɗo, yalla odon cellinee. Naagunde Laamɗo nde nedɗo pooccitiido jaagii ana jogii baawɗe wadude kulle mawɗe. ¹⁷ Annabi Iliyaasa yo nedɗo hono men. O ndaardi Laamɗo o duwii pati kammu toɓa. Duuɓi tati e lebbi jeegom, waadere tollaaki e leydi.

* 5:12 Hunoraade kammu woni hunoraade Laamɗo.

¹⁸ Caggal dum, o jaagii Laamdo kasen kammu oo toba. Nden Laamdo jippini tobo, leydi fudini ko hettetee.

¹⁹ Sakiraafe, so gooto e mon majjii laawol goonga, so goddo wartirii dum, ²⁰ anndee gartirto luuttudo iwde e laawol majjere hisinii yonki iwde e maayde, saabe dum, luutti keewdi ana njaafee.

Bataaki Piyeer arano

¹ Miin Piyeer nelaado Iisaa Almasiihu winndi oo doo bataaki faade e mon, onon 6e Laamdo subii, laatiibe ho66e e ley aduna oo, saakii6e e dee doo leyde: Ponta e Galaatiya e Kappadokiya e Asiya e Bitiniya. ² Laamdo Baabiraado men subike on hono no anndirnoo dum nii, non Ruuhu mum wadi on yim6e Laamdo, faa dwtano-don Iisaa Almasiihu, yalla yiyam mum dam ana la66ina on. Yo Laamdo beydan on moyyere e jam!

Haala jikke nguurndam nduumiidam

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde ndee o rimtorii en rimtegol dida6ol saabe immitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e faa ke6en jikke duumotoodo. ⁴ Non eden mbaawi fawde jikke men dow moyyereeji di Laamdo resani en dow kammu dii. Kanji, di mbonataa, di tuunnataa, di buytataako. ⁵ Laamdo reeniri on goondinal mon e ley baawde makko, faa hisina on. O lanndinike 6annginde dam kisindam e wakkati cakite aduna oo.

⁶ Odon nii ceyii hen seyo manngo, fay so jooni ana haani ley wakkatiiwel gootel torraaji di ngaldae sii itta koro mon.

⁷ Dii torraaji kollata cellal goondinal mon. Hono no kanje wadirtee e yiite faa yeewee yalla o dimo, onon duu hono non korirte-don. Goondinal mon duu ana 6uri kanje sabi kanje heddataako. Ndennoo on njettete, on ke6an darja e teddeengal kammari goondinal mon ngal jannde Iisaa Almasiihu 6anngii. ⁸ Iisaa, on njiyaali dum kaa odon njidi dum. On njiyataa mo jooni, kaa odon ngoondini mo. Dum hebbini on seyo, seyo manngo dadungo hakkille, ⁹ sabi odon ke6a tino goondinal mon, dum woni kisindam yonkiiji mon.

¹⁰ Annabaa6e sappiibe ko fa'i e moyyere nde podana-don ndee, yeewii kasen duu tewtii faamude dam kisindam.

¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo e ma66e oo anndinii 6e gila wakkati majjum waraali, torraaji kewtotoodi Iisaa Almasiihu e teddeengal jokkoowal hen. Annabaa6e 6ee tewtii faamude nde dum wadata e no dum wadirta. ¹² Kaa Ruuhu oo hollitiino 6e oon kabaaru wanaa ko'e ma66e 6e mbaajantoono, onon 6e mbaajantoo. Joonnoo, waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6ee njottinii on oon kabaaru dow baawde Ruuhu Ceniido iwdo dow kammu. Oon kabaaru, malaa'ika'en hoore ana njidi anndande dum faa sanne.

Haala nguurndam ceniidam

¹³ Dum nee, tawa odon lanndinii, odon kakkili, odon peerti gite mon! Pawon jikke moodon fuu dow moyyere nde Laamdo hokkoyta on nannde Iisaa Almasiihu banngoyii ndee. ¹⁴ Bikkoy dwtaniibe Laamdo, pati njokkee e gidaade yonki de ngonno-don e mum arannde dee. Nden, on anndaalino goonga. ¹⁵ Jooni, laatee seniibe e huunde fuu ko ngollaton, hono no Laamdo noddudo on oo seniorii nii. ¹⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Laatee seniibe, sabi miin mi ceniido.»*

¹⁷ Odon noddira Laamdo Baabiraado moodon, kanko woni cariroowo gooto fuu e golle mum, o burdintaa yimbe. Ndennoo ley ko ngollaton fuu, kulee mo faa do kodaaku moodon haadi e aduna. ¹⁸ Odon anndi on coottitaama yalla odon tonngitee iwde e tonngoode nguurndam mon meereejam dam tawru-don baabiraafe moodon. Ndi coottitaari wanaa huunde timmoore hono cardi naa kanje. ¹⁹ Iisaa Almasiihu soottitirii on yiyam mum teddudam, Almasiihu nanndudo e njawdiri ndi walaa ella ndi walaa tuundi. ²⁰ Laamdo subike Almasiihu gila aduna oo tagaaka, kaa e cakite jamaanu Laamdo bannginii mo saabe moodon. ²¹ On ngoondinirii Laamdo saabe Iisaa Almasiihu mo o immintini e maayde so o hokki dum teddungal, faa goondinal mon e jikke mon fuu fawoo e Laamdo.

²² Jooni, caggal on cennirii ko'e moodon dwtanaade goonga faa njidon goondinbe bee sakiraafe moodon, njidon be jilli di ngaldaa e naafigaaku. Ndennoo njidondiree jilli mawdi dow bernde laafunde. ²³ Laamdo wadi aawdi e berde mon so ndimta-don rimtegol didaol. Ndiin aawdi wanaa timmoori, ndiin woni konngol Laamdo guurngol duumiingol ngol. ²⁴ Sabi,

«Bii-aadama yo hudo,

dawla muudum yo piindi.

Hudo yooran, piindi solan,

²⁵ kaa konngol Joomiraado ngol

duumoto faa abada.»†

Ngol konngol woni Kabaaru Lobbo mo mbaaja-don oo.

2

¹ Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jamma e naafi-gaaku e haasidaaku e joore fuu. ² No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraafe mum'en nii, hono non onon duu muuyiron non konngol Laamdo laafungol ngol, yalla odon mawnira saabe maggol kison, ³ sabi Binndi dii mbii: «on meedii hinnee Joomiraado.»

Haala haayre wuurnde, kajum e yimbe seniibe

* 1:16 Lewinkoo6e 11.44-45; 19.2 † 1:25 Esaaya 40.6-8

⁴ Ngaree e Joomiraado, sabi kanko woni haayre wuurnde nde yimbe tippitii, kaa Laamdo subike nde, teddinii nde.

⁵ Onon duu odon mba'i hono no kaaye guurde mahirteede suudu duumiindu nii. On yottinoobe sadaka seniife, waddanoobe Laamdo sadakaaji ruuhunkooji di mo jaabortoo saabe Iisaa Almasiihu. ⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Mi fawan e Siyona haayre dooɓorde,

haayre suɓaande, horsunde,
kasen duu goondindo nde fuu

hersataa abada.»*

⁷ Onon goondinbe ɓee, nden haayre ana horsi e mon. Kaa ɓe ngoondinaali ɓee, Binndi dii mbiyanii ɓe:

«Haayre nde mahoobe ɓee tippitii ndee,

kaɗum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi
ndii,†

⁸ nden haayre yimbe pergitotoo,

so nde liɓa ɗum'en.»‡

Saliibe rewde konngol ngol ana pergitoo e mayre no ɓe podiranaa ɗum nii.

⁹ Kaa onon, on leɗol cuɓaangol, on yottinoobe sadaka gollanoobe Kaananke oo, on jaaleɗol ceniingol, on yimbe ɓe Laamdo suɓanii hoore mum, faa kaalon haala gollleeji makko lobbi, kanko woni noddudo on iwde e nimre faade e fooyre mum haayniinde! ¹⁰ Arannde on nganaano yimbe Laamdo, kaa jooni on yimbe makko. On keɓaalino yurmeende makko, kaa jooni on keɓii yurmeende makko.

Haala dɔwtanaade hooreebe ɓee

¹¹ Sakiraaɓe am horsuɓe, on nganaa so wanaa hoɓɓe e yimbe jananbe e aduna oo. Saabe majjum, mido yaggina on, ngoddito-don gidaade yonki, sabi wakkati fuu ede ndaarta halkude yonkiiji moodon. ¹² Maree needi hakkunde yimbe ɓe ngoondinaali ɓee, yalla fay so ɓe kappiri on bone, eɓe njiya golle moodon lobbo, ɓe teddina Laamdo jannde ɓanngani ɓe.

¹³ Njaɓanee kaanankooɓe ɓee fuu saabe Joomiraado, gila e kaananke ɓurɗo toowde, ¹⁴ faa e wakiilu mum nelaado faa jukka wadoobe ko boni, yetta wadoobe ko moyyi. ¹⁵ Sabi ko woni sago Laamdo dee, muɓɓiron kundude nuykaaɓe majjuɓe ɓee golle moodon lobbo. ¹⁶ Onon jey ko'e mon, kaa kaybee pati ɗum laatanoo on sabaabu faa ngollon golle bonɗo. Ngorrɗon no maraabe Laamdo nii. ¹⁷ Teddinee yimbe fuu, njidee sakiraaɓe goondinbe ɓee, kulee Laamdo, teddinee kaananke mawɗo oo.

Haala jukkude Iisaa Almasiihu

* 2:6 Esaaya 28.16 † 2:7 Jabuura 118.22 ‡ 2:8 Esaaya 8.14

¹⁸ Maccuḅe, dōwtanee halfaaḅe moodon teddinon dūm'en, wanaa halfaaḅe moyyuḅe newiiḅe ḅee tan, fay ooniiḅe ḅee duu dōwtanee dūm'en, ¹⁹ sabi nedḁo mo tooḁaali, so torraama muḁiri saabe Laamḁo, wadii ko moyyi. ²⁰ So tawii a tooḁudo a jukkaama batte majjum, fay so a muḁii, teddeengal hongal keḅataa? Kaa so on muḁii torraaji kewtiidi on ley golle mon lobbo oo, Laamḁo ana yidi dūm. ²¹ Dūm Laamḁo noddori on, sabi Almasiihu torriraama saabe mon. O hollii on laawol yalla oḁon njokka koyḁe makko. ²² Abada mo luuttaali, fay gooto nanaali fenaande e hunduko makko. ²³ Nde ḅe njennunoo mo ndee, o yennitaaki ḅe, nde ḅe kollunoo mo bone ndee, o giidaaki ḅe. O doomtirii ḅe Laamḁo cariroowo jaadiral oo. ²⁴ Iisaa Almasiihu e hoore mum roondike luutti meeden e caldi mum dow leggal bardugal, faa maayanen luutti, nguuranen fooccitaare. On cellinaama kammari bar-mande makko. ²⁵ Arannde, on baali majjudi, kaa jooni, on ngartiraama e duroowo kayboowo yonkiiji moodon.

3

Haala moyyondiral ḅamruḅe

¹ Hono non onon rewḅe duu, dōwtanee worḅe mon. Fay so worḅe mon nganaa jokkuḅe konngol Laamḁo, golle mon ana waawi waylitinde ḅe, tawee fay haala wadaali hen. ² Be njiyan no golleeji mon laaḅiri e no teddinir-don worḅe mon. ³ Pati pare moodon laatoo pare jaayirde: moorli, sodaade e ḅoornaade kaddule jaayirde. ⁴ Tiidee e codaari cuudiindi yalla ḅerde mon ana coḁoroo sawraare e deeyere, dūm woni codaari ndi timmataa. Kayri woni codaari teentiliindi ndi Laamḁo yidi. ⁵ Arannde, non rewḅe seniiḅe parortonoo, fawḅe jikke mum'en e Laamḁo ḅee. Been njaḅani worḅe mum'en, ⁶ hono no Saaratu dōwtanirii jom suudu mum Ibarahiima faa ana noddira dūm kalfaado nii. Onon duu, so on ngollii golle lobbo tawi kulol fuu imminaali hakkillaaji moodon, on ḅiḅḅe makko, kanko Saaratu.

⁷ Onon worḅe ḅee duu, tiidee e rewḅe mon e gondal mon ley suudu. Anndon debbo fotaa gorko doole. Teddinee ḅe sabi onon e maḅḅe fuu on reentuḅe e moyyere wootere, dūm woni nguurndam ngoongaraajam ḁam. Ngadiron non, pati fay huunde e duwaawuujii mon cagga e laawol.

Haala torrireede saabe laawol lobbol

⁸ Ko selli hen dee, on fuu laatee hakkille gooto, nawtond-iron, gooto gooto mon fuu yida godḁo oo jilli sakiraagu, kinnondiree, leyḁinkino-don. ⁹ Bone, pati njḅiree dūm bone, pati njennitee jennudo on. Ko kaan-don wadude dee,

nduwano-don joomum, sabi kammari dum Laamdo noddiri on, yalla odon ndokkee moyyere. ¹⁰ Sabi Binndi dii mbii:

«Muuydo dammitoraade nguurndam lobbam
e jalaade belde fuu,

yo nantu demngal mum e ko boni,
nannga hunduko mum e pene,

¹¹ duurtoo ko boni wada ko moyyi,
ndaarta jam tiida e muudum.

¹² Sabi Joomiraado ana yeewa fooccitiibe 6ee,
ana hettindoo duwaawuui mum'en,

kaa omo salanoo wadoobe ko boni 6ee.»*

¹³ Homo torrata on so on tiinnike e ko moyyi? ¹⁴ Kaa so tawii on torriraama saabe fooccitaare, on mbelii hoore. Pati kulee yimbe 6ee kasen duu pati hakkillaaji moodon njiibo!

¹⁵ Teddinee Iisaa Almasiihu e berde moodon: o ceniido, o Joomiraado men. Wakkati fuu, tawa odon lanndinii jaabaade neddo fuu lamndiido on daliili jikke mo ngon-don e mum oo. ¹⁶ Njaaboree 6e sawraare e needi, tawee walaa fuu ko hakkille mon jinata on. Nden, fay so won ko 6e jo'i on, naa 6e njenni on kammari odon njokki laawol Almasiihu lobbol ngol, yennoo6e on 6ee tan kersata dow majjum.

¹⁷ Torreede e ley golle lobbo, so tawii dum Laamdo muuyi, furi torreede e ley golle bondo. ¹⁸ Sabi Iisaa Almasiihu e hoore mum maayii cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuui dii fuu kammari luutti 6i66e aadama. Pooccitiido oo maayiri saabe 6e pooccitaaki 6ee, faa mo battina en Laamdo. O maayii ko yiyam makko yuppaa koo, kaa Ruuhu Ceniido immintini mo o guurdo. ¹⁹ E oo Ruuhu jaati Iisaa yaari gila ko 6ooyi waajoyii yonkiiyi uddaadi ley kasu. ²⁰ Kanji luutti Laamdo e jamaanu Nuuhu, Laamdo mujanii di ko 6ooyi, nde Nuuhu sehannoo laana mum mawka kaa ndee. Yimbe seeda naatunoo ley laana kaa so kisi e ndiyam dam, yimbe njetton tan. ²¹ Dum hollitinnoo lootogal batisima gila waraali. E ley maggal on kisii. Lootogal batisima ngal wanaa faa itta tuundi caldi dum wadira. Ko dum wadira dee, faa nootoro-don Laamdo e hakkille mo jinjaali on. E immitagol Iisaa Almasiihu Laamdo hisinirta on. ²² Mo njabboyii dow kammu, kanko jooni omo joodii jaamo Laamdo. Malaa'ika'en e kaanankoo6e e jogiibe baawde fuu tilsinaama e rewde konngol makko ngol.

4

Haala nguurndam kesam

* 3:12 Jabuura 34.13-17

¹ Nde Iisaa Almasiihu wonnoo ley aduna oo ndee, torraama. Onon duu 6amon anniya hono no makko nii, landinanee torra. Sabi torraado ley aduna seerii e luutti. ² Gila jooni faa do nguurndam mon haadi, njokkon muuyde Laamdo, celon e gidaade yonki. ³ Nguurndam mon 6ettiidam dam heyii on, on ngadiino ko heefer6e 6ee njidi fuu: nde nguurno-don njaahilaaku e gidaade yonki e sigiro e wangiyaare e yaraawo bonngo e dewal tooruui karmungal. ⁴ Ko noottu-don tawdeede e ma66e e oo njaahilaaku cattudo koo, haaynii 6e sanne, dum saabii so e6e no'a on. ⁵ Kaa 6e ndaroto yeeso Laamdo, lanndiniido sarde wuur6e e maay6e oo. ⁶ Dum wadi so yim6e 6e nguuraa jooni 6ee kaalanaa Kabaaru Lobbo oo, yalla fay so 6e cariraama no yim6e fuu carirtee nii e ley caldi ma66e, e6e mbaawa wurdude no Laamdo nii ley ruuhu.

⁷ Timmoode huunde fuu 6adike. Nantee, kakkilee ndennoo, yalla odon keddo e wadude duwaawu nannde fuu. ⁸ Ko ardii dum fuu, njidondiron no mbaawru-don fuu sabi kammari jilli luutti keewdi ana njaafee. ⁹ Nde on njahondirii, homo fuu teddina banndum, ko waldaa e njurjurtondirde.

¹⁰ Ko gooto e moodon fuu he6i dokke Laamdo koo, yo nafir de wo66e, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaado moyyere Laamdo heewnde sifa nii. ¹¹ Kaaloowo fuu, ana haani haaldude haala Laamdo. Golloowo fuu, ana haani gollirde semmbe mo Laamdo hokki dum oo. Dum yalla Laamdo ana teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Yo teddungal e baawde ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina!

Haala seyoraade torra

¹² Sakiraa6e am horsu6e, pati torra ittoowa koro mon naawnoowa hono no yiite nii haayno on, hono no huunde nde haanaa wardi e mon nii. ¹³ Mido haalana on ceyee sabi ko ndeentir-don e Iisaa Almasiihu torraaji jooni koo, yalla odon ceyoo sanne ley ilinaali nde teddeengal makko 6anngii.

¹⁴ So on koyniraama saabe innde Iisaa Almasiihu, on mbelii hoore. Sabi Ruuhu teddeengal, dum woni Ruuhu Laamdo, ana jippoo e moodon. ¹⁵ Pati fay gooto e moodon jukkiree war-hoore e nguyka e njangu naa naatude e ko walanaa dum. ¹⁶ Kaa so gooto mon torriraama saabe yo neddo Iisaa, pati yaagoroo dum, njettee Laamdo saabe nden innde.

¹⁷ Jooni wakkati oo yottike nde Laamdo fuddata sarde yim6e. To yim6e rewo6e mo 6ee o fuddirta. So sariya oo fuddirii en enen, hono timmirta e dow 6e njokkaali Kabaaru Laamdo Lobbo 6ee? ¹⁸ Binndi dii mbii:
«So hisinde foocciti6e tiidii,

kodum hewtotoo yeddu6e Laamdo e luuttoo6e?»*

¹⁹ Ndennoo so nii fii worri, neddo fuu torraado so tawii dum Laamdo muuyi, yo faw jikke mum e Tagudo koolniido oo, heddo e wadude golle lobbo.

5

Haala waaju faade e maw6e

¹ Mido waajoo maw6e wondube e moodon 6ee dum doo, sabi miin duu mi mawdo, mi seedinoke torraaji Iisaa Almasiihu ddi, mi tawdete e teddungal 6annginoyteengal ngal. ² Tiidee e sewre nde Laamdo halfini on ndee. Pati ndurdon nde tilserere, ndurdon nde 6ernde laa6unde no Laamdo yidiri nii. Pati ndurdon nde kammari kaalisi, ndurdon nde soobee. ³ Pati kayyinee sewre nde Laamdo halfini on ndee, kaa ngadanon sewre ndee misaalu nde njokka e mon. ⁴ Nden so Duroowo Mawdo oo 6anngoyii, on ke6an deesewal teddeengal ngal bontataa abada.

⁵ Hono non onon sukaa6e jokol6e, nja6ee yamiroore maw6e. On fuu, kollondiree leydinkinaare ley gollidal mon, sabi Binndi ddi mbii:

«Laamdo salanto mawninkinii6e,
hinnoto leydinkinii6e 6ee.»*

⁶ Ndennoo, leydinkinanee Laamdo Jom Semmbe oo, yalla omo toowna on so wakkati cubaado oo yottike. ⁷ Tippee sugullaaji moodon ddi fuu yeeso Laamdo, sabi omo wadani on hakkille.

⁸ Kakkilee, mbaalon e jeerngo! Sabi gano moodon Ibiliisa ana wada yaha-warta no laddeeru yolbundu nii, ana ndaara mo fadda faa jaama. ⁹ Kabito-don, tiidon e goondinal moodon, sabi odon anndi sakiraa6e moodon saaki6e e aduna oo 6ee, katum'en duu ana ngondi e diin torraaji.

¹⁰ Torraaji mon 6ooyan seeda. Kaa Laamdo cattudo hinnaade en oo noddii en faa naaten e teddeengal mum duumingal e Iisaa Almasiihu. Nden, Laamdo bilta on, jii6ina on, hokka on semmbe, darna koyde mon. ¹¹ Yo baawde ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynondiral

¹² Silas mo anndu-mi yo sakiraado koolniido wallii kam winndande on oo 6ataaki da66o, waajaade on e seedanaade on: kabaaru hinnee Laamdo goongaraajo oo, ana worri no mbinndir-mi nii. Keddodee hen!

¹³ Deental goondin6e gonngal Baabila, ngal Laamdo subii no suborii on nii, engal salmina on. Marka 6iyam oo duu ana salmina on. ¹⁴ Calmondiree salminaango wondungo e jilli.

* 4:18 Tinndi 11.31 * 5:5 Tinndi 3.34

On fuu yo on ke6u jam onon yim6e Iisaa Almasiihu 6ee!

Bataaki Piyeer dīḏaḑo

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Simon Piyeer. Mi maccudo Iisaa Almasiihu mi nelaado mum. Mi jowtii on, onon hebuḑe goondinal hono ngal amen ngal saabe fooccitaare Iisaa Almasiihu, Laamdo meeden kisinoowo en oo. ² Yo Laamdo hebbinir on moyyere e jam e ley ko anndu-don mo koo, e ko anndu-don Joomiraado meeden Iisaa koo.

No goondinbe kaaniri wuurdude e kulol Laamdo

³ E ley baawde Laamdo dee Iisaa hokkii en huunde fuu ko kaaja-den faa nguurden e kulol Laamdo. Iisaa wallii en anndude Laamdo, noddirdo en darja mum e moyyuki mum oo.

⁴ E ley darja makko e moyyuki makko o fodanii en moyyereeji korsudi, mawdi sanne. O fodii di faa ndaḑon sarri bonannda mo gidaade yonki ndimi gondo e aduna oo, yalla oḑon ndeenta e Laamdo tagu. ⁵ Saabe dum, coobee, beydon e dow goondinal moodon ngal moyyuki, e dow moyyuki kii anndal, ⁶ e dow anndal ngal nantaare, e dow nantaare ndee mujal, e dow mujal ngal kulol Laamdo, ⁷ e dow kulol Laamdo ngol yidugol sakiraaḑe, e dow yidugol sakiraaḑe ngol jilli goongaraaji. ⁸ So dii sifaaji lobbi ana ngoodi e mon, tawee duu edi beydoo, di ngadan on beydotooḑe yaade yeeso nafaooḑe e ley anndugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Sabi neddo fuu mo diin sifaaji ngalaa e mum yo bumdo naa pamḑudo jiile, sabi yeggitii Laamdo laḑḑini dum e luutti mum yaḑḑiidi dii.

¹⁰ Kaa onon sakiraaḑe, cooboree no mbaawru-don fuu e tabintinde noddaango ngo Laamdo noddi on faade e mum ngoo e ko o subii on koo. Sabi so on ngadii dum on pergitataako abada! ¹¹ Hono nii Laamdo yaajiniranta on damal naarrugal e laamu duumiido oo, laamu Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo.

¹² Ndennoo, fay so tawii oḑon anndi deen kulle oḑon jiiḑi e goonga mo keḑu-don oo, mi miccintinan on de wakkati fuu.

¹³ Mi yii ana tilsi mi finndina hakkillaaji mon faa miccito-don dum so mido heddi foofude. ¹⁴ Sabi mido anndi mi ḑooyataa e aduna hankasen, dow no Joomiraado men Iisaa Almasiihu holliri kam nii. ¹⁵ Kaa mi wadan ko mbaaw-mi fuu, yalla so mi iwii doo, oḑon mbaawa miccitaade kulle dee wakkati fuu.

No haala annabaaḑe tabitiri e Almasiihu

¹⁶ Nde min anndini on garol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e baawde mum ndee, min njokkaali fillaaji neepudi iwdi e yimḑe. Gite amen jaati min njiiri manngu makko! ¹⁷ O hokkaama teddeengal e darja iwde e Laamdo Baabiraado oo

wakkati nde daande Laamdo jom darja mawdo oo wii: «Oo doo yo Biyam korsudo mo ceyortoo-mi.» ¹⁸ Nden daande woni nde min nani iwnde dow kammu, minen e ko'e amen, sabi miden ngondunoo e makko to dow haayre seniinde too.

¹⁹ Dum fuu beydani min kasen tayorde ko annabaa6e 6ee kaalnoo koo. Odon nii ngada ko moyyi e wattude hen hakkillaaji moodon, sabi konngi ma66e ana wa'i no lampa pooynoowa ley nimre, faa nde fajiri fooyната, hoodere fajiri jalban ley 6erde moodon.* ²⁰ Kaa aranel hen fuu, anndee ko winndaa ley dewte annabaaku koo annabaajo oo loowaali dum hoore mum. ²¹ Fay nde wootere Laamdo loowaali konngol mum e 6ii-aadama dow sago 6ii-aadama, kaa Ruuhu Ceniido wadi so annabaa6e 6ee kaalti konngol iwrungol to Laamdo ngol.

2

Haala annabaa6e penee6e e halkaare mum'en

¹ No annabaa6e penee6e ngorrundoo e ley lepol Israa'iila ngol nii, hono non waajotoo6e fenoo6e ngorroyta e ley moodon. Be cooran e ley moodon jannde penee6e halkoore. Be njeddan fay Kalfaado ma66e coottitinoodo 6e oo. Hono non 6e poodiranta ko'e ma66e halkaare yaawnde. ² Heew6e njokkan e njaahilaaku ma66e oo, 6aman faa laawol goonga ngol bonkee kammari 6een waajotoo6e. ³ Joote ma66e wad-danan 6e haalde pene faa 6e jaagoroo on, kaa jukkungo ma66e saraama 6ooyii, halkere ma66e ana doomi 6e.

⁴ Miccitoro-don no Laamdo sobbintinaali malaa'ika'en luut-tunoo6e 6ee nii. Ko o wadi dee, o geyyori 6e calali o wedii 6e ley nimre jahannama faa jannde darngal. ⁵ Miccitoro-don duu no o sobbintiniraali aduna arano oo nii, ko o wadi dee, o reeni Nuuhu baajotoodo fooccitaare oo e njeddon wob6e, o wayli e dow yeddoo6e Laamdo 6ee ilam tuufaanu. ⁶ Laamdo sarii geelle didi Sodooma e Gomoora, o halkirii dum'en yiite faa laatii ndoondi, yalla ede laatanoo yeddoo6e Laamdo waroo6e 6ee misaalu. ⁷ E ley hen, o danndii Luudu pooccitiido cunludo sanne saabe njaahilaaku bon6e 6ee. ⁸ Oon pooccitiido koddunoodo e ma66e, 6ernde mum moyyunde ndee ana met-tannoo jalooma beetudo fuu saabe golleeji ma66e bondi di mo yiyata e di mo nanata.

⁹ Dum fuu ana holla, Joomiraado ana waawi reenude dowlaniibe dum 6ee iwde e torraaji ittooji koro ma66e, ana

* **1:19** Hoodere fajiri ndee woni Almasiihu, jaaynoowo ley 6erde goondin6e dum. Yeew Banngingol Yuhanna 22.16

waawi kasen resande oonii6e 6ee jukkungo faa jannnde darn-gal, ¹⁰ wanaa haala dogoo6e caggal gidaade yonki cobude, hoynu6e hooreyaaku Joomiraado 6ee.

Been waajotoo6e fenoo6e kulataa gacce, ana kaawtii, ana mbonkoo teddu6e won6e dow kammu 6ee. ¹¹ Kaa malaa'ika'en 6ee e 6urde 6e semmbe e baawde fuu mbonkataako 6e faa kiitoo 6e yeeso Joomiraado. ¹² Kaa 6een yim6e, 6e ngalaa hakkille no daabaaji ladde njogoraaki hakkille nii, dimiraadi faa loohee mbaree. E6e mbonkoo ko 6e anndaa, dum wadi so 6e kalkirte no daabaaji mbardetee nii. ¹³ Hono non 6e kebirta njo6di oopaare ma66e. Be gacce moodon, 6e ella moodon, sabi fay fijirde bonnde jalooma ana wela 6e. So 6e njooddike e moodon e ley kawrital jaamdu, e6e mbelee e jamma ma66e. ¹⁴ Be kaa6ataa yeewde rew6e janan6e, 6e noottataa wadude junuubu, koydo yonki fuu 6e koomtan dum. Berde ma66e yo mboownaade e joote, 6e hudaabe Laamdo. ¹⁵ Be celii laawol pooccingol ngol, 6e majjii saabe ko 6e njokki laawol Balaama* 6ii Bosora koo, jabudo oopaade saabe joote jawdi. ¹⁶ Oon annabaajo felaama dow luuttal mum wakkati nde ndakiiwa mum haaldiri e mum daande neddo, haadi dum wadude ko nuykaado wadata.

¹⁷ Waajotoo6e fenoo6e 6ee yo 6ulli di ngalaa ndiyam, 6e duule de henndu soggata, nimre 6urnde fuu ni66ude 6e nde-sanaa. ¹⁸ Be ndaarii seytoraade yim6e e dow konngi mawdi 6oli. Be mbirfintinii yaltu6e ko 6ooyaali hakkunde majju6e 6ee faa 6e njokkintina dum'en gidaade njaahilaaku gonde e yonki. ¹⁹ E6e podana 6een ndimaaku tawee kam6e e ko'e ma66e 6e maccu6e bonannda, sabi gooto fuu yo maccudo ko jaalii dum. ²⁰ So tawii e anndal Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo 6e ndadiri e tuundi aduna, so 6e mbirfitiima e mayri kasen faa ndi jaalike 6e, no 6e mbattinirta nii ana 6uri no arannde nii bonde. ²¹ Tawee 6e anndaalino laawol fooccitaare ngol fey 6uri annude ngol faa gasa so duurtoo yamiroore seniinde nde 6e ndokkanoo ndee. ²² Ko hewtii 6e koo sellinii dii tinndi: «Rawaandu jaamtan tuurre mum.» Wiyaama kasen: «Ngiroowu lootaado talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, oo woni bataaki dida6o mo mbinndan-mi on. E ley didi dii fuu, mido yidi heydintinde e hakkillaaji mon anniyaaji lobbi faa miccito-don, ² haalaaji di annabaa6e senii6e kaalnoo gila ko 6ooyi, kaɗum e ko

* **2:15** Balaama janngini kaananke ngeenndi mbiyeteendi Mo'ab oo seytaade Israa'iilankoo6e faa 6e naata e jeenu kaɗum e dewal tooruuji.

Joomiraado men kisinoowo oo yamiri, ko nelaar e mon anndini on koo. ³ Adee anndude dum doo: e jalaade cakitotoode dee, jaayroobe yimbe jokkuu gidaade yonki mum'en bee ngaroyan. Be njaayran on, ⁴ be mbiya: «Hono fodoore gartol makko ndee laatii? Sabi gila e njaatiraa be faa jooni, huunde fuu ana worri e alhaali mum hono no worrunoo gila e fudfoode aduna nii.» ⁵ E be ndaara yeggitidde Laamdo tagiri kammu e leydi fuu konngol muudum. O tagiri leydi ndii ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam, ⁶ e majjam kasen, aduna oo halkorii ilam tuufaanu. ⁷ E konngol makko ngol kasen, kammu e leydi jamaanu kawru-den oo ndesanaama yiite faa jannde darngal, nde yedduu be Laamdo bee kalketee ndee.

⁸ Sakiraa be am horsu be, pati njeggiton oo goonga: to Joomiraado, jalooma gooto ana wa'i hono no duubi ujunere nii, kaa duu duubi ujunere ana mba'ani mo hono no jalooma gooto nii. ⁹ Joomiraado taadintaa tabintinde fodoore mum no yoga yimbe paamirta taadugol nii, o mupando on tan sabi o yidaa fay gooto halkoo. Ko o yidi dee, yimbe fuu ngarta e makko, tuuba. ¹⁰ Kaa jannde gartol Joomiraado ndee juhiraan en no gujjo juhira nii. Oon wakkati, dillere mawnde wadan, kammu oo timman. Kudde kammunkooje fuu kalkoto ley yiite. Leydi ndii e golleeji gondi e mum fuu bannginte sarete.

¹¹ Haya so tawii dum fuu hono non dum halkortoo, odon kaani jukkude laawol ceniingol! Odon kaani wuurdude kulol Laamdo ¹² so tawee odon ndooma odon ngolla faa jalaande Laamdo ndee warda no yaawiri nii! Oon wakkati, kammu huuban halkoo, kudde kammunkooje fuu taayan ley yiite. ¹³ Kaa eden ndoomiri no Laamdo fodiri nii: kammu keso e leydi keyri do fooccitaare tawetee.

¹⁴ Tawee deen kulle ndoomaten, sakiraa be am horsu be, coobe yalla Joomiraado ana tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi on ngalaa ella. ¹⁵ Paamon mupal Joomiraado meeden ngal ana newnana on kisindam. Non sakiike men Pool korsudo oo winndirani on, no Laamdo hokkiri mo hakkilantaaku nii. ¹⁶ Non o winndiri dum e bataakiiji makko dii fuu. Bataakiiji makko dii ana njogii konngi di maanaa mum tiidi faamude, di yimbe famar be jannde e hoy be yonki ley goondinal mbaylitata koro mum, hono no be ngadirta e nokkuuje godde ley Binndi dii duu nii. Kam be ngaddanta ko'e ma be halkaare. ¹⁷ Kaa onon sakiraa be am horsu be, nde wonnoo on kumpitaama dum gila jooni, ndeentee pati bon be bee nabora on e majjere mum'en so njoppon do tabitinno-don doo. ¹⁸ Mawniron e ko anndu-den Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo koo e ko kebu-den moyyere mum koo! Yo teddeengal woodan mo gila jooni faa abada! Aamiina!

Bataaki Yuhanna arano

Haala Konngol dokkoowol yimbe nguurndam

¹ Miden mbinndana on haala neddo goodudo gila puddoode.* Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amen, min taykike mo, min memirii mo juude amen. Kanko woni Konngol dokkoowol yimbe nguurndam. ² Nguurndam dam 6annginaama min njii dam, dum saabii so miden kaalana on haala majjam. Dam nguurndam nduumiidam ngondam do Baabiraado dam min 6annginanaa, dam min kaalanta on haala mum jooni. ³ Ndennoo, ko min njii e ko min nani min kaalanta on onon duu, yalla odon ndeentira e amen hono no min ndeentiri e Baabiraado e Biyum Iisaa Almasiihu nii. ⁴ Dum min mbinndanta on, yalla seyo men ana hi66a.

No Laamdo holliri yo fooyre

⁵ Kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala mum oo, annii: Laamdo yo fooyre, nimre fuu walaa e mum. ⁶ So en mbii eden ndeentii e makko, kaa tawee e nimre ngon-den, en penii, goonga walaa e golle men. ⁷ Kaa so e fooyre nguur-den no o worri e fooyre kanko e hoore makko nii, nden en ndeentii enen e ko'e men, kasen duu yiiyam Biyiiko Iisaa la66inan en e tuundi fuu.

⁸ So en mbii en luuttaali, en njaayrii ko'e men, en ngalaa e goonga. ⁹ Kaa so en njaadiranii Laamdo luutti men, o yaafoto en, o la66ina en e tuundi fuu. Sabi kanko, o koolniido, o pooccitiido. ¹⁰ So en mbii en luuttaali, en njogorike Laamdo yo penoowo, konngol makko naataali e men.

2

No Almasiihu laatorii ballo men

¹ Sukaa6e am, mi winndanii on dum, pati on luuttu. Kaa so won luuttudo, eden njogii balloowo do Baabiraado, oo woni Iisaa Almasiihu pooccitiido oo. ² Kanko hokkitiri yonki makko yalla luutti men ana njaafee, wanaa luutti men enen tan, luutti aduna oo fuu.

Haala yidondirde

³ Ko anndinta en eden anndi Laamdo dee, haybude jamirooje mum. ⁴ Biido «mido anndi mo», tawa haybataa jamirooje makko, joomum yo penoowo, walaa e goonga. ⁵ Kaa kaybudo konngol Laamdo ngol, jilli Laamdo ana ki66i e

* 1:1 Goodudo gila puddoode oo yo Iisaa. (Yeew Linjiila ngedu Yuhanna 1.1-18 duu.)

mum jaati. Nii anndirten eden jii6i e makko. ⁶ Biido ana jii6i e makko, ana haani wuurda no Almasiihu wuurdunoo nii.

⁷ Sakiraa6e am horsu6e, ko mbinndan-mi on koo wanaa yamiroore heyre, yo yamiroore 6ooynde nde ke6-don gila arande. Nden yamiroore 6ooynde woni konngol ngol nan-don ngol.* ⁸ Dum e taweede, yamiroore 6ooynde nde mbinndan-mi on ndee, nde heyre duu, goonga mayre ana 6annga e Almasiihu, ana 6annga e mon, onon duu. Sabi nimre ana timma, fooyre jaati ndee tawi fuddii yaaynude. ⁹ Biido e fooyre woni, tawi ana waji sakiike mum, oo kaa e nimre woni faa hannde. ¹⁰ Jiddo sakiike mum e fooyre woni, walaa ko fergitata dum. ¹¹ Bapudo sakiike mum e nimre woni ana wummbiloo, anndaa to yahata sabi nimre wumnii dum.

Haala waasude yidude aduna

¹² Sukaa6e, mido winndana on
sabi luutti mon njaaforaama saabe Almasiihu.

¹³ Baabiraa6e, mido winndana on
sabi odon anndi goodudo gila e pudfoode oo.

Jokol6e, mido winndana on
sabi on njaalike Ibiliisa Bondo oo.

¹⁴ Sukaa6e, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe odon anndi Baabiraado.
Baabiraa6e, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe odon anndi goodudo gila e pudfoode oo.

Jokol6e, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe odon njogii semmbe,
konngol Laamdo ngol jii6ii e mon,
kasen duu on njaalike Bondo oo.

¹⁵ Pati njidee aduna, kaɲum e ko woni e mum fuu. Sabi jiddo aduna waawaa yidude Baabiraado. ¹⁶ Sabi huunde fuu ko woni e aduna banngal gidaade yonki e ko darii e yitere e haawtaade banngal jawdi, jeyaaka e Baabiraado, dum fuu e aduna jeyaa. ¹⁷ Aduna e muuyooji mum fuu timman, kaa gadoowo sago Laamdo duumoto faa abada.

Jeertaango dow konnee'en Almasiihu

¹⁸ Sukaa6e am, timmoode aduna oo 6adike. On nanii konnee-Almasiihu waran. Haya, jooni konnee'en-Almasiihu heewe anni. Dum anndir-den timmoode dee. ¹⁹ E men jaati 6e iwata, kaa 6e njeyanooka e men. Sabi kam6e, sinndo e men 6e njeyanoo, 6e keddodotono e men. Kaa dum hollata kam6e 6e fuu 6e njeyanooka e men. ²⁰ Kaa onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fuu odon anndi goonga. ²¹ Mi winndiranaali on saabe on anndaa goonga. Ko mbinndiran-mi on dee, saabe odon anndi goonga. Kasen duu odon

* **2:7** Yamiroore ndee yo yidondirde.

anndi fenaande fuu walaa e goonga. ²² Ndennoo, homo woni penoowo? Jeddudo Iisaa yo Almasiihu, kapum woni penoowo.[†] Jeddudo Baabiraado e Bajjo oo fuu yo konnee-Almasiihu. ²³ Sabi jeddudo Bajjo oo walanaa Baabiraado oo, ceedaniido Bajjo oo fuu ana woodani Baabiraado oo duu. ²⁴ Onon, tiidee e ko nan-don gila arannde koo. Haala ka nan-don gila arannde kaa, so jii6ii e mon, onon duu on jii6an e Bajjo oo, on jii6an e Baabiraado oo. ²⁵ Kasen duu, ko Almasiihu fodani en dee, nguurndam nduumiidam.

²⁶ Mi winndanii on dum banngal yim6e majjinoobe on. ²⁷ Kaa onon, Ruuhu Ceniido mo o hokki on oo, ana jii6i e mon, fotaa ko njanngine-don. Sabi Ruuhu makko oo jannginta on huunde fuu, kanko Ruuhu oo goonga o jannginta on, wanaa fenaande. Ndennoo, jii6ee e Almasiihu no Ruuhu mum oo jannginiri on nii.

No laatori-den 6i66e Laamdo

²⁸ Jooni sukaa6e am, jii6ee e Almasiihu, yalla eden ndardoo yeeso makko rafi kulol, pati kersen jannde gartol makko. ²⁹ So on anndii Laamdo yo pooccitiido, tayoree mo golleeji mum pooccitii fuu yo 6iyyiiko.

3

¹ Yeewee no Baabiraado foti yidirde en, faa noddire-den 6i66e Laamdo. En 6i66e mum jaati. Ko hadi aduna oo anndude en dee, o anndaa Baabiraado. ² Sakiraa6e am horsu6e, jooni en 6i66e Laamdo. Ko laatoto-den koo, 6annginaaka tafon. Kaa eden anndi nde Almasiihu 6anngii, en nanndan e mum, sabi en njiyan mo kanko e hoore makko no o worri nii jaati. ³ Joonndoriido dum e makko fuu, la66iniran hoore mum no Almasiihu laa6iri nii.

⁴ Golludo ko boni fuu, luuttii Sariya Laamdo. Sabi gollude ko boni yo luuttude Sariya. ⁵ Odon anndi Almasiihu 6anngirii faa roondanoo en luutti men. Kapum, luutti ngalaa e mum. ⁶ Nii6udo e makko fuu, heddataako e luutti. Luuttoowo fuu, yiyaali mo, anndaa mo.

⁷ Sukaabe am, pati fay gooto majjina on! Golloowo ko fooccitii yo pooccitiido, hono no Almasiihu worri yo pooccitiido nii. ⁸ Kaa luuttoowo yo neddo Ibiliisa, sabi Ibiliisa ana luutta gila e puddoode. Saabe majjum Bii Laamdo oo wardi faa halka golleeji Ibiliisa. ⁹ Laatiido 6ii Laamdo fuu heddataako luuttude, sabi Ruuhu Laamdo ana jii6i e mum. Joomum waawaa heddaade luuttude, sabi yo 6ii Laamdo. ¹⁰ Ko seenndata 6i66e Laamdo e 6i66e Ibiliisa dee, mo gollataa

[†] 2:22 So neddo yeddii Iisaa yo Almasiihu, yeddii o kaananke, yeddii o kisinoowo duu.

ko fooccitii fuu, wanaa neddo Laamdo. Mo yidaa sakiraaፎe mum duu, hono non worri.

Haala jilli

¹¹ Oo woni kabaaru mo nan-don gila arannde oo: njidondiren. ¹² En kaanaa wa'ude no Kaabiila jokkudo Ibiliisa Bondo oo so wari mijum nii. Kodum wadi so o wari dum? O wardii dum kammari golle makko yo bondo, mo mijiiko oo kaa yo lobbo. ¹³ Ndennoo sakiraaፎe, pati kaayne-don so aduna oo wajii on. ¹⁴ Ko njid-den sakiraaፎe men koo, bannginani en en njaalike maayde, en naatii e nguurndam. Mo yidaa sakiike mum fuu, heddike yo maaydo. ¹⁵ Neddo fuu bafudo sakiike mum, jaadii hoore. Odon anndi jaafudo hoore, nguurndam nduumiidam walanaa dum.

¹⁶ No anndirten ko woni jilli dee, Almasiihu hokkitirii yonki mum kammari men. Ndennoo enen duu, eden kaani hokkitirde yonkii men kammari sakiraaፎe men. ¹⁷ So jogiido nguure hitaande yii sakiike mum yo kasindindo, yurmaaki dum, hono jilli Laamdo mbaawirii iirde e mum? ¹⁸ Sukaaፎe am, pati jilli men laato haala bola tan, njidiren golle e goonga. ¹⁹⁻²⁰ Nii anndirten e goonga ngon-den. Kasen duu so berde men pelii en, en mbaaltinan de yeeso Laamdo, sabi Laamdo buri de manngu, kanko woni anndudo huunde fuu.

²¹ Ndennoo sakiraaፎe am horsuፎe, so nii berde men pelaali en, en tawdataake e kulol yeeso Laamdo, ²² o hokkan en ko jaagi-den mo fuu, sabi en kaybii jamirooje makko, eden ngada ko weli mo. ²³ Yamiroore makko yo goondinde Iisaa Almasiihu Biyiiko oo, katum e yidondirde hono no o yamiri en nii. ²⁴ Kayboowo jamirooje Laamdo fuu, ana jiiፋi e Laamdo, Laamdo duu ana jiiፋi e mum. Ruuhu mo o hokki en oo, katum anndinta en omo jiiፋi e men.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

¹ Sakiraaፎe am horsuፎe, baajotoodo fuu biido Ruuhu Laamdo ana e mum, pati ngoondinee dum faa koron yalla Ruuhu Laamdo jaati woni e mum naa wanaa. Sabi annabaaፎe peneeፎe heewፎe caakike e aduna oo. ² Annii no anndirton Ruuhu Laamdo ana e neddo: jafudo Iisaa Almasiihu warrii laatike neddo fuu, oon, Ruuhu Laamdo ana e mum. ³ Kaa mo jafanaali Iisaa fuu, Ruuhu Laamdo walaa e mum. E konnee-Almasiihu iwi. On nanii haala garol konnee-Almasiihu oo. Oon, ana ley aduna oo gila jooni. ⁴ Sukaaፎe am, onon, on yimፎe Laamdo, on njaalike annabaaፎe peneeፎe ፋee. Sabi Ruuhu gondo e mon oo buri semmbe diina gondo e aduna oo. ⁵ Been annabaaፎe peneeፎe, ፋe adunankooፎe. Saabe

majjum, haala mbonka 6e kaalata, aduna oo ana hettinanoo 6e. ⁶ Enen, en yimbe Laamdo, anndudo Laamdo fuu hettinanto en. Mo wanaa neddo Laamdo hettinantaako en. Nii ceenndirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala jilli Laamdo

⁷ Sakiraa6e am horsu6e, njidondiren, sabi jilli e Laamdo iwi. Mo jilli ngoni e mum fuu yo 6ii Laamdo, ana anndi Laamdo.

⁸ Mo jilli ngalaa e mum oo anndaa Laamdo, sabi Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. ⁹ Ko Laamdo 6annginirani en jilli mum dee, ko o neli Biyiiko Bajjo ley aduna oo koo, yalla eden ke6ira nguurndam saabe mum.

¹⁰ Ko njidu-den Laamdo koo anndintaa en jilli. Ko anndinta en jilli dee, Laamdo yidi en. E ley jilli makko dii o nelii Biyiiko faa hokitira yonki mum yalla luutti men ana njaafee.

¹¹ Sakiraa6e am horsu6e, ko Laamdo yidiri en nii koo, enen duu, eden kaani yidondirde. ¹² Fay gooto yiyaali Laamdo abada. So en njidondirii, Laamdo jii6an e men, kasen duu jilli mum ki66ii e men.

¹³ Hono anndirten eden jii6i e makko, kanko duu omo jii6i e men? Ko o hokki en Ruuhu makko oo koo. ¹⁴ Minen e ko'e amen, min njii Bajjo oo, miden kaalana on Baabiraado oo neli mo faa o hisina aduna oo. ¹⁵ Ja6udo Iisaa yo Bii Laamdo fuu, Laamdo jii6an e mum, ka6um duu jii6an e Laamdo.

¹⁶ Enen, en anndii jilli di Laamdo yidi en dii, en koolike di. Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. Jii6udo e jilli fuu, e Laamdo jii6i. Laamdo duu jii6an e mum. ¹⁷ No Almasiihu wa'i nii, hono non enen duu kaan-den wa'ude e oo doo aduna. Nii woni no jilli dii ki66iri e men, pati kulen

pannde darngal. ¹⁸ Kulol walaa ley jilli, jilli ki66udi ittan kulol. Sabi kulol yo jukkungo doomi, kasen duu gondudo e kulol fuu, jilli Laamdo ki66aali e mum. ¹⁹ Enen, ko o adii yidude en koo, wadi so njidondir-den. ²⁰ Biido «mido yidi Laamdo», so tawi ana waji sakiike mum, yo penoowo. Sabi mo yidaali sakiike mum mo yiyata, waawaa yidude Laamdo mo yiyaali.

²¹ Jiddo Laamdo fuu, yo yidu sakiike mum duu. Ndee doo yamiroore, Almasiihu waddani en dum.

5

Haala goondinde Bii Laamdo

¹ Goondindo Iisaa woni Almasiihu fuu laatike 6ii Laamdo. Jiddo saaraa fuu, yidan 6iyiiko duu. ² No anndirten eden njidi 6i66e Laamdo dee, ko njid-den Laamdo so njokku-den

jamirooje mum koo. ³ Sabi haybude jamirooje makko woni yidude mo. Jamirooje makko nganaa donngal, ⁴ sabi ko iwi e

Laamdo fuu, jaaloto gidaade yonki. Goondinal men njaalortoden de.

⁵ Homo jaalotoo gidaade yonki? Walaa fuu jaalotoodo gidaade yonki so wanaa goondindo Iisaa woni Bii Laamdo.

⁶ Oon woni Iisaa Almasiihu gardudo e ndiyam e yiiyam.*

Wanaa e ndiyam tan o wardi, o wardii e ndiyam e yiiyam fuu. Ruuhu oo duu hollata dum, sabi Ruuhu oo woni goonga.

⁷ Sabi kulle tati ana kolla Iisaa woni Almasiihu, ⁸ dum woni Ruuhu e ndiyam e yiiyam, seedaaku majje oo duu yo gooto.

⁹ Eden njaaba seedaaku yimbe, kaa seedaaku Laamdo oo buri semmbe. Sabi kanko woni mo Laamdo haali haala Biyum.

¹⁰ Goondindo Bii Laamdo, hebii oon seedaaku e ley bernde mum. Mo goondinaali Laamdo, kapum jogorike Laamdo yo penoowo, sabi jabaali seedaaku mo Laamdo haali haala Biyum oo.

¹¹ Dum woni seedaaku oo: Laamdo hokkii en nguurndam nduumiidam, dam nguurndam ana e Biyiiko oo.

¹² Goodando Bii Laamdo oo fuu, hebii nguurndam dam. Mo walanaa dum, hebaali dam.

Baynondiral

¹³ Onon goondinbe Bii Laamdo oo bee, mi winndanii on dum, yalla odon tayora on kebii nguurndam nduumiidam.

¹⁴ Eden njogii ndee hoolaare do makko: so en nduworike huunde hakke muuyde makko, o jaabanto en. ¹⁵ Eden anndi en kebii ko nduwi-den koo, nde wonnoo eden anndi omo jaabanoo en duwaawu men.

¹⁶ Ndennoo, so won jiido sakiike mum ana luutta luuttal ngal waddantaa neddo maayde, o jaaganoo dum Laamdo, Laamdo duu hokkan dum nguurndam. Kaa won luuttal gad-doowal maayde. Mi wiyaali jaagoro-don saabe ngal luuttal.

¹⁷ Oojaare fuu yo luuttal, kaa wanaa luuttal fuu waddata maayde.

¹⁸ Eden anndi bii Laamdo fuu heddataako e luutti, sabi Bii Laamdo oo ana hayba neddo oo, Ibiliisa Bondo oo memataa mo.

¹⁹ Eden anndi en yimbe Laamdo, aduna oo fuu annii e maral Bondo oo.

²⁰ Eden anndi Bii Laamdo warii, hokkii en hakkille mo anndiren deweteedo goongaraajo oo. Jooni eden njeyaa e goongaraajo oo, sabi eden jiiibi e Biyiiko Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamdo goongaraajo oo, kanko woni nguurndam nduumiidam. ²¹ Sukaabe am, ndeenee ko'e mon e deweteedo goddo.

* **5:6** Ndiyam dam woni ndiyam lootogal batisima. Yiiyam dam ana hollita maayde Iisaa.

Bataaki Yuhanna dɪɔaɔ

¹ Miin mawɔo deental goondinɔe winndi oo bataaki faade e debbo teddudo* mo Laamɔo suɔii. Mido jowte, aan e ɔiɔɔe maa fuu, onon ɔe njidir-mi goonga. Wanaa miin tan yidi on, annduɔe goonga oo ɔee fuu ana njidiri on ² saabe goonga gondo e men, duumotoodo e men faa abada oo. ³ Laamɔo Baabiraado men e Biyum Iisaa Almasiihu yurmoto en, hokkan en moyyere e jam kammari goonga e jilli.

Haala goonga e jilli

⁴ Mi seyike sanne ko kumpitii-mi won ɔiɔɔe maa jokkirɔe goonga oo no Baabiraado yamiri en nii. ⁵ Jooni, debbo teddudo, mido ndaarde, njidondiren. Ko mbinndanan-maami koo wanaa yamiroore heyre, dum yamiroore nde keɔuden gila arannde. ⁶ Ko woni jilli dee, haybude jamirooje Laamɔo. Nden yamiroore woni nde kaan-don haybirde no nanir-don dum gila arannde nii. ⁷ Sabi majjinoobe heewɔe caakike e aduna oo. Be njaɔaali Iisaa Almasiihu warii laatike neddo. Baado no maɔɔe nii fuu yo majjinoowo yo konnee-Almasiihu. ⁸ Kaybee ko'e mon, pati golle mo ngollu-don oo mursee, keɔon mbarjaari kiɔɔundi. ⁹ Sabi mo njiɔaali e laawol Almasiihu ngol, walanaa Laamɔo. Niiɔudo e maggol ana woodani Baabiraado e Bajjo oo fuu. ¹⁰ So won gardo e mon ana waajoo ko waldaa e laawol ngol, pati njaɔɔee dum e ley galleeji mon, pati fay njowtee dum. ¹¹ Sabi jowtudo mo fuu, kaɔum e makko laatike gootum.

Baynondiral

¹² Ko kaan-mi haalande on koo ana heewi, mi yidaa winndande on dum fuu e derewol. Kaa mido yeloo warde to mon, kaalden hunduko e hunduko, yalla seyo men ana hiɔɔa.

¹³ Haya, ɔiɔɔe sakiike maa debbo mo Laamɔo suɔii oo ana njowte.

* **1:1** Debbo teddudo oo e ɔiɔɔe mum yo deental goondinɔe gootal.

Bataaki Yuhanna tataɓo

¹ Miin mawɗo deental goondinɓe winndi oo bataaki faade e Gayus sakiike am korsuɗo mo njidir-mi goonga oo.

² Sakiike am korsuɗo, mido yeloo keɓaa neema e cellal, no hakkille maa deeyiri e Laamɗo nii. ³ Hee mi seyike nde yoga e sakiraaɓe ngari kaalani kam no tiinnori-daa e goonga e no njokkir-daa mo nii. ⁴ Seyo fuu buranaa kam ko nan-mi ɓiɓɓe am ana njokki goonga oo koo.

Haala ballal faade e sakiraaɓe

⁵ Sakiike am korsuɗo, golle lobbo mo ngollantaa sakiraaɓe ɓee, fay ɓe a anndaa ɓee,* ana hollita a koolniido. ⁶ ɓe kaalii haala jilli maa yeeso deental goondinɓe. So a jokkii yooɓinde ɓe ko ɓe kasindini e laawol maɓɓe, no hawrirta e muuyɗe Laamɗo nii, a waɗan ko moyyi. ⁷ Sabi kamɓe, saabe Almasiihu ɓe immorii laawol ngol. ɓe ndaardaali yimɓe ɓe ngoondinaali lisaa ɓee fay huunde. ⁸ Ndennoo, enen goondinɓe lisaa, eden kaani wallude hono ɓeen yimɓe, yalla eden ngollida e maɓɓe goonga.

No Diyoterefes e Demeteriyus ngorri

⁹ Won ko mbinndu-mi faade e deental goondinɓe ngal, kaa Diyoterefes, muuyɗo ardinde hoore mum oo, jaɓantaa kam. ¹⁰ Saabe dum, so mi warii, mi hollan ko o waɗata koo e no o bonkortoo min nii. Wanaa dum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe hoɓɓe ɓee, kasen duu yiɗuɓe jaɓɓaade ɓe ɓee, o haɗan dum, o ribba dum'en e deental goondinɓe ngal.

¹¹ Sakiike am korsuɗo, pati jemmbu ko boni, jemmbu ko moyyi. Gaɗoowo ko moyyi fuu yo nedɗo Laamɗo. Gaɗoowo ko boni anndaa Laamɗo. ¹² Demeteriyus yo nedɗo lobbo sabi omo jiiɓi e goonga. Yimɓe fuu ana kaala haala makko lobba. Minen duu, miden njaɓi dum, aɗa anndi seedaaku amen yo goonga.

Baynondiral

¹³ Ko kaan-mi haalande ma koo ana heewi, mi yiɗaa winndude dum fuu e derewol. ¹⁴ Mido yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunduko e hunduko.

¹⁵ Gidiraaɓe maa wonɓe ɗoo ɓee ana njowte. Mido jowta gidiraaɓe ɓee fuu, gooto gooto. Aan e jam!

* 1:5 Sakiraaɓe ɓee yo saakooɓe Kabaaru Lobbo oo.

Bataaki Yahuuda

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yahuuda, maccudo Iisaa Almasiihu mi mijii Yaakuuba. Mi jowtii on, onon nod-daa6e horsu6e e Laamdo Baabiraado men 6ee, onon reenaabe faa gartol Iisaa Almasiihu. ² Yo Laamdo hebbin e mon yurmeende mum e jam mum e jilli mum!

Jeertaango dow jannginoobe fenoobe

³ Sakiraa6e am horsu6e, mido yidunoo faa sanne winndande on banngal kisindam dam ndeentu-den e mum en fuu dam. Kaa jooni mi yii ana tilsi mi winnda faa mi suusina on ka6ano-don laawol goondinal dokkaangal senii6e fuu cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu. ⁴ Sabi won soorii6e e deental ngal, 6e jukkungo mum'en winndaa gila ko 6ooyi. Be yeddoo6e Laamdo, 6e waylitoobe moyyere Laamdo ndee faa laatoo yamiroore njaahilaaku, 6e yeddoo6e Joomiraado men Iisaa Almasiihu Kalfaado men gooto oo.

⁵ Jooni, mido yidi miccintinde on dum doo, fay so taweede on kumpitaama faa laabi: ko Joomiraado danndi yim6e mum to leydi Misira too koo, o sakitike halkude 6e ngoondinaali e ley ma66e 6ee. ⁶ Miccitoro-don duu no yoga e malaa'ika'en 6ee keddaaki do njamiranoo doo nii, ko 6e ngadi dee, 6e njoppu darde ma66e. Saabe dum Joomiraado heddi 6e ley nimre faa kiiti jannde darngal, geyyii 6e geyyelle duumiide. ⁷ Kasen duu, Sodooma e Gomoora e geelle piliide dum'en ngadirii njaahilaaku no malaa'ika'en 6ee ngadiri nii, de nguurdiino e tuuyooji di kaanaa wadeede. E ley dum de laatanike yim6e fuu jeertaango jukkungo yiite duumiinge ngee.

⁸ Dum e taweede, soorii6e e mon tuugii6e ko njii e ley koydi mum'en 6ee, ana cobina caldi mum'en, ana koyna hooreyaaku Joomiraado, ana mbonkoo teddu6e won6e dow kammu 6ee. ⁹ Jaka fay Miikaa'iilu, mawdo malaa'ika'en oo, bonkaaki Ibiliisa nde 6e nduddunoo banngal ireede tew Muusaa oo ndee. O jabaali bonkaade Ibiliisa faa o wullanoo dum, ko o wii dum dee: «Yo Joomiraado hiite.» ¹⁰ Kaa 6een yim6e ana mbonkoo kudde de 6e anndaa dum'en, ko 6e anndi koo jaati woni ko halkata 6e. Dum woni tuuyooji ma66e, ana wa'i hono tuuyooji daabaaji ladde nii. ¹¹ Kaari! Be njokkii laawol Kaabiila.* Be ngadii ko'e ma66e e majjere Balaama,† yalla e6e ke6a jawdi. Be kalkoto e murtugol ma66e no Koora‡ halkorii nii. ¹² Kam6e ngoni ella kawrital jaamdu

* **1:11** Kaabiila yo bardo mijum Haabiila. † **1:11** Yeew 2 Piyeer 2.15 ‡ **1:11** Gorko biyeteedo Koora murtini yim6e Israa'iila nde Muusaa haybannoo 6e ley ladde ndee.

moodon, sabi ayiibe 6e jaamirta, kasen duu ko'e ma66e tan 6e killaa. Be duule de ngalaa ndiyam de kenuuli coggata, 6e ledde yaawnde de ngalaa ko tebetee, doofaade, baatude fey. ¹³ E6e yufina gacce ma66e no bempeeje geeci piyotoode yufinirta ngufo nii, 6e koode jiilotoode, nimre 6urnde fuu ni66ude 6e ndesanaa faa abada.

¹⁴ Henok taanii Aadama jedda6o oo sappinoke kabaaru ma66e gila ko 6ooyi, wii:

«Yeewee Joomiraado ana warda e malaa'ika'en mum seniibe ujunaaji ujunaaji

¹⁵ faa sara yim6e fuu.

O hollitan bon6e 6ee golle mum'en fuu no foti bonde, o hollitan 6e geddi fuu di 6een luuttoobe yeddoo6e Laamdo kaali.»

¹⁶ Been yim6e yo bonnoobe moyyere, woytotoobe, jokkoo6e gidaade yonki mum'en, e6e mantoo, e6e mana wo66e yalla e6e ke6a ko 6e njidi.

Haala jibude nguurndam dow goondinal

¹⁷ Kaa onon sakiraa6e am horsu6e, miccilee konngi di nelaabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu 6ee cappinoo dii.

¹⁸ Nii 6e mbiiri on: «E cakite jamaanu, jaayroobe yim6e, jokku6e gidaade yonki mum'en bonde ngaroyan.» ¹⁹ Kam6e ngoni seenndoo6e yim6e, miilooji adunankooji 6e njogii, Ruuhu Laamdo oo walaa e ma66e. ²⁰ Kaa onon sakiraa6e am horsu6e, mahee nguurndam mon dow goondinal moodon cattungal senaade ngal, keddee e jaagaade Laamdo e dow baawde Ruuhu Ceniido. ²¹ Keddee e jilli Laamdo tawa odon ndoomti yurmeende Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu na6oore on to nguurndam nduumiidam. ²² Njurmee yoga yim6e won6e e sikke, ²³ ndiwtee yoga ma66e iwde e yiite, ndanndon 6e. Wo66e 6ee noo, njurmoro-don 6e e dow jeertagol, nefon fay saaya ka terde ma66e comni kaa.

²⁴⁻²⁵ Laamdo ana waawi reenude on e tarataraade, ana waawi darnude on yeeso teddeengal mum, tawee jinjoore walaa e mon, on seyii6e. Yo teddeengal e manngu e semmbe e laamu ngoodan mo, kanko Laamdo gooto kisinirdo en Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden oo, gila huunde fuu tagaaka faa jooni, faa abada abadin. Aamiina!

Banngingol

ngol Iisaa Almasiihu 6annginani Yuhanna

¹ Dewtere ndee ana mooḡti kulle de Iisaa Almasiihu 6anngini. Laamḡo 6annginani mo dee kulle faa o holla maccuḡe mum 6ee ko warata 6ooyataa. Iisaa neli malaa'ika mum faa humpita ḡum maccuḡo makko Yuhanna. ² Oon duu seettiima huunde fuu ko yii, ḡum woni, o haalii konngol Laamḡo ngol, o seedii e dow Iisaa Almasiihu oo huunde fuu ko o yii. ³ Nedḡo fuu jannguḡo ndee dewtere annabaaku welii hoore. Nedḡo fuu kettiniido nde so jokki ko winndaa e mayre koo welii hoore, sabi wakkati mo kulle dee ngadata oo 6adiima.

Misaalu faade e deente goondinḡe jedḡi

⁴ Miin Yuhanna winndi oo ḡoo 6ataaki faade e deente jedḡi goondinḡe gonde e leydi Asiya dee. Yo on keḡu moyyere e jam iwde e Laamḡo gooduḡo, goodunooḡo, garooḡo oo, iwde e ruuhuui jedḡi gonḡi e yeeso bimmbeere makko laamu ndee ḡii, ⁵⁻⁶ iwde e Iisaa Almasiihu, seedee koolniido e dow kulle dee oo, arano e wuurtineede hakkunde maayḡe, laamiido kaanankooḡe aduna oo.

Yo teddeengal e baawḡe ngoodan Iisaa faa abada, kanko yiḡi en so o yuppi yiyam makko, o tonngiti en iwde e tonngoode luuttal, o waḡi en jeyaaḡe e laamu, o waḡi en yottinooḡe sadaka faa ngollanen Laamḡo Baabiraado makko oo! Aamiina.

⁷ Taykee, omo wara e duule.

Yimḡe fuu njiyan mo,

fay yuwnooḡe mo 6ee,

leji aduna fuu cuḡlan saabe makko.

Hono non laatortoo! Aamiina.

⁸ Joomiraado men Laamḡo, gooduḡo, goodunooḡo, garooḡo, Jom Baawḡe oo, wii:

—Miin woni arano, miin woni cakito.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ana teddiniree

⁹ Miin woni Yuhanna sakiike mon deentudo e mon torraaji, deentudo e mon laamu Iisaa Almasiihu, e muḡididdo e mon muḡal makko. Mi ribbanooma yaade ruunde wiyeteende Patamos saabe ko mbaajii-mi konngol Laamḡo ngol e ko ceedanii-mi Iisaa koo.

¹⁰ E ley Nalaande Joomiraado ndee,* keew-mi Ruuhu, nan-mi caggal am daande tekkunde no daande buututal nii ¹¹ ana wiya:

—Ko njiyataa koo, wadu dum dewtere, neldaa nde deente goondinbe jeddi dee: deental Efeesunkooɓe e deental Simir-nankooɓe e deental Pergamenkooɓe e deental Tiyatirankooɓe e deental Sardesankooɓe e deental Filadelfinkooɓe e deental Lawdikiyankooɓe.

¹² Njeeyii-mi yalla mido yiya kaaldoowo e am oo, njii-mi moottilaaji kanje jeddi, ¹³ nanndoore neddo ana hakkunde majji, ana ɓoornii saaya, ana haɓɓi ganndilaawol kanje e becce mum. ¹⁴ Leeɓi hoore makko ana ndawni far no haabu, naa no ɓiraadam nii, gite makko ana njaaynira no metangal yiite nii, ¹⁵ koyde makko ana delkira no jakawalle jalbirta so wadaama e yiite faa wojji coy nii, kasen duu daande makko ana wa'i no dillere ndiyam keewdam nii. ¹⁶ Omo jogii e junngo makko jaamo ngoo koode jeddi, kaafaawi ki banngeeji mum dii fuu mbeli ana yalta e hunduko makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta hakkunde naange nii.

¹⁷ Nde njii-moo-mi ndee, caamu-mi yeeso makko mbaa-mi no maaydo nii. O fawi junngo makko jaamo e am, o wii:

—Pati hul! Miin woni arano, miin woni cakito, ¹⁸ miin woni guurdo oo. Mi maayiino, kaa mido nii wuuri faa abada. Miin jogii baawde dow maayde e baawde dow laakaraa. ¹⁹ Ndennoo, winndu ko njiyataa koo, dum woni ko wadata jooni koo e ko waroyta caggal mum koo. ²⁰ Annii sirri koode jeddi de njiyataa e junngo am jaamo dee, kanjum e moottilaaji kanje jeddi: koode jeddi dee yo malaa'ika'en deente goondinbe jeddi dee, moottilaaji kanje jeddi dii yo deente goondinbe jeddi dee.

2

Haala bataakiiji faade e deente goondinbe jeddi

Bataaki faade e Efeesunkooɓe

¹ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonɓe Efeesu, mbiyaa:

«Annii haalaaji jogiido koode jeddi e junngo mum jaamo, jahoowo hakkunde moottilaaji kanje jeddi:

² Mido anndi golleeji maa e mujal maa ley tampere. Mido anndi a hokkataa bonɓe ɓee laawol, a ittii koro in-ditirteeɓe nelaaɓe ɓee a tawii ɓe fenooɓe. ³ A jom mujal, a torraama saabe innde am, dum e taweede yonki maa jawaali. ⁴ Kaa mido felire dum doo: a yoppii jilli maa di

* **1:10** Nalaande Joomiraado ndee woni jannde alan.

njogino-daa arannde dii. ⁵ Ndennoo miccita no ngorrundo-daa gila a saamaali. Tuubu, ngolliraa no ngollirno-daa arannde nii! So wanaa dum, so a tuubaali, mi waran e maa mi itta moottila maa e nokku mum.

⁶ Kaa mido yarrani maa dum doo: ada wani golleeji jokku6e Nikola no mbajir-mi di nii. ⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum jaamde 6i66e lekki nguurn-dam ndariiki e alijenne Laamdo kii.»

Bataaki faade e Simirnankoo6e

⁸ —Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Simirna, mbiyaa:

«Annii haalaaji biyeteedo arano e cakito, maaynoodo so wuurti oo:

⁹ Mido anndi torra maa e baasal maa, tawee nee a arsukunte. Mido anndi bonnoo6e innde wiyoo6e e ko'e mum'en 6e Yahuudiyankoo6e tawee 6e nganaa. Ko 6e ngoni dee, 6e deental rewoo6e Ibiliisa. ¹⁰ Pati hul torra 6adiido hewtude ma. Tayka, yoga mon Ibiliisa wedoto dum ley kasu faa tewta seytaade on. On torrete balde sappo. Yo a laato koolniido faa maayde tawe hen, mi hokke teddeengal gondungal e nguurndam nduumiidam. ¹¹ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo! Jaaliido fuu, maayde dido6ere ndee memataa dum fey.»

Bataaki faade e Pergamenkoo6e

¹² —Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Pergame, mbiyaa:

«Annii haalaaji jogiido kaafaawi ki banngeeji mum didi fuu mbeli:

¹³ Mido anndi nokku do kodu-daa, do Ibiliisa laamii doo. Ada tiidi e innde am, a yankiraali goondinal maa e am fay wakkati nde Antipas seede am koolniido oo waraa ley mon ndee, dum woni do Ibiliisa hodi doo. ¹⁴ Kaa won pelooje seeda de njogani-maa-mi: ada mupana yim6e won6e hakkunde mon nanndu6e e Balaama. Kanko janningini Balaka seytaade Israa'ilankoo6e faa jeena kanum e jaamde tewuuji cakkanaadi tooruuji. ¹⁵ Nii, jokku6e yim6e Nikola ngorri hakkunde mon, jannde ma66e e golleeji ma66e fuu potu. ¹⁶ Ndennoo tuubu, so wanaa dum, mi waran e maa jooni, mi habira e ma66e kaafaawi ngonki e hunduko am kii. ¹⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum jaamdu suudiindu wiyeteendu « maanu », mi hokkan dum kaayel danewel binndaangel innde heyre nde fay gooto anndaa so wanaa dokkaado dum.»

Bataaki faade e Tiyatirankoo6e

18 —Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Tiyatira, mbiyaa:

«Annii haalaaji Bii Laamdo mo gite mum njalbirta no metangal yiite, mo koyde mum delkirta no jakawalle jar-naado nii:

19 Mido anndi golleeji maa e jilli maa e goondinal maa e ballal ngal ngadan-daa wobb6e, kapum e mupal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiidi dii buri aranndeeji dii heewde.

20 Kaa mido felire dum doo: ada mupana Yesabel, oo debbo biyoowo hoore mum annabaajo. Omo hoomta maccu6e am omo janngina dum'en fijirde e naamde tewuuji cakkanaadi tooruuji.

21 Mi hokkii mo wakkati no mo tuubira, kaa o jabaali tuubude iwde e fijirde makko ndee.

22 Saabe majjum mi wedoto mo dow leeso naawalla. Fijidoobe e makko 6ee duu, so tuubaali iwde e laawol makko ngol, torrete torraaji mawdi,

23 mi halkan 6i66e makko duu. Deente goondin6e dee fuu anndan miin woni ittoowo koro hakkillaaaji e berde, kasen duu mi yoban gooto e mon fuu hakke golle mum.

24 Kaa onon Tiyatirankoo6e heddi6e 6e njokkaali ngol laawol 6ee, 6e ngolliraali ko yoga inndirta < sirriiji Ibiliisa luggi >, mido wiya on: walaa donngal gonngal ngal pawan-mi e mon

25 so wanaa yo on tiidu e ko njogi-don koo faa nde ngar-mi fuu.

26-28 Jaali6e - dum woni wadoobe sago am faa timmoode 6ee - mi hokkan dum'en baawde de kebu-mi e Baabiraado am dee, faa 6e ndurda jaalepi dii loocol naawngol, 6e pusira di no mahoowo loode fusirta loode nii. Mi hokkan 6e hoodere fajiri ndee duu.

29 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo! »

3*Bataaki faade e Sardesankoo6e*

1 —Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Sardes, mbiyaa:

«Annii haalaaji jogiido ruuhuuji Laamdo jeddi e koode jeddi:

Mido anndi golleeji maa, ada wiye a guurdo, tawee nee a maaydo.

2 Jeerta cemmbindinaa seeda mo njogi-daa oo gila waataali, sabi mi tawaali fay gooto e golleeji maa ana hi66i yeeso Laamdo am.

3 Ndennoo, miccita no kebir-daa e no nanir-daa Kabaaru Lobbo oo, tuubu ngolliraa mo. So a jeertaaki, mi wardan no gujjo nii, kasen duu a anndataa wakkati mo ngaran-mi ma6bude ma.

4 Kaa noo, ada jogii do Sardes doo yim6e 6e tuunninaali kaddule mum'en. Be 6oornotoo kaddule daneje 6e njaada e am,

sabi ebe kaandi hen. ⁵ Hono non, jaaliido fuu boornortoo kaddule daneeje. Abada mi tosataa innde mum e dewtere nguurndam ndee. Mi seedoto omo jeydaa e am yeeso Baabiraado am e malaa'ika'en mum. ⁶ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

Bataaki faade e Filadelfinkoo6e

⁷ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe won6e Filadelfi, mbiyaa:

«Annii haalaaji ceniido goongirante, mo cokitirgal Daawu-uda kaananke oo woni e junngo mum. So o udditii fay gooto uddataa, so o uddii fay gooto udditataa.

⁸ Mido anndi golleeji maa. Tayka, mi udditii damal yeeso maa ngal fay gooto waawaa uddude. Aan e famdude semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraali innde am. ⁹ Haya, mi neldete jeyaa6e e deental rewoo6e Ibili-isa wiyo6e e ko'e mum'en 6e Yahuudiyankoo6e tawee 6e fenoo6e, 6e nganaa. Mi dooldinan 6e 6e ngara 6e cujidoya e koyde maa. Nden 6e paaman mi yidii ma. ¹⁰ Ko njamir-maa-mi mujaa koo, a mujii sanne. Saabe dum, mi reenete e wakkati nde billaare warata horde aduna faa itta koro yim6e fuu. ¹¹ Mi 6adike warde. Tiidu e ko njogi-daa koo pati fay gooto teeta deesewal maa jaalogal. ¹² Jaaliido fuu, mi wadan dum nuygal ley suudu Laamdo am seniindu, o yaltataa e mayru abada. Mi winndan e mum innde Laamdo am e innde ngalluure Laamdo am, dum woni Urusaliima keso iwoowo dow kammu to Laamdo am so jippoo oo, mi winndan e mum innde am heyre ndee. ¹³ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

Bataaki faade e Lawdikiyankoo6e

¹⁴ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe won6e Lawdikiya, mbiyaa:

«Annii haalaaji biyeteedo Aamiina oo, seedee koolniido goongirante, layli tagoore ndee fuu:

¹⁵ Mido anndi golleeji maa, a wulaa a buu6aa. Yo a laato guldo naa buu6udo! ¹⁶ Nde wonnoo ada forri a wulaa a buu6aa, mi tuttete iwde e hunduko am. ¹⁷ Ada wiya: < Mi galo, mi moo6tii jawle, mi hasindinaa e fay huunde. > Tawee nee, a anndaa a paaddo hoore a jurminiido a baasudo a bumdo a koldo! ¹⁸ Mido waaje: soodu e am kanje la66iniraado yiite, yalla ada heba jawdi, coodaa e am kaddule daneeje boorno-daa, yalla ada suura hersa terde maa bole dee, coodaa e am nebam nguja gite maa yalla jiile maa ana laa6a. ¹⁹ Miin, mido fela mido ne'a yim6e 6e njidu-mi. Ndennoo, darana ko moyyi, tuubaa! ²⁰ Hettina,

mido nii darii e damal mido salmina. Neddo fuu nando daande am so udditi, mi naatan galle mum, mi jaamda e mum. ²¹ Jaaliido fuu, mi hokkan dum jooddaade e am dow bimmbeere am laamu, no miin duu njaalorii-mi so njooddii-mi e Baabiraado am dow bimmbeere mum nii. ²² Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

4

Haala damal udditiingal dow kammu

¹ Caggal dum, njii-mi damal ana udditii dow kammu. Daande nde nanunoo-mi arannde wa'unde no buututal nii ana haalda e am, ana wiya:

—Nabbu ngaraa doo, faa mi holle ko haani laataade caggal dum doo.

² Don e don, keew-mi Ruuhu, njii-mi bimmbeere laamu to dow kammu too, neddo gooto ana joodii dow mayre.

³ Joodiido oo, mbaadi mum ana jalbira no haayre yaspa, ana wojjitira no haayre sardis, ciifo-ciifongal ana filii bimmbeere ndee ana jalbira no haayre emerooda nii. ⁴ Bimmbeere ndee, bimmbeeje laamu noogay e nay ana pilii nde, mawbe noogayon e nayon ana njoodii dow majje, ana boornii kad-dule daneeje, tenngaade capiraade kanje ana e ko'e mabbe.

⁵ Maje e sawtuuji e gidaali ana njalta e bimmbeere laamu ndee, cunkume jeddi ku66ooje ana yeeso mayre doo, deen ngoni ruuhuui Laamdo jeddi dii. ⁶ Ko wa'i hono weendu laabundu tal nanndundu e timtorgal ana fooccii yeeso mayre.

Kudde nay guurde jogiide gite keewde yeeso e caggal fuu, ana hakkunde mayre e sera mayre. ⁷ Huunde wuurnde aranndeere ndee ana wa'i no rawaandu ladde nii, didobere ndee ana wa'i no ngaari nii, tatobere ndee, yeeso mum ana wa'i no yeeso neddo nii, nayo bere ndee ana wa'i hono no ciilal diwoowal nii. ⁸ Wootere e kudde nay guurde dee fuu ana jogii biifoole jeegom, wooto fuu ana jogii gite keewde ley e dow fuu. Jemma e jalooma fuu de celataa e yimde, ede mbiya:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido

yo Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
goodunoodo, goodudo, garoowo oo!»

⁹ Kudde nay guurde dee ana njimana joodiido dow bimmbeere laamu, guurdo faa abada oo, jime teddungal e darja e jettooje.

¹⁰ Nde be ngadata dum fuu, mawbe noogayon e nayon bee kip-poto e leydi yeeso joodiido e bimmbeere oo, cujidana guurdo faa abada oo, njoyyina tenngaade mum'en yeeso bimmbeere ndee, mbiya:

¹¹ «Joomiraado amen, Laamdo amen,

aan haandi e hebude darja e teddungal e baawde,

sabi aan tagi kulle dee fuu
e muuyde maa de laatorii, de tagiraa.»

5

Haala dewtere Laamdo e kaando udditinde nde

¹ Caggal dum, njii-mi e junngo jaamo joodiido dow bimm-beere laamu ndee oo dewtere nde dow mum e ley mum winndaa, uddiraande pedoode jeddi maandude. ² Non njii-mi malaa'ika jom semmbe ana ooynoo e daande toownde, ana wiya:

—Homo haandi e fettude pedoode dee uddita dewtere ndee?

³ Fay gooto walaa dow kammu walaa dow leydi walaa ley leydi kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ley mayre.

⁴ Ngullu-mi gullaali cattudi, sabi hebaaka kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ko woni e mayre. ⁵ Non gooto e mawbe bee wii kam:

—Pati woy! Rawaandu ladde haliindu jeyaandu e suudu baaba Yahuuda nduu, iwundu e Daawuuda nduu, jaalike. Endu waawi fettude pedoode jeddi dee, ndu uddita dewtere ndee.

⁶ Nden njii-mi Njawdiri ana darii hakkunde bimmbeere ndee, kudde nay guurde dee e mawbe bee ana pilii ndi. Endi nanndi e kirsanoondi. Endi jogii luwe jeddi e gite jeddi, dum woni ruuhuuji Laamdo jeddi neleteedi e aduna oo fuu dii.

⁷ Ndi yehi nanngoyde dewtere ndee e jaamo joodiido dow bimmbeere ndee oo. ⁸ Ko ndi nanngi dewtere ndee koo, kudde nay guurde dee e mawbe noogayon e nayon bee kujidi yeeso mayri. Gooto e mawbe fuu ana jogii hoddu e urdude kanjeere heewnde urdi, dum woni duwaawuuji senii6e bee. ⁹ Hedde e6e njima jimol kesol e6e mbiya e maggol:

«Aan haani 6amde dewtere ndee
pettaa pedoode mayre,

sabi a hirsanooma,
a soottitanike Laamdo yim6e
e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalejol fuu e lejol
fuu,

yiiyam maa coottitori-daa 6e,
yalla e6e tawdee e Laamdo.

¹⁰ A wadii 6e kaanankoo6e e yottinoobe sadaka Laamdo meeden oo,
6e laamoo aduna oo.»

¹¹ E ley holleede am, nan-mi daade malaa'ika'en heewbe, ujunaaji ujunaaji. E6e pilii bimmbeere ndee e kudde guurde dee e mawbe 6ee, ¹² e6e njima e6e toowna daade mawbe:

«Njawdiri kirsanoondi ndii
ana haandi e hebude baawde e jawdi

e hakkilantaaku e semmbe
e teddungal e darja e jettooje!»

¹³ Non nan-mi huunde fuu ko tagaa ko woni dow kammu e ko woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni dow geeci e ko woni e mum'en fuu, ana wiya:

«Jettooje e teddungal e darja e baawde
ngoodanii joodiido dow bimmbeere ndee oo
e Njawdiri ndii faa abada!»

¹⁴ Kudde nay guurde dee njaabii:

—Aamiina!

Mawbe bee duu, kippii e leydi cujidani be.

6

Pedoode jeddi

Haala fettugol fedoode arandeere: jaalogal

¹ Oon wakkati, yeew-mi non njii-mi Njawdiri ndii fettii wootere e pedoode jeddi dee. Nan-mi wootere e kudde nay guurde dee ana iidina daande mum no gidaango nii, ana wiya:

—War gaa!

² Yeew-mi, njii-mi puccu daneejo. Baddiido mo oo ana jogii laapal, o hokkaa tenngaade laamu, o yaari no jaalotoodo nii o jaaloto duu.

Haala fettugol fedoode didobere: barondiral

³ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode didobere ndee, nan-mi huunde didobere ndee ana wiya:

—War gaa!

⁴ Non puccu goddo bodeejo yalti. Baddiido mo oo hokkaa kaafaawi mawki, o hokkaa baawde yalla omo itta jam e aduna oo, faa yimbe mbarondira.

Haala fettugol fedoode tatoere: tiidalla

⁵ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode tatoere ndee, nan-mi huunde wuurnde tatoere ndee ana wiya:

—War gaa!

Njii-mi puccu baleejo. Baddiido mo oo ana jogii peesorgal e junngo mum. ⁶ Nan-mi ko wa'i no daande neddo iwii hakkunde kudde nay guurde dee, ana wiya:

—Munnabi alkama naa munnabiije tati gawri waarata e njobdi golle jalooma. Kaa pati mursee nebam dam e pegu-
ujam dam.

Haala fettugol fedoode nayoere: maayde

⁷ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode nayoere ndee, nan-mi daande huunde wuurnde nayoere ndee, ana wiya:

—War gaa!

⁸ Yeew-mi, njii-mi puccu oolo. Baddiido mo oo ana wiye Maayde, laakaraa ana jokki e makko. Be ndokkaa baawde dow nayoɓere aduna oo faa 6e mbarda yimbe kaafaawi e yolbere e albalaawuui e daabaaji ladde.

Haala fettugol fedoode joyobere: wardaabe saabe seedaaku mum'en

⁹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode joyobere ndee, njii-mi to ley ittirde sadaka too yonkii wardanoobe saabe konngol Laamdo ngol e seedaaku mo 6e ceettii oo. ¹⁰ Be eewnii faa toowi, 6e mbii:

—Joomiraado ceniido goongirante, faa mande ndoomu-daa sarde yimbe wonbe e aduna oo 6ee faa njoɓto-daa yiyyam amen dam?

¹¹ Gooto e ma6be fuu hokkaa saaya ndaneewa, 6e mbiyaa 6e powta seeda tafon, faa adadu sakiraa6e ma6be, gollidii6e ma6be fodanaa6e wareede no ma6be nii 6ee, ki66a.

Haala fettugol fedoode jeegobere: jalooma mawdo

¹² Nden njii-mi Njawdiri ndii fettii fedoode jeegobere ndee. Non leydi dimmbii dimmbagol manngol, naange ngee ɓawliri no kaasa ɓaleewa nii, lewru nduu fuu wojjiri no yiyyam nii, ¹³ koode kammu dee caami e leydi no ɓi6be ibbe kecce caamirta so henndu mawndu wibbii. ¹⁴ Kammu oo iwi, taggiraa no daago taggirtee nii, kaaye e duude fuu doofaa iwde e nokkuuje mum'en. ¹⁵ Nden kaanankoo6e aduna e yimbe teddu6e e hooree6e sordaasi'en e arsukunte'en e jom'en semmbe e rimbe e riimay6e fuu cuudii e loowi kaaye, kaɓum e hakkunde kaaye. ¹⁶ Hedde e6e mbiya loowi kaaye dii e kaaye dee:

—Caamee e amen! Cuudon min e gite joodiido dow bimm-beere laamu ndee oo, kaɓum e tikkere Njawdiri ndii! ¹⁷ Sabi jalooma mawdo tikkere ma6be ndee yottiima, homo waawi dadude?

7

Haala yimbe 144 000 wadaabe maande Laamdo

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika'en nayan ana ndarii e paale nay dee. Be cakkii kenuuli aduna nay dii, pati mbifa wanaa e leydi wanaa e geeci wanaa fay e lekki. ² Njii-mi kasen malaa'ika goddo iwrudo funnaange ana jogii gadirgal maande Laamdo guurdo oo ngal. O eewnii daande toownde faade e malaa'ika'en nayan hokkaa6e baawde torrude leydi e geeci. ³ O wii 6e:

—Pati mbonnee leydi ndii e geeci oo e ledde dee tafon, faa nde keɓu-den wadude maandeeji e tiide maccu6e Laamdo meeden 6ee.

⁴ Non nan-mi adadu wadaaḅe maande e dow tiide mum'en 6ee: eḅe mbaara e ujunaaji teemedere e ujunaaji capande nayan e ujunaaji nayan (144 000) iwḅe e cuudi Is-
raa'iilankooḅe 6ee dii fuu:

⁵ iwḅe e Yahuuda yo ujunaaji sappo e diḅon (12 000),

iwḅe e Ruuben, ujunaaji sappo e diḅon (12 000),

iwḅe e Gada, ujunaaji sappo e diḅon (12 000),

⁶ iwḅe e Asiira, ujunaaji sappo e diḅon (12 000),

iwḅe e Naftali, ujunaaji sappo e diḅon (12 000),

iwḅe e Manaasa, ujunaaji sappo e diḅon (12 000),

⁷ iwḅe e Simeyon, ujunaaji sappo e diḅon (12 000),

iwḅe e Lewi, ujunaaji sappo e diḅon (12 000),

iwḅe e Isakar, ujunaaji sappo e diḅon (12 000),

⁸ iwḅe e Jebulon, ujunaaji sappo e diḅon (12 000),

iwḅe e Yuusufu, ujunaaji sappo e diḅon (12 000),

iwḅe e Benjamin duu, ujunaaji sappo e diḅon (12 000),

cuudi baaba dii fuu ngadanaama maande.

No yimḅe leṇi fuu njettirta Laamḁo

⁹ Caggal ḁum, yeew-mi, njii-mi jamaa keewḁo mo limataako iwḁo e yimḅe leṇol fuu e suudu baaba fuu e jaaleṇol fuu e ḁemngal fuu ana darii yeeso bimmbeere laamu ndee e Njawdiri ndii. Eḅe ḅoornii saayaaji daneeji, caḅe tamarooje ana e juude maḅḅe. ¹⁰ Eḅe ilina, eḅe mbiya:

—Kisindam ḁam to Laamḁo men joodiido dow bimmbeere laamu ndee iwrata, kapum e Njawdiri ndii.

¹¹ Malaa'ika'en 6ee fuu pilii bimmbeere ndee, mawḅe 6ee e kudḁe nay guurḁe ḁee fuu kippii e leydi ana cujidana Laamḁo, ¹² ana mbiya:

«Aamiina!

Jettooje e darja e hakkilantaaku e jaarooje

e teddungal e baawḁe e semmbe,

fuu ngoodanii Laamḁo meeden faa abada!»

¹³ Non gooto e mawḅe 6ee lamndii kam:

—Hoḅe ngoni 6ee yimḅe ḅoorniiḅe saayaaji daneeji? Hoto 6e iwi?

¹⁴ Mbii-moo-mi:

—Moobbḅo, aan woni annduḁo.

O jaḅḅitii o wii kam:

—Kamḅe ngoni iwḅe e torra mawḁo tawi eḅe ndeenii. Be loonnii saayaaji maḅḅe, 6e ndawninirii ḁum'en yiiyam Njawdiri ndii.* ¹⁵ Dum saabii so 6e keddoto yeeso bimmbeere laamu Laamḁo ndee, 6e ndewa mo jemma e jalooma ley suudu makko seniindu nduu, kasen duu, joodiido e bimmbeere laamu ndee oo huuran e maḅḅe hukkuḁum mum. ¹⁶ Be

* **7:14** Maanaa 6e ndawninirii saayaaji maḅḅe yiiyam, ḁum woni luutti maḅḅe fuu njaafaama.

njoltataa, 6e domdataa, naange tappataa 6e, fay nguleefi ngooti yottataako 6e. ¹⁷ Sabi Njawdiri ngonndi e hakkunde bimmbeere laamu ndii duran 6e, juurna 6e e cewle ndiyam ndokkoojam nguurndam. Laamdo soccan gondi gite ma66e fuu.

8

Haala fettugol fedoode jedd6bere: deyyere mawnde

¹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode jedd6bere ndee, kammu oo deyyinii teen ko waarata e feccere leer. ² Non njii-mi malaa'ika'en njedd6n darii6e yeeso Laamdo 6ee ndokkaama buutute jeddi.

³ Malaa'ika goddo jogiido urdude kanjeere daroyii banng e ittirde sadaka. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkodoo dum e duwaawuui senii6e, o yottina di dow ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso bimmbeere laamu ndee. ⁴ Cuurki uurdi ndii njabbidi e duwaawuui senii6e 6ee iwde e junngo malaa'ika dariido yeeso Laamdo oo. ⁵ Malaa'ika oo 6ami urdude ndee, hebbini nde yiite e ley ittirde sadaka ndee, wedii nde e leydi. Non gidaali e dillereeeji ngadi, maje maji, kasen leydi dimmbii.

Buutute jeddi

⁶ Caggal dum, malaa'ika'en njedd6n jogi6e buutute jeddi 6ee lanndinanii fuufude de.

Haala buututal arandeewal

⁷ Malaa'ika arano oo fuufi buututal mum, non malumalu-uje e yiite jillondiraange e yiyam mbedaa e leydi ndii. Feccere tato6ere leydi ndii sumi, feccere tato6ere ledde dee sumi, kasen duu hudo hecco koo fuu sumi.

Haala buututal did6bal

⁸ Malaa'ika dida6o oo fuufi buututal mum, non ko wa'i no waamnde haayre hu66oore nii wedaa e ley geeci. Tato6ere geeci oo laatii yiyam, ⁹ tato6ere kudde guurde gonde e geeci dee mbaati, tato6ere laanaaji ndiyam dii kalkii.

Haala buututal tato6al

¹⁰ Malaa'ika tata6o oo fuufi buututal mum, non koodal manngal ku66iroowal no cunkumal nii iwi dow kammu oo, saami e tato6ere maaje kapum e cewle ndiyam. ¹¹ Ngali koodal «Kaadeefi» wiyetee. Ngali haadinii tato6ere ndiyameeji dii kati, yim6e heew6e maayi saabe diin ndiyameeji kaadufi.

Haala buututal nayo6al

¹² Malaa'ika naya6o oo fuufi buututal mum, non tato6ere naange e tato6ere lewru e tato6ere kooda piyaa, faa gootel hen fuu tato6ere mum ni66a, jemma e jalooma fuu mbaasa tato6ere fooyre mum'en.

¹³ Caggal dum, njii-mi ciilal ana diwa dow mbeeyu, nan-mi engal eewnnoo e daande toownde engal wiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yimbe aduna nde malaa'ika'en taton heddiibe bee puufii buutute mum'en!

9

Haala buututal joyo6al

¹ Malaa'ika joya6o oo fuufi buututal mum, non njii-mi hoodere iwii dow kammu saamii e leydi. Nde hokkaa cokitirgal 6unndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu. ² Nde sotti 6unndu nduu, non cuurki yalti e mayru no wuriya mawdo nii, ki ni66ini naange e mbeeyu fuu. ³ Buureeti njalti e cuurki kii caakii e leydi, ndokkaa baawde torrude no jahe nii. ⁴ Di njamiraa pati di mbonna wanaa hudo wanaa ledde wanaa huunde fuu ko fudata e leydi, di torra yimbe 6e maande Laamdo walaa e tiide mum'en 6ee tan. ⁵ Di ndokkaa torrude 6ee yimbe faa naawa lebbi joy, kaa di ndokkaaka warde 6e. Torra majji ana wa'i hono naawalla nde yaare fidii neddo nii. ⁶ Ley diin lebbi, yimbe muuyan maayde kebataa, yimbe poodanto maayde, nde doga dum'en.

⁷ Diin buureeti ana nanndi e pucci lanndinaniidi wolde. Ko wa'i no tenngaade capiraade kanje nii ana e ko'e majji, yeesooji majji ana mba'i no yeesooji yimbe nii. ⁸ Edi njogii lee6i mbaadi no cukuli rewbe nii, jiiye majji ana mba'i no jiiye dawaadi ladde nii. ⁹ Ko wa'i no ganndeeje jamde nii ana e becce majji, soyfa biifoole majji ana wa'i hono no wotorooji keewdi ka66aadi e pucci doganooji wolde nii. ¹⁰ Edi njogii lace jogiide kure no jahe nii, edi njogii yamiroore torrirde yimbe lace majji dee hakke lebbi joy. ¹¹ Kaananke majji yo malaa'ika kawjotoodo 6unndu ndu luggeefi mum walaa do haadi oo. Innde makko e ibaraninkoore Abaddon, e ley yunaninkoore Apolliyon, dum woni kalkoowo.

¹² Bone arano oo bettike. Tayka, boneeji didi ana ngara caggal makko kasen.

Haala buututal jeego6al

¹³ Malaa'ika jeega6o oo fuufi buututal mum, non nan-mi daande iwrii kam to luwe nay gonde e co6buli ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso Laamdo ndee, ¹⁴ ana wiya malaa'ika jeega6o jogiido buututal oo:

—Yoppitin malaa'ika'en nayan ha66aa6e to maayo manngo wiyeteengo Efarata.

¹⁵ Laamdo fodii yoppitingol malaa'ika'en nayan 6ee ndee hitaande e nduu lewru e oo jalooma e oo wakkati jaati faa 6e lanndinoo warde tato6ere yimbe. ¹⁶ Mi nanii adadu konunkoo6e waddiibe pucci: 6e ujunaaji noogay cili ujunaaji

sappo. ¹⁷ Annii no njiiru-mi pucci dii e waddii6e 6ee e ley holleede am: e6e 6oornii kaddule jamde bodeeje nanndude e yiite, kaɲum e bula-bulaaje e oole nanndude e sitti. Ko'e pucci dii ana wa'i no ko'e dawaadi ladde nii, yiite e cuurki e sitti ana njalta e kundude majji. ¹⁸ Dii balaawuui tati, dum woni yiite ngee e cuurki kii e sitti oo, njalti e kundude pucci dii so mbari tato6ere yim6e. ¹⁹ Sabi semmbe pucci dii ana e kundude mum'en, ana fay e lace majji duu. Lace majji dee ana nanndi e 6oggi leydi, ede njogii ko'e, deen ko'e di ngaanirta yim6e.

²⁰ Heddi6e ana nguuri caggal diin balaawuui 6ee ana keddi tuubaali e kulle de ngolliri juude mum'en dee, 6e njoppaali sujidande seydaani'en, kaɲum e tooruui kaɲe e kaalisi e jakawalle e kaaye e ledde. E6e cujidana diin tooruui di njiyataa, nanataa, ndillintaako. ²¹ Be tuubaali iwde e warhoore e mbonjobaaku e fijirde e nguyka.

10

Haala malaa'ika jogiido dewtel

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo jom semmbe ana iwa dow kammu ana jippoo. Omo 6oornii luurde, cii6o-cii6ongal ana tiimti hoore makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta nii, korre makko ana mba'i no looci yiite nii. ² Omo jogii e junngo makko dewtel udditiingel. O darni koyngal makko ɲaamal dow geeci, o darni nanal dow njoorndi, ³ o eewnii daande toownde no rawaandu ladde uggirta nii. Nde o eewnii ndee, gidaali jeddi njaabii. ⁴ Nde gidaali jeddi dii tilinoo haalde ndee, kosu-mi winndude, non nan-mi daande iwrii kam dow kammu, ana wiya kam:

—Pati winndu ko gidaali jeddi dii mbii koo, yo laato kumpa!

⁵ Non malaa'ika mo njii-mi ana darii e geeci kaɲum e njoorndi oo hunci junngo mum ɲaamo faa toowi, ⁶ hunorii Guurdo duumiido faa abada, tagudo kammu e ko woni e mum, tagudo leydi e geeci e ko woni e mum'en. Malaa'ika oo wii:

—Booyataa hankasen! ⁷ Kaa e ley balde de buututal malaa'ika jedda6o ngal fuufata dee, Laamdo tabintinan an-nya mum cuufinoodo. Dum laatorto no o haalanirnoo annabaabe gollanoobe mo 6ee nii.

⁸ Non daande iwrunoonde kam dow kammu ndee wii kam kasen:

—Yaa 6amoy dewtel udditiingel gonngel e junngo malaa'ika dariido e geeci e njoorndi oo.

⁹ Njaa-mi to malaa'ika oo, mbii-mi dum hokka kam dewtel ngel. O wii kam:

—Bamu ngel modaa ngel! Ngel welan e hunduko maa no njuumri nii, kaa ngel wulnan reedu maa taw.

¹⁰ Nanngu-mi dewtel ngel e junngo malaa'ika oo, modu-mi ngel. Ngel weliri e hunduko am no njuumri nii, kaa reedu am wuli taw!

¹¹ Caggal dum, mbiyaa-mi:

—Ana tilsi mbaajo-daa ko Laamdo loowi e maa koo kasen e jaaleji keewdi e leji keewdi e demde keewde e kaanankoo6e heew6e.

11

Haala seedaaku annabaa6e didon

¹ Ndokkaa-mi kudol eenndirgol, wiya:

—Imma, eenndoy suudu Laamdo seniindu nduu e ittirde sadaka ndee, kiiso-daa rewo6e won6e hen 6ee, ² kaa pati eenndu daalaare mayru ndee, sabi nde hokkaama heefer6e 6ee. Be nja66an ngeenndi ceniindi ndii ko waarata e lebbi capande nay e didi. ³ Mi neloyan seedee'en am didon 6ee, 6e 6oornoyto licce caakuuji,* 6e mbaajoyto ko Laamdo loowi 6e koo hakke balde ujunere e teemedi didi e capande jeegom.

⁴ Been seedee'en didon ngoni jaytuunaaje didi e moottilaaji didi dariidi yeeso Joomiraado jom aduna oo. ⁵ Gano fuu muuydo torrude 6e, yiite yaltoyan e kundude annabaa6e 6ee halka dum. Muuydo torrude 6e, waajibi halkiree non. ⁶ E6e njogii yamiroore hadude kammu to6ude e ley balde de 6e mbaajotoo konngol Laamdo ngol e mum dee. E6e njogii yamiroore waylitinde ndiyameeji laatoo yiyam, kasen duu e6e mbaawi jippinde e aduna oo sii balaawu fuu nde 6e muuyi fuu.

⁷ Nde didon 6ee tilii e seedaaku mum'en oo fuu, taktakol jeyaangol e 6unndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu yaltan yana e ma66e, jaaloo 6e, wara 6e. ⁸ Tewuuji ma66e ngona e daalaare ngalluure mawnde, do Joomiraado ma66e fejanoo e leggal bardugal doo. Nden ngalluure ana nanndi e Sodooma† naa Misira. ⁹ Yim6e jaaleji fuu e cuudi baaba fuu e demde fuu e leji fuu njiyan tewuuji ma66e ko waarata e jaloomaaji tati e feccere jalooma, fay gooto 6e ndunantaako ira di ley yanaande. ¹⁰ Won6e e aduna oo 6ee fuu mbeltoto e maayde ma66e ndee, faa wa'ana dum'en no iidi nii, hedde e6e ndokkondira dow weltaare. Sabi annabaa6e didon 6ee torriino 6e sanne. ¹¹ Kaa caggal jaloomaaji tati e feccere dii, fuufaango nguurndam iwngo to Laamdo naati e ma66e, non 6e immitii 6e ndarii e koyde ma66e. Kulol manngol

* **11:3** Maanaa 6e 6oornoo licce caakuuji woni hollude sunu hono rew6e 6oornotoo6e kaddule cuddu nii. † **11:8** Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Pudfoode 19.1-29

nanngi yiyannoo6e 6e 6ee fuu. ¹² Daande toownde iwri 6e dow kammu, ana wiya 6e:

—Nabbee gaa!

Be nabbi dow kammu e ley luurde, way6e ma66e fuu keddi ana yeewa 6e. ¹³ E oon wakkati, leydi dimmbii semmbe wurjini sappo6ere ngalluure ndee. Ujunaaji jeddi neddo halkii hen, heddi6e 6ee kuli, nja6ani Laamdo Jom kammu oo teddeengal.

¹⁴ Tayka, bone dida6o oo yawtii, bone tata6o oo ana wara booyataa.

Haala buututal jeddobaal

¹⁵ Malaa'ika jedda6o oo fuufi buututal mum, daade toowde nanaa dow kammu, ana mbiya:

—Laamuuji aduna oo fuu laatike laamu Joomiraado men kanum e Almasiihu mum. O laamoto faa abada!

¹⁶ Maw6e noogayon e nayon joodi6e dow bimmbeeje yeeso Laamdo 6ee kippii e leydi, cujidani Laamdo, ¹⁷ ana mbiya:

«Miden njette, Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
goodudo goodunoodo oo miden njette,

sabi a gollirii baawde maa mawde dee,
a tabintinii laamu maa.

¹⁸ Heefer6e 6ee yo tikku6e,

kaa tikkere maa aan warii,
wakkati mo carataa maay6e yonii,

wakkati warii, mo barjoto-daa annabaa6e gollanoo6e ma 6ee,
senii6e hul6e innde maa 6ee,
teddu6e e lo'u6e fuu,

e wakkati mo kalkataa bonnoo6e leydi 6ee.»

¹⁹ Suudu Laamdo seniindu wondu dow kammu nduu udditaa, keesuwal aadi ngal 6anngi e ley mayru. Maje maji, dillereeji e gidaali ngadi, leydi dimmbii, malumaluuje butte caami.

12

No kuungal waddi e debbo naywudo

¹ Taagumansa kaayniido 6anngi dow kammu, dum woni debbo boorniido naange ana fawi koyde mum e lewru ana filkii pilkol koode sappo e didi. ² O haamili, omo wulla saabe tampere e naawalla natawere. ³ Taagumansa goddo 6anngi dow kammu, dum woni kuungal bodewal manngal nanndungal e mboddi. Engal jogii ko'e jeddi e luwe sappo, hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. ⁴ Laaci maggal wuuwi tato6ere koode kammu, wedii dum e leydi. Ngala darii yeeso debbo naywudo oo faa ngal moda biyiiko nde o rimii dum.

⁵ Non o rimi biɖɖo gorko. Oon woni durdoowo leɲi ɖii fuu loocol naawngol. Biɖɖo oo diwtaa faade to Laamɖo e bimmbeere mum laamu. ⁶ Debbo oo dogi yehi ley ladde, nokku do Laamɖo moyyinannoo ɖum. O hayboyaa ton balde ujunere e teemeɖe ɖiɖi e capande jeegom (1 260).

⁷ Wolde wadi to dow kammu too. Malaa'ika biyeteɖo Miikaa'iilu e malaa'ika'en mum kaɓi e kuungal ngal e malaa'ika'en mum, ⁸ ngal jaalaa, kanngal e malaa'ika'en maggal, 6e mursi nokku maɓɓe gondo dow kammu too oo. ⁹ Ngala kuungal manngal nanndungal e mboddi ribbaama. Kanngal woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seyɖaani, ceɖotoondi aduna oo fuu ndii. Ndi wedaama e leydi, kayri e malaa'ika'en mayri fuu.

¹⁰ Non daande toownde iwri kam dow kammu, ana wiya: «Jooni kisindam ɖam wari!

Jooni semmbe e Laamu Laamɖo meeden ngari,

laamu ana e hawju Almasiihu.

Sabi kalmotoɖo sakiraaɓe meeden,

kalmotoɖo 6e to Laamɖo jemma e jalooma oo,

ribbaama iwde dow kammu.

¹¹ Sakiraaɓe men 6ee liɓii mo saabe yiiyam Njawdiri ndii,

kaɲum e dow haala seedaaku maɓɓe,

6e cuɓaaki nguurndam maɓɓe e dow maayde.

¹² Saabe ɖum, kammu e hoɖuɓe e mum fuu mbeltee!

Kaa leydi e geeci, bone woodanii on!

Sabi Ibiliisa jippiima e mon ana tikki tikkere mawnde,

sabi ana anndi wakkati seɖa heddanii ɖum.»

¹³ Nde kuungal manngal nanndungal e mboddi ngal andunoo wedaama e leydi ndee, ngal jokkitii debbo ɖimɖo biɖɖo gorko oo. ¹⁴ Debbo oo hokkaa biifoole ciilal manngal, faa mo diwira faade to nokku mo o moyyinanaa ley ladde oo, do o haybetee hakke duubi tati e feccere, faa o reenoo e mboddi ndii. ¹⁵ Kuungal manngal ngal siryi ndiyam, ɖam ili caggal debbo oo no maayo nii faa ɖam naɓa mo. ¹⁶ Kaa noo, leydi ndii faabii debbo oo, ndi aari hunduko mayri, ndi moɖi ndiyam ɖam kuungal ngal siryi ɖam. ¹⁷ Kuungal manngal ngal tikkani debbo oo sanne, yehi haɓoyde e ko heddi e iwde debbo oo koo, ɖum woni ɖowtaniibe jamirooje Laamɖo so tiɖi e seettanaade Iisaa. ¹⁸ Non Kuungal ngal* darii e njaareendi ɖanɲeere geeci oo.

13

Haala taktakol iwngol ley geeci

* **12:18** Kuungal ngal darii... E dereeji 6ooyɖi ɖii, yoga mbii: Ndarii-mi e njaareendi ɖanɲeere geeci oo.

¹ Caggal dūm, njii-mi taktakol jogiingol luwe sappo e ko'e jeddi ana yeenja iwde e geeci oo. Hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. Inde bonkorde Laamdo ana mbinndaa e ko'e dee fuu. ² Taktakol ngol njii-mi ngol ana nanndi e ndoɓu, koyde maggol ana wa'i no koyde taktakol mbiyeteengol ursa* ngol nii, hunduko maggol ana wa'i no hunduko rawaandu ladde nii. Kuungal nanndungal e mboddi ngal hokki ngol baawde mum, bimmbeere mum laamu ndee, e baawde laamaade. ³ Hoore wootere e ko'e taktakol ngol ana wa'i hono ko barminanoo barmere waawnoonde warde dūm, kaa barmere ndee sellinaama, faa dūm haaynii wonɓe e aduna oo ɓee fuu, ɓe njokki e maggol. ⁴ Be cujidani kuungal ngal sabi ngal hokkii taktakol ngol baawde maggol laamaade. Kasen duu, ɓe cujidani taktakol ngol, eɓe mbiya:

—Homo nanndi e taktakol ngol? Homo waawi haɓude e maggol?

⁵ Taktakol ngol hokkaa haalde haalaaji mantordi bonkotoodi Laamdo, ngol hokkaa baawde laamaade lebbi capande nay e didi. ⁶ Ngol fuddi bonkaade Laamdo, engol bonkoo innde makko ndee, kaɗum e hodorde makko, dūm woni ɓe hodorde mum'en woni dow kammu too ɓee. ⁷ Ngol hokkaa baawde haɓude e seniiɓe ɓee, ngol jaaloo dūm'en. Ngol hokkaa baawde laamaade suudu baaba fuu e jaaleɗol fuu e demngal fuu e leɗol fuu. ⁸ Yimɓe wonɓe e aduna oo ɓee fuu cujidanani taktakol ngol, dūm woni neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii gila e diidugol aduna oo e ley dewtere nguurndam ndee, dewtere Njawdiri kirsanoondi ndii.

⁹ Jogiido noppi fuu, yo nanu! ¹⁰ Neddo fuu podanaado haɓɓeede so naɓee, haɓɓete naɓee. Neddo fuu podanaado wardeede kaafaawi, wardete kaafaawi. Dūm nee, waajibi yimɓe Laamdo ɓee tawree muɗal e hoolaare.

Haala taktakol iwngol e leydi

¹¹ Caggal dūm, njii-mi taktakol gonngol ana yalta e ley leydi. Engol jogii luwe didi nanndude e luwe ɓii-mbaalu, kaa engol haaldannoo hono no kuungal nanndungal e mboddi ngal nii. ¹² Ngol golliri baawde taktakol aranndeewol ngol barmere mum hosunoo warde dūm so sellinaa ngol, fuu e dow yamiroore mum. Ngol dooldini yimɓe aduna ɓee cujidana ngol. ¹³ Taktakol didaɓol ngol wadii kaayefiiji mawdi, ɓamii faa ngol jippini yiite iwde dow kammu faa yottii leydi, yimɓe fuu ana yeewa. ¹⁴ Ngol yonɗiri yimɓe aduna kaayde de ngol hokkaa wadude e dow yamiroore taktakol aranndeewol ngol. Engol tinndina yimɓe aduna moyyina tooru nanndundu

* **13:2** Ursa yo taktakol manngol, takkere maggol ana mawni, engol jogii leeɓi e koolde mawde.

e taktakol barminiranoongol kaafaawi faa hosi waatude kaa ana wuuri ngol. ¹⁵ Ngol hokkaa baawde ngol wada yonki e tooru nduu faa ndu watti haalde e wadude faa neddo fuu mo sujidanaali ndu waree. ¹⁶⁻¹⁷ Taktakol ngol dooldini yimbe fuu yo kebu maande e juude mum'en jaame naa e tiide mum'en, yalla teddube e lo'ube, arsukunte'en e misikiina'en, rimbe e riimaybe, fuu ana ndonka soodude e soottude so tawraaka maande ndee. Maande ndee yo innde taktakol ngol naa limre innde maggol. ¹⁸ Do kaan-daa faamude doo annii: neddo fuu jom hakkille waawan faamude limre taktakol ngol, sabi limre ndee ana hawra e loomto innde neddo. Limre mayre yo teemedede jeegom e capande jeegom e jeegom (666).

14

Haala jimol soottitanoobe bee, kapum e njawdiri ndii

¹ Yeew-mi, njii-mi Njawdiri ana darii dow haayre Siyona ana wondi e yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000), be innde mayri e innde Baabiraado mayri mbinndaa e tiide mum'en. ² Nan-mi daande iwrii kam dow kammu wa'unde no dillere ndiyam keewdam nii, no gidaango manngo nii. Daande nde nan-mi ndee ana wa'i no dillere fiyoobe kolli mum'en nii. ³ Been yimbe fuu ana njima jimol kesol yeeso bimmbeere Laamdo ndee e yeeso kudde nay guurde dee e yeeso mawbe bee. Fay gooto waawaano ekkitaade jimol ngol so wanaa yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000) soottitanoobe e aduna oo bee. ⁴ Been ngoni be meedaali tuunninde ko'e mum'en banngal rewbe, sabi be laabuube. Ebe njokki e Njawdiri ndii do ndi waawi yaade fuu. Been ngoni soottitanoobe e hakkunde yimbe, yalla ebe laatoo adiiibe fuu sakkeede Laamdo kapum e Njawdiri ndii, ⁵ kasen duu fenaande meedaali yaltude e kundude mabbe, be ngalaa njjoore.

Haala malaa'ika'en taton

⁶ Oon wakkati njii-mi malaa'ika goddo ana diwa dow mbeeyu, ana jogii Kabaaru Lobbo duumiido oo, omo waajoo dum yimbe aduna oo, dum woni yimbe lejol fuu e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalejol fuu. ⁷ Omo eewnotonoo e daande toownde, omo wiya:

—Kulee Laamdo teddinon mo, sabi wakkati mo o sarata oo warii. Cujidanee tagudo kammu e leydi e geeci e cewle ndiyam oo!

⁸ Malaa'ika goddo didafo jokki e makko, ana wiya:

—Nde halkiima! Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima! Nde sigirinii lepi dii fuu fijirde mayre bonnde.

⁹ Malaa'ika goddo, tatabo, jokki e ma66e ana eewnoo daande toownde, ana wiya:

—Neddo fuu cujidando taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, ke6udo maande maggol e tiinde naa e junngo, ¹⁰ waajibi joomum yara peguujam tikkere Laamdo dam, njup-paadam tawi jillaaka e ley horde loonde tikkere makko. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso malaa'ika'en senii6e 6ee e yeeso Njawdiri ndii. ¹¹ Cuurki jukkungo ma66e duumoto faa abada, 6e ke6ataa fowtere jemma e jalooma fuu. Sabi 6e cujidanii taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, 6e ke6ii maande innde maggol.

¹² Dum nee, waajibi yim6e Laamdo 6ee tawree mupal. Been ngoni haybu6e jamirooje Laamdo so ngoondini lisaa 6ee.

¹³ Oon wakkati nan-mi daande ana iwra kam dow kammu, ana wiya:

—Winndu dum doo: gila jooni, maayoo6e saabe gollande Joomiraado 6ee mbelii hoore.

Ruuhu oo wii:

—Goonga! Be noottinoyto iwde e tampere ma66e ndee, sabi barke golleeji ma66e jokkan e ma66e.

Haala wakkati kettal aduna

¹⁴ Yeew-mi, njii-mi luurde raneere, nanndoore neddo nii ana joodii dow mayre. Tenngaade sajiraande kanje ana e dow hoore makko, omo jogii wawdu welndu e junngo makko.

¹⁵ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu nduu ana eewnoo daande toownde, ana wiya joodiido e luurde oo:

—Jippin wawdu maa nduu kettaa, sabi wakkati kettal yotti-ima, ko woni e leydi ndii koo yonii hetteede!

¹⁶ Non joodiido e luurde oo sadiri ko woni e leydi ndii koo wawdu mum, leydi ndii fuu hettaa.

¹⁷ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu wondu dow kammu nduu, ana jogii kapum duu wawdu welndu. ¹⁸ Malaa'ika goddo kawjotoodo yiite oo yalti e ley it-tirde sadaka ndee, ana eewnoo daande toownde, ana wiya malaa'ika jogiido wawdu welndu oo:

—Jippin wawdu maa nduu, kettaa 6i66e peguuje leydi ndii dee, sabi de 6enndii.

¹⁹ Malaa'ika oo sadiri 6i66e peguuje leydi ndii wawdu mum, te6i de, wedii de e 6oosirde mawnde. Dum woni tikkere Laamdo jukkoowo jukkungo naawngo. ²⁰ Bi66e peguuje dee 6osaa to caggal ngeenndi too, yiiyam yalti e 6oosirde ndee faa hewti labaale pucci, dam ili ko waarata e njuunndi kilooji teemedé tati.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Njawdiri

¹ Caggal dum, njii-mi dow kammu taagumansa goddo mawdo kaayniido. Njii-mi malaa'ika'en njeddon ana njogii balaawuuji jeddi cakitiidi dii, sabi e majji tikkere Laamdo ndee timmata.

² Njii-mi weendu nanndundu e timtorgal jillondirndu e yiite. Jaalinoobe taktakol ngol bee ana ndarii banngge mayru. Been ngoni jaalinoobe ngol, kanngol e tooru nanndundu e maggol nduu e limre innde maggol ndee, ebe njogii kolli di Laamdo hokki 6e dii. ³ Ebe mbiya e ley jimol Muusaa maccudo Laamdo oo e ngol Njawdiri ndii:

«Joomiraado Laamdo Jom Baawde,

golleeji maa yo mawdi, yo kaayniidi!

Laawi maa yo poocciidi, yo goondudi,

aan woni kaananke jaaleji!

⁴ Homo woni mo hulataa ma, Joomiraado,

mo teddintaa innde maa?

Sabi aan woni gooto Ceniido.

Lepi fuu ngaran kujida yeeso maa,

sabi 6e njii no golleeji maa poocctorii.»

Haala le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi

⁵ Caggal dum, njii-mi suudu Laamdo seniindu - dum woni hukku seedaaku gondo dow kammu oo - ana udditoo.

⁶ Malaa'ika'en njeddon jogiibe balaawuuji jeddi bee njalti e mayru, ana boornii kaddule laabude paca jalbooje, ana kabbi ganndilaaji kanje e becce mum'en. ⁷ Wootere e kudde nay guurde dee hokki malaa'ika'en njeddon bee le'e kanjeeje jeddi keewde tikkere Laamdo guurdo faa abada oo. ⁸ Non suudu nduu heewi cuurki saabe annoora Laamdo e semmbe mum. Fay gooto waawaano naatude e mayru, so wanaa nde balaawuuji jeddi di malaa'ika'en njeddon ngaddi dii timmi.

16

¹ Non nan-mi daande toownde iwrii kam to suudu seniindu too, ana wiya malaa'ika'en njeddon bee:

—Njehee, njuppoyee e aduna oo le'e tikkere Laamdo jeddi dee!

² Malaa'ika arano oo yehi, yuppi la'al mum e leydi, uube bonde naawde kewtii yimbe tawraabe maande taktakol ngol e sujidanoobe tooru nanndundu e maggol bee.

³ Malaa'ika didafo oo yuppi la'al mum e geeci, geeci oo waylitii, laatii no heyyere yiyyam maaydo nii. Ko tagaa ko wuuri ko woni ley geeci fuu waati.

⁴ Malaa'ika tataa6o oo yuppi la'al mum e dow maaje e cewle, de mbaylitii yiiyam. ⁵ Non nan-mi malaa'ika kawjotoodo ndiyameeji oo, ana wiya:

—Aan Laamdo a pooccitiido, a goodudo goodunoodo, aan woni Ceniido oo, sabi a jaadirdo e sariya maa. ⁶ Saabe ko 6e njuppi yiiyam seniibe e yiiyam annabaa6e koo, aan duu, ndokku-daa 6e yiiyam 6e njara! E6e kaandi hen.

⁷ Non nan-mi daande iwrii to ittirde sadaka too, ana wiya:

—Goonga! Joomiraado Laamdo Jom Baawde, sariyaaji maa yo goongaraaji yo pooccitiidi!

⁸ Malaa'ika naya6o oo yuppi la'al mum e dow yitere naange, nde hokkaa sumirde yim6e nguleefi mayre. ⁹ Yim6e 6ee cumiraa nguleefi cattuki, kaa 6e tuubaali 6e teddinaali Laamdo. Ko 6e ngadi dee, 6e njennu innde Laamdo mo baawde ngoodani dow dii balaawuuji oo.

¹⁰ Malaa'ika joya6o oo yuppi la'al mum e dow bimmbeere taktakol ngol, do o laamii doo ni66inaa tika, yim6e ndarii ana njata toni mum'en saabe naawalla. ¹¹ Be njenni Laamdo jom kammu oo saabe uube ma66e e naawalla ma66e, kaa fuu, 6e tuubaali iwde e golleeji ma66e bondi dii.

¹² Malaa'ika jeega6o oo yuppi la'al mum dow maayo manngo wiyeteengo Efarata, ndiyam maggo 6ee6i faa yoori faa mo hokka kaanankoo6e iwroo6e funnaange 6ee laawol. ¹³ Non njii-mi seydaani'en tati bon6e nanndu6e e paa6i, wooturu ana yalta e hunduko kuungal nanndungal e mboddi ngal, wooturu ana yalta e hunduko annabaa6o peneejo oo.

¹⁴ Been seydaani'en bon6e yo wadoo6e kaayeeffiiji, yahoo6e e kaanankoo6e aduna oo fuu faa hawrintinana dum'en wolde ley jalaande darngal, jalaande Laamdo Jom Baawde oo.

¹⁵ Joomiraado wii:

—Kakkilee! Midó nii warda no gujjo nii. Baaldo daanaaki haybi kaddule mum pati yaara terde 6ole yim6e njiya dum ana taartii, welii hoore!

¹⁶ Di kawrintini 6e e nokku biyeteedo e ibaraninkoore Harmagedon.

¹⁷ Malaa'ika jedda6o oo yuppi la'al mum e mbeeyu, daande toownde yalti e suudu seniindu nduu to bimmbeere laamu too, ana wiya:

—Timmii!

¹⁸ Maje maji, dillereeji e gidaali ngadi, dimmbagol leydi manngol wadi. Hono ngol dimmbagol leydi wadaali e aduna oo gila yim6e tagaa, no ngol sattiri mawnude! ¹⁹ Ngalluure mawnde ndee feccaa pecce tati. Galluujje jaaleji godde dee fuu kalkii. Laamdo rewteji ngalluure mawnde wiyeteende Baabila, mo yarni nde horde peguujaam heewnde tikkere

makko. ²⁰ Duude dee fuu kalkii, baamle kaaye dee fuu majji fey. ²¹ Malumaluuje butte caami e yimbe, wootere hen fuu teddeefi mum ana waara e kilooji capande nay. Yimbe bee njenni Laamdo saabe balaawu malumaluuje oo, sabi oon balaawu sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabila

¹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiibe le'e jeddi bee wari, wii kam:

—War faa mi holle jukkungo bamfaaru rewru anndaandu sanne, joodiindu dow ndiyameeji keewdi nduu. ² Kayru kaanankooɓe aduna bee pijata, yimbe aduna bee cigirii e bamfaaraaku mayru.

³ Keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo nabi kam faa ley ladde jeereende. Non njii-mi debbo ana waddii taktakol bodewol keewngol inde bonkorde Laamdo, jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo. ⁴ Debbo oo ana ɓoornii kaddule lobbe bodeeje, ana sodii kanɓe, kaaye dime e jaaye luulu. Omo jogii e junngo makko horde loonde kanɓe heewnde ko harmi heewnde tuundi bamfaaraaku makko. ⁵ Ndee doo innde nde maanaa mum suudii ana winndaa e tiinde makko:

«Baabila ngalluure mawnde, inna bamfaaraaku, kamum e ko harmi ley aduna oo fuu».

⁶ Njii-mi oon debbo sigirii saabe heewngol ko yari yiyyam seniibe bee e yiyyam waraabe saabe njoppaali haala Iisaa.

Ko njii-moo-mi koo, kaaynaa-mi sanne. ⁷ Kaa malaa'ika oo wii kam:

—Ko saabii so dum ana haayni maa? Mi firritante maanaa cuudiido oo, maanaa debbo oo e taktakol ngol o waddii jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo ngol. ⁸ Taktakol ngol njii-daa ngol, engol woodunoo, kaa ngol heddaaki jooni. Engol haani yaltude e ɓunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, ngol halkoyoo. Yimbe aduna ɓe inde mum'en mbinndaaka e dewtere nguurndam ndee gila e fuddoode aduna bee, so njii ngol, kaayde nanngan dum'en, sabi engol woodunoo ngol heddaaki, ngol ɓanngoyan kasen duu.

⁹ Dum doo ana holla waajibi neddo tawree hakkilantaaku e faamu: ko'e jeddi dee yo kaaye jeddi de debbo oo joodii e mum dee. Ede cappoo kasen kaanankooɓe njeddon: ¹⁰ njoyon yaɓɓike, njeegaɓo oo ana woodi jooni, njeddaɓo oo waraali tafon, kaa so o warii, wakkatiwel seeda o laamotoo. ¹¹ Taktakol goodunoongol ngol yo gooto e njeddon bee, ngol wartan hono kaananke jettaɓo nii, kaa cakite maggol yo halkaare.

¹² Luwe sappo de njii-daa dee yo kaanankooɓe sappo ɓe keɓaali laamu tafon, kaa ɓe keɓoyan baawde laamaade no

kaanankoo6e nii hakke wakkatiiwel gootel, kam6e e taktakol ngol. ¹³ Be fuu 6e anniya gooto, e6e ndokka taktakol ngol doole ma66e e laamu ma66e. ¹⁴ Be ka6an e Njawdiri ndii, kaa ndi jaaloto 6e sabi kayri woni Joomiraado joomiraa6e e Kaananke kaanankoo6e, kasen duu wondii6e mayri 6ee yo noddaa6e, su6aa6e, goondin6e.

¹⁵ Malaa'ika oo wii kam kasen:

—Ndiyameeji di njii-daa bamfaaru nduu ana joodii dow mum'en dii, kanji ngoni jaalepi e jamaa e lepi e demde. ¹⁶ Luwe sappo de njii-daa dee, kajum e taktakol ngol, mbajan bamfaaru rewru nduu, 6ola dum faa laa6a heddooroo terde 6ole, jaama tew mum, nduppa ko heddi koo e yiite. ¹⁷ Sabi Laamdo loowii e 6erde ma66e wadude anniya mum, 6e laatoo daande wootere, 6e ndokka taktakol ngol laamu ma66e, faa nde konngi Laamdo dii fuu tabiti.

¹⁸ Bamfaaru rewru ndu njii-daa nduu, kajum woni ngallu-ure mawnde hu6indiinde kaanankoo6e aduna.

18

No Baabila halkirtee

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo keewdo baawde ana iwa dow kammu ana jippoo, fooyre makko yaayni e aduna oo. ² O eewnii faa toowi, o wii:

«Nde halkiima!

Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima!

Nde laatike hodorde seydaani'en bon6e,

suudorde ruuhu tuunnudo fuu
e foondu tuunnundu wajaandu fuu!

³ Sabi leyde dee fuu cigirii caamii

saabe bamfaaraaku mayre oo,

Kaanankoo6e aduna 6ee pijii e mayre,

jaagotoo6e e aduna 6ee fuu kebii jawdi

saabe neemaaji mayre ya66itiidi dii.»

⁴ Non daande wonnde iwri kam dow kammu, ana wiya:

—Njaltee e mayre, onon yim6e am! Pati on ndeentu e mayre luutti, pati balaawuui mayre hewta on. ⁵ Sabi luutti mayre njowondirii faa njottii kammu, Laamdo rewlike golleeji mayre bondi dii. ⁶ Ngadiranee nde no nde wadirani on nii. Njoto-don ko nde wadi on koo cove didi. Horde loonde nde nde siiwani on e mum ndee, ciwanee nde hen cili didi! ⁷ Jukkee nde, ngadee sugulla mayre hakke no nde teddiniri hoore mayre so nde wuuri e neema nii, sabi ende wiya e 6ernde mayre: «Mi kaananke debbo, mi wanaa debbo mo gorum maayi, abada mi wonataa e cuddu.» ⁸ Saabe dum, e jalooma gooto balaawuui mayre caamata e mayre:

maayde e sugulla e yolbere, kasen duu nde duppete e yiite, sabi Joomiraado Laamdo caroowo nde oo yo Jom Semmbe.

Haala woyeede Baabila

⁹ Nde kaanankooɓe aduna reentuɓe e mayre jeenu so neemodii e mayre ɓee njii cuurki cumu mayre, ɓe mboyan, ɓe ɗonoto.

¹⁰ Be toowtan nde ɓe ndaroo, saabe hulde jukkungo mayre pati hewtoo ɓe, eɓe mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabila, ndee ngalluure mawnde, ndee ngalluure jogiinde semmbe, e ley wakkati gooto tan, nde jukka!

¹¹ Jaagotooɓe e aduna ɓee mboyan cuɗlanan nde, sabi fay gooto heddataako e soodude jaaguuji maɓɓe dii. ¹² Jaaguuji maɓɓe yo kanɗe e cardi e kaaye dime e ɗaaye e bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji hariiri tiidudi e bagiiji boɗeeji e ledɗe uurooje yogaaje e kaaki moyyiniraadi ɗiye ɗiibi e kaaki moyyiniraadi ledɗe tiidude coggu e jamɗe kire e jamɗe ɓaleeje e haayre wiyeteende marba. ¹³ Jaaguuji maɓɓe kasen yo funngooji belnirdi e uurnirdi e gowe e nebam uuroojam e uurdi miira e uurdi suurtinteendi e peguujam e nebam ɓiɓɓe jaytuun e conndi alkama e na'i e baali e pucci e wotorooji e maccuɓe e ruggaɓe.

¹⁴ Jaagotooɓe ɓee mbii ngalluure ndee:

—Ko njiduno-ɗaa heɓude fuu wodɗike ma: neema maa e dawla maa fuu halkike, a hewtataa ɗum abada kasen.

¹⁵ Jaagotooɓe heɓuɓe jawdi e mayre ɓee toowtan nde ndaroo to wodɗi, saabe hulde jukkungo mayre ngoo pati hewto ɓe, ɓe mboyan, ɓe ɗonoto, ¹⁶ ɓe mbiyan:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde parortoonde bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji boɗeeji, sodortonoonde kanɗe e kaaye dime e ɗaaye! ¹⁷ E ley wakkati gooto tan, ɗee jawle fuu kalkaa!

Dawranooɓe laanaaji ndiyam mawɗi dii ɓee e dawooɓe ɓee e summooɓe ɓee, kanum e heɓooɓe nguure mum'en e lummbingol geeci ɓee, ɓe fuu ɓe toowtan ɓe ndaroo. ¹⁸ So ɓe njii cuurki cumu mayre, ɓe ngullan, ɓe mbiya:

—Ngalluure honde nanndunoo e nden ngalluure mawnde?

¹⁹ Be njooran leydi dow ko'e maɓɓe no ɓe poti metteede, ɓe mboyan ɓe ɗonoo, ɓe ngulla ɓe mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ndee ngalluure mawnde, nde neema mum hokki jogiibe laanaaji e ley geeci fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkike! ²⁰ Kammu, welta e halkeede mayre! Seniiɓe e nelaaɓe e annabaaɓe, onon duu mbeltee hen! Sabi Laamdo sarii nde ko nde wadi on koo!

²¹ E oon wakkati, malaa'ika jom semmbe 6ami kaayal nandungal no niisirde mawnde nii, wedii dum semmbe ley geeci, wii:

—Nii Baabila ngalluure mawnde ndee wedortee, nde yiyataake abada kasen! ²² Hankasen, fay gooto nanataa e mayre kolli hodoobe gaaci e yimooe e puufoobe cereeli e buutute, golloowo jeejudo fay gooto yiyataake kasen e ley mayre. Dillere unude nanataake kasen e ley mayre, ²³ fooyre lampa yaaynataa ley mayre kasen, jommbaajo gorko e jommbaajo debbo welbe daade maatataake e mayre kasen. Non worrata sabi jaagotoobe mayre burnoo aduna oo fuu doole. Kasen duu nde hoomtirii lepi dii fuu mbonjobaaku mayre. ²⁴ Yiiyam annabaae e seniibe e waranoobe ley aduna oo bee fuu tawaama e mayre.

19

Jime jettooje Laamdo ley alijenne

¹ Caggal dum, nan-mi daade toowde hono jamaa keewdo iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Halleluya!»

Kisindam e teddungal e baawde
ngoodanii Laamdo meeden,

² sabi sariyaaji makko yo goongaraaji
yo pooccitiidi!

O sarii bamfaaru rewru anndaandu sanne
bonnirannoondun aduna oo fuu bamfaaraaku mum oo,
kasen duu o yobtii yiiyam maccube makko njuppaadam e
mayru dam.»

³ Be mbii didobere:

«Halleluya!

Cuurki cumu ngalluure mawnde ndee kii
ana njabba faa abada!»

⁴ Mawbe noogayon e nayon bee e kudde nay guurde dee, kippii
e leydi cujidani Laamdo joodiido e bimmbeere laamu oo, ana
mbiya:

—Aamiina! Halleluya!

⁵ Daande iwri to bimmbeere too, ana wiya:

—Njettee Laamdo meeden, onon maccube makko fuu, onon
hulbe mo fuu, teddube e lo'ube!

Haala kuurtungu Njawdiri ndii

⁶ Non nan-mi ko wa'i no daande jamaa keewdo nii, ko wa'i
no dillere ndiyam keewdam nii, ko wa'i no gidaali mawdi nii,
ana wiya:

«Halleluya! Sabi Laamdo Joomiraado meeden

* **19:1** Halleluya yo haala ibaraninkoore, dum woniNjetten JOOMIRAADO.

Jom Baawde oo tabintinii laamu mum.

⁷ Mbelto-den, ceyo-den, teddinen mo,
sabi kuurtungu Njawdiri ndii yottiima,
kasen duu jommbaajo mayri lanndinike.

⁸ O hokkaama kaddule o boornoo,
bagi daatudo, jalboowo, laabudo.»

Deen kaddule ngoni golleeji seniiɓe moyyudi dɗi.

⁹ Malaa'ika oo wii kam:

—Winndu: noddaabe e ɗiiri yanngɗe Njawdiri ndii ɓee,
mbelii hoore!

O wii kam kasen:

—Dii konngi yo goongaraaji, to Laamɗo ɗi iwi.

¹⁰ Kippii-mi e leydi yeeso makko faa mi sujidana mo, kaa o
wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraaɓe maa
tiidube e seettanaade Iisaa ɓee. Sujidan Laamɗo!

Sabi ko woni annabaaku dee, yo seettanaade Iisaa.

Haala garol Almasiihu faa jukka taktakol

¹¹ Caggal ɗum, njii-mi kammu ana udditii, non puccu da-
neejo ɓanngi. Baddiido mo oo ana wiyeɗ Koolniido ana wiyeɗ
Goongirante, goonga o sarirta, goonga o honirta. ¹² Gite
makko ana mba'i no metangal yiite nii, tenngaade laamu
keewde ana e hoore makko, innde ana winndii e makko nde
fay gooto anndaa so wanaa kanko. ¹³ Omo boornii saaya
cuuwaaka e yiiyam, innde makko yo: «Konngol Laamɗo.»

¹⁴ Konuuji kammu dɗi njokki e makko ana boornii kaddule
bagi daatude, daneeje, laabude, ana mbaddii pucci daneeji.

¹⁵ Kaafaawi mbelki ki mo soppirta leɗi ana yalta e hunduko
makko. Mo durdan ɗi loocol naawngol, o dippan e ɓoosirde
peguujɗe yaltinoore tikkere Laamɗo Jom Baawde mawnde.

¹⁶ Ndee doo innde ana winndaa e saaya makko, ana winndaa
e busal makko:

«Kaananke kaanankooɓe e Joomiraado joomiraaɓe».

¹⁷ Non njii-mi malaa'ika ana darii e dow yitere naange. O
eewnii faa toowi, o wii pooli diwooji dow mbeeyu dɗi fuu:

—Ngaree nooteɗ ɗiiri yanngɗe mawɗo mo Laamɗo waɗi oo,

¹⁸ faa nducciton tew kaanankooɓe e tew hooreeɓe sordaasi'en
e tew jom'en semmbe e tew pucci e waddiiɓe mum'en e tew
yimɓe fuu – rimɓe e riimayɓe, tedduɓe e lo'uɓe!

¹⁹ Non njii-mi taktakol manngol ngol e kaanankooɓe aduna
ɓee e konuuji mum'en ana kawriti faa kaba e baddiido puccu
daneejo oo e konu mum. ²⁰ Taktakol ngol honaa, kanngol e
annabaajo peneejo gannoodo kaayɗe yeeso maggol oo. E deen
kaayɗe o hoomtirnoo heɓunooɓe maande taktakol ngol ɓee,
sujidanannooɓe tooru nanndundu e maggol ɓee. Be ɗidon
fuu, ɓe mbedaa eɓe nguuri e weendu yiite e sitti huɓɓooru

nduu. ²¹ Heddiibe 6ee kalkiraa kaafaawi njaltannooki e hunduko baddiido puccu daneejo oo kii, pooli dii fuu ngari nducciti tewuuli ma66e faa kaari.

20

Haala laamu gadoowo duubi ujunere

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika ana iwa dow kammu ana jippoo, ana jogii e junngo mum cokitirgal bunndu yiite ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, kapum e calalol manngol. ² O nanngi kuungal ngal, dum woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani ndii, o ha66i dum duubi ujunere. ³ O wedii dum e ley bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, o uddi ndu dow mum, o meeli ndu, pati ngal yonna jaalepi faa nde duubi ujunere dii ki66i. Caggal dum, ngal humtete wakkati seeda.

⁴ Non njii-mi bimbbeeje laamu. Joodiibe e majje 6ee ndokkaama baawde sarde. Njii-mi kasen yonkiiji 6e ko'e mum'en tayiranoo saabe ko 6e ceettanii Iisaa koo e saabe ko 6e mbaajii konngol Laamdo koo. Been ngoni 6e cujidanaali taktakol ngol e tooru nanndundu e mum nduu, 6e ke6aali maande ndee e tiide naa e juude ma66e. Been nguurtii, laamodii e Almasiihu duubi ujunere. ⁵ Dum woni immital aranal ngal. Maay6e heddiibe 6ee nguurtaali faa nde duubi ujunere dii ki66i. ⁶ Malu e senaare ngoodanii jeyaa6e e immital aranal 6ee! Maayde dido6ere ndee walaa ko waawi e ma66e, 6e laatanto Laamdo e Almasiihu yottinoobe sadaka, 6e laamodoo e Almasiihu duubi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

⁷ So duubi ujunere dii ki66ii, Ibiliisa humtete yalta kasu mum, ⁸ faa yonna jaalepi gondi e paale aduna nay dee, dum woni garol Yaajuuju e Maajuuju,* kapum e hawrintinde 6e faa 6e mba'a no njaareendi geeci kammari wolde. ⁹ Been yim6e cankitii e aduna oo fuu, 6e pilii ngalluure horsunde ndee, do senii6e 6ee ngoni doo. Oon wakkati fuu, yiite iwi dow kammu, halki 6e. ¹⁰ Ibiliisa yonjannoodo 6e oo wedaa e weendu yiite e sitti nduu, do taktakol ngol e annabaajo peneejo oo ngoni doo. Don 6e njukketee jemma e jalooma faa abada.

Haala nannde darngal

¹¹ Caggal dum, njii-mi bimbbeere laamu mawnde raneere won joodiido e dow mayre. Kammu e leydi fuu ndogi iwi yeeso joodiido oo, di njiitaaka kasen. ¹² Njii-mi maay6e 6ee, teddu6e e lo'u6e, ana ndarii yeeso bimbbeere laamu ndee.

* **20:8** Yaajuuju e Maajuujuna mbiyee Gogu e Magogu e ibaraninkoore.

Dewte udditaa, e ley majje dewtere nguurndam ndee duu udditaa. Maay6e 6ee cariraa golleeji mum'en binndaadi e dewte dee dii, gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Geeci oo tottii maay6e mum, maayde e laakaraa tottii maay6e mum'en, gooto e ma66e fuu sariraa hakke golle mum. ¹⁴ Maayde e ko sabinbinta dum fuu mbedaa e weendu yiite nduu. Nduun weendu woni maayde dido6ere ndee. ¹⁵ Neddo fuu mo inde mum tawaaka ana winndii e dewtere nguurndam ndee, wedaama e weendu yiite nduu.

21

No huunde fuu heydintinirtee

¹ Caggal dum, njii-mi kammu keso e leydi keyri, sabi kammu arano oo e leydi aranndeeri ndii fuu iwii, geeci duu walaa. ² Njii-mi Ngalluure Seniinde ndee – dum woni Urusaliima keso oo – ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ana parorii no jommbaajo parortoo faa lanndinoo hawra e gorum nii. ³ Nan-mi daande toownde iwrunde to bimmbeere laamu too, ana wiya:

—Annii hodoorde Laamdo e yim6e: o hodi dan e ma66e, 6e laatoolejol makko. Laamdo e hoore mum wondan e ma66e, laatoole Laamdo ma66e. ⁴ O soccan gondi gite ma66e fuu. Maayde e sugulla e gullaali e naawalla keddataako, sabi kulle booyde dee fuu njawtii.

⁵ Joodiido e bimmbeere ndee oo wii:

—Mi heydintinan huunde fuu!

O wii kam:

—Winndu dii konngi fuu, di celludi di goongaraaji.

⁶ O wii kam kasen,

—Huunde fuu biltike! Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode. Neddo fuu domdudo, mi hokkan dum e sewnde ndiyam nguurndam ndee meere meere. ⁷ Neddo fuu jaaliido heban dum fuu, mi laatoto Laamdo mum, laatoole biyam. ⁸ Kaa rofee6e e 6e ngalaa goondinal e sobu6e golleeji e waroo6e yim6e e fijoo6e e bonobii'en e rewooo6e tooruuji e fenoo6e 6ee fuu, weendu yiite e sitti hu66ooru nduu woni ngedu mum'en. Dum woni maayde dido6ere ndee.

Haala Urusaliima keso

⁹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiinoobe le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi cakitiidi dii wari, haaldi e am, wii:

—War faa mi holle jommbaajo debbo, jom suudu Njawdiri ndii.

¹⁰ Non keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo naŋi kam faa dow haayre mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndee ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ¹¹ annoora Laamdo ana e mayre faa ende jalbira no haayre rimre nii, no haayre yaspe laabunde no timtorgal nii. ¹² Tatawol tekkungol toowngol ana filtii nde, engol jogii dame sappo e didi, damal fuu ana jogii malaa'ika. Cuudi baaba 6i66e Israa'iila sappo e didi dii, inde mum'en ana mbinndaa e dame dee: ¹³ dame tati funnaange e dame tati hiirnaange e dame tati saahal e dame tati baleeri. ¹⁴ Tatawol ngalluure ndee ngol ana fawii e dow kaaye sappo e didi, wootere e majje fuu innde iwnde e sappo e didon nelaaŋe Njawdiri ndii 6ee ana e mum.

¹⁵ Malaa'ika kaaldannoodo e am oo ana jogii loocol kanŋe eenndirgol faa eennda ngalluure ndee e dame mayre e tatawol mayre ngol. ¹⁶ Tatteeji mayre nay dii fuu potu, njuunndi mayre e njaannji mayre potu. O eenndiri nde loocol ngol o joginoo ngol, nde laatii geŋe ujunaaji sappo e didi (12 000),* njuunndi ndii e njaannji ndii e tooweendi mayri fuu fotu. ¹⁷ O huulii tatawol ngol, ngol hawri e kuule teemedere e capande nay e nay (144), huulagol ngol yimŋe kuulortoo ngol malaa'ika oo huulortoo. ¹⁸ Tatawol ngol yaspe mahiraa, ngalluure ndee kanŋe dimo baado no timtorgal laabungal nii mahiraa. ¹⁹ Foomre tatawol ngalluure ndee ana pariraa sii kaaye dime fuu: aranndeere ndee yaspa, didoŋere ndee safiir, tatoŋere ndee agate, nayoŋere ndee emerooda, ²⁰ joyoŋere ndee sardoniksi, jeegoŋere ndee sarduwaan, jeddoŋere ndee kirisolita, jettoŋere ndee berili, jeenaŋere ndee topaas, sappoŋere ndee kirisoparaas, sappo e go'oŋere ndee yasente, sappo e didoŋere ndee ametiste. ²¹ Dame sappo e didi dee yo ŋaaye luulu daneeje sappo e didi, damal fuu ŋaayre luulu wootere moyyiniraa. Daalaare ngalluure ndee yo kanŋe dimo jalbiroowo no timtorgal nii.

²² Mi yiyaali suudu dewal e ley ngalluure ndee, sabi Joomiraado Laamdo Jom Baawde oo e Njawdiri ndii ngoni suudu dewal mayre. ²³ Ngalluure ndee haajaaka naange naa lewru yaaynana dum, sabi darja Laamdo yaaynata nde, Njawdiri ndii woni lampa mayre. ²⁴ Jaaleŋi dii fuu e ley fooyre mayre njahata, kaanankooŋe aduna 6ee ngaddan e ley mayre jawle mum'en. ²⁵ Jemma walaa e mayre, kasen duu dame mayre uddataako ŋalooma! ²⁶ Be ngaddan jawle e teddeengal jaaleŋi maŋŋe e ley mayre. ²⁷ Huunde soŋunde naatataa e mayre, wanaa haala golloŋe ko wanaa, kaŋum e fenooŋe. Naatoŋe e mayre dee, 6e inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurn-dam 6ee, dum woni dewtere Njawdiri ndii.

* 21:16 Dum hawrata kilooji 2 200

22

¹ Caggal dum, malaa'ika oo holli kam maayo ngo ndiyam mum hokkata nguurndam, njalbiroojam no timtorgal nii, edam iwra to bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii too. ² Edam ila e hakkunde daalaare ngalluure ndee. Fonngooji maayo ngoo didi fuu, lekki kokkoowi nguurndam ana e mum, ndimoowi cili sappo e didi – lewru fuu cilol. Haakolooji makki yo safaare sellinoore jaaleji. ³ Ko Laamdo hudi fuu, tawataake ley ngalluure ndee hankasen. Bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii darotoo e ley mayre, maccu6e makko ndewan mo, ⁴ njiya yeeso makko, innde makko winndee e tiide mum'en. ⁵ Jemma walaa hankasen, 6e kaajataake fooyre lampa naa fooyre naange sabi Joomiraado Laamdo laatoto fooyre ma66e. Be laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

⁶ Malaa'ika oo wii kam:

—Dii konngi ana celli, ana ngoondi. Joomiraado Laamdo, loowudo konngol mum ley annabaa6e oo, neli malaa'ika mum faa holla maccu6e mum ko warata 6ooyataa.

⁷ Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara 6ooyataa!

Neddo fuu kaybudo ko woni e dewtere annabaaku ndee doo, weli hoore.

⁸ Miin, Yuhanna, mi nanii mi yii kulle dee fuu. Caggal ko nan-mi e so njii-mi koo, kippii-mi e leydi yeeso malaa'ika kollannoodo kam oo faa mi sujidana mo. ⁹ Kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraa6e maa annabaa6e 6ee, ka6um e hayboo6e konngi gondi e ndee doo dewtere 6ee. Sujidan Laamdo!

¹⁰ O wii kam kasen:

—Pati suudu haalaaji annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii, sabi wakkati mo dum fuu dum laatotoo 6adiima.

¹¹ Gadoowo ko boni yo heddo e bonannda mum, co6udo golleeji yo heddo e golleeji mum co6udi dii, moyyo yo heddo e moyyuki mum, ceniido yo heddo e senaare mum!

¹² Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara 6ooyataa, mido waddora mbarjaari faa mi barjoo gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode.

¹⁴ Loonnoo6e saayaaji mum'en yalla ana mbaawa 6aamde e 6i66e lekki nguurndam kii e naatirde e ngalluure ndee damal, mbelii hoore! ¹⁵ Kaa won6e caggal mayre 6ee, 6e dawaadi, 6e bonobii'en, 6e fijoo6e, 6e waroo6e yim6e, 6e rewo6e tooruji, 6e fenoo6e e ley haalaaji e golleeji fuu.

¹⁶ Miin Iisaa, mi nelii malaa'ika am faa seettoo dee kulle e ley deente goondinbe dee. Miin woni iwdi Daawuuda, mi taaniiko, miin woni hoodere fajiri jalboore ndee!

¹⁷ Ruuhu oo e jommbaajo debbo oo ndarii ana mbiya:

—War gaa!

Neddo fuu nando yo wii: «War gaa!»

Neddo fuu domdudo yo war, muuydo fuu yo yar e ndiyam ndokkoojam nguurndam dam meere meere.

¹⁸ Miin Yuhanna, mido jeertina neddo fuu nando konngi annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii: neddo fuu beydudo e majji huunde, Laamdo beydan e jukkungo joomum balaawu-uji cifaadi e mayre dii. ¹⁹ Neddo fuu tayudo yoga e konngi ndee doo dewtere annabaaku, Laamdo tayan goodi mum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kii, kaɗum e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndee.

²⁰ Ceettantoodo deen kulle oo wii:

—Tayoral, mido wara booyataa!

Aamiina! War Joomiraado men Iisaa!

²¹ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon on fuu!